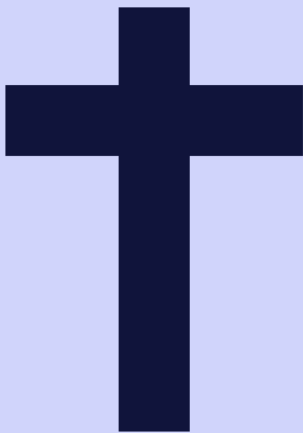

Minar Poelayzimayl

Bible portions in the Kala Lagaw language of Torres Strait,
Australia

Minar Poelayzimayl

Bible portions in the Kala Lagaw language of Torres Strait, Australia

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators

Language: Kala Lagaw (Kala Lagaw Ya)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-11-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
10d4fb7f-25e7-5ff4-bc73-ba235b9172fa

Contents

Zenesis	1
Mathayu	93
Mareko	171
Luka	215
Yoewane	293
Romaniw Thusi	347
1 Timothy	380
2 Timothy	388

Zenis

Nubi gugu ubidh theoyayinga midh paru nanga kuykaymaydhin (Yoewane 1.1-5)

¹ Mina kulay kaypaypa nanga, Awgadh matha Awgadh meparu. Nuydh koeykoeyne za aymoemoedhin dapar a nubi gugu ubidh theoyayinga.

² Boeradharoeringa kasa inur matha malu, Awgadhaw Maygi Marin mura kangur poegamoeyz ina mer senawbi thonara woerngu poediya, ngoedhe uruy boethan palgin.

³ Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, buyapa nagaypa. Wa, senabi thonara buya nagaydhin. ⁴ Nuydh nanga imadhin, nubepa matha ngoedhagidh. Kalanu nuydh Awgadhan buya adhapa sig thamadhin inurngu. ⁵ Nuydh buya nel tharadhin 'Goeyga' a inur nuydh nel tharadhin 'Kubil' senawbi goeyga kubil yabay thayadhin. Bathaynga na goeyga nanga ukasar goeyga gasamoedhin urapu goeyga yabay theoyayinga.

⁶⁻⁷ Kalanu Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, 'Gugu ubidh theoyayinga aymaypa, woerpa dhadhiya moeypa ukasar yaynanob loegiya gimal a apal.' Wa, gugu ubidh theoyayinga senabi thonara aymaydhin. Nuydh nanga Awgadhan gugu ubidh theoyayinga bokadhanga aymoedhin nadh woer dhadhiya madhin gimal a apal.

⁸ Nuydh Awgadhan senabi gugu ubidh theoyayinga kedha nel tharadhin 'Dapar' senawbi goeygoey kubil yabay thayadhin. Bathaynga goeygoey buya mangaydhin senaw goeyga thoeri gasamoedhin.

Na woer urapu doegampa garwoeydhamaydhin

⁹ Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, woerpa urapu doegamunu garwoeydhamoeypa dapara apal, na kay boeradhar sama woeydhoemipa. Senabi thonara na woer urapu doegampa garwoeydhamaydhin. ¹⁰ Awgadhan nan woerngu lag nel tharadhin 'Malu' a sena nanga sama woeydhayinga nuydh kedha tharadhin 'Boeradhar' nubepa moetha ngoedhagidh nuydh nanga imadhin.

¹¹ Kalanu Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, mura nagupa malguy puydhaypa boeradhoerangu, ay nagu kapulmayl a ay puy koewsaw kapulmayl sethabi thonara mura malguy puydhoedhin.

¹² Wa, Awgadhan nanga imadhin kedha boeradhoerangu mura nagul a puy koewsal malguy adhadhin nubepa moetha ngoedhagidh. ¹³ Senawbi goeygoey kubil yabay thayadhin bathaynga goeyga miyaydhin goeyga gasamoedhin.

¹⁴ Kalanu Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, danakitul aymoeypa goeygipa adhapa thoemaypa kubilingu a mura thonarpa seysithamaypa goeygil, wathal, nagu uthuy, ayboewdhu thonarpa thonar tidaypa, dapara gimal. ¹⁵⁻¹⁶ Lak bangal thanamun buyan daparngu gimaz nubi apa goewapa buya. Wa, Awgadhan kedha aymoedhin, nuydh ukasar koey danakitu aymoemoedhin, goeyga a moelpal goeyga goeygipa buya a moelpal kubilpa buya; nuydh wara thithuyul aymoeydhin. ¹⁷ Nuydh sethabi danakitul zuru poethaypa dapara gimal wanamoeydhin nubi apaw goewapa buya mekath. ¹⁸ Matha goeyga buya kedha goeygipa goeyginu noegaypa zurupoethaypa a moelpal kubilpa, goeygingu adhapa thoemaypa. Awgadhoea moetha ngoedhagidh nuydh

nanga imadhin. Wa, Awgadhan adhapa sig thamadhin buya inurngu. ¹⁹ Senawbi goeygoey kubil yabay thayadhin bathaynga goeygoey buya mangaydhin senaw goeyga payb gasamoedhin.

Malu uruyl koeygoesar aymoeydhin sew malunu muynu

²⁰ Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, 'Mura malu uruyya koeygoesar aymoeypa sew malunu muynu igililmayl a boethal uruyya gimal lak kedha koeygoesars sey, imaygasiw.' ²¹ Wa Awgadhan mura malu uruyl aymoeydhin koey uruyl a moegina uruyl, a kasa mura wafil malunu muynu a kasa mura boethal uruyl boeradharoenu gimal; thana mura yaynanob matha ngoedhagidh thanamun kazipa koesimaypa. Nubepa Awgadhoepa matha ngoedhagidh nuydh nanga imadhin. ²² Nuydh kalanu woenab poeybadhin, a mulaydhin kedha, 'Wafil senaw bangal malu mura kangur pagamidhe.' A nuy lak gimal uruyya kedha mulaydhin, 'Senaw bangal gimal ngithamuniya yabay thoeyaypa manine.' ²³ Senawbi goeygoey kubil yabay thayadhin a bathaynga goeygoey buya mangaydhin senaw goeyga siks gasamoedhin.

Boeradharaw uruyl lak koeygoesar aymoeydhin

²⁴ Awgadhan lak nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, boeradhoeranu kasa mura uruyya aymoeypa; lagaw uruyl a bupaw koey uruyl a moegina uruyl. ²⁵ Awgadhan thana mura aymoeydhin, a nubepa moetha ngoedhagidh nuydh nanga imaydhin.

²⁶ Kalanu nuy Awgadhd kedha mulaydhin, 'Wa, ngalpa kay mamu a mabayg aymoempa, palay bal ngoedhe ngalpan ngoedhalnga a palay bangal wapiya, boethal uruya, matha kedha tetel uruya, ngaru bangal gimal lagaw uruyl a bupaw uruyl, koey uruyl a moegina uruyl.'

²⁷ Awgadhan kalanu mabayg aymoemoedhin nungu ngoedhalnga. Nuydh aymoemoedhin garkaz a yoepkaz.*

²⁸ Kalanu Awgadhdhan palamulpa woenab poeybadhin a kedha mulaydhin, 'Koeyma bangal kazel gasamidhe, lak bangal thana mura doegamuya nithamoene thabi gugu ubidh thoeyayzimaynu; a mura zapul bangal thanamuniya apal. Ngath ngipel mura wafil, a uruyl boethalmayl, bupaw uruyl danal poethay mabayg aymoeman. ²⁹ Ngath ngipel mura seysithamaypa ay puy nagu kapul, a ay puy koewsal yadu poelagiz aygudoepa. ³⁰ Kasa kay kedha, setha nanga mura bupaw uruyl a boethal uruyl, ngath thanamulpa bupal a koey nisal aygudoepa mamayidhin.'

³¹ Awgadhd kalanu adhanagaydhin nungu zagethoepa; nuydh imadhin kedha, nubepa adhapudhay koey matha ngoedhagidh.† Senabi goeyga, kubil yabay thayadhin, bathaynga goeygoey buya mangaydhin, sena goeyga seben gasamoedhin.

2

Gugu ubidh thoeyayzinga mura ayman

¹ Wa, nuydh nubi gugu ubidh thoeyayzinga mura muwasidhin. ² Goeyga seben nanga Awgadhd ngoena pudhaydhin, nungu zageth mura muwasidhin nubi gugu ubidh thoeyayzinga nuydh na aymoedhin nuy kulay mi zagethan nanga meparu. ³ Nuydh nan adhapa thamadhin, nubepa goeyga woenabalnga. Minguz kedha nuy senawbi goeyginu ngoena

* **1:27** Awgadhdhan kalanu mabayg aymoemoedhin: wara Mareko 10.6, a Mathayu 19.4 geth tidi.

† **1:31** Awgadhoepa adhapudhay koey matha ngoedhagidh: wara 1 Timothi 4.3-5 geth tidi.

puhdhaidhin mura nubi gugu ubidh thoeayzimay zagethoengu; nan mina muwasidhin. ⁴ Senaw nuy kedha kuniya nubi gugu ubidh thoeayzinga sama woeydhadhin.

*Apaw lag nel Edhoen
(Mathayu 19.4-6; Mareko 10.4-9)*

⁵ Wa, nuydh Awgadhan nubi gugu ubidh thoeayzinga nanga aymoedhin, boeradhar wara zaginga puyginga, wara kedha kasa kobegadh puy kapul malguy adhayginga, minguz kedha nuydh Awgadhan ari woeyayginga, a wara mabaygoevinga boeradhoeraw zagethoepa. ⁶ Kasa kay kedha woer nanga apaz kadaypa nan boeradhar woernu mayparu boeradhoeraw poediya.

⁷ Awgadhan kalanu mabayg aymoedhin boeradhoerangu, nuydh igilaw gub poeybadhin pitiya nungu aymoeyzi mabaygiya nuy mabayg kalanu igililnga aymaydhin ngoena woelaylnga ngalpa midh nanga. ⁸ Awgadhan mamu a apaw lag aymoedhin nanu nel Edhoen sager doegamunu, nuydh kalanu nungu aymoeyzi mabayg si wanadhin.

⁹ Nuydh kasa mura puyl aymoeydhin mina kapu ngoedhalmayl a, kapu gamulmayl, a aypuyl koewsalmayl. Mina matha dhadhal nanga senabi apaw loeoeni ukasar puy, wara puy nuy igilaw puy, a wara puy mura ngulaygaw puy. Nuy mura ngulayg poeybaypa kedha, mina pawa midh a wati pawa midh. ¹⁰ Senabi apaw lagiya nanga, koesa adhiya pungaypu nadh mura apaw lag woernu mayparu kalanu nabiya Edhoenin nanga na kasa dhadhiya miyaydhin po koesal aymoeydhin. ¹¹ Koeykoeyne koesa nel Pison; na mura yoewdhapu Abelaya. ¹² (Kapu bamagadh koethil kulal ngalagaz nanga imaydhin, a dhuray kapu gamul koethil kulal a kapul ganul zapul.)

¹³ Wara koesa nanga nanu nel Geyon, na yoewdhapu nanga lag nel Kus sike adhiya. ¹⁴ Ukamodhabayg koesa nanga nanu nel Tigris; na yoewdhapu Asiriya sager doegamuya a po koesa nanga nanu nel Ewbrates.

Awgadhan kalanu wanadhin senawbi garkaz apaw lagoenu

¹⁵ Nuydh Awgadhan kalanu senawbi garkaz wanadhin apaw lag nel Edhoen zagethoepa danal poethaypa. ¹⁶ Awgadhd kedha mulaydhin nubepa, 'Itha mura puy koewsal ngibepa aygudoepa ubipa apaw loeoeni. ¹⁷ Matha senawbi puy lawnga, mina ngulaygaw a wati ngulaygaw puy koewsal ngalaga nanga puydhemipa. Ngidh bangal purthayg. Ngidh bal nanga purthane ngi bangal senawbi goeyginu um medhedhe.'

¹⁸ Kalanu nuy Awgadhd kedha mulaydhin, 'Garkazoepa matha ngoedhagidh lawnga nungu kusayg moeypa, ngath bangal nubepa wara kapu ngoedhal igalayg aymoene nubepa ibupuydhaypa.' ¹⁹ Nuydh kalanu boeradhoer garwoeydhomoedhin a mura kay kedha ubipa uruyl aymoeydhin tetelmayl a boethalmayl kalanu nuydh nungu aymoeyzi mabaygoepa imaypa kusumoedhin nubepa nel thoeraypa.

²⁰ Kalanu nuydh nungu aymoeyzi mabaygan mura nelay tharaydhin tetel uruyl a boethal uruyl, kasa kedha thanamulngu wara kedha urapun matha ngoedhagidh lawnga nubepa pasiw puzi mabayg, a nubepa ibupuydhaypa.

²¹ Wa, Awgadhan midh madhin, uthuy yoewthadhin nungu aymoeyzi mabayg a kalanu bero ridh adhapa madhin, a nan kay pisuypa gudmathamoedhin kuniya goengaw. ²² Nuydh sizi berongu yoepkaz aymoedhin kalanu nuydh nan nubepa oengaydhin imaypa.

Garkaz kedha mulaydhin, 'Mina ngaw ridhangu a ngaw ngoedhalnga.'

²³ Nuy mabayg kedha mulaydhin, 'Mina kuthapa kay, ngaw ridhangu mina ngaw ngoedhalnga a ngaw goengawlngu.' Nuydh nan kedha tharadhin yoepkaz. Minguz kedha nan nungu gamungu aymoedhin. ²⁴ Kedha zoenguz garkazin kayb apuwal thathil wanepa a yoepkaziya garwoeydhamoeypa, kalanu palamun gamu urapun aymiz ²⁵ Garkaz a yoepkaz palay kulay kasa kupal palamun gamu wara zaginga sepalbi thonara palay kidhakidhan azirgig.

3

Palay Adhamaw Ebaw Awgadhaw Yangukudu pathidhan

¹ Awgadhan nanga mura uruyl aymoeydhin boeradharoenu gimal, mura balbayginga. In nanga nuy thabu nuy mabaygaw koey dhipa yoewthaylayg. Wara thonara nanga nuy thabu yoepkazipa yapupoeybaydhin kedha, 'Awgadhaw yangukudu ngipelpa midh, nuydh lawnga mamamoedhin puy koewsaw purthayle senabi apaw lagoenu a?' ² Na yoepkaz kedha mulaydhin nubepa kuniya, 'Lawnga, mura puy koewsapa aygudoepa matha ngoedhagidh, ³ kasa kay kedha Awgadh kedha mulaydhin ngal-belpa, "Urapun puy koewsapa sey apaw laganu dhadhak poegaypa, ngipelpa aygudoepa lawnga, a gethan gasamoeyle lawnga. Ngipel bangal nanga gethan gasamoene nanga purthane nanga ngipel bangal umanga." '

⁴ Nuy thabu nabepa yoepkazipa kuniya kedha mulaydhin, 'Sena mina yangukudu lawnga, ngipel bangal nanga purthane, ngipelpa umapa lawnga, ⁵ a wara kedha ngipel bangal koey ngulayg mabayg Awgadh midh nanga. Nuydh Awgadhan kedha zoenguz ngipel lawnga mamamoedhin, ngipelngu mura zangu ngulayg oesile, nuy midh nanga mura zangu koey ngulayg, gegeyadh ngalaga a balbayginga ngalaga.'

⁶ Wa, nadh nanga yoepkazin senawbi puy koewsapa imadhin nabepa mina kapu gamulnga, nanu mamu gud woer wayadhin, na kedha, 'Ina mina matha ngoedhagidh kedha, lak bangal ngay koey ngulayg.' Kalanu nadh urapun paradhin a purthadhin. Kalanu nadh nanu alaypa madhin a nuydh purthadhin. ⁷ Palay nanga purthadhin nanga senawbi puy koewsapa, palay palamulngu ngulayg asimoedhin kedha, palay kasa kupal. Kalanu palay koey nisal tharpamoeydhin palamulpa gamupa woerdhaypa.

⁸ Senawbi goeygi kutapa nanga palay karngemidhin kedha, Kuykulmay mabaw yal, nuy sike apaw loegiya mab woelmay. Palay nanga karngemidhin, palay kasa zizinga thuma asimoedhin bupanu kalanu.

⁹ Kasa kay kedha nuy Awgadh wal miyaydhin Adhamalpa kedha, 'Adham, ngi nagalaga?'

¹⁰ Nuy Adham kedha mulaydhin, 'Ngath nginu yal karngemidhin kedha, ngi kay apaw lagoenu, ngay nginungu akan uthema, kedha zoenguz kedha, ngay kasa kupal.' ¹¹ Nuy Kuykulnga Adhamalpa kedha kuniya mulaydhin, 'Ngi midh paru ngulayg kedha, ngi kasa kupal. Ngidh sikedh senawbi puy koewsapa purthanu, ngath ngin mi puy koewsangu nanga aygudungu lawnga madhin a?' ¹² Nuy Adham Kuykulmaypa kuniya kedha mulaydhin, 'Sena nadh ngayapa aygudoepa manu, ngidh ngayapa mi yoepkaz nanga ina ngaybiya wanadhin. Wa, kalanu ngath purthadhin.'

¹³ Kalanu nuy Awgadh nabepa yoepkazipa buwayl thayaydhin a, kedha mulaydhin, 'Minguz ngidh senabi za aymoenu?' Na kuniya kedha Kuykulmaypa mulaydhin, 'Senaw nuydh thabun ngoena nuthanu kedha puy koewsapa purthaypa. Kalanu ngath purthanu.'

Awgadhan thanamulpa kuthal mamayidhin

14 Kalanu Awgadhan mina wati kuth madhin thabupa kedha, 'In bangal nubi kuth gegeyadh matha ngibepa, mura lawnga itha boeradharaw uruyl. Koezi kayboengu kuykayman, ngi bangal mulupa gud maythal amaypu, ngi bal nginu igilaw kuthalpa wara poeyn purthaypu. 15 Ngi a yoepkaz ngath bangal ngipel wati igalayg aymoemoene, a matha kedha nanu kaziw kazil a nginu kaziw kazil. Wara nanu kaziw kazingu bangal, nginu kuyk moegithap mayparuy a ngidh bangal nanga nungu ngaranu theoydhaypa meparuy.'

16 Awgadhan lak mulaydhin yoepkazipa kedha, 'Ngath bangal nginu kazimay kikir mapu poelaypu, se kasa midh ngi bal ngaru nginu alaypa ubin meparu, a nuy bangal ngaru nginu kuyk.'

17 Kalanu Awgadh garkazipa mulaydhin kedha, 'Ngidh nginu ipipa karnageminu, a senawbi puy koewsaw purthanu, ngath ngin mi puy koewsangu nanga lawnga madhin aygudangu. Koezi kayboengu kuykaymay, ngidh bangal kasa mag ngoena kikir gasampu nginu aypa zapa gasamoeypa, a matha ngoedhagidhoepa gasamoeypa; kedha zoenguz kedha kuyk nginu gegeyadh ngibepa, nginu boeradharaw zageth koey mapunga. Koezi pawpa boeradhar muwayzinga. 18 Nabiya bal koeygarsar bup malguy adhaypu pathalnga a ngi bangal wara kasa bupan purathipu. 19 Ngidh bangal nginu kasa zagethaw ngoedhiya ayde gasampu boeradharangu, kurusipa bangal ngi senawbi boeradharoepa kuniya tidedhe, ngin ngalaga nanga mabayg aymoedhin, a ngi bangal lak kasa boeradhar.'

20 Senabi thonara Adham* nungu ipi nel tharadhin Ebb*†. Minguz kedha, nan aymoedhin po gubaw gizupa apu. 21 Wa, nungu Awgadhaw danal poethay palamulpa kedha, nuydh tetel uruy goengaw poeybadhin palamun gamupa.

Awgadhan Adhamaw Ebaw ngur woeydhamoeydhin apawloegoengu

22 Senawbi Koeliya Awgadh mulaydhin kedha, 'Wa, nuy mabayg ngoedhe ngalpa nge, kayib koey ngulayg balbayginga ngalaga a gegeyadh ngalaga. Nuy bangal pa woeyayg wara puy koewasoengu purthayle, igilaw ay puy koewsangu, nungungu ngaru igililmayngu gasamoeyle.'

23 Kalanu nuy Adhaman Edanoengu adhapa wayadhin Awgadhan, nungu geth apaw lagaw zagethoepa, nuyngalagalaz nanga mabayg aymoedhin. 24 Wa, palay Adham a Eb adhapa wayamoemoedhin nanga Awgadhan angelal wanamoeydhin danal poethaypa. Thanamuniya koey gizul kuyay thurik koey buyalnga gulgupipa, nuydh mura yabugudal thamudhamoeypu mabaygoengu senawbi igilaw pupa gamupa mabale, kedha zoenguz kedha, senaw senawbi puy nuy mina igilaw puy.

4

Keyn a Abelu

1 Wa, palay mudhaw lag wara doegamoenu aymoedhin Adham a Eb. Palay na sepalbi kayn mudhaw loegoenu palamun memampu nanga, na Eb nungu maythalayg aymaydhin a nadh kazi madhin garkaz. Na kedha mulaydhin, 'Ngath balbayginga kazi mangu kuyk Awgadhaw ibupuydhay ngayapa.' Nadh kedha zoenguz nuyngalagalaz nel tharadhin Keyn.

2 Wagel nanga nadh wara garkaz kazi gasamoedhin, nungu nel Abelu. Palay koey mabayg aymoemoedhin nanga, nuydh Abelu mamuy danal

* 3:20 Adham: muyngu aykap kedha, garkaz. † 3:20 Eb: muyngu aykap kedha, nan aymoedhin po gubaw gizupa apu.

poethay zageth gasamoedhin, a Keyn nuydh apaw lagaw zageth gasamoedhin. ³ Ayboewdhu thonar nanga gasamoedhin, Keyn nuydh Awgadhoepa boeradharaw ayde kusumoedhin, nungu eso poeybay Awgadhoepa. ⁴ Abelu nungu Awgadhoepa eso poeybay, nuydh kuykuyg kazi mamuy mathamoedhin, a mura mina madhul nuydh Awgadhoepa poeybaydhin. Awgadhoepa koey dhiwalnga Abelu a nungu poeybayzimayl, ⁵ kasa kay kedha nuy ubigasidhin Keynalngu a nungu eso poeybayngu. Keyn nanga ngulayg gasamoedhin kedha, Awgadth ubigig nungu poeybayzimayngu, nungu kasa mura ngurum a nungu parunu mina thuthu woerimoeyzinga, nguruman.

⁶ Kalanu Awgadth Keynoelpa yapupoeybaydhin kedha, 'Keyn, nginu miyaw thoebukir, nginu mingu paru watin oesipa? ⁷ Ngidh nay balbaygi za aymoenu, ngi giwl moesalnga nay nagepa, kasa kay kedha ngidh gegeyadh za aymoengu, wati wakay thamamayil kalmel. Sethabi wati wakay thamamayil nginu, thana matha kedha thoyedhayl uruy midh nanga ngibepa koenamoeypa gasamoeypa mina zoengu aymoeyle. Kasa kay kedha ngi bangal koeyma nuthepu senabi wati ngurpay mulupa maypa.'

Keyn nuydh nungu tukuyap mathamoedhin umapa

⁸ Lawnga Keyn nuydh Kuykulmay yangukudu ubilnga patidhadhin, nuydh Aboeloelpa yawar madhin kedha, 'Ngoeba uzarpa zagethaw lagoepa.' Palay nanga uzarmoedhin, Keyn kedha miyaydhin kuniya buwayl thayadhin, nuydh nungu tukuyap mathamoedhin umapa.

⁹ Kalanu Awgadth nubepa Keynoelpa yapupoeybaydhin kedha, 'Nginu tukuyap ngalaga, Abelu?' Nuy Keyn kedha mulaydhin, 'Ngay koerawayg, ngay nungu danal poethay mabayg lawnga.' ¹⁰ Kalanu Awgadth kedha mulaydhin, 'Sena ngidh mingu mina koey gudal gegeyadh aymoengu? Nginu tukuyapaw kulka sena boey ngayapa wal mepa boeradhoeroungu, ngayapa kuniya modhabiya maypa.'

¹¹ 'Koezi pawpa ngibepa lak boeradhaw woenaboepa gasamoeypa lawnga, nginu apaw zageth muwasin. Boeradharan nginu tukuyapaw kulka wanadhin ngidh nanga nuyn mathamoedhin. ¹² Kedha zoenguz ngidh bangal kasa midh nagu uthuypu ngibepa aypa gasamaypa lawnga senabi boeradharoungu. Ngi bangal kasa badanu dak mathamipu, nubi apaw goewanu.'

¹³ Nuy Keyn Kuykulmaypa kedha mulaydhin, 'Ina ngaw kuniya modhab mina koey gudal mapunga ngayapa matha ngoedhagidh lawnga gima thoeidhoeypa. ¹⁴ Senaw ngidh ngoena adhapa woeyaypa ngaw dharbaw lagoengu a nginu parungu ngidh ngoena lak kedha adhapa woeyaypa, ngay bangal kasa lagagig uthuypa. Ngay bangal kasa badanu dak mathamipu, a mabaygan ngadh bangal nanga ngoena imane, ngoena bal uma mathamoene.'

¹⁵ Kasa kay kedha Awgadth nubepa kedha mulaydhin, 'Lawnga, ngin bangal nanga ngadh mathamoene nanga, seben mura mabaygal bangal nungu doegamoengu modhabiya kuniya mathamoeyne.'

Kalanu Awgadth Kanana adhapa thamadhin mabaygoengu nungungu uma mathamoeyle. ¹⁶ Kalanu Keyn uzaraydhin Kuykulmay parungu, bu-papa adhapa, lag nel Zagathoeigi Lag* Edanoengu, sageraw doegamoenu. Minguz kedha nuy Keyn senabi thonara amal ziyal.

Kanana kaziw kazi

* 4:16 Thanamudh kedha, Nod: muynu aykap kedha, nuy amal ziyal.

¹⁷ Nuy Keyn nanga niyaypa yoelpaydhin nungu ipin garkaz kazi gasamoedhin, a nel tharadhin kedha, ¹⁸ Enoka, nuydh keyn kalanu koey goegath aymoedhin, a nungu kaziw nel tharadhin senabi koey goegath. Enokan garkaz kaziw nel Iradh, a Iradhan garkaz kaziw nel Meyuzawul, a Meyuzawulan kazi Methusela, nuy Lamekon thathi.

¹⁹ Nungu Lamekon ukasar ipi nel Adha a Zila. Lamekon wara ipi ²⁰ Adha, nadh garkaz kazi madhin nel Zabal. Nungu Zabalan kaziw kazil tetel uruy danal poethay mabaygal aymoeydhin a thanamun uthuy loegal potowakul.

²¹ Zabalan tukuyap nel Zubal a nungu kaziw kazil mura kapu wakayl zoengu sagul poelay mabaygal aymoeydhin. ²² Lamekon wara ipi nel Zila nadh garkaz kazi madhin nel Thubalkeyn, nuy nanga koey mabayg aymaydhin nanga, nuydh zagithaw rugal aymoeydhin komal malilan, dhuray ayanil. Nungu Thubalkeynan babathaw nel Nama.

Lameko nuy kuniya modhabipa ubin mepa

²³ Nuy Lameko nungu ukasar ipipa kedha mulaydhin, 'Adha a Zila, ngayapa kurusipagemoeriw. Ngath kayn garkaz uma mathamoengu, minguz kedha nuydh ngoena mathamoengu. ²⁴ Kanana nay mathamoedhin, wa seben mabaygaw igililmayl mayginga nay kuniya modhabipa, ngoena bangal nanga mathamoene ngaw modhabiya bangal sebenti seben mura mabaygal uma mathamoeyne.'

Adham a Ebaw palay wara garkaz kazi gasamoedhin Seth

²⁵ Aboelaniya wagel Adhamaw a Ebaw wara garkaz kazi gasamoedhin. Na kedha Eb, 'Awgadhan ngayapa nubi kazi mangu Aboelan buthoepa, Keyn ngan na uma mathamoedhin.' Nadh nuynd kedha zoengu nel tharadhin Seth.† ²⁶ Sethan garkaz kazi nel Enos. Sizi senawbi thonarngu pawpa mabaygan kuykaymaydhin Kuykulmay maygi nel thawmaythu.

5

Adhaman kaziw kazil

¹ Itha Adhaman kaziw kaziw nelay. Awgadhan nanga mabaygal aymoeydhin nanga; nuydh thana nungu ngoedhalmayl aymoeydhin. ² Nuydh garkaz a yoepkaz aymoemoedhin, woenab poeybadhin palamulpa, a nel tharimoedhin kedha, 'Ngipel a ngipen kaziw kazil bangal kedha thoeraypu "mabaygal".'

³ Adham nanga 130 wathoelayg aymaydhin nungu ipin kazi gasamadhin, nungu nel Seth. Nuy mina thathiwoedhalmayl. ⁴ Sew kalanu Adham nuy kuykuthalnga uzaraydhin 800 wathoelnga. Senabi dhadhabuthanu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ⁵ Nuydh muwasidhin nuy nanga 930 wathoelayg.

Seth

⁶ Sethan nanga 105 wathal aymoeydhin, nuydh garkaz kazi gasamoedhin nel Enos. ⁷ Nuy pawpa lak mina koey kuykuthalnga uzaraydhin 807 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.

⁸ Nuydh muwasidhin nuy nanga 912 wathoelayg.

⁹ Enos nungu nanga 90 wathal gasamoedhin nuydh garkaz kazi gasamoedhin nungu nel Kenan. ¹⁰ Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 815 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ¹¹ Nuydh muwasidhin nuy nanga 905 wathoelayg.

† 4:25 *Seth*: aykap ngoedhe kedha nge, nuynd poeyban mina kupaypa.

¹² Kenan nanga 70 wathal aymoeydhin nanga nuydh garkaz kazi gasamoedhin, nungu nel Mayalalel. ¹³ Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 840 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ¹⁴ Nuydh muwasidhin nuy nanga 910 wathoelayg.

¹⁵ Nungu nanga Mayalalelan 65 wathal gasamoeydhin nuydh garkaz kazi gasamoedhin, nel Zared. ¹⁶ Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 830 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ¹⁷ Nuydh muwasidhin nuy nanga 895 wathoelayg aymoeydhin.

¹⁸ Zaredan nanga 162 wathal gasamoeydhin nuydh garkaz kazi gasamoedhin, nel Enoka. ¹⁹ Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 800 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin, ²⁰ Nuydh muwasidhin nuy nanga 962 wathoelayg aymoeydhin.

²¹ Enokan nanga 65 wathal gasamoeydhin nuydh garkaz kazi gasamoedhin, nungu nel Methusela. ²² Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 300 wathoelnga, a mura thonara nungu mab ngaru Awgadhiya kalmel. Sethabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ²³⁻²⁴ Wa, nuy mura thonara Awgadhiya kalmel, nuy nanga 365 wathoelayg aymoeydhin nanga Awgadhan nuy madhin nubepa a nuy thadhmay asidhin mabaygaw dana buyangu.

²⁵ Methuselan nanga 187 wathal aymoeydhin nanga nuydh garkaz kazi gasamoedhin, nel Lameko. ²⁶ Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 782 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ²⁷ Nuydh muwasidhin nuy nanga 969 wathoelayg aymaydhin.

Lameko

²⁸ Lameko nanga 182 wathal gasamoeydhin nuydh garkaz kazi gasamoedhin. ²⁹ Nuy kedha mulaydhin, 'Wa, Awgadhan nubi boeradhar kulkub gud wayadhin, a ngalpan kasa mag ngoena kikir, kasa kay kedha nubi kazin bangal kay ngalpan mapunga mura thoew palane.' Kedha zoenguz Lameko nungu kazi nel tharadhin Nowa. ³⁰ Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 595 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ³¹ Nuydh muwasidhin nuy nanga 777 wathoelayg aymoeydhin.

Nowa

³² Wa, Nowan nanga 500 wathal gasamoeydhin nanga, kalanu nungu nuydh thoeri garkaz kazil gasamoeydhin; thanamun nelay itha kedha, Sem, Am a Zapeth.

6

Mura mabaygaw ipidhadh gegeyadh

¹ Wa, senawbi thonara nanga, mabayg mura thanuraydhin nubi apaw goewanu muynu, yoepkaz kazil lak koeyma. ² Awgadhoepa parul thoeyayzi garkazil thana imaydhin sethabi yoepkazil nanga kapu ngoedhalmayl. Thanamun ngoenakapul asimoydhin kasa kobegadh yoepkaziya niyappa yoelpaypa.

³ Nuydh nanga Awgadhan imadhin kedha, nuy ubigasidhin nuy kedha mulaydhin, matha ngoedhagidh lawnga kedha, mabaygaw igililnga kuykuthalnga, kuthaginga kuykuginga, ngaw maripa mura thonara danal poethaypa nuthan aymoeypa lawnga, koezi pawpa mabaygaw igililnga bangal matha 120 wathoelnga.

⁴ Sethabi goeyginu nanga dhuray mina koey gudal kuykuthal koey goeray mabaygal nubi apaw goewanu memayipu. Kalanu nanga dhuray Awgadhoepa parul thoeyayzi garkazil thanamulpa ipil mamayidhin kasa kobigadh yoepkazil thana niyaypa yoelpemidhin nanga thanamun kazil koey nel mabaygal aymoeydhin kazipay ngapa parungu, thanamun gamu magaw mina koeyza.

⁵ Awgadhan thanamun ipidhadh gegeyadh imadhin nanga nubi po gubaw gizunu muynu mura mabaygaw wakay thoemamay a ngoenakap ubilmayl mura thonara gegeyadh. ⁶ Awgadhaw koerkak badh mina koeyza, nuy kedha mulaydhin, 'Matha ngoedhagidh kedha ngath kasa nay thana mabaygal aymayingina. ⁷ Ngath bangal ngaw aymayzi mabaygal mura adhapa idimoeyne nubi apa goewangu. Ngath adhapa idimoeyne mabaygal, a tetel uruyl, a amayl uruyl, a boethal uruyl. Matha ngoedhagidh kedha ngath kasa nay thana aymayingina mabaygal.'

Nowan gidha

⁸ Senabi thonara matha Nowa Awgadhw purkapa balbayginga.*
⁹⁻¹⁰ Nungu Nowan gidha ina kedha. Nungu kazil matha thoeri, thanamun nelay itha kedha, Sem, Am, a Zapeth. Nowa nungu ngarapudhamay mura balbayginga Awgadhoepa, mura mabaygal lawnga, wara mabaygoevinga Awgadhoepa parul thoeyaypa, matha Nowa kedha Awgadhoepa amadhan nungu ngarapudhamoeynu a nungu mura thonara ya sagul Awgadhiya.

¹¹ Mura nubi apaw goewaw mabaygal Awgadhw imaynu kasa ipidhadh gegeyadh. Thana mura thonara thabukir ayimpu, mabaygal umamathamaypu. ¹² Wa, Awgadhw nagaydhin, a nubi apaw goewoepa imadhin nanga wati za muynu mina koeyza, mabaygal wati igililmaynu niparuy. ¹³ Awgadhw mulaydhin Nowalpa wara thonara, 'Ngaw wakay thoemamay kedha ngath bangal nubi po gubaw gizu idimoeyne a mura mabaygal muynu. Minguz kedha, in nubi gugu ubidh thoeyayzinga kasa mura thanamun wati pawa koeyza. ¹⁴ But bangal aymoene ngibepa mina puy badan. Ngidh bal yaynanob uruypa lagal aymoeyne muynu, a nuyn bangal awen pinine woerngu lagiya muya adhiya.

¹⁵ 'Nanu kuykuthalnga bangal 133 mital, nanu athadhalnga 22 mital mura, apaz karaypa 13 mital kuykuthalnga. ¹⁶ Thodh bal aymoene butanu a thoeri dekal a pasagud bangal aymoeyne apal a laganu, a dhadhabuth bangal wanane 44 sentimeter muynu thodhiya apiya. ¹⁷ Ngath bangal sena adhapudhay koey woer wayane, nubi po gubaw gizunu mura mabaygoepa igilzapa dudupoeypa a lagal bangal mura woeray malemine thoerpumoeypa. ¹⁸ Kasa kay kedha ngath bangal ngibepa yawoedhan aymoene. Ngi a nginu ipi a garkaz kazil a nginu kaziw ipil but bangal wangedhe.

¹⁹⁻²⁰ 'A ngidh bangal wara mura uruyngu yoepkazin garkazin wangane urapu urapun, tetel uruyngu, a amayl uruyngu, a boethal uruyngu thanamulngu dudupoeyle. Lak bangal thana matha igililmayl butanu muynu, ²¹ a mura ayde bangal yaynanob malane ngithamulpa a uruypa.'
²² Wa, Nowa mina mura aymoedhin Awgadhw nubepa midh na mulaydhin.

7

Lagaw thoerpumay woer

* ^{6:8} Thonar na gasamoene bangal matha kedha Nowan thonar midh, kulkub mangaydhin: wara Mathayu 24.37-39 geth tidi.

¹ Nuydh Nowa nanga butaw aymay muwasidhin, Awgadh wara thonara nubepa mulaydhin kedha, 'Ngi a nginu ipi kazel a kaziw ipil sew butanu pathemiw. Ngay ngulayg kedha, matha ngi wadhe thulu mabayg nubi apaw goewanu. ² Wa, uruyl lak kedha, ngi mina ngulayg kedha wara tetel uruyl mina poeybayzi zapul ngayapa. Ngidh kedha uruyngu ngibiya kalmel kusumoene seben garkazil a seben yoepkazil. Kasa uruyl nanga, ngidh ukasar ukasar kusumoene, garkaz a yoepkaz.

³ 'Wara boethal uruyl lak kedha, thana setha ngaya nanga mina poeybayzi zapul ngayapa, ngidh kedha boethal uruyngu ngibiya kalmel kusumoene, seben garkazil a seben yoepkazil. Ngidh bangal kedha aymoene thanamulpa igil poelaypa, kurusipa bangal thana yaynanob kazel mamayine thabi apaw goewanu. ⁴ Seben goeygil waniz koezi, ngath bangal ari wayane, poti goeygilnga a poti kabiloelnga mura igilzapa umamathamaypa, mura ngaw oeymayzimayl.'

Nowa mina mura aymoedhin Awgadhaw ubilnga midh nanga

⁵ Wa, Nowa mina mura aymoedhin Awgadh nubepa midh na mulaydhin. ⁶ Lagaw thoerpumay woer nanga wayadhin, sethabetonara Nowan wathal 600 mura. ⁷ Nuy a nungu ipi a nungu garkaz kazel, a thanamun ipil mura but wangaydhin, thanamulngu wara dudupoyle. ⁸⁻⁹ A mura uruyngu yoepkaz a garkaz but wangaydhin Nowaniya, setha mi uruyl nanga Awgadhoepe poeybaypa balbayginga a wara uruyl thana mura wangaydhin Awgadh midh na mulaydhin.

¹⁰ Wa, Awgadh kulay mulaydhin wigel kay na za aymaydhin, seben goeygiw kaliya lagaw thoerpumay woer wayaydhin. ¹¹ Wa, nuy Nowa senabetonara 600 wathoelayg, thanamun wathaw a moelpalaw thonaral kedha ukasar moelpal nanga, numela goeyga sebetin, mura boeradharaw muy ngukil boeradharal yoelgamoeydhin a ariw nguki gimaz mulupa mina koeyma payoewdhaydhin.

Ari matha woeydheypu poti goeygilnga a poti kabiloelnga

¹² A senabetonara ari matha woeydheypu poti goeygilnga a poti kabiloelnga. ¹³ Senawbetonara goeyginu nanga thana mura muynu nge butanu, Nowa, nungu ipi, nungu thoeri garkaz kazel Sem, Am, a Zapeth, a thanamun ipil, ¹⁴ thanamuniya kalmel mura uruyl, thubudh uruyl, bupaw uruyl, moegina uruyl, a koey uruyl, kasa mura boethal uruyl, ¹⁵ yoepkazil a garkazil mura yaynanob uruyngu but wangaydhin, thanamun mura yaynanob uruy igililnga danal poethaypa.

¹⁶ Wa, senawbetonara goeyginu nanga thana mura muynu nge Awgadh midh nanga mulaydhin. Kalanu nuydh Awgadhwan koey butaw pasa gud thamudhoedhin.

¹⁷ Senabetonara ari mina gegeyadh gamu tharaydhin poti goeygilnga, woer malu asidhin, thanamun but pulaloedhin. ¹⁸ Woer malu asidhin, nuyn but adhanithudhin, nuy kasa bal thayar maluya. ¹⁹ Woer ngapa kadaypa, koey padal mura wardhamoeydhin, ²⁰ na matha kadaypa woelmay woer, kurusipa na seben mita padaw guyangu kadaypa woerngu padoepe.

²¹ Mura igililmayl zapul umamayl, mura boethal uruyl, mura tetel uruyl, a mura amayl uruyl, a mura mabaygal. ²² Setha mura ngoenawoelaylmayl kasa umamayl.

²³ Wa, nuydh Awgadhwan kedha madhin, kasa mura idimoedhin, mabaygal, uruyl, a boethal uruyl. Igililmayl matha wanaydhin Nowa, nubiya

ngaya nanga butanu muynu. ²⁴ Woer matha gimanoeka tharal nanga 150 goeygilnga.

8

Koey woer kuyk tidiz

¹ Awgadhoengu yakanurayginga Nowa a mura uruyl nubiya butanu muynu. Nuydh gub wayadhin woer siyadh mulupa kuyktidaydhin. ² Setha boeradharaw muy bubul mura wath pathamoeydhin, a dapar gimanoeka gud mathamoeydhin, ari wath pathadhin. ³⁻⁴ Woer nanga kuyk tidaydhin Nowan but padanu gimanoeka woeydhadhin moelpal seben numela goeyga sebtintin. Senabi koey woer matha siyaydh mulupa nuray 150 goeygilnga.

⁵ Moelpal ten, numela goeyga urapun, senawbi goeyginu padaw goyal kadaypa adhapyudhadhin woerngu poediya, na koey woer matha nuray.

Nowa gubaw pasa gud pudhadhin a kuwa wayadhin

⁶⁻⁷ Poti goeygiw kaliya nanga Nowa gubaw pasa gud pudhadhin a kuwa wayadhin kulay. Kasa kedha nuy kuwa ngapa kuniya tidayginga, nuy kasa adhiya waril, kurusipa woer mura nuraydhin. ⁸ Nowa yan ugadhin kuwa, nuydh wagem mamu ngedh a goeynaw wayadhin imaypa, na midh woer mura nuraydhin. ⁹ Nadh goeynawan imadhin kedha woer matha koeyza, nabepa niyay lagaginga, na kasa butapa kuniya tidaydhin. Nowa nabepa geth yoewdhadhin, a muy thayadhin nan butiya.

¹⁰ Seben goeygi koeliya nuydh nan lak wayadhin. ¹¹ Kutapa nanga na ngapa kuniya tidaydhin, nabiya gudanu kuniya, ay puy koewsaw nis Nowalpa mer. Nowa imadhin, nuy ngulayg asidhin kedha woer mura nuraydhin. ¹² Nuydh mamu lak seben goeygipa ugadhin, kalanu lak goeynaw wayadhin, kasa kedha na kuniya tidayginga Nowalpa.

¹³ Nungu nanga Nowan 601 wathal gasamoeydhin numela goeyga urapun a moelpal urapun, senabi thonar woer mura thepadhasidhin. Nuydh Nowa butaw moegina thodh mura gud pudhadhin a gurguy nagaydhin, nuydh imadhin kedha woer mura mulupa miyaydhin. ¹⁴ Numela na gasamoedhin goeyga 27 moelpal ukasar, woer kuniya nanu mina thonara balbayg asidhin.

Thana mura seyzi butangu adhapoegamoeydhin

¹⁵⁻¹⁶ Awgadhd kedha mulaydhin Nowalpa, 'Seyzi butangu adhapagamoey. Ngi, nginu ipi, a garkaz kazil, a thanamun ipil. ¹⁷ Setha mura boethal uruyl, a boeradharaw uruyl wara adhapa mamayiw butangu, lak bantal thana mura kazil mamayine thabi apa goewanu muynu.'

¹⁸ Wa, Nowa nungu ipi, a nungu garkaz kazil, a thanamun ipil mura adhapagoemoeydhin butangu. ¹⁹ Mura boethal uruyl a boeradharaw uruyl lak kedha adhapa poegamoeydhin mamuy mamuy, a donki donkil, thana mura kedha adhapyudhadhin yaynanob.

Nowa nuydh kadhul yoewdhaydhin Awgadhoepa

²⁰ Kalanu Nowa olta moeydhadhin uruypa mathamoeypa a Awgadhoepa yoewdhaypa, setha mi uruy nanga Awgadhoepa yoewdhaypa balbayginga apaw boeradharaw uruyngu a gimaw boethal uruyngu. Nuydh thana-mulngu mura yaynanob madhul mamayidhin, muypu noegidhoedhin a Awgadhoepa kuniya yoewdhaydhin, senabi oltanu gimal.

²¹ Senawbi poeybayzi madhu ganu nanga Awgadhoepa adhapyudhay matha ngoedhagidh. Nuy nubiya muynu kedha miyaydhin, 'Ngayapa

lak kedha ngoedhalnga aymaypa lawnga, nubi apa goewapa lak kuth thoeraypa lawnga mabaygaw gegeyadhoepa. Ngay ngulayg kedha, mura mabaygal thanamun kazimay thonarngu pawpa thanamun wakay thoemamayil kasa mura thonara wati wakay thoemamayil. Ngayapa lak igilzapa, a mabaygoepa kedha zapa aymaypa lawnga ngath miza na aymoedhin, mura idimoedhin.

²² 'Koezi kayboengu pawpa ngaru bangal thonarlnga, nagu uthuypa, a nagu ayboewdhaw thonarpa, wara bangal kedha naygay thonara, a gabu thonara, goeyga, kubil, wath koeygarsar, kurusipa sey ngalaga nubi gugu ubidh thoyayzimaynu kuth.'

9

Awgadhaw patidhaygi yawadhan Nowalpa

¹ Awgadhan nungu woenab poeybadhin Nowalpa a nungu garkaz kazipa. Nuy kedha mulaydhin, 'Koeyma bal matha kazil gasamidhe, lak bangal ngithamun kaziw kazil mura thabi apa goewanu nithamoene.

² 'Mura boeradharaw uruyl, a boethal uruyl, a malu uruyl ngithamulngu bangal akan; thana mura ngithamuniya apal. ³ Ngithamulpa aygudoepa ubipa, matha kedha boeradharaw ayde, ngath mura ngithamulpa kusuman ayde. ⁴ Urapun za ngitha bal purthayg, ngidh nanga uruy mathaman ngidh ngaru kulka adhapa manin sobaginga, kalanu ngidh purthan. Madhul nanga kulkalmayl ngath lawnga manin ngithamulngu aygudoengu kedha zoenguz kedha senaw kulka nanga nuy mura igilaw za.

⁵⁻⁶ 'Mabaygaw kulka lak kedha igilaw za, ngitha mabaygaw kulka pay yoewdhayg, minguz kedha nuyn Awgadhaw ngoedhalnga aymoedhin.

Ngadh nanga mabaygaw kulka pay yoewdhan,
nungu kuniya modhab ngaru kedha,
mabaygan kuniya lak nungu kulka pay yoewdhan.
A uruy lak kedha,
nuydh nanga mabaygaw kulka pay yoewdhan
ngath lak kedha kuth poeyban uruypa.

⁷ 'Ngitha koeyma bangal kazil mamayine, lak bangal thana mura nithamoene thabi apa goewanu.'

Awgadhaw patidhaygi yangukudu Nowalpa a matha kedha nungu garkaz kazingu

⁸ Awgadh lak mulaydhin thanamulpa, Nowa a nungu garkaz kazil kedha, ⁹ 'Ina ngath ngaw patidhaygi yawadhan ayimpa ngithamulpa, a ngithamun kaziw kazipa, ¹⁰ a setha ngithamuniya kalmel mi igil uruyl nanga adhapa pagamoeydhin butangu, boeradharaw uruyl a boethal uruyl. ¹¹ In nubi yadu ngath ngaw patidhaygi yangukudu ayman ngithamuniya mura parunu. Ngay mina ya muliz kedha, ngayapa lak mura igilzapa woeray dudupoeypa lawnga, ngayapa nubi gugu ubidh thoyayzimayngu lak woerngu idimoeypa lawnga. ¹² Nubi patidhaygi yangukudupa ngaw, ngithamulpa mina yapathoemaypa, ngitha mabaygal a mura igil uruyl, ¹³ ngath maku ayman dhudhuwab dapara ziyanu gimanoeka, ngithamulpa ngoenanumaypa ngaw patidhaygi yangukudu ngithamulpa. ¹⁴⁻¹⁵ Mi thonara nanga ngath dapar ziyal palan, senabi thonara ngath dhudhuwab nanga iman, ngath ngaw patidhaygi yangukudu ngoenanumanin ngithamulpa kedha, ngayapa nubi apa goewapa

lak dudupoeypa lawnga. ¹⁶ Dhudhuwab nanga zilamiz ziyaw kuthiya ngitha bangal ngaw yangukudu ngoenanumayparu kuthagi kuykugi yawadhan ngayapa ngithamulpa mura mabaygal a igil zapul nubi gugu yabidh thoeyayzimaya. ¹⁷ Senawbi dhudhuwab nuy bangal maku ngaw yawoedhayzimaypa mura nubi apaw goewaw mabaygoepa a igilzapa.'

Nowa a nungu kazil

¹⁸ Nowan kaziw nelay itha kedha, Sem, Am, a Zapeth. Thana butungu adhapagoemoeydhin. (Am nungu kazil Kananaw doegam mabaygal aymoeydhin.) ¹⁹ In mura mabayg nubi apaw goewanu muynu nanga thanamun kaziw kazingu pawpa kupar palaydhin Nowan thoeri kazingu.

²⁰ Woerngu kalanu, koeykoeyne apaw lagaw zagethaw mabayg Nowa; nuydh kulay goereypaw apaw lag aymoedhin. ²¹ Thana nanga goereypaw koewsal giyasimoeydhin, nuydh umal nguki aymoedhin a wanaydhin. Nuy nanga um walaydhin nuy kasa kupal potowakunu muynu uthuy yoewnadhin. ²² Nungu kazi Am, Kananalgaw muruyg nuydh nungu thathi imadhin kasa kupal. Nuy uzaraydhin a nungu ukasar tukuypoepa mulaydhin.

²³ Kalanu palay Sem a Zapeth koey sodh madhin, palay kaliya gud paladhin palamuniya a kalal uzarmoedhin muya uthemoemoedhin palamun thathiw potowakuya. Palay nuyn imayginga palay kasa matha woergi thayadhin palamun thathiya, paru matha adhapa nungungu imayle.

²⁴ Nowa nanga balbayg asidhin nanga nuydh gasamoedhin kedha, nungu kuthay kazin nubepa midh nanga aymoedhin ²⁵ nuy kedha mulaydhin, 'Kanana, ngi ngaw wati koewba kazi, ngi bangal kasa nginu ukasar tukuypaw zagethaw mabayg, ngibepa wara mina zapa gasamoeypa lawnga, ngi bangal kasa zagethaw mabayg.'

²⁶ Nuy Nowa kalanu eso pugaydhin Awgadhoepa kedha, 'Ngay ngibepa mina koey eso,

ngaw kazipa Semalpa,
nuy waza nginu getha doegamaw mabayg,
a ngi waza nungu Awgad,

Kanana bangal ngaru
nungu kasa zagethaw mabayg.

²⁷ Zapeth lak kedha
Awgadhan bangal nubepa kapu za aymoene,
nungu kaziw kazil bangal koeygarsar.

Thana bangal Semaniya memayipu,
a Kanana bangal lak Zapethan
kasa zagethaw mabayg.'

²⁸ Koey woerngu woeyay kalanu Nowa sizi pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 350 wathoelnga. ²⁹ Kurusipa nungu wathoel 950 aymoeydhin nanga nuydh nungu kuth gasamoedhin.

10

Nowan garkaz kaziw kazil

¹ Sem, Am, a Zapeth Nowan garkaz kazil, thanamun kaziw kazil woer thoerpumay kalanu itha kedha. ² Zapethan garkaz kazil itha kedha, Gomer,

Magog, Maday, Zaban, Thubal, Mesek, a Tiras. Itha thana muruygal, thana buwayl mura thanamun geth buway muruygaw nelaygal.

³ Gomeran kaziw kazil itha thabi lagaw mabaygal, Askenaz, Ripath, a Togarma. ⁴ Zabanan kaziw kazil itha thabi lagaw mabaygal, Elisa, Soepeyn, Sayprus, Rodes. ⁵ Wa, thana mura woerngu buwadhaw mabaygal, kawaw mabaygal. Thana matha kedha lak Zapethoengu pawpa nungu kaziw kazil kasa kay kedha thanamuniya thanamun geth yangukudul.

⁶ Aman garkaz kazil itha kedha, Kus Aykupithu Lebiya, a Kanan; thana thanamun nelay mabaygaw kuyku mabaygal. ⁷ Kusenoengu pawpa kaziw kazil nanga, Sebalgal, Abilalgal, Sabthlhalgal, Ramalgal, a Sebtekalgal. Rawalngu pawpa kaziw kazil nanga Sebalgal a Dedoenlgal.

Kusan mabaygal

⁸ Kusan wara garkaz kazi nel Nimrod, nuy mina kay magawal mabayg. ⁹ Nuy aypu lumepu nanga matha moeygoepa. Minguz kedha Awgadhan nuyñ ibupuydhaypu, kedha zoenguz mabaygal kedha umamoeypu thanamun igalgoepa, 'Awgadhaw woenab ngibiya kalmel a nuydh bangal ngibepa koey moegaw poeybane, a ngi bangal koey aypu lumaylag ngoedhe kedha Nimrod midh.' ¹⁰ Koeykoeyne na nuydh kuyk aymoedhin nungu yadaymayl itha thabi loegal Babilon Erek a Arkad itha thabi loegal Babilonaw doegamunu. ¹¹ Nuy seyzi meparu Asiriyapa a koey goegath moeydhadhin kayb kedha thoeraypa Nineba, a wara Rewobet Oer, a wara Kala.

¹² Wara koey goegath nuydh moeydhadhin Resan na sey dhadhal Ninebaya a Kalaya. ¹³⁻¹⁴ Aykupithungu pawpa kaziw kazil nanga Lidiyalgal, Anamalgal, Liyabagal, a Napathoelaylgal Patharusalgal, Kasluwalgal, a thana setha Koerithalgal, wigel mura Pilistaw mabaygal Thanamun kuyk Koerithangu.

Kananan ukasar garkaz kazi

¹⁵ Kananan garkaz kazi ukasar, Sidon kuykuyg a Eth kuthayg, palamulngu ukasar buway tharimoedhin kedha, Sidonan buway a Ethan buway.

¹⁶ Nuy Kanana wara Zebusaythalgaw muruyg, a Amaraythalgaw muruyg, Gergoesaytalgal muruyg, a ¹⁷ Ebaytalgal muruyg, a Arkaythalgaw muruyg, a Sinaylgaw muruyg, a ¹⁸⁻¹⁹ wara Abadaytalgal muruyg, a Zemaraytalgal muruyg a Amathaythalgaw muruyg. Wa, nuy Kanana mura thanamun muruyg a thana nungu kaziw kazil mura woeyamoeydhin kurusipa lag Sidon a Gerar zaya doegamoenu Gazapa amadhan a sageraw doegamoenu nanga Sodom, Gomora, Adhama a Zebowim, Lasapa amadhan.

²⁰ Wa, itha mura Aman kaziw kazil Kusalgaw buwayngu kuykaymay, kurusipa Amathaythalgaw. Thana mura thanamun geth wara buwaya a wara koey goegathiya nithamoedhin a thana mura thanamun geth yangukudulgal yaynanob.

²¹ Zapethan kuykuyg Sem nuy mura Eboerulgaw muruyg, ²² Seman garkaz kazil itha kedha, Elam, Asur, Apasadh, Lud, a Aram. Itha thana muruygal, thana buwayl mura thanamun geth buway muruygaw nelaygal.

²³ Araman kaziw kazil itha thabi goegathiya nipa Uz, Ul, Getha, a Mesek.

²⁴ Apasadhan garkaz kazi Sela, a Selan garkaz kazi Iber. ²⁵ Nungu Eberan garkaz kazi ukasar garkaz. Wara nel Peleg a wara nel Zoktan. Pelegan kazimay thonar nanga Awgadhan mura nubi apaw goewaw mabaygal siga gudal wanaydhin mura yaynanob lagiya, nubi po gubaw gizuya.

²⁶ Zoktan kaziw kazil nanga thana itha thabi buwayl aymoeydhin,

Almodadalgal, Selepalgal, Azarmabethalgal, Zarlalgal, ²⁷ Adoramalgal, Uzalgal, Diklalalgal, ²⁸ Obalgal, Abimoelgal, Sebalgal, ²⁹ Opiralgal, Abilalgal, a Zobabalgal. Wa, itha mura Zoktanoengu pawpa kupar palaydhin.

³⁰ Thanamun koeygarsar goegathal woeraw doegam padaw dhadha sakariya Mesangu kurusipa Sepapa. ³¹ Wa, nuy Zoktan wara Seman buway mabayg a itha mura yaynanob nanga Zoktanan buway thana matha kedha Seman buway, thana urapun, kasa kay kedha thana thanamun geth yangkudulgal.

³² Itha mura thabi buwayl kazipay ngapa Semoelngu, a nungu ukasar tukuyap, Am a Zapeth thanamulngu thana mura Nowalngu, thanamun koey muruyg. Thoerpumay woerngu kalanu nanga mura nubi po gubaw gizu buwayl nungungu mura, Nowalngu.

11

Babilonaw kadaypa kuykuthal lag

¹ Wa, sethabi thonara mabaygal mura urapun yangkuduya ya umamoeypu. ² Thana nanga sager doegamoenu mudh thamemipu nanga, thana padagi dhadha sakar gasamoedhin Babilon. Thana si mudh yoewthaydhin. ³ Thana kidhakidhan ya umadhin kedha, 'Ayawal ngalpa mamu lag moeydhaypa za gamupa oengaypa.' Thanamun lagaw moeydhay zapul kedha thana dawmal muythu ridh palimoeydhin, boerikoepa aymoeypa kalanu thana lag moeydhay kuykaymoedhin, dowmal kubikub awen pinimoeydhin, kalanu karaypa budhamar boerikan. ⁴ Thana kedha, 'Ngalpa koey goegath ayimpa a mina kadaypa kuykuthal lag kay wara, nadh bal mamu ziyaya alalipu; a mabaygal bangal nanga nan yawaypu thana bal kedha memayipu, "Sena koey mabaygaw nel." Ngalpan mura lag a ngalpalpa yaynanob niyaypa lawnga nubi apaw goewanu mura wadhwadhgamuya.'

⁵ Kalanu Awgadh ngapa mulupa miyaydhin thanamun zagethoepa imaypa senabi koey goegathoepa a thanamun kadaypa kuykuthal lagoepa imaypa.

⁶ Nuydh Awgadhan kedha mulaiydhin, 'Itha thabi mabaygal thana mina urapun a thanamun yangkudu ya thana ya umamoeypa lak urapun. Ina kedha ngoedhalnga, thana bangal kasa thanamun ubipa zapul aymoeypu, kuyk thanamun kuyku magaw mina koezya. Ina thanamun matha koeykoeyne zageth kedha, thana bangal miza nge aymoene. ⁷ Ngalpa bangal thanamun yangkudu sakariya thayana lak thanamulpa tidaypa lawnga kidhakidhan. Ngalpa kedha zoenguz thanamulpa pathoeran aympa.'

⁸ Kalanu nungu yangkudu kuyku nidhadhin wakay thamamay, thana sig woeyamaydhin mura nubi gugu ubidh thoeyayzimoeynu, thana lak koey goegath moeydhayginga. ⁹ Senabi koey goegath kedha tharadhin, Babilon*, kedha zoenguz kedha, Awgadhan thanamun yangkudul mura sakariya thoeyamoeydhin thanamulpa yoelgamoeypa mura nubi po gubaw gizuya.

Seman kaziw kazil

¹⁰ Seman kaziw kazil itha kedha, woerngu thoerpumay kalanu nanga ukasar wath yabaythayamoedhin Seman mura andred wathoel aymoeydhin, nungu ipi senabi thonara garkaz kazi madhin. Nungu nel Apasadh

* 11:9 Babilon: aykap ngoedhe kedha nge, sirisir.

¹¹ Senabi kalanu nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 500 wathoelnga. Sethabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ¹² Apasadh nanga 35 wathoelayg nanga nungu ipin garkaz kazi madhin nel Sela.

¹³ Senabi kalanu nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 403 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ¹⁴ Selan nanga 30 wathoelayg aymoeydhin nanga nungu ipi garkaz kazi madhin nel Iber.

¹⁵ Senabi kalanu nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 403 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ¹⁶ Eberan nanga 34 wathoelayg nungu ipin garkaz kazi madhin, nel Peleg.

¹⁷ Senabi kalanu nuy kuykuthalnga uzaraydhin 430 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ¹⁸ Peleg nanga 30 wathoelayg aymoeydhin nungu ipin garkaz kazi madhin, nel Rew.

¹⁹ Senabi kalanu nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 209 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ²⁰ Rew nanga 32 wathoelayg nungu ipin garkaz kazi madhin, nel Serug. ²¹ Nuy kalanu lak kuykuthalnga uzaraydhin 207 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.

²² Serug nanga 30 wathoelayg aymaydhin nungu ipin garkaz kazi madhin, nungu nel Nayo. ²³ Nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 200 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ²⁴ Nayo nanga 29 wathoelayg aymaydhin nungu ipin garkaz kazi madhin, nel Tera.

²⁵ Senabi kalanu nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 119 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nanga nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ²⁶ Tera na 70 wathoelayg aymaydhin, kalanu nungu ipin thoeri garkaz kazil mamayidhin. Thanamun nelay kedha, Abram, Nayo, a Aran.

Teran kaziw kazil

²⁷ Teran kaziw kazil itha kedha. Nungu garkaz kazil Abram, Nayo a Aran. Aranan garkaz kazi Lotha. ²⁸ Aran kalanu um miyaydhin Babilonanu muynu. Nungu geth lagoenu koey goegath Oer. Nungu thathi senabi thonar matha igililnga.

²⁹ Abram geth dhoerdhimoeydhin Serayniya a Nayo geth dhoerdhimoeydhin Milkaynoeniya. Na Milka Aranan yoepkaz kazi. Nungu Aranan wara yoepkaz kazi nel Iska. ³⁰ Seray Abraman ipi na kazipa matha ngoedhagidh lawnga senabi thonara.

³¹ Tera nungu garkaz kazi madhin a garkaz ngep Lotha Aranan garkaz kazi a nungu yoepkaz ira Seray Abraman ipi kalmel. Kalanu thana senabi goegath wanadhin thana Kananapa memayidhin, kasa kay kedha thana dhadhal mudhaw lag aymoedhin Arananu. ³² Kurusipa Teran guythuyadhin si. Sethabi thonara nungu wathal 205.

12

Awgadhan Abram thuradhin nungu geth zagethoepa aymoeypa

¹ Wara thonara nuy Awgadh Abramalpa mulaydhin kedha,
 'Sena bangal ngidh nginu thathiw kupar moeram wanane,
 a nginu wara buway mabaygal.
 Ngath bangal ngibepa yakamoene
 mina kapu boeradhar,

² a ngath bangal nginu kaziw kazil koeyma aymoeyne,

kurusipa bangal thana wara koey buway aymidhe.
 Ngath ngibepa woenab poeybane
 a nginu nel kadaypa manine.
 Ngi bangal ngaw woenaboenu kaday siparu
 mabaygoepa mura ibupuydhaypa.
³ Ngibiya ngaya nanga asimoeyne
 mina zapa aymoeypa.
 Wa, ngath bangal lak thana ibupuydhhepu
 mina zapa aymoeypa.
 A ngin bangal ngaya nanga
 wati bag thoyeyapu.
 Wa, ngath bangal thana
 lak wati bag idimpu.
 Ngath bangal mura lagal woenabal palepu
 kasa nginu yabugudiya.'

⁴ Abraman nanga 75 wathoelayg aymoeydhin, nuydh mab kuykaymoedhin Aranoengu adhapa, Awgadhdh midh na mulaydhin nubepa. Lotha nubiya kalmel asidhin. ⁵ Wa, itha kedha mabaygal mab kuykaymaydhin, Abrama, a nungu ipi Sera, a nungu tukuypaw kazi Lotha, a mura setha midh zagethaw mabaygal a koethyl zapul nuydh sethabethe lagoonu kusumoedhin, Aranoengu, kurusipa thana gasamoedhin lag nel Kanana.
⁶ Thana koeyma goeygilnga toedipu, kurusipa thana mangemidhin koey puy kuykunu, Sekamoenu. Sethabethe thonara Kananalgal matha memayipu si sethabethe goegathiya, a senabi puy ngalaga nanga poegaypu thanamun adhapa thoemayinga nel muraw puy.

⁷ Wa, senawbi lagoonu nanga Awgadhdh yakamaydhin Abramalpa a kedha mulaydhin nubepa, 'In nubi lag ngath bangal poeybane nginu kaziw kazipa.*' Kalanu Abrama kulaw olta aymoeydhin Awgadhoepa, si senawbi doegamoenu.

⁸ Senawbi kaliya nanga thana sizi lak memayidhin zaya doegampa padal maypa. Thana potowakul thoydhamoeydhin ukasar goegathoenu dhadhah. Bethel kuki doegamoenu a Ay sager doegamoenu, Abrama lak wara kulaw olta moeydhadhin si, thanamulpa Awgadhoepa thawmoeypa.
⁹ Kalanu thana sizi kasa wardoegampa, wardoegampa memayipu mura thonara, kurusipa thana Kananaw zaya doegam gasamoedhin.

Abrama a nungu mabaygal Aykupithupa memayidhin

¹⁰ Senabi thonara Kanana aygi asidhin mina ipidhadh gegeyadh. Abrama aypa lumay zayapa kuniya miyaydhin Aykupithupa. Nuy kasa thawpay thonarpa si meparu. ¹¹ Thana kay wagel kay Aykupithupa yabay dimpa Abram kulay mulaydhin nungu ipipa kedha, 'Ngi mina thiyaygi yoepkaz, ¹² Aykupithulgan kay nanga ngin imaypa thana kay kedha memayipa, ngi ngaw ipi, a thana kay ngoena uma mathamoene; thanamulpa ngibepa uma mathamoeypa lawnga. ¹³ Ngi gar kay thanamulpa kedha muli, ngi ngaw babath. Thana bangal nanga gasamoene kedha, ngi ngaw babath, thanamulpa ngayapa mathamaypa lawnga, thana bangal ngoena balbayginga danal poethaypu, kuyk ngi thiyaygi yoepkaz.'

Thana Aykupithulgan imadhin kedha, na mina kapu yoepkaz Sera

* **12:7** Wara Mareko 12.26 geth tidi: *sena mina poelayzinga kedha, Awgadhdh ya kedha Moselpa, 'Ngay ngaru Abraman Awgadhdh.*

14 Thana nanga Aykupithunu mangemidhin Aykupithulgan imadhin kedha, na mina kapu yoepkaz. 15 Thanamun mopakuyku getha doegam zagethaw mabaygan imadhin, a mopakuykupa mulemidhin, kalanu nan Serana yoelpadhin mopakuyku mabaygaw lagoepa.†

16 Nuydh nanga Pero Serana imadhin, nuydh Abramalpa poeybaydhin itha kedha zapul, mamuyil, nanil, kawal, donkil, a kamelal, a zagethaw mabaygal dhuray. 17 Awgadhan nanga imadhin kedha Pero Serana madhin, nubepa gegeyadh, kalanu nuydh wati kikir wayadhin Perolpa a mura nungu mabaygoepa.

18 Kalanu Pero Abraman thuradhin, yapupoeybaydhin kedha, 'Ngidh minggu ngayapa kedha aymangu. Ngi minggu ngayapa kulay mulayginga kedha, Sera nginu ipi, 19 ngi mipa ngayapa kedha mulaydhin kedha, na nginu babath ngath kedha zoenguz nan ngayapa ipi madhin. Mar ina nginu ipi a adhapa kay ladhu!' 20 Nuy nungu zagethaw mabaygoepa mulaydhin Pero kedha, 'Adhapa mariw koezi ngalpan lagoengu a nungu ipi a setha mura nungu mabaygal a thanamun zapul.' Thana nungu zagethaw mabaygan aymoedhin Pero thanamulpa midh nanga mulaydhin.

13

Abramaw Lothaw dhadh poelgemoedhin

1 Abraman nanga adhapa wayadhin Aykupithungu, nuy a nungu ipi a nungu mura zagethaw mabaygal, a mura tetel uruyil, a mura nungu zapul, thana naygay doegampa adhapa memayidhin Aykupithungu. Nubiya kalmel nungu tukuypaw kazi Lotha. Kurusipa thana Kananaw zaya doegam gasamoedhin. 2 Abram nuy mina koey ayde zapul mabayg. Nuy kedha, mamuyilayg, nanilayg, a kawalayg; a nubiya lak koethyl zapul, silba a goli.

3 Sizi nuy lak miyaydhin war doegampa. Nuy kedha meparu, urapu lagoenu thuma oesiginga, kurusipa nuy Bethela mangaydhin. Thana si thawpay thonarpa mudh yoewthadhin Bethel war doegapa a Ay war doegapa, thana kulay ngalaga nanga kawa mudhaw lag aymoedhin, 4 a olta moeydhadhin. Thana nanga si kulay aymayzi oltanu mangemidhin, Abram lak Awgadhoepa thoeythupoegaydhin.

5 Matha Abram lawnga koey uruyilayg, nungu tukuypaw kazi Lotha lak kedha koey uruyilayg, mamuyilayg, nanilayg, kawalayg. Nuy lak nungu geth ipi kazilayg, a zagethaw maobaygoelayg. 6 Senabi thonara nanga palamun kalmel tetel uruypa bup matha ngoedhagidh lawnga, thana ngalagiya na mudh thoemaypu thana kasa mura bup urapun goeyginu eygi thoeyaypa purthaypu. 7 Abraman a Lothan uruy danal poethay mabaygal kidhakidhan wati igalgal aymoeydhin, yaynanob uruy may. (Senabi thonara nanga thana Kananagal a Perezaythalgal, thana matha memayipu sethabet doegamoenu.)

8 Kalanu Abram Lothalpa kedha mulaydhin, 'Ipal ngoeba urapu kulkaw mabayg, thana kidhakidhan ya poeybayginga nay. 9 Matha ngoedhagidh kedha ngoeba bangal dhadh pulgemoene. Ngi kulay nginu midh doegampa ubi, kasa ubipa doegam ngibepa mar nginu uruypa matha ngoedhagidh, ngay wadgoepa uzaripa.'

10 Nuy Lotha karaypa gima nagaydhin a gurguy nagaydhin, nuydh imadhin Yuridhaw koesa, nanu doegam, mura kedha naygay kurusipa Zoa senabi doegam mina koey ngukilnga, Awgadhaw Dharbaw lag midh

† 12:15 Thana ngulaygal thanamun mopakuyk nel tharadhin Pero.

nanga, a Aykupithu midh nanga. Senabi thonara nanga Sodom a Gomara sepalbi ukasar goegath matha memampu, Awgadhoepa palay matha idimoeyginga. ¹¹ Lotha mura padagi dhadhar sakar nubepa madhin Yuridhaw koesa ngalagiya na thoeraypa. Nuy kalanu Abramalngu sager doegampa adhapa miyaydhin sipa Yuridhaw koesapa. Senaw palamun dhadh poelamay kedha kuniya aymoeydhin.

¹² Lotha nanga miyaydhin nuy Abram matha meparu adhal bupanu Kanananu. A Lotha kay goegathoepa thamaydhin, nuydh nungu kawamudhaw lagal aymoeydhin padagi dhadhasakara, Sodomoeпа amadhan.

¹³ Thana kay nanga setha Sodomaw mabaygal thana mina adhapudhay wati pawaw mabaygal. Thana Awgadhoepa wati pawal aymoeypu, Awgadhaw mina nanga pathidhaypu.

Abram Kananangu Ebronoepa thamaydhin

¹⁴ Lotha nanga thamaydhin, nungu kalanu Awgadh Abramalpa mulaydhin kedha, 'Senaw ngi ngalaga nanga mepa mamu kay mina nagi mura wad wad gampa. ¹⁵ In mura kapu boeradhar, ngath bangal ngibepa manine a nginu kaziw kazipa. In mura nubi kapu boeradhar bangal pamoygoepa ingaru nginu za, nginu kaziw kaziw geth niyaylag.'

Awgadhan kedha mulaydhin Abramalpa, 'Ngath bangal nanga ngin kazil palane'

¹⁶ 'Ngath bangal nanga ngin kazil palane buthudh koeygarsar, mabaygoepa gethatidaypa matha ngoedhagidh lawnga. ¹⁷ Wa uzar, ngidh mura iman nabi koey boeradhar nabi buwadhoengu wara buwadhoepa, in bangal ngath ngibepa manine mura.'

¹⁸ Kalanu Abram thamaydhin a mudh yoewthadhin, Mamren adhapa thamayzi puyl doegamoenu amadhan Ebronoenu nuy Mamre wara kuyku mabayg Ebronoenu. Nuydh Abrama kalanu si kulaw olta moeydhadhin Awgadhoepa.

14

Abram Lothan gudaz puydhadhin

¹ Si senawbi thonara nanga, mopakuyku mabayg koey garsar. Thana po mopakuykun ya umadhin wara payb mopakuykupa koewbupa. Ya umayzi mopakuyku nelay itha kedha, Amrapel Babilonaw kuyk, Ariyok Elasaw kuyk, Sedaloma Elamaw kuyk, a Tidal Gowimaw kuyk.

² Thana koewbupa memayidhin payb mopakuykupa, thanamun nelay itha kedha, Bera Sodomaw kuyk, Boesa Gomoraw kuyk, Sina Adhamaw kuyk, Semeba Zebowimaw kuyk, a wara kuyk Belamaw* ³ Nubi payb mopakuykul lak ya umadhin koewbupa, a koewbu mabayg garwoeydhamoedhin, Sidimaw padaw dhadha soekara. Nan kayib kedha thoeraypa, Umaw Woer, na mina wapiginga. ⁴ Elimaw kuyk Sedaloma nuydh thana payb mopakuykul nudaydhin nuy thanamun mura mina mopa kuyk aymaydhin twaylob wathoelnga. Wath thirtin nanga, thana lak nubepa kurusipoegayinga.

⁵ Wath potin nanga nuydh imadhin kedha, thanamun koerngayinga koeyza, nuydh wara koey goegathaw mopakuykupa yangukudu guythuyadhin nubepa ibupuydhaypa. Thana nubepa ngapa thanamuniya thanamun koeygarsar koewbu mabaygal. Thana kalanu koewbupa

* 14:2 Belamaw wara nel Zowa.

memayidhin mura goegathoepa. Thana adhadhin, thanamuniya Repaymalgal thanamun goegath Astheroth a Karnaym, Zuzimoelgal thanamun goegath Am a Emim, palay sepalbi goegath Kiriathamaw padaw dhadhasakara, ⁶ a Oraythalgal Edomaw padanu gimanoeka wara kuthoeng wara kuthoepa mathamoeydhin kurusipa thana Elparan puygi dhadha sakaraw dhang gasamoedhin. Sethabi koewbu kalanu mura sethabi goegathal koerngayl kawra madhin.

⁷ Kalanu Sedaloma a thana setha ya umayzi mopakuykul, kuniya tidemidhin Kadesoepa.† Thana mura Amalakaytalgal lak mathamoeydhin mura thanamun goegathiya, a Amoraythalgal lak kedha, setha ngaya nanga Azazon thamanu memayipu.

⁸ Wa, thana Sodomaw Gomoraw mopakuykul, a thanamuniya kalmel Adhamaw, Zebowimaw, a Belamaw mopakuykul thanamun koewbu mabaygal garwoeydhamoeydhin koewbupa. Thana kasa ugar thonar Sidimaw pada dhadha sakara.

⁹ Thana nanga ya umayzi mopakuykul ngabunadhin Elimaw, Gowimaw, Babilonaw, a Elasaw, thana po ya umayzi mopakuykul panithoedhin setha payb Sidimaw doegam mopakuykupa. ¹⁰ Senabi padaw dhadha sakar nanga kasa mura kubikub dhidheral pawoeynawl doenabaynga. Kalanu thana payb mopakuykul kasa akan zilmemidhin, a thanamun koewbu mabaygal. Dhuray Sodomaw, Gomoraw mabaygal sethabi dhidheral pawoeynawl doenabaynu irimoeydhin, a setha dhuray nanga mura padapa kadaypa akan zilmemidhin.

¹¹ Wa thana ya umayzi mopakuykun mura mina zapul a ayde kusumoedhin Sodomoengu a Gomoroengu, wara za wanayinga ayde kalmel. Kalanu memayidhin kaliya noegayinga. ¹² Wa, Abraman tukuypaw kazi Lotha thana lak nuy madhin sizi Sodomoengu, nubiya kalmel mura nungu mabaygal a zapul. ¹³ Matha urapun sakariya palgidhin a Abraman yadu thuradhin, zapul midh na paru aymoedhin Lothalpa. Wa, nuy Abram waza thanamun Eberu buway kuyk. Nungu kawamudh senabi thonara Mamren adhapa thamayzi puyl doegamoenu amadhan. Nuy Mamre Amaraythalayg nuy a nungu tukuypaw Esoekol a Ana thana Abraman igalgal, urapu doegamuya thayamidhin.

¹⁴ Nuydh nanga Abram gasamoedhin kedha, nungu tukuypaw kazi Lothan gasamoedhin, nuydh mura nungu mabaygal thuraydhin, mura setha ngaya nanga koewbu mabaygal nungu kawamudhoenu, kalmel garwoeydhamoeydhin mura 318. Kalanu Abram a nungu koewbu mabaygal sethabi ya umayzi kuyku mabaygal a thanamun koewbu mabaygal wakay moeydhin kurusipa goegath nel Dan. ¹⁵ Nuydh thana si imaydhin, kalanu nuydh nungu mabaygal dhadhiya mamayidhin. Thana kubilu kay pananithadhin, a thanamun wara doegam mabaygal kasa akan zilmemidhin. Abraman mabaygal wagel wakaymoeydhin thana kurusipa Obar, Damaskasanu wara doegamoenu, naygay doegamoenu.

¹⁶ Nuydh mura kuniya gasamoeydhin thana midh zapul Sodomoengu a Gomoroengu kusumoedhin a mabaygal lak kedha nuydh kuniya gasamoedhin. Nuydh nungu tukuypaw kazi Lothan kuniya gasamoedhin kalmel yoepkazil a zagethaw mabaygal, mura thanamun rugal kalmel, a Lothan rugal.

Melkizadek nuydh woenab poeybadhin Abramalpa

¹⁷ Wa, Abram nuydh Sedaloma a nungu doegam mabaygal mura mathamoeydhin; thana nanga kuniya tidemidhin, Sodomaw mopakuyk

† 14:7 Kades, kulay kedha thoeraypu Enoemispat.

yabuya uzaraydhin thanamulpa. Nuydh thana gasamoedhin, wara padaw dhadha sakarnu nel Sabela, lawnga Mopakuyku Padaw Dhadhasakara.

¹⁸ Senabi thonara nanga wara mabayg mangaydhin, nungu nel Melkizadek, Salemaraw mopakuyk, nuy lak misnare, Daparaw Gimaw Awgad-haw. Nuydh kunaw susu a umal nguki Abramalpa mamomoedhin,

¹⁹ kalanu Abramalpa kuyku nidhayzi yangukuduya mulaydhin kedha, 'Ngibepa mura kapu za ngapa gimaz.

Awgadh adhapudhay koey Awgadhdh.

In nubi gugu ubidh thoeyayzinga

matha nungu aymayzinga gimal a apal,

Nuydh bangal ngin danal poethaypu,

mura thonara koeygoersar.

²⁰ Wa, nuy mina Adhapudhay Kuykulnga

Awgadh gimal darapa,

mabayg ngaru nuyn bangal thawmayparuy,

kedha zoenguz kedha nuy waza ngibiya kalmel

a kulay nginu pazalmay buwaltheoeyaynu.

Kedha zoenguz thana nginu wati koewbu mabaygal

akan kuniya zilmemidhin.'

Kalanu Abram nubepa Melkizadekoepa koeygarsar zapul poeybamoeydhin urapu urapu mura nungu koewbu thonaraw gasamoeyzimayngu. Ten mamuyul nanga nuydh urapun madhin nubepa, a rugal lak kedha, a mura zapul lak kedha. ²¹ Kalanu nuy Sodomaw mopakuyk Abramalpa mulaydhin kedha, 'Koey eso ngibepa ngidh mura ngaw mabaygal balbayginga gudaz puydhadhin kuniya, mura matha ngoedhagidh, mura setha Sodomaw mayzi rugal nanga ngidh bangal ngibepa gasamidhe sew ngibiya.'

²²⁻²³ Kasa kay kedha nuy Abram ubigasidhin, nuy kedha mulaydhin,

'Ngay mina Awgadhdhaw parunu, nubi gugu ubidh thoeyayzinga ngunu aymayzinga nanga, ngayapa wara moegina zapa gasamoeypa lawnga nginungu; nginu ngayapa kedha yoengu kedha, mura matha ngoedhagidh ngidh ngayapa poeybadhin a ngay nginungu matha ngoedhagidh.

²⁴ Ngayapa ngaw geth wara zapa kuniya gasamoeypa lawnga, ngath kay matha kuniya gasamoeypa ngaw zagethaw mabaygan mi aydel zapul nanga thana purthamoeydhin, wara kedha mabaygan nanga thana kay thanamun kupayl gasamoeypa, Ana, Esoekol, a Mamre. Thana waza ngaw doegamuya thayamidhin.'

15

Kuykulmay yawoedhayzinga Abramaniya

¹ Kalanu Kuykulnga Abramalpa goeyginu pikin umay kedha,

'Abram, ngi akan maygi,

ngath bangal ngin kaludhoepu mura wati zoengu,

A ngath bangal ngibepa,

adhapudhay mina za poeybane.'

²⁻³ Abram kuniya mulaydhin Awgadhoepa kedha, 'Ngath bangal midh paru nginungu kozan gasamoene ngaw buwaypa, ngay wara kazigig, ngaw zapu a ngaw buthoepa. Zapul ngaru kedha kuniya pudhedhe bangal, urapun ngaw niyaykazin, nuydh ngaw buth manine, Eliyayza nungu nel. Ngidh ngayapa kazi poeybayginga, kedha zoenguz nuydh bangal

ina ngaw zageth mura manine, senabi wara buway mabayg Eliyayza Damaskasoengu.’

⁴ Pikinu nanga Awgadh lak mulyadhin Abramalpa, ‘Lawnga, nginu zagethaw mabayg lawnga; nginu kazi bangal nginu buth manine.’

⁵ Senawbi pikinu nanga muynu, Awgadhan Abramam adhapa yoelpadhin nungu kawa mudhaw lagoengu, kalanu dapara kadaypa dan thayadhin, ‘Kedha nag, ngidh setha thithuyl imiz a? Buthudh koeygarsar, ngibepa getha tidaypa matha ngoedhagidh lawnga, nginu kaziw kazi bangal kedha koey garsar.’ ⁶ Abram nuydh mina yoepathaman Awgadhaw yawoedhay yangukudu midh nanga.* Wa, nungu Abramam mina yoepathaman kapu ngoedhalnga Awgadhoepe senabi thonara, Awgadhaw purkapa balbayginga.

⁷ Awgadh kalanu lak mulyadhin Abramalpa kedha, ‘In ngay Awgadh, ngath kulkulb ngin yoelpadhin ngapa, nginu thathiw thathiw niyay lagoengu, Oerngu, Babilonangu muyngu. Ngibepa nubi boeradharapa ngath yadu palgadhin nginu geth za ingaru.’ ⁸ Abram kalanu yoewdhaydhin kedha, ‘Adhapudhay Kuykulnga, ngath bangal midh paru ngulayg gasamoene kedha, ngin bangal mina yoepathamaypa kedha, ina nabi boeradhar ngaw boeradhar, ngaw geth niyaylag?’ ⁹ Awgadhan Abramam ibupuydhadhin mina yoepathamaypa nubepa. Nuy kedha mulyadhin Abramalpa, ‘Wa, ngidh ngayapa kaw ngapa mar, a nani a garkaz mamuy, mura thoeri wathalgal kay a yawa goeynaw a mina goeynaw.’

Abram uruyl papathoemoeydhin a poeybamoeydhin Awgadhoepe

¹⁰ Nuydh Abram mura Awgadhoepe kusumoedhin sethabi uruyl. Kalanu papathoemoeydhin thana uruyl. Nuydh boethal uruy dhadhiya dhadh mayginga. Nuydh setha papathoemoeyzimayl mura uka doegamuya budhamoedhin. ¹¹ Thana wara boethal uruyl ngapa mulupa nanga, setha nuthemir aygudoepa nanga, nuydh thana adhapa zizimoeyr.

¹² Goeysa nanga pudhaydhin Abram gamu kawban uthuy yoewndhin, nungu uthuy mina koeyza. Kalanu nuydh mina koey aka gasamoedhin. ¹³ Awgadh nubepa mulyadhin kedha, ‘Wagel bangal nanga nginu kaziw kazi bangal wara mabaygaw niyay lagiya nithamoene. Danal poethay bangal thanamulpa gegeyadh po andred wathalnga, ¹⁴ kasa kay kedha ngath bangal idimoene sethabi wati danal poethay mabaygal, a thanamun buway. Midh thonara nanga thana sethabi wati danal poethay lagoengu ngapa kuniya, thanamuniya bangal koey garsar kapu ngoedhal koethil zapul a dhuray matha ngoedhagidh zapul.

¹⁵ ‘Kasa kay kedha mura thabi zapul ngaru nginu thonarngu pawpa, nginu thonara nanga gasamoene, nginu bangal kapu kuth koewbuginga, ngin bangal balbayginga boeradhoeranu wanane. ¹⁶ Nginu bangal nanga kuth senabi thonara ka matha lawnga, thanamulpa Amaraythalgoepa adhapa idimoeypa nubi boeradhoerangu. Ngithamun buwayn ngaru bangal mina thonar ugane; thana kuykuthalnga ugane nanga wara lagoenu, maykuyk mulupa, maykuyk kadaypa, po muykuykul mura. Kalanu bangal thanamun Amaraythalgaw wati pawa nanga koeyza aymidhe. Ngath senawbi thonara kay lak ngapa thuraypa nginu buway thanamulpa kuth poeybaypa, thanamun Amaraythalgaw kuniya modhab.’

¹⁷ Goeysa nanga pudhaydhin, koey inur thoeydhamoeydhin ukasar muythaynga za kasa palamun geth buyalnga dhadhiya thamemur uruy madhuaya. Palay ukasar kalmel, wara muythaynga a wara thungedh

* **15:6** *Abrama mina yoepathamadhin Awgadh:* wara Romaniw Thusi 4.3 geth tidi.

ngloedhalnga kalmel thamemar. ¹⁸ Senabi thonara nanga Awgadhan yawadhan aymoedhin Abramalpa kedha, 'Ngath nginu kaziw kazipa bangal in nubi boeradhar maypa margu, Aykupithu doegamoengu kuyku oemay kurusipa Upreythizaw Koesapa.

¹⁹ 'Setha mura lagal thabi boeradhroenu muynu, mabaygal ngalagiya nipa nanga, Kenalgal, a Kenazalgal, a Kadhmonaythalgal, ²⁰ a Ithalgal, a Perezaythalgal, a Repaymalgal, ²¹ a Amonaythalgal, a Kananalgal, a Gergoesaythalgal, a Zebusaythalgal. Wa, ngath bangal mura mamayiene nginu kaziw kazipa, mura thabi mabaygaw niyaylagal kalmel.'

16

Serana zagethaw mabayg Abramalpa poeybadhin ipi

¹ Abraman ipi na mina koey kuykuthalnga uzaraydhin kazigig, kasa kay kedha nabiya urapun Aykuputhulayg, nanu zagethaw yoepkaz meparu; nanu nel Eyga.

² Wara thonara Sera nanu alaypa mulaydhin kedha, 'Ngayapa kazipa gasamaypa lawnga, Awgadhan ngayapa kazi poeybayginga; ngi bangal ngoezu zagethaw yoepkaziya uthuy yoewnane, wara kedha nadh ngayapa kazi gasamoene. Wa Abraman asidhin Serana ubilmaya.'

³ Wa, Sera Eygana poeybadhin nubepa zagethaw yoepkaz ipi. In nubi za na aymoedhin Kananaw niyay kalanu ten wathalnga. ⁴ Abram Eyganiya uthuy yoewnaydhin, kalanu na maythalayg aymaydhin. Nadh na imadhin kedha na maythalayg, na Seralpa adhawanepu.

⁵ Sew kalanu Sera gegeyadh gasamoedhin, na kedha mulaydhin Abramalpa, 'Na Eyga na kasa koeyma kupuripa ngayapa kedha, na maythalayg. Ina ngoezu gegeyadh lawnga, ina nginu gegeyadh; Awgadhan kay bangal seysithamoene. Ngath madhin Eygana ngibepa ipi, midh paru na ngaybiya gimal yadu umepa? Na ngoezu zagethaw yoepkaz.' ⁶ Abram nuy Seralpa kuniya kedha mulaydhin, 'Wa sena nginu zagethaw yoepkaz, nginu ubi nabepa midh zagethoepa aymoeypa.' Sera sisi pawpa nan koey dharadh mayparu, a kalanu na Eyga gamungu zilmaydhin Seralngu.

Awgadhaw angela Eygalpa mulaydhin mabaygoegi dhadha sakarnu muynu

⁷ Na nanga Eyga zilmaydhin nanga Awgadhw angelan nan dhadhal gasamoedhin moegina ngukiw maynu, nanu mabaw lagoenu pasinu, mabaygoegi dhadha sakara, lag nel Soer. ⁸ Angela nabepa mulaydhin kedha, 'Eyga, ngi Serana zagethaw mabayg, ngi ngalagaz ngapa, a ngi ngalagapa ulaypa?' Na kedha angeloepa, 'Ngay nanungu gamungu zilayma, ngoezu kuyku mabaygoengu.' ⁹ Angela nabepa kuniya mulaydhin, 'Lak kuniya tidi,

ngi waza nanu zagethaw mabayg.

¹⁰ Ngath bangal ngin danal poethaypu, a nginu kaziw kasil bangal buthudh koey garsar.

¹¹ Ngidh bangal kazi gasamoene, garkaz kazi, a ngidh bangal nuyn nel tharane Ismeyl.

Minguz kedha, Awgadhan nginu may wakay karngemingu.

¹² 'Kasa kay kedha nuy bangal senawbi garkaz kazi mina igalgoegig, ngoedhe bangal igalgoegi donki, bupaw donkil midh nanga. Nuy bangal

* **16:2** Senabi thonara thanamun pawa kedha, koey mabaygan ngulayg gasaman zagethaw ngoewakaz ipi thanamulpa.

kasa mabaygoepa matha koey dharadh yadu umepu, a thana bangal nubepa wati igalgal, a nuy bangal nungu buwayngu koerawayg, nungu kusayg niparyu.'

¹³ Eyga na nabepa wakay thamoemaynu muynu yapu poeybaydhin kedha, 'Ina ngath mina Awgadh iman u, a ngay um mayginga? Ngay bangal midh, ngay bangal mabaygoepa umepu a?' Kalanu na mulaydhin kedha, 'Nuy Awgadh mina Awgadh, nuydh purkan yawayipa.' ¹⁴ Thana kedha zoenguz nan may kedha thoeraypu, 'Purkan Yawayay Mabaygaw Ngukiw May, nuy Ngaru Igililnga.'

Eyga kuniya tidaydhin

¹⁵ Kalanu na Eyga kuniya tidaydhin nadh angeloepa karngemidhin, a nadh garkaz kazi madhin Abramalpa. Nuydh nuyn nel tharadhin Ismeyl. ¹⁶ Senawbi thonara Abraman wathal mura 86.

17

Awgadhaw ya woeydhayzinga kuykunidhan

¹ Sizi pawpa nanga moegina kuykuthalnga, nungu Abraman 99 wathal gasamoedhin nanga Awgadh lak yakamoeydhin nubepa, a mulaydhin kedha, 'Ngay adhapudhay Awgadh, ngayapa karngemir. Wara lak kedha ngoedhal Awgadhoevinga, ngay midh nanga. Ngidh bangal ngaru mura thonara ngaw ubilmayl aymoeypu a mina zageth ayman. ² Ngath bangal ngaru ngibepa ngaw ya woeydhayzinga kuykunidhane, a nginu kaziw kazil bangal koey garsar.'

³ Abram nuy Awgadhoepea thawmaythu boeradharoepea lugobel tharaydhin. Awgadh kedha mulaydhin nubepa, ⁴ 'Ngath nabi yawadhan ngibepa ayman, ngath bangal ngin mopakuyk thathi aymoene mura lagoepa. ⁵ Ngi bangal lak lawnga Abram, ngath ngibepa kayn nel manin, nginu nel bangal Abrama, minguz kedha ngath ngin ayman mura buwaypa thathi, mopakuyk.* ⁶ Nginu kaziw kazil bangal mina koey gudal goesar, a dhuray thanamulngu bangal goegathaw mopakuykul aymoeyne. ⁷ Ngayapa ngaw yawaydhayzimoeypa yakanuraypa lawnga, ngibepa a nginu kaziw kazipa sey boey wigel, ina ngaw patidhaygi ingaru yawoedhayzinga. Ngay bangal nginu Awgadh a nginu kaziw kaziw ngaru Awgadh.

⁸ 'Ngath bangal ngithamulpa poeybane, ngi a nginu kaziw kazil in nubi boeradhar Kanana, ingaru za ngithamun, a ngay bangal ngithamun Awgadh. ⁹ A Abrama ngi kay ngaru ngaw wakay thoemamay a ubilmaya asir ya woedhayzimaya, ngi a nginu kaziw kazil sey boey wigel.'

Koey yawoedhayzi mak

¹⁰ Awgadh matha umay Abramalpa kedha, 'Ngitha bangal mura asimoeine thabi yawoedhayzimaya ngaw. Ngitha ngaru motho poethaypa mura ngithamun garkazil, koey mabaygal a moegina kazil. ¹¹⁻¹² Koezi pawpa mura ngithamun kayn mapethal garkazil boera rumayl nanga thana eyth goeygil na gasaman nanga ngaru ngapa pathamoeyn. Ngithamun geth kazil a matha kedha zagethaw mabaygaw kazil, a matha kedha koey mabaygal garkazil kayn gasamayzimayl azaz lagoengu.

¹³ 'In nubi mina gamunu maku yawoedhayzinga mabaygoepa imaypa kedha, in ngoeban patidhaygi yawoedhayzinga. ¹⁴ Mi garkaz nanga

* ^{17:5} Abraman mura buwaypa thathi aymoedhin, wara Romaniw Thusi 4.17 geth tidi.

ngithamulngu, motho poethayginga, nuy lak lawnga ngaw buway mabayg; minguz kedha, nuydh ngaw yawoedhayzinga pathidhan.'

Awgadhan kayn nel poeybadhin Seralpa

¹⁵ Awgadh matha umay Abramalpa kedha, 'Ngidh bangal ngingu ipi kedha thoerayg, Sera; koezi pawpa nanu nel bangal Seray. ¹⁶ Ngath bangal nabepa mina igililmay woenab poeybane, a nadh bangal ngibepa garkaz kazi gasamoene. Na bangal mura apu koey garsar buwaypa a nanu kaziw kazingu dhuray bangal mopakuykul aymoeyne koey goegathiya.'

¹⁷ Abrama apasidhin Awgadhoepa nungu paru mulupa thayadhin boeradharoepa, kasa kay kedha nuydh nanga wakay thoemamayidhin nungu kasa giw kedha, 'Ngalbe koey apu thathi, ngalbelpa matha ngoedhagidh lawnga kazipa gasamoeypa, ngay waza 100 wathalayg a ngaw ipi 90 wathalayg.' ¹⁸ Nuy Awgadhoepa yapupoeybaydhin kedha, 'Ngibepa balbayginga kedha Ismeyl bangal ngaw buth manine?'

¹⁹ Kasa kay kedha Awgadh nubepa kedha mulaydhin, 'Lawnga! Ngingu mina ipin Seray, nadh bangal ngibepa kazi gasamoene. Ngidh bangal nuyn nel tharane Isaka a ngath bangal ngaw yawoedhayzinga ngaru ngoenanu mayparu nubepa a nungu kaziw kazipa. Ina patidhaygi yawoedhayzinga.

²⁰ 'A wara kedha, ngath ngingu yangukudu gasamoenu Isoereylan doegam, ngath bangal nubepa koeyma kazil mamayiene a kaziw kazil, a nuy bangal toewalob garkaziw thathi; ngath bangal mura yaynanob thanamulpa kaziw kazil mamayine, a ngath bangal thanamun koey goegath aymoene. ²¹ Kasa kay kedha ngingu ipi Seray bangal ngibepa garkaz kazi manine, kedha thonara wagelaw wathoenu. Nungu nel bangal Isaka; ngaw yawoedhayzinga ngaru nubepa bangal.'

²² Awgadhan nanga muwasidhin Abramaniya nanga ya sagul, kalanu nuydh Abraman wanadhin.

Abrama a mura nungu garkazil motho pathamoemoeydhin

²³ Senawbi goeyga nanga nuydh Abrama Awgadhoepa karngemidhin a motho pathadhin Ismeylan a mura garkazil nungu lagoenu muynu, a matha kedha nungu mapu zagethaw mabaygal garkazil a thanamun garkaz kazil.

²⁴ Wa, nuy nanga Abrama nanga 99 wathalayg, nuyn lak motho pathadhin, kedha zoenguz kedha Awgadh a Abrama palamun kayn yawoedhayzinga. ²⁵ Nungu Kazi Ismeyl sinubi thonara thoertin wathalayg. ²⁶⁻²⁷ Wa, palay urapun goeyginu sepalbi thonara motho pathamoemoedhin urap mayn Abraman zagethaw garkazil.

18

Abramalpa Awgadhan garkaz kazi yadu palgadhin

¹ War thonara nanga Awgadhan lak Abramalpa yakamaydhin. Senabi thonara Abraman kawamudh Mamren puykuykunu amadhan. Nuy nanga nungu potowakunu pasagudanu nir nanga dhadha goeyginu gabupa, senawbi goeyga koey komalnga. ² Kedha nanga nuydh gima nagaydhin, nuydh thoeri mabaygal imoeydhin. Nuy sobaginga yabuya uzaraydhin thanamulpa, nuydh apapudhaydhin nungu paru mulupa thayadhin boeradharoepa. ³ Nuy kedha, 'Ngay gar ngithamuniya yoewdhiz, matha yabay kay mabag, ayawal mamu itha ngoena pudhemipa, ngay mura mabaygaw ibupuydhay mabayg. ⁴ Kow nithamaw puy kuykoenu iradhoepa, ngath ngithamulpa woer theoydhaypa ngaroepa garwalgaypa. ⁵ Ngitha kay

mamu moegina ay purthaypa, ngithamulpa lak wamenalnga maboepa. Ngitha gar ngoedhalnga ngapa ladhunu ngaw lagoepa. Ngath kay ngaru ibupuydhay ayimpa ngithamulpa.' Thana kedha, 'Eso, wa ngoey sethaki.'

⁶ Kalanu Abrama mina sobaginga nungu potowakupa uzariz a nungu ipipa Seraylpa kedha muliz, 'Kazaginga sena nginu mina kapu kun, seyzi ngapa mar a kunaw susul kay aymoeyr.' ⁷ Kalanu Abrama soeyzi zilmaydhin, a nungu uruyngu nuydh koey buzaral kazi kaw madhin nungu zagethaw mabaygoepa buth pathaypa. Sobaginga nuydh ay ayman. ⁸ Kalanu matha nuydh susu ikay a madhu mamoemoedhin a parunu thiyamoeydhin thanamulpa puy kuykoenu apal ayde, a thana purthadhin.

⁹ Thana kalanu yapupoeymbemidhin kedha, 'Nginu ipi ngalaga Seray?'

Nuy kedha, 'Na sey potowakunu.' ¹⁰ Wara thanamulngu kedha muliz, 'Nayn moelpalaw koeliya nanga, nginu ipin bangal garkaz kazi gasamoene. Wa, senawbi thonara ngay lak bangal boey kuniya tidhedhe ngipelpa mura za pa kuyku nidhaypa.* Wa, Seray senabi thonara muynu, potowaku pasanu, kalanu sir. ¹¹⁻¹² Nadh na karngemidhin nanga nanu kasa giw, minguz kedha, nanu kaziw gasamay thonar yabay thayadhin, sepalbi thonar palay koey apu thathi. Na giwl giwl kedha umay, 'Ngalbelpa kazipa gasamoeypa matha ngoedhagidh lawnga.'

¹³ Wa, nuydh kuykulnga Serayna giw wakay karngemidhin senabi thonara. Nuy Abramalpa yapupoeymbaydhin kedha, 'Senaw Seray miyaw may giwn pungaypa, nadh ngaw ya mina yathoemayinginga? Na minguz kedha umepu, na koey apu, na kazipa matha ngoedhagidh lawnga? ¹⁴ In nubi za kasa zagethoenginga,† in nubi sama woeydhayzimaya wara zaginga Kuykulmaypa koey zagethoepa aymoeypa. Koezi pawpa nayn moelpalal waniz, ngay bangal na boey kuniya. Wa, senawbi thonara nginu ipin seray bangal garkaz kazi gasamoene.'

¹⁵ Nadh nanga Seray Kuykulmay yangukudu na karngemidhin nanga nanu aka mina koeyza, na gud thadhaydhin kedha, 'Ngay giw walayginga.' Kuykulnga nabepa kedha mulaydhin, 'Lawnga, ngi giw walema.'

Abrama Awgadhoepa yoewdhaydhin Sodomoepa

¹⁶ Kalanu sethabi thoeri mabaygal ladhudhin war lagoepa sizi mulupa nagaypa wara goegathoepa nel Sodom, a Abrama thana dhadhapa agaydhin yawa thurayl.

¹⁷ Nuy Kuykulnga wakay thoemamoeydhin kedha, 'Ngath kay Abraman ngulayg palane ngath bangal mi za nanga aymoene. ¹⁸ Wa ngoeban ya woedhayzinga kedha, nuydh nungu kazi a ngepal ngurpamoeypu bangal ngaw yoepa koerngaypa, thana bangal koey ridhamayl siparu, a koey mudhaw lag aymoene. A lak kedha nungungu pawpa ngath mura nubi po gubaw gizuwaw koey goegathapa bangal woenab poeybaypu. ¹⁹ Ngath nuyin Abrama adhapa thamadhin nungu kazipa a nungu kaziw kazipa ngurpaypa, thanamulpa mura koerngaypa ngaw yangukudupa, a mura mina doegamuya buwayl thoeyaypa. Thana bangal nanga mura ngaw ubilmayl aymoeypu nanga, wa ngath bangal ngaw yawoedhayzinga mura kuyku nidhane Abramalpa a nungu kaziw kazipa.'

²⁰ Nuy Kuykulnga Abraman ngulayg paladhin kedha, 'Ngath karngeminu kedha, sena Sodomaw, Gomoraw muliya muynu ipidhadh gegeyadh za mura. ²¹ Ngay kay mulupa mepa sepalbi goegathoepa yapupoeymbaypa a imaypa kedha, ina mina ngath midh karngemingu?' ²² Palay yaday woeyay

* **18:10** Awgadhan yawadhan Abramalpa, wara Romaniw Thusi 9.9 geth tidi. † **18:14** Awgadhoepa mura za aymoeypa zagethoenginga: wara Luka 1.37 geth tidi.

mabayg mulupa uzarmoedhin Sodomoepa. Kuykulnga a Abrama palay yawayg; palay si gimal ya pugemoedhin.

²³ Kalanu Abrama nuy kuykulmaypa kuyku wakayayl yapu poeybaydhin kedha, 'Ngidh bangal idimoene senabi goegath, a mura mina mabaygal a wati mabaygal a? Zangu mingu ngidh bangal mina mabaygal lak idimoeyne?' ²⁴ Thana sike sey pipti mina mabaygal goegathoeni muynu; pipti nanga mina mabaygal nanga, wa ngay ngibiya yoewdhiz, ngidh gar bangal thana kalmel mura idimayg. ²⁵ Ngibepa koey zageth kedha zapa aymoeypa, mina mabaygal a wati mabaygal kalmel idimoeyn, kedha zoenguz kedha ngi nubi apaw goewaw minamay mabayg, ngidh ngaru zapul balbayginga buwayl idimpa, ngi mina zagethaw mabayg.'

²⁶ Wa, nuy Kuykulnga Abramalpa kedha kuniya mulaydhin, 'Ngath nanga mina mabaygal imedhe nanga, ngayapa Sodomoepa idimoeypa lawnga, ngath bangal kasa wanane, kuyk pipti mina mabaygal dhuray muynu.'

²⁷ Abrama lak mulaydhin Kuykulmaypa kedha, 'Ngay gar ngibiya yoewdhiz pawoeyar, ngawngu ngibepa koey dharadh ngaru yangu, ngay kasa mabayg, ngay balbayginga lawnga mina yangukudupa sey sithamaypa ngibepa, ²⁸ kasa kay kedha wara kedha, sey moenarimayl poti payb mina mabaygal, ngidh bangal thana ngaru idimoeyne a? Minguz kedha setha moenarimayl, matha payb thanamulngu matha lawnga.' Nuy Kuykulnga kuniya mulaydhin kedha, 'Sena balbayginga, ngayapa senabi goegathoepa idimoeypa lawnga, ngath bangal nanga imedhe poti payb mina mabaygal.'

²⁹ Abrama lak mulaydhin kedha, 'Wara kedha, matha poti nge.' Kuykulnga kedha mulaydhin, 'Ngayapa idimoeypa lawnga, kasa midh poti lawnga moenarimayl mabaygal.'

³⁰ Abrama Awgadhoepe lak mulaydhin kedha, 'Kuykulnga ngidh gar ngayapa gegeyadh gasamayg, ngay gar ngibepa lak mulepa, ngidh kay na matha thoerti imepa midh?' Nuy Kuykulnga kedha mulaydhin kuniya, 'Wa, thoerti mina mabaygal balbayginga, ngayapa idimoeypa lawnga.'

³¹ Abrama mamu kedha mulaydhin, 'Ngay gar ngibepa yoewdhiz, ngidh gar pawayar ngayapa ngaw moegina apasigi yoewdhay; wara kedha ngidh matha bangal twenti mina mabaygal imedhe midh?' Kuykulnga Abramalpa kuniya mulaydhin kedha, 'Ngayapa senabi goegathoepa a twenti mina mabaygoepa idimoeypa lawnga.'

³² Abrama mamu nge lak mulaydhin kedha, 'Ngay gar apasin ngibiya, ngayapa kay wati ngoenakap gasamayg, ngay ngibepa mina moeygoepa mulepa kedha, ten kay na mina mabaygal midh?' Kuykulnga kedha mulaydhin Abramalpa, 'Ngayapa ngaru senabi goegathoepa a ten mina mabaygoepa idimoeypa lawnga.'

³³ Senawbi koeliya nanga palay muwasidhin ya sagul, dhadh pulgemoedhin; Kuykulnga miyaydhin a Abrama nungu lagoepa kuniya miyaydhin.

19

Sodomaw mabaygaw ipidhath gegeyadh mina koezya

¹ Palay nanga ukasar yaday woeyay mabayg Sodomoenu mangemoedhin kutoepa, Lotha nuy goegathaw yabugudaw pasagudoenu nir. Nuydh nanga palay imoemoedhin nuy koezi pa uzaraydhin palamulpa ayawal maypa. Nuydh palamuniya parunu apasin kuyk patidhadin ² a kedha mulaydhin palamulpa, 'Ayawal, ngay mura mabaygaw ibupuydhay mabayg, ayawal ngalpa ngaw lagoepa. Ngipel kay sepal ngar garwalgempa a ngipen uthuy kay ngaybiya. Ngipel mina bathaynga kay kaykedh uzarampa

inuriya.' Kasa palay kedha mulemoedhin, 'Lawnga ngalben uthuy kay adhal goegathoenu dhadhal.'

³ Kasa kay kedha nuy palamulpa thuma umay, kurusipa palay nubiya asimoemoedhin nungu lagoepa. Kalanu Lotha nungu zagethaw mabaygoepa mulaydhin kedha, 'Ngitha kay kunaw susul aymoey a kapu ayde kay buth pathamoey palamulpa aygudoepa.' Mura nanga muwasidhin kalanu thana purthadhin.

⁴ Palay kay wigel kay uthuy pa uzarampa thana sew Sodomaw garkazin kulay lag kidh nuradhin, kayn mabaygal a koey mabaygal. ⁵ Mun na asidhin nanga thana Lothalpa wal miyaydhin kedha, 'Sepal mabayng ngalaga, ngibiya uthuy pa kaybaw kubilpa?' Palay ngapa adhapa mama-mar, ngoeymulpa kidhakidhan wati sagulpa.'

⁶ Lotha palay kaludhoemoedhin, nuy adhapadhadhin thanamulpa a pasa thamudhadhin nubiya wigel. ⁷ Nuy kedha thanamulpa Sodomaw mabaygoepa, 'Ngitha ngaw kapu igalgal, ngay gar ngithamuniya yoewdhiz, sena adhapudhay gegeyadh aymayg. ⁸ Ngithamun nanga ubi, ngath kay ngithamulpa ngaw ukasar kazimay muwamu ngoewakaz mamoeempa. Ngath palay boey adhapa mamoeempa ngithamulpa ngithamun ubipa. Kasa kay kedha ngitha kay ngaru za aymayg koepa ukasar yaday woeyay mabaygoepa, sepal ukasar dhadhiya pudhay mabayg ipal ngaybiya kaybaw kubilpa. Ngath kay ngaru palay danal pathampu.'

⁹ Kasa kay kedha thana mulemidhin nubepa kedha, 'Adhapa uzar lagari mabayg, ngi ngalagaw mabayg in mepa?' Ngidh kay midh ngoey ngurpamoeypa itha a? Ngidh kay na ngoeymulpa lag woenayg ngoey kay ngibepa mina wati za ayimpa.' Thana kalanu Lothan kabuya guythuyar, lagiya muypa. Thanamun ubi kedha thana kay pasa patidaypa ¹⁰ kasa kay kedha palay yaday woeyay mabaygan geth luwoeyamoedhin a nuy Lothan muypa madhin kalanu pasa thamudhoedhin.

¹¹ Palay kalanu sethabi mabaygal adhal, mina mura mathamoeydhin a thana mamu thanamun purkaw buya guythuyadhin. Kalanu thana kasa yan nuthemir lagaw pasapa imaypa, thana ngaru imayginga.

Lotha adhapa thamaydhin Sodomoengu

¹² Palay kalanu mulemoedhin Lothalpa kedha, 'Nginu nanga kay igalgal memayipa nanga, garkaz kazil, a yoepkaz kazil, a nginu mura iral, nginu buway mabaygal thana mamayir, adhapa bangal koezi memayine thabi lagoengu. ¹³ Minguz kedha, ngalbe ngaru bangal ngaru nubi lag idimoene. Kuykulmayn nuydh karngemin Sodomaw wati yangu wakay midh nanga. Ngalbe bangal ngaru idimoene Sodom kasa midh.' ¹⁴ Lotha uzaraydhin nungu kazi mi kawakuya bangal nanga niyaypa yoelpamoene a nuydh palay ngulayg palimoedhin kedha, 'Ngalpa koezi sobaginga adhapa goegathoengu. Awgadhan kay nabi goegath idimoeypa.' Kasa kay kedha palamulpa kedha, nuy muku yangukudu ya yadu umepa, palay ngoelkay yoepathamar.

¹⁵ Bathaynga nanga goeyga palay angela, yaday woeyay mabaygan Lothan kazayginga mar. Palay kedha, 'Nginu ipi kazil kusumar a paypa ladhu koezi adhapa, ngithamulngu umangu ina kay idimoeypa.' ¹⁶ Nuy Lotha mina moegina bal sir, kasa kay kedha Kuykulnga nungu koerkak boedhan Lotha adhapa yoelpadhin. Palay angela kalanu thana apu thath kazi gethan yoelpamoeydhin adhapa Sodomoengu. ¹⁷ Urapun angela kedha mulaydhin, 'Zilmemiw ngithamun igilpa. Kuniya kay noeyang, a bal thoerayg padaw dhadha sakara. Matha wamayziw pa padapa kadaypa, ngithamulngu umangu.'

¹⁸ Lotha kuniya mulaydhin kedha, 'Maygi gar, ngitha gar ngoey kedha maygi. ¹⁹ Ngipel ngoeymulpa koey adhapudhay ibupuydhay aymoenu, ngoey lak igilimayl, kasa kay kedha sethabi padal mina koey sigal. Ngoey bangal kasa dhadhal umamayl sethabi wati zoengu. ²⁰ Ngipel sena moegina goegath iman pinangap a? Sena amadhan ngoedhalnga, ngalpa gar matha sepa amadhan? Ngipel kay imaypa, na kasa moegina goegath, ngoey bangal balbayginga setha, wara gegeyadhoepa lawnga.' ²¹ Nuy angela kedha mulaydhin, 'Wa, ngitha bangal matha sew, ngalbelpa senabi moegina goegathoepa idimaypa lawnga. ²² Kazaginga zilmemiw, ngayapa zapa aymaypa lawnga, mamu kay ngitha ngabunoepa sethabi moegina goegathanu.' Lotha nan kedha tharaydhin, Zowa, kedha zoenguz kedha na moegina goegath.

Sodomaw Gomoraw nanga idimoemoedhin

²³ Bathaynga na goeyga mer Lothaya goeygil goeygil mangemir Zowanu, senabi moegina goegathoenu. ²⁴ Senabi thonara zagi dhadhabuthanu nanga Awgadhan komal bukeral buwaylmayl a komal kulal aridh woeydhadhin daparngu gimaz Sodomaw Gomoraw muliya. ²⁵ A nuydh mura idimoedhin* senabi koey padaw dhadhasoekara, mabaygal a mura thanamun za koey garsar, matha kedha mura bupaw nagul mina mura ridha ridhal pathar.

²⁶ *A matha kedha, Lothan ipi koeliya nagaydhin nanga, senabi muyngu bibirin nan gasamoedhin nanga na kasa nge kula tharthayadhin senabi muyngu muthukun. Nanu kuth kedha.

²⁷ Wara bathaynga nanga mina inuriya, Abrama kikumidhin sipa thonarpa palay Awgadhaw ngalaga nanga ya soegul siyamar. ²⁸ Nuy nanga nagaydhin mulpa palamun siyayzimayngu. Nuydh Sodomaw Gomoraw padaw dhadha sakara, kasa nge thu wayar, mina koey muyngu thu.

²⁹ Awgadhan na idimoedhin sepalbi goegath, a padaw dhadha sakara Abramam tukuypaw kazi Lotha ngalaga nanga kulay niparu, nuydh Abraman wakay thoemamayn gasamoedhin, nuydh kedha zoenguz nungu tukuypaw kazi gudaz puydhadhin balbaygi maypa.

Mowabgal a Amonaythalgal palay midh paru nanga goegath aymoeydhin mabaygalnga

³⁰ Thana nanga si Zowangu niparu nubiya Lothaniya aka muynu araydhin ngaru sew Zowanu maythayle. Kalanu nuydh nungu ukasar yoepkaz kazi mamamoedhin padapa kadaypa memayidhin. Thana si sakayinu memayipu muynu. ³¹ Na kuykuyg yoepkaz kazi kedha mulaydhin nanu yoepkaz kuthaygoepa, 'Ngoeban thathi mina koey thathi ayimpa, a ina mina garkazoeginga ngoebalpa niyaypa yoelpaypa a ngoebalpa kazipa gasamoeypa. ³² Aya ngoeba ngoeban thathi umal ngukiw poeybaypa, nuy kay um walepa ngoeba kay nubiya uthuy yoewnampa, lak bangal ngoeba kazilayg ngoeban thathingu nungu nelpa oengaypa.'

³³ Senabi kubilu nanga palay nuyn mina koeyma umal ngukin poeybadhin. Kalanu na kuykuyg yoepkaz kazi nubiya uthuy yoewnadhin. Nuy palamun thathi sinubi thonara mina koey umanga, nuy koerawayg kedha nuydh za miyay aymoedhin a na sisi midh thonara uzaraydhin.

³⁴ Wara goeyginu nanga na kedha nanu yoepkaz kuthaygoepa, 'Ngay ngoeban thathiya kubilu uthuy yoewnangu. Wa, ngoeba kay nuyn lak

* **19:25** *Nubi apaw goewaw zeyzinyedhay thonara:* wara Mathayu 10.15 geth tidi, a matha kedha Luka 10.12, a Luka 17.29.

gurukun poeybaypa a ngi ngedh kay nubiya uthuy yoewnaypa. Ngoeba bangal ngoeban thathi w kazilayg nungungu nelgi oesile pawpa napapa.'

³⁵ Palay senawbi kubilu nuyn lak umal ngukin poeybadhin.

Kalanu na kuthayg yoepkaz kazi nubiya uthuy yoewndahin. Nuy palamun thathi sinubi thonara mina koey koerawayg kedha nuydh za miyay aymoedhin a na sizi midh thonara uzaraydhin. ³⁶ Wa, nungu Lothan ukasar yoepkaz kazi kedha zoenguz maythalayg aymoemoedhin palamun thathing.

³⁷ Kalanu nadh kuthayg yoepkazin garkaz kazi imadhin. Nadh nuyn kedha tharadhin Mowab a nungu kaziw kazil kayib kedha tharepa, Mowabagal. ³⁸ Nadh lak kuthayg yoepkazin garkaz imadhin. Nadh nuyn kedha tharadhin Benami, a nungu kaziw kazil kayib kedha tharepa Amonaythagal. Sena nuy kedha kuniya kazimay ngapa parungu Lothan kaziw kaziw ya.

20

Abrama a Abimoelek

¹ Abrama nuydh nungu tental lak thamayidhin Mamrengu Kananapa zeya doegampa, nuydh nubepa dhadhathuth imadhin. Goegathoengu moegina sigal, goegath Kades zeya doegamoenu a goegath Soer wara dagamoenu. Nubiya kalmel nungu ipi Seray, a nungu mura zagethaw mabaygal a tetel uruyl. Thana mura gurguy toedipu, bupaya lumemipu uruypa. Kurusipa thana wara goegathoenu ngabunadhin, goegath nel Gerar.

² Lagaw mopakuyk si meparu nel Abimoelek. Abrama nuydh Geraraw mabaygal na imaydhin nanga nuy kedha thanamulpa, 'Ina nabi yoepkaz nanu nel Seray, na ngaw babath.' Kalanu thanamun Geraraw mopakuykun mabayg wayaydhin Seraylpa yoelpaypa nubepa ipi.

³ Wa, nungu muynu ubi nubepa ipi kidh thoeyaypa. Wara kubilu Awgadhan pikin tharaydhin nubepa Abimoelekoepa, kedha mulaydhin nubepa, 'Abimoelek ngitha bangal umamayl, kedha zoenguz kedha ngidh nan Serayna madhin ngibepa ipi, na wara mabaygaw ipi.'

⁴ Abimoelek nuy kuniya mulaydhin kedha, 'Kuykulnga, ngath wati za aymayinga! Ngidh bangal midh paru ngoena ngaw mabaygal idimoeyne?'

⁵ Nuy Abrama ngayapa kedha, na Seray nungu babath; a nanu ya lak kedha Abraman midh nanga. Sena ngaw kuyk lawnga, a wara ngath nan gasamayginga, a wara za gegeyadh aymayinga.'

⁶ Awgadh lak mulaydhin nubepa senabi pikinu, 'Wa, ngay ngulayg kedha, ina nginu kuyk lawnga, ngath kedha zoenguz ngin panidhan wati pawangu aymoeyle, ngaw sabingu pathidhayle, wara mabaygaw ipingu gasamoeyle. ⁷ Ngidh kay nan kuniya wayar nanu alaypa. Nuy peropetha, nuy kay ngibepa thaythupagepa, ngithamulngu umangu. Koey poeypiyam, ngidh bangal nanga nanu alaypa kuniya woeyayinga ngi a nginu mabaygal, ngitha bangal mura umamayl.'

Abimoelek nungu koey mabaygal thurimoeydhin

⁸ Bathaynga nanga goeyga miyaydhin nuydh Abimoelek nungu koey mabaygal thurimoeydhin, a ngulayg palimoeydhin. Thanamun aka mina koeyza.

⁹⁻¹⁰ Kalanu nuydh Abraman thuradhin, a nuyn yapupoeybaydhin kedha, 'Ngidh mipa senabi za ngoeymulpa aymoengu? Ina mina koey gudal gegeyadh, ngaw basalayangu idimoeyle. Ngath za ngibepa kulay aymayinga, ngidh midh paru kedha ayimpa?'

¹¹ Nuy Abrama kuniya kedha mulaydhin, 'Ngay kedha zoengu ngithamulpa mulaydhin kedha, ngay akan. Ngath kedha wakay thama-maydhin nubi goegathaw mabaygal Awgadhoepa kapu akasizi mabaygal lawnga; mabaygan bangal ngoena bangal mathamoene a ngaw ipi bangal manine. ¹² Ngay kedha zoenguz akan. Ngath ngithamulpa sole aymayingga, Seray na ngaw baban kazi, nungu wara ipin nan kazi madhin, ngaw apu lawnga. Ngath kalanu nan madhin ngayapa ipi.' (Thanamun pawa kedha senabi thonara.) ¹³ 'Ngath kulkub nabepa kedha ya madhin, mi thonara nanga Awgadhan ngoena wayadhin ngaw thathiw lagoengu, ngalben Serom mab midh thonara azaz lagiya, nanga na mabaygoepa kedha umepu, "Nuy ngoezu babath." Sena nanu ibupudhay ngayapa.'

¹⁴ Kalanu nuydh Abimoelek kuniya madhin nan Serayna Abramalpa, a nuydh wara Abramalpa mamayidhin mamuyil, bulokal, a zagethaw mabaygal. ¹⁵ Nuy nubepa kedha mulaydhin, 'Ina ngaw boeradhar mura, nginu ubipa ngidh kay ngalaga niyay lag aymoene.' ¹⁶ Nuy Seraylpa kedha mulaydhin, 'Ngath mina kozan nginu babathoepa maypa urapun thawzoen silba bokadhzapul, ina ngaw ya wadhan ngibepa mura nginu mabaygoepa ngulaygoepa, ngidh wati pawa aymayingga. Mura mabaygal bangal ngulaygal kedha ngidh wati pawa aymayingga.'

¹⁷⁻¹⁸ Senabi thonara mura yoepkazil Abimoelekan lagoenu thana kazipa matha ngoedhagidh lawnga; kedha zoenguz kedha Awgadhw ubigingga Serayna ipipa wayan. Seray na nanga kuniya madhin nuy Abrama thathupoegaydhin Awgadhoepa thanamun sirisiripa balbayg poelaypa. Nuy na thathupoegaydhin nanga Awgadhan balbayg tidadhin nuy Abimoelekan a nungu ipi a zagethaw yoepkazil. Kalanu Awgadhan thana balbayg palimoeydhin kazipa gasamoeypa.

21

Isakan kazimay ya

¹ Awgadhan Seraylpa nungu woenewoen poeybadhin, nuy palamulpa midh nanga mulaydhin. ² Wa, na Seray kalanu maythalayg aymoedhin, garkaz kazi imadhin; nuy Abrama mina kulba thathi senubi thonara. Wa, Awgadhw kulay Abramalpa mulaydhin Isakan kazimay thonaraw ya. ³ Abrama nuy nel tharadhin Isaka.

⁴ Nungu Isakan eyth goeygil na gasamoeydhin nanga Abrama nungu motho pathadhin, Awgadhw ya midh nanga. ⁵ Senabi thonara nuy Abrama 100 wathoelayg, nuy thathi aymaydhin.

⁶ Na Seray kedha, 'Ina koey ikalnga, koey dhiwalnga. Awgadhw, nuydh mina kapu za aymoedhin; mabaygan bangal nanga karngemine, mabaygaw bangal dhiwa koeyza.'* ⁷ *Seray na lak mulaydhin kedha, 'Mura mabaygal madhu pamemine bangal ngay Abraman ipi ngulayg kazingu koesimoeyle. Nungu Abraman wathoel mina koeyma kasa kay nungu mapeth in.' ⁸ Palamun moegina kazi nanga koey mabayg aymoedhin, nuydh susu wanadhin. Senawbi goeyginu nuydh Abrama koey ay aymoedhin, koey zoerazar aymoedhin.

Palay Eygaw a Ismeylaw adhapa woeyamoedhin

⁹ Wara yoepkaz si meparu Serayna niyaykazi Eyga. Nadh kulay kazi madhin Abraman wara garkaz kazi Ismeyl. Seray nan kulay poeybadhin Abramalpa ipi, kazipa gasamoeypa. Senawbi thonara nuy Ismeyl Serayna

* **21:6** Isaka nungu nel, muynu aykap kedha, giw.

kaziya sagul sir. ¹⁰ Seray nanga imadhin na ubigasidhin. Na kedha Abramalpa, 'Nan adhapa wayar, zagethaw yoepkaz a nanu kazi kalmel, nginu aykuykungu gasamoeyle. Nguzu ubi kedha, matha nguzu kazi Isaka bangal, nginu aykuyk gasamane.' ¹¹ Senabi pathowkamay koey koerkak badhalnga Abramalpa, nungu kazi Ismeyl lak nungu kazi.

¹² Awgadhan nanga Abraman mapu imadhin nanga nuy kedha Abramalpa, 'Wakay thamamayg nginu kazipa, a nginu zagethaw yoepkazipa matha aymar Serayna ubilinga. Isaka[†] a nungu kaziw kazi nginu nel bangal oengaypu. ¹³ Wara kazi lak kedha, nuy zagethaw yoepkaziw kazi; nuy bangal lak koey buway mabayg, kedha zoenguz kedha nuy nginu kulka.'

¹⁴ Bathaynga nanga goeyga Abrama nuydh ayde ngukil mamayidhin Eyga nanu kazipa. Palamun ngukiw za tetel uruy goengaw yana. Nuydh ayde a nguki wanaman Eygana thabaynu gimal, nanu kazi nabiya kalmel. Nuydh Abrama palay kalanu adhapa wayamoedhin. Na mabaygoegi lagoepa miyaydhin, lag nel Biyasiba. Na kasa gurguy ulaypu, nabiya kalmel nanu kazi. ¹⁵ Kurusipa palamun nguki aygithayadhin. Nanu wakay thoemamay kedha, nguzu kaziw amadhan um. Nguzu ubiginga nungu kuthoepa imaypa. Nadh nuyk kasa wanan, moegina puy kuykunu.

¹⁶ Na moegina sigapa uzaraydhin, 100 mita sike nungungu. Na thanuraydhin mayarsir.

¹⁷ Awgadn nuydh nanu kaziw may karngemidhin. Nungu Awgadhw angela wal miyaydhin daparoengu. Nuy nabepa kedha mulaydhin, 'Eyga nginu ngoenakap mapu miyay? Akan maygi. Awgadhan nuydh karngeminu nginu kaziw may. ¹⁸ Kaday tari, nginu kazi gasampa, nubepa danal poethaypa. Ngath bangal nungungu wara koey buway aymoene nungu kaziw kazingu.'

¹⁹ Kalanu Awgadhan kakal aymoedhin nabepa nguki. Nadh na may imadhin nanga palay apu kazi sisi ngukin wanemoedhin. Nadh nanu uruy goengaw ngukiw za nguki maladhin, a nanu kazipa madhin. ²⁰ Nanu kazi nanga koesimoeydhin, Awgadn nubiya kalmel a nubepa woenab poeybadhin. Nuy mina koey aygethalayg aymaydhin; nungu ayngu gasamayza gagay a thayak. ²¹ Palamun niyay lag nel tharan Mabaygoegi Lag, kurusipa nuy koey garkaz aymaydhin, nungu ama nubepa gasamadhan ipi, Aykupithulgaw yoepkaz.

Abrama a Abimoelek palamun yawoedhayzinga

²² Wara thonara thanamun Geraraw mopakuyk Abimoelek a nungu koewbu kuyk nel Pikol Abramalpa uzarmoedhin. Nuy mopakuyk mulaydhin kedha, ²³ 'Ina kakal Awgadn ngibiya kalmel nginu buyal thayaynu; ngoeba ngaru igalayg. Ngidh Awgadhw parunu ya wadhar, koezi kayboengu matha mina zapul aymoeypa ngayapa ngaw kaziw kazipa. Ngidh lawnga ngoey mina mamayipa, ngoeban ya wadhan kedha, ngath matha mina zapul aymoeyrngu ngibepa. Matha ngoedhadgidh ngidh lak kedha ngayapa a ngaw lagoepa ngi ngalaga na kayib mepa.'

²⁴ Nuy Abrama kedha mulaydhin, 'Wa sena mina ya, sena ngoeban ya wadhayzinga kedha.' ²⁵⁻²⁶ Kalanu Abrama ya madhin Abimoelekoepa kedha, 'Ngay ngibepa moegina yoepa mepa. Wara nguki ngoeymun aymayzi may, nginu niyay kaziw ngoeymulngu madhin.' Nuy mopa kuyk kuniya kedha mulaydhin 'Yagar, ngath kulay koerngayginga. Ng

[†] 21:12 *Awgadhoepa mi kazi balbayginga: wara Romaniw Thusi 9.7 geth tidi.*

ngayapa mina mulayginga; kedha zoenguz ngay koerawayg ngath ina kay karngemini.'

²⁷ Kalanu nuydh Abrama poeybadhin mamuyil a kawal nubepa mopakuykupa palamun yawoedhayzimaypa aymoeypa. ²⁸ Nuydh mayidhin nungu uruyngu mura seben kayn mamuyil. ²⁹ Nuy mopakuyk kedha yapu poeybaydhin, 'Setha mipa?' ³⁰ Abrama kuniya kedha mulaydhin, 'Ngaw ubi thabi kayn mamuypa ngibepa moeypa. Ngidh nanga thana gasamidhe nanga, sena ngaru kakal mura mabaygoepa kedha, ina may ngaw poemayzinga.'

Abrama puy uthudhin sey

³¹ Koezi pawpa senabi lag nel Biyasiba.‡ Thanamun ya wadhayzinga kedha. ³² Ya wadhayzi thonaraw kalanu nuy kuyku mabayg Abimoelek a nungu koewbu kuyk Pikol kuniya uzarmoedhin palamun lagoepa, Pilstayapa.

³³ Kalanu Abrama puy uthudhin palamun ya wadhayzi maynu, koey ridhaw puy nel tamaris. Nuy thoeythu pagaydhin Awgadhoepa, wathaw wathaw Ngaru Awgadhoepa. ³⁴ Abrama a nungu mabaygal kuykuthalnga si niparu, Pilstayoenu.

22

Abraman mamal kazi Awgadhoepa poeybayzinga (Mathayu 3.17; 17.5; Mareko 1.11; 9.7; Luka 3.22; 9.35)

¹⁻² Kalanu Awgadhan Abraman nuthadhin nubepa wal miyaydhin kedha, 'Abrama.' Abrama nuy kuniya nubepa, 'Wa, in ngay.' Awgadhdhedha, 'Ngi a nginu urapun mamal kazi Isaka uzarmoeriw wara koey padoepa, padaw lag nel Moraya ngath ngibepa yadu palgane bangal. Ngidh nuyng bangal ngibiya kalmel manine a padoenu gimal ngidh nuyng muypu nathane ngayapa.'

³ Bathaynga nanga goeyga nuy Abrama dan palaydhin, urapun nungu donki gasaman. Nuydh nuyng donki balbay tidan rugapa oengaypa. Nuydh thurimadhin nungu ukasar gamu zagethaw mabaygal a nungu kazi Isaka. Watharal tidadhin, thana geth wanemidhin sena mi lag Awgadhan nubepa yadu palgadhin. ⁴ Thoeri goeygi kaliya Abrama nuydh kadaypa nagaydhin, senabi pad imadhin. ⁵ Nuy kedha nungu niyaykazipa, 'Ngipel matha kow donki danal poethaypa; ngay a ngaw kazi koezi uzarampa kadaypa Awgadhoepa thawmaypa, kalanu ngalbe ngapa kuniya ngipelpa.' ⁶ Nuydh watharal gasamoeydhin, nungu kaziw thabaynu wanadhin, nubepa oengaypa. Nuydh nungu kusaygan koey gi a muypu muthukul mamayidhin, palay kalmel uzarmoedhin.

⁷ Isaka nungu baban tharan kedha, 'Bab.'

Nuy kuniya muliz kedha, 'Miyay ngaw kazi.'

Nuy kazi kedha, 'Ngath imanun ngibiya muthukul a watharal, kasa kedha mamuyginga muypu nathaypa.' ⁸ Nuy kuniya nungu kazipa kedha, 'Matha Awgadhdhedha nuydh nubepa maypa mamuy.' Palay matha kalmel ulmempa.

Abrama olta moeydhadhin

⁹ Kurusipa gasaman senabi lag Awgadhdhedha kulay mulaydhin. Nuy Abrama kulan garwoeydhamiz oltapa aymaypa; watharal balbay tidadhin si gimal. Nuydh nungu kazi kunumoedhin, nuyng watharnu gimal wanadhin oltanu.

‡ 21:31 Aykap muypu kedha, Sebeniw May, kedha zoenguz kedha seben mamuyil poeybaydhin.

10-11 Nuydh nungu gi gasamoedhin kazipa mathamoeypa mer, Awgadhaw angela nubepa wal miyaydhin daparoengu, 'Abrama, Abrama!'

Nuy kuniya, kedha muliz, 'Wa in ngay.'

12 Angela lak mulaydhin, 'Nginu kazi poegayg, nuyn wanar. In ngayapa kakal ngi mina mabayg Awgadhaw ubilmay mura aymoeyrngu nungu thawmayzi mabayg. Ngi lawnga kedha, ngidh nginu kazi Awgadhoepea poeybayginga.'

13 Abrama nuy kalanu nagaydhin, garkaz mamuy imadhin, nungu on sirisirnu alalayzinga nuydh senawbi mamuy gasamadhin kalanu muypu nathadhin senabi oltanu, nungu kaziw buthapa. 14 Abrama nuydh senabi lag nel tharadhin kedha, Awgadhaw Poeybayzinga. Kedha zoenguz kedha umamoeypu kurusipa kayib kuykulmay pad say kay gimal ayman, ngalpalpa ibupuydhay ayman.

15 Kalanu Awgadhaw angela lak wal mizin nubepa kedha, 'Ngath ngaw yawoedhayzinga koey zageth pathidhan, kedha zoenguz ngay waza Awgadh. 16 Ngath ngibepa ya wadhan kedha, ina mina ngay Awgadh kedha yadu umepa, ngaw ngibepa woenab a nginu kaziw kazil ngaru bangal mina koey garsar ngoedhe lak buthul thawala midh nanga a daparaw thithuyil midh nanga; minguz kedha, ngidh nginu kazi kuniya gasamoeyginga. 17 Kedha zoenguz kedha nginu kaziw kazil bangal ngaru koeyma boeradhar gasampu thanamun wati igoenguz. 18 Mura buwayl ngayapa bangal umamoeypu woenaboepa ngath ngibepa midh nanga woenab poeybadhin. Minguz kedha ngidh ngaw ubilinga aymoedhin.'

19 Kalanu nuy Abrama a nungu kazi, mulupa pagamoedhin zagethaw mabaygoepa. Thana mura kuniya Birsibapa. Abrama nuy si meparu.

Nayon kaziw kazil

20 Wagel bangal Abrama ya gasamadhin, karngemidhin kedha nungu tukuyap Nayo lak kazilayg. Nungu ipi Milka palamun kazil eyt mura thurkiyay kazil. 21 Kuykuyg kazi nel Uz, nubiya wagel Buz, a nubiya wagel Kemwel. Kemwel nuy Araman thathi.

22 Wara Nayon kaziw nelay itha kedha Kesed, Azo, Pildas, Zidlal a moeygoepa kazi Bethwel. 23 Bethwel nuy lak kazilayg urapun nungu yoepkaz kazi nel Rebeka. Wa itha Nayon ipi Milka palamun eyt mura thurkiyay kazil.

24 Wara yoepkaz nuydh nungu zagethaw mabaygoengu gasaman a ipipa kidh thayadhin. Nanu nel Rewma. Nadh kazi madhin nungungu Nayolngu kaziw nelay kedha, Teba, a Gayam, a Tayas, a Maka.

23

Abraman ipiw kuth

1-2 Abraman ipi Seray kurusipa koey apu aymaydhin, nanu 127 wathoel na gasamoeydhin, nan guythuyadhin. Thana senabi thonara Ebronanu memayipu, Kananaw doegamoenu. Nuy Abrama mayoersir.

3-4 Nuydh nanu gamu wanadhin sey lagoenu nuy Ithaythaw goegathoepea uzaraydhin mura zapul balbaytidaypa nabepa. Nuy thanamulpa Ithaythaw buwaypa mulaydhin kedha, 'Ngitha waza ngulaygal kedha, ngay azaz mabayg in mepa ngithamuniya ngay koey sigaz ngapa. Ngay kedha zoengu kedha sakaypa barpudaypa ubin mepa nanu gamupa wanaypa.' 5-6 Thana Ithaythaw buway kedha, 'Sa ngi wara koey mabayg ngoeymuniya in, kasa nginu ubipa sakay ngidh mar, nanu gamupa

wanaypa, ngoeymuniya mabaygoevinga ngibepa panidhaypa, senabi zangu aymoeyle kasa ubipa sakay. Nginu ubil sakay ngalaga?’

Abrama nuydh kulaw sakay barpudhan Epronanngu

⁷ Wara buway thathi sey thanamuniya ya umay lagoenu nipa nungu nel Epron. Nungu thathi Zowa. Abrama thanamulpa apasin kuyk pathiz nuy kedha, ⁸⁻⁹ ‘Ngithamulpa gar balbayginga ngath nanu gamu kulaw sakaynu wanaypa, mamu Epronarpa yapu poeybepa. Ngitha nubepa yapu poeybemiw, ngath ngayapa barpudoepa urapun sakay nungu boeradhoerangu, sakay nel Makpela. Nungu boeradhoeranu dhadhah lawnga, sena kuth thoepi, nubepa balbayginga kedha ngath kay barpudoepa? Ngitha nubepa kedha mulemiw, ngath kay mina modhab nubepa maypa, ina ngithamuniya parunu.’ Mura mabaygal ngaru ngulaygal senabi sakay bangal ngaw buway koey mudhaw lag.

¹⁰ Nuy Epron sey goegathaw pasagudanu amadhan, mura Ithaythaw buwaynu parunu. Nuy mulaydhin kedha Abramalpa, ¹¹ ‘Wa, ngath kasa ngibepa maypa mura nan koey boeradhar sena sakay ngalaga nanga. Ngay ngibepa kedha mulepa in mura ngaw buwaynu parunu, kedha zoengungidh kay aymar, sena kay nginu ipiw gamu koew wanar ngoeymuniya.’

¹² Kasa kay kedha nuy Abrama lak thanamuniya apasidhin a kuyk pathidhaydhin, ¹³ lak yapu poeybaydhin Epronarpa kedha, ‘Sa, ngay gar ngibiya yoewdhiz, ngath nginungu barpudoepa boeradhar mura, a sakay. Ina gar ngaw bokadhza ngidh gasamar, a ngath kay nanu gamu wanaypa.’

¹⁴ Nuy kuniya kedha mulaydhin, ¹⁵ ‘Ngidh mipa wakay thoemamipia senabi boeradhar modhab matha 400 silba bokadhzapul. Ngidh nanu gamu sew wanar.’ ¹⁶ Abrama nuy kedha, ‘Wa, ngath ngibepa maypa.’ Nuydh Ithaythaw buway mabaygiya parunu madhin 400 kula bokadhzapul silbal, nuydh mapu seysithamay zapunu gimal wanaydhin Epronarpa mi bokadhza nanga madhin sawalagoenu midh nanga. ¹⁷ Na kedha zoengung senabi boeradhar Abraman za aymaydhin Epronanngu, sena sakay ngalaga nanga mura puyil kalmel, Makpelanu Mamrepa amadhan.

¹⁸ Thana Ithaythaw mabaygal mura ngulaygal senabi doegam pasi nanga mura Abraman za aymaydhin. Mura mabaygal ngaya nanga ya umay lagoenu memayir. ¹⁹ Kalanu nuy Abrama nanu gamu senabi kulaw sakayinu muynu wanadhin Kanananu. ²⁰ Senabi boeradhar koey mudhaw lag aymaydhin nungu buwaypa. Thana Ithaythaw buwayn nubepa madhin.

24

Thana Isakalpa ipi madhin

¹ Senabi thonara Abraman wathoel mina koeyma, nuy ngulayg kedha, Awgadhan nubepa woenab poeybarngu nungu igililmaypa mura.

² Wara nungu zagethaw mabayg lak koey mabayg nungu wathal mura wara zagethaw mabaygiya gimal. Matha nuy Abraman getha doegam zagethaw mabayg. Abrama nubepa mulaydhin, ‘Ngidh piti madhuya apiya geth mar, mina ya muli Awgadhaw parunu. Ngidh bangal mura ngaw ubilmayl aymoeypu. ³ Nuy mina nobi apaw goewaw Awgadh, gimal daparaw Awgadh, ngidh lawnga ipi gasampa ngaw kazipa koezi Kananaw yoepkazingu. ⁴ Ngi ngaru bangal kuniya ngoena ngalaga nanga kazi madhin ipipa gasamaypa, ngaw thurkiyay kazipa Isakalpa nungu ipi bangal ngaru ngaw buwayngu.’

⁵ Kalanu nuy zagethaw mabayg yapu poeybaydhin kedha, 'Wara kedha na ngoewakaz ubigasin ngaybiya ngapa kuniya oesile nabi goegathoepa ina nginu lag mina koey sigal, ngath bangal midh manine? Ngath bangal kasa Isakan kuniya yoelpane nginu thathiw kuyku lagoepa?'

⁶ Nuy kedha, 'Maygi! Nuyun kuniya yoelpayg, ⁷ ina nubi boeradhar Awgadhwaw ya wadhayinga ngayapa a ngaw kaziw kazipa. Awgadhan nanga ngoena yoelpadhin ngaw thathiw lagoengu, ngaw mura buway lagoengu. Wa, nuydh Awgadhan bangal ngibiya wayane nungu angela ngibepa danal pathaypa, nginu zagethoepa ibupuydhaypa. Ngidh ngaw kazipa ipi gasamane ngay ngalagaz nanga ngapa. ⁸ Wara kedha ngoewakaz ubigasin ngibiya ngapa oesile, wa, ngi bangal kalanu ubipa nubi wadhayzimayngu. Kasa kay kedha ngidh bangal nuyun kuniya oengayg senabi lagoepa.'

⁹ Kalanu nuy zagethaw mabaygan nungu geth Abraman piti madhunu apal wanadhin, senawbi ya woedhayzi yoepa ridha poelaypa, Abraman yangukudupa aymoeypa.

Zagethaw mabayg miyaydhin naygay doegampa Mesopoetaymiyapa

¹⁰ Nuydh zagethaw mabaygan mura rugal buthpathamoeydhin nungu yawarpa. Nuydh Abramalngu ten mura kamelal gasamoeydhin, koey tetel uruyl. Kalanu nuy miyaydhin naygay doegampa Mesopoetaymiyapa, Abraman buway mabaygaw lagoepa, Nayon lagoepa.

¹¹ Kurisipa nuy mangaydhin nuydh nungu kameloepa wal mizin kedha, 'Apa nithamaw.' Thana apiya poeydhan maynu pasinu. Senabi may sey goegathoenu adhal. Goeyga kay pawpa aymipa, thana goegathaw yoepkazil ngapa ngukipa. ¹² Nuy thoeythupagaydhin kedha, 'Awgadh, ngi ngaw kuyku mabaygaw Awgadhwaw, ngidh ngaw kaybaw zageth ridh palar. ¹³ Ngidh lak nginu mam a woenab poeybar ngaw kuyku mabaygoepa, Abramalpa. Ngi waza mura Kuykulnga ngibepa kakal ngay in ngukinu pasinu a itha mura yoepkazil ngapa ngukipa. Thana mura nubi goegathaw kazil. Ngay gar koerawayg yoepkaz nga matha ngoedhagidh ngaw kuyku mabaygaw kazipa ipi, ngayapa gar kakal aymar, ngoewakaz nga?'

¹⁴ 'Na bangal nanga aymidhe, ngay bangal wara ngoewakazipa muledhe kedha, "Ngayapa gar kusungu nguki ngapa." Na na kedha kuniya ngayapa, "Wani matha ngi lawnga ngukipa, mura ubipa nginu kameloepa lak kedha, ngath lak nguki gasampa nginu kameloepa mura." Ina kay sikedh nabi yoepkaz ngidh adhapa thamadhin nginu zagethaw mabaygoepa ipi Isakalpa. Wa, nadh kasa nanungu kedha koey zageth ayma kamelal ngukin poeybepa, ngay ngulayg asin kedha, wa ina nginu adhapa thoemayinga ipi, nginu poeybayzinga ngaw kuyku mabaygoepa. Na na kedha zagig nanga, na lawnga, ngidh bangal wara ngoewakaz adhapa thamane.'

Bethwel a nungu ngoewakaz kazi Rebeka

¹⁵⁻¹⁶ Abraman tukuypaw mabaygal si sethabi thonara. Nayo a nungu ipi Milka, palamun kazi Bethwel a nungu ngoewakaz kazi Rebeka. Wa Abraman zagethaw mabaygaw thoeythu poegaynu amadhan kuthoepa nanga Rebeka ngukipa uzaraydhin sizi, nabiya nanu koey ngukiw za kusu thabaynu mer. Na mina kapu ngoewakaz, alaygig, na garkazingu koerawayg. Na maypa mulupa ngukipa moelaypa uzaraydhin. ¹⁷ Na na koey dhadhiya aymiz nanga, nuy Abraman zagethaw mabayg tari zilamiz nabepa muliz kedha, 'Ngidh gar ngayapa seyzi kusungu nguki?'

¹⁸ Na kedha, 'Wani.' Nadh sobaginga thabayngu mulupa madhin ngukilnga kusu gasaman. Nuy waniz. ¹⁹ Nuydh nanga muwasin, na kedha,

'Ngath lak nguki gasampa nginu kameloepa mura.' * 20 Nadh sobaginga nanu kusu pay yoewdhan kamelaw ngukiw zapunu, kalanu na lak ngukipa zilamiz, kurisipa kamelan mura nguki wanimoedhin.

21 Nuy zagethaw mabayg kasa nan danal pathar wara yaginga imaypa kedha Awgadhan sike nungu mab kuyku nidhan. 22 Kamelan nanga nguki wani muwasin nanga nuydh zagethaw mabaygan nungu rugangu koey modhabil zapul gasamoeyn. Nuydh nabepa mamayin wara piti oengay za, a ukasar gethiya oengay za, thana mura koethilmayl, goli zapul. 23 Nuy kedha, 'Ngay apasin ngibiya ngayapa gar muli nginu thathi nga, sey gar buthalnga ngoeymulpa ngaw mabaygal a ngay, kasa urapu kubilpa.'

24 Na kedha, 'Ngoezu thathi Bethwel nuy Nayon kazi, a nungu apu Milka.

25 Ngoey aydegal nginu kameloepa, kapu uthuy lag thanamulpa lak mepa a ngithamulpa lak kedha.'

Nungu zagethaw mabaygaw ngoenakap mina koey dhiwalnga

26-27 Nuydh nanga karngemidhin nanga nungu ngoenakap mina koey dhiwalnga. Nuy lak Awgadhoeпа apa pudhaydhin eso poeybaydhin a thawmadhin. Nuy kedha, 'Ngi mina adhapudhay Awgadh ngaw kuyku mabaygaw Abraman Awgadh. Ngidh mina aymarngu nginu yawoedhayzinga midh nanga. Ngidh ngoena balbayginga yoelpadhin ngaw kuyku mabaygaw buwaypa.'

Na ngoewakaz zoelmaydhin lagoepa

28 Na ngoewakaz zoelmaydhin nanu apuwaw lagoepa mura yadu thuray aymoedhin. 29-30 Nanu babath nuy sey mepa nungu nel Leyboen. Nuydh na karngemidhin a imadhin nan a goli zapul nabiya, kalmel pitiya gethiya nuy sobaginga imaypa uzaraydhin Abraman zagethaw mabaygoepa. Nuydh nuyn iman ngukinu pasinu kaday sir nubiya kalmel nungu kamel.

31 Nuy Leyboen kedha, Abraman zagethaw mabaygoepa, 'Sa, mina ngi Awgadhaw woenabal mabayg, matha ngoedhagidh lawnga ngi in adhal. Ngaw lag ngithamulpa buthalnga a ngithamun kameloepa lak kedha.' Kalanu thana mura lagoepa memayidhin. 32 Nuy Abraman zagethaw mabayg lagiya muy uthiz. Nuydh Leyboen mura kalmeloengu zapul adhapa memayin. Kalanu bupan poeybaydhin thanamulpa purthaypa, wara bupal thanamulpa apiya yuwipa nuydh ngukil kusumoeydhin thanamulpa mangayzi mabaygoepa ngaroepa garwoelgaya.

33 A kalanu aydel thanamulpa, kasa kay kedha Abraman zagethaw mabayg kedha mulaydhin thanamulpa, 'Thuma, ngay kay ngaru ngithamulpa kulay a mulepa kalanu kay aygud.'

Leyboen nuy kedha, 'Wa, muli.'

Nuy zagethaw mabayg mura zapul sakar pudhaydhin thanamulpa

34 Nuy zagethaw mabayg kedha, 'Wa, ngay Abraman mabayg, 35 Awgadhan koeyma woenab poeybadhin Abramalpa, nungu zapul koeygarsar mamuyil, nanil, kawal, silbal, golil, koeygarsar, zagethaw mabaygal, yoepkazil, matha kedha garkazil, wara kamelal a donkil mura koeygarsar nungu zapul.

36 'Ngaw kuyku mabaygaw ipi Seray na koey apu aymaydhin nanga palay thurkiyay kazi gasamoedhin. Nuydh nubepa senawbi kazipa poeybadhin mura nungu zapul, 37 kalanu nuy ngayapa kedha, ngath ngaru

* **24:19** Koey nguki woenilgal thana kedha zoengu kedha thana koey sigaz ngapa ngukigi maya mab madhin.

ya wadhan nubepa kedha, mura nungu ubilnga aymaypa nungu kazipa. Nuy kedha ngayapa, "Ipi gasamayg koezi Kananaw ngoewakazingu ngaw kazipa. ³⁸ Ngi ngaru ngaw thathiw buwaypa kuniya. Ngidh ngaw buwayngu ipi gasamar nubepa."

³⁹ 'Kalanu ngay yapupoeybiz kedha, na ngoewakaz sike ubigig ngaybiya ngapa kuniya Kananapa oesile. ⁴⁰ Nuy kedha, "Nuydh Awgadhan bangal ngin danal pathaypu, kedha zoenguz kedha ngath mura thonara ngungu ubilmayl aymoeyrngu. Nuydh bangal nungu angela wayane ngibepa, danal poethaypa, nginu zagethoepa kuykunidhaypa. Ngi ngaru ngaw buwaypa bangal Isakalpa ipi lumepu. ⁴¹ Ngoeban ya woedhayzimayngu pathidhayle kasa kay kedha thana nanga ubigigal nanga ngoewakaz ngibiya na woeyayg nanga, wa ngoeban ya wadhayzinga kasa gegeyadh ngi bangal nginu ubipa." ⁴² Ngay ina kayb na mangema nanga nubi ngukiw maynu, wa ngaw thoeythupoegay kedha Awgadhoepa, Kuykulnga ngi ngaw kuyku mabaygaw Awgadh, ngidh gar nungu ubilnga kuyku nidhar. ⁴³ Ngay gar in pasinu maynu nipa. Ngidh ngayapa kakal aymar, ngoewakaz na bangal nanga aymidhe ngay bangal ngoewakazipa muledhe kedha, "Ngayapa gar nguki ngapa."

⁴⁴ 'Wa, ina kay sike nabi ngoewakaz ngidh adhapa thamadhin nanga ngaw kuyku mabaygaw kazipa ipi. Wa kedha nanga na ngaru kedha muledhe, "Wa, wani ngath kay kalanu nginu kameloepa nguki maypa."

⁴⁵ 'Ngaw thoeythupoegaynu muynu amadhan kuthapa, na Rebeka mangiz nabiy kalmel nanu ngukiw za kusu. Na maypa woelmay ngukipa. Kalanu ngay ngukipa yapupoeybiz, ⁴⁶ Nadh sobaginga nanu kusu gasaman, kalanu ngayapa woenipa nguki manin. Na kedha mulaydhin, "Ngath kay kalanu nginu kameloepa nguki maypa!" Wa ngay waniz, kalanu nadh kamelal ngukin poeybiz. ⁴⁷ Ngay nabepa yapupoeybiz, "Nginu thathi nga?" Nadh ngayapa mura sakar manin nanu thathiw doegam, Bethwel, Nayom Milkom kazi. Kalanu ngath nabepa piti oengayza manin a gethiya oengayza. ⁴⁸ Ngay kalanu kulun pasoeyniz thawmanin a eso pugiz Awgadhoepa kedha, ngi mina ngaw kuyku mabaygaw Awgadh. Ngidh ngoena balbayginga gethiya yoelparngu ngaw kuyku mabaygaw buwaypa. Ngayapa kakal kedha, nuydh Awgadhan ngithamun yoepkaz kazi adhapa thamadhin Abraman kazipa. ⁴⁹ Sa, ngitha nanga nubi za balbayginga buwayl thayane nanga ngaw kuyku mabaygoepa, ngayapa mulemiw midh nanga, ngath kay bangal pudhamayne, ngath bangal midh paru kuykul za aymoene nanga.'

⁵⁰ Leyboen a Bethwel palay kedha, 'In nubi za Awgadhoengu ngapa, ngoeymulpa kuthoepa maypa lawnga. ⁵¹ Wa, Rebeka ina mariw nginu kuyku mabaygaw kaziw ipi bangal aymoene Awgadhaw mulayzinga midh nanga.' ⁵² Nuydh nanga Abraman zagethaw mabaygan karngemidhin, nuydh kuyk patidan a thawmanin Awgadh. ⁵³ Kalanu nuydh mina thoeyaygi kapu dhoemawakul a silba goli koethyl zapul nabepa Rebekalpa kusumadhin a mina koey modhabil sibaw wanay zapul kusumoedhin nanu babathoepa a nanu apupa.

⁵⁴ Kalanu Abraman zagethaw mabayg a nungu mabaygal aygud gasamoedhin a thana senabi kubil mura si madhin. Wara bathaynga nanga nuy kedha mulaydhin, 'Ngoey ngaru kuniya ngaw kuyku mabaygoepa.'

Thanamun kuniya mab

⁵⁵ Kasa kay kedha Rebekana babath a apu palay kedha, 'Ngitha gar moegina thuma oesipa, ngoewakaz na ngaru koew ngoeymuniya

lak urapun wikipa lawnga ten goeygipa. A na bangal senawki kay.⁵⁶ Abramam zagethaw mabayg kedha kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Ngitha ngoey woeydhayg, ina Awgadhan ngaw mab kuyku nidhaypa. Ngitha gar ngoena pawayaw ngaw kuyku mabaygoepa.'

⁵⁷⁻⁵⁸ Thana nubepa kedha mulemidhin, 'Ngalpa mamu ngoewakaz thuraypa, na kay midh mulepa.' Wa, thana nan thuran a yapupoeypban, 'Ngi kay thanamuniya oesipa?' Na kedha mulaydhin, 'Wa ngay kay oesipa.'⁵⁹ Kalanu thana nan wayadhin kalmel nanu kulay buway zagethaw mabayg, na koey apu. ⁶⁰ Thana nanu doegam mabaygan poeybadhin woenab Rebekalpa kedha, 'Ngi ngoeymun mina tukuyap.

Ngi bangal nanga apu aymidhe
mura koeygarsar mabaygoepa a
nginu kaziw kazin bangal
uma mathampu thanamun thabukiril
a ngurumaw mabaygal.'

⁶¹ Kalanu Rebeka a nanu ngoewakaz zagethaw mabaygal a nanu kulay buway zagethaw mabayg buthpathemin a kameloenu gimal thanuraydhin. Kalanu thana mura kalmel Abramam zagethaw mabaygiya oesipa. Thana koeyma goeygilnga uzaraydhin kurusipa amadhan thamadhin. ⁶² Isaka senabi thonara woelmay mabaygoegi maya. Nuy ngapa woelmay ngukiw maypa amadhan. May nel Nungu May Danal Pathay Kuykulnga Nuy Ngaru Igililnga. Nuy senawbi thonara Kananaw zey doegamoenu meparu. ⁶³ Nuy senawbi kutapa kulay miyaydhin gurguy mabapa puygi lagiya. Kedha nanga nuy nagiz, thanamun kamelal imiz. ⁶⁴ Nadh nanga Rebeka Isakan iman nanga na adhapa pagan kameloengu.

⁶⁵ Kalanu na yapupoeypbiz Abramam zagethaw mabaygoepa kedha, 'Senaw nga boey kuniya ulaypa ngalpalpa?' Nuy kedha, 'Senaw ngaw kuykulnga.' Kalanu nadh nanu paru dhoemawakun wardhan.†

⁶⁶ Wa, kalanu Abramam zagethaw mabaygan balbayginga mura yadu thuray ayman, zapul midh paru mura nanga aymoeydhin. ⁶⁷ Kalanu palay garwoeydhamoemoedhin, nuydh Isaka nan Rebekana yoelpadhin potowakupa nungu apu ngalaga nanga niparu a nuydh nan mina koeyma maman mayparuy, a mina koeyma danal poethaypu a siyargitha kabuthoepu matha kedha nungu apu midh nanga nuydh danal poethaypu. Kalanu nungu ngoenakap lak balbaygoesidhin nungu apuwaw awmoengu, mura balbayg asidhin.

25

Dhuray kaziw Abraman

¹ Abrama nuydh wara yoepkaz niyaypa yoelpadhin nanu nel Kethura. ² Nadh Kethura kaziw mamayidhin nubepa itha kedha, Ziram, Zoksan, Medin, Midiyan, Isbak, a Suwa.

³ Zoksan nuy Seba a Dedan palamun thathi, a Dedan nungungu pawpa thoeri mura buwayl, itha kedha, Asurum, Lethusin, a Lewmin.

⁴ Mediyanan kaziw itha kedha Epa, Eper, Anok, Abida, a Elda, mura itha nanga Kethurana kaziw kaziw. ⁵ Abrama mura nungu zapul wanaydhin Isakalpa. ⁶ Kasa kedha nuy nanga igililnga meparu, nuydh nungu ukasar

† **24:65** Thanamun pawanu gegeyadh kedha, Isaka nanu paru iman garwoeydhamay thonara parunu.

zagethaw yoepkaz ipiw kazipa sibwanay aymoedhin thanamun igililmaypa kuyk aymoeypa. Kalanu nuydh sethabi nungu garkaz kazil sager doegampa wayamoeydhin Isakalngu nungu kupa moeramaw gasamayzi kazingu.

Abraman kuth

⁷⁻⁸ Abrama nuydh muwasidhin, nungu wathoel matha mura urapun andred a sebenti payb. ⁹ Nungu ukasar garkaz kazi Isaka a Ismeyl palay nuyn muynu wanaydhin sakay gudanu, Makpelaw kulaw sakay. Na senabi sakay sager doegamoenu Mamrenu, a nan senabi boeradhar Epronan za. Nuy Epron Zowan kazi nuy Ithalayg.

¹⁰ Abrama nuydh kaypaypa kulay barpudoedhin Epronanngu senabi boeradhar, palay kalmel Abrama a Seray sepalbi sakay gudoenu woenamoeydhin. ¹¹ Abrama nanga muwasidhin, Awgadhan kalanu woenab poeybadhin nungu kazipa Isakalpa. Nuy nanga senabi thonara, ngukiw maynu pasinu meparu. Senabi mayngu nel, 'Purkan Yawayay Mabaygaw Ngukiw May nuy Ngaru Igililinga.'

Ismeylan kazil

¹² Ngalpa ngulaygal kedha, nuy Ismeyl, Eygana kazi nungu thathi lak Abrama, na Eyga Serana zagethaw mabayg. Nungu buway kuyk kedha, ¹³⁻¹⁵ Itha nungu kaziw nelay nanga thanamun maykuykuya balbayginga; Nebayoth, Kedar, Adbil, Mibsam, Misma, Duma, Masa, Adhadh, Tem, Zethur, Napis, a Kedema, ¹⁶ Thana 12 buway kuykul aymoeydhin a thanamun nelay mamayidhin thanamun mudhaw lagoepa a kawa mudhaw lagoepa.

¹⁷ Ismeyl nungu nanga wathoel 137 aymoeydhin nuydh muwasidhin. ¹⁸ A nungu kazil memayipu lagaw nel Abila a Sur matha dhadhal sager doegamoenu Asiriyapa mabaw doegamoenu thana thanamun kusaygal koey sigal memayipu Abraman wara kaziw kazingu.

Isaw a Yakubu palamun kazimay ya

¹⁹ Ina Abraman kaziw ya, Isakan. ²⁰ Isaka nungu nanga poti wathoel gasamoeydhin nuydh nan Rebekana nubiya niyaypa yoelpadhin. Na Rebeka Bethwelan kazi Leyboenan babath. Bethwel nuy Araminalayg Mesopoetaymiyaw doegamoenu.

²¹ Isaka Rebeka palay matha kazigig. Nuy Isaka Awgadhoepa thoeythupogaydhin a Awgadhan nungu thoeythupogay karngemidhin, Rebekana kalanu maythalayg aymaydhin. ²² Rebeka nabiya maythanu muynu koetha kazi. Nadh kay palay wigel kazi moemoempa palay muynu nabiya pathowkampu, na kedha mulaydhin, 'Ina minga ngayapa kedha ngoedhal za aymoedhin?' Kalanu nadh Awgadhoepa yoewdhaydhin, a Awgadhan karngemidhin nanu woelmay.

²³ Awgadhd kedha mulaydhin, 'Sepal ngibiya muynu ukasar koey lag. Palay bangal nanga kazi mamomoene wara bangal koey puridhoeralnga a wara bangal mamu puridhoeralnga lawnga. Kuykuyg bangal apasipu kuthaygoepa.* ²⁴⁻²⁵ Nadh nanga palay kazi mamomoedhin, nuy kuykuyg kazi waza kulka gamul goengawlnga a koey gamu magadhalnga; kedha zoenguz nungu nel Isaw. ²⁶ Kuthayg nanga kazi madhin, nuy mina koey ridh nungu tukuyupaw pukukoenu nidhay. Kedha zoenguz nuy nel tharadhin Yakubu. Senawbi thonara Isaka nuy siksti wathoelayg.

* **25:23** *Kuykuyg ngaru apal kuthaygiya: wara Romaniw Thusi 9.12 geth tidi.*

Isaw nungu mina za kasa yoewdhadhin

²⁷ Palay koesimampu ngapa, nuy Isaw mura ngulayg asidhin bupaw aypa lumayle. Nuydh kedha ubilmaypa koeyma ubinmeparu. A Yakubu nanga nuy kasa lagal boedhiya zagethan meparu. ²⁸ Isaka nuydh Isawan mina koeyma maman mayparu. Minguz kedha, Isaw nuydh nanga ay gasaman Isaka ngaru purthan. A Rebeka kay maman mayparu Yakubu.

²⁹ Wara thonara Yakubu nanga aydu muythu miyay nanga Isaw sinubi thonara mangiz aypu lumayngu. Nungu maytha mina ayginga. ³⁰ Nuy kedha Yakubulpa, 'Ngaw maytha ayginga, ngayapa sizi ngapa moegina nginu kulka gamul ayngu pathar.' Nuynd kedha zoenguz kedha thoeraypa, Edom. Thanamudh kedha, kulka gamulnga.

³¹ Yakubu kuniya mulaydhin kedha, 'Ngath kay ngibepa poeybaypa, ngidh kay nanga ngayapa nginu kupay maypa ngoedhe kedha nge ngay bangal nginu kuykuyg.'

³² Isaw kedha mulaydhin, 'Wa miyay nanga, ngaw um amadhan, ngaw maytha mina ayginga. Na kay ngaw senabi mina noemayn ngayapa za miyay ayimpa.'

³³ Yakubu kedha, 'Wa, kulay ngayapa mina ya muli, ridha ya kedha, ngidh bangal ngayapa kupay manine.' Wa Isaw asidhin, a nuydh ya woedhan aymoedhin, nungu kupay Yakubulpa poeybaypa.

³⁴ Kalanu Yakubu aydu poeybadhin Isawan, kulka gamul aydu a kunaw susun poeybadhin. Aygudaw kalanu nuy uzaraydhin. Sena nuydh Isaw kedha yababiya nungu kupay sagul paladhin Yakubulpa.

26

Isaka Geranu meparu

¹ Wara thonara nanga lak aygi asidhin kulay kay paypa Abraman thonar midh nanga. Isaka nuy uzaraydhin Gerapa Abimelekoelpa, Pilistaw mopakuykulnga. ² (Thanamun kulba pawa kedha, aygi thonar na mangiz thana Aykupithupa ay luman.) Kasa kay kedha aygi wath wagem, Awgadth kulay mulaydhin Isakalpa kedha, 'Aykupithupa bangal maygi, koew bangal matha meparu nubi lagoenu, ngath ngibepa in seysithamar yawarpa.

³ 'Koew bangal meparu, a ngay bangal ngibiya kalmel a ngaw woenab. Ina kay ngath nubi lag mura ngibepa maypa a matha kedha nginu kaziw kaziu. Ngath bal ngaw yawoedhayzinga nginu thathipa Abramalpa ngoenanu mayparu. ⁴ Ngath bangal ngibepa poeybedhe mina koeygarsar kazi a thanamun bangal kaziw kaziw ngoedhe bangal kedha daparaw thithuyil midh nanga, a ina bangal ngath nubi lag thanamulpa poeybane. Mura bangal lagal ngayapa yoewdhemipu woenaboepa thanamulpa poeybaypa nginu kaziw kaziw midh nanga.

⁵ 'Ngath bangal woenab ngibepa poeybane. Minguz kedha Abrama ngaw yangukudul karngemipu a matha kedha ngaw sabiw yawoedhayzinga pathidhayginga.' ⁶ Isaka matha si Geranu meparu. ⁷ Nubepa nanga mabaygal nungu ipiw yapupoeybemipu nanga nuy kedha umepu, 'Na ngaw babath.' Nuy balbayginga mulayginga kedha, 'Sena na ngaw ipi.' Minguz kedha nungu aka, mabaygoengu nungungu umamathamoeyle, Rebekana may na mina thoeyaygi yoepkaz.

⁸ Isaka nuy si meparu moegina kuykuthalnga. Wara thonara Abimoelek nuy mulpa nagaydhin nungu lagoenu a palay imamoedhin ubi sagulan.

⁹ Abimoelek wayadhin Isakalpa kedha, 'A! Sena na ngaru nginu ipi. Minguz ngi ngayapa kedha umepu, sena na nginu babath?' Nuy kedha

kuniya mulaydhin, 'Ngaw wakay thoemamay kedha, ngay nay nanga balbayginga mulepa kedha, na ngaw ipi, ngoena bangal umamathamoene.'

¹⁰ Abimoelek kedha, 'Sena ngidh za miyay aympa ngoeymulpa? Sena zagethoenging nawa mabaygoepa nginu ipiya uthuypa. Minguz kedha, nginu karum kuyk.'

¹¹ Kalanu Abimoelek kedha mulaydhin mura mabaygiya paruya, 'Ngadh bangal nanga za gegeyadh aymoene Isakalpa a matha kedha nungu ipiya, senawbi mabayg bangal umapa mathamoene.'

¹² Wa, Isaka nuydh ay nagun uthudhin senawbi boeradharoenu, a senabi wathoenu nanga ayboewdhaw thonara na gasamoedhin nuydh ayde adhapa mamayidhin koeyma nungu uthuyzimaya, kedha zoenguz Awgadhw woenab waza nubiya kalmel. ¹³ Nuy matha kedha meparu kurusipa nuy koey aydeg zapulayg aymaydhin. ¹⁴ Nuy nanga mura zapulayg aymaydhin nanga, kawalayg, a mamuylayg, a zagethaw maobaygoelayg nanga, thana Pilistalgaw uwan memayidhin nubiya. ¹⁵ Thana kalanu ngukiw mayl mura gud mathamoeydhin; mura setha kulba poemoyzimayl, nungu thathiw Abraman zagethaw mabaygaw, Abrama nanga matha danalayg meparu.

Abimoelek kalanu adhapa wayamoeydhin Isakan mabaygal thanamun lagoengu

¹⁶ Abimoelek kalanu kedha mulaydhin, 'Isaka, ngidh bangal ina ngoeymun lag wanane, ngi mina koey puridharalnga; ngoey mamu mina puridharalmayl lawnga.' ¹⁷ Wa, nuy Isaka kalanu adhapa miyaydhin. Nuy nubepa niyaylag aymoedhin Geraraw padaw dhadha sakara. Nuy si meparu lak moegina kuykuthalnga. ¹⁸ Nuydh lak ngukiw mayl pamamoydhin, Abraman thonaraw poemoyzimayl, Pilistalgaw gud mathamayzimayl Abraman umaw kaliya. Isaka thana mayl lak kedha nelay thurimoeydhin nungu thathin sethabi mayl mi nelay tharaydhin.

¹⁹ Isakan zagethaw mabaygan may pamadhin padaw pasinu nanga imadhin. ²⁰ Kasa kedha thana Geraraw mamuy danal poethay mabaygal ya pathukamoeydhin Isakan mamuy danal poethay mabaygiya kedha, 'Ina ngoeymun nguki.' Wa, Isaka nan kedha tharadhin, 'Koey yaday nguki.'

²¹ Isakan mabaygan mamu a wara ngukiw may pamadhin. Thana Geralgal lak ya mulemidhin. Nuydh nan kedha tharadhin, 'Koey Kaliya Thoerayl Nguki.' ²² Nuy sizi adhapa miyaydhin a wara may pamadhin. Thana wara yagigal. Wa, nuydh nan kedha tharadhin, 'Ubipa Ngukiw May.' Nuy kedha, 'Mina kedha thonara kay Awgadhan ubipa mangu koew maypa nabi boeradharanu, a ngalpa bangal balbayginga kay nithamoene itha.'

²³ Kalanu Isaka nungu kawamudh mamayidhin Biyasibapa. ²⁴ Senabi kubilu Awgadhw nubepa seysithamaydhin a kedha mulaydhin, 'Ngay nginu thathiw Abraman Awgadhw. Akan maygi, ngay ngibiya kalmel, a ngath poeyban woenab ngibepa a nginu kaziw kaziw bangal mina koey goersar; minguz kedha, ngaw yawoedhan aymayzinga nginu thathipa, ngaw zagethaw mabayg Abrama.'

²⁵ Isaka nuydh olta moeydhadhin senabi lagoenu Awgadhoepa thoeythupoegaypa a thawmaypa. Nuydh lag moeydhadhin a nungu zagethaw mabaygan wara kayn may pamadhin.

Isaka a Abimoelek urapu ubilnga

²⁶ Kalanu Abimoelek Gerangu miyaydhin Isakalpa, nubiya kalmel nungu ukasar getha doegam mabayg wara Ayuzath nungu yangu mabayg a wara

Pikol nungu koewbu kuyk. ²⁷ Nuy Isaka kedha yapupoeybiz, 'Ngitha mingu ngapa ngayapa imaypa. Ngitha waza ngayapa wati igalgal a ngitha ngoena ngur woeydhadhin ngithamun lagoengu?'

²⁸ Thana kedha, 'Ngoey ngulaygal Awgadh ngibiya kalmel, a ngoeymun wakaythoemamay kedha, ngalpa kay urapu ubinu yawadhay aympa ngalpaniya dhadhal. Ngoeymun ubi kedha, ngi gar kay muli ngoeymulpa mura ya muli. ²⁹ Ngibepa ngoeymulpa gegeyadh zapa aymoeypa lawnga. Matha kedha ngoey midh nanga gegeyadh kuniya za aymoeyginga ngibepa. Ngoey ngibepa kapu pawan memayirngu, wara gegeyadhoeginga, ngi midh thonara nanga adhapa miyaydhin ngoeymulngu. Ina kasa koey kakal kedha, Awgadh ngibiya kalmel a nungu woenab.' ³⁰ Isaka nuydh thanamulpa koey ay aymoedhin, a thana mura matha ngoedhagidh gasamoedhin senabi ay a nguki.

³¹ Wara bathaynga nanga thana mura yaynanob yawadhan aymoeydhin, a Isaka thanamuniya yawa thuray thana nanga kuniya mab kuykayman. Kalanu thana kapu igalgal. ³² Senawbi goeyginu Isakan zagethaw mabayng ngapa nubepa muliz kedha, 'Ngalpa na may pamangu a nguki balbayginga mangu.' ³³ Kalanu nuydh nan kedha tharadhin, Biyasiba. (Muynu aykap kedha, Mina Yawoedhayzinga.) Sena nadh kedha kuniya, senabi koey goegathan nanu nel gasamoedhin kedha Biyasiba.

Isawan wara goegathaw ipi sepal

³⁴ Isakan ukasar kazi Isaw a Yakubu palay koesimadhin. Isaw nanga poti wathoelayg nuydh ukasar yoepkaz niyaypa yoelpamoedhin; lthalayg palay. Wara ipiw nel Zudoeth, nanu thathi nel Beri, a wara nel Basemath, nanu thathi nel Elon. ³⁵ Palay palbi ipi nanga palay kasa mura igililinga gegeyadh mayparu Isaka a Rebekalpa. Palay apu thathi dhiwagig.

27

Isaka woenab poeybadhin Yakubulpa

¹ Isaka nuy nanga koey thathi aymaydhin nanga nuydh zapul moegina yawaymoeyppu, nuydh nungu garkaz kazi thuradhin Isawan a kedha mulaydhin, 'Ngaw kazi!' Nuy kedha Isaw, 'Midh, ngay in.'

² Kalanu nuy Isaka kedha mulaydhin, 'Ngidh ngoena iman a? Ngay koey thathi, ngaw amadhan um. ³ Ngidh nginu gagay a thayak mamamar, uzar ngayapa kay tetel uruy ay kay mathamar. ⁴ Ngayapa kay mina kapu mithal ay aymoene a kalanu kay ngayapa manine. Aygudaw kalanu kay ngath ngibepa ngaw moeygoepa woenab poeybaypa, wagem bangal ngaw kuth.'

⁵ Isaka nanga yadu umay Isawalpa, nadh Rebeka karngimir. Wa nuy gar nanga Isaw aypu lumaypa mizin nanga ⁶ na Yakubulpa kedha mulaydhin, 'Ngath nginu thathiw yaday karngemidha, nuy midh nanga umedha Isawalpa kedha, ⁷ "Ngayapa tetel uruy ngapa a giya kay palane. Aygudaw kaliya kay ngath ngibepa woenab maypa Awgadhaw parunu, wagem kay ngaw kuth." ' ⁸ Na kedha Rebeka, 'Ngoezu kazi ngayapa karngimir ngay midh kay na mulepa ⁹ Kedha uzar setha ngalpan nanil, ngoebalpa seyzi ngapa ukasar kayn koey ngabi mamamar; ngath kay giya palimpa dhuray mithal ayde nginu thathipa, nubepa mina ayde. ¹⁰ Ngidh kay kalanu nubepa muypa agepa. Ayngu kalanu nuydh ngibepa woenab poeybaypa, wagem nungu kuth.'

¹¹ Nuy kedha Yakubu nungu apupa, 'Ngi ngulayg kedha Isaw koey gamu magadhalinga a ngay gamu magadhoegig. ¹² Wara kedha, ngaw thathin

nanga kay nanga gamu thoeraypa nuy kay ngulayg oesipa a sena kay kakal ngaw karum poelay nubepa, a ngath kay mura wati za ngayapa thuraypa, woenab lawnga.'

¹³ Nungu apu kedha, 'Mi wati pawa ngibepa, kay ngapa ngayapa, nguzu kazi kasa aymar ngay ngibepa midh nanga mulema, uzar sepal ngapa nani mamamar.' ¹⁴ Wa, nuy gar uzariz gasamoeman a nabepa mamaman. Nadh kalanu giya paliman kedha Isakalpa mi giya palay koe y ubilnga.

¹⁵ Isawan kapu rugal nabiya mer lagoenu muynu. Kalanu nadh sethabet rugal Yakubulpa mamayin ubamoeypa. ¹⁶ Nadh nabiyat tetel uruy goengawl nungu gethiya a muduliya wara mura gamu magadhoegimiya. ¹⁷ Kalanu nadh nubepa madhul a kunaw susul kusuman.

¹⁸ Kalanu Yakubu uzariz nungu thathipa, a kedha mulaydhin, 'Bab!'

Nuy Isaka kuniya, 'Miyay, ngi nga ngipelngu?'

¹⁹ Yakubu kedha, 'In ngay nginu kuykuyg garkaz kazi Isaw; ngath nginu ubilnga aymoenu. Igi thanur aygudoepa. Ayde itha ngath ngapa kusumoenu. Nuydh kay ngidh ngayapa woenab poeybaypa.'

²⁰ Isaka nuy kedha, 'Ngidh midh paru mina sobaginga gasaman ngaw kazi?'

Yakubu kedha, 'Awdadhan ngoena ibupuydhanu sobaginga gasamoeypa.'

²¹ Isaka kedha Yakubulpa, 'Aya ngapa gar amadhan thami nuy kay ngath ngin gamu thuraypa. Nuy ngi mina Isaw a?'

²² Yakubu amadhan thamiz nungu thathipa, nuy nungu thathi kedha, 'Nginu yangu wakay Yakubun yangu wakay, kasa kay kedha nginu geth Isawan geth.' ²³ Isaka Yakubun ngurpayginga, minguz kedha nungu geth gamu moegadhalnga, kedha Isawan midh nanga. Nuydh kay wagel kay woenab Yakubulpa maypa. ²⁴ Nuy lak mamu yapupoeybaydhin, 'Ngi mina ngaw kuykuyg garkaz kazi a?'

Nuy kuniya, 'Wa, ngay mina nginu kuykuyg garkaz kazi.'

²⁵ Isaka kedha, 'Ngayapa ukamay ay madhu ngapa, ngath kay na aygud muwasipa ngath kay ngibepa maypa woenab.' Yakubu nubepa ayde kusuman kalmel umal nguki. ²⁶ Kalanu nungu thathi nubepa kedha mulaydhin, 'Ngapa amadhan thami a ngoena gud thapamar ngaw kazi.'

²⁷ Yakubu nanga nubepa amadhan thamiz nanga guda thapamoeypa, Isaw nungu rugaw ganu madhin, kalanu Isaka woenab Yakubulpa poeybaydhin. Nuy Isaka kedha yangukudu ya madhin nungu kazipa, 'Ina nabi kapu ganu ngoedhe bupaw ganu

Awdadhaw woenab ngalaga nanga.

²⁸ Awdadhan kay dhibag woeyaypa daparngu, senabi boeradhar nuy bangal kay aydenga. Nginu kun a umal nguki ngaru bangal koezya.

²⁹ Mura lagal a mabaygal apasimoeypu ngibepa.

Ngi bangal thanamuniya gimal
a nginu buway matha kedha

nginu apuwaw kaziw kazil bangal ngibepa apasimoeypu,
a thana senaw gaya nanga ngin wati bag thoeyaypa,
senawbi wati za bangal thanamuniya woenaripu.

A setha gaya nanga ngibepa
kapu yangukudu ya umamoeypa a kapu woenab ngibepa,
wa, matha kedha woenab thanamuniya kalmel.'

³⁰ Isaka nuydh woenab Yakubulpa poeyban. Mun nangasin nuy Yakubu sizi uzariz, Isaw gar mangaydhin aypu lumayzimayngu. ³¹ Nuydh Isaw lak kedha mina kapu mital madhul aymoeyn, kalanu nungu thathipa mamayin. Nuy kedha mulaydhin, 'Bab! Igi thanur aygudoepa itha ngath ngapa kusuman na kay ngidh kalanu ngayapa woenab poeybaypa.'

³² Isaka nuy kedha yapupoeybiz, 'Ngi nga?'

Nuy kuniya mulaydhin kedha, 'In ngay nginu kuykuyg garkaz kazi Isaw.'

Nuy Isaka madhu pamiz, mamu mina koeyma gar lupan. ³³ Nuy kedha mulaydhin, 'In kulay nga mangema, a ngi nga nge, ngayapa kulay ngadh ayde kusumoenu? Ngay purathima, ngath ngaw moeygoepa woenab nubepa manu, sena nungu za pamoeygoepa.'

³⁴ Nuydh nanga Isaw karngemin, nungu mamu kasa may mina koey gimiyaya may kedha, 'Ngayapa gar mar nginungu woenab, Bab!'

³⁵ Nuy thathi kedha, 'Nginu tukuyap in kulay mangema ngoena ngoelkanu. Nuydh gasamoenu nginu woenab.'

³⁶ Isaw kedha, 'Ina nungu ngayapa ukasar thonaralnga aymiz kedha sagul poelay kedha zoenguz nungu nel Yakubu, nuydh ngaw mina za madhin, ngaw kuykuy kaziw kupay, ina mamu a woenab! Na kay ngidh moegina kuniya thoyayginga ngayapa?'

³⁷ Isaka kedha, 'Ngath nuyng muwasinu, kuykulnga aymoenu ngibiya. A ngath mura nungu tukuyपाल nungu zagethaw mabaygal aymoenu, a ngath nubepa kun a umal nguki mamamoenu. Ngay kedha thonara zagig ngibepa ngaw kazi.'

³⁸ Isaw matha umay nungu thathipa kedha, 'Ngibiya sey kedha urapun mayginga, ngayapa gar lak kedha woenab mar ngaw Bab.' Kalanu gar nuydh Isaw koey may puydhan.

³⁹ Isaka nubepa kedha mulaydhin,

'Ngibepa wara dhibagoepa
nginu boeradharanu pudhaypa lawnga,
a ngibepa boeradharaw aypa gasamoeypa lawnga.

⁴⁰ Ngi a nginu buway bangal gegeyadh niparuy,
a nginu kuyay thurik ngaru nginu gethaw rug.

A ngi bangal nginu kuythaygaw zagethaw mabayg aymoene.
Kasa kay kedha ngitha bangal a kuniya nanga,
ngitha bangal guythuyane nginu tukuypaw danal poethay.'

Yakubu gamu zilmaydhin Isawalngu

⁴¹ Isaw nuy yagiyasidhin Yakubulpa, kedha zoenguz kedha Isaka woenab poeybadhin Yakubulpa. Isaw nungu wakay thoemamay kedha, ngaw thathiw um amadhan, ngath bangal Yakubun uma mathamoene.

⁴²⁻⁴³ Rebeka nadh nanga gasamoedhin Isawan wakay thoemamay midh nanga, Yakubulpa uma mathamoeypa nadh Yakubu yadu thuradhin. Na kedha nubepa, 'Ngidh kay ina aymar nguzu yangukudu, nginu tukuypoepa kedha, nuydh ngin uma mathamoene bangal. Uzar kedha thonara nginu wadhupalpa Leyboenalpa, nuy sey Arananu. ⁴⁴⁻⁴⁵ Sew bangal meparu moegina kuykuthalnga, nginu wadhumiya, mamu bangal nginu tukuypaw ngoenakap moegina gabu asine, a nginungu bangal yakanuridhe kedha, ngidh nubepa miza aymoedhin. Kalanu bangal ngath ngibepa mabayg wayane, ngapa kuniya maypa. Mingu ngath ngoezu kazi kalmel guythuyamoene.'

Isaka wayadhin Yakubun Leyboenalpa

46 A war na mulaydhin Isakalpa, 'Nguzu gamu kawbasin Isawan war lagaw ipingu. Yakubu bangal nanga lak Ithaythaw ngoewakaziya garwoeydhamidhe, ngay kasa um miyay.'

28

Isaka kalanu Yakubun wayadhin nungu amana baban lagoepa

¹ Isaka kalanu Yakubun thuradhin. Nuy nanga si mangaydhin Isaka ayawal madhin nuy. Kalanu kedha mulaydhin, 'Maygi ngidh ipi gasaman koezi Kananaw yoepkazingu. ² Uzar nginu amana baban lagoepa, Bethwelan lagoepa, Mesopoetaymiyanu. Soeyzi bangal ngidh ipi yoelpane nginu wadhumaw Leyboenan yoepkaz kazingu. ³ Awgadth Adhapudhay Kuykulnga poeybane nungu woenab nginu niyaypa yoelpay thonara a matha ngibepa koeyma kazi bangal. Minguz kedha ngi bangal koeygarsar lagoepa thathi. ⁴ A nungu woenab bangal nginu kaziw kaziya, Abramalpa midh nanga nuydh woenab poeybadhin, a ngidh bangal mura ina aykuyk manine in nabi boeradhoeranu a in ngalaga mepa, a Awgadthan midh nanga Abramalpa poeybadhin.'

⁵ Isaka Yakubun wayadhin Mesopoetaymiyapa, thanamun Araman buwaypa, Leyboenalpa Bethwelan garkaz kazi. Nuy Leyboen waza palamun Yakubu wum Isawom amana babath. Nuy kedha mulaydhin, 'Ngidh nginu wadhumaw kaziya niyaypa yoelapidhe.'

Isaw wara ipi gasamoedhin

⁶⁻⁸ Isaka nanga Yakubulpa woenab poeybadhin nanga nuydh nuy lawnga madhin Kananaw yoepkazingu, kalanu nuy wayadhin Mesopoetaymiyalpa ipiya lumaypa. Isaw nuydh nanga thanamun apthathkaziw buwaylthoeyay na imadhin, nubepa mura kakal aymoeydhin kedha, Yakubu nuy kurusipagaydhin apu thathiw ubilinga. Nuy Isaw ngulayg asidhin kedha, nungu thathiw ubigig Kananaw yoepkazingu. ⁹ Nuy kalanu Ismeylapa uzaraydhin, Abraman kazi. Kalanu nuydh Ismeylan yoepkaz kaziya niyaypa yoelpaydhin, nanu nel Mayalath, Nebayothoen tukuyap.

Yakubun piki Betheloenu

¹⁰ Yakubu pathiz Biyasibangu uzaraydhin Aranoepa kuniya. ¹¹ Goeyga na pudhaydhin nanga nuy balbayginga boeradhaoenu pudhaydhin a nungu uthuy si, nungu guzi kula. ¹² Senawbi kubilu nuydh pikin thayar kedha, nuydh imadhin na koeyza dhayab sir apaz gimanoeka kurusipa sipa daparpa sithaki thamemir, angelal mulupa kadaypa.*

¹³ Nubiya pasinu sir Kuykulnga, nuy kedha mulaydhin, 'Ngay nginu thathiw Abraman Awgadth, a Isakan Awgadth. Ngath bangal poeybane ngibepa a nginu kaziw kazipa in nubi lag ngi ngalaga uthuy yuwipa. ¹⁴ Thana bangal gethatidaygi koeygarsar matha kedha buthul mi koeygarsar nanga. Thana bangal koezi adhapa kupar palepu, mura wad wadgoepa nubi gugu ubidh thoeayzimaynu. Kalanu mabaygan mura woenab lumaypa ngayapa, ngath mi woenab nanga ngithamulpa poeyban.

¹⁵ 'Ina bangal ngoenanu mayparu ngay bangal ngibiya kalmel danal pathaypa, ngi bangal kasa ngalagiyaya, ngath bangal ngin ngaru kuniya gasampu nubi lagoepa. Ngayapa ngibepa kasa woenaypa lawnga, kurusipa bangal ngath mura kuyku nidhane ngaw yawoeydhayzinga.'

¹⁶ Yakubu danpaliz. Nuy kedha, 'Kuykulnga kay! Ngay koerawayg kedha

* 28:12 Angelal mulupa kadaypa: wara Yoewane 1.51 geth tidi.

nuy kay nubi loegoenu.’ ¹⁷ Nungu aka mina koeyza. Nuy kedha, ‘In mi lag? In sikedh Awgadhaw lag pasagud daparpa.’

¹⁸ War bathaynga Yakubu mina inuriya danpaliz. Nuydh senabi kula manin, nuy mi kulanu guzi wazir nanga, nuydh nan kakal wanan wakay thoeyaypa a ngoenanumaypa. Kalanu nuydh kapu mina idi pay yoewdhadhin senabi kulaya gimiyi, adhapa thamaypa Awgadhoepa.

¹⁹ Nuydh nan senabi lag kedha tharan Bethel.† Senabi thonara kulay goegath meparu nel Luz.

²⁰ Kalanu Yakubu Awgadhoepa mulaydhin kedha, ‘Ngi bangal nanga ngaybiya kalmel danal poethaypa ngaw mabanu, a ayde, doemawakul ngayapa nanga mamayine a ²¹ ngay bangal nanga balbayginga ngaw thathipa kuniya tidedhe, wa ngi bangal ngaw Awgadh, a ngath bangal matha ngin thawmayparu koezi kayboengu.’

²² ‘In nubi kula ngoenanu maypa ngath nanga wanadhin bangal nginu thawmay lag a ngath bangal ngibepa balbayginga moegina mayparu mura zangu, ngidh bangal nanga ngayapa kusumpu. Mura ngaw ten zapungu nanga, ngath balbayginga mayparu nginu urapun za ngibepa.’

29

Yakubu mangaydhin Labanoen lagoenu

¹ Yakubu nuy nungu mabanu matha woelmay, a nuy woelmay sager doegampa lagoepa. ² Gumi nuy nubepa ngukiw may mangaydhin a mamuyi sike pasiya apiya poelear wadhwadham. Setha thana mamuyi koezi nabi mayngu nguki poeybayngu, ina kay kula gudpuday lagoenu nabiya.

³ Thana mamuyi garwoeydhamiz sipa. Thana danal poethay mabaygan senabi koey kula adhapa manin a ngukin poeybiz thana mamuyi. Kalanu thana lak nan kula balbaman nanu woenay lagoenu. ⁴ Yakubu nuy yapupoeybiz thanamulpa mamuy danal poethay mabaygoepa kedha, ‘Ngitha ngalagaw lagalgal.’

Thana kedha mulaydhin kuniya, ‘Ngoey Aranalgal.’

⁵ Yakubu lak yapupoeybiz kedha, ‘Ngitha Nayon kazi Leyboenoelngu ngulaygal?’

Thana kedha, ‘Wa ngoey ngulaygal.’

⁶ Kalanu Yakubu yapupoeybiz kedha, ‘Nuy Leyboen matha ngoedhagidh a?’

Thana kedha, ‘Wa, nuy balbayginga. Kedha nagi, sena boey ulaypa nungu kazi Reysoel, nungu mamuyilayg.’

⁷ Yakubu kedha, ‘Ina goeyga mina koeyza, a thonar kay matha lawnga mamuypa muythoeyaypa. Ngitha thana minggu kasa nay ngukin poeybiz, a lak kuniya nay mamayin thanamun aygudaw lagoepa?’

⁸ Thana nubepa kedha kuniya mulaydhin, ‘Ngoeymulpa kedha ay-moeypa lawnga. Kurusipa kay manin mura mamuyi mangemipa a kula kay adhapa thoemaypa kay, mamuypa ngukiw poeybaypa.’ ⁹ Nuy nanga Yakubu yadu umay thanamulpa nanga Reysoel senabi thonara mangiz mamuyilayg, thanamuniya si.

¹⁰ Yakubu nanga Reysoelana iman nungu wadhuman mamuyilayg, nuy uzariz a kula mayngu adhapa thaman a ngukin poeybaydhin nungu wadhuwaman mamuyi. ¹¹ Kalanu nuydh nan gudthapaman a mamuyi

† 28:19 Aykap muynu kedha, Awgadhaw lag.

ikan gasaman. ¹² Nuy kedha nabepa, 'Ngay nginu thathiwi buway mabayg Rebekana kazi.' Na kalanu zilamiz nanu thathipa mulaypa.

¹³ Nuydh nanga mi thonara karngemidhin nungu wadhumaw Yakubun ya nanga nuy Leyboen mamu gar kasa woeynaydhin Yakubuniya a mamu gud thapaman a kalanu nuydh Yakubun lagoepa madhin. Kalanu Yakubu Leyboenan mura yadu thuran zapul midh paru aymoeydhin. ¹⁴⁻¹⁵ Leyboen kedha mulaydhin, 'Wa, se mina, ngi ngaw gamu kulkaw mabayg.' Wa, Yakubu matha puzir Leyboeniya urapun moelpal na yabaythayadhin nanga.

Yakubu Leyboenalpa zagethan miyaydhin Reysaelom, Leyom modhabipa

Leyboen Yakubulpa kedha, 'Ngibepa kasa zagethoepa lawnga, kasa kulka a buway doegumuya, nginu mi modhabipa ubi?'

¹⁶ Leyboenan ukasar yoepkaz kazi, kuykuyg Leya a kuthayg Reysael.

¹⁷ Leya* na mina kapu purkalnga, kasa kay kedha Reysaelb*† nanga adhapudhay ruwaypa kapu yoepkaz. ¹⁸ Yakubu nungu Reysaelapa ubi. Nuy kedha, 'Ngay bangal ngibepa seben wathoepa zagethan meparu ngidh kay nanga ngayapa pawoeyaypa Reysaelaniya garwoeydhamoeypa.'

¹⁹ Leyboen kedha, 'Ngath bangal sike nan ngibepa manine, ngi ngayapa matha ngoedhagidh wara mabay midh nanga, koew ngaybiya yawpugi.'

²⁰ Wa, Yakubu seben wathoepa zagethan miyaydhin nubepa Reysaelapa gasamoeypa. Sizi pawpa zageth nungu moegina kuykuthalnga kasa kay kedha sethabi koeygarsar goeygil thana nubepa ngoedhe kedha goeygil moenarimayl wanaydhin. Minguz kedha, nungu ubi waza nabepa.

²¹ Nuy kedha Yakubu Leyboenalpa, 'Ina thonar gasaman niyaypa yoelpaypa.'

²² Wa, Kalanu Leyboen niyaypa yoelpay ay aymoedhin, mura igalgal a mabaygal thuraydhin. ²³ Kasa kedha senabi kubilu nanga Reysael lawnga nge, nuydh mamu Leyana Yakubulpa madhin a Yakubun uthuy mamu ngedh Leyaniya ²⁴ Leyboen nungu zagethaw yoepkaz Zilpana poeybaydhin Leyalpa nanu geth mabayg.

²⁵ Kurusipa war boethaynga Yakubu ngulayg asin kedha, sena Leya nubiya uthuy yoewnan. Nuy kalanu uzariz Leyboenalpa muliz kedha, 'Ngidh minguz ngayapa kedha ayman? Ngay ngibepa seben wathoelnga miyaydhin Reysaelapa gasamoeypa. Ngidh minguz ngayapa sagul poelay aympa?'

²⁶ Leyboen nubepa kuniya muliz kedha, 'Ina koew pawa kedha lawnga kuthayg kulay niyaypa yoelpaypa; mamu kuykuyg kulay a kuthayg wagel kay. ²⁷ Mamu nubi wiki ugar yabay thoyaypa nubi Leyana niyaypa yoelpay kalmel niyay, ngath kay Reysaelana poeybaypa ngibepa, ngidh kay kalanu nanga war seben wathoepa ngayapa zagethan mepa.'

²⁸ Yakubu senawbi ubilmaya Leyboenan asidhin, senawbi wiki nanga yabay thayadhin Leyboen nuydh poeybadhin Reysaelana Yakubulpa ipi.

²⁹ Leyboen nungu zagethaw yoepkaz Bila Reysaelapa nanu geth mabayg.

³⁰ Yakubu nuy Reysaelaniya niyaypa yoelpaydhin, nungu nabepa ubi mina koeyza Leya mamu mina lawnga. Kalanu nuydh lak zagethan miyaydhin Leyboenalpa wara seben wathoepa.

Kazi danadhadhin Yakubulpa

* **29:17** *Leya*: aykap ngoedhe kedha nge, gamu koewba asin a ngoenapak kikir. † **29:17** *Reysael*: aykap ngoedhe kedha nge, yoepkaz mamuy.

³¹ Awgadhan nanga imadhin kedha Leyana moegina ubilnga yawaypu Reysoelaniya, nuydh balbayg paladhin Leyalpa kazipa. Reysoel nanga na ngaru kazigig. ³² Wa, na Leya maythalayg aymaydhin a garkaz kazi madhin. Na kedha mulaydhin, 'Awgadhan nguzu ngoenakap kikir imadhin. Nuydh kalanu ngoena ubilnga imane, nguzu alayn.' Nadh kedha zoenguz nanu kazi Rewbenan[‡] tharadhin.

³³ *Na kalanu lak maythalayg aymaydhin a wara garkaz kazi madhin. Na kedha, 'Awgadhan ngayapa in kazi manu. Minguz kedha, nuydh karngemidhin kedha, ngoena waza mamu ubilnga imayinginga.' Nadh kedha zoenguz kazi nel tharadhin Simiyon[§].

³⁴ Naka lak mamu maythalayg aymaydhin a kazi madhin, lak garkaz kazi. Na kedha, 'Wa, ngath nguzu alaypa mamayin thoeri garkaz kazi. Nuy bangal mina kay ngayapa papudhedhe adhapa mayginga.' Nadh kedha zoenguz nel tharadhin Lebi^{*}.

³⁵ Na kalanu lak maythalayg aymaydhin a kazi madhin garkaz. Na kedha, 'Ngath kay senaw Awgadth thawmaypa.' Nadh kedha zoenguz kazi nel tharadhin Zudha[†]. Na kalanu kazigig gasamayg asidhin.

30

Reysoelana kazil

¹ Reysoel wara kazi mayginga Yakubulpa, na Reysoel daniya bal pudhaydhin nanu tukuypangu Leyalngu, Yakubulpa kedha mulaydhin, 'Ngayapa kazi mar nguzungu kasa umangu.'

² Yakubu mina kaliya yoewipa, kedha kay muliz nabepa, 'Ngayapa Awgadhaw buthapa maypa lawnga, matha nuydh ngin kazingu gasamoeyle panidhaypa, sena ngaru Awgadth.'

³ Na kedha Reysoel, 'Wa, ngoezu zagethaw yoepkaz ina Bila. Ngidh nabiya uthuy yoewnar. Na kay nadh ngayapa kazi gasampa. Na bangal ngay kedha zapuya apu ayimidhe, kuyk Bila.' ⁴ Kalanu nadh Bilana nubepa a nuy nabiya uthuy yoewnadhin.

⁵ Bila Kalanu maythalayg aymaydhin a kazi madhin Yakubulpa garkaz.

⁶ Na Reysoel kedha mulaydhin, 'Awgadhan nguzu doegamuya zoezinoeydhayngu. Nuydh nguzu thoeythupoegay karngemingu a in ngayapa garkaz kazi mangu.' Nadh kedha zoenguz nel tharadhin Dan.^{*}

⁷ Bilan kalanu lak maythalayg aymaydhin, a kazi madhin lak garkaz kazi. ⁸ Reysoel kedha, 'Ngay mina koeyma ngaw tukuypoepa silamaypa miyayngu, kasa kay kedha ngath mura mangu.' Kedha zoenguz nadh kazi kedha nel tharadhin Napathoelay.[†] ⁹ *Na nanga Leya ngulayg asidhin kedha, nabepa lak kazipa lawnga, nadh Zilpa Yakubulpa madhin ipi, nanu zagethaw yoepkaz.

¹⁰ Kalanu Zilpa kazi madhin Yakubulpa, garkaz kazi. ¹¹ Leya kedha mulaydhin, 'Ngayapa kapu woenab.' Nadh nel tharadhin Gad.[‡] ¹² *Zilpa mamu lak garkaz kazi madhin. ¹³ Leya kedha mulaydhin, 'Nguzu

[‡] 29:32 *Rewbenan*: aykap ngoedhe kedha nge, garkaz kazi imane. [§] 29:33 *Simiyon*: aykap ngoedhe kedha nge, garkaz kazi imane. ^{*} 29:34 *Lebi*: aykap ngoedhe kedha nge, papudhedhe.

[†] 29:35 *Zudha*: aykap ngoedhe kedha nge, thawmaypa. ^{*} 30:6 *Dan*: aykap ngoedhe kedha nge, minamay mabayng doegamuya ayman. [†] 30:8 *Napathoelay*: aykap ngoedhe kedha, silamay.

[‡] 30:11 *Gad*: aykap ngoedhe kedha nge, kapu woenab.

dhiwa mina koezya, yoepkazin bangal ngoena kedha thoeraypa, dhiwaw yoepkaz.' Nadh kedha zoenguz nuyn kedha tharadhin Aser. §

Leyana kaziw gasamayzi ay

¹⁴ *Ayboewdhaw thonar nanga gasamoedhin Leyana garkaz kazi Rewben uzaraydhin. Nuydh imadhin bokadh koewsal. Kalanu nuydh nungu apupa, Leyalpa madhin. Nanu tukuyap Reysael nadh na imadhin nanga sethapi puy koewsal, nanu kasa bag woer wayaydhin sepa puy koewsap kedha, 'ngayapa gar ngapa seyzi nginu kaziw ayngu mar.'

¹⁵ Leya kedha kuniya mulaydhin, 'Sena matha ngoedhagidh lawnga kedha ngidh nguzu alay mamu adhapa madhin nguzungu a kedha thonar ngidh mamu nguzu kaziw aypa adhapa maypa umepa.' Reysael kedha mulaydhin, 'Ngidh kay nanga ngayapa nginu kaziw ayngu maypa, wa ngi kay kalanu ngoeban alayniya uthuy kaybaw kubilu.*'

¹⁶ Yakubu nanga kuniya zagethaw lagoengu nanga mangiz kutapa, Leya nubepa adhapadhan kedha muliz, 'Ngi kay ngaybiya kubilu, minguz kedha ngath modhabiya manu nguzu kaziw ayngu Reysaelapa.' Wa Yakubun uthuy nabiya senabi kubilu.

¹⁷ Awgadhan kargemidhin Leyana yoewdhay, na kalanu maythalayg aymaydhin a kazi madhin garkaz. Sena nanu garkaz kazi payb mura.

¹⁸ Leya kedha mulaydhin, 'Awgadhan ngayapa kuniya nguzu modhabiya mangu. Minguz kedha ngath ngoezu zagethaw yoepkaz poeybangu nguzu alaypa ipi.' Nadh kalanu nanu kazi nel tharadhin Isaka. †

¹⁹ *Kalanu Leya lak maythalayg aymaydhin a garkaz kazi madhin Yakubulpa sikis garkaz kazil mura. ²⁰ Na kedha mulaydhin, 'Awgadhan ngayapa mina kapu sibawanay aymoeyngu. Nguzu alayn bangal ngoena balbayginga ayawal manine, minguz kedha ngath nubepa sikis mura garkaz kazil kazi mamayingu.' Nadh kedha zoenguz kazi kedha tharadhin Zeboelon. ‡ ²¹ *Lak nanga wagelkun mamu nge yoepkaz kazi nadh nel tharadhin Dina. ²² Awgadhan ngoenanu madhin Reysaelapa a nuydh nanu thoeythupoegay kuniya tidaydhin. ²³ Na kalanu maythalayg aymaydhin, a garkaz kazi madhin. Na kedha mulaydhin, 'Awgadhan nguzu azir adhapa madhin, nuydh ngayapa in kazi madhin, ²⁴ Awgadhan bangal ngayapa wara garkaz manine.' Nuy waza nanu kulay kazi, nadh nuyn nel tharadhin, Yoewsepa. §

Yakubun ubi kedha nuydh nungu lagoepa kuniya

²⁵ Yoewsepan kazimay kaliya nanga Yakubu kedha mulaydhin Leyboenarpa, 'Ngoena pawayar, ngay gar bangal ngaw lagoepa kuniya tidedhe.

²⁶ Setha ngaw ipi-kazil ngapa ngath nanga nginu zagethan gasamoeydhin. Ngath gar thana kuniya yoelpemine ngaybiya. Ngi ngulayg kedha, ngay ngibepa midh matha ngoedhagidh zagethan miyaydhin.'

²⁷ Leyboen kuniya mulaydhin kedha, 'Ngay gar mamu kedha mulepa, ngay ngurpaydhin kedha ngaw guguwam zapungu, Awgadhan nanga ngayapa woenab madhin kuyk ngi. ²⁸ Nginu ubi mi modhabipa nelay tari, ngath kay ngibepa modhabiya mamayingu.'

§ 30:13 Aser: aykap muynu kedha dhiw: * 30:15 Mandreykal: thanamun mina yoepathamay kedha, sethapi puy koewsal, matha ngoedhagidh ipipa balbayg poelaypa kazipa gasamaypa.

† 30:18 Isaka: aykap ngoedhe kedha nge modhabiya marngu mabaygoepa. ‡ 30:20 Zeboelon:

aykap ngoedhe kedha nge, kozan. § 30:24 Yoewsepa: aykap ngoedhe kedha nge, lak wara poeybane bangal, wara kazi.

²⁹ Yakubu kuniya mulaydhin, 'Ngi ngulayg ngay ngibepa midh zagethan miyaydhin, a mura ngingu mamuy ngath midh danal pathepu. ³⁰ Ngibepa waza kulay kasa moegina ngay nanga ngapa mangaydhin ngath kay koesimoedhin, Awgadhan kalanu ngibepa woenab poeybarngu ngay bangal kasa ngalagiya ngingu zagethaw lagiya. Ina ngaw thonar gasaman noegaypa ngaw ubilmaypa.' ³¹ Leyboen kuniya mulaydhin, 'Ngath kay ngibepa miyay modhabiya maypa?' Yakubu kedha, 'Ngaw ubiginga modhabipa. Ngath bangal matha danal pathepu ngingu mamuy ina ngaw kasa wakaythoemamay ngingu nanga ubi. ³² Ngath mamu mura ngingu mamuy zoeyzinoeydhemipa kayib, a adhamulaypa kay kubikub kazi mamuy, a minaralmayl kazi nanil, setha kay mura ngaw ubi kedha. Thana kalanu ngaw uruy modhabipa. ³³ Sey boey kalaw goeygil ngidh bangal imaypu kay kedha ngay mi balbaygi mabayg, ngidh bangal nanga ngaw modhabipa imaypa medhedhe. Ngidh bangal nanga matha kubikubimayl a minaralmayl imaypa ngaybiya, wa balbayginga. Ngidh na nanga wara gamul mamuy lawnga nani ngaybiya imane nanga. Wa, ngi ngulayg asin kedha ngath kedha uruy ngingu purunu wardhamoeyngu.'

³⁴ Leyboen kedha, 'Wa, ngaw ubi ngoeba kedha aymoene ngingu ubilnga midh nanga.' ³⁵ Kasa kedha Leyboen sethapi goeyginu mura minaralmayl garkaz a yoepkaz nanil lak adhapa thamayidhin, a kubikub kazi kalanu nuydh nungu garkaz kazil thurimoeydhin thanamuniya kedha nani a mamuy danal poethaypa wanadhin.

³⁶ Kalanu thana adhapa memayidhin Yakubulngu, kalmel thanamuniya yoepkaz a garkaz nanil a mamuy. Thana thoeri goeygilnga mab uzaraydhin nungungu. Yakubu nuydh kasa ngedh Leyboenan woenayzimayl danal pathepu uruy.

Yakubun uruyl midh paru koeygarsar aymoeydhin

³⁷ Kalanu Yakubu nuydh maludh gamul thamal gasamoeydhin a puyngu piya moegina adhapakadhaman nubiya puyngu waniz. Matha goerab gamulmayl minaral waniz. ³⁸ Nuydh Yakubu thana thamal kalanu naniya parunu wanaydhin thanamun nguki woeni lagoenu. Nuy thana thamal sitha wanaydhin thanamulpa kazipa thana nanga ngapa ngukiw woenipa. ³⁹ Thana nanga nanil sike puy thamiya sagulsir paruya thana kazil mamayir mina kedha gamulmayl setha minaral puy thamal midh nanga. Nungu wakaythamamay a ubi kedha.

⁴⁰ Wa, nuydh Yakubu kedha aymoeydhin nanipa. Mamuyl wara dagamoenu nuydh wanaydhin. Wara nungu wakaythoemamay kedha, nuy thana Leyboenan mamuy pa parul thoyaymoeydhin, setha mi kubikub a minaralmayl Leyboen adhapa thamayidhin a setha mi mamuy nanga Yakubuniya thana goerab gamulmayl kasa kay kedha thanamun kazil mamu kubikubilmayl nge. Wa, sethapi uruy kazil kubikubimayl a minaralmayl nuydh kalanu dhadh mamayidhin nubepa Leyboenan uruyngu.

⁴¹ Kurusipa Leyboenan mamuy amadhan goegadhasi a Yakubun mura mina mamuyl kedha zoenguz kedha thana nanga mina balbaygi uruyl kazipa gasamoeypa nanga Yakubu nuydh thana puy thamal thanamuniya parunu wanay ngukiw woeniw lagoenu. Lak thana sithaki kazin puremipa. ⁴² Nuydh goegadh uruy pa kedha mayginga a thanamun kazil nanga Leyboenalpa. ⁴³ Yakubu kedha doegamuya balbaygoesidhin. Nuy koeyma mamuyl a nanil a zagethaw mabaygal a kamelal a donkil gasamoeydhin.

31

Yakubu a nungu ipi kazil pathamoeydhin gumi Leyboenoelngu

¹ Kalanu Yakubu karngeimidhin kedha, Leyboenan garkaz kazin nuynd Yakubun koeliya thoeraypa kedha, 'Yakubu, mura ngalpan thathiw zapul kusumoedhin. Nuy koe aydeg zapulayg aymiz, nungu luman lawnga Yakubun, setha mura muwaw zapul ngalpan thathiw zapul nuydh kusumadhin.' Wa, nuydh Yakubu karngeimidhin thanamun adhiya thoeray ya.

² Senawbi thonara nuydh lak imadhin kedha, Leyboen nungu ira, igalgagasidhin, nuy kulay mi igalayg nanga nungu irapa. ³ Kalanu Awgadh mulaydhin nubepa Yakubulpa kedha, 'Yakubu, ngi ngaru kuniya nginu thathiw thathiw lagoepa, nginu buwaypa. Ngi akan maygi, kedha zoenguz kedha, ngay bangal ngibiya kalmel mura thonara koe ygarsar.'

⁴ Kalanu Yakubu ya madhin Reysoelaw Leyaw mulipa, nungu ukasar ipipa kedha, 'Ngalpa bal setha garwoeydhamoeyne, ngaw mamuyil ngalaga nanga.' ⁵ Palay nubiya mangemoedhin nanga, nuy kedha, 'Ngath iman kedha ngipen thathi, ngayapa war paru thabukiriw paru aymiz, lak mina igalgaw paru lawnga nge. Kasa kay kedha, ngaw thathiw Awgadhan ngoena danal poethaypa. ⁶ Ngipel kalmel ngulayg kedha, ngay mina koe yzageh aymoedhin ngipen thathipa, ⁷ kasa nuydh ngaw senawbi mina kapu zageh imayginga, nuydh ngoena ngalkadhin nuydh ngalben bokadhzoengu yawoeydhamoeyzinga patidhadhin ten thonaralnga. Kasa kay kedha Awgadhan ngoena wardhadhin nungungu ngayapa zangu aymoeyle.

⁸ 'Wa, ngipen thathiw kulay ya kedha, mura setha bokadh minaralmayl nanga ngaw zapul. Kalanu kazil mura matha kedha bokadh minaralmayl, mamuy kazil a naniw kazil. A nuy nanga kedha muliz, ngayapa itha kuykuthal minaralmayl, thana lak sethabi kazil mamayidhin kuykuthal minaralmayl. ⁹ In matha Awgadhan sethabi mamuyil, a nanil adhapa kusumoedhin nungungu, ngayapa mamayidhin. ¹⁰ Kazimay thonar nanga mangaydhin, ngoena pikin thayar. Ngath senabi pikinu muynu imadhin kedha, mura garkaz naningu, kazil mura thanamun minaralmayl, kedha bokadh minaralmayl a kuykuthal minaralmayl. ¹¹ Senabi pikinu muynu Awgadhaw angela ngayapa mulaydhin, ngoena tharal kedha, "Yakubu" ngath kudu manin kedha, "Midh?"

¹² 'Nuy angela kedha, "Ngapa nagi, setha garkaz manin nanga thana mura bokadh minaralmayl a kuykuthal minaralmayl a kazil lak kedha matha minaralmayl. Ngath kedha zoenguz kedha aymoedhin, ngay ngulayg kedha, nginu ira Leyboen ngibepa mi wati pawa aymoedhin nanga. ¹³ In ngay Kuykulnga Awgadh. Ngath ngibepa kulkub yakamaydhin wara lagoenu Betheloenu, ngidh ngalaga na kula adhapa thamadhin ngayapa, a ngidh olibaw puy koewsaw idi yoewdhadhin gimiya senabi kulaya, a ngidh ya woedhadhin ngayapa. Kedha thonara buth pathi a kuniya uzar senabi lagoepa ngin ngalaga nanga kazi madhin."'

¹⁴⁻¹⁵ Palay Reysoelaw Leyaw kedha, 'Wa ngi mina yadu umepa, mura senawbi zangu modhab, ngalben niyaypa yoelpay thonara, kasa mulupa pudhaydhin wara zaginga, ngalben thathin wara ngalbepa mina ngoedhal za mayginga. Nuydh ngalbe kasa yoewdhamoedhin, ngoedhe adhaz mabayg. ¹⁶ Wa, mura sethabi mina ngoedhal zapul, Awgadhan ngalben thathingu mamayidhin a ngibepa poeybaydhin, thana mura ngalpan kalmel zapul, a ngalpan kaziw. Ina matha Awgadhaw zageh, ngidh ngaru ayman nungu yangukudu ubilnga ngibepa midh nanga.'

17-18 Yakubu mina sobaginga nungu ipi kazi both pathamoeydhin yawarpa, gumi nungu thathiw Isakan lagoepa, Kananapa. Nuydh thanamulpa yayanob poeybamoeydhin kamelal, thanamulpa niyaypa. A mura nungu koeygarsar tetel uruyl, a rugal, nuydh kulay wayaydhin nungu zagethaw mabaygiya. Mura setha tetel uruyl a mabaygal, a zapul nubiya Yakubuniya nuydh Leyboenan niyaylagungu, Mesopoetaymiyongu balbayginga kusumadhin.

19-20 Kasa kay kedha nuydh Yakubu Leyboenan karum paladhin, nuy yaginga miyaydhin gumi. Senawbi thonara Leyboen adhal nungu mamuya zagethan mer, nuydh thana baban thudhay adhal. Nuy nanga senawbi zagethan mer, nadh Reysol nungu kalanu geth supamoeydhin Leyboenan lagaw muwaw parul kusumoeydhin. 21 Nuydh Yakubu mura zapul kusumoedhin a mina sobaginga nuy miyaydhin sizi adhapa. Thana koesiya bal poegamoeydhin, Ewpratesaw Koesiya, bal poegamoeydhin nanga thana padal lagoepa kalanu memayidhin Giliyadhoepa.

Leyboen wagel lumadhin Yakubu

22 Leyboen mina thoeri goeygiw kalanu kay ngulayg gasamoedhin kedha, Yakubu mema. 23 Kalanu Leyboen nungu mabaygal kusumadhin, Yakubulpa wagel lumaypa. Seben goeygiw kaliya thana nuyn imadhin Yakubun, Giliyadhoenu, padal lagoenu.

24 Senabi kubilu nuyn Leyboenan pikin thayar kedha, nuydh Awgadh imadhin, a nuy Awgadh nubepa mulaydhin Leyboenalpa kedha, 'Ngi ngaru koey giyawluga bangal, Yakubulpa bangal wara za aymayg, ya bal mulayg.' 25 Yakubu padanu gimal kawamudh aymaydhin a Leyboen nubepa lak kedha wara padoenu kawamudh aymaydhin a nungu mabaygal nubiya kalmel, Giliyadhoenu.

26 Bathaynga na goeyga miyaydhin, Leyboen Yakubulpa kedha mulaydhin, 'Ngidh mingu ngayapa kedha ngoedhal za aymoengu, ngaw yoepkaz kazi kasa yaginga mamomoengu ngoedhe koewbu thonara pawa sena ngidh aymoengu, 27 ngidh mingu kedha aymoengu, yaginga miyaydhin, ngoena ngulayg poelayginga. Ngi nay ngayapa mulaydhin, ngath ngin balbayginga nay wayadhin ikalnga dhiwalnga nathay nathay. 28 Ngidh ngayapa dhadhabuth mayginga ngaw ngepoepa, ngaw kazipa gud thoepamaypa, a yawa thuraypa. Sena ngidh ngayapa mina koey gegeyadh aymaydhin. 29 Ngayapa mina matha ngoedhagidh kedha, ngath ngibepa za ayman kasa kay kedha, ngoena nginu thathiw Awgadhan, kubilu pikinu lawnga manin, ngibepa zangu aymoeyle. 30 Ngay ngulayg kedha wanangu, kedha zoenguz kedha, nginu lagoepa kuniya toedipa ubi, kasa kedha ngidh minguz ngaw lagaw muwal kusumoedhin?'

31 Yakubu kedha kuniya nubepa, 'Ngay kedha zoenguz gumi miyaydhin ngapa, ngaw aka kedha, ngidh bangal nginu kazi ngawngu lawnga mamomoene. 32 Kasa kay kedha, ngoey nginu zapul mayginga, muwal mayginga, aya nagi kowki ngoeymun zapuya, nginu mabaygal a ngaw mabaygal, koew thanamuniya parunu. Ngidh kay na ngunu ruganu imaypa nanga, senawbi mabayg kay uma mathampa, ngath ngin ngoelkayginga, kasa kay kedha nginu zapul nanga ngidh kay mamayir.' Yakubu koerawayg kedha, Reysol senawbi puru aymoedhin.

Leyboen ngaru imayinga nungu muwal

33 Kalanu Leyboen Yakubun lagiya nagaydhin, a wara Leyana lagiya, ukasar yoepkaz zagethaw mabaygaw lagiya nagaydhin, nuydh ngaru imayinga. Kalanu nuydh Reysolana lagiya nagaydhin. 34 Reysol sethabi

muwal kusumoedhin, kamelaw yananu arimoeydhin, a kalanu na gimal thanuraydhin kalmelaw yananu. Leyboen mura nagaydhin nanu lagiya, kasa kedha ngaru imayingga.

³⁵ Reysoel nanu thathipa muliz kedha, 'Ngayapa gar ngoenakap kom asig, ngayapa nginu parunu kaday thoeraypa lawnga, ngay yoepkaziw kikirilayg.' Leyboen nuydh ngaru imayingga nungu muwal.

³⁶ Yakubu kalanu thabugud umiz, kedha muliz, 'Ngan ngath za gegeyadh miyay manu.' Nuy thabugudaw umayl kalmel yapu poeybiz, 'Ngath mi sabi pathidhanu, mamu ngidh ngoena wagel lumanu ngapa?' ³⁷ Ngidh mura ngaw zapul tharthayamaynu lumayn, ngidh wara za imanun nginu lagaw za a? Koew adhal wanar ngoeban mabaygoepa imaypa kedha ngoeбалngu nga balbayginga. ³⁸ Ngay ngibiya mina koey kuykuthalnga, twenti wathoelnga, ngath danal poethepu nginu mamuy, thana wara gegeyadhoeinga kazimay thonara. Ngath kay mith matha poethayginga nginu garkaz mamuyngu. ³⁹⁻⁴¹ A ngath lak kedha matha mura balbayginga danal poethamoeyngu, thoejdhayl uruyngu kubilu goeyginu, kasa midh, koey komalnga a koey gabunga sumaylnga, ngath mamu uthuy gasamayginga, ngay kedha meparuy twenti wathoelnga, nginu mamuyngu nanga urapun mathaman nanga ngath ngaru ngawngu kuniya ngibepa kuniya balbayg palan. Ngi ngulayg kedha wara mamuy danal poethay mabayg ngulayg ya dhadhawardhan kedha, "Ngapa nagi, ina umanga, ina ngaw gegeyadh lawnga, ina koey uruyn mathaman." Ngath ngibepa kedha ngoelkay matha aymayingga. Potin wathoelnga ngay ngibepa zagethan miyaydhin nginu yoepkaz kazipa gasamaypa. Sikis wathoelnga ngay mamuy modhabipa zagethan miyaydhin ngibepa. Kasa kay kedha ngidh ngoena ngoelkaypu, modhabiw sakariya, ten thonaralnga.

⁴² 'Ngaw thathiw Awgadh, Abramaw, Isakaw. Nuy ngaybiya nay lawnga ngidh ngoena kasa zagig wayadhin adhapa nay. Kasa kay kedha Awgadh ngulayg kedha, ngaw gegeyadh midh a ngaw zageth, nuydh kubilu seysithaman, nungu minaman midh nanga.'

Yakubu a Leyboen palamun yangukudu ya woedhayzinga urapun

⁴³ Leyboen Yakubulpa mulaydhin kedha, 'Ipal palbi yoepkaz nanga, palay ngaw kazi, a palamun kazil lak kedha, ngaw kazil, a setha mura tetel uruy ngibiya ngaw zapul, mina kay kedha itha na zapul nanga mura ngaw zapul. Kasa kay kedha ngayapa koey zageth ngaw yoepkazil a ngepal panidhaypa ngibiya oesile, ⁴⁴ ngoeba urapun yangukudu ayimpa. Senabi zapa ngoeba kulan gamaypa ngoeбалpa wakay thoeypa ngoeban yawoeydhayzinga midh nanga.'

⁴⁵⁻⁴⁶ Kalanu Yakubu kula madhin kaday tharadhin a nuy nungu zagethaw mabaygoepa mulaydhin wara kulapa pasiya woenaypa. Kalanu thana mura Leyboenan kalmel ay purthadhin senabi kulaw gamayzmaynu pasinu. ⁴⁷ Kalanu nan Leyboen nel tharadhin nungu yangukudun kedha 'Zegar Sayadhutha.' Yakubu nan kedha nel tharadhin nungu yangukudun kedha, 'Galid.' Sepal ukasar nel palamun aykap muynu kedha matha urapun, 'Kulal Samayzinga Ngalpalngu Yakanurayle.'

⁴⁸ Kalanu Leyboen kedha Yakubulpa, 'Ina nabi kulaw gamayzinga nanga ngoeбалpa ngoenanumaypa, nan kedha zoengu nel tharadhin Galid.' ⁴⁹ Nuy Leyboen wara kedha mulaydhin, 'Awgadhan bangal purka woenaypu ngabaniya, ngoeba nanga yayanob memampu.' Kedha zoenguz senabi lag nel tharadhin Yakubun yangukudu kedha, Mizpa muynu kedha, 'Thuraw Lag.'

⁵⁰ Leyboen nuy Yakubulpa matha umay yadu kedha, 'Ngidh bangal ngaw yoepkaz kazi yababiya danal poethampu a ngi bangal nanga wara yoepkaziya niyaypa yoelapidhe, kasa bal ngay midh koerawayg, ngi ngulayg kedha Awgadhan ngoeba danal poethampa, nginu kedha wati zoengu aymayle. ⁵¹⁻⁵² Itha kulan ngath gamamoeyn ngoebaniya dhadhal, in matha dhadhaw kula ngoebalpa wakay thoeyaypa. Ngayapa bangal koey zageth nubi gamayzimaya kaliya thoeyaypa, ngibepa mathamaypa, a ngi lak kedha koewki kaliya thoeyayg bangal ngayapa mathamaypa. ⁵³ Nginu popu Abrama a nungu tukuyap Nayo ngaw thathi, palamun Awgadhan ngoebaniya dhadhal seysithamaypu.'

Kalanu Yakubu kedha, 'Ngaw thathi Isaka, nungu Awgadhw parunu, ngath ngaru ngoeban yawoedhayzinga ayman.' Nubepa mina koey yawoedhayzinga. ⁵⁴ Kalanu nuydh uruy mathamoedhin, nuydh Awgadhoepa poeybadhin padanu gimanoeka, a nungu mabaygal thuraydhin senabi zapa aygudoepa. Aygudaw kalanu thana kubil ukamoedhin padanu gimanoeka, ⁵⁵ wara goeygiw mina bathaynga Leyboen nungu ngepal gudthapamoeydhin a nungu yoepkaz kazi ukasar, a nuy yawa thuraydhin thanamuniya. Kalanu nuy nungu lagoepa kuniya tidaydhin.

32

Yakubu buthpoethaypa Isawalpa moengaypa

¹ Kalanu nanga Yakubu a nungu mabaygal ladhudhin. Nuy nanga mab woelmay nanga koeygarsar angelal nubiya dhadha mangemidhin yabugudoenu. ² Nuydh nanga thana imaydhin nuy kedha mulaydhin, 'Ina Awgadhw mudhathoemay lag.' Nuydh kalanu nan kedha tharadhin Mayanaym.*

³ Wa, kalanu thana amadhan thamadhin nungu tukuyapaw Isawan lagoepa. Nuydh nungu zagethaw mabaygiya adhapudhay yangukudu gethamadhin kedha, nungu tukuypoepa, Isawalpa sey Edomoenu. ⁴ Nuydh thana yangu kudun mina ngurpaydhin mulaypa, 'Ngath Yakubu nginu koerngayl zagethaw mabaygan yadu thuray ayman ngaw kuykulmaypa, matha kedha nubepa kedha, "Ngay kedha zoenguz ngapa kuniya tidayginga, ngay sin Leyboeniya merngu kurusipa kayib. ⁵ Ngath sizi ngayapa donkil, a mamuyl, a nanil gasamoeyngu, a zagethaw mabaygal. Ngath ngibepa yangukudu gethamanu. Ngaw wakaythamamay kedha, nginu ngoenakapoepa balbayg poelaypa ngayapa."

⁶ Wa, yangukudu nanga ngapa kuniya Yakubulpa tidaydhin nanga, thana kedha, 'Ngoey ladhudhin nginu tukuypoepa, Isawalpa. Nuy kay dhadhiya ulaypa yabugudiya ngibepa imaypa, nubiya kalmel 400 mabaygal mura.' Yakubu nuy koerawayg kedha nungu tukuyap nuy ngapa mipa, koewbupa lawnga midh. ⁷ Nuydh koeyma aka gasamoedhin. Nuydh dhadhiya mamayidhin ukasar aymoemoedhin mabaygaw kubi, mabaygal nubiya gaya nanga a nungu mamuyl, a donkil, a nanil, a kamelal. ⁸ Nungu wakay thoemamay kedha, ukasar mabaygaw kubi nanga moegina balbayginga, kedha zoenguz kedha Isaw kay mangepa a pakay nanga wara kubi nuydh mathaman, wa nakay wara mabaygaw kubipa nubepa gasamoeypa lawnga.

⁹ Yakubu kalanu thoeythupoegaydhin, 'Awgadh, ngaw powpun Abraman a Isakan Awgadhw ngapa kawra balthayar, ngi ngayapa mulaydhin

* **32:2** Muynu aykap kedha, ukasar mudhathoemay lag; kedha zoenguz kedha, *Awgadhaw mudhathoemay* a nungu mudhathoemay.

kuniya tidaypa ngaw lagoepa a ngaw mabaygoepa a ngidh bangal mura zapul balbayg palimoeyne ngayapa. ¹⁰ Ngay kasa nginu wati zagethaw mabayg, ngay matha ngoedhagidh lawnga ngidh midh matha ngoedhagidh kapu pawa ngayapa aymarngu. Kulkub ngay balpagadhin Uridhaw koesiya ngaw thathiw lagoengu adhapadhadhin. Senabi thonar ngay wara zagig, matha boegi ngaybiya, a kedha thonara ngay koey aydeg zapulayg, palbi ukasar mabaygaw kubi kalmel a uruyl. Ina nginu koey woenabal danal poethay ngayapa. ¹¹ Ngidh gar ngoena sib wanar ngaw tukuypoengu, nungungu ngayapa thabukiriw zangu aymoeyle, nungungu ngawngu mathamoeyle, a moegina kazil a yoepkazil lak kedha. ¹² Wa, ngi ngulayg kedha nginu yawoedhayzinga ngayapa midh, ngidh bangal ngayapa matha ngoedhagidh aymoeypu, a ngaw kaziw kazil ngidh koeygarsar aymoeyne, mabaygoepa koey zageth gethatidaypa, matha kedha malu buwadhaw buthul midh nanga.'

Yakubun poeybayzimayl nungu tukuypoepa, Isawalpa

¹³⁻¹⁵ Senawbi kubilu Yakubu si ukamoedhin. Bathaynga na goeyga nanga nuydh koeygarsar uruyl adhapa thamaydhin nungu uruyngu nungu tukuypoepa kozanipa maypa kedha, 200 yoepkaz nanil, 20 garkaz nanil, 200 yoepkaz mamuyl, a 20 garkaz mamuyl, a 30 susu poeybayg kamelal thanamuniya thanamun kazil, a 40 kawal a 10 garkaz kawal, a 20 yoepkaz donkil, a 10 garkaz donkil. ¹⁶ Nuydh sethabi uruyl mura dhadhya mamayidhin, a nungu zagethaw mabaygoepa mulaydhin kedha, 'Ngitha ladhu Isawalpa, ngithamun yaynanob kubiya. Koey buth wanaw wara uruy kubingu wara kubipa.' ¹⁷ Mi zagethaw mabayg nanga kulay uzaraydhin kubiya nuy Yakubu nubepa kedha, 'Midh thonara nanga ngidh ngaw tukuyap iman nanga, nuydh sike ngin yapupoeyban kedha, "Nginu kuyku mabayg nga, a ngi ngalagapa, a itha ngunu uruyl."
¹⁸ Ngi nubepa kuniya kedha muledhe, "Itha thabi uruyl Yakubun zapul ngibepa poeybayzimayl, nuy ngibepa koeyma apasin. Nuy kedha, nuy waza kasa zagethaw mabayg nginu, a nuy ngapa kalmel ngoeymuniya wagel." ' ¹⁹ Nuy mura nungu wara zagethaw mabaygoepa lak kedha mulaydhin, thanamulpa Isawalpa lak kedha mulaypa, ²⁰ 'Nginu zagethaw mabayg Yakubu bangal wagel boey.' Nungu ngoenanumanin kedha, wagel kay ngay nubiya dhadha mangemipa, nuydh kulay mura sethabi poeybayzimayl ngawngu gasampa, thana sike matha ngoedhagidh nungu tukuyupaw Isawan ngoenakapoepa balbayg tidaypa.

²¹ Nuy Yakubu mura woeyamoeydhin sethabi poeybayzimayl nungu tukuypoepa, a nuy matha mudhathoemay lagoenu ugadhin.

Senabi kubilu mabayg Yakubuniya mangaydhin a woeynaydhin

²² Senabi kubilu nanga nuy Yakubu lak kaday tharaydhin a nungu ipi-kazil thurimoeydhin. Nuydh woeyamoedhin nungu ukasar ipi a nungu ukasar zagethaw yoepkaz, palay nungu wara ipi, a thana nungu eleben moegina kazil. Thana Zabok koesiya balpagamoeydhin. Thana garwoeydhoemoeypa maluya kapu mabawlagiya koesiya pagamoeydhin.

²³ Kalanu nuydh mura nungu mabaygal a rugal woeyamoeydhin nubiya kulay, matha nuydh ugadhin senabi mudhathoemay lagoenu. ²⁴ Senabi kubilu nanga mabayg nubiya mangaydhin a woeynaydhin. ²⁵ Palamun woeynay silamay koeyza, kurusipa amadhan goeyga. Nuydh wara mabaygan imadhin kedha, nuy Yakubu goegadhoesingga. Kalanu nuydh Yakubun dokap tidadhin a woeyam adhathayadhin.

²⁶ Nuy mabayg kedha mulaydhin, 'Ngidh ngoena wanar, goeyga amadhan thamiz.' Kasa kay kedha nuy Yakubu kedha, 'Lawnga, ngidh mamu woenab poeybar ngayapa, kalanu kay ngath ngin woenaypa.' ²⁷ Nuy mabayg kedha mulaydhin, 'Nginu nel nga.' Nuy kuniya mulaydhin, 'Ngaw nel Yakubu.'

²⁸ Wa, nuy mabayg kedha mulaydhin, 'Nginu nel lak lawnga Yakubu, nginu nel bangal Isoereyl[†] kedha zoenguz kedha ngi mina goba kula, mura thonara ngi ngibepa mina koeyma zagethan meparuy, a mabaygoengu zapul mamayipa, a Awgadhongu, kurusipa ngidh mura gasamoengu.'

²⁹ Yakubu kedha, 'Ngayapa tharal nginu nel.' Kasa kay kedha nuy mabayg nubepa Yakubulpa kuniya kedha muliz, 'Ngi mipa ngaw nelpa ngulaygoepa mepa?' Kalanu nuydh mabaygan Yakubulpa woenab poeybadhin.

³⁰ Nuy Yakubu madhu pamiz, a nuy kedha, 'Ngath midh paru Awgadh iman, ngalbe midh paru kidhakidhan imay sagul tharan, a ngaybiya midh paru za gegeyadh dhadha mangayginga.' Nuydh senabi lag nel tharadhin Peniyel.[‡] ³¹ Goeyga na mizin nanga Yakubu sizi mab kuykayman, roepayl roepayl, minguz kedha nungu dokap tidadhin.

³² Kurusipa kaybaw goeyginu nanga thana Isoereylaw mabaygan dokapiw senabi moegina madhu purthayginga, kuyk kedha zoenguz kedha Yakubun waza mathamoedhin senabi moegina dokapiw madhuya.

33

Yakubu Isawan gasamoedhin

¹ Yakubu nuydh imadhin kedha Isaw a kalmel nubiya nungu mabaygal mura 400, nuydh Yakubu ipi kazil dhadhiya mamaydhin kalanu Leyaw, Reysoelaw muliya a nungu wara ukasar ipiya zagithaw mabaygiya.

² Nuydh kulay nungu wara ukasar ipiya zagethaw mabaygiya palamun kazil wanaydhin, kalanu Leya a nanu kazil a moeygoepa Reysoel a nanu kazi Yoewsepa palay mina wagel. ³ Yakubu nungu mabaygoengu kulay uzaraydhin nuy nanga koezi woelmay Isawalpa nuydh kasa kulay seben thonaralnga nungu kuyk patidhadhin boeradhoerapa mulupa Isawalpa apapudhayn.

⁴ Kasa kedha Isaw Yakubulpa pa yabuya tharizoelmaydhin. Isaw nanga Yakubun gasamoedhin Isaw Yakubuniya dhadha goeray woeynaydhin a gud thapamoedhin palamun kalmel kidhakidhan may. ⁵ Kedha nanga nuy Isaw nagaydhin nuydh imaydhin yoepkazil a kazil nuy yapu poeybaydhin kedha, 'Itha ngalagaw mabaygal ngibiya puzimoeypa?' Yakubu kuniya Isawalpa kedha, 'Itha Awgadhaw ngayapa poeybayzimayl ipi kazil a zagethaw mabaygal, nungu kapu kozan.'

⁶ Kalanu Yakubun wara ukasar zagithaw mabayg ipi a palamun kazil kalmel. Isawalpa mura thanamun kuykul patidamoeyr. ⁷ A Leyange lak kedha nanu kazil kalmel mura kuykul patidamoeyr, a moeygoepa Yoewsepa a Reysoel palamun kuyk pathidhamoedhin.

⁸ Isaw yapupoeybaydhin kedha, 'Setha dhuray mabaygal midh ngath gaya nanga gasamoeyngu? Sew aykap miyay?' Yakubu nubepa kuniya kedha, 'Kobegadh kedha nginungu matha ngoedhagidhapa gasamoeypa.'

⁹ Kasa kay kedha, Isaw kedha mulaydhin, 'Ngaybiya matha ngoedhagidh ngayapa ngaw tukuyap setha sew ngibepa setha ngibiya mi zapul nanga?'

[†] 32:28 *Isoereyl*: nungu kayin nel, wara Zenesis 35.10 geth tidi. [‡] 32:30 *Peniyel*: aykap ngoedhe kedha nge, Awgadhaw paru iman.

¹⁰ Yakubu kedha Isawalpa, 'Maygi! Ngay gar yoewdhiz ngath kay nanga nginu matha ngoedhagidh gasampa ngidh kay ngaw sibwanan gasamar ngi ngaw mina kapu igalayg kayb ngath nginu paru yawaypa ngoedhe Awgadhaw paru ngayapa. ¹¹ Ngay gar yoewdhiz ngibiya matha gasamar ina ngaw sibwanan ngibepa Awgadhan ngoedhalnga ngoena sibwanaypa mura ngaw ubilmayl nuydh ngayapa aymoeypa.' Yakubu Isawalpa matha umay a kurusipa Isaw Yakubulpa karngemidhin a madhin senabi sibwanan Yakubun.

Isaw ayawal madhin Yakubu

¹² Wa, Isaw kedha, 'Ngalpa ngadha palemipa mabapa, a ngay kay kulay uzaripa.' ¹³ Yakubu kedha Isawalpa, 'Ngi ngulayg kedha itha kazol moegawgigal a ngath koepa mamuypa a itha tetel uruyl a thanamun kazipa wakaythoemamipa. Ngalpa bangal nanga thana mabapa mamayine nanga urapun goeygipa itha bangal mura umamayl. ¹⁴ Ngay ngibiya yoewdhiz, kulay uzar a ngay bangal gabudhan wagel senawki imaypa sobaginga bangal kalmel itha mura mamuyl a tetel uruyl a thanamun kazil kurusipa bangal ngath ngin gasamoene Idomoenu.'

¹⁵ Wa, Isaw kedha, 'Ngath dhuray ngaw mabaygal ngibiya wanepa?' Yakubu kedha, 'A, kasa wanar wakay thoemoemayg ngaw ubi kedha, ngath matha nginu ubilmayl aymoeypa.'

¹⁶ Senawbi kaliya Isaw kuyk aymoedhin mab kuniya Idomoepa. ¹⁷ Kasa kedha Yakubu nuy Sukothoepa uzaraydhin nuydh ngalaga nanga nubepa nungu geth lag moeydhadhin iradh lag nungu tetel uruypa nan sena kedha zoenguz senabi lag kedha thoeraypa Sukoth.

¹⁸ Nuy nanga kuniya tidaydhin Mesopoetaymiyangu nuy mura balbayginga mangaydhin Sekoemoenu Kananaw doegamunu. Nuydh nubepa mudha thoemay lag si aymoedhin senabi koey goegathoepa amadhan. ¹⁹ Nuydh nan senabi boeradhar barpudhoedhin Amoran buwayngu modhab mura 100 silba bokadhapul. Nuy Amor waza Sekoman thathi. ²⁰ Nuydh Yakubu kalanu olta moeydhadhin a nel tharadhin kedha El, Isoereylaw Awgadhaw nel.

34

Dinana mura rugan thudhadhin

¹ War goeyginu na Dina, Yakubuwom Leyom yoepkaz kazi. Na uzaraydhin kasa gurguy mab Kananaw yoepkazipa. ² Wara garkaz sey nungu nel Sekoem, nungu thathi Amor thanamun Aybaythaw mopakuyk. Kedha nanga Sekoem imadhin nan Dina. Kedha nanga Sekoem Amoran garkaz kazi. Nuy Amor mamus thanamun Abaytaw, imadhin nan Dina nanga nuydh nan yoelpadhin a mina mura rugan thudhadhin.

³ Nuydh nan imadhin kedha, na mina adhapudhay thoeyaygi kapu yoepkaz. Nuydh nabepa ubi yadu pagadhin. ⁴ Nuy nungu thathipa kedha mulaydhin, 'Ngaw ubi nabi yoepkazipa ngayapa ipi. Ngi gar uzar nanu thathipa muli.'

⁵ Kalanu Yakubu karngemidhin kedha, nungu yoepkaz kazipa mina kay aziral pawa aymoedhin a sethabetonara Yakubun mura garkaz kazi adhal memayir kawaw lagoenu; nuydh Yakubu wara za aymoeyginga kurisipa nungu kazil kuniya mangemidhin. ⁶ Sekoeman thathi Amor uzaraydhin Yakubuniya yasoegulpa.

Yakubun garkaziw ngurum koeyza

⁷ Yakubun garkazin mi thonara karngemin nanga a thana kay kayn kedha zagethoengu mangemidhin mina madhu pamemoedhin a mina gegeyadh gasamoedhin. Thana kedha umamoyar, 'Sena Sekoem mina wati pawa aymoengu nuydh kasa mura Isoereylaw mabaygiya azir kuykuya angarngu nuydh na Yakubun yoepkaz kazi rukan thudhadhin.'

⁸ Kasa kay kedha nuy Amor ngapa Yakubulpa nubepa mulaydhin kedha, 'Ngaw garkaz kazi Sekoem nginu yoepkaz kazipa ubin mepa; ngay ngibiya yoewdhiz matha pawayar nuyn getha garwoeydhamoeypa. ⁹ Ngoeba urapun yangukudu aympa lak bangal thana ngalpan mabaygal kidhakidhan niyaypa yoelpemipu. ¹⁰ A lak bangal thana ngitha itha memayipa ngoeymun memayipa a ina lag ubipa niyaypa zagethoepa a aypa zapa yoewdhaypa a gasamoeypa ngithamulpa boeradharoepa.'

¹¹ Kalanu nuy Sekoem Dinana thathipa a babathoepa kedha mulaydhin, 'Ngoena gar ibupupuydhaw a ngath ngithamulpa bangal ngithamun ubil mura aymoeypu ngitha mipa mulemin. ¹² Ngayapa mulemiw ngithamun mipa ubil midhel tharaw yoepkaziw matha gimal zagethoeginga ngithamun ubipa ngath kay poeybaypa ngithamulpa ngitha kay nanga ngoena pawoeyaypa garwoeydhamoeypa nabiya.'

Yakubun garkaz kazil ngoelkemoeydhin Sekoemaw Amoraw mulipa

¹³ Yakubun garkaz kazil kalanu kasa ngoelkay aymoedhin Sekoemaw Amoraw mulipa thathi kazipa. Minguz kedha, Sekoem nuydh azir kuykuya angadhin thanamun babathiya. ¹⁴ Thana kedha, 'Ngoeymulpa ngoeymun babathoepa garkoeziya niyaypa yoelpaypa pawoeyaypa lawnga garkaz nanga motho poethalygig ngoeymulpa koey aziroelnga. ¹⁵ Ngoey kay matha asimoeypa kedha ubiya ngi a setha garkazil ngithamuniya bangal nanga motho pathamoeyne.

¹⁶ 'Wa, ngoey bangal urapun yangukudu aymoene kidhakidhan niyaypa yoelpaypa. Ngoey bangal ngithamuniya kalmel nithamoene a ngalpa bangal mura urapun. ¹⁷ Kasa kay kedha ngi bangal nanga ngoeymun ubiya oesginga ngoey bangal nan kuniya manine a ngoey bangal memayine adhapa koezi.' ¹⁸ Thanamun ubi ngoedhe balbayginga Amor a nungu garkaz kazi Sekoem palamulpa. ¹⁹ Nuydh Sekoem mamu ugayinga nuy lak sin thanamun ubiya buwayl thayaydhin thana mi ubilnga wakay thoemamay nanga yakamoedhin. Minguz kedha, nungu ubi waza senabi yoepkazipa a nuy lak koey mina mabayg nungu buway.

²⁰ Amor a Sekoem palay kalanu memamoedhin ya umay lagoepa thanamun goegathoepa a palay mulemoedhin, ²¹ 'Itha thabi mabaygal igalgal, thana bangal itha ngalpaniya ngalpan lagoenu bangal memayipa zapa yoewdhaypa a ubipa gurguy toedipu thanamun ubilmaypa. In boeradhar mina koezya, a koey gudainga thanamulpa a ngalpa bangal mura kidhakidhan yoepkaziya niyaypa yoelpemipa. ²² Thabi mabaygal matha asimoeyne ngalpaniya kalmel maypa, urapun zapun ngalpa bangal nanga mura ngalpan garkazil motho pathamoeyne thanamun midh nanga. ²³ Wa, bangal thanamun tetel uruyl a mura zapul bangal midh mura ngalpan geth zapul aymoeyne a? Wa ngalpa urapun yangu kudu aympa lak thana bangal ngalpaniya kalmel niparuy.'

²⁴ Sethabi goegathaw mabaygal mura asimoeydhin Amor a Sekoem palamun yangukuduya kalanu garkazil mura motho pathamoeydhin.

²⁵⁻²⁶ Kasa kay kedha. Thoeri goeygiw kaliya nanga mura sethabi goegathaw garkazil matha motho poethay kikirilgal Yakubun garkaz kazi ukasar Simiyon a Lebi, Daynana babath palamun kuyay thurik

mamamoedhin kalanu senabi goegathoepa memamoedhin a gumi mangedhin, a mina mura garkazil uma mathamoeydhin, kalmel Amor a nungu kazi Sekoem. Kalanu Daynana madhin sizi Sekoeman lagoengu kuniya kalmel palamuniya.

²⁷ Senawbi kaliya Yakubun dhuray garkaz kazin mina mura zapul kusumadhin thana senawbi gegeyadh madhin kuyk palamun babath.

²⁸ Thana mina mura tetel uruyl kawal, donkil a mura zapul kusumoedhin.

²⁹ Koey zapul a yoepkazil a kazil lagoengu mura kusumoedhin thanamuniya kalmel.

³⁰ Yakubu kedha mulaydhin Simiyonaw Lebiw mulipa, 'Ngipel ay-moeynu ngayapa mina koey gudal gegeyadh Kananalgil a Perezaythalgil a mura sew mabaygal bangal ngayapa ngoenakap mapu gasamoene.* A ngay mabaygoegig thana bangal nanga garwoeydhamidhe ngayapa mathamoeypa ngalpa bangal mura umamayl.' ³¹ Palay kuniya kedha mulemoedhin, 'Ngalbelpa ngalben babathoepa kasa kedha wati zapa imaypa a pawoeyaypa lawnga.'

35

Awgadhan woenab poeybadhin Yakubulpa Betheloenu

¹ Wa, Awgadh Yakubulpa mulaydhin kedha, 'Ngi a nginu mabaygal ngitha ladhu, kedha thonara, Betheloepa, sew bangal Betheloenu memayipu. Ngidh bangal olta ngayapa moeydhanew. Ngay Awgadh ngibepa nga nanga kulay yakamaydhin, ngi nanga zoelmaydhin seyzi adhapa Isawalngu, nginu tukuypoengu.'

² Kalanu Yakubu mulaydhin nungu ipi kazipa, nubiya ngaya nanga mabaygal na mura, 'Adhapa geth wanemiw seyzi setha adhaz paru awgadhal ngithamuniya memayipa. Adha idimaw ngithamulngu, woer poelaw, a pudhu rugal maw, a buth pathemiw. ³ Ngalpa sethaki Betheloepa Awgadhaw oltapa moeydhaypa, ngoena ngadh ibupuydhar ngaw gegeyadhoengu, a ngaybiya nga na puzirngu mura thonara ngay ngalagiyana nanga walmayrngu.'

⁴ Wa, kalanu thana setha azaz parul, muwal Yakubulpa kusumoedhin, a thanamun thawthil thanamuniya pagemir nanga. Nuydh kalanu thana moerama idimoedhin puy kuykoenu apal, amadhan Sekoemoenu.

⁵ Wa, Yakubu a nungu garkaz kazil, thana na mab kuykaymaydhin nanga. Mura pasiw goegathaw mabaygan aka gasoemoedhin muynu. Thana kedha zoengu Yakubulpa kuniya za aymayingana, thanamun koey aka. ⁶ Yakubu a nungu mabaygal thana wara Kananaw goegathoepa miyaydhin, goegath nel Luz. Kayib nan kedha thoeraypa, Bethel.

⁷ Nuydh Yakubu kalanu olta moeydhadhin, a nuydh nan nel tharadhin mina Awgadhaw nel sey Betheloenu. Minguz kedha, kay paypa kulay thonar nanga Yakubu nuy buparaydhin nanga nungu tukupangu Isawalngu, senawbi thonara nanga Awgadh nungu geth mina yakamaydhin Yakubulpa. ⁸ Thana si Betheloenu memayipu nanga Rebekana getha doegam zagethaw mabayg, nanu nel Debora, nadh muwasidhin. Thana nan moerama thayadhin puy kuykunu zaya doegamoenu, Bethela. Thana kalanu lag kedha tharadhin kedha, Maynguzi Gaybawaw Lag, thanamun may waza Reysoelana getha doegam zagethaw mabaygoepa.

Yakubun geth lag

* **34:30** Wara Mathayu 26:52 geth tidi: *mabaygan ngaya nanga thurik gethan gasampa, thana thanamun um gasampa kuyk senaw thurik.*

⁹ Yakubu nanga, kuniya tidaydhin Mesopoetaymiyangu. Awgadh nubepa lak yakamaydhin, a woenab poeybadhin.

¹⁰ Wa, Awgadh nubepa mulaydhin, 'Nginu nel Yakubu, kasa kay kedha koezi kayboengu, nginu nel Isoereyl.' Awgadhan nuyn nel tharadhin ¹¹ a Awgadh nubepa mulaydhin, 'Ngay woenabaw poeraparaw Awgadh ngath ngibepa woenab poeyban; nginu bangal koezi powpa, kaziw kazil bangal mina koey garsar. Koey boeradharal bangal mabaygal palepu nginu kaziw kazingu, a powpa thanamun mopakuykul lak kedha nginu kulkangu. ¹² Ngath bangal ngibepa poeybane boeradhar, mi boeradhar nanga ngath kulay nginu populpa Abramalpa a nginu thathipa Isakalpa, lak bangal kedha nginu kaziw kazipa ngibiya wagel.'

¹³ Awgadhan nuyn wanadhin. ¹⁴ Awgadh nubepa ngalaga nanga yadu umay, nuydh Yakubu kalanu kula kaday tharadhin paru. Kalanu nuydh Yakubu umal nguki a olibaw idi gimiya suladhin pay yoewdhadhin senabi kula, kedha zapa adhapa thamadhin senaw Awgadhoepa. ¹⁵ Nuydh kalanu nan kedha nel tharadhin, 'Bethel.'

Reysoelana um

¹⁶ Yakubu a nungu ipi kazil a mabaygal Betheloengu ladhudhin. Thana nanga matha sigal tadir nanga wara lagaw nel Eprathoengu. Nanu, senabi thonara Reysoelana kazi kikiran gasamoedhin, nadh mina gegeyadh wati kaziw kikir gasamoedhin. ¹⁷ Nan nanga kazi kikiran ngapa koezaya aymaydhin nanga, kazi gasamay zagethaw yoepkaz nabepa mulaydhin kedha, 'Akan maygi Reysoel, nginu wara garkaz kazi.'

¹⁸ Kasa kay kedha na mina magawg asidhin, nadh nanga nanu moeygoepa gub nanga kabapa yoewthay nanga, nadh nuyn senawbi kazi kedha tharadhin, Benoni.* Kasa kedha nungu thathin nuyn nel tharadhin Benzoeman.*† ¹⁹ *Na nanga Reysoel um miyaydhin nanga, nan moerama thayadhin yabugudoenu pasinu, Eprathapa yabugudoenu. Kayib nan lag kedha thoeraypa Bethliyam.

²⁰ Yakubu wara paru kula lugitharadhin, senabi thonara; kedha zapa kedha kurusipa kayib, senabi moeram ngaru mepa sey senabi thonara. ²¹ Kalanu Yakubu a nungu mabaygal lak mamayidhin sizi, a kalanu thana moegina mudhaw lagal aymoeydhin, wara doegamoenu Edhanu. Mabaygaw moeydhayzi lag sey koey kuykuthalnga apaz kadaypa.

²² Thana nanga si memayipu nanga, Rewben nuydh mina koey wati pawa aymoedhin, nungu thathiw zagethaw yoepkaz ipiya Bilaniya. Yakubu karngemidhin, nungu Yakubun kalanu mina koey ngurum.

Yakubun garkaz kazil mura toewalob. ²³ Leyana‡ kazil Rewbend*§ Yakubun kuykuy kazi, Simiyone***, Lebif*†, Zudhag*‡, Isakarh*§, a Zeboeloni***. ²⁴ *Reysoelana garkaz kazil, Yoewsepa† a Benzoemank*‡.

* **35:18** *Benoni*: muynu aykap kedha, 'Ngoezu koerkak badhaw kazi.' † **35:18** *Benzoeman*: muynu aykap kedha, 'Ngaw kazi nuy ngaru bangal woenabalnga.' ‡ **35:23** *Leya*: aykap ngoedhe kedha nge, gamu koewba asin a ngoenakap kikir. § **35:23** *Rewbenan*: aykap ngoedhe kedha nge, garkaz kazi imane.

* **35:23** *Simiyon*: aykap ngoedhe kedha nge, garkaz kazi imane. † **35:23** *Lebi*: aykap ngoedhe kedha nge, papudhedhe. ‡ **35:23** *Zudha*: aykap ngoedhe kedha nge, thawmaypa. § **35:23** *Isaka*: aykap ngoedhe kedha nge, modhabiya marngu mabaygoepa.

* **35:23** *Zeboelon*: aykap ngoedhe kedha nge, niyay lag koey ubilnga. † **35:24** *Yoewsepa*: aykap ngoedhe kedha nge, lak wara poeybane bangal, wara kazi. ‡ **35:24** *Benzoeman*: muynu aykap kedha, 'Ngaw kazi nuy ngaru bangal woenabalnga.'

25 *Reysoelana § zagethaw yoepkaz nanga, Bila nanu kazi Danm** a Napathoelayn*†. 26 Leyana zagethaw yoepkaz Zilpa, nanu kazi Gad‡ a Aserb*§. Itha thabi garkaz kazil Yakubun, thana mura dan imaydhin sey Mesopoetaymiyanu.

Yakubun thathi Isaka, nungu kuth

27 Yakubu miyaydhin nungu thathipa Isakalpa, goegathaw nel Mamre, amadhan Ebronoenu, Abrama kulay ngalaga nanga meparu. 28 Isaka senawbi thonara nanga mina koey thathi, nungu wathal mura 180. 29 Kalanu nuydh muwasidhin. Nungu garkaz kazi Isaw a Yakubu, palay nuy si moerama thayadhin, matha kedha.

36

Isawan kaziw kazil

1 Nuy Isaw nungu wara nel Edom, nungu kaziw kazil powpa itha kedha. 2 Nuy ukasar yoepkaziya geth dhoerdhimoeydhin Kanananu kedha, koeykoeyne ipiw nel Adha, na Elonan kazi, Ithalayg. Nungu wara ipiw nel Oyolibama, na Anan kazi. Ana nuy Ziboenan kazi Aybaythalayg.

3 A wara nungu ipi Basemath, Ismeylan yoepkaz kazi. Nanu babath nel Nabiyath. 4 Adha Isawan koeykoeyne ipi kazi madhin nel Elipaz, a nungu wara ipi Basemath na kazi madhin nel Ruwel. 5 A Oyolibama, na kazi madhin nel Zewus, Zewusan kalanu Zalam, a Zalaman kalanu, Kora. Itha thabi garkaz kazil dan imaydhin thana nanga Kanananu mamayipu.

6 Kalanu Isaw mamayidhin nungu ipil a kazil, garkaz kazil a yoepkaz kazil, a mura mabaygal a zagethaw mabaygal, mura nungu tetel uruyl, a mura nungu soeyzi gasamoezymayl zapul, thanamuniya kalmel Kananangu. Kalanu thana memayidhin, nungu tukuypoengu, Yakubulngu wara lagoepa. 7 Nuydh kedha zoenguz wanadhin senawbi lag. Senawbi boeradhar buthag asidhin thanamulpa mura, a thanamun tetel uruyya kalmel moegina aypa purthaypa. Palamun Isawom Yakubuwom tetel uruyl mina koeygarsar. 8 Isaw nubepa niyaylag aymoedhin Edomoenu, padanu dhadhal.

Edomaw buyalgal

9 Isawan kaziw kazil thana Edomaw buyalgal aymoeydhin kedha. 10-13 Isawan ipi Adha kazi madhin urapun garkaz kazi nel Elipaz. Elipazan payb garkaz kazil kedha, Teman, Omar, Zepo, Gatam, a Kenaz, a wara ipingun nanga, nanu nel Timna nuydh urapun garkaz kazi gasamoedhin nel Amalek. Isawan ipi Basemath nadh nubepa garkaz kazi madhin nel Ruwel. A Rewlan garkaz kazil puwa mura, nelay itha, Nayath, Zera, Sama a, Miza. 14 Isawan wara ipi nel Oyolibama, na Anan yoepkaz kazi. Ana nuy Ziboenan garkaz kazi. Nanu Oyolibamana thoeri mura garkaz koezil nelay kedha Zewush kuykuyg, Zalam dhoedhalayg, a Kora kuthayg.

Dhuray Isawan kaziw kazil buway kuyku mabaygal aymoeydhin

15 Isawan kazingu buwayl pawpa kedha; Isawan kuykuyg kazi Elipaz nuy thabi buwaypa kuyku mabayg aymoeydhin. Nungu garkaz kazil mura buway kuyku mabaygal aymoeydhin, thanamun nelay itha kedha; Teman,

§ 35:25 Reysoel: aykap ngoedhe kedha nge, yoepkaz mamuy. * 35:25 Dan: aykap ngoedhe kedha nge, minamay mabayg ngaw doegamuya ayman. † 35:25 Napathoelay: aykap ngoedhe kedha, silamay. ‡ 35:26 Gad: aykap ngoedhe kedha nge, kapu woenab. § 35:26 Aser: aykap ngoedhe kedha nge, nuy dhiwalnga.

Omar, Zepo, Kenaz ¹⁶ Kora, Gatam, a Amoelek. Itha mura Isawan ipiw Adhama kaziw kazi. ¹⁷ Isawan wara garkaz kazi nel Ruwel. Nuy thabi buwaypa kuyku mabayg aymaydhin; a nungu garkaz kazi mura buway kuyku mabaygal aymoeydhin, thanamun nelay itha kedha; Nayath, Zera, Samak, a Miza. Itha mura Isawan ipiw Basemathana kaziw kazi.

Wara Isawan ipi Oyolibama nanungu kazi itha

¹⁸ Itha wagelaw buwayl nanga Isawan, wara ipingu, Oyolibamalngu Anan yoepkaz kazi. Nanu kedha garkaz kazi mura buway kuyku mabaygal aymoeydhin; buwayl itha kedha. Zewush, Zalam, a Kora. ¹⁹ Itha thabi buwayl nanga Isawalngu pawpa.

Seyran kaziw kazi mina Edomalgal Isawaniya kulay

²⁰⁻²¹ Mina Idomaw niyay Idomalgal buwaya dhadh memayidhin Isawaniya kulay, kuyk nanga lumadhin Seyra nuy Oraythalayg. Nungu kaziw kazi itha kedha, Potan, Sobal, Ziboen, Ana Dison, Ezer, a Disan. Thanamulngu powpa buwayl itha kedha. ²² Potan kaziw kazingu, Ori a Erman palamun ipal buway matha kedha. Potan babath nanu nel Timna. ²³ Sobalan kaziw kazingu Alban, Manayadh, Ebal, Sepo, a Onam.

²⁴ Ziboenan ukasar garkaz kazi nel Aya, a Ana. In nubi Ana nanga, komal ngukiw kuyk, ngoedhalnga bupanu imadhin nungu thathiwi donkiw danal poethay thonara. ²⁵⁻²⁶ Ana nungu garkaz kazi Dison. Disonan kaziw kazingu ngapa buwayl itha kedha. Nungu garkaz kazi mura buway kuyku mabaygal aymoeydhin a thanamun nelay itha kedha, Emdan, Esban, Ithran, a Seyran. Anan wara kazi yoepkaz nel Oyolibama.

²⁷ Seyran wara garkaz kazi nel Ezer. Ezeran kaziw kazingu Belan, Zaban, a Akan, setha thoeri buway. ²⁸ Dishanan kaziw kazingu palbi buway Uza a Aran. ²⁹⁻³⁰ Itha thabi buwayl nanga thana Oraythalgal buwayl Idomoenu, Potan, Sobal, Ziboen, Ana, Dison, Ezer a Disan.

Edomaw mopakuykul

³¹ Wagel kay thana mopakuyku mabaygal aymoedhin Isoereylanu itha kedha, Sewl, Dhawitha, Solomon. Kulay thanamuniya kedha ngoedhal mopakuyku mabaygoeinga, kasa kay kedha Edomoenu nanga thana mina kulay mopakuyku mabaygalgal. Nelay itha kedha, ³² Mamu Bela nuy Beyon kazi, nungu goegath Dinaba.

³³ Bela nanga guythuyadhin, Zobab Zeran kazi aymoedhin thanamun Edomaw mopakuyk. Zobaban goegath Bozra. ³⁴ Zobaban umaw kalanu Usam nge thanamun mopakuyk aymoedhin, nuy Temnalayg. ³⁵ Usaman umaw kalanu Adad, Bedadan kazi aymoedhin thanamun mopakuyk. Nuydh mura azaz mabaygal Midiyanalgal adhadhin. Nungu goegath Abith. ³⁶ Adadan umaw kalanu Semla aymoedhin thanamun mopakuyk, Masreykalayg nuy.

³⁷ Semlan umaw kalanu Suwal aymoedhin thanamun mopakuyk. Nuy Reybothoengu, Ewpratesaw koesaw buwadhoengu. ³⁸ Suwalan umaw kalanu Balanan Akoran kazi aymoedhin mopakuyk thanamun. ³⁹ Balananan umaw kalanu Adhar aymoedhin thanamun mopakuyk. Nungu goegath Pawu, a nungu ipiw nel Meyethabel, Methredhan yoepkaz kazi, Mezaybalngu.

⁴⁰⁻⁴³ Isaw waza nubi Edomalgaw buwaylayg Timna, Alba, Zetheth, Oyolibama, Ela, Pinon, Kenaz, Teman, Mibzar, Anagadiyel, a Iram. Itha thabi buwayl ngalaga nanga memayipu yayanob thana thanamun buway nel thoeraypu.

37

Yoewsepa a nungu tukuypal

¹ Yakubu nuy matha meparu Kanananu, nungu thathiw kupa moeramoenu. ² Ina Yakubuya apu thath kaziw ya. Wara nungu garkaz kazi Yoewsepa, mina kayn mabayg matha sebertin wathalayg, nuydh danal poethepu mamuy l a nanil kalmel nungu tukuypal, Bilawom a Zilpawom garkaz kazi. Palay nungu thathiw zagethaw yoepkaz a matha kedha ipi nungu. Nuydh Yoewsepa nungu tukuypal yadu palgamoeydhin thanamun thathipa, Yakubulpa kedha thana gegeyadh aymoedhin adhal zagethaw lagoenu. Thana nungungu kedha zoengu ubigial.

³ Isoereyl* Yoewsepan mina koeyma maman mayparu, nungu tukuypal mamu maman mayginga. Minguz kedha, nuy Yoewsepan nanga kazi madhin nuy Isoereyl mina koey gudal thathi sinubi thonara. Nuydh sodh koey kutha gethalnga aymoedhin Yoewsepalpa. ⁴ Thana nanga nungu Yoewsepan tukuypan imadhin thanamun thathin Yoewsepan koeyma maman mayparuy a thana mamu maman mayginga, thanamun ngoenakapul koey komalmayl Yoewsepalpa a thana nuy kaliya thoeraypu a matha koey dharadh nubepa ya umamoeypu.

⁵ Wara kubilu nanga nuy Yoewsepan pikin thayar a nuydh na nan piki umar nungu tukuypoepa nanga, thanamun kasa kay lak thabukir mina koeyza Yoewsepalpa. ⁶ Nuy Yoewsepa kedha, 'Kurusipagemiw ngaw pikipa. ⁷ Ngalpa mura kalmel dharbaw lagoenu nanga ngalpa yaynanob kunaw koewnul woeydhamoeynguz kunaw apaw lagoenu; ngaw koewni nanga nanu geth lugithariz na wadhethulu matha siyanguz a ngithamun koewnul thanamun geth ngaw koewniya mura wadhwadhgam kasa kay kuykul pathidhamoeynguz ngaw koewnipa.' ⁸ Thana nungu tukuypal nubepa kedha yapupoeybemidhin, 'A! Na nginu wakaythoemamay kedha, ngin bangal kuyku mabayg aymoene a ngidh bangal minampu ngoeymulpa a?' Kalanu thanamun kasa kay lak thabukir mina koeyza nungu pikingu a nuy thanamulpa midh nanga umay.

⁹ Kalanu Yoewsepan mamu lak nge pikin thayar, nuy kedha mulaydhin nungu tukuypoepa, 'Ngoena kubilu lak pikin thayan, ngath pikin iman goeyga a moelpal a eleben thithuyl ngayapa kuykul pathidhamoeynguz.' ¹⁰ Nuydh Yoewsepa nungu thathipa umadhin nan nungu piki, kasa kay kedha nungu thathi nubepa Yoewsepalpa yapoeybaydhin kedha, 'Sena midh paru piki, ngi kasa nginungu koeyza aymipa. Na nginu wakaythamamay midh kedha nginu apu a nginu tukuypal a ngay mura bangal ngibepa kuykul pathidhamoeypu a ngin bangal thawmayparu a?'

¹¹ Yoewsepan tukuypaw daniya balpudhay mina koeyza, kasa kay nungu thathin wakay thoemamipu muynu nungu ngoenakapoenu a pudhamoeypu nungu Yoewsepan pikipa.

Yoewsepan yoewdhadhin nungu tukuypan Aykupithupa

¹² Wara goeyginu thana Yoewsepan tukuypal ladhudhin Sekompa thanamun thathiw tetel uruypa danal poethaypa. ¹³ Isoereyl nuy Yoewsepalpa kedha muliz, 'Ngaw ubi ngibepa Sekompa mabapa nginu tukuypan ngalaga nanga tetel uruy danal pathepa.'† Nuy Yoewsepa kedha muliz, 'Ngay buth pathepa.'

¹⁴ Yakubu, kedha, 'Uzar, imaypa thana nginu tukuypal midh balbayginga a thana tetel uruy midh lak balbayginga; ngi kay kalanu ngapa kuniya tidi ngayapa yadu thuraypa.' Wa, nungu thathin nuy wayadhin. Nungu

* 37:3 Isoereyl: nungu wara nel Yakubu. † 37:13 Isoereylan wara nel Yakubu.

yabugudiya Ebronaw padaw dhadha sakariya Yoewsepa mangaydhin Sekoemoenu. ¹⁵ Nuy kasa sike gurguy woelmay a nagay kedha Sekoemoenu, nuyn nanga garkazin imadhin. Nuy garkaz yapupoebiz kedha, 'Ngidh mabayg lumaypa?'

¹⁶ Nuy Yoewsepa kedha muliz mabaygoepa, 'Ngath ngaw tukuypal lumepa, tetel uruyl gaya nanga danal pathayngu. Ngi gar kay ngayapa mulepa kedha thana ngalaga?' ¹⁷ Nuy senawbi mabayg kedha muliz, 'Thana memayingu. Ngath kedha karngegingu, thana Dothanipa memayingu.' Kalanu nuy Yoewsepa wagel uzaraydhin nungu tukuypoepa. Nuydh thana si Dothaninu gasamoeydhin.

Yoewsepan tukuypaw wati buwayl thoeyay, nubepa mathamoeypa

¹⁸ Thana nanga nuyn imadhin nuy ka matha sigal ngapa woelmay. Nuy kay thanamuniya wagel kay mangepa, thana nubepa mathamoeypa ya umadhin. ¹⁹ Thana kedha mulemidhin kidhakidhan, 'In boey ulaypa pikiw thoerayzig. ²⁰ Ayawal ngalpa nuyn mathamaypa a nungu gamu kay ngalpa aygi maypa thoeyaypa. Ngalpa kay kedha mulemipa, thoeydhayl uruy nuyn mathamoengu. Kalanu bangal ngalpa nagemine na bangal nungu pikingu ngalpa miyay imane.'

²¹ Thanamun kuykuyg, Rewben nuydh karngegidhin thana midh nanga umamoeyr, nuydh nuthay aymoedhin Yoewsepalpa gudaz puydhaypa. Nuy kedha, 'Ngalpalpa nubepa mathamaypa lawnga. ²² Ngalpa kay kasa nuyn aygi ngukiw maynu woenaypa in bupanu, wara zapa aymoeypa lawnga, nungu kulka payoewdhayg.' Muynu nanga nungu Rewbenan nuthay Yoewsepalpa gudaz puydhaypa a kalanu kuniya wayan nungu thathipa.

²³ Nuy nanga Yoewsepa thanamuniya mangaydhin nungu tukuypiya, thana nungu koey sodh pakadamoeydhin, nungu kuykuthal gethal sodh.

²⁴ Kalanu thana nuyn Yoewsepan aygi maypa thayadhin.

Nuyn Yoewsepa kasa zapudh yoewdhadhin Aykupithupa

²⁵ Thana nanga ay purthar thana imaydhin Ismoeylalgil Giliyadhoengu tadir Aykupithupa. Thanamun kamelal rugan guray kapu ganul rugal a dhuray rugal kedha. ²⁶ Yudha nuy kedha, 'Na kay ngalpa za miyay gasampa ngalpa kay na nuyn uma mathampa a wara mulaypa lawnga. ²⁷ Ngalpa kasa nuyn yoewdhaypa thanamulpa Ismeylgoepa, ngalpalpa nubepa wara zapa aymoeypa lawnga. Senaw mina ngalpan tukuyap, urapun kulka ngalpaniya.' Nungu Yoewdhan tukuypal asimoeydhin nungu ubiya. ²⁸ Senabi thonar zangu yoewdhay mabaygal, Midiyanalgil nanga sike yabay matha tadir, thana Yoewsepan tukuypan nuyn Yoewsepan adhapa madhin mayngu a kasa zapudh yoewdhadhin twenti silba bokadhzapupa Ismeylgoepa. Thana Ismeylalgil madhin Yoewsepan Aykupithupa. ²⁹ Kedha nanga nuy Rewben ngapa maypa nuydh imadhin kedha, Yoewsepa sizi matha lawnga, nuydh koerkak badhan nungu rugal pakadamoeydhin. ³⁰ Nuy Rewben koezi nungu tukuypoepa si nanga mangiz thanamuniya nuy kedha, 'Yoewsepa mayngu matha lawnga! Ngath kay za miyay ayimpa?'

³¹ Kalanu thana nungu Yoewsepan tukuypan nani mathamoedhin a nungu Yoewsepan sodh kulkanu tharadhadhin. ³² Thana kalanu nan sodh thanamun thathipa madhin a kedha mulemidhin, 'Ngoey ina imangu, ina nginu kaziw sodh a?'

³³ Nuydh nanga ngurpadhin a kedha mulaydhin, 'Wa, ina nungu sodh, Yoewsepan! Thoevdhayl uruyn mathamoedhin, ngaw kazi mina moegit-hap madhin.' ³⁴ Yakubu koerkak badhan nungu rugal pakadamoeydhin a awmaw rugan ubamoeydhin. Kalanu nuy mina koey kuykuthalnga nungu kaziw awmanu thanuraydhin.

³⁵ Mura nungu kazil yoepkaz kazil a garkaz kazil imaypa kedha nuyn balbayg tidar kasa kay nuy ubigoesipu. Nuy kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngay bangal lak umanga ngaw kaziw awmanu dhadhal.' Nuy kay matha awmanu niparu, nungu kaziw Yoewsepan.

³⁶ Senawbi thonara Aykupithunu Midiyanalga Yoewsepan yoewdhadhin Aykupithu mabaygoepa, nubepa Pothipalpa Aykupithu mopakuyku getha doegam zagethaw mabayg.

38

Yudha a Thamar

¹ Senawbi thonara nanga, Yudha miyaydhin nungu tukuypoengu, a nuydh nungu mudhathoemay lag amadhan aymoeydhin Adulamaw mabaygiya nungu nel Yira. ² Si nuydh Yudha Kananaw yoepkaz, ngoewakaz gasamoedhin, nanu thathiw nel Suwa. Nuy kalanu niyaypa yoelpaydhin nabiya.

³ Kalanu nadh garkaz kazi imadhin, Yudha nuyn nel tharadhin Er. ⁴ Kalanu na lak mapunga aymaydhin, kazi madhin wara garkaz kazi. Yudha nuyn nel tharadhin Onan. ⁵ Na lak mapunga aymaydhin, kazi madhin lak garkaz kazi, Yudha nuyn nel tharadhin Sela. Thana sethabet thonara lagoenu memayipu, lagaw nel Akzib, Selan nanga kazi madhin.

⁶ Yudha nungu kuykuyg kazipa ipi gasamoedhin, nanu nel Thamar.

⁷ Kasa kay kedha nungu Eroen ngarapudhamay, a buwayl thoevay Awgadhoepa matha ngoedhagidh lawnga. Awgadhan nuyn umapa wayadhin.

⁸ Era na guythuyan nanga, Yudha kedha Onanalpa, kuthaygoepa kedha, 'Ngidh ngaru ngalpan koey pawa ayman nabepa, ngidh nan mar niyaypa yoelpaypa kazipa koesimoeypa nginu kuykuygoepa.'

⁹ Kasa kay kedha Onan nuy ngulayg kedha, nadh bangal na kazil mamayine nanga, nungu Onanan kazil lawnga, nungu tukuypaw kazil. Kalanu nuy Onan kedha, palay nanga sagul thareman nanga, nuydh nan ngaru maytha poelayginga. Nungu Onanan ubiginga kedha, nungu lumayzi kazil nungu kuykuygaw nelay wamayipa.

¹⁰ Nungu Onanan buwaylthoevay lak kedha Awgadhoepa matha ngoedhagidh lawnga. Awgadhan kalanu nuyn umoepa wayadhin. ¹¹ Yudha nungu urapun garkaz kazi wanadhin, ukasar mulupa, nungu aka kedha zoengu, wara kedha nungu kazi Sela, lak kedha umanga. Nuydh kalanu nan Tamana wayadhin kuniya nanu apu thathiw lagoepa, mulaydhin nabepa kedha, 'Ngi bangal sew meparu, kususipa bangal ngaw kazi Sela koey mabayg aymidhe ngibepa alaypa.' Wa, na miyaydhin nanu apu thathiw lagoepa.

¹² Sizi powpa moegina kuykuthalnga both, a kalanu Yudhan ipi um miyaydhin. Nuydh nanga koerkak badh nanga awm muwasidhin nanga adhathayadhin. Sew kalanu nuy nungu igalgoepa mulaydhin Yiralpa, Adulamoelayg nuy. Palay kalmel uzarmoedhin thanamulpa nungu mamuy zagethaw mabaygoepa. Thana ngalaga nanga nungu mamuyil baban thudhamoeyr; lagaw nel Timna.

Thamar na buwaylthoevay aymoeydhin

¹³ Thamar nungu Yudhan garkaz kaziw ipi, nadh karngemidhin nanu ira Timnapa miyaydhin nungu mamuyya baban thudhaypa. ¹⁴ Na Thamar ngulayg kedha, nan bangal Selapa ipi manine, kasa kay kedha Yudha thanamun koey pawa aymayinga, Sela kay koey mabayg aymoeydhin, Yudha nuydh nuy poeybayginga nabepa alay. Na kedha zoenguz buwaylthoeyay aymoeydhin kedha, nadh yoepkaziw maykaw rugan thudhaydhin, na wara rugan ubamoedhin parupa gamupa woerdhaypa, kalanu na Timnaw yabugudoenu pasinu thanuraydhin, goegathoepa amadhan, goegath Enaym nadh nanu ira ugadhin.

¹⁵ Yudha nanga nan imadhin nanga, nanu paru a gamu mura woerdhayzinga, nubepa Yudhalpa kedha, wa ina yabugudaw yoepkaz. ¹⁶ Nubepa gumi kedha na waza nungu ira nuy nabepa ubilmaypa muliz aymaypa. Na, nubepa kedha muliz, kuniya, 'Ngidh kay ngayapa modhabiya za miyay maypa?'

¹⁷ Nuy kedha, 'Ngath ngibepa kazi nani boey gethawayane bangal.' Na kedha, 'Wa, ngidh kay ngaybiya kow aw? Za wanar kaykedh, nginungu zangu yakanurayle.'

¹⁸ Nuy yapupoeybiz kedha, 'Ngath kay ngibiya mi maku wanaypa?' Na kedha, 'Wa, ngi kay ngayapa senaw nginu boegi kow a wara za nginu nelaynga a nanu urikam wanar kayke, nginungu naningu yakanurayle.' Wa, nuydh kalanu si nabiya mamomoeman. Kalanu palay ubilnga aymoedhin, kalanu na nungu mapunga aymoeydhin. ¹⁹ Na Thamar lagoepa kuniya miyaydhin nanu lagoepa. Na sethabi gamu paru woerdhayzi rugan thudhaydhin kalanu nanu yoepkaz maykaw rugan ubamoeydhin.

²⁰ Kalanu Yudha wayadhin nungu igilayg Yira. Nuy kedha, 'Yira, ngidh nani kedha mar nabepa, sena yoepkaz nga nanga yabugudoenu pasinu nipa, a sepal ngaw za ngapa kuniya kaykedh mamomoene.' Kasa kay kedha Yira nuy si mangaydhin nanga, nuydh nan yan lumar, imayinga.

²¹ Nuy mabaygoepa yapupoeybiz kedha, goegathaw nel Enaym, 'Ina nanga yabugudaw yoepkaz naki woelmayngu, na ngalaga, koezi?'

Thana kuniya kedha mulemin, sethabi mabaygal kedha, 'Ina ngaru kedha, kulay goeyginu yabugudaw yoepkazoeginga.'

²² Nuy Yira kuniya tidaydhin nanga nuy Yudhalpa mulaydhin kedha, 'Ngath nan imayinga, mabaygan ngaya sethabi lagoenu kedha muliz kedha, "Ina ngaru kedha, kulay goeyginu kedha ngoedhal, yoepkazoeginga!"'

²³ Yudha nubepa kedha muliz, 'Aw, kasa wanaw, na waza sepalbi za nabiya niyamoeypu, ngoeban ubigig mabaygoengu ngoebalngu giwn maythayle. Ngay mina yan nuthayngu nabepa nani pa maypa, kasa kay kedha, ngidh nan ngaru gasamoeyginga, imayinga.'

Yudhan azir

²⁴ Sizi powpa thoeri moelpalaw kaliya nanga, mabaygan Yudha ngulayg paladhin kedha, 'Nginu kaziw ipi, Thamar, na mina yababir buwayl thayamar, na ngoedhe yabugudaw yoepkaz nge, na kayib mapunga.'

Kalanu Yudha ya guythuyadhin kedha, 'Adhapa kay sena mariw, muypu kay nathaw umapa.'

²⁵ Wa, thana nanga nan gasamoedhin adhapa madhin nanga, nadh yangukudu gethawayadhin nanu iralpa, Yudhalpa kedha, 'Ngay mapunga, itha ngunu zapul nanga, ngaybiya niyaypa imay, nelaynga za a boegi, itha ngaybiya niyaypa. Ngunu za ipal, imay itha?'

²⁶ Yudha nanga sethabi za imamoeydhin nanga, nelaynga za a nanu urikam a boegi, nuydh thana ngurapiz kedha nungu zapul, nuy kedha mulaydhin, 'Sena na balbayginga, na balbaygi doegamoenu, ngaw gegeyadh; ngath ney ngaw kazi Sela nabepa madhin garwoeydhamoeypa ney, wa balbayginga ney.' Wa Yudha kalanu lak nungu ubilnga nabiya aymayingga.

²⁷ Wa, thonar na gasamadin, nanu kazimay thonar nanga, thana imadhin kedha, 'a ipal nanu koetha kazi.' ²⁸ Na nanu kaziw kikiran na pungar nanga nuydh wara kazi geth adhathayan. Nadh kaziw gasamay yoepkazin iman. Nadh na imadhin nanga nadh kulka gamul thoewman yatharadhin. Na kedha mulaydhin kedha, 'Wa, in kuykuy kazi.'

²⁹ Kasa kedha, sena ngunu geth na kulay adhapadhadhin nanga nuydh nungu geth muy thayadhin nanga nungu tukuyap kasa nungungu paypa miyaydhin kulay danadhaypa. Na kedha, kazi gasamay yoepkaz, 'a, a ngi kasa nginungu paypa ngapa kulay adhapadhaypa.' Kalanu nadh nuyn kedha tharadhin, Perez. * ³⁰ *Kalanu nungu tukuyap ngapa, kulka gamul mukubilnga kazi adhapadhadhin. Nadh nanga nuyn imadhin nadh nuyn kedha tharadhin kedha, 'Nginu nel Zera.†

39

Yoewsepa a nungu kuyku mabaygaw ipi

¹ Ngalpa lak Yoewsepan ya kuykayimpa, sey Aykupithunu. Wa, nungu tukuypan nuyn yoewdhadhin thanamulpa Ismeylgoepa. Kalanu thana Ismoeylalgal nuyn sizi yoewdhadhin Aykupithu mabaygoepa, mabayg nel Pothipa. Wa nuy Pothipa nanga Aykupithu mopakuyku mabaygaw getha doegam zagethaw mabayg kobegadh wati mabaygoengu mangayle.*

² Wa Awgadh ngaru Yoewsepaniya kalmel a nuydh kapu igililnga gasampu nungu kuyku mabaygaw lagoenu muynu. ³ Nuy kuyku mabayg, Pothipa imadhin kedha, Yoewsepan igililnga koey woenabalnga, kuyk Awgadhan nuyn koeyma kaludhoepu. ⁴ Nuy Pothipa kedha miyaydhin, 'A wa, in nuy kapu mabayg, ngath nuyn ngayapa getha doegam zagethaw mabayg ayimpa.' Nuydh nuyn kuyku mabayg aymoedhin mura nungu wara zagethaw mabaygiya, muynu nungu niyay lagoenu. ⁵ Sizi pawpa Awgadhan Pothipan niyay lag a dharbaw lagal mina ngoedhalnga mura danal pathepu. Minguz kedha, Yoewsepa nuy waza Awgadhaw mina getha doegam mabayg.

Yoewsepan mina zageth muynu Pothipan lagoenu

⁶ Kalanu Pothipa, nuydh mura zapul poeybaydhin Yoewsepalpa nuy nungu geth ngoenanumayingga, nuydh Yoewsepalpa wanaydhin mura lagaw doegam zageth. Nuydh Pothipa matha wakay thoemamipu nungu maythaw doegampa.

Nuy Yoewsepa waza kapu garkaz a magawpa ruway, ⁷ a nungu Pothipan ipi nadh imadhin nuyn. Sizi pawpa kasa thawpaynga kedha, na mulaydhin nubepa nabiya uthuypa. ⁸ Kasa kay kedha nuy ubigasidhin. Nuy nabepa kedha mulaydhin kedha, 'Itha mura thabi niyay lagoenu mura zapul nanga, nuydh ngoena danal poethaypa wanadhin. ⁹ Matha nuydh ngin ngayapa danal poethaypa mayginga, kedha zoenguz kedha ngi nungu ipi. Nginu alayn ngayapa mina kapu zageth madhin mura zapul nuydh

* **38:29** Muynu aykap kedha: *ngidh kulay nabi pasagud gudpudhanu.* † **38:30** Muynu aykap kedha, *kulka gamulnga.* * **39:1** Thana thanamun mopa kuyk kedha thoeraypu, *Pero.*

ngayapa matha ngoedhagidh aymaydhin, ngath kay midh paru wati pawa aympa nubepa nungu gururidhiya kaliya kay ngay uzaripa, gegeyadh. Awgadhoepea koey gegeyadh.'

¹⁰ Yoewsepa nabepa mina yadu yan umay, nadh kay kedha mura goeyginu nuyn nuthaypu. ¹¹ Nadh nuyn kedha nuthaypu a kurusipa wara goeyginu nanga nuy Yoewsepa ngapa muya uthaydhin nanga zagethoepea lagiya nanga. Senabi thonara nanga wara zagethaw mabaygoegina lagoenu muynu. ¹² Kayka na lagoenu muynu palay palamun kusayg, na nubepa muliz, Pothipan ipi, 'Aya, ngaybiya uthuy yoewnar.' Kasa kay kedha nuy Yoewsepa ngaru ubigig. Nadh nungu koey sodh gasamoedhin a nuyn koeyma yoewdhaydhin nanu ubipa. Nuy adhapa zoelmaypa miyaydhin, nadh gasamadhin nungu koey sodh. Nuy ngaru adhapa mer, nuy kasa nungu koey sodhoengu adhapa miyaydhin, kalanu adhapa zoelmaydhin. ¹³ Nadh na imadhin kedha, nungu koey sodh waza nanu gethanu muynu nanga, ¹⁴ nadh mamu nuyn ya tharnge thayadhin sew zagethaw mabaygoepa. Na kedha, 'Ayawal, imaw ina ngalpan nanga Eberaw zagethaw mabayg gasamoedhin nanga, nuy ngapa ngoezu uthuy lagiya muya uthema ngoena rugaw thudhaypa manu. ¹⁵ Kedha nanga ngay arpugema nanga, nuy zilayma adhapa sizi, ngoezu uthuy lagoengu. Ayawal ina imaw nungu koey sodh ina.'

¹⁶ Nadh nungu koey sodh kasa gasamoedhin nabiyana, nanu uthuy lagoenu muynu. ¹⁷ Kurusipa nanu alay kuniya tidaydhin. Na nubepa kedha, nanu alaypa, 'Ngi senaw, ngidh senawbi mabayg ngapa gasamoedhin, zagethaw mabayg. Nuy ngoezu uthuy lagoenu muynu arayngu, ngoena rugan thudhaypa madha. ¹⁸ Kedha na ngay arpugema mabaygoepa nanga, nuy adhapadhadin. Ina ngaybiya nungu koey sodh ina muynu wanadhin akan.'

Kalanu Pothipan ngurum

¹⁹ Wa, Yoewsepan kuyku mabaygaw ngurum mina koeyza. ²⁰ Nuydh, kalanu Yoewsepan zeylanu thayadhin mura mopakuyku mabaygaw kunumayzi mabaygal mi zeylanu nanga muynu. Nuy sin thayadhin.

²¹ Kasa kay kedha senaw muynu nanga Awgadh ngaru Yoewsepaniya kalmel, a nungu mam yakamaydhin kedha. Thanamun danal poethay mabayg nuydh imadhin kedha, Yoewsepa mina mabayg. ²² Nuydh kalanu Yoewsepan kuyku mabayg aymoedhin sepa wara yatharayzi mabaygoepa danal poethaypa. ²³ Yoewsepan kuyku mabayg nuydh wara ngoenakap mapu gasamoeyginga zapul muynu midh. Nubepa kakal kedha, zapul bangal mura balbayginga. Awgadh waza Yoewsepaniya kalmel mura thonara a nungu Yoewsepan mura zagethal ngaru koey woenabalmayl.

40

Yoewsepa yatharayzi mabaygaw piki sakariya thoeyampa

¹ Nuy za kedha kuniya aymaydhin, thana Aykupithulgan thanamun mopakuyk kedha thoeraypu, Pero. War thonara palay ukasar Peron zagithaw mabayg; wara umal ngukiw aymay danal poethay mabayg, a wara kunaw nuday kuyku zagithaw mabayg, palay zeyloenu thayamoedhin. ² Minguz kedha, Pero mina gegeyadh gasamoedhin palamulpa. ³ Nuydh palay kunumay lagoenu thayamoedhin muynu, Yoewsepaniya kalmel ngalaga nanga thayadhin. Senabi kunumay lag Peron getha doegam zagethaw mabaygaw lagoenu muynu. ⁴ Palay mina kay kuykuthalnga

kunumay lagoenu muynu, nuydh sew danal poethay kuyku mabaygan Yoewsepan palamulpa zagithaw mabayg madhin.

⁵ War kubilu palay kunumay lagoenu muynu pikin thayamar umal ngukiw aymay danal poethay mabayg a kunaw nuday kuyku zagethaw mabayg palamun pikiw aykap muynu yayanob.

Pikiw dhadh poelamay Yoewsepan

⁶ Nuy nanga Yoewsepa war bathaynga ngapa palamulpa woelmay nuydh palay imamoedhin kedha palay ngoedhe ngoenakap kikirilayg nge. ⁷ Nuy Yoewsepa yapupoybiz palamulpa kedha, 'Ngipel minguz kedha nagempa za gegeyadh a?' ⁸ Palay nubepa kedha muleman, 'Ngalbe pikin thayoeman kasa kay mabaygoevinga ngalbepa pikipa sakar pudhaypa kedha, aykap muynu midh?' Nuy Yoewsepa kedha muliz, 'Matha Awgadh kedha woenabalnga bibiripa poeybaypa mabaygoepa pikiya dhadh poelamoeypa; imamoeriw ngipen piki ngayapa.'

⁹ Wa, kulay umal ngukiw zagithaw danal poethay mabaygan uman nungu piki. Nuy kedha, 'Ngath pikin ngaybiya iman goereypaw kuyk ¹⁰ thoeri thamalnga kedha nanga nisal noeridhoemoeyn poelawal kay gud palemin a goereypal giyasimoeyn. ¹¹ Ngaybiya minguz Peron kap; kalanu ngath thana goereypal sasimoeyn kapanu muynu kalanu ngath Perolpa madhin.'

¹² Yoewsepa kedha, 'Sena nginu pikiw aykap muynu kedha. Thoeri thamal nanga setha Thoeri goeygil kedha. ¹³ Thoeri goeygoey kaliya Pero bangal ngin kunumay lagoenu adhapa manine a ngibepa bangal mura pawayane nginu gegeyadh a lak bangal ngin kuniya nginu zagethoenu wananu. Ngidh bangal nubepa nungu kap manine kulay midh nanga, ngi na nungu umal ngukiw zagethaw danal poethay mabayg meparu.

¹⁴ 'Kasa ngay gar ngibiya yoewdhiz ngoena bangal ngoenanu mayparu ngibepa nanga zapul balbayginga, a yakanurayg ngaw nelpa thoreraya Perolpa ngoena bangal ibupuydhane koezi kunumay lagoenu adhapoedhaypa. ¹⁵ Mina kay kedha, thana kasa magan ngoena gasamadhin ngapa ngaw goegathoengu nel Eberu, a kalanu ina ngath za wara gegeyadh aymayinga. Thana kasa magan ngoena wati kunumay loeogenu thoeyadhin.'

¹⁶ Nuydh na kunaw nuday kuyku zagethaw mabaygan imadhin kedha. A ina nungu umal ngukiw mabaygaw piki mina balbayginga. Nuy Yoewsepalpa mulaydhin kedha, 'Ngoena lak pikin thayarngu; ngaybiya thoeri mura kunaw leday kuykunu memayipa. ¹⁷ Mina gimaw leday nanga mura giyaw aydel zapul Perolpa, kasa uruyn thana purthamoeynguz.'

¹⁸ Yoewsepa nubepa dhadh poelamoeyn nungu piki kedha, 'Sew aykap kedha thoeri leday nanga setha thoeri goeygil. ¹⁹ Thoeri goeygiw kaliya Pero bangal ngin adhapa manine kunumay lagoengu a ngin bangal kuyk pathane, kalanu bangal nginu gamu puynu gimal puaydhane uruypa idhaypa nginu gamupa.'

²⁰ Wa, balbayginga thoeri goeygiw koeliya Peron, kazimoeyzi thonar nanga gasamoedhin, nuydh mura nungu zagethaw mabaygal thuraydhin koey aygudoepa a nuydh sepalbi ukasar zagithaw mabayg parunu tharimoedhin. ²¹ Umal ngukiw zagethaw mabayg nuydh nungu kulay zagethoepa kuniya wayadhin. ²² Wara nanga nuydh, puynu gimanoeka pudhadhin. Kedha mina Yoewsepa midh nanga umay. ²³ Ina na nuy umal ngukiw zagethaw danal poethay mabayg nuydh wara Yoewsepan ya ngoenanumayinga.

41

Peron piki

¹ Sizi pawpa, ukasar wathaw koeliya nanga nuy Aykupithu mopa kuyk, Peron pikin thayar. Nuy pikin Naylaw Koesa pasinu sir. ² Nuydh yawaway seben kawal mina koey goeraymayl. Thana nanga ngapa koesangu kadaypa tadir thana urapumayn bup purthar.

³ Wagel mamunge a war seben kawal ngapa kadaypa; thana mina koey moerimoeril. Thana ngapa kadaypa nanga thana kasa war kaway a koesaw pasinu sir. ⁴ A setha nanga moerimar kawal thana koey goeray kaw purthar. Nuy Pero nubi thonara danpaliz.

⁵ Nuy kalanu lak uthuy yoewnan. Nuy mamu ngedh war pikin thayar kedha, seben mura puy kunal giyamayl urapu kuykungu koesimoeyr kadaypa. ⁶ A dhuray seben puy kunal kadaypa memayidhin moegi ridhal kasa komal guban thana magawg palimoeydhin.

⁷ A moerimar puy kunan nanga koey goeray puy kunal angemidhin. Nuy Pero dan palaydhin a kedha miyaydhin, 'A in ngoena kasa pikin thoeyappa.' ⁸ Bathaynga nanga nungu ngoenakap mina koey mapunga, nuydh ya madhin mura mina koey ngulayg mabaygoepa a guguwaw mabaygoepa Aykupithunu. Nuydh thanamulpa nungu piki umadhin kasa thana nubepa yan sakar pudhadhin nungu piki.

Umal ngukiw danalpoethay mabayg ngoenanu madhin Yoewsepalpa

⁹ Kalanu umal ngukiw zagithaw danal poethay mabayg nubepa Perolpa kedha muliz 'Ngay ngibepa mulepa ngaw gegeyadh. ¹⁰ Ngi waza ngalbeniya wati igalayg aymaydhin a ngidh ngalbe kunumay lagoenu muynu thayamoedhin, nginu getha doegam zagethaw mabaygaw kunumay lag, kunaw nuday kuyku mabayg a ngay.

¹¹ 'Urapun kubilun ngalbe pikin thayamar yaynanob a palay piki ngalben nanga muynu aykap urapun lawnga, aykap yaynanob. ¹² Senabi thonara nanga urapun kayn garkaz Ebrulayg. Nuy danal poethay kuyku mabaygaw zagethaw mabayg si muynu kunumay lagoenu. Ngalbe nalben piki umamoedhin a nuydh ngalbepa sakar mamamoedhin. ¹³ Zapul mina kedha balbayginga aymoeydhin; ngidh ngoena ngaw zagethoenu kuniya wanadhin a kunaw nuday kuyku mabayg ngidh puynu gimal puydhadhin.'

¹⁴ Kalanu Pero ya madhin Yoewsepalpa, nuyn kunumay lagoenu sinubi thonara adhapa madhin. Nuydh Yoewsepa nanga buthapoethay muwasidhin yathapathay a kayn rugal ubamiz. Nuy kalanu Perolpa uzaraydhin.

¹⁵ Nuy Pero Yoewsepalpa kedha muliz, 'Ngoena pikin thayar kasa kedha mabaygan sakar mayginga ngayapa ngaw piki. Ngath kedha karngemingu ngidh ngulayg piki sakar manin.' ¹⁶ Yoewsepa kedha muliz nubepa Perolpa, 'Ngayapa koey zageth, matha Awgadhaw ibupuydhaynu kedha, ngath kay balbayginga sakar maypa.' ¹⁷ Nuy Pero kedha, 'Ngoena pikin thayarngu, ngay Naylaw Koesaw bawadhoenu kaday sirngu. ¹⁸ Ngath yawaway seben kawal koey goeraymayl thana koesangu ngapa kadaypa tadir urapumayn, bup purthar.

¹⁹ 'Kalanu seben kawal ngapa kadaypa mina koey gudal moerimoeril. Ngath kulay ngaw igililmaynu kedha ngoedhalmayl imayingga itha Aykupithunu. ²⁰ Thana koey moerimar kawan koey goeray kawal purthamoeyr. ²¹ Kasa kay kedha maythal yoewruyginga thana kasa ngaru wati ngoedhalmayl, kulay thana midh nanga. Kalanu ngay danpalaydhin.

²² 'Ngay lak uthuy yoewnan. Ngoena nanga lak pikin thayar, ngath yawayay seben mura koey goeray puy kunal giyamayl urapu puy kunaw kuykungu kadaypa sazir. ²³ Dhuray seben puy kunal nanga kadaypa malguyl puydhadhin komal guban thana goegadh ngur palngimoeydhin. ²⁴ A moerimar puy kunal koey goeray puy kunal angemidhin. Wa, kalanu ngath palay piki umamoedhin guguwaw mabaygoepa kasa kedha thana ngayapa sakar mayginga.'

Yoewsepan pikiw sakarpudhay Perolpa

²⁵ Yoewsepa Perolpa kedha mulaydhin, 'Sepal piki nginu nanga muynu aykap urapun; Awgadh ngibepa mulayngu kedha nuydh bangal miyay nanga za aymoene. ²⁶ Setha seben koey goeray kawal nanga seben ayde wathal, a seben mina puy kunal nanga lak seben ayde wathal muynu aykap urapun.

²⁷ 'A matha kedha dhuray seben moerimar kawal kadaypa wigel nanga tadir a setha moerimar puy kunal komal guban goegadh palayzimayl, sew aykap kedha, seben bangal mura aygi wathal. ²⁸ Zapul bangal mina kedha, mina in ngay ngibepa umepa Awgadhan ngibepa yakamoengu, nuydh bangal ngibepa miyay nanga za aymoene. ²⁹ Seben wathoelnga ay za bangal mina koey goersar Aykupithunu, mura nanu goegathiya. ³⁰ Kalanu bangal mamungedh a seben mura aygi wathal mina ipidhadh gegeyadh. Ngoedhe kedha nge Aykupithu kulay kedha wathoengina, aygi wathal bangal lag mina idimoene. ³¹ Senaw bangal mina thonar mura guythuyane, minguz kedha, aygi wathal bangal ipidhadh gegeyadh. ³² Sepa, nginu pikipa kedha Awgadhan ukasar thonaralnga ngibepa yakamoedhin, nubepa Awgadoepa kasa woenaypa lawnga, nuydh bangal ngaru senawbi za aymoeyne. A senabi thonar amadhan.

³³ 'Ngidh kedha thonara mina mabayg adhapa thamar, a koey ngulayg mabayg koepa goegathoepa danal poethaypa mura Aykupithunu. ³⁴ A ngidh bangal ngaru dhuray zagithaw mabaygal adhapa thamayine moegina aypa ngoewmaypa mura goegathoengu, koey ayde wathaw thonara setha bangal seben wathal mina wathal toedipu nanga. ³⁵⁻³⁶ Ngi bangal thanamulpa muledhe a ngidh bangal kupay thanamulpa manine aypa adhapamoeypa a danal poethaypa senabi mina wathaw thonara, mura goegathaw koey sawalagal. Seta bangal ayde danal pathepu seben aygi wathaw thonarpa, senawbi thonar kay nanga mangepa mina adhapudhay gegeyadh lak bangal mabaygoepa mura maytha aygipa lawnga.'

Yoewsepan kuyku mabayg aymoedhin Aykupithupa

³⁷ Pero a nungu zagithaw mabaygal thana zeyzinoeydhaydhin kedha, 'Wa, ina mina yangu kudu urapun aymoeyzinga.' ³⁸ Nuy Pero thanamulpa kedha, 'Ngalpalpa lak wara mabaygoepa imaypa lawnga kedha Yoewsepa midh nanga. Awgadhaw Maygi Mari ngabiya nanga kalmel muynu.'

³⁹ Nuy Pero nubepa Yoewsepalpa kedha mulaydhin, 'Awgadhan thabi zapul mura ngibepa yakamoeydhin wara lak yaginga senaw ngi balbaygi mabayg koey ngulayg wara lak kedha ngoedhal mabaygoengina. ⁴⁰ Ngath kay ngin kuyku mabayg aympa mura ngaw goegathapa danal poethaypa a ngaw mabaygal bangal mura nginu yapa kurusipagemipu. Ngi bangal ngaybiya wigel paru. ⁴¹ Ngath ngin kuyku mabayg ayman Aykupithupa.'

Yoewsepa nuy Peron wigel paru aymoedhin

⁴² Kalanu Pero nungu gethaw dhimurngu nelaynga za adhapa madhin, a Yoewsepan gethaw dhimuriya angan kalanu kapu golidh gamul kusa Yoewsepaniya katiya thayan, a kapu sodh nubiya angan.

⁴³ Nuydh Pero nubepa Yoewsepalpa sigangar madhin, yawaraw za nungu danal poethay zagithaw mabaygal kulay wal tidhumar kedha, 'Nubepa buth wanaw, nubepa buth wanaw' minguz kedha, nuyn Yoewsepan waza kuyku mabayg aymoedhin Aykupithupa, Peron wagel paru.

⁴⁴ Pero nubepa Yoewsepalpa kedha mulaydhin, 'Ngay koew Aykupithu mopa kuyk wara mabaygoepa ngibiya gimiya woelaypa lawnga, matha ngi kedha.' ⁴⁵⁻⁴⁶ Nuydh Pero nubepa Yoewsepalpa wara sew Aykupithu nel madhin kedha, Zapanath Paneya, a wara nuydh ipi madhin Yoewsepalpa, nanu nel Asenath Potheperan yoepkaz kazi. Nuy thanamun misnare, Iliyopolisaw goegathaw misnare. Yoewsepa nanga Perolpa zagithaw kuyk aymoedhin nuy sinubi thonara 30 wathoelag Aykupithunu. Nuy sizi Peron lagoenu mura gulgupipu Aykupithuya. ⁴⁷ Seben koey ayde wathoenu nanga.

⁴⁸ Yoewsepa nuydh mura ayde yaynanob goegathiya ngoew mamaydhin Aykupithungu. Kuyk aymay puy kunaw zagethaw lagoenu. ⁴⁹ Senawbi thonara ay puy kun mina koey gudal goersar. Yoewsepalpa matha ngoedhagidh lawnga getha tidaypa. Ay kedha koey gudal goersar ngoedhe buthul midh nanga.

Yoewsepan ukasar garkaz kazi

⁵⁰ Wa, wagel aygi wathaw thonar mangaydhin Yoewsepan ipin Asenath kulay ukasar garkaz kazi mamamoedhin. ⁵¹ Nuy Yoewsepa kedha, 'Awgadhan ngaw ngoenakap thoew palangu mura ngaw wati thonarngu a ngaw mura thathiw buwayngu.' Kalanu nuydh nungu kuykuyg kazi kedha nel tharadhin, Manesey. ⁵² Wara nuy Yoewsepa kedha mulaydhin 'Awgadhan ngayapa kazi mamamoengu ngaw sirisirizi lagoenu.' Wa nuydh nungu kuthayg kazi kedha nel tharadhin Epelema.

Wathal koey aydelmayl

⁵³ Senaw mi seben wathoepa nanga Aykupithu mabaygapa ay saran poegaypu, kuth muwasidhin senawbi kapu thonar amadhan thamaydhin.

⁵⁴ A aygi wathaw thonar kuyk aymaydhin balbayginga kedha mina Yoewsepa midh nanga mulaydhin dhuray lagal lak mura aygi asimoeydhin. Kasa Aykupithunu ayde matha niyaypu thanamun koey sawalagoenu.

⁵⁵ Aykupithulgan nanga maytha aygi kuyk aymoedhin, thana Perolpa ay thoeraypu. Nuy Pero thanamulpa kedha, 'Yoewsepalpa ladhu nuy kay nanga ngithamulpa midh muledhe ngitha, kay matha aymaw.'

⁵⁶ Aygi wath ipidhadh gegeyadh mangaydhin mura doegamuya Aykupithunu. Wa, nuydh Yoewsepa kalanu sawalag gud pudhaydhin a ayde yoewdhamoeydhin Aykupithulgoepa. ⁵⁷ Sethabi thonara mabaygal kasa mura Aykupithupa toedipu aypa barpudoeypa mura lagoenu Yoewsepalpa. Minguz kedha, senawbi thonara nanga gasamoedhin mina koey ipidhadh gegeyadh mura doegamuya.

42

Yoewsepan tukuyppal Aykupithupa ladhudhin puy kunoepa barpudhaypa

¹ Yakubu nuydh nanga gasamoedhin kedha Aykupithunu puy kunalnga, nuy mulaydhin nungu garkaz kazipa kedha, 'Ngitha za aymayg a? ² Ngath

kedha karngeingu, Aykupithu puy kunalnga; ngitha ladhu ngalpalpa puy kunal ngapa barpudhamoey ngalpalngu maytha aygingu a umangu.'

³ Wa, Yoewsepan 10 mura tukuypal ladhudhin Aykupithupa puy kunoepa barpudhaypa. ⁴ Kasa Benzoemanan Yoewsepan kuthayg thana-muniya kalmel woeyayinga, zangu yabugudanu dhadha moengayle Benzoemananiya. ⁵ Thana Yakubun garkaz koezil mabaygiya kalmel puzimoeyr puy kunoepa barpudhaypa kedha zoenguz Kanana lak aygi asidhin.

⁶ Nuy Yoewsepa kuykulnga waza, nuydh puy kunal yoewdamoeyr Aykupithunu mura goegathaw mabaygoepa thana nanga Yoewsepan tukuypal mamu nubiya parunu kuykul pathidhamoey boeradharoepa.

⁷ Nuydh Yoewsepa thana ngurpamoeydhin nungu tukuypal, kasa kedha nuy kedha mer, nuy thanamulngu koerawayg nuy matha, wamenalnga thanamulpa yapupoeybaydhin kedha, 'Ngitha ngalagaz ngapa?' Thana nubepa kedha mulemidhin, 'Ngoey Kananangu ngapa aypa barpudhaypa.'

Yoewsepa nuydh nungu tukuypal ngurpamoeydhin

⁸ Nuydh Yoewsepa thana ngurpamoeydhin, kasa kedha thana nungu tukuypan nuyn Yoewsepan kay ngurpayginga. ⁹ Senawbi thonara Yoewsepa nungu kulkubaw piki ngoenanumadhin nuyn nanga pikin thayar thanamun. Nuy kedha thanamulpa, 'Ngitha kasa dana oengaypa ngapa kedha, ngoey midh balbayginga ngithamulpa koewbupa.'

¹⁰ Thana kedha, 'Lawnga ngoey kasa ngoedhe nginu zagethaw mabaygal, aypa barpudhaypa. ¹¹ Ngalpa mura tukuyap kazil. Ngoey ngapa lawnga dan angayl. Mina ngoey balbaygi mabaygal.'

¹² Nuy thanamulpa kuniya mulaiydhin kedha, 'A! Lawnga lawnga setha ngitha kasa dana angayl ngapa kedha zapa thana midh ngoey balbayginga ngithamulpa koewbupa.' ¹³ Thana kedha, 'Ngoey matha toewalob mura urapun thathiw koezil Kananalgal, wara tukuyap ngoeymun umanga a kuthayg ngoeymun thathiya yawayg.'

¹⁴ Nuy thanamulpa kedha muliz Yoewsepa, 'A, a, lawnga, ngaw kulay yangukudu kasa balbayginga kedha, ngithamun sole. Ngitha kasa dan oengayl toedipa. Mabaygal ngitha kedha zapa ngapa wayamoeydhin.

¹⁵ Ngath bangal ngaru nubi za kuyk sulane bangal. Ngay ngithamulpa mina yadu umepa Peron parunu, kedha karngeimiw a? Ngitha matha kow korusipa bangal ngithamun koewba kuthayg ngapa in mangedhe.

¹⁶ 'Ngithamulngu kay ngaru kuniya urapun mabayg uzaripa, sena kay koewba kuthayg ngapa yoelpaypa, imaypa kedha ngitha midh, ngitha mina ya umamoeypa. Wa, urapun ngithamulngu nanga Kananapa kuniya kuthaygoepa, a ngitha ngaya wanayzi mabaygal nanga ngitha bangal kunumay lagoenu muynu, korusipa bangal ngalpa imane kedha, nuy ngapa mina. Ngay mina Peron parunu, setha ngitha dan oengayl ngayapa ngapa wayaydhin.' ¹⁷ Kalanu nuydh thana thoeri goeygipa kunumay lagoenu muynu arimoeydhin.

¹⁸ Thoeri goeygiw kaliya nanga nuy Yoewsepa thanamulpa kedha, 'Awgadh, mina Awgadh ngath mina yapatamadhan, ngath bangal ngithamulpa, urapun doegam ibupudhay aymoene. Ngay mina wadhe thulu mabayg, ngitha nanga ngaw ubilnga ayman nanga ngitha lak igililmayl. ¹⁹ Urapun ngithamulngu bangal ngaru in muynu, kunumay lagoenu, ngitha ngalaga nanga muynu memayirngu. Seta ngitha ngaya wanayzimayl nanga, ngitha bangal kuniya tidemine lagoepa, setha ayngu baykal kusumoene ngithamulpa, setha ngaya mabaygal sey maythaygin memayipa Kanananu.'

²⁰ Nuy Yoewsepa thanamulpa kedha mulaydhin kedha, 'Wa, mina yapathoemaypa, ngitha bangal ngaru ngithamun kuthayg ngapa manine bangal. Ngitha bangal ngayapa manine. Wa, ngayapa ngithamulpa umamathamaypa lawnga.' Wa, thana asimoeydhin, sethabi yangukudu ya.

²¹ Thana kidhakidhan kedha mulemidhin, 'Ey, ina sike ngalpa ngalpan kuykungu, nabi wati thonar gasampa. Itha ngalpa thabi wati thonara muynu memayipa. Ngalpa sethabi thonara ngalpan kawral gud poelayginga ngalpan tukuypoepa koerngaypa. Ngalpa mina koerngaygi kawral aymoeydhin. Kedha zoenguz ngalpa kayib kedha, thabi sirisirinu muynu. Nuy na ngalpalpa ibupuydhaypa na umay nanga ngalpa aymayginga. Ngalpa kedha zoengu thabi sirisirinu muynu kayib.'

²² Nuy Rewben kedha mulaydhin 'Ngitha wakay thoemamay, senabi goeygipa? Senabi thonara nanga ngay kedha mulaydhin, nuyn mathamayg.* Ngitha nay ngayapa karngemidhin nay, wa mura zapul balbayginga nay. A itha kayib kedha nanga, ina ngalpa ngalpan modhabiya gasampa, nungu kuthaw modhabiya.'

²³ Nuy Yoewsepa ngulayg, kedha, thana midh nanga Yoewdhayalgadh umamoeyr, kasa kay kedha thana tukuyपाल koerawaygal kedha, nuy ngulayg mabayg. Nuydh kasa nungu wara zagethaw mabayg gud aymar thanamulpa yapa. A senawbi gud aymay mabayg nuydh thanamun Yoewdhayalgaw yangukudul nubepa sakariya thayamoeyr. Nuy Yoewsepa waza thanamulpa mina Aykupithu mabayg.

Yoewsepa mayoersir nungu tukuypoepa koerkak badhan

²⁴ Nuy Yoewsepa si moegina sig thamaydhin nungu tukuypoengu, a nuy si mayoersir nungu tukuypoepa koerkak badhan. Wa, nuydh nanga Yoewsepa nan koerkak badh muwasidhin nanga, nuy ngapa kuniya thanamulpa tukuypoepa. Nuydh nuyn Simiyonan sizi thanamulngu adhapa bag thayadhin. Kalanu zagethaw mabaygal urukamin aymoedhin Simiyonan, thanamuniya tukuypiya parunu.

Yoewsepan tukuyपाल kuniya tidemidhin Kananapa

²⁵ Kalanu Yoewsepa nungu zagethaw mabaygoepa muliz kedha, 'Ngitha thanamun mabaygaw yanal mura aydu malimoey a thanamun bokadhzapul kay, thanamun yanaya kay kedha arimoey, a ayde kay thanamulpa mamayi, giya ayde, yabugudiya dhadhiya aygudoepa.' Wa, thana zagethaw mabaygan mina mura kedha aymoedhin, Yoewsepa thanamulpa midh na mulaydhin aymoeypa. ²⁶ Thana Yoewsepan tukuypan kalanu thanamun donkiya rugal aydemayl gimal wanaydhin a kalanu thana mab kuykaymoedhin kuniya lagoepa Kananapa.

²⁷ Thana nanga mi doegamoenu uthuy ukamoedhin nanga, urapun mabaygan thanamulngu nungu rukan a yana gud pudhan pathu na donkipa aydu poeybaypa. Muynu nuydh wara bokadhza iman, nungu yananu gimanoeka aral. ²⁸ Nuy kedha mulaydhin, 'A, a, thana ngaw bokadhza ngayapa kuniya manu. Ina ngaw yananu muynu oeraypa.' Thana mura tukuyपाल mina gegeyadh gasamoedhin. Thanamun aka mina koezya. Thana kidhakidhan kedha mulemidhin kedha, 'Ina Awgadhan ngalpalpa za miyay ayimpa.'

²⁹ Wa, thana na mangemidhin Kanananu nanga, thana thathipa Yakubulpa mulemidhin, mura nuyn yadu thuradhin, thanamulpa Aykupithunu zapul midh na paru aymoeydhin nanga.

* 42:22 *Thanamulpa nuyn mathamaypa lawnga: wara Zenesis 37.21-22 geth tidi.*

³⁰ Thana kedha thanamun thathipa, 'Nuy sew kuyku mabayg, nuy ngoeymulpa mina koey dharadh ya mulema. Nuy kedha, "Ngitha ngoelkay ya umamoeypa, ngitha dan oengayl mabaygal ngapa koepa thabi lagoepa, thana ngoey midh balbayginga ngithamulpa puzalmoeypa." ³¹ Ngoey kay nubepa kedha mulemin, "Lawnga, ngoey dan oengaypa lawnga ngapa wayadhin, ngoey balbayginga, ngoey wadhe thulu mabaygal ngoey ngibepa mina ya umamoeypa. ³² Ngoey matha mura toewalob urapun thathingu, ngoeymun wara tukuyap mulupa, a koewba kuthayg ngoeymun thathiya yawayg, Kanananu."

³³ 'Kasa kay kedha nuy kuyku mabayg thanamun, nuy ngoeymulpa kedha mulaydhin kedha, "Ngath bangal ngaru nubi za kuyk sulane bangal, urapun ngithamulngu bangal ngaru in. Seta ngitha ngaya wanayzimayl nanga, ngitha bangal kuniya tidemine lagoepa a setha aydel bangal kusumoene ngithamun maythaygi mabaygoepa. Wa, ngitha paypa ladhu, ³⁴ ngithamun kuythaygoepa ngapa ngayapa manine. Nuy na ngapa nanga, wa ngayapa kakal aymiz kedha ngitha wadhe thulu mabaygal. Kalanu ngath ngithamulpa pawayane ngithamun yatharayzi tukuyap, a ngitha bangal itha memayipu ayde zapul bangal sakariya idimpu."

³⁵ Wa, thana na setha mabazi mabaygal thanamun yanal mura tigel lupamoeydhin nanga, thana mura bokadhzapul imaydhin thanamun yananu muynu. Thana kedha mulemidhin, 'E! Itha setha bokadhzapul, ngalpa mi bokadhzapul nanga kunal barpudhamoeyn. Itha kasa lak ngalpalpa kuniya mamayinu.' Thana, thanamun thathi Yakubu, thanamun aka mina koey gudal koeyza. Thana kedha umamoeyr, 'Setha sike Aykupithu mabaygan sethabet bokadhzapul kuniya arimoeyngu ngalpan yananu. Seta sike thana kasa ngalpalpa sirisiripa aymipa nagemipa.'

³⁶ Kalanu thanamun thathi thanamulpa kedha muliz, 'Ngitha mipa nuthemipa, ngithamun ubi midh kedha, ngithamun ngaw kazi muliz mipa guythuyane. Kulay Yoewsepa, wigel Simiyon, a kalanu Benzoeman midh. Ngath midh paru nuyn ngithamulpa maypa. Matha ngath bangal ngoenakap kikir gasamoene.'

³⁷ Kalanu Rewben nungu thathipa kedha mulaydhin kedha, 'Sena ngidh Benzoeman ngapa ngayapa mar. Ngath bangal nuyn danal poethaypu koezi kedha a kedha ngapa. Kurusipa bangal ngath nuyn ngibepa kuniya manine. Ngay bangal nanga gegeyadh medhedhe nanga, ngay na sike ngoelkay yadu umepa nanga, wa ngidh bangal ngaw ukasar garkaz kazi mathamoemoene bangal modhabiya.'

³⁸ Kasa kay kedha nungu thathi Yakubu nubepa kedha mulaydhin, 'Ngayapa ngibepa ngaw kazipa woeyappa lawnga. Nungu tukuyap umanga, Yoewsepa Reysoelana kazi. Nuy gar matha nuy urapun wanangu kuniya ngayapa. Wara kedha, za dhadh mangiz ngithamuniya yabugudoenu koerkak badhan ngoena kasa uma mathaman.'

43

Yoewsepan tukuypan Benzoemanan Aykupithupa oengadhin

¹ Wa, senabi aygi wath nanga mina gegeyadh mangaydhin thanamuniya Kanananu. ² Thana na Yakubun ipi kazin na ay mura purthadhin nanga, setha mi ayde barpudamoeyn Aykupithungu, nuy Yakubu thanamulpa nungu kazipa kedha mulaydhin kedha, 'Ngitha lak ladhu, ngalpalpa moegina aydel barpudamoey ngapa Aykupithungu.' ³ Nuy Yudha kedha muliz nungu thathipa, Yakubulpa, 'Thanamun Aykupithu mabaygaw kuyku mabayg koey dharadh mulaydhin ngoeymulpa, "Ngitha bangal

na ngapa kasa matha ngitha ngapa wa, ngayapa ngithamulpa imaypa lawnga.” ⁴ Bab ngibepa balbayginga kedha ngoeymun kuthaygoepa ngoeymuniya oesipa, wa, ngoey kay Aykupithupa aypa gasamoeypa soeyzi. ⁵ Ngidh bangal nanga ngoeymulpa Benzoemanan mayyinga nanga, wa ngoeymulpa mabapa lawnga, kedha zoenguz kedha Aykupithunu ngoeymulpa kuyku mabayg kedha mulaydhin kedha. Nuydh kedha ya wadhadin kedha, “Ngitha bangal ngapa ngithamun kusaygal mabag. Ngitha bangal ngaru ngithamun tukuyap ngithamuniya kalmel ngapa manine. Aymayginga nanga, ngithamuniya ngaw sawalagiya muy yoewthaypa lawnga.”

⁶ Nuy Yakubu kedha, ‘Ngidh nay nginu kuythaygaw nel nay sey thoerayginga nay Aykupithu kuyku mabaygaw parunu nay, wa mura zapul balbayginga nay, matha ngoedhagidh.’ ⁷ Thana kedha mulemidhin kedha, ‘Lawnga ngoeymulpa koey zageth woerdhaypa. Sena nuy Aykupithu kuyku mabayg nanga, nuy ngoeymulpa kedha yapupoeybay kedha, “Ngithamun thathi matha igililnga a? A ngithamuniya wara tukuyap wagel a?” Nuydh kasa koeyma yapupoeybaydhin.’ Thana nubepa thathipa kedha mulaydhin kedha, ‘Ngoey koerawaygal kedha ngoey kay midh mulemipa. Ngoey koerawaygal kedha nuy kay wagel kedha mulepa, “Ngitha bangal ngaru kuythayg ngapa oengane. Ngithamuniya kalmel.”’

⁸ Nuy Yudha kedha muliz thanamun thathipa kuniya kedha, ‘Na ngapa ngayapa mar Benzoemanan, ngoey ladhuypa; ngath bangal nuy balbayginga danal poethaypu, ngoey bangal ayde barpudamoeyne boey ngalpalpa, ngalpalngu maythaygingu. Sena nginu kazi ngapa wayar ngoeymuniya kalmel aypa barpudaypa. Ngidh kay na nuy woeyayg nanga, ngoeymulpa bangal aypa barpudaypa lawnga. Sena kuth kedha mizin kedha, ngalpa bangal mura umamayl.’ ⁹ Nuy Yudha wara kedha mulaydhin thanamun thathipa, ‘Za nanga bangal mangedhe nanga, nginu koewbu kaziya nanga, wa ngaru bangal ngaw kuyk, war tukuypaw lawnga. Ngidh bangal ngoena buthaw waydhaypu bangal. ¹⁰ Ina ngidh kasa mura yadu thonar guythuyan; ngidh nay kuykuthalnga gasamoeyginga nay, ngoey kedha ukasar thonaralnga nay mab manu koezi sepa a soeyzi ngapa, ayde nay na gasaman ngalpalpa.’ ¹¹ Nuy thanamun thathi nubepa Yudhalpa kedha mulaydhin, ‘Ngaw ubiginga Benzoemanan ngithamuniya woeyaypa kasa kay kedha, nuy kay oesipa kay ngithamuniya, a koeyma goeygilnga bangal yabugudiya koezi kedha Aykupithupa, a Aykupithungu ngapa kuniya. Ngitha mina kapu zapul kusumaw ngithamuniya kalmel, Aykupithu kuyku mabaygaw ngoenakapoepa balbayg poelaypa, kapu ganul zapul, a puy susul mithalmayl, a kapu mithal ayde, a aypuykoewsaw ridhal wara. ¹² Ngitha ngaru balbayginga kay mura bokadhzapul kusumaw mina moeypa kedha kulay aypa a thabi thonara aypa modhabiya maypa kay. Minguz kedha, thaki setha bokadhzapul kuniya kusumaw, setha mi bokadhzapul thana Aykupithulgan ngapa kuniya tidemoeydhin gimanoeka ngithamun yanaru mura muynu waynanob. Sena sike thana kedha kasa kedha geth supamoeydhin.

¹³ ‘Wa, mariw senaw ngithamun tukuyap ngithamuniya kalmel, paypa bangal, ngapa bangal paypa kuniya.’ ¹⁴ A nuy thathi thanamulpa lak kedha muliz kedha, ‘Awdadh mina koey woenabal Awdadh, ngalpan. Nuydh kaybanu Aykupithu mabaygaw ngoenakapu gabu palane. Na bangal nuydh Benzoemanan a ngithamun wara tukuyap sena ngitha ngan kuniya wanadhin kunumay lagoenu muynu, nuydh sike palay pawoeyamoeyne

lak kuniya ngapa ngithamuniya kalmel. Ngath na guythuyamoen ngaw kazi nanga, wa ngath guythuyamoen.'

Nungu Yakubun kazin pathadhin Aykupithupa

¹⁵ Wa, thana nungu Yakubun kazin Benzoemanan madhin a mina kapu zapul kusumoedhin, a thanamun bokadhzapul ukasar thonaralnga ukamoedhin. Kalanu thana geth wanemidhin Aykupithupa. Thana na Aykupithunu mangemidhin nanga thana thanamun geth kakal aymoedhin Yoewsepala.

¹⁶ Wa, nuydh nanga Yoewsepa imadhin nanga Benzoemanan thana-muniya nanga, nuy kedha mulaydhin nungu getha doegam zagethaw mabaygoepa, lagaw kuyku mabaygoepa kedha, 'Ngitha mamayi ngaw lagoepa, thana kay ngaybiya ay purthaypa. Ngidh kayke mamuy mathamar koey nabi mamuy mathamar a buth kay pathar nan.' ¹⁷ Nuydh kalanu nungu Yoewsepan zagethaw mabayg kedha mina ayman Yoewsepa nubepa midh nanga muliz. Nuydh kalanu thana tukuypal yoelpamoeydhin nungu Yoewsepan lagoepa.

¹⁸ Wa, thana nanga Yoewsepan zagethaw mabaygan Yoewsepan lagoepa na memayidhin nanga thanamun tukuypaw aka mina koeyza a thana kedha wakay thoemamiz kedha, 'Itha ngalpa koepa ngapa na mamayinu nanga, setha bokadhzapul ngalpa ngalpan yananu muynu imaydhin kulay maban. Thana bangal ngalpa yaginga bangal itha mi mamayine doerdhimoeyne. Thana bangal ngalpa zagethaw mabaygal itha aymoeyne bangal ina Aykupithunu a ngalpan donkil lak kedha mamayine.'

¹⁹ Wa, thana na koezi pamithal asimoeyn lagoepa pasagudoepa nanga, thana nungu Yoewsepan zagethaw kuyku mabaygoepa kedha mulemidhin kedha, ²⁰ 'Ngoey kulay ngapa ladhudhin aypa barpudaypa, ²¹ ngoey ina koezi kuniya nanga ngoey dhadhal uthuy ukamoedhin. Sethabi kubilu nanga ngoey ngoeymun yana na pathumoeydhin nanga, ngoey mura yaynanob bokadhzapunu imaydhin gimanoeka arimoeydhin ngoeymun yananu. Ngoey senabi bokadhza mura kuniya manu ngithamulpa. ²² Ngoey ngapa dhuray bokadhzapul kusumoeynu aypa barpudaypa ngoeymulpa. Ngoey koerawaygal kedha, ngoeymun kulay mangay thonara ngadh bokadhzapul ngoeymun yananu muynu arimoeydhin.'

²³ Nuy kedha Yoewsepan zagethaw mabayg thanamulpa, 'Wakay thoe-mamay sepa, yakanuray, akan maygi. Ngithamun thathiw Awgadh, a ngithamun Awgadhan sike, senabi bokadhza ngithamun rugaw yananu muynu arangu. Ngath modhabiya gasamadhin.' A kalanu nuydh Simiyonan ngapa manin thanamulpa.

Zagethaw mabaygan thana lagoepa mamayidhin mina danal poethaypa

²⁴ Wa, nuydh na zagethaw mabaygan thana lagoepa mamayidhin nanga, nuydh zapul mura balbayginga thanamulpa buth pathamoeydhin. Nuydh thanamulpa nguki madhin ngaroepa garwalgaypa a nuydh thanamun donkil aydu poeybaydhin. ²⁵ Wa si lagoenu muynu nanga thana thanamuniya mi kapu zapul thana kusumoeydhin Aykupithu mabaygaw ngoenakapoepa balbayg poelaypa, Yoewsepan ngoenakapoepa balbayg poelaypa. Thana ngadha palem, thana kakal waniz. Sena Yoewsepa kuniya tidepa kay nanga thana nubepa kusumpa. Minguz kedha, thana ngulayg palemoydhin kedha, thana kay nubiya ay purthaypa.

²⁶ Wa, Yoewsepa na nungu lagoenu mangaydhin nanga, thana sitha sibaw wanay zapul kusumoedhin nungu lagoenu nubepa thana kuykul patidamoeyr nubepa apasin, nubiya parunu. ²⁷ Yoewsepa thanamulpa yapupoeybiz kedha, 'Ngitha balbayginga?' Thana kedha muliz, 'Wa, ngoey

balbayginga.' Nuy kedha, 'Ngayapa mulemiw, ngithamun thathiw ya, nuy midh balbayginga, matha igililnga?' ²⁸ Thana kuniya Yoewsepalpa kedha mulemidhin, 'Nginu zagethaw mabaygaw thathi, ngoeymun thathi matha igililnga, wara kikirigig.' Thana kulun tharemidhin nubiya parunu apasin nubepa Yoewsepalpa.

²⁹ Nuydh nanga Yoewsepa nuyn imadhin nungu tukuyap Benzoemanan nanga, nuy thanamulpa kedha mulaydhin nanga kedha, 'A in ngithamun mopa kuthayg in. Ngitha yadu marngu, Awgadhaw woenab ngibiya kalmel ngaw kazi.' ³⁰ Wa, nuydh Yoewsepa nuyn Benzoemanan imadhin nanga kedha, nungu tukuyap, nungu ngoenakap mina gegeyadh miyaydhin. Nuy kasa tidiz adhapa uzaraydhin thanamulngu, nungu uthuy lagiya muya uthaydhin. Nuy mina gegeyadh koerkak badh gasamoedhin mayoersir sena nungu kasa kedha dhiwaw may.

³¹ May kalanu nanga nuy Yoewsepa paru garwalgaydhin a ngapa adhadhadhin. Nuy nungu kedha balbayg asir kedha, a nuy balbaygoesidhin. Kalanu nuy nungu zagethaw mabaygoepa muliz kedha, 'Ngitha ayde wanay sew.' ³² Thana mura yaynanob aygudaw lagiya ay purthaw. Yoewsepa nuy wara pasinu, a nungu tukuyal urapun mayn wara pasinu, a thana Aykupithu mabaygal wara pasinu. Thana kedha zoenguz kedha aymoedhin kedha, Aykupithu mabaygoepa gegeyadh kedha thanamulpa aygudoepa kalmel niyaypa Eberaw mabaygiya.

³³ Thana Yakubun kazil balbayginga nithamoedhin aygudaw laganu maykuykuya, thana mura Yoewsepaniya parunu kuykuygoengu mulupa kurusipa kuth. Thana na iman kedha thana midh paru aygudapa nir, thana kidhakidhan nagemin kedha, 'Thana Aykupithu mabaygan midh paru ngulaygal ngalpan maykuykiya midh nanga, ngalpan niyaylagoepa minamaypa kedha?' Thana madhu pamemidhin.

³⁴ Wa, thanamulpa Yoewsepan aygudaw lagoengu aydu a nguki kusumoemar, a thana gar koeyma nuyn Benzoemanan aydu poeybar, payb thonaralnga. Kalanu thana mina koeyma ay purthadhin nubiya kalmel a koeyma wanema.

44

Yoewsepaw kap thadhumay asidhin

¹ Yoewsepa kedha mulaydhin nungu zagethaw mabaygoepa, 'Setha thanamun yanal matha koeyma aydu malimoeyr mina mura, a thanamun bokadhzoepul kay mura gimal yaynanob arimoeyr thanamun yanaya.

² Senaw kay ngaw koethyl za, silba kap, koewba kuthaygaw yananu gimal arane kalmel nungu puy kunaw bokadhza.' Wa, nuydh zagethaw mabaygan kedha mina aymoedhin Yoewsepa nubepa midh nanga mulaydhin.

³ War boethaynga thana mina inuriya memayidhin thanamun donkil kalmel. ⁴ Thanaka maban sig matha oesinginga Aykupithu goegathoengu, Yoewsepa nungu kuyku zagethaw mabaygapa kedha mulaydhin, 'Uzar kazayginga thanamulpa wagel ngidh kay nanga thana gasamidhe kedha kay muledhe, "Sena ngitha mingu kedha wati pawa aymoengu, ngoey ngithamulpa nanga ngoey mina pawa aymoengu. ⁵ Ngitha minguz ngaw kuyku mabaygaw silba kap purunu wardhangu senaw nungu woeniw kap, a nuydh senaw wara goewgupa angarngu. Ngitha adhapudhay gegeyadh wati pawa aymoengu.

⁶ Nuydh nanga zagethaw mabaygan thana gasamoedhin nuy kedha umay thanamulpa, ⁷ Yoewsepan yangukudu ya midh nanga. Thana tukuyal nubepa kedha mulemidhin, 'Ngoey kedha ngoedhal mabaygal

lawnga. Ngoey mina ya umamoeypa. ⁸ Ngi ngulayg kedha ngoey Kananangu kuniya madhin bokadhza, ngoey nanga imadhin ngoeymun yanangu a ngoey kay midh paru koethil zapul purunu wardhamoeypa nginu kuyku mabaygaw lagoengu. ⁹ Ngidh kay nanga ngoeymulngu ngabiya imaypa nuyng bangal umamathamoene a dhuray kay bangal ngoeymulngu ngithamun zagethaw mabaygal ayamoene.'

¹⁰ Yoewsepan zagethaw mabayg kedha, 'Wa, ngay asin ngithamun senawbi yangukudu ya. Kasa kay kedha senaw kap ngadh nanga mangu, matha nuy kay ngaw zagethaw mabayg aymidhe, ngitha dhuray lawnga.'

¹¹ Kalanu thana thanamun yanal mulupa idiman a gud pudhamoeyr.

¹² Yoewsepan zagithaw mabaygan mura thanamun yanal imaydhin. Kuykuygaw yana kuykaymay kurisipa kuthaygaw yana. Nuydh kap imadhin koewba kuthaygaw yananu.

¹³ Thana nungu Benzoemanan tukuypan thanamun sodhal nubepa koerkak boedhan pakadamoydhin. Kalanu thanamun donkil rugan balbayg palimoeydhin a lak goegathoepa kuniya tidemidhin. ¹⁴ Yudha a nungu tukuyपाल thana koezi nanga nuy Yoewsepa matha sin lagoenu. Thana nubepa parunu kuykul patidamoeyr.

¹⁵ Nuy Yoewsepa kedha thanamulpa, 'Ngitha za miyay ayomoedhin? Ngitha ngulaygal kedha, mi mabayg mangu, ngaw zagethoenu sepa, ngitha sobaginga imiz ngaw goewguwam zapun.'

¹⁶ Yudha thanamun kuykuyg kedha muliz Yoewsepalpa kuniya, 'Ngoey gar ngibiya yoewdhemin, ngoey kedha ngoedhal mabaygal lawnga. Ngoey kay ngibepa midh, ngoeymun mina pawa yakampa. In nubi sirisrin ngaru Awgadhwaw kuniya tiday ngoeymulpa, ngoeymun kulay thonaraw wati pawapa. Ngoey bangal mura kalmel nginu zagethaw mabaygal wara nuy senaw kap ngabiya nanga.'

¹⁷ Yoewsepa kedha, 'A, a, lawnga! Ngayapa mina kay gudal zageth kedha zapa ayamoeypa. Lawnga matha senaw kap ngabiya nanga imangu nuy bangal ngaw zagethaw mabayg. Setha ngitha ngaya lawnga ngitha balbayginga Kananapa kuniya memay ngithamun thathipa.'

Yudha Benzoemanalpa mulaydhin Yoewsepalpa

¹⁸ Yudha Yoewsepalpa mulaydhin kedha, 'Ngay gar apasin ngibiya, ngidh kay ngoena pawoeyaypa ngibepa yapa. Ngayapa kay thabukirin maygi; ngi ngoedhe mopa kuyk midh nginu geth. ¹⁹ Ngi ngoeymulpa yapu poeybadhin kedha, "Ngitha thathilgal a? Ngitha tukuyppoelgal a?"

²⁰ Ngoey ngibepa kedha mulemidhin, wa ngoey thathilgal, nuy mina koey thathi a ngoey kuthaygoelgal, nuyng kazi madhin nanga ngoeymun thathi sinubi thonara mina kay gudal thathi. Senawbi kaziw tukuyap umanga nungu apuwaw kazi. Matha nuy kedha kayib nungu thathiw koey mamal kazi. ²¹ Ngi ngoeymulpa mulaydhin nubepa ngapa moeypa lak ngidh nuyng iman.

²² 'Kasa kay kedha ngoey ngibepa kedha mulemidhin. Senawbi kazin koey zageth nuydh nungu thathi wanan. Nuydh kay woenaypa nungu thathi kay um mepa. ²³ Kalanu ngi kedha ngoeymulpa mulaydhin, ngoeymulpa nginu lagoenu moengaypa lawnga, mamu bangal ngoeymun kuthayg nanga ngoeymuniya kalmel. ²⁴ Ngoey mura ngoeymun thathi yadu thuradhin, ngi midh umay nanga ngoeymulpa.

²⁵ 'Nuydh ngoey lak ngapa wayayngu puy kunoepa barpudoeypa.

²⁶ Ngoey kedha, ngoeymulpa mabapa lawnga a ngoeymulpa nungu lagoepa mabapa lawnga. Benzoemanalayg nanga, ngoey kay memayipa. Wa, ngoeymun koewba kuthayg kay oesipa kalmel ngoeymuniya.

²⁷ Ngoeymun thathi ngoeymulpa mulaydhin kedha, “Ngitha ngulaygal ngaw ipi Reysoel nadh ngayapa kazi mamamoedhin matha ukasar. ²⁸ Urapun palamulngu umanga, thoyedhayl uruyn nuyn moegithap madhin sikedh. Ngath lak nuyn imayinga nuy nanga koezi miyaydhin ngawngu. ²⁹ Ngidh kay nanga Benzoemanan maypa ngawngu, wara kedha za dhadha mangiz nubiya yabugudanu dhadhal, ngay bal kasa umanga koerkak boedhan. Minguz kedha in ngay mina kay thathi.” ’

³⁰⁻³¹ Yudha lak mulaydhin kedha Yoewsepalpa, ‘Ngay kay nanga Benzoemanagig ngaw thathipa kuniya tidepa, a nuydh kay nanga imaypa kedha Benzoemanagiga nuy kay um mepa. Kedha zoenguz, senaw Benzoeman nungu igililnga a nuy mina koey thathi nungu ngoenakap kikiran kay kedha nungu kuth gasamoene. ³² Lak kay wara miyay? Ngath ngaw igililnga madhin ngaw thathipa sepa koewba kuthaygoepa, ngay nubepa kedha mulaydhin, ngath bangal nanga nuyn kuniya balbayginga sena bangal ngaw gegeyadh ngaw igilaw kuthalpa. ³³ Kedha zoenguz ngay gar kay koew nungu buthapa nginu zagethaw mabayg ngedh. Nuyn nungu tukuypiya kalmel kuniya wayar? ³⁴ Ngay kay nanga ngaw kusayg kuniya tidepa ngaw thathipa Benzoemanagig? Ngaw mina ubingina, ngaw thathipa ngoenakap mapupa gegeyadh gasamoeypa.’

45

Yoewsepa mulaydhin nungu tukuypoepa kedha, nuy nga nanga

¹ Yoewsepa nanga karngemidhin Yudhan yaday, nuydh nungu koerkak badh yan panidhar mura mabaygaw parunu. Nuydh nungu mura zagethaw mabaygal adhapa wayaydhin lagoengu muyngu. Wa, matha nungu tukaypal si lagoenu muynu nubiya. Nuy thanamulpa yakamaydhin kedha, nuy mina Yoewsepa thanamun tukuyap. ² Senawbi kaliya nuydh Yoewsepa mina koey gimiya may puydhadhin laganu muynu. Aykupithulgan nungu may adhaz karngemidhin thana Perolpa mulemidhin.

Thanamun tukuyapaw aka mina koeyza

³ Yoewsepa nanga mulaydhin nungu tukuypoepa kedha, ‘Ngay Yoewsepa.’ Nungu tukuyapal mina madhu pamemidhin, thana wara ya mulayginga nubepa, nuy nanga thanamulpa yapupoeybaydhin kedha, ‘Ngaw thathi matha igililnga?’ Kasa thana ngaru ya mulayginga, thanamun aka mina koeyza.

⁴ Yoewsepa kedha thanamulpa, ‘Ngapa gamupa thamemiw.’ Thana nubepa gamupa thamemin. Nuy kedha, ‘Ngay ngithamun tukuyap Yoewsepa ngitha ngan nanga yoewdhadhin Aykupithulgoepa. ⁵ Aka gasamayg. Ngithamulpa sike kedha, ngitha bangal gegeyadh gasamane modhabiya ngithamun kedha wati zagethoengu. Lawnga ina Awgadhaw butha poethay koezi pay ngapa parungu. Nungu ubilnga kedha, nuydh ngoena ngithamuniya kulay wayadhin ngitha akaw woekay thoemamayg. Ngay ngapa kulay ngithamuniya, mabaygoepa gudaz puydhaypa. ⁶ Ina matha ukasar wath ulaypa urapu gethaw dhimurhal wathar mura waniz zagethoepa matha ngoedhagidh lawnga, ayboewdhu thonarpa gasamoeypa lawnga.

⁷⁻⁸ ‘Ngitha lak wakay thoemamay ina ngoena Awgadhan kulay ngithamuniya wayadhin ngithamulpa gudaz puydhaypa. Ngithamun kulay ngara pudhamay midh nanga. Ngitha sepa yakanuray poeybaw. Awgadhan senawbi gegeyadh balbaygi maypa mina wadhethulu balbayg tidadhin. Nuydh ngoena ayngu zangu danal poethay kuyku mabayg aymoedhin,

ngithamulngu maytha aygin um pudhayle, ngithamun buwayngu idhu-moeyle. Ngitha ngoena yoewdhadhin, kasa kay kedha ngitha ngithamun geth lawnga. Awgadhan mura zapul buwayl idimoedhin kuyku nidhaypa. Ngitha, ngoena ngapa woeyayinga koepa, ngoena Awgadhan wayadhin. Nuydh ngoena koew mopakuyku mabaygan kuyku zagethaw mabayg aymoedhin. Kayib ngath ina minampa Aykupithunu.'

⁹ Yoewsepa matha umay thanamulpa kedha, 'Ngitha kedha thonara memayi ngaw thathipa kedha kay mulemiw, "In ngingu kazi Yoewsepa kedha mulema. Ngapa bangal paypa, Awgadhan ngoena kuykulnga aymoengu in Aykupithunu. Ngitha gar bangal kazayinga ngapa ngayapa.

¹⁰ Ngitha bangal ngayapa amadhan memayipu ngi a ngingu kazil a ngepal, ngingu mamuyil, kawal, nanil a setha mi zapul sey ngapa bangal mura. Mamuypa balbayginga amadhan lag Gusen. ¹¹ Thana bal ngitha nanga Goseninu ngath bangal ngitha danal pathepu urapu gethaw dhimural wathal ka matha bangal aygimayl. Ngaw ubiginga kedha ngitha maythaygi thiyaypa, ngithamun ipi-kazil a tetel uruyl."

Nuydh thana mura tukuypal yaynanob gamupa gasamoeyr

¹² 'Wa! Ngitha kalmel purkan iman ngoena, a matha kedha Benzoe-manalpa kakal, in ngay ngaw gudan ngithamulpa umepa mina ngalpan yangukudu ya. ¹³ Ladhu ngaw thathipa mulemiw kedha, ngay mi koey mabayg in Aykupithunu, a mura bangal yadu thurane zapul itha midh nanga paru ngitha imayngu. Paypa bangal ngapa nuyng manine.'

¹⁴ Nuydh Yoewsepa kalanu maylmayl geth thayan Benzamoenaniya; a nuyng Benzoemanan lak may nubepa Yoewsepalpa. ¹⁵ Nuy nanga Yoewsepa mayoersir nuydh thana mura yaynanob moeylmoeyl gamupa gasamoeyr a gudthapamoeyr nungu tukuypal. Nungu may kaliya thana tukuypal nungu urapun mayn ya sagul sir Yoewsepaniya.

¹⁶ Pero nanga karngemidhin kedha, Yoewsepan tukuypal ngabunanu, nuy a nungu zagithaw mabaygal thanamulpa mina kay dhiwalnga. ¹⁷ Nuy kalanu Yoewsepalpa mulaydhin kedha, 'Ngi thanamulpa muli, thanamun tetel uruya rugal balbayg poelaypa kuniya Kananapa mabapa. ¹⁸ Lak bangal thanamun thathi a thanamun ipi kazil boey kuniya mamayine, ngath bangal thanamulpa mina kapu boeradhar poeybane in Aykupithunu, thanamulpa balbayginga niyaypa koew. Thanamulpa thawpaya oesipa lawnga. ¹⁹ Midh setha kay dhuray sigangaral a kusumoene ipipa, kazipa, a thathipa thanamun ngapa moeypa. ²⁰ Thanamulpa kedha wakay oesig setha mi zapul kay thana wanepa, itha kay mi mina zapul nanga Aykupithunu bangal mura thanamun zapul.'

Thana buth pathemidhin Kananapa kuniya

²¹ Yakubun garkaz kazin kedha mina aymoedhin thanamulpa ya midh nanga madhin. Yoewsepa thanamulpa wara sigangaral mamayidhin a yabuya ayde dhuray, Pero nubepa midh na umay. ²² Yoewsepa wara thanamulpa mura yaynanob rugal mamayidhin sakariya thiyaypa, a thanamun koewba kuthaygoepa thoeri andred mura koethyl bokadhzoepul a urapu gethaw dhimural mura rugal kusumoedhin sakariya thoeyaypa.

²³ Nuydh nungu thathipa mina zapul woeyamoeydhin donkiya. Kapu Eykupithaw rugal nuydh wayamoeydhin wara ten donkiya a yabuya aydel puy kunalmayl a dhuray aydel nuydh wayamoeydhin ten yoepkaz donkiya. ²⁴ Nuydh nungu tukuypal wayaydhin mabapa. Moeygoepa nuydh thana wakay mamayidhin kedha, 'Kidhakhidhan bangal yabuya ya

pathowkamayg.’²⁵ Thana kuniya ladhudhin Aykupithungu thanamun thathipa Yakubulpa Kananapa.

²⁶ Thana nanga ngabunadhin, thana thathipa kedha mulemidhin, ‘Yoewsepa matha igililnga. Nuy Aykupithu kuyku minamay mabayg.’ Nuydh kay Yakubu* mina yapoethoemayinga, minguz kedha nuy ngoedhe madhu pamaydihin. Thana nanga nubepa mulemidhin. ²⁷ Kalanu nanga thana nubepa mulemidhin kedha, Yoewsepa midh na mulaydihin a nuydh na Yakubu sigangar yawaraw za imadhin, Yoewsepa mi sigangar wayadhin nubepa Aykupithupa, nuy Yakubu kalanu balbaygoesidhin a mina yapa thamadhin.

²⁸ Kalanu nuy kedha ‘Ngaw garkaz kazi ka matha igililnga! Ngaw ya matha kedha ngay kay ngaru nubepa maypa mepa, wagel bangal umanga.’

46

Yakubu nungu kazil a nungu kaziw kazil mudh thamadhin Aykupithupa

¹ Wa, Isoereyl* nungu kazil, a nungu kaziw kazil rug buthapoethay uzaraydihin. Kalanu thana memayidhin Biyasibalpa. Nuy Awgadhoepa yoewdhaydihin a eso poeybaydihin oltanu, nungu thathiw Isakan Awgadhoepa. ² Senawbi kubilu nanga nuyn pikin thayar Awgadhan nuy tharal kedha ‘Yakubu, Yakubu!’ Nuy Yakubu kuniya Awgadhoepa kedha muliz ‘Midh ngay in.’

³ Nuy Awgadh kedha, ‘Ngay mina Awgadh, ngay nginu thathiw Isakan Awgadh. Akan maygi Aykupithupa moeythayle ngath bangal nginu kaziw kazil wara bangal koey goegath aymoene Aykupithunu. ⁴ Ngay bangal ngibiya kalmel Aykupithupa, a Yoewsepa bangal ngibiya kalmel ngi bangal na umanga, kurusipa bangal ngath nginu kaziw kazil lak boey kuniya thabi boeradhoerapa mamayine.’

⁵ Kalanu Yakubu a mura nungu kazil a kaziw kazil thana memayidhin Biyasibangu. Nungu kazin nuyn, a mura ngepal sigangar mabaw zapunu pathamoeydihin Aykupithu Peron mi sigangar mabaw za wayadhin thana-mulpa nanga.

Thanamun buwayl itha

⁶ Thana mura thanamun zapul kusumoedhin a thanamun tetel uruyil Kananangu Aykupithupa. Yakubu mura nungu kazil, a kaziw kazil, ⁷⁻⁸ garkaz kazil, yoepkaz kazil, a nungu garkaz a yoepkaz ngepal.

A setha ngaya nanga Yakubuniya kalmel asimoeydihin Aykupithupa itha kedha:

Yakubun kaziw kazil Leyalngu

⁹ Rewben nungu kuykuyg garkaz kazi. Rewben, nungu garkaz koezil; Anok, Palu, Ezron, a Kami. ¹⁰ Simiyon, nungu garkaz koezil. Zemuwel, Zamin, Oad, Zasin, Zowa a Sawlo nuy Kananaw yoepkoeziw kazi. ¹¹ Lebi, nungu garkaz kazil. Gosen, Kowath, a Merari.

¹² Yudha nungu garkaz kazil; Sela, Periz, a Zera.† Perezan garkaz kazil kedha Ezron a Amul. ¹³ Isaka, nungu garkaz kazil; Tola, Puwa, Zasub a Sirom. ¹⁴ Zeboelon, nungu garkaz kazil; Seredh, Elon, a Zalil. ¹⁵ Itha Leyana kazil Yakubulpa, a wara nungu yoepkaz kazi Dina. Leya mura

* 45:26 Yakubun wara nel Isoereyl. * 46:1 Nungu wara nel Yakubu. † 46:12 Yudhan wara garkaz kazil, Er, a Onan umanga Kanananu.

nanu kazil mamayidhin Mesopoetaymiyanu. Mura garwoeydhamoeyn Yakubun kaziw kazil thoerti thoeri Leyalngu.

Yakubun kaziw kazil Zelpangu

¹⁶ Gad, nungu garkaz kazil; Zepon, Agi, Suni, Izbon, Eri, Arod, a Areli. ¹⁷ Asa, nungu garkaz kazil; Imna, Isba, Isbi, Beriya, a thanamun babath Sera. Beriyan garkaz kazi; Eba, a Malkiyel.

¹⁸ Itha thabi sikstin Yakubun kaziw kazil Zelpangu, Leyboen ngan nanga Leyalpa zagithaw yoepkaz madhin.

Yakubun kaziw kazil Reysoelangu

¹⁹ Yakubu, nungu ipi Reysoel nanu garkaz kazi matha ukasar Yoewsepa a Benzoeman. ²⁰ Aykupithunu, nanga Yoewsepan kazi ukasar garkaz nel; Manase a Epelema, apu Asenath Potheperan kazi, nuy Eliyopolisaw misnare. ²¹ Benzoemanan garkaz kazil; Bela, Bisa, Asbel, Gera, Naman, Eyi, Ros, Mupim, Upin, Ard. ²² Itha thabi potin nanga Yakubun kaziw kazil Reysoelalngu.

Yakubun kaziw kazil Bilalngu

²³ Dan nungu garkaz kazi Usim. ²⁴ Napathoelay nungu garkaz kazil; Zazil, Guni, Zeza, a Silem. ²⁵ Itha thabi seben nanga Yakubun kaziw kazil thana Bilalngu, Leyboen Reysoelapa ngan nanga madhin zagethaw yoepkaz.

Yakubun mina buway namba

²⁶ Yakubun mina buway namba mura siksti sikis Aykupithupa memayidhin Yakubun kaziw kazil. Matha nungu kaziw ipil ukamayginga. ²⁷ Sepal ukasar garkaz kazi Yoewsepan, nanga kazi mamamoedhin Aykupithunu garwoeydhamoeyn Yakubu a nungu kaziw kaziya mura sebenti nubiya gaya nanga Aykupithunu memayipa.

Yakubu, nungu kazil, a nungu kaziw kazil ngabunadhin Aykupithunu

²⁸ Thanu wagel kay Goseninu mangemidhin Yakubu Yudhan kulay wayadhin, Yoewsepalpa kedha, 'Ngoey bangal sew Goseninu ugepu. Thanu bangal na mangemine.' ²⁹ Nuy Yoewsepa kalanu nungu sigangar mabaw zapunu miyaydhin Gosenipa nungu thathipa gasamoeypa. Nuydh nanga thana si gasamoeydhin nungu Yoewsepan may mina koezya. Nungu thathipa mamu mayn muduliya geth thayadhin. Nuy Yoewsepa mina kay kuykuthalnga may adhadhin.

³⁰ Kalanu nuy Yakubu nubepa Yoewsepalpa mulaydhin kedha, 'Wa in mina ngi ngaw kazi, a ngath lak nginu paru iman. Lak wara zapa ubinmayginga a ngaw um kasa kobegadh thonara mepa.'

³¹ Nuydh Yoewsepa kedha nungu tukuypoepa a thathipa, 'Ngath mamu mopa kuyk Peron ngulayg palaypa kedha, ngitha mura ngabunoengu Kananangu ngaybiya. ³² A ngay kay nubepa mulepa kedha, ngitha mamuy danal poethay mabaygal a ngitha mura tetel uruyl danal pathayrngu a ngitha mura ngithamun tetel uruyl a kawal ngapa kusumoedhin, a mura ngithamun zapul.

³³ 'Nuydh kay nanga ngitha thuredhe a yapu kay na poeybepa kedha, "Ngithamun zageth miyay, ngitha mi zagethaw mabaygal." Ngitha kay kasa balbayginga mulemiw kedha, ³⁴ ngitha ngithamun kayn goeygingu ngapa mamuy danal poethay mabaygal lak kay nuydh Pero ngithamulpa Gusen niyaypa yadu poelgaypa. Kedha zoenguz Aykupithulgaw mabaygal

ubinginga kedha ngitha thanamun lagoepa tetel uruyl kusuman, thana-
mulpa ubinginga tetel uruyl.'

47

Thanamun niyay kay Kuseninu

¹ Kalanu Yoewsepa nungu tukuypal a nungu thathi yoelpamoeydhin Perolpa. Nuy kedha, 'Ngaw thathi a ngaw tukuypal, thana ngapa Kananangu kalmel thanamuniya tetel uruyl. 'Thana sey Kuseninu.'

² Nuydh kalanu nungu tukuypal yadu poelagiz Perolpa.

³ Nuy Pero thanamulpa yapupoeybiz kedha, 'Ngitha mi zagethaw mabaygal?'

Thana Yoewsepan tukuypal kuniya kedha mulemin. 'Ngoey mamuy danal poethay mabaygal ngoeymun thathiw thathil midh nanga. ⁴ Ngoey ngapa mudh thamangu koew niyaypa Kananangu. Kedha zoenguz Kanana mina kay gudal gegeyadh ayginga matha ngoedhagidh lawnga ngoeymun tetel uruypa aygudoepa. Ngoey gar ngibiya yoewdhemin ngidh gar ngoeymulpa wa mar Kuseninu mudhaw lagoepa aymoeypa.'

⁵ Pero kalanu Yoewsepalpa kedha muliz, 'Wa, setha nginu thathi a nginu tukuypal mangemingu. ⁶ In Aykupithu boeradhar thanamun za thana bangal sew Kuseninu mudh yoewthane mina doegam boeradhoeranu, a thanamulngu nga nanga balbayginga nanga mina zagethal mabayg nuydh bangal ngaw tetel uruyl danal pathepu.' ⁷ Yoewsepa mamunge a nungu thathi oengadhin Perolpa imaypa, a nuy Yakubu kalanu Perolpa woenabal ya mulaydhin.

⁸ Pero Yakubulpa yapu poeybaydhin kedha, 'Nginu wathal midh mura?'

⁹ Yakubu kuniya kedha mulaydhin, 'Ngaw igilaw kuthalpa ngay uzaraydhin nanga, kayib ngaw wathal urapu andred thokeri. Sethabi wathal kasa moenarimayl a mina koey zageth senubi thonara kedha lawnga ngaw thathiw thathil midh nanga thanamun wathal koeyma.' ¹⁰ Yakubu kalanu Perolpa yawa thuray woenab poeybadhin a kalanu kuniya tidaydhin.

¹¹ Yoewsepa, nuydh nungu thathi a tukuypal balbayg tidaydhin Aykupithunu a poeybadhin mina boeradhar amadhan Ramesoepa mopa kuyk midh nanga mulaydhin. ¹² Yoewsepa kalanu aydu poeybaydhin mura nungu thathi, a tukuypal a mura nungu thathiw kaziw kazil mina moegina koezil wara.

Aygi wath

¹³ Aygi wath mina kay gudal gegeyadh mangaydhin mura doegamuya Aykupithu a Kananaw mabaygan maytha aygi poegaypu a gamul goegadhimayl. ¹⁴ Thana nanga Yoewsepalngu puy kunal barpudoemoeypu nuydh Yoewsepa senabi bokadhza Peron lagoepa mayparu.

¹⁵ Mura nanga Aykupithu a Kananaw bokadhza sagul paladhin thana Aykupithulgal Yoewsepalpa ladhudhin a kedha mulemidhin 'Ngoeymulpa gar ayde, ngoey umapa maygi! Ngoeymun bokadhzoepul mura aygi thayamoeyngu.' ¹⁶ Yoewsepa thanamulpa kedha, 'Wa, ngithamun tetel uruyl ngapa modhabipa. Ngath kay ayde ngithamulpa kusumpa, ngithamun bokadhzoepul mura aygi thayamoeyngu nanga.'

¹⁷ Thana kalanu thanamun tetel uruyl Yoewsepalpa mamaydhin, a nuydh thanamulpa ayde kusumar modhabiya thanamun osapa, mamuypa, nanipa, kawapa a donkipa. Senawbi wathoen nuydh thanamulpa mamaydhin modhabiya thanamun tetel uruypa. ¹⁸ Wara na wath, sew kalanu nanga thana nubepa Yoewsepalpa kedha mulemidhin, 'Ngoey

midh ngingungu wara zapa woerdhaypa lawnga, ngoeymun bokadhzoepul mura aygi thayamoeyngu setha ngoeymun tetel uruyl nanga ngingu zapul. Ngoey lak zagigal ngibepa, matha ngoeymun gamul a boeradhar. ¹⁹ Ngoeymulngu gar umangu za aymar! Thana bangal ngoey a ngoeymun kaziw kaziw bangal ngaru balbayginga wara gegeyadhoepa lawnga a ngoeymun boeradhar bangal lak kedha mabaygoegasile. Ngoeymulpa gar ayde, a ngidh ngoeymun gamul a boeradharal kusumoeyr modhabiya. Ngoey bangal Peron zagethaw mabaygal a nuy bangal ngoeymun boeradhoeraw kuyk. Ngoeymulpa gar puy kunal a kapul uthuypa ngoeymun zagithaw lagoenu uthuypa.'

²⁰ Yoewsepa kalanu boeradhar mura barpudoedhin Aykupithunu Perolpa. Mura sew mabaygoepa kedha madhin thanamun boeradhoerapa yoewdhaypa. Kedha zoenguz aygi thonar mina kay gudal gegeyadh mangaydhin a setha boeradhoeral mura Peron zapul aymoeydhin. ²¹ Yoewsepa mabaygal zagithaw mabaygal aymoeydhin, war kuthangu war kuthapa.

²² Nuydh Yoewsepa matha misnarew boeradhar barpudayginga, minguz kedha thana nubepa yoewdayginga, Pero thanamulpa bokadhza poethaypu thanamulpa niyaypa. ²³ Yoewsepa kedha mulaydhin mabaygoepa, 'Ngitha iman a, ngath ngitha a ngithamun boeradhoeral Perolpa barpudoemoeyngu nagul itha ngithamulpa uthuypa ngithamun zagithaw lagiya.

²⁴ Ayboewdhu thonar nanga gasamoene, ngitha bangal ngaru Perolpa ayde kusumoene ngibiya payb liday nanga kunalmayl, ngaru urapun thanamulngu Perolpa a setha midh na wanedhe nanga, mura ngithamulpa nagupa a aypa. Wa, nubi za matha kedha ngithamulpa, a ngithamun kazipa, a ngepoepa.' ²⁵ Thana kedha, 'Ngidh ngoey igil poelayngu ngidh ngoeymulpa kapu pawa aymoeyngu, ngoey bangal Peron zagethaw mabaygal.' ²⁶ Yoewsepa nan sabi aymoedhin Aykupithunu kedha, Perolpa ngaru ayde kusuman ayboewdhu thonara ina nabi sabi ngaru meparu bangal. Matha misnarew boeradhar Peron za aymoeyginga.

Yakubun moeygoepa yangukudu

²⁷ Thana Isoereylalgal Aykupithunu memayipu Kuseninu, thanamun kaziw a kaziw kaziw ngalaga nanga pawpa lak kupar palaydhin a matha koey ayde zapulgal aymoeydhin. ²⁸ Yakubu nuy meparu Aykupithunu matha mura sebentin wathoelnga kurusipa nuy urapu andred a poti seben wathalayg aymaydhin.

²⁹ Na nanga nungu Yakubun thonar amadhan thamaydhin, nuydh Yoewsepan thuradhin, nubepa kedha mulaydhin, 'Koewki ngaw piti madhuya geth mar a mina koey ridha yawadhan kay aymar kedha, ngibepa ngayapa koew moerama thoeyaypa lawnga Aykupithunu. ³⁰ Ngaw ubi kedha ngoena kalmel ngaw thathiya moerama thayan, thana ngalaga nanga ngoena bangal koezi adhapa Aykupithungu manine.' Yoewsepa kedha, 'Ngath bangal ngingu ubilnga aymoene.' ³¹ Yakubu* kedha 'mina ya muli kedha ngidh bangal aymoene.' Yoewsepa kalanu mina ya mulaydhin kedha, 'Ngath bangal aymoene ngingu ubilnga.' Yakubu nuy boeginu poeydhay mina koey thathi nuy nanga eso poeybaydhin Awgadhoepa.

48

Yakubu woenab poeybadhin Epreymaw Manasew mulipa

* **47:31** *Yakubu*: Isoereylan wara nel Yakubu.

¹ War thonara nanga nuydh Yoewsepa karngemidhin kedha nungu thathiw kikir mina koezya. Nuydh nungu ukasar garkaz kazi mamoe-moedhin, Manase a Epreym. Kalanu thana Yakubulpa imaypa memayidhin. ² Nuydh nanga Yakubu gasamoedhin kedha Yoewsepa nungu garkaz kazi ngapa nubepa imaypa, Yakubu moegawn garpathamoeydhin uthuy lagoenu nungu igi niyaypa.

³ Yakubu kedha mulaydhin Yoewsepalpa, 'Awgadh, adhapudhay woenabal poerapoeral Awgadh, ngayapa yakamaydhin goegath nel Luz Kanananu, a nuydh ngayapa woenab poeybadhin, ⁴ a kedha woenabal yangukudu guythuyadhin ngayapa, "Ngath bangal ngibepa koeyma kazi mamayine, thana bangal ngingu kaziw kaziw wara koey goegath lag bangal. Ngath kay ngibepa nubi boeradhar maypa ngingu kaziw kazipa thanamun za pamoeygoepa."'

⁵ Wa, lak Yakubu Yoewsepalpa kedha, 'Sepal ngingu ukasar garkaz kazi Aykupithunu ngawal na kazi mamoe-moedhin, ngay wigel kay koepa ngapa miyaydhin, sepal ngaw kazi matha kedha, Rewbenaw Simiyonaw midh nanga. ⁶ Ngingu bangal nanga dhuray kaziw nanga thana bangal ngaw kaziw lawnga, thanamun aykuyk ngawngu lawnga, thana bangal mura zapul gasamipu Epelemaw Manasew mulingu ngingu ukasar kazingu. ⁷ Ngath kedha zoenguz kedha aympa ngingu apu Reysoel. Ngaw koerkak badh mina koezya nadh Kanananu muwasidhin Eprathapa amadhan, ngoey nanga Mesopoetaymiyangu. Ngath nan sina moerama thayadhin Eprathapa yabugudanu pasinu.*

Yakubu nuydh Yoewsepan kazi imamoedhin

⁸ Nuydh na Yakubu Yoewsepan kazi imamoedhin, nuy yapupoeybaydhin kedha, 'Ipal ngawal?'

⁹ Yoewsepa kedha, 'Sepal ngaw garkaz kazi Awgadhan ngawal ngayapa Aykupithunu mamamoedhin nanga.'

Yakubu kedha, 'Ngapa ngayapa palay mamamoeriw nakay ngath palamulpa woenab poeybaypa.'

¹⁰ Yakubu zapul moegina yawaymoeypu minguz kedha nuy mina kay thathi nubepa matha ngoedhagidh lawnga balbayginga imaypa. Yoewsepa kalanu palay Yakubulpa mamamoedhin, nuy Yakubu palay gudthapaman.

¹¹ Yakubu kedha Yoewsepalpa, 'Kazi, ina waza kulay koey koerkak badhalnga; ngayapa kedha, ngath ngingu paru lak imayinga. Kayib nanga matha ngingu paru lawnga. Awgadhw sib wanan ngayapa kedha, ngath ngingu kaziw paru imamoemoenu.' ¹² Palay garkaz palamun popuya pasinu kaday siyamar; kalanu Yoewsepa palay adhapa maman a kuyk patidan apasin Yakubulpa, paru boeradhoerapa mulupa.

¹³⁻¹⁴ Nuydh Yoewsepa ngapa yoelpamoedhin nungu ukasar kazi palamun maykuykuya. Wa, kuykuyg waza Manase Yakubun getha doegamoenu, a kuthayg Epelema boedha doegamoenu. Kasa kay kedha Yakubu nungu geth wardh wanamoedhin; kuthaygiya nungu gethadoegam geth kuykunu a kuykuygiya boedhadoegam geth kuykunu wanamoedhin.

Kalanu Yakubu woenab poeybadhin Yoewsepalpa a kazipa nungu

¹⁵ Kalanu nuydh Yakubu Yoewsepalpa woenab poeybadhin kedha, 'Abraman a Isakan Awgadh ngi palamun thawmayzi Awgadh, woenab poeybaw palbi kazipa! Awgadh, ngoena ngadh nubi goeygipa gethiya yoelpadhin woenab poeybaw palamulpa.'

* 48:7 Kayb Epratha kedha thoeraypa Bethiyam.

16 Angela, ngoena ngadh nanga mura wati mathamayl zoenguz gudaz puydhadhin woenab poeybaw palamulpa.
Lak bangal ngaw nel a ngaw thathiw nel,
Abraman a Isakan ngaru bal pawpa gethawoeyaypu palay.
A lak bangal palay koeyma kazilayg
a palamun kaziw kazi.'

17 Yoewsepa nanga imadhin kedha nungu thathiw getha doegam geth Epelemaniya kuykunu, nuy ubigasidhin. Nuydh nungu thathiw geth adhapa moeypa madhin Manasen kuykupa. 18 Nuy Yakubulpa kedha, 'Bab kedha lawnga, senaw kuykuyg kazi nungu kuykunu nginu getha doegam geth wanar.'

19 Nungu thathi ubigasidhin kedha mulaydhin, 'Ngaw kazi, ngay ngulayg. Manasen kaziw kazi bangal koey garsar, kasa kay kedha nungu kuthaygaw bangal lak koeyma Manaseniya, nungu kaziw kazi bangal wara koey goegath.' 20 Yakubu woenab poeybadhin palamulpa senabi goeyginu, a kedha mulaydhin, 'Isoereylaw buway bangal ngipel nel tharempu thana bangal na woenabaw ya umamoeypu kedha, "Awgadhan bangal ngithamulpa lak koey woenab poeybane kedha, Epelema Manasew midh nanga." ' Wa, nuydh Isoereyl kedha kuniya aymoedhin, nuydh kuthayg kulay madhin; Eplema kulay Manase wagel.

21 Kalanu Yakubu Yoewsepalpa kedha mulaydhin, 'Ngidh ngoena iman, ngaw um mina amadhan, kasa Awgadh bangal ngibiya kalmel a ngin bangal lak kuniya manine nginu thathiw thathiw lagoepa. 22 Sena ngibepa, nginu tukuyपाल lawnga ngath madhin Sekoem, koey ayde lag ngath madhin Amoraythalgoengungu ngaw kuyay thurikan a gagay thayakan.'

49

Yakubun moeygoepa yangukudul

1 Yakubu mura nungu garkaz kazi garwoeydhamoeydhin a kedha mulaydhin, 'Ayawal ngapa ngayapa gamupa. Ngay ngithamulpa mulepa, kalaw goeyginu bangal midh na paru zapul aymoeypu ngithamulpa, a ngithamun kaziw kazipa.' 2 Nungu Yakubun wara nel Isoereyl. Nuy kedha nungu garkaz kazipa, 'Kurusipagemiw ngaw yapa, ngay ngithamun thathi Isoereyl.' Nuydh thanamulpa moeygoepa yawadhan aymar yaynanob kedha,

Rewben

3 'Rewben, ngi ngaw kuykuy kazi a ngi ngaw magaw, ngaw koeykoeyne niyaypa yoelpay kazi. Ngi mura gimal nginu tukuypiya, nginu magaw koeyza, a nginu woeydhumoeypu. 4 Ngi ngoedhe koey woerngu woeyay baw lagiya mura, kasa kay kedha nginu kupay bangal mamu mina lawnga nginu tukuypiya gimal. Minguz kedha, ngidh koey wati pawa aymoedhin ngaw zagethaw yoepkaziya; yoepkaz nga nanga lak kedha ngaw ipi. Ngidh nginu thathiw uthuy lag sagul paladhin, mina apasinga.'

Simiyon a Lebi

5 Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Simiyon a Lebi ngipel mina tukuyap kazi, ngipel matha kedha koey magawlinga, ngipeniya nanga ngipen koewbu rugal niyaypa. 6 Kasa kay kedha, ngayapa ngipeniya puzipa lawnga. Ngayapa kedha ngoedhal ya umaynu puzipa lawnga ngipeniya, ngipel mabayg thabukirin uma mathampa, a wara thonara garkaz kow ngipel kasa nuy nuthaypa thatha uma mathamaypa. 7 Wati

za bal mangedhe ngipen thabukirinu. Ngipel waza mina silamaylayg,* mina koey silamaypa nagaylayg. Ngipel koerkak badhoegig. Ngath bangal ngipel sigaw gud wanamoene ngipen mabaygiya, mura Isoereylalgiya.

Yudha

⁸ Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Yudha, nginu tukuypan bangal ngin thawmayparu, kedha zoenguz ngi nginu thabukiriw mabaygiya kasa mabadh ulaypa. Ngidh thana mabar bal gasamoeypa. Nginu tukuyppal bangal ngibiya parunu bangal kuykul pathidhamoeypu.

⁹ Ngi ngoedhe kobris ayngu aygudaw mabayg koey magawlnga ngoedhe loeyon. Silamay kalanu ngi nginu lagoepa kuniya tidiz a ngoenapudiz. Ngi ngoedhe loeyon nge, kobris aygudaw ayngu kalanu, koey akalnga nginu ngoenapudhayngu gegeyadh maythayle.

¹⁰ 'Wa, ngi Yudha ngibepa, nginu buwaypa bangal Peron rugapa oengaypa, nginu kaziw kazin bangal gethiya yoelpaypu a minampu. Lagan bangal ngi a nginu kaziw kazipa bangal modhabiya mayparu, ngithamulpa kapu asin a koerngayl kawra manin parunu, kurusipa bangal mina kupu mabayg mangedhe, kedha mopakuyku zapa oengaypa. ¹¹ Ngi a nginu buway koey aydeg zapulayg bangal, ngoedhe kedha ngidh nginu tetel uruy donki goereypaw puy kuykunu yatharan, mina kapu goereypaw puy. Ngidh nginu rugal kulka gamul umal ngukin goereypaw ikaynu garwalgamoeypa. ¹² A nginu mabaygal bangal mina kapu ngoedhalmayl toedipu, koey gamul dhangalmayl bangal koey susu ikay woeningu a umal ngukingu kubikub purkalmayl.'

Zeboelon

¹³ Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Zeboelon bangal malu buwadhoenu niparu. Nginu buway nanga thana bangal mina koey butaw zagethalgal. Thanamun butaw anga thoeyay lagal koeygarsar kurusipa Saydon.'

Isakar

¹⁴ 'Isakar ngi matha ngoedhagidh lawnga donkiya; donki nge bangal zagethan meparu, Isakar ngi kasa gamu goegadhin apiya yoewipa, nginu zagethaw ruganu dhadhal. ¹⁵ Kurusipa ngidh iman kedha, "Ina kay mina kapu ngoena pudhay lag." Boeradhar mina kapu ngoedhalnga, mura ubilmaypa ngibiya aymaypa sethabi boeradharoenu, kasa kay kedha ngithamun buway gamul koey goegadhimayl zagethoepa aymoeypa. Kurusipa bangal ngitha wara mabaygaw mapu zagethaw mabaygal aymoeyne.'

Dan

¹⁶ Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Dan, nginu nel muynu kedha, "minamay mabayg". Nginu kaziw kazingu bangal ngulayg thanamun mabayg zoeyzi neydhay, matha kedha mura Isoereylaw buway midh nanga. ¹⁷ Ngi a nginu buway bangal ngoedhe thithur thabudh yabugudoenu pasinu thura nagemipu, ngithamun thabukiriw mabaygo-engu gumi mangayle. Ngitha ngoedhe nge thithur thabul ngithamun thabukiriw mabaygaw osanu pukukoenu thoeydhemipa, mamu nuy thabukiriw mabayg osangu adhathayan.'

¹⁸ Kalanu Isoereyalan thoeythupoegay Awgadhoepa kedha, 'Kuykulnga, ngidh gar ngoena ibupudhar, a mura zapul thow palat, ngath kasa ngi ugaypa.'

* **49:7** Zenesis 34:30 a Mathayu 26.52 geth tidi: *mabaygan ngaya nanga thurik gethan gasampa, thana thanamun um gasampa kuyk senaw thurik.*

Gad

¹⁹ Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Gad, nginu buway nanga bupaw mabaygan bangal mathampu, kasa kedha nginu buwayn bangal thana wigel wakaypu mathamoeypa.'

Aser

²⁰ 'Aser, nginu buway boeradharan bangal, ayboedhaw thonara koey aykapulnga. Sethabi aydel bangal matha ngoedhagidh mopakuykupa.'

Napathoelay

²¹ 'Napathoelay nginu buway bangal ngoedhe diyadh, kasa kobigadh wamayipu, matha wamenalnga wadha wadhagampa wamayipu, a thanamun kazil lak kedha kapu gamulmayl.'

Yoewsepa

²² Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Yoewsepa, nginu buway bangal kapu puy koewsal tham, ngukinu pasinu. ²³⁻²⁶ Nginu thabukiriw mabaygal bangal ngitha mina gegeyadh mathamoeypu, kasa kay kedha thana bangal ngitha yan wakaypu gagay thayakaw poegaypa. Minguz kedha, ngithamun thabukiriw mabaygal ngapa nanga ngithamun gethal mina soersimayginga thayakal tadimaypa, a Isoereylan Awgadh, ngaw Awgadh nuydh ngitha magaw palepa. Nuydh ngithamulpa mura mina zapul poeybepa, matha kedha mamuy danal poethay mabayg nungu mamuy danal pathepu. Minguz kedha nuy adhapudhay woenabal a poeraoeral Awgadh ngoedhe kedha kula. Nuydh poeybaypa ari nguki a matha kedha boeradharaw nguki. A woenab kalmel mura tetel uruya a ngithamun kaziya. Mura za senawbi, ngithamuniya mura gugu ubidh thoeayzinga padal, poelawal, a aypuykoewsal. Ngaw mina ubi kedha, mura itha bangal thabi mina zapul, woenab bangal Yoewsepan kuykoenu, kedha zoenguz Awgadhan nuy nana adhapa thamadhin nungu tukuypoengu. Awgadh nubiya parunu geth wanadhin.'

Benzoeman

²⁷ Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Benzoeman mina bathaynga kurusipa kut, ngi ngoedhe kedha kobris ayngu aygudaw mabayg, koey magawlna ngoedhe aygudal umay, ngoedhe woelp.'

²⁸ Itha thabi nelay gimal nanga thana Isoereylaw twaylob buway kuykul, a itha thabi kapu yangukudul nanga thanamun thathi Isoereyl thanamulpa yaynanob umay umapa moeygoepa.

Isoereyl nungu kuth a nungu moerama thoeay

²⁹ Kalanu Isoereyl nungu twaylob garkazipa kedha mulaydhin, 'Wa, ngaw mabaw thonar gasaman. Ngay sipa ngaw thathiw thathipa garwoeydhameoyne bangal. Ngitha bangal ngoena sakaynu muynu wanane, ngaw thathil ngalaga nanga Epronan boeradhoernu, Ithalayg. ³⁰ Ngitha ngulaygal kedha, Makpela wara lagaw nel sey Mamrenu, Kanananu muynu, ngalpan thathiw thathin ngalaga nanga boeradhar barpudhadhin,† ngalpan umagamupa moerampa thoeaypa.

³¹ *Thana Abramsa,‡ nungu ipi Seray, Isaka, nungu ipi Rebeka, a matha kedha ngath sey wanadhin ngithamun apu Leya. ³² Senabi boeradhar a sakay si Ithangu barpudayzinga. Ngitha bangal ngoena sew moerama thoeayne.' ³³ Nuy yanu kalanu, nuy lak apiya yoewnadhin urapumayn, nuydh muwasidhin.

† 49:30 Abramsa nuydh boeradhar barpudhadhin, wara Zenesis 23.3-20 geth tidi.

‡ 49:31

Abraman kuth, wara Zenesis 25.9-10 geth tidi.

50

Yoewsepan may koezya nungu thathipa

1 Nuydh nanga Yoewsepa imadhin kedha Yakubu muwasin nuy kasa mura nungu thathiya gimiyaya maylmayl pudhaydhin paruya, nuynd gud thapamar. 2 Kalanu Yoewsepa nungu zagithaw mabaygoepa mulaydhin, nungu thathiw gamupa danal poethaypa. 3 Poti goeygilnga thana danal pathadhin. Aykupithulgan sebenti goeygipa koerkak badh gasamoedhin. 4 Koerkak boedhaw thonar nanga muwasidhin Yoewsepa kalanu Peron zagethaw mabaygoepa mulaydhin, 'Ngay gar yoewdhiz ngithamuniya in nubi yangukudupa Perolpa mariw. 5 Ngaw thathiw nanga um amadhan aymaydhin nuydh ngoena mina yoepa mulaypa madhin, ngath bangal nuynd Kanananu moerama thayane nuydh ngalaga nanga boeradhar barpudoedhin. Ngaw gar yoewdhiz ngoena pawayaw ngaw thathiw gamupa moerama thoeaypa, a ngay bal kalanu lak boey kuniya.'

6 Nuy Pero kedha mulaydhin, 'Wa uzar a nginu thathiw gamu moerama thayar, ngi midh nanga umepa.' 7 Kalanu gar nuydh Yoewsepa nungu thathi moerama thayadhin mura Aykupithu kuyku mabaygal asimoydhin Yoewsepaniya. 8 Yoewsepan mabaygal a nungu tukuypal a mura nungu thathiw kaziw kazil asimoydhin. Matha moegina koezil yawaygal, a tetel uruyl kawal a mamuyil kuniya yawaygal Goseninu. 9 Mabaygal kedha osanu, a sigangaraw mabaw zapunu memayidhin, Yoewsepaniya mabayg mina kay garsar senawbi thonara.

10 Thana nanga ngapa si na mangemidhin kunaw zagethaw lag, Athadhoenu sager doegamunu, Yuridhaw Koesanu, thana mina gegeyadh koerkak badh gasamoedhin, a mina kay gima may mar. Kalanu Yoewsepa si maywoedhay ay aymoedhin seben goeygilnga. 11 Thana nanga Kananaw mabaygan imadhin kedha Aykupithulgan maywoedhay ay aymar Athadhoenu, thana kedha mulemidhin. 'Sena thana mina kay ridha maywoedhay ay aympa!' Nan senawbi lag kedha zoenguz kedha tharadhin Abel Mizraym.

12 Yakubun kazin kalanu thanamun thathiw yawoedhayzimaya thayamidhin. 13 Thana nungu gamu madhin Kananapa a kulaw sakaynu muynu wanadhin Makpelanu sager doegamunu Mamrenu, Abrama mi boeradhar na Ebronangu barpudoedhin, Ithalayg. 14 Thana nanga Yakubun gamu moerama thayadhin kalanu thana mina mura Yoewsepaniya kuniya asimoydhin Aykupithupa a Yoewsepan tukuypal, a setha ngaya nanga asimoydhin.

Yoewsepa nungu tukuypal lak mina ridha yadu mamaydhin

15 Thanamun thathiw umaw kaliya nanga, thana Yoewsepan tukuypal kedha memayidhin, 'Ngalpa bangal midh paru, Yoewsepa bangal nanga ngalpalpa matha wati igalayg muledhe bal, ngalpalpa nubepa kuniya modhabiya moeypa mura, ngalpa nubepa mi gegeyadh nanga aymoedhin?'

16 Senabi kaliya thana Yoewsepalpa kedha ya madhin, 'Wagel ngalpan thathi mulupa, 17 nuy kulay mulaydhin ngoeymulpa kedha, "Ngitha bangal nubiya yoewdemine gud pawayar sena ngithamun gegeyadh kedha, ngidh gar nginu tukuypaw gegeyadh gud woeyamar thanamulpa." Wa, sena mina ngoeymun gegeyadh, ngoey nginu thathiw Awgadhw zagethaw mabaygan aymoedhin.' Nuydh na Yoewsepa thanamun yangukudu gasamoedhin nanga kasa may.

¹⁸ Kalanu thana nungu tukuypal lak thanamun geth kuykul patidamoeyr Yoewsepalpa parunu kedha yaday, 'Itha ngoey ngibiya parunu ngoedhe ginu zagethaw mabaygal.'

¹⁹ Kasa kedha Yoewsepa thanamulpa kedha mulaydhin, 'Akan maygi, ngayapa ngaw geth Awgadhiya kulay thoeaypa lawnga. ²⁰ Ngitha ngoena wati doegamuya buwayl thayadhin, kasa Awgadhan nan senabi wati doegam buwayl thoeay mina doegamuya, buwayl thayadhin mabaygaw igililmaypa kay kuthal poelaypa kayb ngaya nanga igililmayl. Minguz kedha, kulay za midh paru nanga aymaydhin. ²¹ Ngithamulpa wara zaginga aka goesamoeypa, ngath bangal ngitha a ngithamun kaziw kazi bangal danal pathepu.' Kalanu nuydh thana lak mina yadu mamaydhin balbayginga, a gabu yadu mamaydhin. Seta yadu nuydh thanamun ngoenakapul thamamoeydhin.

Yoewsepan kuthaw thonar

²² Yoewsepa a nungu kaziw a nungu kaziw kaziw Aykupithunu memayipu, nungu nanga kuthaw thonar gasamoedhin nungu sethabi thonara wathal mura urapu hundred ten. ²³ Nuy Yoewsepa igililinga memaparuru kurusipa nuydh Epliyaman kaziw a ngepal imaydhin, a wara nuydh Makayan kaziw imaydhin. Nuy Maka waza Manasen kaziw.

²⁴ Nuy kedha nungu tukuypoepa, 'Ngaw um mina amadhan, Awgadhan bangal ngitha danal pathepu, a nuydh bangal ngitha adhapa yoepamoeyne koezi sena ngalaga lag sey yadupalgadhin Abramalpa, Isakalpa, a Yakubulpa.' ²⁵ Kalanu Yoewsepa yapu poeybaydhin mabaygoepa kedha, 'Ngayapa mulemiw, ngitha bangal Awgadhan yoelapidhe sethabi lagoepa, ngitha bangal ngaw gamu manine a ngithamuniya kalmel?'

²⁶ Wa, thonar gasamoedhin Yoewsepa muwasidhin Aykupithunu sethabi thonara nungu wathal urapu andred ten, thana nungu gumu buth pathadhin a kobeniw muynu wanadhin.*

---

* **50:26** Thanamun gamu pini wakashul koei Aykupithunu.

Mathayu

Yesu Kerison buway

(Luka 3.23-38)

- ¹ Yesu Kerison buway kuyk kedha. Abrama nuy kuyk, wara nungu kaziw kazingu ngapa Dhawitha. Nuy aymaydhin adhapudhay kuyku garkaz muynu Isoereylanu, a Dhawithan kaziw kazingu ngapa, Yesu Keriso.
- ² Abraman* kazi Isaka†. Isaka nuy Yakubun‡ thathi. Yakubu nuy Yudhan§ thathi. Yakubu nungu garkaz kazil lak koeygarsar*.
- ³ Yudhan kazi Perez a Zera. Palamun apu Thamar. Perez nuy Ezronan thathi. Ezron nuy Raman thathi.
- ⁴ Rama nuy Abinoedaban thathi. Aminoedab nuy Nasonan thathi. Nason nuy Salmonan thathi.
- ⁵ Salmon nuy Bawzan thathi. Bawzan apu nel Rayab. Bawzan kazi nel Obed. Obedan apu nel Rutha. Obed nuy Zesin thathi.
- ⁶ Zesi nuy Dhawithan thathi. Nuy Dhawitha Isoereylaw kuykulnga. Dhawitha nuy Solomonan thathi. Solomonan apu kulay wara mabaygaw ipi, Urayan ipi. Kalanu na Dhawithan ipi aymaydhin.
- ⁷ Solomon Rewobowaman thathi. Rewobowam nuy Abayzan thathi. Abayza nuy Azan thathi.
- ⁸ Aza Ziyosapathan thathi. Ziyosapath nuy Ziyoraman thathi. Ziyoram nuy Uzayan thathi.
- ⁹ Uzaya nuy Zothaman thathi. Zotham nuy Ayazan thathi. Ayaz nuy Ezakayan thathi.
- ¹⁰ Ezakaya nuy Manasen thathi. Manase nuy Amonan thathi. Amon nuy Zosayan thathi.
- ¹¹ Zekonaya a nungu tukuypal, thana Zosayan kazil.

Senawbi thonara Babilonaw mabaygan koewbu Aymoedhin thana-mulpa, gasamoeydhin koeyma mabaygal kuniya thanamun goegathoepa. Zekonaya a nungu tukuypal gasamoeydhin kalmel sethabi mabaygiya Babilonapa.

¹² Zekonayan kazi nel Siyaltil, nuyn kazi madhin sey Babilonanu.

Siyaltil nuy Zerubaybelan thathi.

¹³ Zerubaybel nuy Abiyudhan thathi.

Abiyudh nuy Eliyakoeman thathi.

Eliyakoem nuy Azoran thathi.

---

* **1:2** Abraman kazimay ya: wara Zenesis 11.27-32 geth tidi. † **1:2** Isakan kazimay ya: wara Zenesis 17:9-21 geth tidi. ‡ **1:2** Yakubun kazimay ya: wara Zenesis 25.19-27 geth tidi. § **1:2** Yudhan kazimay ya: wara Zenesis 29.34-35 geth tidi. * **1:2** *Yakubu nungu garkaz kazil lak koeygarsar*: wara Zenesis 29.1 kurusipa Zenesis 50.26 geth tidi.

14 Azor nuy Zadokan thathi.
 Zadok nuy Asiman thathi.
 Asim nuy Eliyudhan thathi.
 15 Eliyudh nuy Eliyayzan thathi.
 Eliyayza nuy Mathanan thathi.
 Mathan nuy Yakubun thathi.
 16 Yakubu nuy Yoewsepan thathi,
 a Yoewsepa nuy Mariyana alay.
 Mariya na Yesun apu,
 nuy mina Awgadhaw woeyayinga, Yesu Keriso.

17 Thanamun maykuykul kedha, 14 maykuykul Abramalngu Dhawithalpa, a lak kedha 14 Dhawithoelngu Babilonaw thonarpa; Babilonangu ngapa Kerison thonarpa lak kedha 14 maykuykul.

*Yesu Kerison kazimay ya
 (Luka 2.1-7)*

18 Yesun kazimay ya kedha. Nungu apu Mariya. Yoewsepa kulay nan yapu poeybar, kasa kay kedha wagel kay palay niyaypa yoelpempa, nadh gasamadhin kedha, na mapunga, kuykulmay Maygi Mariw woenab nabiya kalmel. 19 Yoewsepa nuy kapu mabayg, koey gabu ngoenakapulnga, nuydh nanga gasamoedhin kedha, na mapunga, nungu niyaypa yoelpaypa ubi-gasidhin, kasa kay kedha nungu ubi-ginga kedha, nuydh nan mabaygaw parunu kuniya wayan. Nungu ubi kedha palamun niyaypa yoelpay gumi pathidhan, nanungu Azirngu gasamoeyle mabaygaw parunu.

20 Nuy senawbi wakay thoemamaynu mer, nubepa Awgadhaw angela pikin tharaydhin, a nuy nubepa kedha, 'Yoewsepa, Dhawithan kazi, ngidh aka gasamayg, ngidh bangal Mariyana manine ngibepa ipi, sena nabiya Awgadhaw Kazi. 21 Nadh bangal thurkiyay kazi imane, ngidh bangal nuy nel tharane Yesun. Nuydh bangal nungu mabaygal gudaz puydhamoeyne mura thanamulngu wati kuthangu gasamoeyle, thanamun ipidhadh gegeyadhoengu.'

22 Ina mura Awgadhaw buthathayzinga, kedha zoenguz nan kuyku nidhadhin, kay paypa kulay thonara Awgadhaw peropetha mura nabi buwaylthoeyay yadu madhin kedha, 23 'Ngitha bangal imane mina badhagi ngoewakaz na bangal mapunga Aymidhe, nadh bangal garkaz kazi imane. Nungu nel bangal Imanuwel.' Nubi nel pudhamoeyn kedha, Awgadh ngalpaniya kalmel.

24 Yoewsepa nuy nanga danpalaydhin, nuydh madhin Mariyana nubepa ipi, 25 kasa kedha nuy nanungu koerawayg kurusipa nadh garkaz kazi imadhin. Nuydh nel tharadhin Yesun.

2

Zugubaw mabaygal woeraw doegamoengu Yesulpa ladhudhin

1 Nubi thonara Yesun kazi madhin muynu Bethliyamanu Yoewdhayanu. Erodh nuy kuyk senawbi thonara. Dhuray zugubaw mabaygal memayipu, thana woewra doegamoengu, azaz lagoengu ladhudhin Yoerusalemoepa, thana kedha, 2 'In kay Yoewdhayalgaw Kuykulnga ngalaga danadhadhin? Ngoey kayn thithuy imadhin. Ngoeymulpa kakal senabi kayn thithuy, ngoey gasamoedhin kedha, Yoewdhayalgaw Kuykulnga danadhangu. Ngoey ngapa nubepa apapudhaypa, a thawmaypa.'

³ Erodh nanga karngemidhin, nuydh gegeyadh gasamoedhin, a matha kedha mura mabaygal muynu Yoerusalemoenu. ⁴ Nuydh garwoeydhamoeydhin mura kuyku misnarel a dhuray sabiw ngurpay mabaygal. Nuy kedha thanamulpa, 'Kerison ngalaga kazimaypa?' ⁵ Thana kedha, 'Muynu Bethliyamanu, Yoewdhayanu, kay paypa kulay peropetha minar paladhin kedha,

⁶ "Moegina goegath Yoewdhayanu muynu, nel Bethliyama, ngi moegina goegath dhadhal mura goegathal Yoewdhayanu; nginungu bangal ngapa Kuykulnga, nuydh bangal gethiya yoelpamoeyne ngaw mabaygal, Isoereylaw buway."

⁷ Erodh kalanu mina muya Zugubaw mabaygal thuraydhin, gasamoeypa thanamulngu ngulayg nuy senawbi thithuy mi thonara nanga kakal. ⁸ Nuydh kalanu thana wayaydhin Bethliyamapa, nuy thanamulpa kedha, 'Ngitha ladhu, mina bangal nagemine senawbi mapethoepa. Ngitha nanga nuyn imane, ngayapa bangal yangukudu ngapa manine, ngay lak kedha ubin mepa apapudhay-pa, thawmaypa nubepa.' ⁹ Thana nanga karngemidhin Erodhalngu, kalanu thana Bethliyamapa ladhudhin. Dhadhaz thana lak imadhin senawbi thithuy, nuy ngaru thanamuniya mabaw parunu. Kurusipa thana imadhin nuy nir balbayginga gimal nuy mapeth ngalaga nanga.

¹⁰ Thana nanga imadhin thithuy, thanamun ika dhiw mina koezya.

¹¹ Thana ngapa muya uthemidhin lagiya. Si thana imadhin muynu mapeth a nungu apu Mariya. Thana kalanu pasoeynoemoeydhin koeyma apapudhemidhin a thawmadhin nuyn. Kalanu thana gud pudhamoeydhin thanamun siba wanay zapul, poeybamoeydhin nubepa, goli, punaw susu, a muraw susu.

¹² Kalanu Awgadhaw yangukudu thanamulpa pikiya yakamoedhin kedha, 'Erodhan yabuya kuniya tidayg.' Thana kuniya tidemidhin wara yabugudiya thanamun lagoepa, lak Erodhan yabuya lawnga.

Awgadhan wayadhin Yoewsepa a nungu ipi kazi Aykupithupa

¹³ Thanamun kalanu, Awgadhaw angela pikin tharaydhin Yoewsepalpa. Nuy kedha, 'Ngi danpali, thoeridhar senaw mapeth a kalmel nungu apu. Erodh nuydh bangal senaw mapeth lumane, umamathamoeypa. Ngitha ladhu Aykupithupa, ngitha bangal sew, kurusipa ngawungu bangal yangukudu ngibepa.' ¹⁴ Nuy danpalaydhin senawbi kubilu, mamamoedhin mapeth a nungu apu. Thana ladhudhin Aykupithupa.

¹⁵ Thana si kurusipa Erodhan kuth. ¹⁶ Erodhalpa kedha, thana zugubaw mabaygal nubepa ngalkemidhin, nungu thabukir a ngurum koezya. Nuydh wara buwaylthoeyay aymoedhin Yesulpa mathamoeypa. Nuydh yangukudu madhin nungu koewbu mabaygoepa a wayaydhin thana, umamathamoeypa mura garkaz kazi ukasar wathoengu mulupa, muynu Bethliyamanu, a dhuray goegathal nabiya pasinu. Nubepa sike kedha Yesu kedha wathalayg. Ina mura muladhin senabi thonaru zugubaw mabaygal nanga ngabunadhin nubiya a thithuy mi thonara nanga imadhin. ¹⁷ Ina kuyku nidhadhin peropethaw Eremiyan yangukudu kay paypa kulay thonara kedha,

¹⁸ 'Yangu wakay karngemin muynu Ramanu si, koerkak badh a mayngu wakay, mura apuwal, Raseloena kaziw kazi, thanamun may kazipa.

Thana ubigasimoeyn balbaytidayle,
kedha zoengu thanamun garkaz kazil mura umamayl.'

Kalanu thana Aykupithungu Nazarethoepa ladhudhin

¹⁹ Erodhan umaw kalanu, Awgadhaw angela pikin tharaydhin Yoewsepalpa, muynu Aykupithunu. Nuy kedha, ²⁰ 'Kadaypa mer, thoeridhar senaw nginu kazi a nungu apu. Ngitha ladhu Isoereylaw goegathoepa, sethabi mabaygal ngaya nanga mathamaypa madhin senaw mapeth, thana mura umamayl.'

²¹ Nuy kadaypa miyaydhin, mamamoedhin mapeth a nungu apu. Kalanu thana ladhudhin Isoereylapa. Ina kuykunidhan kuykulmay peropethaw ya mulayzinga kay paypa kulay, 'Ngath thuradhin Ngaw Kazi adhapa Aykupithungu.' ²² Nuydh Yoewsepa nanga karngemidhin kedha, Erodhan kazi Arthelaws nuy Kuykulnga, sey Yoewdhayanu nungu thathiw Erodhan buthapa. Yoewsepa aka gasamadhin sipa maythayle. Nuyn balbaytidadhin pikin. Thana memayidhin Galilayapa. ²³ Nuydh aymoedhin thanamulpa niyaylag Galilayoenu, moegina goegath muynu nel Nazareth. Ina kuyku nidhaypa kay paypa kulay peropethaw ya mulayzinga, 'Nuyn bangal thoeraypu Nazarethoelag.'

3

Yowane Paphayso nuy nanga maw tharepu (Mareko 1.1-8; Luka 3.1-18; Yoewane 1.19-28)

¹ Senawbi thonara Yoewane Paphayso nungu zageth kuykaymaydhin, gima gudiya maw tharepu muynu Yoewdhaylgaw bupanu, mabaygoegi dhadhabutuhanu. Mabaygal ngapa nubepa kursipoegaypa. ² Nuy kedha thanamulpa, 'Adhapa gathil thayemiw a yakanuremiw sethabi wati zoepul. Kedha zoengu, mina amadhan Awgadhaw Basalaya bangal danapa yakamidhe, mura ngalpalpa.' ³ Kay paypa kulay thonara Isaya, Awgadhaw peropetha yadu mayparuy Yoewanen kedha, 'Wara mabaygaw yangu wakay poegaypa muynu bupanu, mabaygoegi dhadhabutuhanu, nuy kedha, "Buthpathaw, balbay tidaw senabi ruwayl yabugud Kuykulmaypa mabapa." '

⁴ Yoewane nanga ngapa nungu dhumawak kamelaw magadhaw ay-moezimayl zagi mabaygaw rugal. Nungu dhadh gar gasamoez za moegi ridh goengaw, a nungu ay matha wam bupanu, a pukathal. ⁵ Mabaygal ngapa nubepa Yoerusalemoengu, a matha kedha mura Yoewdhaylgaw goegathoengu a mura Yuridhaw Koesaw goegathoengu. ⁶ Koeypoersar mabaygan nubepa kurse pagemipu. Thana wati wakasimoez a nuydh thana paphayso mamayidhin Yoeridhaw Koesanu.

⁷ Yoewane nuydh imadhin koeygarsar Yoewdhaylgaw yoewthaw koey mabaygal ngapa nubepa, thanamulpa paptaysoepa. Seta thana Parasayalgal a sadhusayalgal. Nuydh nanga imayidhin kedha, thanamun ubi lak kedha thana paphayso mamayin. Nuy adhamintidar thanamulpa kedha, 'Ngay madhupamiz ngitha yoewthaw mabaygal ngapa ngayapa. Ngithamun mari igilinga ngithamulpa balbayginga lawnga midh? Ngitha midh paru ngulaygal kedha, ngitha lak kedha ngaru koey poeypiyam Awgadhaw thabukiringu? Nungu thonar senaw ngapa ngithamulpa, kasa kay kedha ngitha matha kedha mina nanga thabul muynge akan

pungamoeypa! ⁸⁻⁹ Ngitha kedha mulayg, “Ngoey Abraman buway, Awgadhaw mina mabaygal.” Sena kasa ngithamun geth wakay thoemamay. Awgadhan ngulayg ngitha adhal waniz kupayngu, a wara mabaygal muy arimoeyn, ngithamun buth manin. Awgadhoepa zagethoengina kedha, nuydh mabayg ayman kulangu, ngithamun kupaypa maypa. Kasa kay kedha mina Awgadhan bangal nanga imane ngithamun mina zageth, nuy bangal ngulayg asine kedha, ngitha mina koerkak badh gasaman wati pawapa a garkidh thayamoeyngu mina igillimaypa. Wa ngitha nanga kedha ayman nanga, ngayapa balbayginga ngithamulpa papthayso maypa.’

¹⁰ Nuy lak mulaydhin, ‘Ngitha a mura mabaygal matha kedha puy midh, thurik senaw buyal woeydhaypa poethaypa, sethabi puypa apa kuykuya. Puy nanga mina koewsan mayginga, nuy n adhapa pathan a mulupa thayan muypa. ¹¹⁻¹² Adhapudhay koey mabayg mangedhe kay, nubepa ngithamulpa kasa ngukin papthayso maypa lawnga. Ngath nabi thonara ngitha matha ngukin papthayso mamayipa. Nuydh bangal kay ngitha mina papthayso mamayipu, a nungu paptays mina wardh. Nuydh bangal Maygi Mari ngithamuniya woenaypu, a kalmel muy. Nuydh Kuykulnga bangal ngapa nubi apa goewapa bangal balbayg tidaypa, nubiya kalmel nungu zagithaw rugal. Ngay wati moebayg, ngay matha ngoedhagidh lawnga nungu azaz sanaw urikamipa dhoerdhimaypa. Senabi goeyga bangal na ngoedhe kedha ayboewdhaw thonar midh nanga. Mina Apaw Lagaw Mabayg bangal mangedhe, nubiya nungu zagethaw rug a nuydh bangal dhadhiya dhadh mamayine mina kunaw kapul a wati zapul, ayngu noeral. Ayngu noeral, bupal, nuydh adhapa mamayin, adhamulan ingaru muypa thayan. Mina zapul ayde aymoeyn, sawalagoenu waniz.’

Yesun papthayso

(Mareko 1.9-11; Luka 3.21-22)

¹³ Sew kalanu Yesu ngapa koesapa. Yoewane nanga imadhin kedha Yesun ubi nuydh nuyn Yesun papthayso maypa, ¹⁴ nuydh Yoewane imaypa nuthay ayman kedha, ‘Minguz ngi ngapa ngayapa ngibepa papthayso moeypa. Ngi koey mabayg, matha ngoedhagidh kedha ngidh ngoena papthayso maypa.’

¹⁵ Yesu kuniya nubepa kedha, ‘Ngoealpa matha ngoedhagidh kedha, ngoeba ayimpa Awgadhaw ubilnga midh nanga, kedha zoengu, kuyku nidhaypa Awgadhaw yawoedhayzinga.’ Yoewane kalanu aymoedhin Yesun yangukudu ya.

¹⁶ Yesun woerngu kalanu nungu buyal thiyay mab kadaypa koesaw buwadhoepa dapar gud pudhaydhin, a sizi ngapa mulupa Maygi Marin uruy gamu ngoedha madhin a nubiya gimal aymay. ¹⁷ Yangu wakay kedha seyzi pagan, ‘Ina Ngaw Geth Mamal Kazi,’ nuy ngayapa mina matha ngoedhagidh.’

4

Sathanan nuthan Yesulpa

(Luka 4.1-13; Mareko 1.12-13)

¹ Yesun papthayso kalanu, Maygi Marin nuyn yoelpadhin muypa koey kupapa, Sathanalpa nubepa nuthaypa. ² Nuy aygig 40 goeygilnga a 40 kubiloelnga Nungu maytha mina ayingga.

* **3:17 Mamal Kazi poeyban:** wara Zenesis 22.2 geth tidi.

³ Wa, Sathana senawbi buthapa tharaydhin nuthadhin nuyn kedha, 'Ngi nanga Awgadhaw Mina Kazi, koey bibiril mabayg, ngidh thabi kulal kidh thoyamoeyr ngibepa aypa nginu geth yangukudun.' ⁴ Yesu nubepa ku-niya buwayl thayaydhin, mamayidhin Maygi Thusiw yangukudul kedha, 'Mabayg lawnga matha ayngu igililinga, Awgadhaw mura yangukudul ngaru mina ayde igililmaypa.'

⁵ Kalanu Sathanan Yesun yoelpadhin kadaypa koey yoewthaw thodhapa muynu maygi goegathoenu Yoerusalemoenu, ⁶ nuy kedha nubepa, 'Ngi nanga sike mina Awgadhaw Kazi, katpoelag koezi gimaz mulupa. Maygi Thusinu waza wara Minar Poelayzinga kedha, "Awgadhan kay wayamoeypa nungu angelal ngibepa kadaypa gasamoeypa, thanamun gethan nginungu kulangu panoenamoeyle nginu ngarangu."'

⁷ Yesu kedha nubepa, 'A, wara poelayzinga Maygi Thusinu kedha, "Maygi ngidh nuthan nginu Kuykulnga Awgadh."'

⁸ Kalanu Sathanan nuyn yoelpadhin kadaypa mina koey padapa, dan-thayadhin nubepa mura nubi gugu ubidh thoyayzinga a nanu basalalay mura adhapudhay zapul muynu. ⁹ Nuy kedha nubepa, 'Mura ina ngath kay ngibepa poeybaypa. Ngath kay ngin Kuykulnga Awgadh, ngidh kay ngoena nanga thawmaypa a kulun pasoeynipa ngayapa.'

¹⁰ Yesu kedha nubepa, 'Adhapa ngaw parungu Sathana, Maygi Thusinu Minar Poelayzinga kedha, "Ngidh matha nginu Kuykulnga Awgadh thawmaypa a matha nubepa kedha apa pudhepa."'

¹¹ Kalanu Sathanan nuyn wanan. Angelal ngapa Yesulpa, nungu gamu moegaw palan.

*Yesu nuydh ngurpay zageth kuykaymaydhin
(Mareko 1.14-15; Luka 4.14-15)*

¹² Nubi thonar nuydh kuyku mabaygan Yoewanan Paphayson gasamoedhin a kunumay loegoenu thayadhin. Yesu nanga karngemidhin kedha, thana Yoewanan kunumoedhin, nuy lak soersimaydhin, ¹³ kalanu nungu niyaylag lak lawnga Nazareth, nuy kayn goegathoepa miyaydhin, Nel Kapeniyam. Senabi goegathoenu nuydh nungu zageth kuykaymoedhin, muynu Galilayoenu malu buwadhoenu. Nabiya muynu ukasar Isoereylaw buway, Zeboelon a Napathoelay. ¹⁴ Nabi goeyginu Yesun buwayl thoyayl kuyku nidhadhin Peropethaw Isayan mulayzinga kay paypa kulay kedha,

¹⁵ 'Galilaya, war buway mabaygaw mudhaw lag, nabiya buway muynu Zeboelon a Napathoelay, amadhan malu buwadhoepa, a war doegam Uridhaw koesiya.

¹⁶ Ngitha mura kalmel nipa si inuraw goegathoenu, ngithamun igililinga koey gegeyadh. Ngitha bangal imane senawbi koey buya a ngitha gaya nanga ngithamun niyay loegal koey gegeyadh, mabaygal kulay kasa um poegaypu, ngithamuniya bangal mangedhe senabi maygi buya.'

¹⁷ Senabi thonara Yesu kuyk aymoedhin nungu zageth, maw tharepu mura moebaygoepa, a nungu ngurpan kedha, 'Garkidh thayemiw, a guythuyamoey ngithamun wati pawal. Awgadhaw Basalaya amadhan gasamay.'

*Wapiw zagethaw mabaygal thurimoeydhin
(Mareko 1.16-20; Luka 5.1-11)*

¹⁸ War goeyginu Yesu nanga nungu mabanu woelmay Galilayaw Malu buwadhiya, nuydh imadhin ukasar kuyk kazi, Simona nungu wara nel Petheru a Andhoeru nungu tukuyap, palay pinge thayar maluya, wapipa gasamoeypa. In palamun zageth goeyga koey goersar.

¹⁹⁻²⁰ Yesu kedha palamulpa, 'Ayawal, ngapa ngaybiya asimoeriw, ngipel bangal ngaw pingew thiyay moebayg, kedha zagethapa, ngipel bangal mabaygal garwoeydhamoeypu ngayapa.' Wara yaginga palay kuniya wanadhin palamun zageth, asimoedhin Yesuniya, nungu pasiw puziw mabayg aymoemoedhin. ²¹ Seyzi thanamun mab nuydh imoemoedhin wara ukasar kuyk kazi, Zemes a nungu tukuyap Yoewane. Palamun kalmel thathi Zebadi. Palay a palamun thathi, thana thanamun butanu, balbay tidamoeyr thanamun pingel; Yesu palay seyzi thurimoedhin. ²² Palay lak kedha wara yaginga, kuniya wanadhin palamun thathi a thanamun but, asimoedhin Yesuniya, aymoemoedhin nungu niyay kazi.

*Yesun ngurpay zageth a kuyku nidhay zageth
(Luka 6.17-19)*

²³ Yesun zageth nuydh angadhin mura muynu Galilayoenu, ngurpamoeypu thanamun Awgadhwaw mina yadayl. Matha kedha thanamun yoewthanu muynu yadu poelgaypu senabi mina ya, a sey sithamoeypu Awgadhwaw Basalaya. Kobegadh kikirilgal nuydh doeynidhamoeypu.

²⁴ Nungu ngulayg kangur pagamoeydhin muynu Siriyaw doegamoenu, kedha zoenguz nungu adhapudhay zageth nuydh dhoeynidhamoeypu kikirilgal, a wati mariw moelayzi mabaygal, a setha ngunu nanga kobegadh thonara gamul gegeyadh memayipu, a gamul galupepu, a setha ngunu nanga thugalal umamayl. Thabi kikiril mura, Yesu dhoeynidhamoeypu. ²⁵ Nungu mab ngalagiya mabaygaw garsar nu-biya kalmel muynu Galilayoenu a mabaygal wara ten goegathoengu, a Yoerusalemoengu, a Yoewdhayangu, a matha kedha Uridhaw koesaw war doegamoengu.

5

*Yesu ngurpan aymoedhin padanu gimal kedha Awgadhan midh paru woenab poeybaypu mabaygoepa
(Luka 6.20-23)*

¹⁻² Wara goeyginu Yesu nuydh mabaygaw garsar imadhin, nuy padiya karaypa walaydhin. Gimal padoenu nanga nuy apa thanuraydhin. Thana nungu niyaykakil garwoeydhamoeydhin nubepa, apa pudhemidhin nubiya mura wadhwadhgamuya. Nuydh nungu ngurpay zageth kuykaymoedhin kedha,

³ Ngitha ngaya nanga ngulaygal kedha,
ngithamun geth ngarapudhamayl midh nanga a
ngithamun ubi kedha ngitha lak ridh palan,
ngitha ika dhiw gasamaw.

Kuyk kedha Awgadhan ngithamulpa bangal
ukamoene kupay muynu nungu basalayoenu.

⁴ Ngitha ngaya nanga koerkak badh a may oengamay.
Awgadhaw woenab ngithamuniya kalmel;
ngithamun ngoenakap bangal balbaytidane.

⁵ Ngitha ngaya nanga gabu ngoenakapulmayl,
Awgadhaw woenab ngithamuniya kalmel;

- ngitha bangal gasamoene Awgadhaw adhapudhay yawoedhayzinga.
- ⁶ Ngithamun ngoenu ubilnga a wakay thamamay matha Awgadhoepa, kedha woenab ngaru ngithamuniya kalmel, nuydh bangal ngitha mina kuykunidhane.
- ⁷ Ngitha gaya nanga ngithamun danal poethay kasa balbayginga mura mabaygiya, ngithamun koerkak badhan thanamulpa. Awgadhan bangal lak kedha ngithamulpa sib wanaypa, nungu danal poethay ngithamulpa lak balbayginga bangal.
- ⁸ Ngitha gaya nanga ngoenakap poeyban Awgadhaw kapu zapa, ngitha ika dhiw gasamaw. Ngitha bangal Awgadth imane.
- ⁹ Ngitha gaya nanga ngithamun mamoenun pathridoepa senabi kapu mam dhadhiya thabukiril mabaygiya, ngitha patharidhay mabaygan ika dhiw gasamaw. Ngitha bangal Awgadhaw kazil aymoemoeyne.
- ¹⁰ Mabaygal nanga ngithamulngu ubigasimoeypa, kuyk ngithamun mina zageth, kalanu thana wati danal poethay ayman. Kasa kay kedha ngitha thanamulpa balsiyayinga. Ngitha ngulaygal kedha, sena ngitha Awgadhaw ubilnga aympa, ngitha ika dhiw gasaman, kuyk kedha Awgadhan ngithamulpa bangal ukamoene kupay muynu nungu basalayoenu.

¹¹⁻¹² 'Mabaygan bangal ngitha sole yoepa tharepu a matha kedha mulamoeypu ngitha, kuyk ngitha ngaw niyay kazil. Wa, senabi ika dhiw ngaru ngithamuniya kalmel, ngithamun koey modhabiya maypa ngithamun thathi gimal dapara. Kay paypa kulay mabaygan sethabi wati pawal aymoeydhin maygi peropethoepa. Thana sethabi wati pawal lak kedha aymoeypa kayib ngithamuniya.'

Kapu igililnga matha kedha sol

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

(Mareko 9.50; Luka 14.34-35)

¹³ 'Ngithamun ngoenanumaypa kedha, ngithamun igililmayl ngaru nubi apa goewanu dhadhal. Ngithamun mina zageth matha kedha kapu sol midh, ay mith palan. Ngitha nanga Awgadhaw mina ngurpay oengayinga nanga, ngithamun wati igililmayl ngoedhe kedha wati sol midh nanga, nadh nanu mina mith guythuyan. Nan lak kuniya sol aymayinga, na kasa wati za aymiz.'

Kapu igililnga matha kedha buya

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

¹⁴ 'Ngitha matha kedha buya midh nabi apa goewapa. Buya nanga thoedhamiz, wara zapun nan woerdhayginga. Ngitha matha kedha goegath gimal padoenu. Ngitha ngaru kakal mura mabaygoepa. ¹⁵ Koey zageth mabaygan thungi gamu woeydhan kalanu nabiya inur woergi thayan. Mina pawa kedha, nan gima gasaman zuru poethoeypa mura mabaygaw yabugudoepa mabapa kedha. ¹⁶ Ngitha yakaman nabi buya ngithamun igililmaynu, mabaygan iman senabi buyaw zageth ngithamun. Kuyk ngithamun kapu zageth, thana mina yoepathaman a thawmanin ngithamun Thathi gimal dapara.'

Ina Mosen Sabi yawadhan

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

¹⁷ Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngitha mura ngulaygal, Awgadhaw ya woedhayzi sabil kay paypa kulay poeybadhin Moselpa, a ngithamun ngoenanu manin sike kedha, ngay ngapa sethabi sabipa idimaypa, a matha kedha peropethaw yadhay. Lawnga! Ngay ngapa kuyku nidhaypa sethabi sabipa, matha kedha peropethaw yaday. ¹⁸ Ngay ngithamulpa kedha, ngitha mina kurusi pagemiw a koerngayl kawra mariw, itha thabi sabil ngaru sabil, wara urapun yangukudupa pudhaypa lawnga, kurusipa dapar kasa zaginga bangal aymoene a matha kedha ina gugu ubidh thoeayzinga mura muwasin. ¹⁹ Mabayg nanga adhapa ruwamiz nabi sabingu, a ngurpan war mabayg senabi wati pawan, nungu modhabiya bangal mina apal, Awgadhaw Basalayanu; a matha kedha mabayg nga balbayginga ulaypa sabiya a nuydh ngurpan war mabayg, nungu modhabiya koeysa gimal. ²⁰ Ngithamun kapu akasin na kedha moegina nanga, ngitha Awgadhaw Basalaya gimal gasamayginga. Thanamun nabi ngurpan getha woeyadhin mulupa kurusipa kayib.'

Thabukir nginu tukuypoepa lak kedha gegeyadh

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

(Luka 12.57-59)

²¹ 'Sena kedha, kulba ngurpan ngitha mura ngulaygal kedha. Ngitha mabayg uma mathamayg. Ngidh nanga mabayg uma mathaman, kuyku mabaygan ngin lak kedha koey dharadh manin. ²² Kasa kay kedha, ngay ngithamulpa muliz kedha, thabukir nginu tukuypoepa lak kedha gegeyadh, a matha kedha ngidh nanga mulamoeyn nginu tukuyap, ngin ngulayg sabipa gasaman. A ngidh rimarim pugan nginu tukuyap, a mulupa nagiz nubepa, ngi poeypiyam nginungu koey muypa thoeayayle.'

Nginu mam nginu tukuypoepa, a nginu mam Awgadhoepa

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

²³ 'Kedha kay ngidh nanga nginu eso Awgadhoepa poeyban a ngidh senabi thonara ngoenanu manin nginu tukuyap nginungu yagi asidhin. ²⁴ Wanan nginu eso sey oltanu. Ngi uzariz balbay tidar senawbi gegeyadh nginu tukuypiya, kalanu kay ngidh nginu eso Awgadhoepa poeyban. ²⁵ Wara thonara mabaygan ngin thuran kotoepa, yapa sakar maypa. Kapu za kedha, ngidh ngaru kulay wakay thayiz, yoepa balbay poelaypa nubiya. Kapu za ngidh ya balbay palan adhal nungungu, nginungu dhoerdhimay mabaygoepa poeybayle. Kalanu nginu kuth koeysa, ngin bangal dhoerdhimay lagoenu aranu. ²⁶ Ngay kedha, ngibepa adhapadhaypa lawnga kunumay lagoengu, kurusipa ngidh mura nginu modhab manin thanamulpa, thana midh tharan ngibepa.'

Koey wati pawa aymayg

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

²⁷ 'Ngitha mura ngulaygal, senabi kulba ngurpan kedha, ngidh wara yoepkaziya puru aymayg. ²⁸ Kasa kay kedha, ngay kedha ngithamulpa, mura ngithamun noegay yoepkazipa ngithamuniya nanga wati wakay thamamay a ubilnga aymiz nabepa, ina lak kedha ngidh koey wati pawa ayman nginu wakay thamamaynu a ngoenakapoenu muynu. ²⁹⁻³⁰ Ngithamulpa matha ngoedhagidh midh, ngithamun mura gamu senabi koey muypa thayan lawnga midh, ngitha guythuyan urapun thugal

ngithamun gamungu. Nginu purkaw noegaypa nanga ngin wati wakay thoemamaypa manin, sobaginga adhapa nagiz ngoedhe kedha ngidh midh, nan dan nalban nginu purka, matha kedha nginu getha dagam gethan wati pawa ayman, ngidh nan kazaginga adhapa manin ngoedhe kedha ngidh geth midh nanga adhapa pathan.

Dhadhpoelamay Awgadhoepa gegeyadh

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

³¹ 'Wara kedha, thana yoewthaw koey mabaygal kedha, mabayg nanga dhadhpulgeman nuydh kuniya wayan nungu ipi nanu apu thathipa, nuydh ngaru peba ayman kedha, nuydh nanungu muwasin. ³² Kasa kay kedha ngay kedha, ngithamulpa nabi za nanga aymiz, kuykugi maypa nadh mura wati pawa aymayinga nubepa, senabi dhadh poelamay Awgadhoepa gegeyadh. Wara nadh nanga kayn alay gasaman, Awgadh ubigig, kasa kedha senabi ipidhadh gegeyadh gasaman nanu kulay alay, nungu kuykupa.'

Nginu yangukudu nanga ayman na ngaru koey ridhanga

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

³³ 'Matha kedha ngitha karngemidhin nabi kulba ngurpan kedha, ngidh ngoelkay yawoedhayzinga aymayg. Ngidh nanga nel tharan ngidh ngaru ayman senabi yawoedhayzinga pathidhayginga. ³⁴⁻³⁵ Kasa kay kedha ngay ngithamulpa kedha, ngidh nanga kasa nginungu yangukudu manin senabi kasa yangukudu ngaru koey ridhanga gasampa nginu yawoedhayzinga. Mura itha zapul dapara, a apaw goewanu lak kedha thanamun nelngu thoerayg, kedha zoengu dapar Awgadhaw adhapudhay niyay lag a nungu ngar siyampa ipal apaw goewanu, a matha kedha Yoerusalemaw nelngu thoerayg, kedha zoengu sena kuykulmay goegath. ³⁶ A nginu kuy lak kedha thoerayg, kedha zoengu ngidh koey zageth urapun yalbup nginu kuykungu goerab gamulnga a kubikubinga ayimpa. ³⁷ Matha ngoedhagidh nginu ya woedhay yangukudu mina balbay-ginga kedha, "Wa" a "Lawnga". Wara nanga ya ukaman palki ukasar yangukudupa sepa kedha, sena Sathanalngu, Awgadhoengu lawnga.'

Wati modhabiya bangal aymayg

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

(Luka 6.29-30)

³⁸ 'Ngitha karngemidhin nabi kulba ngurpan kedha, "Mabaygan ngadh nginu purka dan nalban, nungu purka lak kedha dan nalban modhabiya. Matha kedha mabaygan nanga nginu dhang pathidhan, nungu dhang lak kedha pathidhan modhabiya." ³⁹ Kasa kay kedha ngay ngithamulpa kedha, kuniya modhab thoeyayg sena wati pawa. Mabayg nanga ngibepa gegeyadh, matha kedha nuydh ngibiya getha dagam dakanu wariman, matha ngoedhagidh kedha yudhan nubepa nginu war dagam dak nubepa lak warimaypa.

⁴⁰ 'Mabaygan nanga nungu koey ubi kedha, nuydh sobaginga gasaman nungu modhab nginungu. Nungu ubi nanga nuydh nginungu gabu sodh manin, wa ngidh manin nubepa, kalmel nabiyu nginu sodh. ⁴¹ Wara thonara koewbu mabaygan nanga, ngin lupalan nungu rugaw guraypa manin urapun kilomitapa, matha ngoedhagidh ngidh ukaman wara kilomita. ⁴² A mabayg nanga ngibepa zapa yoewdhiz matha ngoedhagidh poeybar senabi za nubepa. Mabayg nanga yoewdhiz zapa kasa thawpay thonarpa, manin nubepa senabi thawpay thonarpa.'

Ngidh ngaru mam ayman mura mabaygoepa

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

(Luka 6.27-28,32-36)

⁴³ 'Ngitha karngemidhin thanamun kulba ngurpay kedha, "Maman mamayiw ngithamun igalgal, a pasipa yawaymar ngithamun thabukiriw mabaygal." ⁴⁴ Kasa kay kedha, ngay ngithamulpa kedha muliz, maman mamayiw ngithamun wati igalgal, a ngoenanu mamayiw ngithamun thoythupagaynu setha ngaya nanga ngibepa wati danal poethay ayimpa.*

⁴⁵ 'Nginu modhabiya nginu Thati gimal dapara ngin kay gamupathamoeypa, a aympa ngin nungu mina Mamal Kazi; kedha zoengu nuy mamal Awgadh, nuydh aymoempa goeyga zoeru a nungu kapu ari mura matha kedha ngoedhalinga mabaygal ngaya balbayginga a ngaya gegeyadh.

⁴⁶ Midh kay paru ngin ibupuydhaypa ngidh nanga pud balbayg tidaypa, ngidh nanga maman mamaypa matha setha ngaya nanga ngibepa koey ubilmayl? Wati mabaygoepa lak kedha senabi kapu pawa ayimpa, matha kedha bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal. ⁴⁷⁻⁴⁸ Ngidh nanga matha nginu igalgal ayawal mamayipa, inuraw mabaygal lak kedha senabi kapu pawa aymaypa. Senabi pawa matha ngoedhagidh nabi apaw goewaw mabaygoepa, kasa kay kedha ngay ngithamulpa kedha, matha senabi mina pawa lawnga balbayginga. Awgadhaw ubilinga kedha, ngi ngaru mura doegamuya balbayginga, nginu koey Thati gimal dapara midh nanga koey balbayginga.

6

Mina sib wanar midh paru nanga

¹ Yesu lak maw sipa thanamulpa kedha, 'Ngitha nanga nginu thoythupoegay a siba wanay zagethal mabaygaw parunu aymaypa, kuyk kedha, ngithamun gamu dhub yoewrun, mabayg-oepa thanamulpa ngithamun zageth imaypa; kasa kay kedha sena gegeyadh. Ngidh nanga sethabi pawal aymoeypa nanga ngithamun Daparaw Thati ngin modhabiya mayginga sethabi zagethoepa. ² Kapu pawa kedha, ngitha nanga aygi zagi mabayg iman, nubepa siba wanay za poeybar gumi, gima gudiya thoerayg. Kedha mabaygal paru idemipa mabaygoepa kedha, thana kozanaw koerkakal aymoeypa, thanamun sib wanay gima gudiya muynu yoewthanu a matha kedha adhal mabaygaw parunu. Thanamun wakay thamamay kedha, mabaygan thana thawmamayin senabi pawapa. Kasa kay kedha ngay ngithamulpa kedha, thanamun modhab thana sena mabaygoengu gasaman. Mabaygan thana thawmamayipa senabi pawapa, Awgadh ubigig. ³⁻⁴ Kapu za kedha, sib wanar aygi zagi mabayg gumi mura mabaygoepa, matha kedha gumi nginu sibaw igalgapa. Matha nginu thati gimal dapara nuy ngulayg, nuydh kay ngin sib wanaypa.'

Mina thoythupoegay pawa midh nanga

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

(Luka 11.2-4)

⁵ 'Nginu nanga thoythupagay zapuyiya kedha lawnga, thana thabi mabaygal midh nanga, kasa paru idhemipa thoythupagemipa gima gudiya, kuyk thanamun ubi mura mabaygan thana imiz muynu yoewthanu a matha kedha adhal. Ina lak thanamun modhab thana sena mabaygoengu gasaman, mabaygan kedha thawmamayipa, Awgadhhoengu

* 5:44 Maman mamayiw ngithamun wati igalgal: wara Romaniw Thusi 12.14 geth tidi.

sib wanan lawnga. ⁶ Mina pawa kedha nginu thoeythupagayl zapuyiya, muy ari nginu lagiya pasa thamudhar; yoewdi nginu Thathipa muynu, gumi mabaygoengu. Matha nginu Daparaw Thathi ngulayg, nuydh kay ngin sib wanaypa.

⁷ 'Ngi nanga thoeythu pagepa, kedha lawnga inuraw mabaygal midh nanga; thanamun thoeythupagayl koey kuykuthalmayl, wakay thamayinga. Thanamun ngoenanumanin kedha, thanamun mawaw maril kay thanamulpa karngemipa, kuyk thanamun kuykuthal thoeythupagayl. ⁸ Ngitha thanamun pawapa noegayg. Na kedha zoengu, wigel kay ngi thoeythupagiz, nginu Daparaw Thathi kulay ngulayg nginu ubilnga ngoenakapoenu.'

Yesu nuydh thoeythupoegay ngurpay ayman nungu niyay kazipa

⁹ 'Ngay ngithamulpa thoeythupagaypa ngurpaypa. Ngitha bangal kedha, thoeythupagemipu,

"Ngoeymun Thathi gimal dapara,
ngoeymulpa koey ubilnga nginu maygi nel thawmanin,

¹⁰ a kapu za nginu Basalaya danapa yakamiz
a mura mabaygal ayman nginu ubilnga ina apal,
matha kedha ngoedhalnga gimal dapara.

¹¹ Ngidh ngoeymulpa matha ngoedhagidh poeybar
ngoeymun nubi goeygipa ay.

¹² Ngidh ngoeymulpa ngoeymun ipidhadh gegeyadh gud wayar,
a ngoey lak kedha ngaru war mabaygaw ipidhadh gegeyadh gud-
woeyamoeyn,
thana mi thonara nanga ngoeymuniya bal pudhemipa.

¹³ Ngidh gar ngoeymun balbayginga yabuya yoelpar,
seyki setha mura nuthayl zapuya lawnga.

Ngidh ngoey gudaz puydhaypa mura kedha ngoedhal wati zoengu."

¹⁴ 'Wa, ngay ngithamulpa kedha, wara mabaygan nanga ngibepa gegeyadh ayman, ngidh nanga gudwayan senabi gegeyadh nginu Daparaw Thathi lak kedha ngibepa nginu gegeyadh gudwoeyamoeyn. ¹⁵ Ngidh nanga gud woeyayinga senabi wara mabaygaw gegeyadh, nginu Thathin lak kedha ngibepa nginu gegeyadh gud woeyayinga.'

Midh paru nanga aygudagasin Awgadhoepa danalpoethaypa

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

¹⁶⁻¹⁷ 'Wara thonara ngi nanga aygudagasin, kuyk nginu ubi ngi danal pathaypa thoeythupoegayn; kakal yakamayg senabi mina buwayl thoeay nginu. Matha ngoedhagidh ngi buth pathiz nginu gamu a nginu rugal, kuyk senabi mina za imaygi za. Seta ngaya nanga parul noeydhemipa, thana thanamun parul gegeyadh mamayin, mabaygoepa kedha imaypa, thana aygudag asimoeyn Awgadhoepa danal pathaypa. Thanamun modhab thana sena mabaygoengu gasaman, mabaygan thana thawmamaypa, Awgadhoepa wati pawa.

¹⁸ 'Ngi nanga aygudagasin Awgadhoepa thawmaypa, mina pawa kedha, ngi mina buth pathiz, paru garwalagiz, yalbup balbay tidan, kapu ngoedha thoeay ayman, wara mabaygoengu ngulaygoengu kedha, ngi aygudag asin. Matha nginu Daparaw Thathi ngulayg, nuydh kay ngin sibwanaypa.'

Ngalaga nanga nginu ngoenakap mepa

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

(Luka 12.33-34)

¹⁹ 'Kunubur asig nabi apaw goewaw kapu rugoepa. Setha thawpay thonaraw zapul, ngulayg moegina uruyn purthamoeyn a dhoebu asimoeyn, a ngulayg puru mabaygan purunu wardhamoeyn, setha nginu zapul. ²⁰ Mina za kedha, both pathamoeyr sethabi mina zapul a kurunu wanamoeyr ngibepa gimal dapara. Senabi lag purthayzi uruyginga, a rugal dhoebuwasinga, a puru mabaygoevinga. ²¹ Ngalaga nanga nginu kapu ubil za nginu ngoenakap ngaru sin mepa, a zagethal lak kedha thimedhalnga.'

Nginu purka buyalnga lawnga inur

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

(Luka 11.34-36)

²² 'Nginu purka matha kedha thunge nginu gamupa. Nginu purkiya nanga balbayginga nginu mura gamu koey zoerulnga, balbayginga. ²³ Wara kedha nginu na purka gegeyadh nginu gamu mura inur, igililnga ngaru gegeyadh. Na Nginu kasa wakay thoemamay kedha, nginu geth ngulayg mina za.'

Nginu zagethaw kuyk nga, Awgadh lawnga bokadhza

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

(Luka 16.13; 12.22-31)

²⁴ 'Mabaygan koey zageth ukasar kuykupa zagethan meparu, wara kuyk Awgadh a wara kuyk bokadhza. Wara nuydh maman manin urapun, a wara kuykupa nuy mamagig. Nuydh matha urapun kuyku mabaygaw ubilnga ayman, a wara kuyku mabayg nuydh adhapa iman. Nginu ngoenakap nginu bokadhzapunu mepa, ngidh Awgadhaw ubilmayl aymoevinga. ²⁵ Ngay kedha zoengu ngithamulpa kedha, ngitha mingu ngithamun aypa, ngukipa koeyma ngoenanumaypa, lak ngitha igililmayl. Ngithamun igililmayl ngaru mina zapul, a ngithamun aydel kasa ngoelkay zapul. Ngithamun gamul lak kedha mina zapul, gamu rugal kasa thawpay thonarpa. ²⁶ Kedha nagemiw uruypa, thanamun ubi thana warimaypa, thana thanamulpa apaw lag aymayginga, ay garwoeydhamayinga sawalagoepa; kasa kay kedha thana danal pathepa ngithamun daparaw Thathin. Ngitha nanga mabaygal, Awgadhoepa adhapudhay mamalmayl uruyiya. ²⁷ Koey zageth ngidh moegina kuykuthal palan nginu igililnga, kasa midh ngidh koeyma wakay thoemamipa. ²⁸ Nginu dhoemawakupa lak kedha; nagemiw thana setha poelawal, thana zageth aymayginga, doemawakul aymayginga thanamulpa, ²⁹ Ngay ngithamulpa kedha muliz, thana poelawal adhapudhay rugalgal Solomon midh nanga, nuy adhapudhay kuykulnga. ³⁰ Matha Awgadhaw zageth kedha, nuydh bupaw poelawal kapu ngadh poelaypa, setha thawpay thonaraw zapul, kayib thana kapu ngoedhalmayl, bathaynga nanga thana kay asimoeyn a muypu noegidhan. Nuydh ngaru ngin rugan ubampa, nginu kapu akasin midh paru kuthuka? ³¹⁻³² Matha ngoedhagidh kedha ngitha gegeyadh gasamayg, "Ngath kay ngalagaz ay gasampa?" a "Ngath kay ngalagaz nguki gasampa?" a "Ngath kay ngalagaz dhoemawak imaypa?" Sena inuraw mabaygaw wakay thamamay, ngitha nanga ngithamun Thathi gimal dapara, nuy ngulayg mura ngithamun thabi ubilmayngu.

³³ 'Wanaw ngithamun wakay thamamay senabi Awgadhaw Basalayanu a aymaypa mura nungu ubilmayl, nuydh kay ngithamulpa ukamaypa

mura ngithamun mina ubilnga. ³⁴ Sepa kedha, wara bathayngoepa gegeyadh gasamayg, nanu mapul memayipa nabiyā; kayib nanga nginu wakay thamamay matha kaybaw goeyga mepa. Wara goeyga nanga nabiyā nanu mapul.'

7

Wara mabayg gegeyadh pugamayg (Luka 6.37-38,41-42)

¹⁻² Yesu lak maw siparu kedha thanamulpa, 'Sena Awgadhaw za pudhamay midh ngibepa balbayginga lawnga gegeyadh. Ngidh nanga mabaygal gegeyadh pugamoeypa, Awgadhan kay pudamaypa nginu gegeyadh. Ngidh nanga mabaygal koey dharadh zeyzinaydhemipa, Awgadhan bangal ngin lak kedha koey dharadh manine*.'

³⁻⁴ 'Mipa ngidh nubi pawa ayimpa nginu tukuypaw gegeyadh abaypa, a nginu gegeyadh nanga mina koeyza? In nabi pawa matha kedha thoekay midh. Ngi kay midh paru nubepa mulaypa thoekaypa adhapa maypa, kasa kay kedha na nginu purkanu lak kedha mina koey thoekaylnga. ⁵ Paru idhayg, nginu purka kulay balbay tidar, lak kay ngi pudhunga nagepa nginu tukuypoepa ibupuydhaypa, thoekay adhapa maypa nungu purkangu.'

⁶ 'Ina ya matha ngoedhagidh ngithamun mari igililnga midh. Dhuray mabaygal thana koey kuyk walemipa, kurusipagayginga maygi yangukudupa. Thana ngurpayg sethabi maygi yangukudul, kuyk thana koey koerngaygigal Awgadhaw yapa. Thana ngoedhe kedha ngidh nginu kapu za umaypa thayan; umay kuniya buwayl thayiz a toeydiz ngibiya. Burum lak kedha nginu kapu za ngaran apapa nudhiz.'

Awgadhoeпа kuyk wakaypa

(Yesu matha maw sipa thanamulpa) (Luka 11.9-13)

⁷⁻⁸ 'Ngithamun buwayl thoeyay ngithamun Daparaw Thathipa kedha, nungu ya wadhayzinga kedha, ngitha kulay yoewdhemin ngithamun ubilmaypa, wagel kay nuydh ngithamulpa poeybaypa; sena matha ngoedhagidh ngithamulpa lumaypa. Mina lumaw senabi kapu za ngitha kay imaypa. Matha kedha ngitha pasa mathaman, Awgadhan kay ngithamulpa pudhaypa.'

⁹ 'Ngitha thathil ngitha ngulaygal mi za balbayginga ngithamun kazipa. Nginu kazi nanga ngibepa ay tharan, ngibepa koey zageth nubepa kulapa maypa ayngu buthoepa. ¹⁰⁻¹¹ A matha kedha nuydh nanga ngibepa wapi tharan, ngidh koey zageth thabu nubepa manin. Ngithamun igililnga koey garsar zapul yoewdhempa, kasa kay kedha ngitha ngulaygal mina za ngithamun kazipa midh. Awgadhaw siba wanay ngaru mina adhapudhay ngithamulpa mura kedha, ngitha nanga nubepa yoewdhemin.'

¹² 'Awgadhaw maygi sabi Moselpa poeybayzinga a nungu yangukudu peropethoepa, mura thabi zapul min tidamoeypa kedha, ngidh ngaru mam oengaypa mura mabaygoepa. Ngitha mura yaynanob ngulaygal kedha, nginu ika dhiw ngaru koeyza, mi thonara nanga wara mabaygan nungu mam pathridhan ngibepa. Ngidh ngaru lak kedha mamal zageth ayman mura mabaygoepa.'

Ukasar yabugud

* ^{7:1-2} Awgadhan bangal ngin lak kedha koey dharadh manine: wara Romaniw Thusi 2.1 geth tidi.

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

(Luka 13.24)

¹³ 'Balbayginga kedha, muy ari moegi gudal pasa gudiya. Sena nanga koey gudal pasa gud nanu yabugudiya balbayginga mabapa, mabayg koeygarsar senabi yabugudiya, kasa kay kedha nabiya mepa wati kuth ngithamulpa. ¹⁴ Moegi gudal pasa gudaw yabugud nanu mabaw lag mina koey bedhalnga, ngidh gasaman gamu kikir. Mabayg kasa monarimayl senabi yabugudiya, kasa kay kedha nanu kuth ngaru igililnga.'

Mina puy a wati puy

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

(Luka 6.43-44)

¹⁵ 'Ngitha koey poeypiyam bangal, dhuray peropethal thana ngoelkay mabaygal thana ngapa ngithamulpa mamuy paru woeydhiz, ngithamulpa kedha zapa, thana Awgadhaw peropethal, kasa kay kedha thana muynu ngoedhe toeydayl uruy midh nanga. Kuyk thanamun ubi kedha, thana ngitha adhapa yoelpamoeyn Awgadhaw ngurpayngu. ¹⁶⁻¹⁷ Ngithamun bangal ngulayg asine thanamun bangal buyal theoyayl kakal yababiya. Thana ngoedhe kedha nge puy midh pathalnga, thanamun igililnga mina koewsaginga, ngithamulpa koey zageth mina koews gasampa patal puynu.

¹⁸ 'Kasa kay kedha Awgadhaw mina mabaygal ngoedhe kedha nge puy midh koey maludhoenga, kapu koewsan ubamoeypa. Nubiya wati koews puydhayinga. Ngoelkay mabayg ngoedhe kedha puy midh maludhoeginga, nungu koews moegina puydhepa, nubiya wara mina koews pudhayginga. ¹⁹ Thabi puynu, mi puy nanga mina koewsan mayginga, nuyn adhapa pathan a muypa thayan. ²⁰ Kedha kuniya ngitha bangal mina imane sethabi ngoelkay peropethaya buyal theoyaynu.'

Dhuray mabaygal mamu mina lawnga Awgadhaw mabaygal

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

(Luka 13.25-27)

²¹ 'Koeygarsar mabaygal ngoena kedha thoeraypa, "Kuykulnga, Kuykulnga," kasa kay kedha thabi mabaygoepa mura muya uthuypa lawnga. Matha dhuray sena daparaw basalayaw ngabepa nanga butha pathayzinga, kuyk thana mina Ngaw Thathiw ubilmayl aymaypa. ²² Sena kuthaw goeyga na ngapa, koeygarsar wara mabaygal bangal ngayapa kedha wal thidhampu, "Kuykulnga, Kuykulnga, ngoey nginu nel lak gima gasamarngu, kuyk ngoeymun mina zageth, a nginu Thathiw mina ngurpay seyzi gimaz ngapa pagarngu ngoeymuniya. Nginu woenabal nelngu ngoey wati maril mabaygoengu adhapa mamayirngu a dhuray koey garsar adhapudhay zagethal ngoey aymayrngu kuyk nginu nel."

²³ 'Kasa kay kedha ngaw yangukudu bangal thanamulpa kedha, "Ngay ngithamulngu koerawayg, adhapa memayiw ngaw parungu ngitha wati pawa mabaygal."'

Ukasar lag moeydhamoen

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

(Luka 6.47-49)

²⁴ 'Wa, mabaygal gaya ngapa ngayapa a karngemin ngaw yangukudul, a ayman sethabi yaday, wa balbayginga. Matha kedha mabaygan ngadh mina lag moeydhan; koey ridhanga nan kulan malan. ²⁵ Arin

nanga guban gasaman, koesal kadaypa woerngu yoewrumoeyn nabi lag pathidhayginga, kedha zoengu na kulanu gimal moeydhayzinga.

²⁶ 'A dhuray thana ngaw yaday karngemipa kasa kay kedha thana aymoeyinga ngaw ubilmayl. Thana ngoedhe kedha nge rimarim garkaz nuydh nungu lag buthunu moeydhan, ²⁷ Arin nanga guban manin, a koesa kadaypa yoewrun, koey guban senabi lag patidhadhin, nan kalanu kuykul thayan koey gegeyadh.

Yesun kupay

²⁸ Yesu nanga nungu ngurpay muwasin thana mina koeyma madhu pamemidhin nungu ngurpay yangukudungu, minguz kedha, nuy kasa nungu geth yangukuduya yadu umay, nuy ngoedhe mura gimal thanamun ngurpay mabaygiya. ²⁹ Thana kedha umepu, 'Nungu ngurpan mina wardh.' Minguz kedha, nuy kasa nungu geth yangukuduya yadu umay, nuy ngoedhe mura gimal thanamun ngurpay mabaygiya.

8

Yesu kikirilayg balbay tidan (Mareko 1.40-45; Luka 5.12-16)

¹ Sew kalanu Yesu mulupa pagadhin padangu, koey garsar mabaygal nubiya wagel asimoeydhin. ² Wara mabayg nuy mabayg si kikirin pungaypu, wati goengawl kikirilayg. Nuy ngapa Yesulpa, nubiya parunu kulun pasayniz, yoewdhiz nubiya kedha, 'Ngay gar koeyma apa pudhiz ngibiya. Ngibepa balbayginga kedha, ngidh ngoena balbay tidan?'

³ Yesu nuydh nungu geth luyayadhin, gamu tharadhin nuyin kedha, 'Wa ngaw mina ubi kedha, ngath ngin balbaytidaypa.' Kalanu Yesu kasa yangukuduya, ya mulaydhin kedha, 'Ngi balbay asir kedha thonar, nginu kikiringu.' Balbayginga senawbi thorana, nuy balbayg asidhin nungu kikiringu.

⁴ Kalanu Yesu nubepa kedha mulaydhin, 'Nginu bangal Poeypiyam, wara mabaygoepa mulayg, ngath ngin balbay tidan. Balbayginga kedha, ngi uzar ngithamun misnarepa, nubepa ngibepa imaypa, a mina yathamaypa kedha, ngi balbaygoesin. Sew kalanu kay ngi mer koey yoewthoepa, amaypa nginu eso. Ina Mosen Sabi yawadhayzinga nginu siba wanay za, uruy yoewdhaypa, mura imaypa kedha, ngi balbayginga.'

Yesu nuydh Romaniw koewbu mabaygaw zagethaw mabayg balbay tidan (Luka 7.1-10)

⁵ Yesu a mura setha ngaya nanga nubiya puzimoeyr maboenu, ngabunadhin wara goegathoenu. Senabi goegathaw nel Kapeniyam. Romaniw koewbu kuyku mabayg nabi goegathaw, ngapa nubepa amadhan yoewdhiz nubiya kedha, ⁶ 'Ngaw geth zagethaw mabayg gar mina koey kikirilayg, nuy matha yoewipa soersimayginga. Nungu kikir mina koeyza.'

⁷ Yesu kedha nubepa, 'Wa, ngay ngibiya oesipa, ngath kay nuyin balbaytidaypa.'

⁸ Kasa kay kedha nuy koewbu mabayg kuniya kedha, 'Ngay matha ngoedhagidh lawnga ngibepa ngaw lagiya muya uthaypa. Ngibepa matha ngoedhagidh kedha kasa nginu yangukudu mar a ngaw geth zagethaw mabayg kay balbaygoesipa. ⁹ Ngay ngawngu ngulayg, kuyk ngaw zageth, ngaybiya gimal ngaw mopakuykul a ngaybiya apal koewbu mabaygal zageth ulaypa. Ngay wara mabaygoepa kedha, "Uzar!" nuy uzariz. Ngay na kedha, "Aya!" nuy uzariz ngapa. Ngay ngaw danal poethay zagethaw mabaygoepa kedha, "Ina aymar!" nuydh ayman senabi zageth; a nginu

yangukudu ngaru koey bibirilnga ngaybiya. Kasa nginu yangukudu manin nanga, ngaw zagethaw mabayg kay balbaygoesipa nungu kikiringu.'

¹⁰ Yesu nanga karngemidhin Romaniw mabaygaw yangukudu, nuy Madhu pamaydhin, senabi nungu yangu, a mabaygoepa mulaydhin, thana setha gaya nanga nubiya puzimoeyr. Nuy kedha thanamulpa, 'Wa, Ngay kay ngithamulpa mina ya mulepa, nubi Romaniw mabaygaw mina yoepathamay mina adhapudhay. Ngath kedha ngoedhal mina yoepathamayzi mabayg kulay imayinginga, matha kedha Isoereylaw buwaynu imayinginga. ¹¹ Ngath wara mabayg imayinginga kedha ngoedhalnga, muynu Isoereylanu.'

Kalanu nuydh thanamulpa ya madhin kedha, 'Mabaygal bangal mura dagamoengu ngapa muya uthaypa Basalaya gimal dapara, apa thanuraypa kalmel Abrama, Isaka, a Yakubu, thanamuniya kalmel maypa ngaru. ¹² Kedha kay, setha gaya nanga kulkub karngemidhin Awgadhaw maygi yangukudul, kasa kay kedha thana mina yoepathamayinginga, kuyk thana imayinginga Awgadhaw ubilinga, Basalayoengu. Thanamun may a kikir bangal koeyza, thanamun bangal dhangal tititik nudhamoeyne.'

¹³ Kalanu kay nuy lak buwayl thayaydhin Romaniw kuyku mabaygoepa kedha, 'Wa, ngi uzar lagoepa, sena nginu mina yoepathamam ngibepa kay kuykinidhaypa a nginu ubilinga thoeridhiz.' Mina balbayginga senawbi thonara nungu zagethaw mabayg balbaygoesidhin.

*Yesu koeygarsar mabaygal balbaytidamoeydhin kikiringu
(Mareko 1.29-34; Luka 4.38-41)*

¹⁴ Kalanu Yesu miyaydhin Petherun lagoepa. Nuy nanga mangaydhin, nuydh imadhin kedha Petherun ira na sumay kikirilayg nanu uthuy lagoenu. ¹⁵ Nuydh nanu geth gasamoedhin a gamu tharadhin nan, balbayginga senabi thorana balbayg asidhin sumayngu, kadaypa miyaydhin nanu uthuy lagoengu, both pathamoeydhin thanamulpa ayde.

¹⁶ Senawbi Kutoepa nanga pudhaydhin koey garsar mabaygan ngapa memayidhin Yesulpa, thanamun kikiril igalgal dhoeynidhaypa, a matha kedha setha gaya nanga wati mari malayzi mabaygal, Yesu thanamun mura dhoeynidhamoeydhin nungu yangukudun. Thana mura balbayg asimoeydhin thanamun kikiringu. ¹⁷ Nabi zageth kuykunidhadhin kay paypa kulay thonaraw peropethaw Isayan yangukudu madhin kedha, 'Nuydh mamayne nubiya kalmel ngalpan gamu kikiril a, adhapa mamayne koey sigapa.'

*Dhuray mabaygaw ubi Yesuniya oesipa
(Luka 9.57-62)*

¹⁸ Yesu nanga imadhin mabaygaw moeyay nubiya wadhwadhgam nuy nungu niyay kazipa mulaydhin kedha, 'Ngitha ngoena mariw war dagam buwadhoepa.' ¹⁹ Yesu nanga yawaraw thonara gasaman, wara sabiw mgurpay mabayg ngapa nubepa kedha, 'Ngurpay mabayg, ngaw ubi gar ngibiya oesipa koezi kayboengu. Ngay bangal nginu gamu puziw mabayg.'

²⁰ Yesu kedha nubepa kuniya, 'Ngibepa matha ngoedhagidh midh? Poksal thana lagalgal, thanamun lagal arkathal boeradharoenu, a uruyl thana lak kedha moeydhamoeypa padhal thanamulpa lagal, kasa kay kedha Mabaygaw Kazi nanga ngay lagagig ngaw gamupa ngoena pudhaypa, ngaw igililinga koey mapunga.'

²¹⁻²² Wara Yesun niyay kazi ngapa nubepa kedha, 'Kuyku mabayg, kedha midh, ngath mamu Ngaw Thathiw thonar ugaypa, moerama thoeyaypa nuyn. Sew kalanu kay ngay ngapa kalmel bangal ngibiya puzipa.' Yesu nubepa kedha, 'Ngi kedha lawnga, setha gaya nanga

kalal idimpa Awgadhiya, thana matha kedha uma mabaygal midh. Ngi aya ngaybiya asir, setha thana wani thanamun geth uma mabaygoepa moerama thoeaypa.'

Yesu nuydh gub a baw mulupa mamomoedhin
(Mareko 4.35-41; Luka 8.22-25)

²³Yawaraw thonar nanga thanamun gasaman, Yesu a nungu niyay kazin, thana mura butoenu pathemidhin. ²⁴Sizi thanamun yawar dhadhal, thanamun mina wati guban gasaman. Senabi thonar Yesu uthuy muynu. Thanamun butaw amadhan dudupay, bawal koey zapul. Niyay kaziw akal mina koey zapul.

²⁵Thana ngapa walman Yesun kedha, 'Danpali Kuykulnga, ibupuy-dhamoeyr ngalpa, wagel kay ngalpa kasa umamayl.' ²⁶Yesu kedha thanamulpa, 'Ngitha mingu mina koeyma akan memayipa, ngithamun mina yoepathamay mamu mina lawnga.' Nubi thonara nuy kadaypa mizin, nuydh nungu yangukudun thayamoemoedhin, baw a gub mulupa pudhaydhin. Kalanu mina koey idi kayar toeydhamoeydhin.

²⁷Setha ngaya nanga butoenu muynu mura yaynanob mina madhu pamemidhin kedha, 'In midh paru adhapudhay mabayg. Nagemiw, bawan a guban ngulayg nubepa karngemin.'

Yesu nuydh ukasar wati mariw malayzinga balbaytidamoedhin
(Mareko 5.1-20; Luka 8.26-39)

²⁸Thana nanga mangemidhin war dagam buwadhoeu, amadhan Gadarinoelgaw goegathoepa, ukasar rimarim garkaz ngapa Yesulpa. Palay koey thabukiriw mabayg, ngoedhe kedha thoeydhayl uruy midh, kuyk palamuniya muynu wati maril Sathanalngu. Palamun niyay lag uma mabaygaw mudhaw lag. Mabaygan palamulngu aka thoeaypu. Thana koey zageth sethabi dhadhabuthiya dhadhiya pudhemin, kuyk thanamun aka, palay mina koey rimarim. ²⁹Palay ngapa Yesulpa, koey gimiy wal memamar kedha, 'Ngi ngapa mipa ngalbelpa! Ngi Awgadhaw Kazi. Midh kedha, ngidh kay ngalbelpa mapu maypa, kuth thoeraypa nabi thonara? Wagel kay kuthaw thonar, lawnga midh?' ³⁰Sepal palay ngalaga nanga, sizi amadhan miyar, koey garsar buruman ay purthar.

³¹Sethabi wati maril Sathanalngu palamuniya muynu, thana wal tidumar Yesulpa yoewdemir kedha, 'Ngidh kay nanga ngoey adhapa wayi, ngidh ngoey kasa kobegadh lagapa woeyayg. Matha ngoedhagidh ngidh ngoey kedha burumpa wayi.'

³²Yesu kedha, 'Wa ladhu.' Balbayginga senabi thonara thana wati maril dhanamaydhin mabaygoengu, a burumiya uthemidhin. Sena burumaw woelak, thana mura padiya mulupa zilmemidhin, a woeray dudupamoeydhin. ³³Sethabi burumaw dalal pathay mabaygal imadhin senabi ngoedha thoeay, mina koey aka gasamadhan, zilmemidhin kuniya thanamun goegathoepa, yadu thoeray aymaydhin muynu goegathoeu. Sena mura miza nanga aymoemoedhin palamulpa, kuyk wati maril.

³⁴Kalanu mura mabaygal goegathoeu ladhudhin sipa Yesu ngalaga nanga yoewdhemidhin nubiy kedha, 'Ngi adhapa mer koezi ngoeymun doegamoengu, ngidh ngoey kasa wanan.'

9

Mabayg soersimoeyginga Yesu balbay tidan
(Mareko 2.1-12; Luka 5.17-26)

¹ Sew kalanu Yesu lak pathiz butoenu, nuy a nungu niyay kazil memayidhin kuniya wadagam buwadhoepa, thanamun goegathoepa.

² Thana nanga ngabunadhin kuniya nungu goegathoenu, mabaygan ngapa nubepa thanamun kikiril tukuyap dhoeynidhaypa, kuyk nungu thugalal umamayl. Nuy matha yoewir soersimayingga nungu uthuy lagoenu. Yesu nanga imadhin thanamun mina yoepathaman koezya nuy kedha kikiril mabaygoepa, 'Akag ngaw kazi, kapu za ngin ngapa manu; nginu ipidhadh gegeyadh mura gudwoeyamoeyn ngibepa kayib.'

³ Mura mabaygaw moeyay si nanga thanamuniya dhadhal, dhuray yoewthaw koey mabaygal, sabiw ngurpay mabaygal, thana nanga karngemidhin nungu ya, thana yaynanob kedha thanamuniya muynu, 'In nubi mabaygan, Awgadhaw kupay nubepa purunu woerdhaypa, nuy wati mabayg.'

⁴ Yesulpa kakal, thanamun wati wakay thoemamayil. Nuy kedha thanamulpa, 'Ngithamuniya mingu muynu wati wakay thamamay aymiz?'

⁵ Ngitha koey ngulaygal kedha, palbi ukasar zageth ngaru kalmel za. Wara kedha ngay kikiril mabaygoepa muliz, "Nginu mura wati pawal gudwoeyamoeyn." Lawnga ngay na kedha muliz, "Kaday tari a kusumar nginu uthuy rugal a mab uzar lagoepa." ⁶ Ngath ngithamulpa kakal ayman kedha, Mabaygaw Kazi kupaylga ina apal gud woeyamoeyn mabaygaw wati pawal.'

Kalanu nuy dhagoepa buwayl thayadhin a mulaydhin. ⁷ Nuy kalanu kaday tharaydhin, adhapa nungu uthuy lagoengu, uzaraydhin nungu lagoepa, mina matha ngoedhagidh. ⁸ Mabaygan nanga imadhin senabi ngoedha thoeyay, thanamuniya aka senabi adhapudhay zageth nuydh aymoedhin, thana thawmadhin Awgadh, kuyk nuydh mabaygoepa poeybadhin senabi adhapudhay kupay.

Wara niyaykazi Yesu thuradhin Mathayun

(Mareko 2.13-17; Luka 5.27-32)

⁹ Yesu kalanu uzaraydhin senabi lagoengu. Nungu maboenu dhadhal nuydh imadhin bokadhzangu garwoeydhamay mabayg nungu zagethaw lagoenu nir. Nungu nel Mathayu; ina Romaniw kuyku mabaygaw poeybayzi kupay nubepa. Yesu nubepa kedha, 'Mathayu, aya ngaybiya asir.' Senabi yangukudunu Mathayu karngemidhin nungu thuray, kadaypa miyaydhin, wanadhin nungu zageth, aymaydhin Yesun niyay kazi.

¹⁰ Sew kalanu Yesu a nungu niyay kazil kalmel Mathayun lagoenu, thanamun kutaw aygud gasaman. Dhuray igalgal Mathayun, bokadhzangu garwoeydhamay mabaygal, dhuray kasa mabaygal kalmel thanamuniya aygudaw lagoenu. ¹¹ Thana yoewthaw koey mabaygal, Parasayalgal imaydhin nuy Yesu a setha mabaygal nubiya. Thana kedha nungu niyay kazipa, 'Midh paru ngithamun ngurpay mabayg kalmel aydu purathipa senawbi bokadhzangu garwoeydhamay mabaygiya, a sethabi koerngayg mabaygal; thana ngaya nanga sethabi yoewthaw sabil aymayingga.'

¹² Yesu nanga karngemidhin thanamun Parasayalgaw ya; nuydh adhamintidan thanamulpa kedha, 'Mabayg nanga kikirilig, nuy doktapa ubin mayginga, mabayg nga kikirilayg, wa nuy ubin miziz. Ngay ngapa mayginga mina mabaygoepa thuraypa, ngath ngaru thuran ibuypuydhan wati pawa mabaygal.' ¹³ Kalanu nuydh thanamulpa kedha, 'Ladhu, mina imaw Maygi Thusinu Minar Poelayzinga kedha, "Awgadhaw ubi kedha, mina pawa ngi nanga kuyk, ngidh ngaru maman manin nginu mabaygal; kedha lawnga, ngidh ngayapa nanga uruy poeyban oltanu yoewdhan." Ngay ngapa mayginga mina mabaygoepa thuraypa, ngay ngaru wati pawa mabaygoepa thanamulpa buwayl idimpa Awgadhoepe.'

*Mabayg mingu aygudagasin Awgadhoepa gamupathamoeypa
(Mareko 2.18-22; Luka 5.33-39)*

¹⁴ Sew kalanu Yoewane Paphthayson niyay kazi ngapa Yesulpa, yapu poeybemin nubepa kedha, 'Nginu niyay kazi aygudagasingpa gamupathamaypa, theoythupagayn Awgadhoepa; ngoey a yoewthaw koey mabaygal Parasayalgal aygudoegasimoeypu koeyma thonaralnga, Awgadhoepa gamupathamoeypa, theoythupoegayn.'

¹⁵ Yesu thanamulpa kedha adhamintidan, 'Gethaw garwoeydhamay ay nanga, koey zageth mabayg aygudoeginga garwoeydhamayzi mabaygaw parunu. Nuy niyaypa yoelpayzi garkaz, nuy nanga sena kalmel mabaygan ngaru mura gasaman, aygudaginga lawnga. Wagel bangal koey thonar gasamoene a nuy niyaypa yoelpayzi mabayg adhapa manin thanamulngu. Senabi thonara kay thana aygudoegasimoeyn.'

¹⁶ Yesu lak wara ya matha ngoedhoegidh aymoedhin thanamulpa, 'Ina kayn ngurpay ngithamulpa, kayn za ngaru kayn za, a kulba za ngaru kulba za, matha kedha kulba sodhanu, ngidh ngaru kayn dhoemawak woeydhayginga. Nadh kayn dhoemawakan nan beregud palan lak welgan, pakadaman. Koey zageth pasis woeydhamoeyn kulba sod, kayn dhoemawakan. Ngidh nanga ayman, senawbi kulba sodh lak koeyma pakadamiz.

¹⁷ 'A matha kedha umal ngukiw za, uruy goengaw aymayzinga. Kulba goengaw ngaru piranga, koey zageth mabaygan na kayn umal nguki malan kulba goengawya; kedha nanga sik waliz mina koeyma arkath dhanaman, mura idiman umal nguki a uruy goengaw. Kedha kay kayn ikay ngaru malan kayn umal ngukiw malay goengawlnu, mura zapul kay balbayginga kalanu. Wa, ngaw ngurpay matha kedha kayn za midh.'

*Wara yoepkaz koey kikirilayg
(Mareko 5.21-43; Luka 8.40-56)*

¹⁸ Yesu matha yadu umay senawbi thonara nubepa ngapa urapun Yoewdhayalgaw kupay mabayg, kulun pasayniz nubiya parunu, yoewdhiz kedha, 'Ngaw yoepkaz kazi gar guythuyan, kasa kay kedha ngaw ubi kedha, ngi aya, ngidh kay nabiya nginu geth wanaypa, poeybaypa nabepa lak igililinga, nan kay sena lak igililinga ayimpa.'

¹⁹ Kalanu Yesu uzaraydhin asidhin nubiya, kalmel nungu niyay kazi. ²⁰⁻²¹ Thanamun maboenu dhadhal wara yoepkaz na ngapa kaliya uthiz Yesulpa. Na koey kikirilayg. Nanu ubi kedha, nadh kay kasa nanga Yesun dhoemawaku kuth gamu thoeraypa, kuyk nanu ubi balbaygoesipa senabi yoepkaziw kikiringu. Nan gasamadhin muwasisinga twoeylop wathalnga na koey gabu kulka. Nadh na gamu tharadhin Yesun dhoemawaku kuth, ²² nuy kuniya buyal thayaydhin, imadhin nan nubiya kalanu. Nuy nabepa kedha, 'Ngi akag ngaw kazi, ngin kedha zoenguz mina dhoey nidhan, kuyk nginu mina yoepathaman.' Mina senabi thonara na yoepkaz balbaygoesidhin.

²³ Kalanu thana gasamoedhin nungu Yoewdhaylgaw kupay mabaygaw lag. Nuy Yesu muy uthaydhin, nuydh imadhin kedha, nungu Yoewdhayalgaw mabaygaw igalgal si nir, thanamuniya kalmel dhuray na puyay mabaygal. Thana uma mabaygoepa koerkak badhaw may mar.

²⁴ Nuy kedha thanamulpa, 'Adhapa memayi ngitha mura. Sena moegina yoepkaz kasa uthuy yoewipa, na umanga lawnga.' Thana nubepa mina yoepathamayginga. Thana kasa giwn soelmar nuy.

²⁵ Sethabi mabaygal nanga mura adhapa wayiz nuy Yesu senabi thonara muy uthiz nanu uthuy lagapa. Nuydh nanu geth nanga gasamoedhin, na

kadaypa miyaydhin. ²⁶ Yadupalgadhin senabi ya mura goegathiya senabi doegumuya, Yesun zageth midh nanga.

Ukasar maygum balbaytidamoedhin

²⁷ Kalanu Yesu a nungu niyaykazil ladhudhin. Maboeni dhadhal ukasar maygum, palamun ubi wagel mabapa Yesulpa. Palay kedha umemar, gima gudiya, 'Yesu, Dhawithan Kazi, ngalbe gar ibupuydhamar?' ²⁸ Nuy nanga mabaygaw lagiya ariz, palay wagel muy areman. Nuy palamulpa kedha, 'Ngipen mina yapathamaypa midh, ngay matha ngoedhagidh ngath kay ngipel balbayg palimpa, lawnga midh?' Palay kedha, 'Yagar, Kuykulnga.'

²⁹ Kalanu Yesu palamun purka gasaman, a kedha muliz, 'Ngipen mina yoepathaman kedha, ngipen purkaw buya kuniya gasaman. Wa, ngipen kedha mina yoepathaman ina kuyku nidhan.' ³⁰ Balbayginga senawbi thonara palay palamun purkaw buya kuniya gasaman. Yesu kedha mulaydhin, koey puridharalnga palamulpa, 'Mabaygoepa bangal mulayg, ngath miza nanga ayman ngipelpa.' ³¹ Kasa kedha palay yadu thuray aymoedhin mura goegathiya senabi doegamoenu.

Yesun balbaytidadhin yagi mabayg

³² Sepalbi maygum balbay tidaman nanga, senawbi thonara wara mabaygal mangemidhin Yesulpa. Thana nubepa yoelpadhin mabayg, nuy ngaru yagig kuyk nuy wati mariw malayzinga. ³³ Kasa kay kedha Yesu midh thonara nanga geth nidhaydhin wati mari adhapa madhin nungungu, nuy yagi mabayg senabi thonara ya mulaydhin, nuy lak lawnga yagig. Mura mabaygan imadhin nuyn, thanamulpa mina ngadhagi za aymaydhin. Thana mura kidhakidhan yapupoeybemidhin kedha, 'Kulay kedha ngoedhal za imayginga ina Isoereylanu?' ³⁴ Kasa kedha dhuray thanamuniya Parasayalgal, yoewthaw koey mabaygal. Thana kedha, 'In Bilzibul mura wati mariw kuyk, nuydh Yesulpa kupay poeyban. Nuy kedha zoenguz ngulayg wati maripa adhapa maypa mabaygoengu.'

Yesun koerkak badh koyeza mura mabaygoepa

³⁵ Senawbi thonara Yesu gurguy ulaypu mura goegathiya. Nuydh nungu ngurpay aympu muynu thanamun yoewthiya; Awgadhaw Basalaya sakar pudaypu, kapu yangi wakay thanamulpa. Nuy thanamun mura moegithap kikiran balbaytidepu.

³⁶ Nuydh nanga imadhin mura mabaygal, nungu ngoenakap koey gegeyadh. Nuy koeyma asidhin thanamuniya. Minguz kedha, thanamun ngoenakap gegeyadh, a mabaygoevinga ibupudhaypa thanamulpa. Thana gar ngoedhe mamuy danal poethay mabaygoevinga. ³⁷ Nuydh kedha zoengu ya matha ngoedhagidh ayman nungu niyaykazipa, 'Itha kurusipoegayzi mabaygal, matha kedha ayboewdhaw thonara na gasaman, igililmayl ngoedhe giya aydel, mina koeygarsar kasa kay kedha zagethaw mabaygal kasa moenarimayl kedha mabaygoepa garwoeydhamoeypa Awgadhoepa. ³⁸ Ngitha bangal thoeythupagemipu nubepa wara zagethaw mabaygoepa ngapa woeyaypa, ayboewdhaw zagethoepa garwoeydhamoeypa.'

10

Yesu nuydh nungu twoeylop niyaykazil thurimoeydhin (Mareko 3.13-19; Luka 6.12-16)

¹ Senabi thonara Yesu nuydh nungu twoeylop niyaykazil thurimoeydhin gamupa. Nungu ubi kedha, nuydh thanamulpa kupayl kusuman kikiril

mabaygoepa dhoey nidhaypa, mura wati maripa adhapa maypa, kikiril mabaygoengu a wati mariw malayzi mabaygoengu. ² Itha nungu niyaykazil, nungu mina woeyayzi mabaygal, thanamun nelay kedha, Simona, nungu wara nel Petheru, a nungu tukuyap Andhoeru, Zemes, a nungu tukuyap Yoewane, palay Zebadin kazi. ³ Wara nelay itha kedha, Pilip a Bartholemi, Thomas a Mathayu. Nuy Mathayu kulay bokadhzoengu garwoeydhamay mabayg, a wara Zemes nuy Alpiyasan kazi, ⁴ a wara Simona nuy kulay mina ubigig mabayg Romaniw kuyku mabaygoepa, a Yudha nuy Keriyothoelayg Yesun ngadh nanga guda aradhin yoewthaw koey mabaygoepa.

Yesu nuydh nungu niyay kazil adhapa wayamoeydhin

(Mareko 6.7-13; Luka 9.1-6)

⁵⁻⁶ Itha nungu twoeylop mabaygal nuydh wayamoeydhin adhapa. Nuydh thabi yangukudul thanamulpa mamayidhin, 'Ngitha ladhu, mura Yoewdhayalgaw mabaygoepa, wara azaz mabaygaw doegampa lawnga; Samariyaw goegathoepa lawnga. Ngitha waza ngulaygal, ngay kulay muliz ngithamulpa kedha, setha Isoereylaw mabaygal guythuyayzi mamuyl, mabaygoeinga danal poethaypa. ⁷ Ladhu, ina maygi ya yadu poelgaw thanamulpa kedha, "Awgadhaw Basalaya ngapa amadhan thamiz."

⁸ 'Ngitha bangal kedha zageth aymoene kay thanamuniya, kikirilgal balbaytidamoeyn, a umangu wal memayir igilpa, balbaytidamoeyn wati kikirilgal ngabiya nanga badhal gamunu, wati maril gamungu adhapa mamoeyin. In nubi za ngithamulpa modhabiginga poeybayzinga, ngitha lak kedha modhabiginga poeyban.

⁹ 'Ngitha bangal wara za maygi ngithamun maboenu pasinu, a itha thabi zapul kedha, koey bokadhzapul, moegina bokadhzapul oengayg. ¹⁰ Bokadhzoengu yana lak oengayg, bokadhzoepa yapu poeybayg. Wara dhoemawak, a azaz san, a boegi oengayg. Ngitha kasa kedha setha ngithamuniya mi rugal nanga. Ngitha bangal mi goegathiya nanga ngaw zageth oengaypu nanga, matha thanamun kupay ngithamulpa danal poethaypa, ngitha waza ngaw zagethaw mabaygal.

Yesu matha maw sipa thanamulpa

¹¹ 'Mabaygan ngadh nanga wara goegath gasaman ngithamulngu, mamu mina mabaygoepa nagemipa. Mabaygan ngadh nanga ngitha ayawal mamayin ngitha thanamuniya thuma asimoeyn ngitha mi kuykuthalnga setha memayipa; kurusipa ngidh senabi goegath wanan.

¹² 'Ngitha nanga mabaygaw lagiya muy uthemin, ngitha kedha mulemin, "Awgadhaw woenab kalmel nabi lagoenu." ¹³ Thana nanga ngitha ayawal mamayin nanga, wa senabi woenab matha mepa senabi lagoenu. Thana nanga ngitha ayawal mayginga, wa senabi woenab lagoenu kuniya manin thanamulngu. ¹⁴ Mi buway lawnga goegath nanga ngithamulpa kurusipoegayinga, a ayawal mayginga, wa ngitha wanan senabi goegath lawnga buway. Ngitha memayin sisi adhapa, a buthu lupemin ngithamun sanoengu, wanan senabi goegath lawnga buway.

¹⁵ 'Wa, Awgadhaw thonar sepa mepa, nuydh bangal nubi apaw goewaw zeyzineydhedhe, thanamun kedha mabaygaw kuth mina koey gegeyadh bangal. Ngay ngithamulpa kedha, kulay kay paypa Sodomalgal a Gomoroelgal, thanamun ipidhahd gegeyadh kulay koeyza, kasa kay kedha Awgadhaw kapu ngurpay mamu mina yadupalgayinga thanamun goegathiya. Nubi apaw goewaw zeyzineydhay thonara nanga gasamoene Awgadhoepea thanamulpa koey dharadh aymoeypa lawnga; kasa kay

kedha kaybaw kawragigal nanga nuydh bangal koey dharadh mamayine senabi thonara, kuyk thanamun kawrag.'

Yesu nuydh wati danalpoethay yadu palgadhin, miza nanga bangal (Mareko 13.9-13; Luka 21.12-17)

¹⁶ 'Ngitha kurusipagemiw, ngath kay nanga ngitha wayapa thanamulpa ngurpaypa, ngitha matha kedha mamuy midh a thana matha kedha thoeydhayl umay midh. Ngitha koey poeypiyam bangal sirisiriya uthayle, thabu midh nanga, kasa kay kedha ngitha ngaru gabu ngoenakapulmayl, thoebudh uruy midh nanga.

¹⁷ 'Ngitha ngaru koey poeypiyam wara mabaygoengu ngithamulngu sabiw gasamoeyle. Thana bangal ngitha palngimoeypu thanamun yoewthanu dhadhal. ¹⁸ Kalanu thana ngitha lak mamayipa nubi apaw goewaw adhapudhay kuyku mabaygoepa, kuyk ngitha waza ngaw gamu puziw mabaygal. ¹⁹ Ngitha sethabet zapul ngoenanu maygi, thanamun wati pawapa; kedha zoenguz kedha, thonar na gasamoeyne ngitha bangal kotoenu kaday siparuy, Romaniw kuyku mabaygiya parunu, ²⁰ wa Maygi Marin senabi thonara bangal ngitha ngurpamoeyne, a ngitha bangal ngaru matha ngoedhagidh Awgadhaw mina ngurpaypa poeybaypa thanamulpa, adhapudhay kuyku mabaygoepa a matha kedha war mabaygoepa. Ngitha akag, senabi thonara ngithamun Daparaw Thathiw poeybayzi buth ngithamulpa ngurpay zagethoepa aymaypa. Nungu Woeyayzi Marin bangal ngaru mina yangukudul ngithamulpa poeybamoeypu ngithamun yangukudul lawnga, setha bal nungu yangukudul.

²¹ 'Wa, koey sirisiril bangal mangemine, kedha thonar nanga gasaman nanga apthathkazil yaynanob bangal kidhakidhan sabinu gud aremipu uma mathamoeypa thanamulpa. Matha kedha tukuyap tukuyap, thathi kazi, a matha kedha kazil thanamun aputhathi, kasa ipidhadh gegeyadh.

²² Mura bangal mabaygan wati ngoenakap gasampu ngithamulpa, minguz kedha ngitha ngaw gamu puziw mabaygal, kasa kay kedha mabaygal nanga nyata ngaybiya ngaru kalmel kuthoepa, thana bangal matha ngoedhagidh gasamoene ngaru igililnga.

²³ 'Thana nanga ngithamulpa wati danal poethay ayimpu wara goegathoenu, ngitha kasa gamungu zilmemin wara goegathoepa. Ngitha ngulaygal kedha, ngay wagel bangal Ngaw Thathipa kuniya, kasa kay kedha, ngitha ngithamun ngurpay zageth matha ayimpu, Isoereylaw goegathiya muwasisinga. Wa, senawbi thonara ngay Mabaygaw Kazi lak ngapa kuniya.

²⁴⁻²⁵ 'Na koey zageth kedha, ngurpay moegina kaz gimal aymiz nungu ngurpay mabaygiya, matha kedha ngitha a mura mabaygal; mabayg nanga nungu ngurpay muwasin, wa, nuy kedha ngoedhalnga ayman nungu ngurpay mabayg midh nanga. Ngitha kedha zoenguz ngaru ngulaygal kedha, thana bangal wati danal poethay ayimpa ngithamulpa. Kapu za kedha ngitha ngaybiya ngurpemin. Thana nanga ngoena mulamoeyn kedha, ngay Sathana, thana lak kedha ngitha mulamoeyne mina gegeyadh.'

Mabaygoengu akan maygi

(Yesu matha maw sipa thanamulpa) (Luka 12.2-7)

²⁶ 'Ngitha mabaygoengu aka gasamayg, thana miza nanga ngithamulpa ayimpu. Seta mi wati pawal nanga abayzimayl imayingga, mura muy wati pawal nanga, thana bangal kakal aymoeyne, a ngaw ngurpay ngithamulpa lak kedha.

²⁷ 'Itha mi yangukudul ngath kasa gumi poeybamoeyn ngithamulpa, kalanu kay ngitha thabi yangukudul yadu palgamoeyne mura mabaygoepa. Nubi thonara ngoedhe kedha kubil midh nanga, mura thabi zapul mabaygoepa gumi. Wagel bangal kakal aymoeyne mura mabaygoepa, matha kedha goeyga midh; ngitha bangal thanamun ngurpay mabaygal aymoeyne. ²⁸ Ngitha akan maygi ngaw ngurpayngu oengayle; wati mabaygaw ngulayg matha kedha ngithamun gamul idimoeypa; thanamulpa koey zageth ngithamun maripa idimoeypa. Mabaygoengu aka gasamayg, matha ngoedhagidh kedha, ngitha matha Awgadhoengu aka gasaman; minguz kedha, matha nuydh, mabaygaw gamu a mari kalmel idiman a koey muypa thayaman. ²⁹ Kasa midh, moegithap zapul a uruyl ngithamun Thathin mura yawaypa, a nuy mura ngulayg. Ukasar uruy barpudhoeman urapun moegina bokadhzapun, kasa nanga urapun moegina uruy pudhiz nanga, nubepa kakal. Nungu nanga ubiginga, wa za aymoeyginga. ³⁰ Ngitha lak kedha ngithamun Daparaw Thathi mura ngulayg ngithamulngu, matha kedha yalbupal midh nanga ngithamun kuykunu urapun dhadh.

³¹ 'Kedha kay, ngitha nubepa koey ubilmayl adhapudhay moegina uruyiya, ngitha mabaygoengu akag.'

Mabaygal ngaya mina azirgigal Yesun nelpa kuykunidhaypa

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

(Luka 12.8-9)

³² 'Ngitha ngaya nanga mina azirgigal ngaw nelpa kuykunidhaypa mabaygaw parunu, wa ngay bangal lak kedha aymidhe ngithamulpa, ngithamun nelay yadu palgedhe Ngaw Thathipa, ngitha waza ngaw mabaygal; ³³ kasa kay kedha ngitha ngaya nanga kawragigal aymoeyn ngawngu wati mabaygaw parunu, wa ngay lak kedha kawragig ayman ngithamun nelngu, Ngaw Thathiw parunu.'

Pawdhoewinga bangal

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

(Luka 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ 'Ngithamulpa sike kedha, ngay na ngapa mulupa ina apal ngaru bangal koewbuginga. Lawnga, kedha lawnga, ngath pawdh ngapa manin lawnga, ngath koewbu gi manin. ³⁵ Wa, ngay ngapa kedha zapa mayyapa, garkaz kazi wati igalayg aymiz nungu thathipa. Yoepkaz kazi lak kedha nanu apupa, a ipi lak kedha nanu yoepkaz irapa. ³⁶ Wa, koezi pawpa mabaygaw mina buway mabaygal bangal ngaru nungu thabukiriw mabaygal.

³⁷ 'Mabaygan ngadh nanga adhapudhay maman mani nungu apu thathipa, nungu mam ngayapa matha ngoedhagidh lawnga; kedha mabayg matha ngoedhagidh lawnga ngaw puziw mabaygoepa. Kazipa lak kedha, mabaygan ngadh nanga koeyma maman mani nungu garkaz kazi lawnga yoepkaz kazi, wa nungu mam ngayapa matha ngoedhagidh lawnga, kedha mabayg matha ngoedhagidh lawnga, ngaw puziw mabayg. ³⁸ Ina ya matha ngoedhagidh, mabaygan ngadh nanga sathawro oengayginga, a ngaybiya oesinginga, wa kedha mabayg matha ngoedhagidh lawnga ngaw puziw mabaygoepa aymoeypa.

³⁹ 'Dhuray ngaw puziw mabaygoengu bangal ngaru umamathamoeypu, kasa kay kedha mabaygal setha ngaya nanga thanamun ubi kedha, thana thanamun igililnga danal poethaypa, thana kasa guythuyamoeyne bangal thanamun igililnga. Ngadh nanga nungu igililnga kasa guythuyan kuyk

nungu danal poethay ngayapa, nuy kedha mabaygan ngaru gasamoene bangal nungu igiliinga.

Awgadhaw sib wanan ngabepa

(Yesu matha maw sipa thanamulpa)

(Mareko 9.41)

⁴⁰ ‘Mabaygan ngadh ngitha ayawal mamayin, wa nuydh matha kedha ngoena ayawal manin. Ngoena nanga ayawal manin, wa matha kedha nuyn ayawal manin, ngoena ngadh nanga wayan. ⁴¹ Wa, muynu kedha, ngadh nanga Awgadhaw wayayzi mabayg ayawal manin, minguz kedha nuy kedha zagethaw mabayg Awgadhaw, sepalbi ukasar mabayg kalmel Awgadhaw sib wanan gasaman; a mina mabayg lak kedha, mabaygan ngadh nanga mina mabayg ayawal manin, nuy kedha mina mabaygiya ngoenakap asin nanga, wa sepalbi ukasar mabayg kalmel Awgadhaw sib wanan gasaman.

⁴² ‘Wa, kedha yakanurayg, mabaygan ngadh nanga ibupudhay poeyban urapun ngaw zagethaw mabaygoepa, nuy mina apal, ngayapa yakanuraypa lawnga senabi kapu zageth, kasa nguki poeyban ngaw puziw mabaygoepa nanga nuydh poeybayzi mabaygan ngaru gasaman siba wanan. Minguz kedha, senabi kapu danal poethay matha kedha ngayapa.’

11

Yowane Paphayson niyaykazil ngapa Yesulpa ladhudhin

(Luka 7.18-35)

¹ Yesu nanga muwasidhin ngurpay nungu niyaykazipa, thana mura ladhudhin wara goegathoepa, nubepa nungu yapa ngurpaypa. ² Senawbi thonara Yoewane Paphayso matha Zeyloenu meparuy, kunumoeyzig. Yesun adhapudhay zagethal nanga Yoewanelpa yadu palgadhin, nubiya Yoewaneniya ukasar wakay thamamay; nuy Yesu sike Mina Woeyayzig Awgadhoengu, lawnga lak wara mabayg nubiya kalanu Mina Woeyayzig. Mina ngulaygoepa gasamoeypa, nuydh Yoewane nungu geth niyaykazil wayamoeydhin Yesulpa.

³ Thana Yesuniya kuyk wakayan kedha, ‘In ngi a? Awgadhaw Mina Woeyayinga ngoeymulpa, ngath ngan nanga kulay yadu palgarngu; a lawnga war mabayg si ngapa wagal?’

⁴ Nuy Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Ngitha yangukudu kuniya oengaw nubepa Yoewanelpa, mura zapul midh paru; ⁵ mura itha thabi mabaygal lak dhoeynidhamoeyr, maygumal balbay tidamoeyr mabagigal mabapa mamayir, wati goengawl kikirigal lak buth pathamoeyr muwamayl kawralmayl thana lak buth pathamoeyr, umamayl thana lak igil palemoeyr; a thana aygigal zagigal, Awgadhaw kapu yangu wakay gasamar. ⁶ Ngitha nubepa Yoewanelpa kedha mulemiw, “Nginu mina yoepathaman midh? Ngadh nanga ngawngu gegeyadh gasamayginga, wa, nungu ika dhiw bangal koeyza.”’

⁷ Yoewanen niyaykazil thana kuniya tidemidhin nanga, Yesu mulaydhin Yoewanen doegampa mura mabaygoepa, ‘Yoewanen maw nanga, ngithamulpa mabaygoegi dhadhabuthoenu. Ngithamun ubilnga za miyay? Ngitha kedha lawnga muku mabaygoepa imaypa, kasa kat palgipa urapu lagoenu siyayinga, ngoedhe kedha bup guban yoewimaypa, wara kuniya a wara kuniya. Ngitha mipa kedha mi ngoedhal mabaygoepa ubin maypa imaypa, adhapuydhapa? ⁸ Ngitha kedha lawnga mina rugal mabaygoepa imaypa. Ngithamun na kedha ubilnga nanga, ngitha nay mopakuyku

mabaygaw koey niyay lagoepa, kedha ngoedhal mabaygoepa imaypa.
⁹Lawnga ngitha na kedha ladhudhin, mina peropethaw imaypa. Wa, ngay ngithamulpa kedha, ngitha Awgadhaw yangu mabaygoepa, Awgadhaw peropetha. Ngitha koey peropetha yawayarngu, nuy ngaru adhapudhay mura peropethaya gimal.

¹⁰ 'Mina kulkub ngalbe Yoewanen ngaru yadu palgeman kedha muynu Minar Poelayzinga,
 "Nag! Ngath ngaw yaday woeyay mabayg
 bangal kulay wayane Ngibiya paruya,
 ngi ngaw mina adhapa Thoemayzinga.
 Nuydh bangal nginu yabugud buth pathane." '

¹¹ Yesu lak mulyadhin thanamulpa kedha, 'Yoewane, nungu kupay ngaru gimal mura nungu maykuykaw mabaygiya a mabaygal ngaya nubiya kulay; mabayg kulay koesimayginga, kasa kay kedha mabaygal ngaya nanga muya uthemin Awgadhaw Basalaya nanga, kasa mabayg midh, nuy nanga muy yoewthiz Awgadhaw Basalayoepa nungu igililnga ngaru gimal Yoewanen kulay igililnga midh nanga. Kuyk Awgadhaw Basalayoepa muya uthiz.

*Ngitha ngithamun balbayginga memayipa wara mabaygaw noegaypa
 (Mareko 10.11-12; Luka 16.14-15)*

¹² 'Yoewanen ngurpay thonarngu ngapa kurusipa kayib thabukiri mabaygal gegeyadh memayipu Awgadhaw Basalayapa. Thanamun ubi kedha, thana nan gasamaypa thanamun basalayapa bangal. ¹³ Mosen Sabi a thana mura peropethal kurusipa Yoewane Paphthayson thonar, thana mura yadupalgadhin Awgadhaw Basalaya.

¹⁴ 'Ngitha nanga thanamun yangukudu mina yoepathaman nanga, wa nuy Yoewane Paphthayso, nuy lak kedha Elayza, ngan nanga yadu palgadhin kulkub kedha, "Nuy bangal mangedhe." ¹⁵ Ngitha na kawralgal nanga, wa kawran karngemiw.

¹⁶ 'Thabi maykuyku mabaygal, thana mi ngoedhalmayl? Thana ngoedhe moegina kazil nge, zangu barpudhay lagoenu nipa. Dhuray thana moegina kazil wal mamayipa wara moegina kazipa kedha, "Ngitha mingi oesiginga ngoeymunia, ngalpan sagulpa aymaypa. ¹⁷ Ngitha midh paru girel adhayginga ngoey nanga niyaypa yoelpay nathay pudhamoeypa a? Ngitha midh paru may mayginga, ngoey nanga uma mabaygaw na puyampa a? Ngitha koerkak badhoeginga?" ¹⁸ A ngitha mina koerngaygi mabaygal ngoedhe sethabi moegina kazil nge. Yoewane Papatayso nuy ngapa, nuydh amenipa ay aygudag asin, a nuy koerawayg umal ngukingy, a ngitha kedha umamoeypu, "Nubiya wati mari muynu." ¹⁹ Nubiya kalanu ngay Mabaygaw Kazi na ngapa, ngay aygudoelayg a umal nguki woenile ngulayg, a ngitha kedha, "Nagemiw senabi mabaygoepa! Nuy koey aygudoelayg a koey umal ngukiw woenilayg, wati mabayg. Nuy wati mabaygiya puzipa, bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal a dhuray adhapa imay mabaygal." Kasa kay kedha Awgadhaw mina za kakal yakaman, senabi mina zageth ngaru aydenga a nanu aykap ngapa kakal aymiz.'

*Dhuray goegathaw mabaygal nanga Yesun mina yoepathamayginga
 (Luka 10.13-15)*

²⁰ Kalanu nuydh mulamoeydhin sethabi goegathal, ngalagiya nanga nuydh koeygarsar adhapudhay zagethal aymoeydhin. Thana nungu zageth imadhin, kasa kay kedha thana garki thoeyayinga thanamun

ipidhaddh gegeyadhoengu. ²¹ Nuydh goegathaw nelay thurimoeyd-hin kedha, 'Kulay ngitha Korazinalgal, wati za ngithamuniya bangal mangedhe; ngitha Bethsaydhalgal lak kedha; thana kay paypa kulay mabaygal Tayaroenu a Saydoninu nay, kedha adhapudhay zagethal imaydhin nay setha mi zagethal ngithamuniya aymoeypu, thana ngaru nay mina kulkub garki thayamoeyn, a awmaw rugal ubamoeydhin, a muyingu kunural pinimoeydhin kuykuya, thanamun wati wakasinoepa yakamoeypa. ²² Awgadhaw minamay thonar nanga mangedhe, thana Tayaralgal a Saydonalgal lak moegina balbaygi kuth; ngitha Korazinalgal a Bethsaydhalgal ngithamulpa bangal koey gegeyadh. ²³ A ngitha Kapeniyamalgal ngithamun gamu dhuba yoewruiy koeyza a ubi kedha, ngitha bangal ngithamulngu kaday nithamoene koeyza dapara; kasa kay kedha, ngitha bangal genoepa idimoeyne. Thana kulay mabaygal, Sodomalgal* nay, kedha adhapudhay zagethal imaydhin setha mi zagethal ngithamuniya aymoeypu, thana ngaru mina kulkub garki thayamoeyn, a thanamun goegath matha memayipu nay. ²⁴ Awgadhaw minamay goeyga na mangedhe bangal, thana kulkubaw mabaygal Sodomalgal lak moegina balbayginga, ngitha nubi maykuyk bangal koey gegeyadh.'

Ngitha ayawal ngapa ngoenapudhaypa
(Luka 10.21-22)

²⁵⁻²⁶ Senawbi thonara Yesu kedha muliz nungu Thathipa, 'Thathi, ngi gimal Daparaw Kuykulnga a ina apal. Ngay ngibepa koeyma gud woeydhiz, kuyk ngidh mina zapul yadu poelgaypu ngurpaygi mabaygoepa, a ngurpayzi mabaygal nanga mina ngulayg mabaygal. Ngidh wara thonara wardhamoeyn thanamulngu imayle. Wa, sena nginu ubilnga koey mabayg koerawayg a moegina kaz nuy ngulayg, setha ngoenu nanga ngoenakap apal.'

²⁷ Kalanu nuy lak buyal thayadhin thanamulpa kedha, 'Ngaw Thathi nuydh mura zapul ngayapa poeybamoeyn. Mabaygal ngawngu koerawaygal. Matha Thathi kedha ngulayg. Mabaygal lak kedha Thathingu koerawaygal, matha ngay nungu Urapun Kazi nungungu ngulayg, a matha kedha ngaya nanga ngath thanamulpa seysithaman, matha thabi mabaygal ngulaygal.

²⁸⁻³⁰ 'Ngitha ayawal, ngitha ngunu gamu koewba asin, ngoenakap mapungu. Aya, koezi pawpa nginu zageth kasa thowanga, ngi nanga ngaw zagethaw mabayg. Ngidh ngaw zagethaw rugal kusumoeyn, a ngawngu ngurapiz, ngaw gabu ngoenakapulnga apa pudhepa, ngidh ngaru kapu ngoenapudhay gasaman; ngoeban kalmel zageth ngaru thowanga.'

12

Thoeythupoegay goeyga zagethoepa balbayginga lawnga midh
(Mareko 2.23-28; Luka 6.1-5)

¹ Kalanu kay Yesu a nungu niyaykazil, thanamun mab kunaw apaw lagiya dhadhiya; goeyga waza thanamun sabadh, kasa kedha thanamun niyay kaziw koeyma maythal aygiyasimoeyn. Thana kuyk ayman moegina kunaw poeray thanamulpa aypa. ² Thana yoewthaw koey mabaygal, Parasayalgal imadhin nanga, thana kedha umadhin Yesulpa, 'Sepa nagi, nginu niyaykazil midh paru zageth ayimpa ngalpan sabadhaw goeyginu, thana sabi pathidhan!'

* 11:23 Sodomaw, Gomoraw mabaygaw ya gidha: wara Zenesis 19.24-28 geth tidi.

³ Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, ngitha geth tidayginga, Maygi Thusinu muynu kedha, 'Ngitha ngulaygal a? Kay paypa kulay ngalpan buway apakuyk Dhawitha, nuydh lak kedha za aymoedhin. Wara thonara nuy a nungu mabaygal mina maythal aygyiasimoeydhin, ⁴ a kusumoeydhin thanamulpa woenabal thoewa aydel sizi, kalanu purthadhin, matha koey yoewthaw niyay kaziw aydel, sethabi thoewa aydel wara mabaygoepa lawnga, sabilinga; Awgadhoepa poeybayzimayl. Nuydh kusumoedhin thanamulpa maygi bredal Awgadhaw lagoengu. Kalanu purthamoeydhin. Nuydh sabi patidhadhin, matha koew yoewthaw niyaykaziw aydel, sethabi bredal. Wara mabaygoepa lawnga.

⁵ 'Wara lak kedha, thanamun misnariw zageth midh, sey koey yoewthanu, sabathoenu? Kay paypa kulay Mose minar paladhin kedha, "Zagethan maygi sabathoenu." Kasa kay kedha thanamun ameniwi zageth matha ngoedhagidh sabadhoepa. ⁶ Wa, ngay ngithamulpa kedha, thanamulpa matha ngoedhagidh, a ngaw niyaykazipa lak kedha matha ngoedhagidh; ngitha aykap tidan a? In za mina adhapudhay, Awgadhaw koey yoewthiwa. ⁷ Awgadhaw Minar Poelayzinga kedha, "Ngay koey ubilayg lawnga mabaygaw mathamayzi uruypa yoewthanu, oltanu. Mina ngaw ubi kedha, mabaygal mura kidhakidhan ibupudhay ayman, kapu gabu ngoenakapulmayl." Ngitha kedha yangukudu na mina tidan nanga, ngithamulpa koey zageth sethabi mina mabaygoepa mulamoeypa. ⁸ Mabaygaw Kazi ngay, Kuykulnga. Ngath mura yawaypa zapul matha kedha sabadhaw goeyga.'

Yesu nuydh mabaygaw geth balbay tidan

⁹ Kalanu nuy uzaraydhin moegina yoewthoepa, nubiya kalmel nungu niyaykazil. ¹⁰ Wara kikirilayg si mepa nungu geth muwayzinga. Koey goersar mabaygal lak memayipa, thanamun ubi Yesulpa mulamoeypa. Thana kedha nubepa, 'In matha ngoedhagidh ngalpan sabinu lawnga midh, kikirilayg lak balbay tidan sabadhoenu?' ¹¹ Nuydh yangukudu lak kuniya thayan thanamulpa, 'Ngi nanga mamuylayg, a senabi mamuy pudhiz koey arakthoenu muynu, sabadhaw goeyginu. Ngidh midh manin, nginu mamuy? Ngidh ngaru senabi mamuy ibupuydhan. ¹² In nubi mabayg adhapudhay mamuya, ngalpan sabinu matha ngoedhagidh mabayg ibupuydhan sabathoenu. Nuy mamuy lawnga.'

¹³ Kalanu nuy kikiril mabaygoepa buwayl thayiz kedha, 'Geth adhapa luwayar, nginu.' Nuydh mabaygan luwayan, a nungu geth nan balbay tidan, nungu wara geth midh nanga.

¹⁴ Thana Parasayalgal geth wanimoeydhin thanamun wati buwayal thoeyaypa aymoeypa kedha, 'Ngalpa bangal Yesun mathamoeyne.'

Awgadhaw Yoepayzi Mabayg

¹⁵⁻¹⁶ Yesu nanga karngemidhin kedha, thanamun buwaylthoeyay nubepa mathamaypa, nuy uzaraydhin senabi lagoengu. Koygarsar mabaygal nubiya kalmel. Nuydh mura thanamun kikirilgal dhoeynidhamoeydhin, kasa kedha nuy moegina koey dharadh mulaydhin thanamulpa kedha, 'Mabaygoepa mulayg ngaw zagethaw ya.' ¹⁷ Nubi zagethan mura kuykunidhadhin Awgadhaw kulba yangukudu; Awgadhadhedha nungu peropethaw Isayan gudaw ya,

¹⁸ 'In ngaw zagethaw mabayg, ngan nanga ngath yapaydhin a yoelpadhin, nuy mina ngaw Neydhayl Kazi, nuy ngayapa mina matha ngoedhagidh.

Ngath nuyng bangal kuyku nidhane ngaw Maygi Marin
a nuy bangal ngaw seysithamayzi mabayg.

Nuydh bangal minamoene mabaygoepa
mina matha kedha ngoedhalnga,
mura nubi apaw goewaw buwaypa.

¹⁹ Nuy lawnga Thabukiri mabayg,
nuy silamay yangukudul yaginga,
gima gudiya lawnga, goegathaw mabaw lagoenu dhadhal.

²⁰ Wara kedha, nungu zagethaw rugal moegina pathidhan nanga,
nubepa sethabi zapupa adhathoeyaypa lawnga;
nuy ngulayg sethabi zapul lak balbay tidan.

Nungu zagethaw mabayg nanga
matha kedha kulba tungi midh, moegina idiman,
nuydh kedha mabayg lak kedha ridha palan,
nungu buyangu woessimoeyle.

Kurusipa mura mina pawal bangal kadaypa memayine.
Wati pawal bangal mulupa.

²¹ Kalanu mura mabaygal nuyng mina yoepathamoene,
nungu yangukudu bangal oengaypu.'

Yesu a Sathana

(Mareko 3.20-30; Luka 11.14-23)

²² Kalanu wara mabayg ngapa Yesulpa. Nuydh nubepa madhin mayngum, nuy lak yagi mabayg, kuyk nuy wati mariw malayzinga. Yesu nuyng dhoeynidhadhin a nuy mabayg lak mulaydhin, a nungu purkaw buya kuniya gasamoedhin. ²³ Thana mura mabaygal koeyma madhu pamemidhin. Thana kidhakidhan kedha, 'In sike, nuy Awgadhoengu ngapa, Dhawithan Mina Kazi.'

²⁴ Thana Parasayalngan nanga karngemidhin thanamun ya, thana kedha umadhin, 'Lawnga, in Bilzibul mura wati mariw kuyk nuydh Yesulpa kupay poeyban. Nuy kedha zoenguz ngulayg wati mariw adhapa moeythayle.'

²⁵ Yesulpa kakal kedha, thanamuniya muynu wati wakaythamamayil. Nuy thanamulpa buwayal thayaydhin, ya matha ngoedhagidh aymoedhin kedha, 'Mi lagoenu nanga, nanu mabaygal kasa dhadh poelamay ayman, a kidhakidhan silamoeypu, wa kedha lag ngaru pudhiz. Goegath lak kedha, a buway lak kedha, thanamun kedha mabaygaw igililnga bangal ngaru gegeyadh. ²⁶ Kedha kay, ngitha midh paru ngoena kedha mulemin, "Sathana nuydh kupay poeyban ngibepa, nungu wati maripa idimoeypa." Nuydh nay, kedha za na ayman nay, nungu basalaya sobaginga pudhiz.

²⁷ Lawnga! Kedha lawnga. Ngay koey ngulayg kedha, ngithamun ngurpay kedha, ngithamun niyay kazil ngulayg wati mari adhapa maypa mabaygoengu. Thana nalagaz thanamun kupay gasamadhin, thana lak Sathanalngu gasaman lawnga midh? Wa, thana ngaru zoeyzi noeydhiz ngitha, ngitha nanga kedha, na kupay ngapa Sathanalngu. (Sathanan wara nel kedha, Bilzibul.) ²⁸ In Awgadhaw Mari ngayapa poeybayzinga, nubi poerapar wati maripa adhapa maypa. Kedha zoenguz kedha, ngitha ngaru ngulaygal kedha, Awgadhaw Basalaya in nubi thonara danapa yakampa ngithamulpa.'

Lak Yesun ngurpayzi ya mabaygoepa

²⁹ 'Sathana ngoedhe koey bibiril mabayg, ngibepa kasa matha nungu loegiya muya uthuypa lawnga. Nginu nanga koey magawl mabaygaw

lagoengu zapa gasamoeypa ubi, ngidh ngaru kulay nuyn urukoemin yatharpa. Wagel kay ngidh nginu ubilnga ayman. ³⁰ A ngitha sike mi dagam mabaygal? Ngadh nanga ngoena ibupuydhayginga, nuyn ngawngu koeysigal, wati igalayg; a mabaygan ngadh nanga ngoena ibupuydhayginga mabaygoepa garwoeydhamoeypa, nuyn mabaygal adhapa thoemaypa, thanamun igililmayl sagul palimoeyn.

³¹ 'Ngay ngithamulpa mina kay mina ya muliz kedha, ngitha bangal ngaru koey poeypiyam. Awgadhan ngulayg bangal mura wati pawal gud woeyamoeyne matha kedha mabaygaw Awgadhoepa kuniya ngoelkay yangukudul, Awgadhan ngulayg adhapa gud woeyamoeyn. Kasa kay kedha wara urapun za lawnga, mabaygal ngaya nanga Awgadhaw Maygi Mari mulamoeyn nanga, thanamun kedha ipidhadh gegeyadh bangal gud woeyayinga.

³² 'Mabaygal ngaya nanga, ngoena Mabaygaw Kazi mulamaypa nanga, sena balbayginga thanamun ipidhadh gegeyadh gud wayane, kasa kay kedha mabaygal ngaya nanga, Maygi Mari mulamaypa, kedha mabaygal ngaru bangal gud wayayinga.'

*Puy a koewsal
(Luka 6.43-45)*

³³ Yesu lak ayman ya matha ngoedhagidh thanamulpa kedha, 'Kapu puy nanga mina koewsalnga, wati puy nanga wati koewsalnga; kedha zoenguz kakal aymiz, mura mabaygoepa wati puyl a mina puyl. ³⁴⁻³⁵ Ngitha Parasayalgal matha kedha wati thabu midh. Ngithamulpa koey zageth mina yapa maypa, kuyk ngithamun wati igililnga muynu. Ngitha matha kedha wati lagaw thathil midh. Ngithamun kurunu woerdhayzimayl mura wati zapul. Ngitha kedha wati ubil zapul yakamoeypu wara mabaygoepa. Wara kedha, mina mabayg nanga, nungu kurunu woerdhayzimayl mura mina zapul wara mabaygoepa yakamaypa. Mabayg nanga nubiya muynu mura wati wakay thamamayil nungu ngoenakapoenu, nungu gud lak kedha ngaru wati gud; mina mabayg nanga, nungu ngoenakap wakay thamamayil mura balbayginga, wa nungu gud lak balbayginga. ³⁶⁻³⁷ Awgadhaw minamay thonar na mangedhe bangal, senabi goeyginu nanga ngitha a mura mabaygal ngaru zeyzinoeydhemine. Ngithamun koey yangukudul a matha kedha sagulaw yangukudul, ngaru kakal aymoeyne mina yakamaypa kedha, ngithamun igililnga muynu midh, balbayginga lawnga gegeyadh Awgadhoepa.'

*Yoewthaw koey mabaygal adhapudhay zageth lumaypa Yesuniya
(Mareko 8.11-12; Luka 11.29-32)*

³⁸ Kalanu dhuray thanamun sabiw ngurpay mabaygal a Parasayalgal ngapa Yesulpa kedha, 'Ngurpay Mabayg, ngoeymun ubi ngidh adhapudhay zageth ayman ngoeymulpa imaypa.'

³⁹ Nuy thanamulpa kedha, 'Ngitha nubi maykuyk, ngithamun kawrag mina koeysa, mina wati mabaygal. Ngitha midh paru ngoena kedha yapupoeypan? Ngayapa ngithamulpa wara adhapudhay zagethoepa aymaypa lawnga, kuyk ngitha ngoena mina yoepathamayginga. Matha urapun adhapudhay zageth ngitha imane bangal, sena mi adhapudhay zageth aymoedhin kay paypa kulay Yonan doegamunu, wa senabi adhappudhay zageth aymoeyne bangal ngithamuniya dhadhal. ⁴⁰ Ngitha ngulaygal kedha, Yona koey wapiw maythanu meparuy thoeri goeygilnga; wa, ngay Mabaygaw Kazi lak kedha bangal muy uthedhe thoeri goeygilnga koey muynu sakaynu aredhe nubi sama woeydhayzimaynu.

41 'Lawnga! Ngithamun ngoelkay yoepathaman koeorza. Awgadhaw kuthaw goeyga nanga mura mabaygal bangal kaday nithamoene, matha kedha Ninebaw mabaygal. Na bangal kakal kedha thanamun mina yoepathaman koeorza, ngitha lawnga. Minguz kedha thana gasaman Yonan maw a thana garthi thoyeamoeydhin mura wati pawangu. Wara mabayg maw sipa in nuy ngaru koeorza Yonaniya. Ngitha minguz garki thoyayginga?'

42 'Matha kedha wara kuyku yoepkaz Zoey doegamoengu. Kay paypa kulay na ngapa ngalpan kuyku mabaygoepa imaypa, Solomon. Na kakal aymiz kedha nanu mina yoepathaman mina koeorza, ngitha lawnga. Kedha zoenguz na uzaraydhin koeysigaz nanu boeradharoengu, koerngaypa Solomonan yoepa, a nungu mina ngurpay. Kasa kay kedha mabayg kay ngithamuniya koeorza adhapudhay Solomonaniya.'

Wati mariw kuniya tiday thonar

(Luka 11.24-26)

43 'Ngath nubi maykuykaw kuth seysithamaypa ngithamulpa; mabayg sike wati mariw malayzinga, a senawbi wati mari adhapadhan mabaygoengu, nuy kasa mura loegiya ulaypa, ngukigi lag. Nuy lagiya yan lumepa nubepa uthuypa. Nuydh nanga lag gasamoeyginga 44 nuy nubiya muynu kedha miziz, "Ngay lak ngaw kulay niyaylagoepa kuniya tidepa, senabi mabaygaw igililmaypa muypa." Nuy kuniya tidiz senabi niyay lagoepa. Nuydh iman, pudhunga kapu butha poethayzinga.

45 'Wa, wati mari lak gurguy toedipu igalagoepa lumaypa. Nuydh iman seben lak wati maril mina koey gegeyadh nubiya, a thana ngapa sin nubiya nungu niyay lagoenu. Kurusipa nungu muy yoewthayzi mabaygaw igililnga mina koey gegeyadh, kulay nuy midh nanga kuyk wati maril koeygarsar nubiya muynu.'

Yesun apu a tukuypal

(Mareko 3.31-35; Luka 8.19-21)

46 Senawbi yanu dhadhal, Yesun apu a nungu tukuypal mangemidhin. Thana adhal nithamoedhin, thana nubepa yapa memayidhin. 47 Wara mabayg si amadhan kedha mulaydhin Yesulpa, 'Sepa nagi, nginu apu a tukuypal sey adhal nithaman, ngibepa imaypa.'*

48 Yesu kuniya mulaydhin kedha, 'Mabayg nga ngaw apu, mabaygal ngaya ngaw tukuypal?' 49 Kalanu nuydh yadu palgamoeyn nungu niyaykazil kedha, 'Ngapa nagemiw, thabi mabaygal itha, thana ngaw apu a ngaw tukuypal. 50 Thana setha ngaya aymoeypa ngaw Daparaw Thathiw ubilmayl, wa kedha mabaygal ngaru ngaw tukuypal, a babthal, a ngaw apuwal.'

13

Nagu uthuy mabayg

(Mareko 4.1-9; Luka 8.4-8)

1 Kalanu kay Yesu wanadhin senabi lag, malu buwadhoepa uzaraydhin, niyay kazil nubiya kalmel. 2 Ngabunadhin nanga, mabaygal moeyga mina koeorza thanamuniya. Yesu nanga gulpa pagadhin, nuy kasa moegina adhal thanuraydhin gulnu; thana bawadhoenu pasinu nithamadhin.

3 Nuydh nungu ngurpay kuykaymaydhin, ya mathangoedhagidh ay-moedhin thanamulpa. Koeygarsar kedha yangukudul aymoeyr; mura war war ngurpay thanamulpa maypa. Nuy kedha thanamulpa, 'Wara

* 12:47 Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, bes 47oegial.

thonara, nagu uthay mabayg uzaraydhin apaw lagoepa, kunaw kapupa uthaypa. ⁴ Nuydh nanga kunaw kapul mura idiman dhoeypa. Dhuray kapul yabugudanu pudhemir uruyl ngapa purthan. ⁵ Dhuray kulal boeradharoenu pudhemir, boeradhar kuthuka a thana kapul sobaginga malguy adhan, kuyk na kuthuka, boeradhar. ⁶ A kalanu goeygin mathamoeydhin. Minguz kedha, boeradhar kasa moegina, thanamulpa koesimoeypa matha ngoedhagidh lawnga, sipil mamu mulupa zilmayinga. ⁷ Dhuray kapul patal bupanu pudhemir. Thana na koesimir, bupan mathaman sethabi nagul, thana bibirig palimoeydhin. ⁸ Dhuray mina boeradhariya pudhemir. Thana malguy puydhar, a koesimoeyr, a koewsya puydhemir puy kunal, wara andred, wara siksti, a wara tharti.' ⁹ Yesu kuthanu nuy muliz kedha thanamulpa, 'Ngi nanga kawralnga, wa kurusipagi!'

*Yesu midh paru ya matha ngoedhagidh ayman
(Mareko 4.10-12; Luka 8.9-10)*

¹⁰ Kalanu Yesun niyaykazil ngapa nubepa amadhan thamemidhin, nubepa yapupoeybaypa kedha, 'Ngidh midh paru ya mathangoedhagidh aymarngu thanamulpa mura thonara, kasa yangukudu aymayinga?'

¹¹ Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Senabi mina ngulayg ngithamulpa poeybayzinga, Awgadhaw Basalaya midh nanga, kasa kay kedha mabaygal na ngaya adhal thana kasa gimal kurusipagemipa adham-intidayzi yoepa. ¹² Poeypiyam kulay Awgadhoengu a kurusipagemiziw nungu yapa; ngadh nanga moegina gasaman, Awgadhan bangal nubepa poeybane mina mathangoedhagidh. Ngadh nanga tidayinga, nungungu bangal adhapa mamayine, setha nungu mi moegina zapul. ¹³ Wa, ngurpay lak kedha, thana zagigal ngaya ngurpay doegamoenu, ngath kedha zoenguz thanamulpa ya mathangoedhagidh aympu mura thonara. Thana nagemipa kasa kay imayinga,
thana kurusipagemipa kasa kay
thana koerngayinga, tidayinga.

¹⁴ 'Kay paypa kulay peropethan Isayan mulayzinga kuykunidhan kaybaw goeyginu kedha,
"Ngitha koeyma kurusipagemipu, matha tidayinga,
koeyma nagemipu, matha imayinga.

¹⁵ Minguz kedha,
itha thabi mabaygal thanamun thigil aygimayl,
a thanamun geth, thanamun kawral panidhumaypu
a purkal lak kedha gud mathamoeypu.
Aymayinga nay thana imaypa purkan, karngemipa kawran;
thana mina gasaman Awgadhaw yangukudul thanamulpa nay.
Thana kedha mabaygal nay ngayapa mina garki thayamoeyn,
thana balbaytidamoeyn nay."

¹⁶ 'Ngitha ngaw niyaykazil bangal yakanurayg, nubi woenab ngithamulpa adhapudhay kapu za, ngitha purkan iman, a kawran gasaman, nubi, Awgadhaw mina zapul. ¹⁷ Koeygarsar maygi peropethal, a wara ngaw mina mabaygal kulay thonara, thana koey ubilgal thabi zapupa imaypa, a thabi ngurpaypa karngemipa ngithamun mi gasamayzimayl, kasa kay kedha thanamulpa lawnga, thonar matha lawnga.

Nagu uthuy mabaygaw yangu seysithamayzinga

(Yesu Nuy Matha Niyaykazipa Ya Mulaydhin)

(Mareko 4.13-20; Luka 8.11-15)

¹⁸ 'Ngitha karngemiw, ngath nagu uthuy mabaygaw ya adhamintidaypa. ¹⁹ Dhuray mabaygal nubi Basalayaw ngurpaypa kurusipagemipa, kasa kedha thana tidayinginga; senawbi ngadhathoeyay matha kedha kunaw kapul mabaw lagoenu. Awgadhaw mina ngurpay mabaygoepa thayamoeyn nanga, Sathana sobaginga ngapa adhapa manin senabi mina ya senawbi mabaygaw ngoenakapoengu, matha kedha kunaw purthay uruyl midh.

²⁰ 'A dhuray mabaygal thanamun igilaw sakar matha kedha kapul midh kulaw boeradharoenu pudhemin. Mabayg nanga mina ngurpay karngemini, senawbi thonara nungu ika dhiw koezya, ²¹ kasa kay kedha senabi ngurpay mina uthuyginga, nungu igililmaypa muypa, na matha kedha kulal boeradhar midh nanga, kapu mina uthuyginga; nungu mari igililinga mamu mina lawnga. Wati danal poethay mangiz nubiya, nuy lak lawnga ngaw puziw mabayg.

²² 'Dhuray mabaygaw sakaral matha kedha patal puyl midh nanga. Mabayg nanga mina ngurpay karngemini, kasa kay kedha nuy koeu ubilayg nungu gamu igililinga balbaytidaypa nubepa. Nungu ngoenakap memayipa mura nubi apaw goewaw sirisiril, a sethabi sirisiril matha kedha patal puy midh, mura Awgadhaw mina ngurpay adhapa mizin nungu igililmayngu. Nungu senawbi mabaygaw igililinga matha kedha koewsagi nagu.

²³ 'Dhuray mabaygaw igilaw sakaral matha kedha mina boeradharoenu midh thoyamoeyn. Thana mina ngurpay karngemini a tidan, thanamun igililinga kalanu koewsalmayl aymoeyn; wara thanamulngu 100 koewsalmayl, wara 60 a wara 30.'

Wati bupal apaw lagoenu dhadhal

²⁴ Kalanu Yesu lak wara ya matha ngoedhagidh ayman thanamulpa, mura mabaygal si nubiya, 'Awgadhaw Basalaya matha kedha nagu uthuy mabayg midh. Nuy senawbi mabayg mina kunaw kapul uthamoeyn nungu apaw lagoenu. ²⁵ Wara kubilu mabaygal mura uthuy poelear nanga, nungu wati igalayg mangiz, wati nagul uthumoeydhin kunaw naguya dhadhiya. Kalanu uzaraydhin. ²⁶ Mura nagul na koesimoeydhin, kurusipa sethabi kunal kayn koewsalmayl aymoeydhin.

²⁷ 'Kalanu nungu zagethaw mabaygan imaydhin kedha, thana wati nagul koewsalmayl, kasa aygimayl. Thana nubepa ladhudhin a mulemidhin kedha, "Kuykulnga, ngidh mina kapul uthumoeydhin nginu apawlagiya, setha wati nagul ngalagaz ngapa?" ²⁸ Nuy kedha, "Wara ngalpan thabukiriw mabayg, nuydh kedha wati pawa aymoengu." Thana kedha, "Nginu ubi midh, ngoey sike apaw lagapa duyan thudhaypa, sethabi wati nagupa adhapa pudhaypa?"

²⁹ 'Nuy kedha, "Lawnga, thonar matha lawnga, ngithamulngu mina nagungu kuyk pudhayle, wati naguya kalmel. ³⁰ Thana ngaru kalmel koesimoeypa, kurusipa ayboewdhaw thonara. Senawbi thonara nanga ngay kedha muledhe ngaw garpathamay mabaygoepa, ngitha mamu kulay wati nagul garpathamaw, a muypa idimaw. Kalanu kay mina kunal garpathamoeyn ngaw sawalagoepa." '

Mina moegina nagu kapu, nanu ya

(Mareko 4.30-32; Luka 13.18-19)

³¹ Yesu thanamulpa lak kedha wara ya mathangoedhagidh ayman. Nuy kedha, 'Awgadhaw Basalaya ngoedhe mastadaw kapu midh nanga. Mabaygan nan uthun nungu apawlagoenu. ³² Kulay na mina kuthuka,

wara kapuginga kedha moegina, kasa kay kedha na kalanu malguyadhan a koey nagu koesimiz, adhapudhay mura wara naguya; na puy aymiz a daparaw uruyl thanamun padhal aymoeyn nabiya, thamiya.'

*Dhubaw wardhay ayngu ya
(Luka 13.20-21)*

³³ Kalanu Yesu lak wara ya matha ngoedhagidh ayman thanamulpa. Nuy kedha, 'Awgadhaw Basalaya ngoedhe kedha yoepkazin moegina kadaypa mabal ay kusuman a urapun dram kun, kalanu nadh mura kidh thayadhin sepaldi ay, kurusipa na ay mura woeyamiz ayab, kedha zoenguz kedha nabiya kadaypa mabal ay muynu. Wa, kayib nanga mabaygal kasa moegina iman Awgadhaw zageth, na ngaru bangal koesimidhe.'

*Yesu koeygarsar kedha yangukudul aymoeydhin
(Mareku 4.33-34)*

³⁴ Nuydh mura thonara ya matha ngoedhagidhal aymoeyr thanamulpa, nuydh wara yangukudu thanamulpa aymayingga. ³⁵ Nuydh ayman kedha, mina kuykunidhaypa kay paypa kulay maygi peropethaw yangukudu kedha, 'Ngath bangal ya matha ngoedhagidhal aymoeypu thanamulpa. Ngath mina matha ngadhoeqidh zapul yadu palgamoeyne thanamulpa.

Nubi apaw goewaw kuykungu ngapa,
mabaygal kedha ngoedhal zapul koerngayingga.'

Ngoelkay nagu ya seysithaman

³⁶ Kalanu Yesu a nungu niyaykazil wanamoeydhin mura thana mabaygal a lagapa muy uthemidhin. Thana niyaykazil nubepa, yapupoeybemidhin kedha, 'Ngidh kay ngoeymulpa sakar maypa, setha wati nagul apawla-goenu uthuyzimayl, mina aykap midh, senabi gidhaw?'

³⁷ Nuy kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Aykap kedha, mina nagu uthuyzi mabayg, senaw ngay, Mabaygaw Kazi. ³⁸⁻⁴⁰ Senabi apaw lag matha kedha nubi apa goewa, a setha mina kapul, thana Awgadhaw Basalayaw mabaygal. Thana wati nagul nanga thana matha kedha Sathanan mabaygal. Wa nuydh sethabi wati nagul uthumoeydhin. Ayboewdhaw thonara sena matha kedha nubi apaw goewaw kuth, a thana garpathamay mabaygal, thana Awgadhaw angelal. Thana sethabi wati nagul kasa garpathamoeyne bangal, a muypa thoeyamoeyne.

⁴¹ 'Wa, senawbi goeyga na mangedhe bangal, ngay Mabaygaw Kazi, ngath ngaw angelal adhapa woeyamoeyne. Thana senabi thonara mura wati mabaygal adhapa mamayipu ngaw basalayoengu, mura setha ngaya nanga ngulaygal nuthay ayimpa wara mabaygoepa. ⁴² Thana mura wati pawa mabaygal, adhapudhay koey muypa thayamoeyne. Thana senawbi thonara koeyma may manine, a thanamun kikir mina koeyza, dhangal bangal tikitik nudhemine. ⁴³ Kasa kay kedha, Awgadhaw mabaygal sethabi thonara war ngadh asimoeyne, gamul koey buwaylmayl bangal, matha kedha goeyga midh, thanamun Thathiwi Basalayoenu. Ngitha ngaya nanga kawralgal, kawraw koerngaypa.'

Awgadhaw Basalaya matha kedha koethil za midh

⁴⁴ Yesu nuydh nungu ngurpay niyaykazipa matha ayimpa kedha, 'Awgadhaw Basalaya matha kedha koethil za kasa gumi apawlagoenu, boeradharenu muynu. Wara mabaygan nan iman nanga nubepa mina koey ubilnga; nungu ika dhiw mina koeyza. Kuniya nuydh lak boeradhar

thayan, nan lak gud mathaman boeradhar. Nuy sobaginga uzariz; nuydh mura nungu rugal barpudhamoeyn, bokadhzapa gasamoeypa senawbi boeradhoerapa gasamoeypa nubepa. Kalanu nuydh barpudhan nan boeradhar.

Awgadhaw Basalaya matha kedha maykula midh

(Yesu nuy matha niyaykazipa ya mulaydhin)

⁴⁵ 'Wara kedha, Awgadhaw Basalaya matha kedha mabaygan nuydh koethyl zapul lumepa, maykulal lumepu barpudaypa. ⁴⁶ Kurusipa nuydh iman mina adhapudhay may kula. Kalanu nuy uzariz mura nungu rugal barpudhamoeyn bokadhzapun; kalanu nan adhapudhay may kula barpudhan.

Awgadhaw Basalaya matha kedha wapiw pinge maluya thayan

(Yesu nuy matha niyaykazipa ya mulaydhin)

⁴⁷ 'Wara kedha, Awgadhaw Basalaya matha kedha wapiw pinge maluya thayan. Mura koeygarsar wapi gasamoeyn. ⁴⁸ Koeygarsar na gasamoeyn nanga, thana zagethaw mabaygan kalmel imaypa wapipa, liyab dhadh maypa. Kapu wapi nanga liday arimoeypa, wati wapi kasa adhathayamoeypa.

⁴⁹ 'Wa, nubi gugu ubidh thoeayzimayngu kuth lak kedha, senawbi thonara thana angelal ladhune, mura wati mabaygoepa garwoeydhamoeypa adhapa thamaypa mina mabaygoengu. ⁵⁰ Setha wati mabaygal bangal mura thayamoeyne adhapudhay koey muypa. Thanamun bangal may a kikir mina koeyza, a dhangal bangal tikitik nudhemine.'

Mina yangukudul, wara kayn yangukudul, wara kulba yangukudul

(Yesu nuy matha niyaykazipa ya mulaydhin)

⁵¹ Kalanu nuy thanamulpa yapupoeybiz kedha, 'Ngitha balbayginga tidamoeypa mura thabi yangukudul a?' Thana kuniya, 'Wa ngoey tidamoeypa.' ⁵² Nuy kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Wa, ngath thabi kayn ngurpay yangukudul ngithamulpa poeybamoeydhin, koezi pawpa mura sabiw ngurpay mabaygal ngaya nanga ngaybiya asimoeyne, ngaw niyaykazil aymoeyne; thana matha kedha lagaw thathi midh nanga. Ya matha ngoedhagidh kedha, mabaygaw lagoenu muynu nungu mina koethyl zapul. Nuy ngulayg nungu igalgoepa yakamoeypa, dhuray kayn zapul, a dhuray kulba zapul. Wa, ngaw ngurpay mabaygal lak kedha, thana kayn ngurpay a kulba ngurpay oengane bangal.'

Mabaygal Yesulpa kurusipoegayginga Nazarethoenu

(Mareko 6.1-6; Luka 4.16-30)

⁵³⁻⁵⁴ Senabi ngurpay kalanu, nuydh senabi lag wanadhin, nungu mina geth lagoepa kuniya uzaraydhin kalmel nungu niyay kazil. Nuydh nungu ngurpay aymaydhin thanamun yoewthanu muynu. Thana na karnagemidhin nanga, thana mura mina madhu pamemidhin. Thana kedha, 'Nuydh kedha ngurpay ngalagaz gasaman? Nuy midh paru ngulayg adhapudhay zagethoengu aymoeyle mabaygaw buth poethayle? ⁵⁵ Nuy wara mabayg lawnga, nuy kamdaw kazi, Yoewsepan kazi. Nungu apu Mariya ina nipa, a tukuypal lak kedha, Zemes a Yoewsepa, Simona, a Yudha. ⁵⁶ Nungu babthal lak kedha, matha itha; nuydh midh paru koey ngurpay mabaygoepa ayimpa.'

⁵⁷⁻⁵⁸ Thana kedha zoenguz nuyn mina yoepathamayingga.

Nuy Yesu mulaydhin thanamulpa kedha, 'Mura lagiya nanga peropethoepa koerngayl kawra aympa, a apasimoeypa, matha nungu goegathoenu koerngayginga mina koeyza a matha kedha nungu geth lagoenu.' Nuydh kasa moenarimayl adhapudhay zagethal aymoeydhin, kuyk thana mina yoepathamayingina.

14

Yowane Papthayso uma mathaman (Mareko 6.14-29; Luka 9.7-9)

¹ Senawbi thonara thanamun Galilayaw mabaygaw kuykulnga nel Erodh. Nuydh kulay uma mathamadhin Yoewane Papthayso. Kalanu nungu Erodhan puziw mabaygal nubepa kedha, Yesun adhapudhay zageth mina koeyza. ² Nuy Erodh kedha, 'In nuy lak Yoewane Papthayso umangu kaday tharayngu. Nuy kedha zoenguz koey poerapoeralnga senawbi zagethoepa.'

³ Wagel kay mura thabi zapul, Erodh nuydh kulay Yoewane Papthayson kunumay lagoepa gasamoedhin, kuyk nuydh nungu tukuypaw ipi nubepa madhin. Nanu nel Erodhiyas. Na kulay Erodhan tukuypaw ipi, Pilipan ipi. ⁴ Yoewane nuy Erodhalpa umepu kedha, 'Ngipel kedha maygi, sena wati pawa, ngidh nan niyaypa yoelpaypa.' Na Erodhiyas Yoewanelngu ubigasidhin a kalanu nuydh Erodh zeyloenu kunumoedhin Yoewanen.

⁵ Erodh nuydh buwayl thayadhin nubepa umamathamoeypa, kasa kay kedha nuy akan. Minguz kedha, mura Yoewdhayalgaw mabaygal kedha, 'Nuy Yoewane peropetha.' ⁶ Wara goeyga nanga Erodhan kazimay thonar, nungu ipiw Erodhiyasana ngoewakaz kazi matha nanu kusayg girel adhar Erodh a mura nungu mabaygal parunu. Nubepa mina kapu ngoedhalnga. Nungu dhiw koeyza. ⁷ Nuy nabepa kedha, 'Ngaw yawoedhayzinga ngibepa kedha, ngi mizapa ubin mepa nanga, moegina za lawnga koey za, ngath ngaru aymoene ngibepa.'

⁸⁻⁹ Kalanu nanu apu nabepa kedha, 'Ngi kedha zapa yapupoeybepa, Yoewane Papthayson kuyk kedha thonar beseninu kay muynu aral.' Wa, na ngoewakaz yapupoeybaydhin. Erodh na gasamoedhin kedha, nuydh koerkak badh gasamoedhin, kasa kay kedha nubepa koey zageth nungu yawoedhayzinga patidaypa mura mabaygaw parunu. ¹⁰⁻¹¹ Nuy kedha zoenguz nungu koewbu mabayg wayadhin. Nuy koewbu mabaygan nuyn Yoewanen kuyk patidhadhin a ngapa aradhin beseninu muynu. Poeybadhin nanga ngoewakazipa, nadh nanu amalpa madhin nungu kuyk.

¹² Kalanu nungu Yoewanen niyaykazil Erodhalpa memayidhin, nungu gamu madhin, moeramathayadhin. Kalanu thana Yesulpa nuyn yadu palgadhin.

Koeygarsar mabaygaw aygud (Mareko 6.30-44; Luka 9.10-17; Yoewane 6.1-14)

¹³ Yesu karngemidhin nanga senabi yangu wakay, nuy pathaydhin butanu. Kalanu nuy matha nungu kusayg bupapa, mabaygoegi dhadhabuthoepa. Mura mabaygal nanga karngemidhin kedha, nuy pathaydhin, koeygarsar mabaygal mura sethabet goegathoengu gimiy ladhun nubiya wagel. ¹⁴ Nuydh war doegam buwadh gasamoedhin nanga, mabaygaw moeyay imadhin, nungu thanamulpa koeyma koerkak badh gasamoedhin. Nuydh thanamun kikirilgal buth pathamoeydhin. ¹⁵ Senabi kutapa nanga nungu niyaykazil nubepa ladhudhin a mulemidhin kedha, 'Goeyga pawpa mizin, ina mina mabaygoegi lag aypa barpudaypa. Ngidh mura mabaygal

adhapa wayamoeyn, thanamulpa thanamun kutaw aypa barpudaypa, soeyzi wara goegathoengu.'

¹⁶ Nuy Yesu kuniya, 'Lawnga thana matha kow, ngitha thanamulpa ayde mamayipa.'

¹⁷ Thana mulemidhin kuniya, 'Ngoeymuniya matha payb bredal a ukasar wapil, mabayg mina koeygarsar.'

¹⁸ Yesu lak mulaydhin thanamulpa, 'Lawnga, ngitha aydel ngayapa mamayiw.'

¹⁹ Kalanu Yesu sethabi payb kunaw susul kusuman a ukasar wapi, nuy kalanu daparpa kadaypa nagaydhin a Awgadhoepa eso poeybaydhin. Nuydh kunaw susul kope tidamoeyn a nungu niyay kazipa kusuman thanamulpa mabaygoepa poeybaypa, a nuydh lak ukasar wapi kedha mamaman mura mabaygoepa. Wa, thana niyay kazil mura poeybamoeydhin.

²⁰ Thana mura balbayginga maytha yoeruylna, senabi ay purthadhin, na kulay kasa moegina, kasa kay kedha ay muynu koey garsar; Awgadhan senabi moegina ay kedha madhin, thana niyay kazin thadha wanayzimayn toewaylob mura liday aymoeydhin ayngu

²¹ Thanamun mabaygaw garsar kedha, matha garkazil 5,000. Yoepkazil a moegina kazil lak koeygarsar.

*Yesun mab woerab gimiyi
(Mareko 6.45-52; Yoewane 6.16-21)*

²² Sew kalanu nanga nuydh nungu niyay kazil wayamoeydhin butiya. Thana nubiya kulay war doegam buwadhoepa, goegath nel Bethsayda. Nuy mabaygoepa mura mulaydhin senabi thonara kedha, 'Ladhu.' Wa, thana mura ladhudhin kalanu. ²³ Kalanu matha nuy padiya kadaypa walaydhin, thoeythupoegaypa. Kubilu nanga matha nuy nungu kusayg si gimal, thaythupoegayn. ²⁴ Thanamun niyaykaziw but koeysigal adhal balthayar, gub thanamulpa koeyza, butapa yawarpa gegeyadh.

²⁵ Goeyga na amadhan nanga, Yesu thanamulpa uzaraydhin, nungu mab matha woerab gimiyi. ²⁶ Thana niyaykazil na imadhin nuyn, thanamun aka koeyza. Thana kedha, 'A! Mari senaw boey!' Thana gima gudiya wal tiduman, kuyk thanamun aka.

²⁷ Yesu balbayginga muliz thanamulpa senabi thonar. Nuy kedha, 'Ngitha akan maygi, in ngay.'

²⁸ Kalanu Petheru nubepa mulaydhin kedha, 'Kuykulnga, senaw mina ngi a? Ngidh ngoena ngibepa mar, ngay kay lak kedha gimiyi woerab uzaripa ngi midh nanga.'

²⁹ Yesu kedha, 'Wa aya ngayapa.'

Kalanu Petheru adhapa pagadhin butangu, Yesulpa mab uzaraydhin woerab gimiyi. ³⁰ Maboenu nuydh koey gubalnga imadhin nungu purkan, nuydh aka gasamoedhin, nuy dudupaydhin mulupa woerab. Nuy walmiyaydhin kedha, 'Kuykulnga, ngoena gasamar, ngawngu dudupoeyle.'

³¹ Yesu balbayginga nuyn gasamadhin, nubepa mulaydhin kedha, 'Nginu kapu akasin kasa moegina, ngidh midh paru mina yapathamayginga?'

³² Kalanu palay patimoedhin butanu. Balbayginga senabi thonar gub koeyma mulupa pudhadhin. ³³ Thana niyaykazil si butanu mina thawmadhin nuyn Yesun kedha, 'Ngi Mina Awgadhaw Kazi.'

*Yesu kikirilgal buth pathamoeypu sey Genesarethoenu
(Mareko 6.53-56)*

³⁴ Kalanu thana wara dagam buwadhoepa thardhadhin, goegath nel Genesareth. ³⁵ Sew goegathaw mabaygan nuyn imadhin nanga thana

ngulaygal kedha nuy Yesu. Kalanu thana mura yadu palgadhin thanamun igalgal mura senabi doegumuya, a thana thanamun kikirilgal Yesulpa mayidhin. ³⁶ Mabayg mina koeygarsar, thana nubepa koeyma apasimir. Thana kedha nubepa, thanamulpa lak matha ngoedhagidh kedha thana nungu koey sodhaw kuth gasaman. Mura thana ngaya nanga nungu koey sodhaw kuth gasaman thana balbaygoesimoeyr senabi thonar.

15

Wara ngurpay thanamun Yoewdhaylgaw thathiw thathingu ngapa (Mareko 7.1-13)

¹ Wara thonara dhuray yoewthaw koey mabaygal mangemidhin Yesuniya. Thana Parasayalga a sabiw ngurpay mabaygal, ngapa koey mudhaw lagoengu, Yoerusalemoengu. Thana nubepa yapupoeybemidhin kedha, ² 'Nginu niyaykazil mina pawa aymayinginga, thana midh paru ngalpan thathiw thathiw ngurpay yangukudul aymayinginga? Thanamun ayngu parunu thana ngalpan koey pawa aymayinginga, thanamun gethoepa garwalgaypa.'

³ Yesu kuniya thanamulpa kedha mulaydhin, 'Ngitha mipa yapu poeybemipa kedha? Ngitha ngithamun geth sabil aymoeypa, Awgadhaw sabil aymoeyginga. ⁴ Awgadhaw ya kedha, "Ngidh nginu aputhathipa apapudhepa, ngidh nginu thathi, lawnga nginu apu mulamoeyn nanga, sabiw mabaygan nginu kuth tharane bangal." ⁵ Mina pawa kedha, mabayg sike kapu rugalayg, nuydh ngaru nungu apu thathi sib wanampa.

'Kasa kay kedha ngithamun geth pawa mina wardh; ngitha ngulaygal ngoelkay yawadhay ayimpa Awgadhoepa kedha, "Ngath wagel bangal mura thabi rugal Awgadhoepa mamayine." ⁶ Kalanu ngitha kedha umamoeypa aputhathipa, "Yagar, mura thabi rugal ngaw lagoenu, ya woerdhayzimayl Awgadhoepa, ngayapa ngibepa poeybaypa lawnga." Ngitha ruwamaypa Awgadhaw sabingu, ngithamun ngurpaypa. ⁷ Ngitha kasa gimiya muk, muynu loka thoeydhaylmayl. Kay paypa kulay maygi peropeth Isaya, Awgadhaw yangkudu yadu palgadhin kedha, ngithamun wati pawapa yakamaypa,

⁸ "Sethabi mabaygal ngoena thawmanin thanamun gudan, kasa kay kedha ngoenakap koey sigal.

⁹ Thanamun thawmay wara mina aykapuginga, thana kasa gub sagul poelaypa thawmaythu, a thanamun mina ngurpay kasa koew apa goewaw mabaygaw aymayzimayl, Awgadhaw aymayzimayl lawnga." '

Mi zapun nanga mabayg kusikus palan (Mareko 7.14-23)

¹⁰ Kalanu nuydh mura mabaygal thuremoeydhin nubepa. Nuydh kedha ngurpay aymoedhin thanamulpa, 'Ayawal, kawral bal thayamoey mina ngulaygoepa gasamoeypa. Mabayg midh paru nungu igililnga danal poethaypa, mura wati zoengu igililmayngu kusikus poelayle. ¹¹ Setha mi zapul nanga ngunu muy uthemipa, thana lawnga kusikus poelaypa. Matha setha mi wati zapul adhapadhamoeyn nungu gudiya, sethabi zapul nuyn kusikus poelaypa.'

¹² Kalanu nungu niyaykazil ngapa nubepa kedha, 'Ngidh imadhin a? Thana Parasayalga gegeyadh gasamoedhin nginu ngurpayngu.'

¹³ Nuy kuniya mulaydhin, 'Thana matha kedha wati nagu midh. Sethabi wati nagul ngaw thathiw uthuyzimayl lawnga, kurusipa sethabet wati nagul ngaru adhapa idiman. ¹⁴ Ngitha thanamulpa wakay thoemamay; thana kuyku mabaygal, mabaygaw yoelpay mabaygal matha kedha maygum midh. Kedha ngoedhal mabayg a nungu yoelpayzi mabayg ngaru pudheman koey muydhoenu.'

¹⁵ Petheru mulaydhin kedha Yesulpa, 'Ngi ngoeymulpa muli, senabi nginu ya matha ngoedhagidh, nanu aykap midh?'

¹⁶ Yesu kedha mulaydhin, 'Ngitha mipa matha tidayginga, matha kedha mura mabaygal midh? ¹⁷ Setha mi aydel nanga, mabaygaw gudiya muy uthiz, thana kalanu nungu maythiya, kurusipa lak adhapadhan nungu gamungu. Thana muynu ngoenakapoenu mayginga.

¹⁸ 'Kasa kay kedha, setha mi wati wakaythamamayil mabaygaw gudiya adhapadhan, nungu yangukudul, thana ngalagaz ngapa, thana nungu ngoenakapoenu. Itha thabi zapul mabaygaw igilinga kusikus palan kedha; ¹⁹ thana nuthay wakay thamamayil, mabayg ruwaman wati doegampa kedha, wara mabaygoepa uma mathamaypa, mabaygaw purupa aymaypa, a wara lak kedha wati pawal. Ngitha koey poeypiyam bangal thabi zapungu aymoeyle, purungu aymoeyle, solingu aymoeyle, lawnga wara mabaygoengu egiparayle. ²⁰ Itha thabi zapul kusikus palan mabaygaw igililnga. Thanamun Parasayalgaw koey pawa kedha, thana thanamun gethal koeyma garwoelgaypa. Kedha za kasa thanamun geth wakaythamamay, Awgadhoepa mina pawa lawnga.'

*Wara yoepkaz nanu mina yoepathaman koeyza
(Mareko 7.24-30)*

²¹ Kalanu Yesu a nungu niyaykazil wanaydhin senabi dagam, Kananaw mabaygaw doegampa. Thanamun koey goegath ukasar, Thayar a Saydon.

²² Wara sew yoepkaz ngapa Yesulpa. Na kedha, 'Kuyku Mabayg, ngay ngulayg kedha ngi Awgadhoengu ngapa, Dhawithan mina kazi. Ngay ngibepa koeyma yoewdhiz kedha, ngidh kay ngoena ibupuydhaypa? Ngoezu yoepkaz kazi gar wati mariw malayzi mabayg, na mina koey gegeyadh.'

²³ Kasa kay kedha Yesu nabepa yagig. Nungu niyaykazil nubepa yapupoeybemidhin kedha, 'Yoepkaz na wal mepa, na koeyma puzir ngalpaniya, ngidh gar kay nan adhapa wayar?'

²⁴ Yesu mulaydhin kedha, 'Koygarsar Isoereylaw mabaygal matha kedha guythuyayzi mamuy midh, ngoena ngapa wayan thanamulpa ibupuydhaypa, ngaw zageth kedha.'

²⁵ Yoepkaz nadh karngemidhin kedha, na mulupa pudhaydhin Yesuniya, nanu paru boeradharapa thayan koeyma yoewdhiz kedha, 'Kuykulnga, ngoena ibupuydhar?'

²⁶ Nuy nabepa mulaydhin, ya matha ngoedhagidh aymoedhin kedha, 'Na matha ngoedhagidh lawnga kedha, ngath moegina kaziw ay manin thoebudh umaypa.'

²⁷ Na kuniya mulaydhin nubepa, 'Kuykulnga, ngi mina yadu umepa, kasa kedha thana thoebudh umayl ngulaygal wanayzi ay purthaypa, thanamun kuyku mabaygaw aygudoezinga.'

²⁸ Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngi mina yoepathamayzi apu! Wa, ngibepa ayman, matha kedha nginu ubilnga midh.' Balbayginga senabi thonara nanu yoepkaz kazi balbaygoesidhin.

Koygarsar mabaygal kuykunidhamoeydhin

²⁹ Kalanu Yesu a nungu niyaykazil kuniya ladhudhin, Galilayapa. Thana malu buwadhiya ladhudhin, kalanu padiya kadaypa walemidhin. Nuy si apathanuraydhin. ³⁰ Koeygarsar mabaygal nubepa ngapa, thanamun kikirilgal angamoeydhin nubepa, mabagigal, ngaral gegeyadh mabapa, maygumal, yagigal, a koeygarsar dhuray wara kikirilgal, thana nubepa mamayidhin. Nuydh thana mura dhoeynidhamoeydhin. ³¹ Thana mura mabaygal madhu pamemidhin kedha, yagigal mulemidhin, mabaygaw bibirig asizi thugalal lak balbay tidamoeyr, mabagigal ngaral gegeyadh nuydh lak balbay tidamoeyr, a maygumal thanamun purkaw buya kuniya gasamoemoeyr. Thana mura mabaygal thawmadhin Awgadh, Isoereylaw Awgadh.

*4,000 Mabaygaw Aygud
(Mareko 8.1-10)*

³² Yesu nuydh nungu niyaykazil thuremoeydhin, thanamulpa kedha mulaydhin, 'Ngaw kasa koerkak badh mizin mura thabi mabaygoepa. Thana matha ngaybiya puzimoeyr thoeri goeygilnga. Thana mina aygudagasin. Ngaw ubiginga kedha, thana kasa kuniya wayamoeyn maytha aygimayl, thanamulngu bibirig oesile maboenu dhadhal.'

³³ Thana niyaykazil kedha, 'Ina mina mabaygoegi lag, ngalpa ngalagaz ay gasamaypa kedha koeygarsar mabaygoepa?'

³⁴ Yesu yapupoeybaydhin kedha, 'Ngithamuniya midh mura kunaw susul?'

Thana kuniya mulemidhin, 'Kunaw susul matha seben mura a moenari-mayl moegina wapil.'

³⁵ Kalanu nuy mura mabaygoepa mulaydhin kedha, 'Ngitha sew apa thayaw boeradharoenu.' ³⁶ Kalanu Yesu kusumadhin sethahi kunaw susul, kalanu eso poeybaydhin. Nuydh kunaw susul kope tidamoeyn a nungu niyay kazipa kusuman a thana poeybamoeydhin mabaygoepa.

³⁷ Thana mabaygal mura purthamoeydhin. Thanamun maythal mura yoerimoeydhin. Kalanu thana niyaykazil wanayzi aydel garkathamamoeydhin, seben lidhay mura. ³⁸ Purthayzi mabaygal 4,000 garkazil. Yoepkaziw, moegina kaziw garsar gasamayginga. ³⁹ Kalanu Yesu mura mabaygal kuniya wayadhin. Kalanu nuy wara dagam buwadhoepa pathaydhin butiya, lag nel Magadhan.

16

*Yoewthaw koey mabaygal adhakupudhay zageth lumaypa Yesuniya
(Mareko 8.11-13; Luka 12.54-56)*

¹ Wara thonara dhuray Yoewdhayalgaw koey mabaygal Yesulpa memayidhin, dhuray thana Parasayalgal a dhuray Sadasayalgal. Thanamun ubi kedha, thana nuyn karum palan, nuthay ayimpa nubepa. Thanamun kasa ubi kedha thana mura mabaygoepa yakamaypa kedha, nungu poerapar mamu mina lawnga. Thana nuyn kedha yapupoeyban, 'Ngidh adhakupudhay zageth aymar mina kuykunidhaypa kedha, ngi kupaylnga Awgadhoengu.'

² Yesu nuy kuniya muliz thanamulpa, 'Ngitha midh paru, wara maku lumaypa? Ngitha mura daparaw maku tidamoeypu, ariw thonar a arigi thonar. Goeyga pudhiz nanga zibazib koey kulka gamulnga, wa ngitha ngulaygal kedha, "Bangal ariginga." ³ Mina bathaynga wara, ziyal sike koey kulka gamulmayl, a kubikubimayl, ngitha ari tidan, kasa kay kedha ngithamulpa koey zageth Awgadhaw thonaral tidamoeypu.

⁴ 'Koeygarsar thonaral woenayzimayl Awgadhaw ngithamulpa yakamoeyzimayl. Ngitha midh paru wara makupa lumaypa, wara adhapudhay zageth yapupoeybaypa? Ngitha nubi maykuyk adhapudhay koerngayigal Awgadhoepa. Ngitha adhapudhay zageth lumaypa ngaybiya. Lawnga matha urapun adhapudhay zageth ngithamulpa yakamoene bangal. Sena mi adhapudhay zageth aymoedhin kay paypa kulay Yonan Doegamoenu, wa senabi adhapudhay zageth aymoeyne bangal ngithamuniya dhadhal.' Kalanu nuydh kasa wanaydhin thana.

Ngitha koey poeypiyam Parasayalgaw, Sadusayalgaw gamu dhub yoewrayle

(Mareko 8.14-21)

⁵ Kalanu Yesu a nungu niyaykazil war doegam buwadhoepa memayidhin. Thana niyaykazil bredal oengayinga, yakanuriz thanamulngu. ⁶⁻⁷ Yesu nanga thanamulpa mulaydhin kedha, 'Ngitha koey poeypiyam bangal thanamun gamu dhub yoewrayle, thana Parasayalgaw a Sadusayalgaw.'

Thana niyaykazil kedha buyal thayadhin kidhakidhan, 'Nuy kedha zoengu bredoepa muliz, ngalpalngu bred yakanurema.' Thana tidayinga kedha nuydh ya matha ngoedhagidh aymar.

⁸ Yesulpa kakal thanamun yangukudu ya midh, nuy kedha, 'Ngitha midh paru ngalpan aypa wakay thoemamoeypa kedha, "Ngalpa bredagigal"? Ngithamun mina yoepathaman kasa moegina. ⁹ Ngitha lak tidayinga lawnga midh? Senabi thonar ngath payb kunaw susul pathidhamoeydhin 5,000 mabaygoepa, ngitha midh mura wanayzi aydel garpathamoeydhin lidhay wangamoeydhin? ¹⁰ Kalanu seben bredal pathidhamoeydhin 4,000 mabaygoepa, lidhay midh mura? ¹¹ Ngitha midh paru bredoepa wakay thamaypa. Ngalpalpa kedha zapa wakay thamaypa lawnga. Ngitha bangal koey poeypiyam thanamun gamu dhubaw yoewrayle, thana Parasayalgaw a Sadusayalgaw.'

¹² Kalanu thana gasamadhin kedha, senabi ya nungu, matha ngoedhagidh thanamulpa. Senabi gamu dhub yoewrayle matha bredoenu lawnga. Nanu aykap kedha, thana ngaru koey poeypiyam Parasayalgaw ngurpayngu a Sadusayalgaw ngurpayngu.

Petheru mina thawmanin nungu Kuykulnga

(Mareko 8.27-30; Luka 9.18-21)

¹³ Kalanu thana ladhudhin wara doegampa, koey goegath amadhan nel Sizariya Pilipay. Amadhan nanga Yesu nuydh nungu niyaykazil yapu poeybamoeydhin kedha, 'Mabaygaw wakay thamamay midh, in ngay Mabaygaw Kazi, midh paru mabayg? Ngay nga?'

¹⁴ Thana mulemidhin kedha, 'Mabaygal kedha, ngi umangu lak igililnga. Wara kedha, ngi Yoewane Papatayso. Wara kedha, ngi Elayza, a wara kedha, ngi Eremiya lawnga wara kulkubaw peropetha.'

¹⁵ Nuy lak, yapupoeybaydhin kedha, 'Ngithamun wakay thamamay midh, ngay nga?'

¹⁶ Simona Petheru, nuy kuniya mulaydhin kedha, 'Ngi mina Keriso, ngapa Woeyayzi Mabayg Awgadhaw mina Kazi.'

¹⁷ Yesun yangukudu ya kedha, 'Ngayapa kakal, Awgadhaw wenoewen ngibiya kalmel, Simona Yonan Kazi. Ngidh senabi ngulayg mabaygoengu gasamayginga, matha Ngaw Thathi dapara, sena nungungu poeybayzinga ngibepa. ¹⁸ Wa, nginu wara nel Petheru (aykap muynu kedha, kula) a nubi kula nuy ngaw ekaloesiyaw kuyk. Senabi ekaloesiya na matha mepa koezi pawpa ngaru ngaru, zaginga nabepa muwasipa. Dhuray nanu mabaygal

bangal um pudhepu, na bangal ekaloesiya matha meparuy. ¹⁹ Ngath ngithamulpa poeybamoeyne bangal Daparaw Basalayaw gud pudayzi kilay. Ngitha ngaw mabaygal kupaylmayl kedha minamay zagethoepa; midh zapun nanga ngitha gud mathamaypa itha apal, wa kedha zapul lak kedha gud mathamoeyn sey gimal dapara; a midh zapul nanga ngitha gud pudhaypa itha apal, wa sethabi zapul lak gud pudhamoeyn gimal dapara.'

²⁰ Kalanu nuydh thana niyay kazil koey dharadh gud wadhamoeydhin mabaygoepa mulayle kedha nuy Keriso.

*Yesu thanamuniya kawriya thayadhin nungu kikir a um
(Mareko 8.31—9.1; Luka 9.22-27)*

²¹ Senawbi thonarngu pawpa nuydh mina kakal ngurpamoeyngu nungu niyaykazil kedha, 'Kalanu bangal ngay ngaru Yoerusalemoepa a nanu koey mabaygal ngayapa mina wati danal poethay aymoeyne bangal. Thanamun koey mabaygal, kuyku misnarel, a sabiw ngurpay mabaygal bangal ngoena kedha mayparuy, thana ngoena umamathamoene. Thoeri goeygi kaliya ngoena bangal lak kaday tharane igililnga.'

²² Kalanu Petheru Yesun moegina adhapa yoelpadhin, a nubepa kedha mulaydhin, 'Kedha maygi, Awgadhaw woenab ngin danal poethaypa kedha wati zoengu. Ngayapa adhapudhay gegeyadh, ngibepa nanga kedha za aymoene bangal.'

²³ Yesu buwayl thayadhin Petherulpa, 'Ngaybiya kaliya thoeyay, ngi ngoedhe Sathana, ngi kasa panidhay za ngaw mina yabugudoenu dhadh. Minguz kedha, ngidh Awgadhaw doegamuya zapul aymayinginga, ngi kasa mabaygaw ubil zapul aymoeypa.'

²⁴ Nuy lak mulaydhin thanamulpa ya matha ngoedhagidh kedha, 'Mabayg nga nanga nungu ubi nuydh ngaybiya asin, wa yakanuriz nungu ubilnga a ngaybiya asir ngaw mab ngalagiya nanga. Ngitha bangal imane koey mangal puy, sathawro ngaw thabaynu. Kedha midh mura ngaybiya asin, ngidh ngaru nginu sathawro manin mura goeygiya, ngath midh nanga. ²⁵ Seta gaya nanga thanamun ubi kedha thana thanamun igililnga danal poethaypa, thana kasa guythuyamoeyne bangal thanamun igililnga. Ngadh nanga nungu igililnga kasa guythuyan kuyk nungu danal poethay ngayapa, nuy kedha mabaygan ngaru gasamoene bangal nungu igililnga. ²⁶ Matha ngoedhagidh midh, mabaygan sike mura nabi apaw goewaw kapu rugal gasamoeyne, kasa kay kedha nuydh nungu mina igililnga guythuyaypa. Lawnga sena gegeyadh. Zaginga war nubepa maypa nungu mina igililnga kuniya gasamoeypa.'

²⁷ 'Ngay Mabaygaw Kazi lak mangedhe bangal. Ngay senabi thonara Ngaw Thathiw poerapar oengemine a ngaw angelal ngaybiya. Wa, senabi thonara mura mabaygal gasamoene thanamun modhab matha kedha thanamun zagethal midh, mina zageth lawnga wati zageth! ²⁸ Kedha yakanurayg! Dhuray mabaygal nanga itha, thanamulpa umapa lawnga, thana parunu thabi zapul imamoeyne, ngay Mabaygaw Kazi lak ngapa kuniya, ngaw Kuykulmay zagethoepa aymoeypa.'

17

*Yesun gamu war ngadh asidhin
(Mareko 9.2-13; Luka 9.28-36)*

¹ Sikis goeygi kaliya, Yesu thurimoeydhin Petheru a palay kuyk kazi Zemes a Yoewane. Nuydh thana yoelpamoeydhin koey padapa. Matha thana kadaypa walemidhin.

² Gimal nanga thana thoeri niyaykazil imadhin kedha, nungu Yesun gamu wara ngadh asidhin; nungu paru kidh thayadhin, koey buyalnga mer matha kedha goeyga midh. Nungu rugal lak kedha mina goerab gamulmayl. ³ Kalanu thana imamoedhin ukasar maygi peropeth, Mose a Elayza, Yesuniya ya sagul siyamar. ⁴ Thanamulpa mina ngadhagi za; nuy Petheru kedha mulaydhin Yesulpa, 'Ina mina kapu za, ngalpa itha memayipa. Ngibepa midh, ngoey sike thoeri iradh lagal aymoeypa wara ngibepa, wara Moselpa, a wara Elayzalpa.'

⁵ Nungu Petherun yanu dhadhal, koey buyal ziya pudhaydhin thanamuniya, a senabi ziyangu dhadhaz, yangu wakay thanamulpa kedha, 'In mina ngaw Noeydhayl Kazi, nuy ngayapa mina matha ngoedhagidh. Ngitha nubepa kurusipagemiw.' ⁶ Thana niyaykazil kedha yangu wakay na karngemidhin nanga, thanamun aka mina koeyza. Thana thanamun gamul mulupa patidemidhin boeradharoepa.

⁷ Kalanu Yesu thanamulpa buyal thayadhin a nungu geth woeydhadhin thanamuniya. Nuy kedha, 'Kadaypa memayiw, ngitha akan maygi.'

⁸ Kalanu thana kadaypa nagemidhin boeradharoengu, thana matha nuy n imadhin sey, wara mabaygoevinga.

⁹ Kalanu thana ngapa mulupa pagamaydhin padoengu. Maboenu dhadhal nuy Yesu koeyma mulaydhin thanamulpa, 'Kedha thonar mabaygoepa mulay, ngitha midh zapun nanga imamoeydhin sey padoenu gimal, kurusipa bangal Mabaygaw Kazi umangu kaday tharedhe.'

¹⁰ Lak moegina ngulaygoepa gasamaypa thana Petheru a sepalbi kuyk kazi lak yapupoeybemidhin kedha, 'Ngibepa midh, thana sabiw ngurpay mabaygal, thanamun ngurpay kedha, Elayza bangal ngapa kuniya tidhedhe, nungu kalanu Awgadhaw Woeyayzi Mabayg kakal yakamiz mabaygoepa?'

¹¹ Yesu kuniya mulaydhin, 'Sena mina yangukudu, Elayza ngaru ngapa kulay, mura zapa buth pathamoeypa. ¹² Ngay ngithamulpa kedha, Elayza kulub mangaydhin, kasa kay kedha mabaygoepa nubepa kurusipagaypa lawnga. Thana nungu mina kupay tidayginga a thanamun wati danal pathay aymoeydhin nubepa. Kalanu bangal ngay Mabaygaw Kazi lak kedha wati danal poethay gasamoene bangal thanamulngu.' ¹³ Kedha yangukudu na karngemidhin thana, wa thana tidamoeydhin kedha, nuy Yoewane Papatayso lak kedha Elayza.

*Wati mariw malayzi garkaz kazi lak balbaytidadhin
(Mareko 9.14-29; Luka 9.37-43)*

¹⁴ Yesu a nungu thoeri niyaykazil nanga mangaydhin nungu wara niyaykazipa, mabayg mina koeygarsar. Urupun mabayg ngapa Yesulpa, kulun pasayniz nubiya parunu kedha, ¹⁵ 'Kuyku mabayg, ngidh gar ngoena ibupuydhar, ngaw garkaz kazi kobegadh thonar rimarimarepa. Wara thonar nuy kasa muypa pudhiz, wara thonar ngukipa. ¹⁶ Ngath nuy n ngapa yoelpadhin nginu niyaykazipa, kasa kay kedha thanamulpa kasa yan nubepa balbaytidaypa.'

¹⁷ Yesu kuniya mulaydhin nubepa, 'Ngitha nubi maykuyk, ngitha mina wara pawalgal, ngithamun mina yoepathaman gegeyadh, ngay in mi kuykuthalnga kalmel. Ngaw gamu koewba asin ngithamulngu. Mariw kay sena moegina garkaz ngapa ngayapa!'

¹⁸ Nuy kedha mulaydhin wati maripa, 'Ngi adhapa nungungu, moegina kazingu.' Balbayginga senabi thonara senabi wati mari adhapadhadhin a nuy kazi balbaygoesidhin.

¹⁹ Kalanu thana niyaykazil muynu mulemidhin Yesulpa kedha, ‘Midh paru ngoey wati mari adhapa mayginga, ngoey koeyma nuthemidhin?’

²⁰ Nuy kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Ngithamun sirisir kedha, ngithamun mina yoepathaman matha ngoedhagidh lawnga; kapu za kedha ngithamun mina yoepathaman igil za, moegina kapu midh nanga, wagel kay na mina koeyza aymiz. Nginu mina yoepathaman nanga kedha moegina, moegithap kapu midh nanga, kasa kay na igil za, ngi ngulayg koey padoepa muliz kedha, “Pad ngi seyzi adhapa wara doegampa,” a na pad ngulayg wara doegampa thamiz, nginu ya ayman. Kalanu nanga wara zaginga ngibepa koey zageth, kuyk ngithamun mina yoepathaman.*’

Yesun umaw thonar lak sakar manin
(Mareko 9.30-32; Luka 9.43-45)

²²⁻²³ Wara goeyga nanga Yesu a nungu niyaykazil mura garwoeydhamoeydhin sey Galilayoenu. Nuy kedha thanamulpa, ‘Thonar mina amadhan, Mabaygaw Kazi bangal mabaygoepa manine. Thana ngoena mathamoene bangal, kasa kay kedha thoeri goeygiw kaliya, nuyng bangal kadaypa manine moeram gudoengu.’ Thana karngemidhin nanga, thana niyaykazil koerkak badh gasamadhin.

Thanamun koey yoewthaw modhab ngalagaz

²⁴ Senabi thonara thamamun Yoewdhayalgaw sabi kedha, mura garkazil ngaru modhab ayman koey yoewthapa, mura wathanu. Yesu a nungu niyaykazil wara goegathoenu mangaydhin, Kapeniyam. Nabiya muynu bokadhzoengu garwaydhamay mabaygal koey yoewthaw doegampa. Thana Petherun yapupoeybaydhin kedha, ‘Nginu kuyku mabayg midh, nungungu yoewthapa modhab maypa a?’

²⁵ Petheru kedha, ‘Wa, nuy ngulayg.’

Kalanu nuy lagapa muy araydhin Yesulpa, kasa kedha Yesu mamu nubepa muliz kedha, Simona, ‘Nginu wakay thamamaynu midh, mi mabaygal ngulayg modhabiya maypa nubi apaw goewaw gabmenoepa, adhapudhay kuyku mabaygal, lawnga thanamun dagam buway mabaygal, lawnga azaz mabaygal?’

²⁶ Petheru kuniya, ‘Matha thana azaz mabaygal ngulayg modhabiya maypa.’

Yesu kedha, ‘Wa, ngi mina yadu umepa, buway mabaygal kedha zapa aymaypa lawnga. Ngalpa Awgadhaw mina buway mabaygal, ²⁷ kasa kay kedha ngalpan ubigingana thana gegeyadh gasaman ngalpaniya. Ngi uzar arigapa thoeaypa. Ngidh kedha imaypa, nginu kulay wapi, nanu gudanu muynu urapun silba bokadhza. Senabi bokadhza matha ngoedhagidh ngoeban koey yoewthaw modhabipa. Ngidh kalanu senabi bokadhza thanamulpa maypa, nginu modhabipa a ngaw modhabipa.’

18

Ngunu kupay koeyza dapara gimal
(Mareko 9.33-37; Luka 9.46-48)

¹ Senawbi thonara Yesun niyaykazil nubepa ngapa, thana kedha, ‘Ngunu kupay adhapudhay koeyza Daparaw Basalayanu gimal?’ ² Thanamulpa seysithamaypa nuydh urapun moegina kazi thuradhin nubepa, nuy moegina kazi kaday tharaydhin thanamuniya parunu.

* **17:20** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha **21**. Matha thoeythu poegay a ngidh aygudag asin Awgadhoeпа danal poethaypa. Wa, na balbayginga kedha wati maripa adhapa maypa, wara za lawnga.

³ Yesu kedha thanamulpa, 'Ngitha nanga ngithamun igililmayl sakariya thayamoeyn kedha, moegina kaziw igililmay pawa midh nanga, wa ngitha balbaygimayl kalanu bangal, Daparaw Basalayoepa muy uthuypa. Igililnga sakariya thoeayinginga nanga ngithamulpa muya yoewthaypa lawnga.

⁴ 'Nga nanga koey apa pudhiz wara mabaygiya matha kedha moegina kazi midh, nungu kupay bangal adhapudhay Daparaw Basalayoenu; ⁵ a ngadh nanga kedha ngoedhal moegina kazi ngapa mamayin, ngaw mamapa pathoeridhoepa kedha moegina kazipa, nuydh matha kedha ngoena ngapa manin.

Nuthay zapul

(Mareko 9.42-48; Luka 17.1-2)

⁶ 'Ngadh nanga urapun kedha moegina kaz adhapa ruwaman kapu akasiw yabugudangu a kalanu senawbi moegina kazin ngoena mina yapathoemayinginga, koey gegeyadh bangal senabi mabaygoepa ngadh nanga nuyn adhapa ruwaman. Nubepa balbayginga nay koey kula kunuman nungu muduloenu a nuyn koey malupa thayan nay. ⁷ Ngitha a mura mabaygal ngaru koey poeypiyam bangal. Thabi nuthay zapul ngaru mangemipu, kasa kay kedha ngadh nanga kedha nuthay ayimpa, nungu sirisir adhapudhay koeyza bangal.

⁸ 'Ngitha ngaru koey poeypiyam bangal ngithamulngu kedha wati zoengu aymoeyle. Ngithamulpa matha ngoedhagidh midh, ngithamun mura gamu senabi koey muypa thayan, lawnga midh ngitha guythuyan urapun thugal ngithamun gamungu. Nginu gethan nanga wati pawa ayman, lawnga nginu ngar wati boeradharanu tariz, ngidh nan kazayginga adhapa manin ngoedhe kedha ngidh senabi thugal midh nanga adhapa pathan; ⁹ a matha kedha nginu purkaw noegaypa nanga ngin wati wakay thamamaypa manin, sobaginga adhapa nagiz ngoedhe kedha ngidh midh, nan dan nalban, nginu purka. Matha ngoedhagidh kedha ngi urapun purkalnga mina igililmaynu muya uthiz, nginu ukasar purkapa mamu koey muypa thoeypa lawnga.

Guythuyayzi mamuy ya gidha

(Yesu lak ngurpay ayman thanamulpa)

(Luka 15.3-7)

¹⁰ 'Ngidh pasipa imayg urapun moegina kazi lawnga mabayg nga nanga mina apal, thanamun danal pathay angelal mura thonara sey daparoenu.* ¹² Ngithamulpa midh, mabayg nanga andred mamuylayg, urapun thanamulng kasa guythuyan sey bupanu. Nuy senawbi mabayg ngaru woenamoeyn sethabi nayntynayn balbaygi mamuy. Thana kasa bupal purthamoeyr sey padoenu pasinu a nuy uzariz nungu guythuyayzi mamuypa lumaypa. ¹³ Nuydh nan mamuy lak iman nanga, nungu ika dhiw ngaru mina koeyza, adhapudhay nungu ika mura balbaygi mamuypa. ¹⁴ Ngithamun Daparaw Thati lak kedha mina ubingga urapun moegina kazi lawnga kasa mabayg nuy mina apal, wati kuthoepa.

Urapun tukuyap nanga pudhiz

(Yesu lak ngurpay ayman thanamulpa)

* **18:10** Dhuray kulkbaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha 11. Ngay Mabagaw Kazi ngapa wayan guythuyayzi mabaygoepa lumaypa, kuniya gasamoeypa, matha kedha mamuy danal pathay mabayg.

15 'Wara nginu tukuyap nanga ngibiya bal pudhiz, kapu za ngi nubepa uzariz, nubepa yakaman nungu gegeyadh. Mabaygaw parunu aymayg, matha ngipeniya muynu. Nuydh nanga ngibepa karngemin, wa balbayginga nuy lak nginu igalayg aymiz. 16 Nuydh nanga ngibepa koerngayginga ngidh nuyn wanan, ngidh mamu urapun lawnga ukasar wara mabayg gasamoeman, kalanu ngipel ukasar lawnga ngitha thoeri mabaygal kalmel nubepa nginu tukuypoepa ladhun. Mina poelayzinga kedha, "Za ayman ukasar lawnga thoeri mabaygiya parunu a setha mabaygal mura matha kedha yadu poelgayzi ya oengaypa, wa minamay mabaygan ngulayg mina yoepathaman sethabi yangukudul."

17 'Nuy nanga thoeri mabaygoepa kurusay poegaypa, wa balbayginga. Nuydh nanga koerngayginga ngithamulpa, ngitha mura ekaloesiyaw mabaygal thuremoeyn a senawbi sirisir mura sakar manin thanamulpa. Nuy nanga thanamulpa kurusipoegayginga nuyn kalanu adhapa pathan ngithamulngu, matha kedha inuraw mabayg lawnga bokadhzangu garwoeydhamay mabayg midh.

Wara zapa ngitha kudu maypa, wara zapa ngitha kudu mayginga

(Yesu lak ngurpay ayman thanamulpa)

18 'Wa ngay ngithamulpa kedha, ngitha ngaw mabaygal kupaylmayl kedha minamay zagethoepa; midh zapul nanga ngitha gud mathamaypa itha apal, wa kedha zapul lak kedha gud mathamoeyn sey gimal dapara; a midh zapul nanga ngitha gud pudhaypa itha apal, wa sethabi zapul lak gud pudhamoeyn gimal dapara. 19 Ngay lak ngithamulpa mulepa kedha, mi thonar nanga ukasar ngithamulngu kalmel wakay thamamay mi za balbayginga nanga a kalmel thaythu poegay ayimpa, kalanu ngaw Daparaw Thathi lak aymoene ngithamulpa, 20 kuyk kedha, mi thonara nanga ukasar lawnga thoeri mabaygal ngithamulngu, kalmel garwoeydhamaypa ngaw nelpa thawmaypa, ngay lak kedha kalmel ngithamuniya sethabi mabaygiya.'

Zagethaw mabayg nuydh wara mabaygaw gegeyadh gud woeyayinga

21 Kalanu Petheru ngapa thamadhin Yesulpa kedha, 'Kuykulnga, ngidh ngoena ngurpar. Wara thonara ngaw tukuyap sike ngayapa gegeyadh ayman koeygarsar thonaralnga, ngayapa midh mura thonaral nubepa gud woeyaypa senabi gegeyadh ngayapa? Ngath sike seben thonaralnga za gud wayan nubepa?'

22 Yesu kuniya mulaydhin nubepa, 'Matha seben thonaralnga lawnga, seben andred† thonaralnga balbayginga. 23 Ngath lak ngibepa sakar maypa Awgadhaw Basalaya midh nanga, matha kedha nubi gidha midh. Urapun adhapudhay kuykulnga nanga kedha buwayl thayadhin wara goeyginu, "Ngath lak imaypa nuthaypa ngaw niyaykazil, thana thanamun kuniya modhab ngayapa aymoeypu lawnga midh?"

24 'Nuydh kasa kuykayman nanga, nungu mabaygal nubepa madhin urapun nungu zagethaw mabayg. Nuy kedha mabayg, nuydh urapun milyoen dolal gasamoeydhin nungu kuyku mabaygoengu, kasa kay kedha nuydh modhab kuniya mayginga. 25 Nungu niyaykaziw bokadhzapul matha ngoedhagidh lawnga senabi modhab kuniya maypa. Nuy kuykulnga mulaydhin kedha, "Ngayapa kedha, ngidh ngayapa modhabiya mayginga. Ngath ngin gasamaypa, ngi a nginu ipi-kazil a mura nginu rugal kalmel

† 18:22 Lameko nuy kuniya modhabiya ubin mepa mina koeyma; kasa kay kedha Yesu Kerison ubi, mabayg gud woeyaypa koeygarsar thonaralnga. Thanamun Yoewdhaylgaw mina namba ngaru seben: wara Zensis 4.24 geth tidi.

kasa barpudamoeyn, ngayapa moegina bokadhzapa kuniya gasamaypa. Kalanu ngitha kasa mapu zagethaw mabaygal wara mabaygoepa.”

²⁶ ‘Nuy zagethaw mabayg kulun pasoeyniz kuykulmay parunu, koeyma yoewdhiz kedha, “Thumagar, ngidh nanga moegina kuykuthalnga ugane, kurusipa ngath mura thabi bokadhzapul ngibepa kuniya maypa.”

²⁷ ‘Nungu kuyku moebaygan koerkak badh gasamoedhin nungu zagethaw mabaygoepa. Nuy kedha, “Lawnga, ngath kasa gud woeyaypa nginu modhab nginungu, ngabalngu kasa yakanuremipa.”

²⁸ ‘Nuy zagethaw mabayg adhapadhan nanga nungu kuykulmayngu, nuydh wara zagethaw mabayg imadhin, kuyku mabaygaw. Nuy gud woeyayzi zagethaw mabayg buyal thoeyaydhin kedha nubepa, wara zagethaw mabaygoepa, “Ngidh midh paru kuniya mayginga sethabi moenarimayl dolal ngath ngibepa mamayidhin kasa thawpay thonarpa?” Nuydh nuyn mudulya gasamadhin, koey dharadh mulaydhin nubepa, “Ngidh ngaw bokadhzapul kuniya mamayir.”

²⁹ ‘Nuy wara zagethaw mabayg mulupa pudhiz nubiya parunu, koeyma apasin kedha, “Thumagar, kurusipa ngath mura kuniya manin ngibepa.”

³⁰ ‘Nuy gud woeyayzi zagethaw mabayg matha kurusipagayginga nubepa. Nuydh nuyn kunumay danal poethay mabaygoepa madhin, nubepa kasa wanaypa lawnga, kurusipa nuydh mura nungu modhab kuniya manin.

³¹ ‘Kuyku mabaygaw wara zagethaw mabaygal imadhin nanga, nuydh kedha wati danal poethay aymanu nungu tukuypoepa, thana mina koeyma gegeyadh gasamoedhin. Thana sobaginga ladhudhin thanamun kuykulmaypa yadu poelgaypa. ³² Gasamadhin kedha, nuydh nuyn thuradhin, muladhin kedha, “Ngi ngayapa mina wati zagethaw mabayg. Ngath mura nginu modhab gud wayanu matha kedha nginu yapu poeybayzinga midh. Ngath mina gabudhan danal poethay aymanu ngibepa; ³³ ngidh midh paru nginu tukuypoepa koerkak badh mayginga, ngath midh nanga ngibepa aymanu? Ngidh midh paru nungu modhab gud woeyayginga?” ³⁴ Nuydh kuykulmayn mina gegeyadh gasamoedhin nungu zagethaw mabaygoepa. Nuydh nuyn mina wati kunumay danal poethay mabaygoepa madhin, nubepa kasa wanaypa lawnga kurusipa bangal nuydh kuniya modhabiya manine.’

³⁵ Nungu Yesun moeygapa yangukudu kedha, ‘Ngitha nanga ngithamun tukuyppaw gegeyadh gud woeyayginga nanga, Ngaw Thathiw danal poethay ngithamulpa matha kedha nungu wati zagethaw mabaygoepa midh. Ngitha ngaru ngithamun tukuyppaw gegeyadh gud woeyaypa ngithamun ngoenakapoenu.’

19

Matha ngoedhagidh midh ipi adhapa wayan (Mareko 10.1-12)

¹ Nungu kedha ngurpay kalanu, Yesu a nungu niyaykazil wanadhin senabi Galilayaw Malu doegam. Thana Yuridhaw Koesaw wara doegam buwadhoepa, Yoewdhayaw doegampa. ² Mabayg koeygarsar nubepa asidhin; nuydh mura buth pathamoeydhin thanamun kikiringu.

³ Dhuray Parasayalgal, Yesulpa nuthaypa aymaypa aymaydhin kedha, ‘Ngalpan sabinu balbayginga midh, niyaypa yoelpay pathidhan, alay nanga nungu ipiya oesiginga?’

⁴ Yesu kuniya buyal thayadhin thanamulpa kedha, ‘Ngitha ngaru ngulaygal kedha, Minar Poelayzinga kedha, “koezi payap ngapa parungu

nubi apaw goewaw sama woeydhayzimayngu, Awgadhan garkaz a yoepkaz aymoemoedhin.* ⁵ Nuydh kedha zoepa aymoemoedhin, garkazin bangal nungu apu thathi wanamoene, a nuy garwoeydhamiz nungu ipiya. ⁶ Palamun ukasar mabaygaw gamu kalanu urapun aymiz, palay lak lawnga ukasar moebayg, palamun mamu ngedh urapun gamu aymiz.† Kedha zoeguz Awgadhan nanga garwoeydhamoemoeman mabayg, mabaygoepa dhadh poelamaypa lawnga.’

⁷ Thana Parasayalgal kedha, ‘Ngidh gud thamudhan a? Midh kay paru Mosen kedha poeybayzi sabi ngalpan thathipa, “Balbayginga kedha mabayg nungu ipi kuniya wayan a nabepa ayman thusi kedha, palamun niyaypa yoelpay dhadh palamoeyn?”’

⁸ Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Wa, nuydh Mose kedha za gud pudhan, mabaygoepa ipipa kuniya wayaypa, kuyk ngithamun koerngayinginga koeyza. Kasa kay kedha, Awgadhaw mina buwaylthoeyay nubi gugu ubidh theoyayzimaynu sama nanga, na kedha buwaylthoeyay lawnga.’

⁹ Mina ngay ngithamulpa muliz kedha, ngadh nanga nungu ipi kuniya wayan, nadh koey wati pawa aymayinginga, nuydh kedha mabayg nanga wara ipi na gasamane bangal, wa sena nungu koey wati pawa Awgadhaw parunu.’

¹⁰ Kalanu nungu niyaykazil kedha mulaydhin nubepa, ‘Kedha nanga nginu yangukudu midh, matha ngoedhagidh mabayg kasa kawakuyk nay.’

¹¹ Yesu kuniya, ‘Ngithamun buyal thoeyay wara mabaygoepa matha ngoedhagidh. Matha setha gaya nanga Awgadhan thana balbay tidamoeyn ipigi igililmaypa, wa thanamulpa matha ngoedhagidh. ¹² Ipigi mabaygal kedha, dhuray kazi manin kedha, ipipa matha ngoedhagidh lawnga, dhuray thana kedha madhin wara mabaygaw gethan, a dhuray kasa ubilgal ipigi igililmaypa, Awgadhaw Basalayapa danal poethaypa. Wa, thana setha gaya nanga ngulayg nubi ngurpay oengaypu, wa thanamulpa matha ngoedhagidh. Wara mabaygoepa matha ngoedhagidh lawnga.’

*Yesu moegina kazil kuykunidhadhin
(Mareko 10.13-16; Luka 18.15-17)*

¹³ Kalanu wara mabaygal moegina kazil ngapa mamayidhin Yesulpa, nubepa geth nidhaypa thana, a thaythupoegay aymoeypa, kasa kay kedha nungu niyaykazil lawnga mamayidhin kedha, ‘Moegina kazil adhapa memayiw.’

¹⁴ Yesu kedha, ‘Ngitha lawnga maygi sethabin moegina kazil, kasa wanamay thana ngapa ngayapa. Minguz kedha, senawbi koey basalaya kay gimal, na kedha ngoedhal moegina kazipa, buth pathayzinga, thanamulpa niyay lag.’ ¹⁵ Nuydh kalanu geth gimal wanadhin thanamun moegina kaziw kuykunu. Kalanu nuydh wanaydhin.

*Kayn mabayg nanga koey rugalayg
(Mareko 10.17-31; Luka 18.18-30)*

¹⁶ Wara goeyginu nanga wara kayn mabayg ngapa Yesulpa, kedha yapupoeybaydhin, ‘Ngurpay Mabayg, ngath bangal mi mina zageth aymoene mina igililmaypa gasamaypa ngayapa?’

¹⁷ Yesu kuniya buwayl thayadhin nubepa kedha, ‘Ngidh midh paru ngaybiya kuyk wakaypa kapu zapa, nuy kapu mabayg matha urapun, ngidh nungu sabi oengar mina igililmaypa gasamaypa.’

* **19:4** Awgadhan kalanu mabayg aymoemoedhin, garkaz a yoepkaz: wara Zenesis 1.27 a 5.2 geth tidi. † **19:6** palamun mamu ngedh urapun gamu aymiz: wara Zenesis 2.24 geth tidi.

18 Nuy mabayg lak yapupoeybiz kedha, 'Ngidh mi sabil thuremoeypa ngayapa?'

Yesu kuniya nubepa, 'Ngath kedha sabil, mabayg umamathamayg, koey wati pawa aymayg, wara mabaygaw rugal kusumayg, sole yangukudu ya mulayg, ngidh koeyma apasin maman ngingu apu thathi, 19 a mabaygal ngaya nanga ngibiya amadhan, ngidh thana koeyma maman mamayipa, matha kedha ngingu mam a kapu danal poethay ngingu geth zapupa.'

20 Nuy kayn mabayg kedha, 'Wa mura itha thabi sabil ngath ay-moeyrngu, wara za midh ngayapa aymaypa ngaw igililnga mina balbay tidaypa?'

21 Yesu kuniya mulaydhin kedha, 'Ngingu ubi nanga ngingu igililnga mura balbayginga ngidh mura ngingu rugal nanga yoewdhamoeyn bokadhzapa gasamaypa. Kalanu ngidh sethabi bokadhzapul poeybamoeyn mura aygi zagi mabaygoepa. Kalanu ngingu kapu rugal koey zapul sey daparaw gimal. Ngidh nanga ayman kedha, wa ngi ngapa ngayapa ngaw puziw mabayg.'

22 Nuy kayn mabayg na karngemidhin nanga Yesu yangukudu ya, nuy kasa wanaydhin, nungu mura dhodho papudhamoeydhin, kalanu kasa wati ngoedhalnga lagoepa kuniya tidaydhin. Minguz kedha nuy koey aydeg zapulayg.

23 Yesu buwayl thayadhin kedha nungu niyaykazipa, 'Mabayg nanga koey rugalayg, nubepa moegina zageth lawnga Awgadhaw Basalayapa muy uthaypa. 24 Ngay ngithamulpa kedha, mabayg nga koey rugalayg nanga, nungu muya uthay zageth adhapudhay koeyza Awgadhaw Basalayapa uthaypa, koey uruy kamel midh mina moegina arkath muya uthiz, sapur kimusaw kuykuyaya uthaypa.'

25 Thana niyaykazil kedha, 'Kedha na nanga, mura mabaygoepa sike koey zageth mina igililmaypa gasamaypa.'

26 Yesu thanamulpa wadhe thulu ngayadhin. Nuy kedha thanamulpa, 'Wa, mabaygoepa nungu geth muya yoewthaypa koey zageth, kasa kay kedha Awgadhoepa mura zoepa ay-moeypa zagethoeginga.'

27 Kalanu Petheru kuniya mulaydhin Yesulpa kedha, 'Ngibepa midh, ngoey mura ngoeymun zapul wanamoeydhin ngibepa oesipa, ngoeymun bangal gasamayza midh?'

28 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Ngay ngithamulpa mina ya muliz kedha, ngath bangal nanga ngaw kuykulmay kupay niyaylag na gasamoene bangal, wa ngitha twoeylop ngaw puziw mabaygal ngaru lak kedha gasamoeyne twoeylop kuyku mabaygaw kupay niyaylagal, ngithamun minamay zagethoepa aymaypa. Ngitha senabi thonara Iso-ereyawl twoeylop buway kuykul ay-moene. 29 Wa, mura setha ngaya nanga thanamun buway a kapu rugal kalanu wanan, kuyk thanamun ubi ngoena danal poethaypa, kalanu bangal thanamun kapu kozan adhapudhay koeyza. Thanu sike tukuypal, babthal, aputhathil, lawnga kazil kasa wanamoeyn, lagal a boeradharal kasa wanamoeyn ngayapa danal poethaypa, thanamun kozan bangal ngaru adhapudhay thanamun kulay guythuyay, urapun andred thonaralnga; a wara kozan thanamulpa, thana mina igililmaypa muya uthaypa.'

30 'Kasa kay kedha koeygarsar mabaygal koey kupaylmayl ina kayib, thanamun kupayl bangal koeyma mulupa manin. A dhuray koeygarsar ngaya nanga kasa mabaygal ina kayib, thanamun bangal kupayl adha-pudhay senabi thonar na bangal gasamoene.'

20

Goereypaw apaw lagaw ya

¹ Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Awgadhaw Basalaya matha kedha goereypaw apawlagaw mabayg midh. Mina baythaynga nanga nuy zangu barpudhay lagapa kayn zagethaw mabaygoepa thuraypa, nungu apaw lagapa. ² Nuy thanamulpa kedha, "Kutapa nanga ngath mina modhab ngithamulpa maypa, pipti dolal yaynanob." Kalanu nuydh thana wayamoeydhin nungu goereypaw apaw lagoepa, zagethoepa.

³⁻⁴ Nayn klok nanga nuy lak kuniya barpudhay lagoepa. Nuydh imadhin wara zagethoegi mabaygal, thanamulpa mulaydhin kedha, "Ngitha ladhu, ngaw goereypaw apaw lagapa zagethoepa, a ngath balbaygi modhab ngithamulpa maypa." ⁵ Thana ladhudhin. Dhadha goeyga lak kedha, a thoeri koelokoenu lak kedha, nuydh kayn zagethaw mabaygal gasamoeydhin.

⁶ 'Goeygiw pudhay na amadhan nanga, nuy lak uzaraydhin barpudhay lagoepa. Nuydh wara zagethoegi mabaygal imaydhin. Nuy kedha muliz thanamulpa, "Ngitha midh paru in goeyga kasa mema."

⁷ 'Thana kuniya, "Mabaygoevinga ngoeymulpa barpudhamoeypa zagethoepa."

'Nuy kuniya, "Yargar, ngitha lak kedha ngaw goereypaw apawlagoepa zagethoepa."

⁸ 'Kutapa nanga apawlagaw mabayg nungu zagethaw kuyk thuradhin a kedha mulaydhin nubepa, "Nag, ngidh mura ngaw zagethaw mabaygal thuremoeyr thanamun modhabipa. Thana moeygapa gasamayzi zagethaw mabaygal, ngidh kulay thuremoeyr, a setha ngaya nanga ngath mina bathaynga gasamoeynu, ngidh moeygapa thuremoeyr." Wa, nuy zagethaw kuyk nuydh aymoedhin.

⁹ 'Kulay nuydh thuremoeydhin thana, setha ngaya nanga thanamun zageth kuykaymaydhin goeyga podaynu amadhan, a thanamun modhab poeybamadhin pipti dolal yaynanob. ¹⁰ Seta nanga ngaya mina bathaynga thanamun zageth kuykaymaydhin, thana nanga imadhin kedha, moeygapa mabaygaw modhab koezya, thana kedha wakay thayaydhin, "Ngalpan modhab sike gimal." Kasa kay kedha thanamun thonar na gasamadhin nanga thanamun modhab mura urapun, mura pipti dolal yaynanob.

¹¹ 'Thana nanga gasamadhin kedha, thana gegeyadh gasamadhin, a kidhakidhan umamoeyr kedha, ¹² "Ngoeymun zageth koey mapunga, goeyga mina koezya; thana moeygapa mabaygal nanga, thana matha urapun awapa zageth aymanu, goeygin thana gasamoeyginga. Midh paru thanamun a ngoeymun modhab matha urapun."

¹³ 'Nuy apawlagaw mabayg buwayl thayadhin urapun mabaygoepa kedha, "Igalay! Ngi midh paru kedha umepa? Ngath ngin sagul poelayginga; ngaban yawadhayzinga kedha, nubi goeygiw zagethoepa, ngath pipti dolal ngibepa maypa. Wa, ngath aymoenu. ¹⁴⁻¹⁵ Matha ngaybiya kurusipa ngaw bokadhzapa maypa. Ngaw ubi kedha, ngithamulpa a thanamulpa modhabiya kay urapun, wa ngi kay kasa yaginga lagapa uzar. Ina ngaw bokadhza, matha ngaw kupay kedha ngath kozan poeyban wara mabaygoepa. Ngi ngaw mina pawanu balpudhiz."

¹⁶ Yesu lak mulaydhin thanamulpa, 'Kedha kay, kalanu bangal nanga kaybaw goeygiw kasa mabaygal ngaru gimal, a kaybaw goeygiw kupay mabaygal nanga, thana bangal ngaru apal.'

*Yesu lak yadu palgadhin nungu kikir a um
(Mareko 10.32-34; Luka 18.31-34)*

¹⁷ Yesu a nungu niyaykzil thanamun mab kuykaymaydhin Yoerusalemoepa. Thana nanga ladhudhin, nuydh nungu ngurpan aymar thana-mulpa. Wara mabaygoepa lawnga, nungu niyaykazipa. ¹⁸ Nuy kedha thanamulpa, 'Kurusipagemiw, ngalpa mura Yoerusalemoepa; senabi lagoenu nanga ngay Mabaygaw Kazi ngaru bangal manine, thanamun kuyku misnarepa, a thanamun sabiw ngurpay mabaygoepa. ¹⁹ Thana sethabi mabaygal kalanu ngayapa kuth thoeraypa a ngoena azaz mabaygoepa bangal manine. Thana azaz mabaygal bangal ngoena giwn soelmaypu, palngine bangal, a ngoena sathawrawpa puydhane. Koey neylan uthu-moeyne. Thoeri goeygiw kalanu ngoena bangal kadaypa manine igililnga.'

*Wara apuwaw yoewdhayzinga Yesulpa
(Mareko 10.35-45)*

²⁰ Kalanu palay kuyk kazi Zebadin, palamun apu yoelpamoedhin Yesulpa. Na kulun pasoezniz Yesuniya parunu a koeyma yoewdhiz. ²¹ Nuy kedha nabepa, 'Nginu yoewdhayzinga midh?'

Na kedha mulaydhin nubepa, 'Ngidh bangal palamulpa sib wanane kedha, ngi midh thonara nanga, ngidh nginu adhapudhay kuykulmay kupay gasamoene bangal, palamun kupay kedha, palay apathanur-man nginu getha doegamoenu a nginu boedha doegamoenu.'

²² Nuy thanamulpa kuniya mulaydhin kedha, 'Ngitha koerawaygal ngithamun yapupoeybayzi ya midh nanga.' Nuy palamulpa buwayl thayadhin, ya matha ngoedhagidh aymoedhin thanamulpa, sakar maypa nungu kikir a um, 'Ngipel matha ngoedhagidh lawnga, kedha wati nguki woenipa, ngay mi wati nguki wanedhe nanga, sey Yoerusalemoenu?'

Palay kalanu kuniya, 'Wa, ngoeba buth pathempa kedha zagethoepa aymoepa.'

²³ Nuy Yesu kuniya, 'Wa, ngipel ngaru wanimoene bangal sena mi wati nguki ngay bangal wanedhe, kasa kay kedha sena ngaw kupay lawnga ngayapa pasiw mabaygoepa thuraypa gimaw kupaypa. Sena Ngaw Thathiw zageth, nuydh sepalbi gethadoegam a boedhadoegam niyaylag buth pathaman, Thathiw ubipa mabaygoepa.'

²⁴ Thana wara ten niyaykzil na karngemidhin, palamun apuwaw yapupoeybayzi ya midh, thana gegeyadh gasaman, palamulpa kuyk kazipa.

²⁵ Yesu mura thuremoeydhin thana. Nuydh kedha yadu umay, 'Ngitha ngulaygal kedha, wara goegathaw mabaygaw pawal midh nanga. Thanamun kuyku mabaygal matha thanamun geth pawanu nipa, mura thanamun kasa mabaygal. Thanamun adhapudhay kuyku mabaygal lak kedha, mina koey gimal mura mabaygiya. ²⁶ Ngitha bangal kedha aymayg.

²⁷ Ngunu bangal nanga ubi kedha, nuy koey mabayg aymoene bangal, nuy ngaru koeyma apasin mura mabaygoepa. Nuy mura mabaygaw mapu zagethaw mabayg aymiz, matha kedha ngay Mabaygaw Kazi midh.

²⁸ Ngay lawnga ngapa nubi apaw goewapa, wara mabayg ngayapa danal poethaypa. Lawnga, Mabaygaw Kazi kedha zoenguz ngapa, koeygarsar mabaygoepa danal poethaypa. Ngaw igililnga mabaygoepa poeyban thanamulpa kuniya maypa Awgadhoepa.'

*Nuy Yesu balbaytidamoedhin ukasar maygum
(Mareko 10.46-52; Luka 18.35-43)*

²⁹ Thanamun Yoerusalemaw yabugud ngaru wara goegathiya, Zerikoniya. ³⁰ Thana na senabi goegath wanadhin, ukasar maygum

si niyamar yabugudoenu pasinu. Palay na gasaman kedha nuy pasipa uzaraydhin, palay gima gudiya walmemamoedhin kedha, 'Kuykulnga ngi Dhawithan Kazi, ngidh kay ngalbe ibupuydhampa.'

Mabayg koeygarsar sey Yesuniya, ³¹ thana kedha mulemidhin, 'Yagiyasi-mariw.'

Kasa kay kedha palay maygum mina koey gimiya memaman, 'Kuykulnga, ngi Dhawithan Kazi, ngalbe gar ibupudhamamar.'

³² Yesu nuy tharaydhin nungu maboenu; nuydh thuremoedhin palay. Mangemidhin nubiya nanga nuy kedha, 'Ngipen ubi midh?'

³³ Palay kedha, 'Kuykulnga, ngidh gar ngalbepa purkaw buya poeybamar.' ³⁴ Yesu koerkak badh gasamoedhin palamulpa, palamun purkanu geth nidhaydhin. Mina senabi thonara palay balbayg asimoedhin, palamun purka. Kalanu Yesuniya wagel asimoedhin palay.

21

*Thana muya uthemidhin Yoerusalemiya
(Mareko 11.1-11; Luka 19.28-40; Yoewane 12.12-19)*

¹ Thana nanga Yoerusalemoepa amadhan thamadhin, moegina goegath sey nel Bethpayz, Olibaw Padanu amadhan. ² Yesu wayamoedhin ukasar nungu niyaykazi. Palamun zageth seysithamadhin kedha, 'Sepa uzarmariw, goegath sey parunu, ngipel balbayginga imane tetel uruy donki sey kunumayzinga, na a nabiya kalmel nanu kazi. Ngipel kay gud wayamoeyne sepalbi donki a ngapa mamamoene. ³ Mabayg nanga ngipelpa yapupoybedhe nanga, ngipen zagethoepa ngurpaypa, ngipel bangal kedha mulemoene, "Palbi donki nubepa Kuyku Mabaygoepa, nuy zagethoelayg palamulpa." Mabayg nanga kedha ya na gasaman nanga, nubepa matha ngoedhagidh ngipelpa palamulpa ngapa yoelpaypa.'

⁴ Ina kay paypa kulay peropethaw yangukudu kuykunidhaypa kedha,

⁵ 'Yoerusalema, Zayonaw padaw koey goegath, ngitha karngemiw, sepa nagemiw ngithamun Adhapudhay Kuykulnga in mangiz ngithamuniya,

nuy koey gabu ngoenakapul mabayg.

Nuy koewbupa ngapa lawnga.

Nuy kasa moegina donkinu ngapa, kazi donkinu.'

⁶ Sepalbi niyaykazi kulay uzarmoedhin a mura aymoedhin Yesun yangukudu ya midh nanga. ⁷ Palay ngapa yoelpamoedhin nan donki a nanu kazi, kalanu thana niyaykazil thanamun koey sodhal ubamoeydhin palbi donkiniya gimiya, a Yesu gimal thanuraydhin.

⁸ Koeygarsar mabaygal sey Yesuniya, thana thanamun koey sodhal thoyamoeydhin Yesun yabugudiya, nungu uruy yabugud mina balbayg poelaypa. Wara mabaygal boeythayl lak kedha apiya wanay. ⁹ Koeygarsar mabaygal nubiya, paruya a koeygarsar nubiya kaliya, kedha wal tidumar kuykayman,

'Ngoey ngin koeyma thawmanin, ngi mina Dhawithan Kazi,

Awgadhaw woenab ngibiya kalmel, nuydh ngin ngapa wayan, nungu kupayl zagethoepa! Ngoey Awgadh koeyma thawmanin!'

¹⁰ Thana matha wal tidumar kedha, kurusipa nuydh Yoerusalema gasamoedhin nanga senabi goegath mura nur poeybaydhin. Mabaygal yapupoybemidhin kedha, 'Nuy nga?'

¹¹ Setha mura mabaygal ngaya nanga nubiya asimoezdhin, thana kuniya mulemidhin kedha, 'In nuy peropetha Yesu, Nazarethoengu, Galilayaw dagamoengu.'

Yesu koey yoewthoepa muy uthaydhin

(Mareko 11.15-19; Luka 19.45-48; Yoewane 2.13-22)

¹² Kalanu nuy Yesu koey yoewthoepa muy uthaydhin. Nuy koeyma ya poeybaydhin a adhapa wayaydhin setha mabaygal ngaya nanga zapul yoewdhamoeyr yoewthanu muynu. Bokadhzoengu sakariya thoezay mabagaw biraygil kuykul idimoedhin, a setha ngaya nanga moegina uruyl yoewdhamoeyr nuydh thanamun apa niyay lagal lak kuykul idimoedhin.

¹³ Nuy thanamulpa kedha mulay-dhin, 'Awgadhaw yangukudu minar paladhin kedha, "Ina ngaw lag, kedha tharan, Thaythupoegay Lag, kasa kay kedha ngitha wati mabaygal nan puru mabaygaw lag ayman ina." '

¹⁴ Kalanu thana maygumal a mabagigal nubepa ngapa, koey yoewthanu muynu. Nuydh thana mura kuykunidhamoeydhin. ¹⁵ Thana kuyku misnarel a sabiw ngurpay mabaygal, nungu adhakupdhay zagethal imadhin nanga, thana gegeyadh gasamadhin. Wara lak kedha thanamulpa gegeyadh, thana moegina kazil si koey yoewthanu muynu koeyma wal tidumar kedha, 'Ngi Dhawithan Kazi, ngoey ngin thawmanin!'

¹⁶ Thana koey mabaygal ubigigal, thana kedha nubepa, 'Ngidh thana karngemin a? Ngidh minggu thana lawnga mayginga?'

Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Wa, ngath mina karngemin thanamun ya, ngitha kedha Minar Poelayzinga imadhin lawnga midh, "Ngidh nginu moegina kazil a mapethal ngurpamoeydhin kedha, thana mina balbayginga thawmayzi yangukudul poeybar."

¹⁷ Kalanu Yesu koey goegath wanaydhin, nuy wara moegina goegath-oepa, Bethoenipa, nubepa dak narpaypa.

Koewsagi puy mathamoedhin

(Mareko 11.12-14,20-24)

¹⁸ Mina bathaynga nanga Yesu koey goegathoepa mab uzaraydhin, nungu niyaykazil nubiya; nungu maythaygi asidhin. ¹⁹ Maboenu dhadhah nanga nuydh imadhin puy, nungu koewsal kedha tharan pigal. Nuy sipa ruwamaydhin aypa lumaypa, kasa kedha nuydh iman kedha nuy kasa nisalnga koewsaginga. Kalanu nuy senabi pupya mulaydhin kedha, 'Ngibepa lak koewsapa ubamoeypa lawnga.' Balbayginga senawbi thonara nuy puy kasa um miyaydhin.

²⁰ Nungu niyaykazil koeyma madhu pamemidhin, nubepa yapupoeybemidhin kedha, 'Senabi puy midh paru sobaginga thepadhasin?'

²¹ Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Kedha yakanurayg, ngithamun mina yoepathaman mura balbayginga nanga, ngithamulpa zagethoeginga kedha ngidh koey pad mura adhathayan malupa. Wa nan ngulayg kedha ayman nginu yangukudu ya ngidh nanga. Ngoena ngoelkay yapathamayinga. ²² Nginu nanga mina yoepathaman kedha, ngidh gasaman. Wa, mizapa nanga ngidh yoewdhepa nanga, nginu thaythupoegaynu, ngidh nan ngaru gasaman.'

Yesun kupay midh

(Mareko 11.27-33; Luka 20.1-8)

²³ Kalanu nuy Yesu kuniya koey yoewthoepa, ngurpay aymadhin si. Ngurpaynu dhadhah dhuray Yoewdhayalgaw koey mabaygal a kuyku misnarel nubepa ngapa, yapupoeybemidhin kedha, 'Muli ngoeymulpa, ngidh ngalagaz kupay gasamoengu nabi zagethoepa, a ngibepa matha ngoedhagidh ngadh mangu?'

²⁴ Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Wa, ngayapa lak kedha matha urapun yapu poeybay ngithamulpa. Ngitha kay ngayapa mulemipa, ngayapa lak kedha ngithamulpa mulaypa. ²⁵ Sena nungu Yoewane Paphayson Papatayso zageth, na ngalagaz ngapa Yoewanen kupay Awgadhoengu lawnga mabaygoengu?'

Thana na karngemidhin kedha, thanamuniya dhadhpoelamay aymayd-hin. Thana kidhakidhan umamoeyr kedha, 'Ngalpa na kedha umamaypa nanga, nuydh Yoewane nungu kupay Awgadhoengu gasamadhin. Nuy Yesu sike kedha umaypa ngalpalpa, "Ngitha midh paru Yoewanen mina yapathamayingga, nungu kupay nanga Awgadhoengu?" ²⁶ Wara kedha, ngalpa kedha umaypa nanga, Yoewanen kupay Awgadhoengu lawnga, na kasa mabaygoengu; ngoeymun aka kedha zoengu, wara mabaygoengu silamoeyle. Mabaygaw mura wakay thamamay kedha, nuy Yoewane peropetha.'

²⁷ Kurusipa thana kedha mulemidhin nubepa, 'Ngoey koerawaygal.'

Yesu thanamulpa kuniya mulaydhin, 'Ngitha yagigal, nungu kupay midh paru? Wa, ngay lak kedha, ngath ngaw kupay seysithamaygingga ngithamulpa nubi zagethoepa.'

Kuyk kaziw kuyku ya

²⁸ Kalanu nuydh ya matha ngoedhagidh ayman, thanamun igilaw yabugud seysithamaypa, 'Wara mabayg nungu garkaz kazi ukasar, nuy nungu kuykuy kazipa mulaydhin kedha, "Kazi, ngi zagethoepa uzar, ngaw goereypaw apawlagoepa." ²⁹ Nuy kuniya, "Lawnga, ngaw ubigingga." Kasa kay kedha, nuy kuykuy kazi kalanu kay lak karngemidhin, apawlagoepa uzaraydhin, zagethoepa.

³⁰ 'Kalanu nuy thathi kuthay kazipa mulaydhin kedha, "Kazi, ngi zagethoepa uzar, ngaw goereypaw apawlagoepa." Nuy kuthay kazi kedha, "Wa, ngay uzaripa." Kasa kay kedha nuy apaw lagoepa mabaginga.'

³¹ Kalanu nuy Yesu yapupoeybaydhin kedha yoewthaw koey mabaygoepa, 'Mi kazi nanga nungu thathi w ubilinga aymoedhin nanga?' Thana kuniya, 'Nuy kuykuy kazi.'

Yesu kuniya, 'Wa, a ngitha yoewthaw koey mabaygal, ngithamun sakar lak kedha, thana bokadhzoengu garwaydhamay mabaygal a wati pawa yoepkazil, thana ngithamuniya paruya Awgadhaw Basalayapa gasamaypa.

³² Yoewane Papatayso nanga mina yabugud seysithamadhin, kasa kay kedha ngithamun kawrag koeyza; ngitha nuyn mina yapathamayingga. Matha thana bokadhzoengu garwoeydhay mabaygal, a wati pawa yoepkazil mina yoepathaman nuyn. Ngitha nanga thanamun garki thoeyay imadhin nanga, ngitha kasa lak koerngayg asimoydhin, lak mina yapathamayingga.

Goereypaw apawlagaw wati danal poethay mabaygal

(Yesu nuydh matha ngurpamoeyn thana)

(Mareko 12.1-12; Luka 20.9-19)

³³ 'Ngitha kurusipagemiw, ngath wara ngithamulpa maypa, ya matha ngoedhagidh. Wara apaw lagaw mabayg, nungu boeradhar koeyza, nuydh goereypaw apawlag aymaydhin mina matha ngoedhagidh. Nuydh pa pagaydhin mura nabiya war war doegamuya. Koey gimanoeka nuydh moegina wetha moeydhadhin, mabaygoepa thuraypa. Wara nuydh kalanu nuydh aymoedhin, goereypal nanga almathamoeyn nanga, ikay sinaki pungaypa. Kalanu nuy yoenu madhin senabi apaw lag danal poethay mabaygoepa. Yawoedhayzinga kedha, ayboewdhaw thonar nanga

gasaman, mura ayde dhadhiya mamayin nubepa a thanamulpa. Kalanu nuy pathaydhin koeysigal lagoepa.

³⁴ 'Ayboewdhaw thonar nanga nuydh zagethaw mabaygal wayamoeydhin nungu modhabipa gasamaypa. ³⁵ Thana apaw lagaw wati danal poethay mabaygal wati pawa aymoedhin thanamulpa, nungu zagethaw mabaygoepa. Wara thana palngidhin, wara thana umamathamoedhin, a wara thana kulun mathamoedhin.

³⁶ 'Kalanu nuydh wara zagethaw mabaygal wayamoeydhin thanamulpa, a thana wati danal poethay mabaygal lak kedha wati pawa aymoeydhin thanamulpa.

³⁷ 'Moeygapa, nuy mabayg nungu geth kazi wayadhin, nungu modhabipa dhadhiya maypa. Nungu wakay thamamay kedha, "Thana ngaru koeyma apasin ngaw geth kazipa." ³⁸ Kasa kay kedha, thana wati danal poethay mabaygal, thanamun wakay thamamay gegeyadh. Thana mura umamoeyr kedha, "Ngalpa nanga nuyn mathaman, nungungu nungu thathiw buthoengu gasamoeyle bangal, ngalpa nubi apawlag gasamoene ngalpan geth za." ³⁹ Kalanu thana nuyn gasamoedhin, apawlagoengu nuyn kazi adhathayadhin, a kalanu umamathamadhin.'

⁴⁰ Wa, Yesu kedha yapupoebyadhin thanamulpa yoewthaw koey mabaygoepa kedha, 'Nuy mina apawlagaw mabayg na mangedhe nanga, nuydh thanamulpa miza ayimpa wati danal pathay mabaygoepa.' ⁴¹ Thana yoewthaw koey mabaygal kuniya mulemidhin kedha, 'Wa, nuydh bangal ngaru umamathamoeyne sethahi wati danal poethay mabaygal a senabi apaw lag bangal mina mabaygoepa manine setha ngaya nanga ngulaygal, thana bangal mura ayde dhadh mamayine.'

⁴² Nuy Yesu lak mulaiydhin thanamulpa, 'Ngitha ngaru ngulaygal Maygi Thusingu nabi Minar Poelayzinga, adhamintidya ya kedha, "Lagaw moeydhayzi mabaygal nanga

Thana mina kula adhathayan, wati kulapa thaman.

Kasa kay kedha na mina kula,

nan ngulayg lagaw konanu kabuthan puridhiripa.

Ina zageth ngalpan kuykulmay aymayzinga.

Ngalpan imaypa mina adhapudhay."

⁴³ Yesu lak mulaiydhin thanamulpa, 'Wa, ngay ngithamulpa kedha, Awgadhaw Basalaya bangal ngithamulngu kusumoene a wara buwaypa bangal manine, setha ngaya nanga thanamun igililnga mina koewsalnga.'*

⁴⁵ Thana kuyku misnarel a Parasayalgal karnagemidhin nungu Yesun yangukudu ya, thana tidamoeydhin kedha, nungu yangukudu thanamulpa kuniya. ⁴⁶ Thana buwayal thoeaymoeydhin nubepa kunumoeypa, kasa kay kedha thana ngaru mabaygoengu akan. Mura mabaygaw wakay thamamay kedha, Yesu nuy peropetha.

22

Kuyku Mabaygaw Kaziw niyaypa yoelpay ya (Luka 14.15-24)

¹ Kalanu Yesu lak wara ya matha ngoedhagidh aymoedhin thanamulpa. Nuy kedha, ² 'Daparaw Basalaya matha kedha adhapudhay kuykulnga

* **21:43** Dhuray kul kubaw minar poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha **44**. Mabaygal nanga thabi kulanu gimal pudhemin, kalanu sethahi mabaygal moegina memayin; a wara kedha, nubi kula nanga pudhiz mabaygiya gimal, wa senawbi mabayg mura al mathamoeyn, poethay aymoeyn.

nuydh koey ay ayman nungu garkaz kazipa niyaypa yoelpaypa. ³ Nuydh nungu zagethaw mabaygal woeyamoeydhin mura yadu thurayzi mabaygal garwoeydhamoeydhin, kasa kay kedha thana mangayinginga, thana yadu thurayzi mabaygal ubigigal.

⁴ Kalanu nuydh wara zagethaw mabaygal wayamoeydhin thanamulpa kedha yadu poelgaypa, “Ngitha sobanginga ayawal, mura zapul buthapoethayzimayl, mura setha bulokal a koey buzalar kazi bulokal thana pugamoeyzimayl!” ⁵⁻⁶ Lawnga, thana mura yadu thurayzi mabaygal kurusipagayinginga. Thana matha thanamun geth zagethoepa nagemir, wara mabayg apaw lagoepa, wara mabayg nungu sawalagoepa, a dhuray thana wati danal poethay aymoeydhin nungu zagethaw mabaygoepa.

⁷ ‘Nungu kuyku mabaygaw thabukir mina koeyza, nuydh nungu koewbu mabaygal wayamoeydhin thanamulpa mathamaypa, setha ngaya nanga nubepa koerngayg asimoydhin. Koewbuwaw mabaygal umamathamoye-dhin thana a thanamun goegath muypu nathadhin.

⁸ ‘Kalanu nuydh thuremoeydhin nungu zagethaw mabaygal, nuy kedha thanamulpa, “Ngaw niyaypa yoelpay ay mura buth poethayinginga, kasa kay kedha yadu thurayzi mabaygal matha mangayinginga. Thana matha ngoedhagidh lawnga nubi koey aypa gasamaypa. ⁹ Ngitha ladhu mura koey yabugudiya wara mabaygoepa lumaypa, thanamulpa ngapa thuraypa.” ¹⁰ Thana nungu zagethaw mabaygal ladhudhin mura yabugudiya, mabaygoepa lumaypa. Thana mabaygal ngapa yoelpamoeydhin koey aypa, kapu mabaygal a wati mabaygal mura kalmel aypa purthaypa. Kurusipa lag mura gudiya yoewdhaydhin, mabayg waza koeygarsar.

¹¹ ‘Mura sethabi mabaygal ubamoeydhin kapu koey rugal, mi rugal nanga nuy kuykulnga madhin thanamulpa. Matha urapun mabayg nanga kedha rugal ubamayginga. Nuy kuykulnga nanga ngapa nungu mangayzi mabaygoepa imaypa, nuydh iman kedha, urapun mabayg nuy niyaypa yoelpay rugal ubamayginga. ¹² Nuy kuykulnga kedha nubepa, senawbi mabaygoepa, “Igalay! Thana midh paru ngin wanan ngibepa muya uthaypa, ngi nanga kayn rugagig?” Kasa kay kedha nuy mabayg ya mulayinginga.

¹³ ‘Kalanu nuy kuykulnga kedha nungu zagethaw mabaygoepa, “Ngitha nuyn gasamaw, nungu ngar a geth kunumaw a nuyn adhathayaw koey inurpa.” Nungu may a kikir bangal koeyza, nungu bangal dhangal tikitik nudhamane.’ ¹⁴ Yesu lak mulaydhin kedha, ‘Koeygarsar mabaygal thana Awgadhaw yadu palgayzi mabaygal nungu Basalayoepe, kasa kay kedha nuydh kasa moenari mabaygan gasamoeypa.’

Mabaygal modhabiya maypa Romaniw kuyku mabaygoepa lawnga midh (Mareko 12.13-17; Luka 20.20-26)

¹⁵ Thana Parasayalgal kalanu ladhudhin, thanamun buwaylthoeyay kedha, thana bangal karum palane Yesun. Thana kedha, ‘Nungu kuniya ya nanga ngoelkay ya, ngalpa bangal nuyn gasamoene.’ ¹⁶ Thana nubepa gethawoeyamoeydhin dhuray thanamun puziw mabaygal a dhuray puziw mabaygal Erodhan. * Thana ngapa Yesulpa kedha mulemidhin, ‘Ngurpay Mabayg, Eroed ngulaygal kedha, ngi mura thonara mina yadu umepa, nginu ngurpay mina matha ngoedhagidh Awgadhaw ubi seysithamaypa mura mabaygoepa, kuyk ngi mabaygoengu akan lawnga; ngidh koey mabaygoepa a kasa mabaygoepa mina matha kedha nginu ngurpay poeybar.’

* 22:16 Nuy Erodh Yoewdhaylgaw kuykulnga.

17 Wa, nungu Romaniw kuyku mabaygaw yawoedhayzinga kedha, mabaygan ngaru nubepa bokadhza thoeyaypa. Thana nubepa lak mulaydhin kedha, 'Nginu wakay thoemamaynu midh, ngalpan sabinu matha ngoedhagidh ngalpalpa kasa bokadhzapul sakariya thayan Romaniw adhapudhay kuyku mabaygoepa?'

18 Nuy Yesu ngulayg thanamun wati buwaylthoeyay midh nanga, thanamun ubi nuyn gasamoene. Nuy kedha thanamulpa, 'Ngitha kasa gimiya muk, muynu loka thoeydhaylga. Ngithamun ubi ngoena kasa karum poelaypa. 19 Ngitha kedha bokadhza yakamoey ngayapa, mi bokadhza nanga mabaygaw ngulayg Romaniw kuyku mabaygoepa maypa.' Thana manin nubepa. 20 Nuydh thana yapu poeybamoeydhin, 'In ngunu paru a nel bokadhzapunu poelayzinga?'

21 Thana kedha, 'Senaw nungu, Romaniw kuyku mabaygaw.'

Nuy kedha muliz, 'Wa, setha mi zapul nanga, nungu Romaniw kuyku mabaygaw rugal, ngalpa nubepa mamayipa; a setha mi zapul nanga Awgadhaw rugal, ngalpa nubepa mamayipa.† 22 Thana na kedha karngemidhin nanga thana koeyma madhu pamemidhin, kuyk thanamun wati buwaylthoeyay kasa idimayzinga. Thana kasa ladhudhin.

Yoepkaz mayk ngunu ipi aymidhe bangal
(Mareko 12.18-27; Luka 20.27-40)

23 Kalanu kay senabi goeyginu thana Sadasayalgal, wara Yoewthaw koey mabaygal, ngapa Yesulpa. Thanamun mina yoepathaman kedha, mabayg nanga um mizin nanga, nuy lak kaday sipa lawnga, nubi gugu ubidh thoeyayzimaynu kuth bangal mangedhe.

24 Thana mulemidhin nubepa, 'Ngurpay Mabayg, Mosen ngurpay kedha, ipilayg mabayg nanga um mizin, nuy kazigig nanga, mina pawa kedha nungu tukuyap ngaru senabi yoepkaz mayk niyaypa yoelpaypa, palamulpa kazimaypa kulay alaypa, nungu buwayngu poethayle. 25 Wara thonara nanga seben tukuypal si memayipu. Nuy kuykuyg niyaypa yoelpaydhin kasa kedha nuy kalanu umanga kazigig. Kalanu nungu kuthayg senabi yoepkaz mayk niyaypa yoelpaydhin.

26 'Kalanu nuy lak kedha umanga kazigig; a nan yoepkaz mayk nungu kuthaygoepa madhin. Thana mura tukuypal yayanob um memayidhin, kuykuyg kulay kurusipa kuthayg, a na yoepkaz na thanamun mura ipi. Thana mura umamayl. 27 Moeygapa na umanga. 28 Nginu ngurpaynu kedha, nubi gugu ubidh thoeyayzi maynu kuth nanga, mura umaw mabaygal lak kaday nithamoene umangu. Na senabi thonara ngunu ipi bangal aymidhe; thana mura nan niyaypa yoelpadhin?'

29 Nuy Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Ngitha mina koey koerawaygal Minar Poelayzinga midh a Awgadhaw poerapar midh nanga.

30 Uma mabaygal mi thonara nanga lak kaday nithamoene, thana matha kedha angelal daparoenu midh, garkaz a yoepkaz lak niyaypa yoelpaypa lawnga. 31 Wara kedha, thana uma mabaygal ngaru lak kaday nithamoene, kuyk Awgadhaw yangukudu kedha, 32 "Ngay ngaru Abraman Awgadh, Isakan Awgadh, Yakubun Awgadh." Nuy lawnga kedha, "Ngay kulay thonar thanamun Awgadh." Nuy kedha, "Ngay ngaru thanamun Awgadh." Ngay kedha zoenguz ngithamulpa kedha, thana Abrama ngaru igililmayl.'

33 Thana mura mabaygal na karngemidhin nungu yangukudu thana koeyma madhu pamemidhin, thana kedha ngoedhal ngurpay kulay koerngayginga.

† 22:21 Romaniw kuyku mabaygaw rugal, nubepa mamayipa: wara Romaniw Thusi 13.6 geth tidi.

*Awgadhaw koe y sabi midh**(Mareko 12.28-34; Luka 10.25-28)*

³⁴ Thana Parasayalgal nanga karngemidhin kedha Yesun ngurpay kedha bibirilnga a thana Sadusayalgal kalanu yagial, thana Parasayalgal garwoeydhamoeydhin Yesulpa. ³⁵ Urapun thanamun sabiw ngurpay mabayg nuydh yapupoe ybay aymoedhin Yesulpa nubepa nuthay aymoeypa. ³⁶ Nuy kedha, 'Ngurpay Mabayg, mi sabi adhapudhay mura wara sabil ngalpan sabinu?'

³⁷⁻³⁸ Nuy Yesu kedha, 'Adhapudhay sabi kedha, "Ngitha ngaru maman manin ngithamun Kuykulnga mura ngithamun ngoenakapoengu, a mura ngithamun mina muy igililmayngu, a mura ngithamun wakay thama-mayngu." ³⁹ Wa, sena koe y sabi a wara nabiya wagel kedha, "Mi mabaygal nanga ngibiya pasiya, ngidh ngaru thana maman mamayin, matha kedha nginu mam ngidh ngibepa ayman." ⁴⁰ Sepalbi ukasar ngurpay palay kuyk, a mura wara sabil a nungu Mosen ngurpay, sepalbi ukasar sabingu koesimoeyn.'

*Awgadhaw Woeyayzi Mabayg, nungu thathi nga**(Mareko 12.35-37; Luka 20.41-44)*

⁴¹ Thana Parasayalgal mura garwoeydhamayzimayl nanga, nuy Yesu yapupoe ybaydhin thanamulpa kedha, ⁴² 'Ngithamun wakay thamamaynu midh, Awgadhaw Woeyayzi Mabayg Keriso, nungu muruyg nga?'

Thana kedha, 'Nuy Dhawithan Kazi, Dhawithan kulkangu.'

⁴³ Yesu kuniya, 'Keriso nanga Dhawithan Kazi nanga, nuy Dhawitha midh paru nuyn kedha tharan, "Kuykulnga"? Nuydh kedha koe y yangukudu gasamadhin Maygi Maringu, a mulaydhin kedha,

⁴⁴ "Nuy Kuykulnga mulaydhin ngaw Kuykulmaypa kedha,

'Ngi ngapa in thanuripa ngaw getha doegamoenu, kurusipa ngath nginu mura thabukiriw mabaygal mulupa idimpa; a ngidh ngar tharal thanamuniya gimal.'"

⁴⁵ 'Wa, Dhawitha nuydh nuyn Keriso kedha tharadhin, "Kuykulnga". Ngitha midh paru ngayapa kedha umamaypa, "Keriso nuy Dhawithan Kazi". Dhawitha nanga nuydh nuyn kedha tharan, "Kuykulnga"?'

⁴⁶ Thana mura yangukudugigal nubepa kuniya maypa, a koezi pawpa thanamun aka mina koe yza nubepa wara yapa mulaypa.

23*Thanamun sabiw mgurpay mabaygaw a Parasayalgaw wati igililnga**(Mareko 12.38-39; Luka 11.43,46; 20.45-46)*

¹ Kalanu Yesu nungu ngurpay aymoedhin thanamulpa, mura mabaygoepa yangu lagoenu. Nungu niyaykazil lak puzimoeyr nubiya. ² Nuy kedha, "Thana sabiw ngurpay mabaygal, thanamun kupay kedha, Mosen Sabi ngurpaypa a sakar maypa mura mabaygoepa. ³ Thana mina ngurpayngu ngulaygal, kasa kay kedha thana aymayinginga. Ngitha thanamun yangukudupa kurusipagemipa, thanamun pawanu puzig. ⁴ Thanamun danal poethay kedha wara mabaygoepa, thana koe y mapu mayakal wanepa wara mabaygaw thabaynu, kasa kay kedha thanamulpa urapun zapa maypa lawnga kedha mayakaw oengayzi mabaygoepa ibupudhaypa.

⁵ 'Thana mura thanamun kapu zagethal aymoeym mabaygaw parunu, kuyk thanamun ubi kedha, mabaygan thana thawmamayipa. Thana ngulayg moegina yanal ubamoeypu paruya, poewthiya a poerthanu, muynu

yatharayzimayl, Maygi Thusiw thapiw oengayzimayl. Wa, thanamun kedha moegithap yanal ngaru mura mabaygoepa imaypa. Thanamun koey sodhaw mulupa puzi zamiyakal lak kedha, ngaru mina koey kuykuthalmayl, mura mabaygoepa imaypa. ⁶ Koey ay nanga, thanamun pawa matha kedha, thana mina kapu niyaylagal mamayin thanamulpa. Yoewthanu lak kedha, thanamun geth niyaylagal ngaru wanamoeyn thanamulpa. ⁷ Thanamun mina ubi kedha, mabaygal thanamulpa koeyma apasin barpudhay laganu, a thana kedha tharimoeypa, “Koey ngurpay mabayg”.

⁸ Matha ngoedhagidh lawnga ngin kedha tharan, “Koey ngurpay mabayg”, kuyk ngitha ngaru tukuypal kidhakidhan, a ngithamun ngurpay mabayg matha urapun. ⁹ Nubi apaw goewanu nanga, ngidh mabayg kedha thoerayginga, “Thathi”, nubepa apasi ayimpa. Minguz kedha, ngithamun Thathi matha urapun sey gimal dapara. ¹⁰ Kuykulnga lak kedha, ngitha mabayg kedha thoerayginga, “Kuykulnga”, ngithamun Kuykulnga matha urapun, nuy Awgadhw Mina Woeyayzi Mabayg.

¹¹ Nga nanga ngithamun koey mabayg, nuy ngaru ngithamun zagethaw mabayg. ¹² Ngadh nanga nungu nel kadaypa maypa, nuyn bangal mulupa manine, a nga nanga koeyma apa pudhiz, nuyn bangal kadaypa manine.’

Mabaygal kasa gimiyā muk, muynu loka thoeydhaylnga
(*Mareko 12.40; Luka 11.39-42,44,47-52; 20.47*)

¹³ Nag, ngitha sabiw ngurpay mabaygal a Parasayalgal, ngithamun igililnga koey gegeyadh bangal, ngitha kasa gimiyā muk, muynu loka thoeydhaylmayl. Ngithamun pawa kedha, ngitha Daparaw Basalaya gud mathampa, wara mabaygoengu muy oerayle; a ngitha lak kedha ngithamulpa muy oeraypa lawnga. Ngitha daparpa ubigigal, ngitha midh paru wara mabaygal wadhepa.*

¹⁴ Ngithamulpa koey gegeyadh bangal, ngitha sabiw ngurpay mabaygal a Parasayalgal, ngithamun zageth mamu mina lawnga. Ngitha kedha memayipa, ngitha mura wadhwadhgamupa, wara mabaygoepa lumaypa, thanamulpa garki thoeyaypa ngithamun amenipa. Ngithamun lumay mina koeyza, kasa kay kedha, mabayg garki thayiz nanga, ngitha mina wati ngurpay ayman nubepa, kurusipa nuy adhapudhay wati mabayg aymiz, ngithamun wati pawa midh nanga. Nuy Sathanan kazi aymiz.

¹⁶ Ngithamulpa koey gegeyadh bangal, ngitha kuyku mabaygal wara mabaygoepa yoelpaypa, kasa kay kedha ngithamun yoelpay ngoedhe kedha maygum midh, nuydh wara maygum yoelpaypa. Ngitha mina yabugud tidayginga. Ngithamun ngurpay kedha, mabaygan nanga koey yoewth tharan nungu yawoedhayzi yapa ridhapoelaypa, nubepa moegina zageth senabi yawadhayzinga patidaypa, kasa kay kedha mabaygan nay koey yoewthaw goli tharan nay nungu yapa ridhapoelaypa, nuydh ngaru ayman nungu yawadhayzinga midh nanga.

¹⁷ Ngitha matha kedha maygum midh, sethabi ngurpawl kasa ngithamun geth wakay thamamayil. Koey yoewth ngaru adhapudhay nanu gologu. Senabi golin nanu maygi woenab gasaman koey yoewthangu. ¹⁸ Wara ngithamun ngurpay lak kedha gegeyadh; mabaygan nanga olta tharan nungu yawadhayzinga ridhapoelaypa, nubepa moegina zageth nungu

* **23:13** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha **14**. Ngithamulpa koey gegeyadh bangal, ngitha sabiw ngurpay mabaygal a Parasayalgal. Ngitha kasa ngoelkay modhabinu barpudhamoeypa yoepkaz maykaw lagiya. Kalanu thana uthay aympa thanamun wati pawangu imoeyle, thana koey kuykuthal thoeythu pagemipu, mabaygaw parunu.

yangukudu patidaypa bangal, kasa kay kedha nuydh nay kozan tharan oltanu gimaf, nuydh ngaru ayman nungu yawadhayzinga midh nanga.

¹⁹ 'Lawnga ngitha matha kedha maygum midh. Olta ngaru adhapudhay uruy kozaningu; senabi uruy kozan nanu maygi woenab gasaman oltangu. ²⁰ Kedha kay, mi thonara nanga mabaygan olta tharan nungu yawadhayzinga ridhapoelaypa, senabi kozan ngaru urapumayn oltanu. Nuydh nanga olta tharan nanga, urapumayn muynu kozaniw zapul.

²¹ Koey yoewth lak kedha, mabayg nanga koey yoewth tharan, nungu ya wadhayzinga ridhapoelaypa, nuydh urapumayn muynu Awgadh tharan, koey yoewth waza nungu niyaylag. ²² Dapar lak kedha, mabaygan mi thonara nanga dapar tharan; wa dapar matha kedha Awgadhaw apaniyaylag, a nuy tharayzi mabayg, nuydh urapumayn muynu Awgadhaw maygi nel tharan.

²³ 'Ngithamulpa koey gegeyadh bangal, sabiw ngurpay mabaygal a Parasayalgal, ngitha kasa gimia muk, muynu thoeydhayl umayl. Ngitha mura moegithap sabil aymoeypa koey yoewthaw doegumuya. Ngithamun bokadhzapul a ayzapul mura dhadhiya dhadh mamayin koey yoewthoepa a ngithamulpa. Ngithamulpa koey zageth urapun moegithap nagungu yakanuraypa, thana ngaru mura dhadhiya dhadh mamayin Awgadhoepa, kasa kay kedha ngithamulngu yakanuriz mura Awgadhaw koey sabil. Ngitha ngulaygal wara mabaygiya balpudhemin mura thonara. Ngitha mina pawangu koerawaygal; a gabu ngoenakapu pawangu koerawaygal. Ngitha mina kapu akasizi mabaygal lawnga. Kapu za kedha, ngitha moegithap zagethal aymoeypa a koeythap kapu zagethal aymoeypa. Ngitha matha kedha maygumal midh, ngithamulpa koey zageth yakamoeypa mina yabugud wara mabaygoepa.

²⁴ 'Ngitha Awgadhaw sabil balbayginga pudhamoeypa lawnga. Ngithamun karum kedha, pasiw sabil nanga ngitha parul thoeyamoeyn; kuyku sabil nanga ngitha kasa pasiya wanamoeyn. Ngithamun ngurpay kedha, mabayg midh nanga nguki woenipa mepa; kedha nanga moegina iwi pudhiz muynu, nuydh ngaru nan adhapa maypa. Kedha nanga koey tetel uruy pudhiz ngukinu, nuydh mabaygan uruy wanin urapumayn ngukiya kalmel. Nuydh senabi uruy imayginga.

²⁵ 'Ngithamulpa koey gegeyadh bangal ngitha sabiw ngurpay mabaygal a Parasayalgal, ngitha mowaw parul woeydhemipa. Ngitha koeyma garwalgamoeypa ngithamun aygudaw disal. Thana adhiya koey pudhumayl kasa kedha muy dagam koey gegeyadh. Thana minguz koey gegeyadh muynu? Kedha zoenguz kedha ngithamun karum palay zageth. ²⁶ Kuyk na gegeyadh nanga, koewb lak gegeyadh, ngidh mamu balbay tidan sethabet wati zapul muynu a kalanu nginu aygudaw rugal ngaru mura pudhunga muya a adhiya.

²⁷⁻²⁸ 'Ngithamulpa koey gegeyadh bangal ngitha sabiw ngurpay mabaygal a Parasayalgal. Ngitha kasa azaz paru woeydhemipa, ngitha matha kedha kayn awin pinizi kula midh nanga mabaygaw moeram. Muynu kulba ridhal a woessimayzi gamul, a ngithamun igililnga lak kedha paruya balbayginga, muynu gegeyadh.

Thanamun wati kuth

²⁹ 'Ngithamulpa koey gegeyadh bangal ngitha ngulaygal kulkubaw peropethal moeramaw lagal mina balbayginga danal poethaypa, a wara parul kulkubaw mina mabaygoepa lak kedha ngitha mina danal poethaypa. Lawnga ngitha kasa gimia muk, muynu ngitha matha kedha ngithamun thathiw thathil midh. Thana ngulaygal Awgadhaw maygi peropethal umamathamoeypu. ³⁰ Ngitha kedha mulemin, ngitha nay

sethabi thonar sey ngitha aymayingga nay, ³¹ kasa kay kedha ngithamun ya kedha, ngitha thanamun kaziw kazi, a ngay ngulayg kedha, ngitha matha kedha wati mabaygal thana midh nanga. ³² Thana nabi za kuykaymadhin a ngitha aymoeyziw.

³³ 'Ngitha thabul a thabu kazi. Ngithamulpa bangal koey zageth aymidhe bup oeraypa senabi woesimoeygi muyngu?' ³⁴ Wa, ngay ngithamulpa kedha, ngath ngithamulpa wayane bangal peropethal, a ngulayg mabaygal Awgadhaw, a Awgadhaw. Ngithamun danal poethay thanamulpa lak kedha gegeyadh bangal. Dhuray ngitha ngulayg mathamoeyne bangal a dhuray ngitha sathawro puydhamoeyne, a dhuray nanga ngitha palngemoeyne ngithamun yoewthanu dhadhal, a thana adhapa wayamoeyne mura ngithamun goegathoengu, wara goegathoengu wara goegathoepa. Ngitha kedha zoenguz wati kuth gasamoene bangal, kuyk ngitha mina mabaygal mathamoeypu. ³⁵ Ngitha mina wati maykuyk. Thanamun kulka wal mizin Awgadhoepa, ngithamun wati zageth pugamoeyn. Thana mura kuykugi umamathamayzi mabaygal, mamu Adhaman kazi Abelu,† kurusipa Zakaraya, Berekayan kazi ngan nanga mathamoedhin koey yoewthanu muynu, oltanu amadhan. ³⁶ Ngay ngithamulpa mina muliz kedha, ngitha nubi maykuyk wati kuth gasamoene bangal, mura thabi wati pawangu.'

*Yesun koerkak badh Yoerusalemoepe
(Luka 13.34-35)*

³⁷ Kalanu nuy Yesu koey goegathoepa buwayl thayadhin a nungu koey ngoenakap mapu yakamadhin kedha, 'A! Yoerusalem, Yoerusalem, ngitha mura thonara Awgadhaw peropethal uma mathamoeypu, a kuln dhanamoeypu Awgadhaw woeyayzi mabaygal ngithamulpa. Koeyma thonaralnga ngaw mina ubi ngath Ngaga toeydhamoeypa ngaw geth mura ngithamuniya, Yoerusalemaw mabaygiya, ngoedhe apu pawl ngaga toeydhamoeypu nanu kazi boethanu muynu, kasa kay kedha ngitha ngithamun ubiginga ngawngu.

³⁸ 'Kedha kay ngitha ngithamun geth yabugud ayman, kurusipa bangal ngithamun koey yoewth ngaru mabaygoegi dhadhabuth, woenaboenginga. ³⁹ Koezi kayboengu ngithamulpa ngayapa lak imaypa lawnga, kurusipa bangal ngitha mura ngoena imane, a ngithamun kalmel thawmayzi yangukudul kedha, "Awgadhaw woenab a poerapar daparngu sezyi mulupa. Awgadhan ngin ngapa wayan nungu kupaypa oengaypa." '

24

*Thanamun koey yoewth kalanu pudhedhe
(Mareko 13.1-2; Luka 21.5-6)*

¹ Kalanu thana ladhudhin, Yesu a nungu niyaykazi. Si koey yoewthanu adhal memayir, thana niyaykazi nubepa mulemin kedha, 'Kuykulnga, ngidh iman kedha, nubi koey yoewth mina kapu kulaw moeydhayzinga.'

² Yesu kuniya muliz thanamulpa, 'Wa, sepa nagemiw, setha mina koey kulal, kasa kay kedha kalanu bangal thana kasa mulupa pudhemine, wara kulaginga bangal gimal, mura mulupa idimoeyne.'

*Wati danalpoethay thonara bangal
(Mareko 13.3-13; Luka 21.7-19)*

† 23:35 Thana mura kuykugi umamathamayzi mabaygal, mamu Adhaman kazi Abelu: Keyn nuydh nungu tukuyap uma mathamoedhin: wara Zenesis 4.8 geth tidi.

³ Yesu kalanu padapa uzaraydhin, Olibaw Pad. Matha nungu niyaykazil nubiya ladhudhin. Wara mabaygoevinga, thana nubiya kuyk wakaydhin kedha, 'Sethabi mura zapul nanga, ngidh kulay pudhamoeynu, thana bangal mi thonar mangemine. Ngoey midh paru bangal ngulayg asimoeyne kedha, thonar amadhan thamiz, ngibepa kuniya mangaypa, a nubi gugu ubidh thoeayzimaynu kuth.'

⁴ Nuy kuniya muliz, 'Thonaral koeygarsar, wara ngoelkay, wara mina. Ngitha koey poeypiyam a wergoegadhasig bangal, ngoelkay mabaygoengu ngithamulngu karum poelayle. ⁵ Kedha mabaygal bangal mangemine a sole ya umamoeypu yaynanob kedha, "Matha ngay Kuykulmayngu ngapa ngithamulpa. Ngay nungu Mina Woeyayzi Mabayg." Wa kedha ngoedhal mabaygal bangal mangemine; koeygarsar mabaygal thanamulpa ruwamoeyne bangal, sethabi ngoelkay mabaygiya asimoeyne.

⁶ 'Wara kedha, mabaygal bangal koeyma silamoeypu ngithamuniya amadhan a ngithamulngu koeysigal. Amadhan nanga ngitha koewbu nur karnemine, koeysigal nanga ngitha koewbungu yangu wakay gasamoene. Sethabi thonaral ngaru kulay mangemine, mina thonar matha lawnga ka nubi gugu ubidh thoeayzimaynu kuth. ⁷ Mamu kedha, mura koey goegathal ngaru pazal memayipu kidhakidhan, a koey aygi wathal bangal mangemine, a nubi apaw goewaw boeradhar mura wadhwadhgamuya garguy medhedhe.

⁸ 'Mura thabi zapul kulay. Wagel bangal sirisir koeyza aymidhe. Kulay mapul nanga, setha ngoedhe yoepkaziw kayn kazimay kikir kayn gamuthariz, kulay kasa moegina, wagel bangal koeyza. ⁹ Sethabi thonaral nanga, thana bangal dhoerdhimoeypu ngitha, wati danal poethay mabaygoepa, umamathamayzi mabaygoepa mamayipu ngitha. Wa, mura nubi apaw goewaw mabaygan bangal wati ngoenakap gasampu ngithamulpa, minguz kedha ngitha ngaw gamu puziw mabaygal. ¹⁰ Kalanu koeygarsar mabaygoepa lak puzipa lawnga ngaybiya, kuyk thana mabaygoengu akan. Thanamuniya midh thonara nanga sirisir puydhiz, thana lak ngaw niyaykazil lawnga. Mabaygal sethabi thonara koeyma imul pathamoeypu kidhakidhan, a wati ngoenakap koeyza bangal meparu senabi thonara.

¹¹ 'Kalanu koeygarsar wati peropethal yakamoeyne, thana kasa ngoelkay ngaw mabaygal aymoeypa; thana ngulayg mabaygal karum poelimoeyn. Koeygarsar mabaygal adhapa ruwamoeypu mina yabugudoengu thanamuniya, wati peropethaya asimoeypu. ¹² Kawrag bangal mina koeyza, a mabaygaw mam Awgadhoepa mamu mina lawnga; mam kasa moegina.

¹³ 'Kasa kay kedha, mura setha ngaya nanga mina parul thoeayzimayl Awgadhoepa, thana lak puzimoeypa nubiya, wa kurusipa thana kuth gasamoene balbayginga. Kedha mabaygal matha ngoedhagidh Awgadhaw Basalaya. ¹⁴ Wa, Awgadhaw kapu yangu wakay nungu basalaya midh nanga, mamu yadu poelgayzinga mura nubi po gubaw gizuya, mura mabaygoepa yakamaypa, Awgadhaw ngurpay midh nanga. Wa, sew kalanu kuth gasamoene nubi gugu ubidh thoeayzimayngu.

Abere wati za mangedhe maygi lagoenu dhadhal

(Yesu nuydh ngurpay matha ayman niyaykazipa)

¹⁵ 'Wa kalanu bangal ngitha imane abere wati ngoedhathoeypa, miza nanga nuy kulkubaw peropetha Daniyel yadupalgadhin kedha, "Ngitha bangal imane abere wati ngoedhathoeypa, Awgadhaw maygi lagoenu dhadhal." Ngitha mura getha tiday mabaygal matha ngoedhagidh kedha, ngitha nubi ya tidan. ¹⁶ Senawbi thonar mina wati thonar. Ngitha ngaya nanga sey Yoewdhayawl doegamoenu nanga, ngitha kasa sobaginga

padapa zilmemin. ¹⁷ Ngitha setha ngaya nanga gabupa thanuriz sey gimal thodhanu, ngithamulpa koe y zageth lagapa muy yoewthaypa, rugapa gasamoeypa, lawnga ngitha matha zilmemin. ¹⁸ Ngitha ngaya nanga apawlagoenu, lak kedha lagapa kuniya tidayg sumay sodhoepa. ¹⁹ Thana maythalgal yoepkazil ngaya nanga maythalgal a moegina mapethalgal, thanamun sirisir mina koezpa.

²⁰⁻²¹ 'Kapu za ngitha Awgadhoepa yoewdhemin, kedha za wati thonarngu dhadha mangayle, a sabadhoengu mangayle. Sumayl thonar nanga apupa, mapethoepa mina wati igililnga sey bupiya, mura mabaygoepa wati igililnga. Kedha wati thonar ngaru adhapudhay mura wati thonaral nubi gugu ubidh thoeyayzimayngu samayngu ngapa, a lak kedha seyzi pawpa kurusipa nubi gugu ubidh thoeyayzimayngu kuth, kedha ngoedhal wati thonaringa. ²² Kasa kay kedha Awgadth nuydh nan lak thawpayn pathan, senabi wati thonar; nuydh aymayginga nay mura mabaygal ngaru um pudhepa, kurusipa mura eygi thoeyamoeyn. Nuydh minguz nan thawpayn pathan, kuyk nungu yadu thurayzi mabaygal, setha ngaya nanga nuydh nubepa mamayin.

²³ 'Ngath kedha zoenguz ngithamulpa mura sakar pudhamoeyn nubi ngulayg; wara mabayg sike ngithamulpa muledhe bangal, "Mesaya in Awgadhaw Mina Woeyayzi Mabayg," lawnga, wara mabayg kedha, "Awgadhaw Mina Wayayzi Mabayg sey senabi goegathoenu." Ngitha kedha ngoedhal yangkukulul mina yoepathamayg, setha kasa ngoelkay yangkukulul. ²⁴ Ngoelkay peropethal mangemine bangal, a wara ngoelkay mabaygal ngaya nanga kedha yaynanob umamoeypu, "Matha ngay Awgadhaw Mina Woeyayzi Mabayg." Thana kedha ngoedhal mabaygal ngulaygal adhapudhay zagethal aymoeayne bangal, senabi thonara. Thanamun kasa ubi kedha, thana Awgadhaw mina thurayzi mabaygal adhapa yoelpamoeyne wati yabugudoepa.

²⁵ 'Wa, ngitha karngemiw, ngay kulay muliz ngithamulpa, thanamulngu ngithamulngu karum poelayle bangal. ²⁶ Mabaygal sike kedha mulemine, "Awgadhaw Mina Woeyayzi Mabayg sey bupanu," lawnga mabaygal kedha, "Nuy sey gumi lagoonu muynu." Ngitha thanamulngu mina yoepathamayg.

²⁷ 'Mi thonara nanga Mabaygaw Kazi mangedhe bangal, ngay mura mabaygoepa kakal yakamidhe, matha kedha poenipoen midh mura yakamiz dapariya woewra doegamoengu kuki doegampa. ²⁸ Mina thonara nanga na ngaru kakal mura mabaygoepa, matha kedha ngagalgal ngaru kakal mura mabaygoepa, ngoedhe uruyn nurimpa gibidhoepa.

Mabaygaw Kaziw kuniya mangay amadhan

(Yesu nuydh ngurpay matha ayman niyaykazipa)

(Mareko 13.24-27; Luka 21.25-28)

²⁹ 'Sethabi wati goeygil kulay, na matha kedha kulba Minar Poelayzinga midh nanga, "Kalanu goeyga zurug asin, a moelpal buyag asin, a setha nanga thithuyl pudhemin daparoengu mulupa. Wa, sethabi mura koe y bibiril zugubal, thana mina bibirig asimoeyn." ³⁰ Mabaygaw Kaziw maku kalanu kakal aymiz daparoenu. Senabi thonara mura nubi apaw goewaw buwayl koeyma ngudi sulemin. Kalanu ngay Mabaygaw Kazi mura mabaygoepa kakal aymiz. Ngay bangal senawki ngapa dapariya ziyaya gimiyi, bibir a poerapar mina koezpa.

³¹ 'Kalanu koe y bu poeybedhe, a ngaw angelal kalanu wayamoey ne wara wadgoepa nubi po gubaw gizuya, ngaw adhapa thurayzi mabaygoepa garwoeydhamoeypa, ngayapa mura wadhwadhamungu.

Moegina ngurpay gasaman dhani aypuykoewsangu

(Yesu nuydh ngurpay matha ayman niyaykazipa)

(Mareko 13.28-31; Luka 21.29-33)

³² 'Wara aypuykoewsa ngalpaniya nungu nel dhani, kapu za ngitha nubiya ngurpemipa. Nuy nanga mura maludh gamulnga aymiz a kayn nikil malguy adhamoeyn nungu thamoengu, ngitha ngulayg asimoeyn kedha, naygay thonar amadhan thamiz.

³³ 'Wa, ngitha mi thonara bangal thabi moegithap zapul imamoeyne, ngaw kulay yangukudu ya midh nanga, ngitha ngulayg asimoeyne kedha, Mabaygaw Kaziw mangay amadhan. ³⁴ Kedha yakanurayg, mi thonara nanga mura thabi thonara yakamoeyne bangal, dhuray mabaygal kaybaw maykuykoengu, matha memayipa.

³⁵ 'Kurusipa nabi apa goewa a dapar idimidhe bangal a muwasin kasa kay kedha ngaw yangukudupa ngaru muwasingana.'

Ngalpa mura koerawaygal senabi thonarngu

(Yesu nuydh ngurpay matha ayman niyaykazipa)

(Mareko 13.32-37; Luka 17.26-30,34-36)

³⁶ Yesu lak mulaydhin thanamulpa, 'Mabaygoeinga ngulayg kedha ngaw Mabaygaw Kaziw mi thonara lak ngapa kuniya. Ngalpa goeygingu koerawaygal, awangu koerawaygal. Thana daparaw angelal a matha kedha ngay ngoey mura koerawaygal. Matha Thathi kedha ngulayg, ngay mi thonara lak ngapa kuniya.

³⁷ 'Thonar na gasamoene bangal matha kedha Nowan thonar midh, kulkub mangaydhin.* ³⁸ Senabi koey dudupay na mangaydhin nanga, mabaygal koeyma madhu pamemidhin; senabi goeyginu parunu thanamun igililnga matha kedha mura thanamun goeyginu midh nanga, thana ay purthar, a dhuray thanamulngu getha dhoerdhimay goeyga. ³⁹ Mi thonar Nowa a nungu buway koey butapa muy thayadhin nanga thana mura wara mabaygal lak tidayinginga, Awgadhaw buwaylthoeyay midh nanga, kurusipa koey woer gamutharaydhin, mura sethabi mabaygal mathamoeydhin. Mi thonar nanga ngay Mabaygaw Kazi lak ngapa kuniya, na lak kedha Nowan thonar midh nanga, koeygarsar mabaygal buth poethayinginga. ⁴⁰ Senabi thonara bangal ngaw gasamayzi mabaygal ngaru adhangulamoeyne. Ukasar mabayg nanga kalmel zagethan memampa apaw lagoenu, thana ngaw garwoeydhamayzi angelal sepa nanga palamulpa, thana ngulayg wara mabayg oengane a wara mabayg kasa wanan. ⁴¹ Ukasar yoepkaz nanga palamun kalmel kunaw zageth, angelal na mangemin nanga wara yoepkaz sike thanamuniya, a wara kasa wanan sike. ⁴² Ngitha thural yoewaypu bangal, ngitha mura koerawoeygal ngithamun Kuykulmayngu nuy mi thonara lak ngapa kuniya bangal. ⁴³ Kedha yakanurayg, mi mabayg nanga nuy lagalayg, nuy ngaru koey poeypiyam mura thonara, puru mabaygoengu muya uthayle. Lagaw mabaygan wara thonara giyaw woengayinginga nanga, wa senawbi thonara za mangiz. ⁴⁴ A ngitha lak kedha ngaru mura thonara buth pathayzimayl, kuyk ngaw Mabaygaw Kaziw kuniya mangay aymidhe bangal ngidh midh thonara nanga ngitha wakay thamamayn gasamayginga.

Mina zagethaw mabayg a wati zagethaw mabayg

* 24:37 Nowan mina zageth: wara Zenesis 6.5-8 geth tidi.

(Yesu nuydh ngurpay matha ayman niyaykazipa)
(Luka 12.41-48)

⁴⁵ 'Nga nanga Awgadhaw mina zagethaw mabayg. Nuy ngoedhe kedha mabayg ngabepa kupay poeybayzinga kedha, nuydh dhuray wara zagethaw mabaygal danal pathepa, thanamulpa minamaypa thanamun ayde zapul. Nuydh ngaru ayman balbayginga senawbi zageth. ⁴⁶ Kapu woenab nubepa zagethaw mabaygoepa kedha, nungu kuyku mabaygan nanga iman nuyn, nuy matha zagethan mepa, kuyku mabaygaw yangukudu midh nanga.

⁴⁷ 'Ngay ngithamulpa mina yadu umepa kedha, nuy kuyku mabaygan ngaru bangal gimaw kupay manine senawbi zagethaw mabaygoepa. Kalanu bangal nuy mura sethabi lagaw zapul danal pathepu. ⁴⁸ Wa, kedha balbayginga, nuy wati zagethaw mabayg nay nuy kedha mulaydhin nay, "Ngaw kuykulnga koey kuykuthalnga adhal, nubepa ngapa mangaypa lawnga." ⁴⁹ Nuydh sike wati pawa ayman nay, wara zagethaw mabaygal koeyma mathamoeypu, a nungu kunubur koeyma, gurukun koeyma woenipa mura wati mabaygiya kalmel a ayde lak kedha koeyma purathipa.

⁵⁰ 'Zagethaw mabaygan kedha wati pawa ayman nay, kurusipa nungu kuykulnga kasa gumi mangiz, a nungu wati pawa nuydh iman, ⁵¹ nuydh nuyn koeyma palngin, kalanu nuyn adhathayan mura wati mabaygiya kalmel. Thanamun kalmel may mina koeyza a thana tikitik nudhemipa dhantal.'

25

Ten ngoewakazil thanamun ya

¹ Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Senabi goeyginu Awgadhaw Basalaya matha kedha ten ngoewakazil midh nanga. Thana niyaypa yoelpay aypa memayidhin. Thanamuniya yaynanob moegina lamal, a thana si ugadhin niyaypa yoelpayzi garkaz. ² Thanamulngu payb koerngayl ngoewakazil a wara payb koerngaygi ngoewakazil.

³⁻⁴ 'Wara payb thanamuniya kasa moegina idi buyunu thanamun geth lamapa malaypa. Wara payb nanga thana lak idi oengayginga thanamun lamapa malaypa. ⁵ Thana koey kuykuthalnga ugadhin nuyn niyaypa yoelpayzi garkaz. Nungu sob nanga thana moegina uthuy poeydhadhin, kurusipa dhadha kubil gasamoedhin, ⁶ mabaygal wal memayidhin kedha, "Kayn alay in, ayawal ngitha mura nubepa imaypa."

⁷ 'Thana ten ngoewakazil mura danpalemidhin, thanamun lamaw wikil balbay tidamoeydhin. ⁸ Thana koerngaygi ngoewakazil imadhin kedha, thanamun lamal amadhan woessimoypa, thana kedha koerngayl ngoewakazoepa, "Ngitha gar ngoeymulpa moegina idi malaw ngoeymun lamoengu woessimoye?"

⁹ 'Thana kuniya mulemidhin thanamulpa, "Kedha lawnga ngoeymun idingu eygithoeyayle. Ngoeymun idi kasa moeginamayl. Ngitha ladhu barpudhay lagapa, ngithamun geth idipa barpudaw."

¹⁰ 'Kalanu thana koerngaygi ngoewakazil ladhudhin, kasa kay kedha thana nanga sey barpudhay lagoenu mangemidhin nanga, kayn alay mangiz. Thana koerngayl ngoewakazil nubiya kalmel muya uthemidhin niyaypa yoelpay aypa. Kalanu pasa gud matha-maydhin.

¹¹ 'Thana koerngaygi ngoewakazil lak kuniya mangemidhin barpudhay lagoengu kasa kay kedha pasa gud mathamayzinga. Thana nubepa kayn alaypa wal memayidhin kedha, "Ngidh gar pasa pudhar ngoeymulpa muy uthaypa?"

12 'Nuy kayn alay kuniya muliz thanamulpa, "Lawnga ngay ngithamulngu koerawayg, ngayapa pasa pudhaypa lawnga."

13 Kalanu nuy Yesu kedha thanamulpa niyaykazipa, 'Ngitha bangal koeyma thural yoewaypu, ngaw kuniya mangay lak kedha, ngitha goeygingu koerawaygal, a awangu koerawaygal.'

Wara Yesun ya matha ngoedhagidh thoeri zagethaw mabaygaw adhi

14 'Ngaw kuniya mangay matha kedha kuyku mabayg midh nuy yawarpa ubin mepa, koeysigal lagapa. Nuydh mamu nungu thoeri zagethaw mabaygal thurimoeydhin nubepa, nuydh thanamulpa bokadhzapul mamayidhin thanamulpa moegina bokadhzoengu zagethoepa aymoeypa nungu yawaraw sob.

15 'Mabayg nanga bokadhzoengu sakarngu koey ngulayg nanga, nuydh nubepa koey bokadhzapul mamayidhin, mabayg nanga kasa moegina ngulayg, nubepa kasa moegina bokadhza madhin. Nuydh thanamulpa kedha mamayidhin, wara mabaygoepa \$5,000 wara mabaygoepa \$2,000 a moeygapa mabayg nanga, nuydh nubepa madhin \$1,000. Kalanu nuy miyaydhin. 16 Nuy kulay zagethaw mabayg nanga, nuydh sethabet \$5,000 madhin barpudhay lagoepa, a nuydh kapu zageth aymoedhin, kurusipa nuydh lak wara \$5,000 ukamadhin kuniya.

17 'Nuy wara zagethaw mabayg nuydh nungu \$2,000 madhin barpudhay lagoepa a kapu zageth aymoedhin, kurusipa nuydh lak wara \$2,000 ukamadhin kuniya.

18 'Nuy moeygapa zagithaw mabayg nanga, nuydh kedha aymayingga, wara zagithaw mabayg midh nanga. Nuy kasa kedha aymoedhin, boeradhoeranu muynu moerama thayamoeydhin sethabet nungu kuyku mabaygaw bokadhzapul.

19 'Wara thonara nanga thanamun kuyku mabayg lak kuniya tidaydhin thanamulpa, thanamun bokadhzoengu zagethoepa minamaypa. 20 Nuy kulay zagithaw mabayg nuydh nubepa ngapa madhin wara \$5,000. Nuy kedha nungu kuyku mabaygoepa, "Ngidh ngayapa madhin \$5,000, wa ina nabiyi wara \$5,000 ukamoeydhin ngaw zagethoengu."

21 'Nungu kuyku mabayg kedha mulaydhin, "Nginu zageth matha ngoedhagidh. Ngidh moegina zageth matha ngoedhagidh oengadhin, wa ngath ngibepa koey kupay manin. Ngi bangal ngaw koey bokadhzoengu danal poethay mabayg. Aya ngapa ngayapa, ngoeba kalmel ika dhiw gasampa, ngaw woenabal igililinga na lak kedha ngibepa."

22 'Nuy wara zagethaw mabayg lak kedha ngapa nungu kuyku mabaygoepa. Nuy kedha mulaydhin nubepa, "Ngidh ngayapa madhin \$2,000, in nubiyi wara \$2,000 ukamoeyngu ngaw zagethoengu."

23 'Nuy kuyku mabayg kuniya muliz, "Eso ina mina zageth nginu. Nginu kupay nanga kulay apal, ngidh mina zageth aymoengu. Wa ngath nginu kupay koeyma kadaypa manin, ngi kalanu lak kedha ngaw koey bokadhzoengu danal poethay mabayg. Aya ngayapa ngapa, ngoeba kalmel ika dhiw gasampa, ngaw woenabal igililinga lak kedha ngibepa."

24 'Kurusipa nuy moeygapa zagithaw mabayg ngapa nungu kuyku mabaygoepa. Nungu danal poethayzi modhab kedha, \$1,000. Nuy nungu kuyku mabaygoepa kedha mulaydhin, "Kuyku mabayg, ngay ngulayg kedha, ngi koey dharadh mabayg nginu zagethaw mabaygoepa, ngidh ngulayg ayde gasamoeyn wara apawloegoengu, mi apawlag nanga na wara mabaygaw uthuyzinga, nginu magawngu lawnga. 25 Wa, ngay kedha zoenguz koeyma akan miyaydhin nginu bokadhzoengu sagul poelayle barpudhay lagoenu. Ngay kedha zoenguz nginu bokadhzapun kasa

moerama thoeyamoeydhin. Ina ngath ngibepa kuniya manin nginu \$1,000."

²⁶ 'Nuy kuyku mabayg kuniya muliz kedha, "Ngi mina wati zagethaw mabayg, koey goegadhinga. Ngi ngulayg kedha, ngayapa aypa gasamoeypa wara mabaygaw magawngu, a ngayapa ayboewdhaw thonara aypa garwoeydhamoeypa ngalagiya nanga ngath kapul uthuyginga. ²⁷ Wa, ina kedha nanga, ngi ngulayg kedha ngaw ubi midh nanga, ngidh midh paru ngaw bokadhzapul bangoepa mayginga? Ngidh nay kedha aymoedhin nay ngath ngaw bokadhza kuniya gasaman nay nabiya moegina lak ukaman kuniya bokadhzoengu danal poethay mabaygoengu."

²⁸ 'Nuydh kuyku mabaygan nungu wara zagethaw mabaygal thuraydhin, kalanu thanamulpa kedha muliz, "Ngitha setha \$1,000 nungungu mariw, a wara zagithaw mabaygoepa mariw, nubepa ngadh nanga lak ukaman \$5,000 dolangu \$10,000 oepa. ²⁹ Thana setha gaya nanga aydegal nanga, thanamulpa lak ukaman, kurusipa thana koey aydegal; kasa kay kedha thana setha gaya nanga aygigal zagigal, thanamun kasa moenarimayl rugal kalanu thanamulngu kusumoeyn. ³⁰ In nubi zagethaw mabayg nuy kasa wati mabayg. Ngitha nuyn adhathayaw inurpa, nuy kay sey mayoersiziw a tititik nudhamoeziw nungu dhangal."

Mabaygaw Kazi ngapa kuniya bangal minamay zagethoepa

³¹ 'Kurusipa bangal ngay Mabaygaw Kazi ngapa kuniya tidedhe ngaw kuykulmay kupaypa aymoeypa, ngaw angelal ngaybiya kalmel senawbi thonara. Ngay bangal ngaw adhapudhay kupay niyaylagoenu thanuridhe.

³² Mura nubi apaw goewaw mabaygal senawbi thonara garwoeydhamoeyne ngaybiya parunu. Ngaw minamay zageth kedha, ngath mabaygal dhadhpoelamoeyne ukasar doegampa, matha kedha mamuy danal poethay mabayg midh nanga, nuydh mamuyl wara doegampa mamayin, a nanil wara doegampa mamayin.

³³ 'Setha gaya nanga mina mabaygal, matha kedha mamuyl midh nanga, ngath getha doegampa mamayin, a setha gaya nanga wati mabaygal matha kedha nanil midh nanga ngath boedha doegampa mamayin.

³⁴ 'Ngaw senawbi thonaraw Kuykulmay yangukudu getha doegam mabaygoepa kedha, "Ngitha ayawal, Ngaw Thatiwi woenab ngithamuniya mepa, ina kedha thonar nungu basalaya ngithamulpa kozan. Nubi basalaya ngithamulpa mina balbayginga buthapoethayzinga nubi gugu ubidh thoeyayzimay kuykoengu ngapa, ina dhadhabuth mina matha ngoedhagidh. ³⁵ Wara thonara nanga ngaw maytha ayginga, a ngitha ngayapa ay manin. Ngoena wara thonara ngukin naynin, ngitha ngoena poeyban ngukin. Ngay wara thonar azaz mabayg igalogoegig, ngitha ngoena ayawal manin, ngithamun lagoepa. ³⁶ Ngay wara thonara rugagig nanga, ngitha ngoena rukan ubaman. Ngay kikirilayg nanga ngitha ngoena danal pathan, ngay dhoerdhimoeyzig nanga ngitha ngaybiya gamuya memayipa zeylaya."

³⁷ 'Kalanu thana setha mina mabaygal kuniya mulemine ngayapa, "Kuykulnga, ngoey kedha zoengu koerawaygal, ngoey nginu paru kulay imayginga, ngoey midh thonar ngin imadhin aygig a ngoey ngin aydu poeyban, lawnga ngi ngukigig ngibepa nguki manin? ³⁸ Ngoey mi thonar ngin imadhin igalogoegig a ngoey ngin ayawal manin ngoeymun lagoepa, lawnga ngi rugagig a ngoey ngin ubaman rukan? ³⁹ Ngoey mi thonar ngin imadhin kikirilayg lawnga zeylanu a ngoey ngibiya gamuya memayin?"

40 ‘Kalanu Kuykulmay yangukudu kuniya kedha thanamulpa, “Ngitha mi thonara nanga kedha ngoedhal za ayman wara ngaw tukuypoepa, koey mabayg lawnga mabayg nuy mina apal, wa ngidh matha kedha senawbi kapu ibupudhay ngayapa ayman.”

41 ‘Kalanu ngay boedha dagam mabaygoepa buyal thayadhe a thanamulpa kedha muledhe, “Ngitha ngawngu adhapa ladhu, ngitha ngaya nanga Awgadhaw wati woenab gasamoene bangal! Ngitha kay adhapa thayamayzimayl woesimoeygi muypa, sena miza nanga buthapoethayzinga Sathanalpa a nungu wati angeloepa. 42 Ngay mi thonara maythaygin mepa, ngitha ngayapa ay mayginga. Ngoena ngukin naypa, ngitha ngoena ngukin poeybayginga. 43 Ngay mi thonara kasa azaz mabayg ngithamuniya igalogoegig, ngitha ngoena ayawal mayginga. Ngay mi thonara rugagig nanga ngitha ngoena rukan ubamayginga. Ngay wara thonara kikirilayg, wara thonara dhoerdhimayzig zeylanu a ngitha ngoena danal poethayginga.”

44 ‘Kalanu thana wati mabaygal ngayapa mulemine kedha, “Kuykulnga, ngoey kulay nginu paru imayginga, ngoey mi thonara ngin imadhin aygig, ngukigig, igalogoegig, rugagig, kikirilayg, lawnga zeylanu dhoerdhimayzig? Ngoey mi thonara nginungu lawnga memayin?”

45 ‘Senabi thonara bangal nanga Kuykulmay yangukudu thanamulpa kuniya kedha, “Lawnga, ngay mina yangukudu ya ngithamulpa umepa, mi thonara nanga ngitha lawnga memayin wara ngaw tukuypangu, koey mabayg lawnga mabayg nuy mina apal, ngitha kedha mabaygoepa ibupudhay aymayginga, wa ngitha matha kedha ngawngu lawnga memayin.”

46 ‘Wa, kedha wati mabaygal bangal ngaru wati kuth gasamoene, ngaru ngaru wati danal poethay; kasa kay kedha setha ngaya nanga mina mabaygal nanga thana mina igililmaypa, ngaru ngaru igililnga.’

26

*Wati buwaylthoeyay Yesulpa gasamaypa
(Mareko 14.1-2; Luka 22.1-2; Yoewane 11.45-53)*

1 Yesu nanga nungu ngurpay mura muwasidhin, nuy kedha nungu niyaykazipa, 2 ‘Ngitha mura ngulaygal kedha ukasar goeygi kaliya bangal Kaludhay Ay Aymay goeyga gasamane, a ngoena bangal senaw Mabaygaw Kazi senawbi goeyginu guda arane sathawro puydhaypa.’ (Kaludhay Ay Aymay thonara thanamun koey thonar thana ngoenanu manin senabi adhapudhay thonar thanamun mabaygal nanga gudad pudhamoeydhin Aykupithunu, a matha thanamun Aykupithu kuykuy kazil mathamoeydhin.)

3 Senawbi thonara thanamun koey misnarel a matha kedha yoewthaw koey mabaygal garwoeydhamoeydhin Kayapasan lagoenu. Nuy Kayapas thanamun kuyku misnare; nungu kapu koey lag. 4 Sey muynu thana gud garwaydhamoeydhin imaypa kedha, thana kay midh paru Yesun gumi gasampa a kay nuyun uma mathampa. Thana kedha umadhin, ‘Ngalpalpa nubepa ay aymay thonara gasamoeypa lawnga, kedha zoengu mabayg mina koey garsar, thanamulngu gegeyadh gasamoeyle a silamoeyle.’

5 Thana kedha, ‘Ngalpalpa matha ngoedhagidh lawnga Yesulpa gasamaypa lawnga nabi ay aymay dhadhal kedha zoenguz kedha nuy mabaygoepa koey ubilnga, thanamulngu silamoeyle.’

*Kapu wakuu suladhin Yesun padakuykunu
(Mareko 14.3-9; Yoewane 12.1-8)*

⁶ Wagel mura thabi zapul, Yesu nuy muynu moegina goegathanu nel Bethoeni, nungu igalgaw Simonan laganu, nuy nga nanga kulay wati goengaw kikirilayg.

⁷ Yesu nanga nungu igalgaw laganu ngoenakap thayar na wara yoepekaz ngapa muy araydhin senabi lagiya, nabiya mer kapu ganul wakasu buyu. Nabi wakasu mina koey modhabilnga. Nadh kalanu senabi wakasu Yesun pada kuykunu suladhin. ⁸ Thana nungu niyay kazin imadhin nan nadh nanga senabi wakasu Yesun pada kuykunu mura kupal madhin, thana gegeyadh gasamadhin nabepa. Thana kedha kidhakidhan umamoeyr; 'Sena minga kasa sagul palanu?' ⁹ Nadh senabi wakasu nay mina koey bokadhza pa yoewdhan, kalanu nadh senabi bokadhza aygi zagi mabaygoepa poeyban.'

¹⁰ Yesulpa kakal thana midh nanga umamoeyr; nuy kedha thanamulpa, 'Nan wanaw, ngitha nabepa minga wati ngoenakap gasaman, ina nadh ngayapa mina adhapudhay thoeaygi zageth aymoenu. ¹¹ Seta nanga aygi zagi mabaygal thana bangal ngithamuniya kalmel mura thonar ngithamulpa danal poethaypa thana. Ngay nanga ngayapa ngithamuniya ngaru maypa lawnga. ¹² Ina nanga nadh ngaybiya pada kuykunu nabi wakasu sulan, nadh buth pathan ngaw gamu moerama thoeaypa. ¹³ Mina ngay ngithamulpa kedha, igilaw yangu wakay nanga ngalagiya yadu poelgaypu nubi po gubaw gizunu, a matha kedha in nanu zageth nadh ayman lak bangal kedha yadu poelgaypu mura mabaygoepa, ingaru za nanu doegamuya.'

*Yudhan imul poethayzi zageth
(Mareko 14.10-11; Luka 22.3-6)*

¹⁴ Yesun toewaylop niyay kazingu, urapun nungu nel Yudha Keriyothoe- layg uzaraydhin sethabi koey misnarepa. ¹⁵ Nuy kedha thanamulpa, 'Ngath bangal nanga ngitha Yesulpa gasamaypa balbay tidedhe, ngitha bangal ngayapa miza modhabiya manine?' Thana muladhin 30 silba bokadhzapul nubepa maypa. ¹⁶ Soeyzi pawpa nuydh kalanu Yudha dhadhhabuthapa ngaydhin Yesulpa thanamulpa poeybaypa.

*Koey ayngu purthay thonar
(Mareko 14.12-21; Luka 22.7-14,21-23; Yoewane 13.21-30)*

¹⁷ Koeykoeyne goeyga nanga gasamadhin thanamun senabi yistagi bredaw aygudaw goeyga thana Yesun niyay kazil nubepa yapu poeybe- midhin kedha, 'Kuykulnga, nginu ubi midh, ngoey kay ngalaga ngibepa Kaludhay Aypa aygudoepa zapul balbay tidaypa?'

¹⁸ Nuydh mabayg seysithamadhin thanamulpa kedha, 'Ngitha ladhu nubepa nungu lag sey muynu koey goegathanu. Kedha kay nubepa, 'Ngurpay Mabayg lak ngibiya yoewdhiz kedha, 'In ngaw thonar gasaman, ngaw ubilnga kedha ngay a mura ngaw niyay kazil kay nginu laganu ngoeymun Kaludhay Aygudoepa gasampa.' "

¹⁹ Nungu niyay kazin mura nungu ubilmayl aymoeydhin, mura aydel zapul balbay tidamoeydhin Kaludhay Aypa. ²⁰ Mina kutapa Yesu a nungu toewaylop niyay kazil ngabunadhin senabi lagoenu, a kalanu kalmel nithamadhin aygudoepa. ²¹ Ayguda dhadhal nuy kedha thanamulpa, 'Ina bangal kuyku nidhane, ngithamulngu urapu mabaygan bangal ngoena guda arane mabaygoepa.'

²² Thana nanga niyay kazin karngemidhin thana mina gegeyadh gasamadhin, aka a koerkak badh kalmel; thana yaynanob nubepa yapu poebemir kedha, 'Kuykulnga ngidh ngan, ngoena maypa? Ngayapa koey zageth.'

²³ Yesu kuniya thanamulpa kedha, 'Ngitha mura ngaybiya nithaman kalmel a ngalpa kalmel mura bredal thardhamayn urapu aygudaw zapunu, kasa kay ngaru urapun ngithamulngu bangal ngoena guda arane.

²⁴ 'Ngay nanga ngay Mabaygaw Kazi ngay ngaru bangal um medhedhe kuyku nidhaypa Awgadhaw yawadhayzinga Minar Poelayzinga muynu Maygi Thusinu. Kasa kay kedha ina mina koey gegeyadh senawbi mabaygoepa ngadh bangal nanga senaw Mabaygaw Kazi guda arane! Nubepa matha ngoedhagidh kedha nuyn kasa nay kazi mayginga nubi apa goewanu.'

²⁵ Yudha guda arayzi mabayg, yapu poeybiz kedha, 'Ngurpay Mabayg, ngidh lawnga ngoena maypa.

Yesu kedha mulaydhin, 'Senaw ngi balbayginga muliz.' Kalanu nuy Yudha uzaraydhin thanamulngu sizi.

*Yesu nuydh Maygi Ay kuykaymaydhin
(Mareko 14.22-26; Luka 22.14-20)*

²⁶ Thana ay matha purthar, Yesu nuydh madhin nan yistagi bred yoewdhadhin eso Awgadhoepa, kalanu nuydh nan dhadhiya patidhadhin thanamulpa nungu niyay kazipa. Nuy kedha thanamulpa, 'Marew a purthaw ina ngaw gamu.' ²⁷ Kalanu nuydh lak kedha umal ngukiw kap gima gasamadhin, yoewdhadhin eso Awgadhoepa, a kalanu thanamulpa madhin nuyn kap. Nuy thanamulpa kedha mulaydhin.

²⁸ 'Wanimaw ngitha mura, ina ngaw kulka ngath ngithamulpa poeyban. Ina mina kuyku nidhan Awgadhaw yatharayzinga, ngaw kulka pay yoewdhayzinga koey goersar mabaygoepa gud woeyaypa ngithamun wati pawangu. ²⁹ Ngay ngithamulpa kedha, ngayapa lak nabi umal ngukipa woenipa lawnga ngithamuniya kalmel, kurusipa senabi thonar ngay bangal wanedhe kayin umal ngukin ngithamuniya kalmel sey Ngaw Thathiw Basalayanu muynu.'

*Nubi kubilu kay ngitha mura bup aremipa ngawngu
(Mareko 14.27-31; Luka 22.31-34; Yoewane 13.36-38)*

³⁰ Sew kalanu thana maygi na puydhadhin, ladhudhin Olibaw Padoepa. ³¹ Sey padanu nuy thanamulpa kedha, 'Nubi kubilu kay ngitha mura bup aremipa ngawngu, ngoena kay ngaw kusayg woenaypa. Na Minar Poelayzinga kedha, "Awgadhan bangal mamuy danal pathay mabayg uma mathamoene a setha nanga mura nungu mamuyl thana bangal wadhwadhgoepa zilmemine." ³² Kasa kay kedha, ngay nanga kaday tharedhe manine, ngaw igililnga kuniya, ngay bangal Galilayapa ngithamuniya kulay.'

³³ Kalanu Petheru kedha Yesulpa, 'Ngayapa ngibepa kasa woenaypa lawnga. Kasa kay midh, thana mura nginungu gamungu nanithoepa.'

³⁴ Yesu kedha Petherulpa, 'Lawnga, ngay ngibepa kedha, kaybaw kubilu wagel kay garkaz pawl poeybedhe, ngi kay kulay thoeri thonarInga ngawngu koerawayg kudun tharepa.'

³⁵ Petheru kedha, 'Ngayapa kedha zapa aymoeypa mina lawnga, kasa kay midh ngay kay ngaru umanga ngibeya kalmel.' Kalanu thana mura niyay kazil lak kedha mulemidhin nubepa.

*Yesun thoeythupoegay apaw lagoenu
(Mareko 14.32-42; Luka 22.39-46)*

³⁶ Kalanu Yesu a nungu niyay kazil nubeya kalmel ladhudhin sizi wara lagoepa apaw lag nel Gethsemoene, sey nanga ngabunadhin Yesu kedha thanamulpa, 'Ngitha kow apa pudhay ngaw ugayl ngay mamu kedha

uzaripa theoythupagaypa.’³⁷ Nuydh nubeya kalmel yoelpamoeydhin thanamulngu Petheru a Zebadin kazi ukasar. Senabi thonara nuy kasa mura goegadh asidhin kuyk nungu koerkak badh koezya.³⁸ Nuy kedha thanamulpa, nungu thoeri niyay kazipa, ‘Ina ngaw ngoenakap kikir mina koezya, ngoena mina koeyma nudhepa. Ngitha kow nithamaw a danal pathay aymoeziw.’

³⁹ Nuy kalanu thanamulngu moegina sigapa uzariz kulun pasoeziny kuykul kalmel, nungu paru nuydh mulupa boeradharapa thayan, kalanu theoythupagiz kedha, ‘Ngaw Thathi ina nanga seyke ngibepa matha ngoedhagidh adhapa mar ina nabi adhapudhay kikiriw mapu ngawngu, kasa kay kedha ina nginu ubilnga kuyku nidhaypa ngaw ubilnga lawnga.’

⁴⁰ Nuy kalanu kuniya nungu thoeri niyay kazipa imaypa, thana uthuy; nuy kedha Petherulpa, ‘Ngitha mingu uthuy poeydhanu? Ngithamulpa gegeyadh kedha ngaybiya kalmel nabi thawpay thonarpa danal poethay ayman?’⁴¹ Matha ngoedhagidh kedha ngitha danal poethay aymoeziw a yoewdhemiziw ngithamulpa magaw poelaypa, wigel kay sethabet nuthayl zoepun ngitha karum paledhe. Ngithamun mariw ubil danal poethaypa ngaybiya kalmel aymoeypa kasa kay ngithamun gamul goegadhimayl.’

⁴² Yesu kalanu lak kuniya tidiz a theoythupagiz kedha, ‘Ngaw Thathi, ina kay nanga ngawngu nabi adhapudhay theral ngukiw kap adhapa mayginga, a kurusipa kay ngay wanepa, kuykunidhaypa kay nginu ubilnga.’

⁴³ Sew kalanu nuy lak ngapa kuniya nungu niyay kazipa; nuydh imiz thanamun uthuy, kuyk thanamun gamul koey goegadhimayl, a thanamulpa ngoedhe koey zageth danalayg nagaypa.⁴⁴ Nuydh thabi thonara thana kasa waniz uthuy, nuy lak kuniya uzaraydhin theoythupagaypa. Ina nungu thoeri thonar theoythupagaypa, a mura nabi thonara nungu theoythupagay yangukudul matha thana.

⁴⁵ Nabi thonara nanga nuy kuniya niyay kazipa, nuy kedha, ‘Ngitha mingu uthuy poeydhanu a? Ina thonar gasaman. Dan palemiw! Mabaygaw Kazi kay guda araypa thanamulpa wati pawaw mabaygapa gasamaypa.’⁴⁶ Kadaypa memayiw ngalpa ladhuypa. Kedha nagemiw senawbi mabayg mangiz in, ngadh kay nanga ngoena guda araypa.’

*Yudha mangiz nubiya kalmel koewbu mabaygal
(Mareko 14.43-50; Luka 22.47-53; Yoewane 18.3-12)*

⁴⁷ Yesun yanu dhadhal Yudha wara nungu niyay kazi mangiz. Nubiya kalmel koeygarsar mabaygal; thana koewbu rugalgal, kuyay thurikal a gabagabal. Thana yoewthaw kuykun a misnaren wayaydhin.

⁴⁸ Wigel kay mura thabi zapul, Yudha kulay mulaydhin koewbu mabaygoepa kedha, ‘Ngath kay nanga mi mabayg gud thapampa, ngitha kay nuyng gasamaw.’

⁴⁹ Thana nanga ngabunadhin Yudha balbayginga Yesulpa uzaraydhin, a nuy kedha, ‘Ngurpaw Mabayg, kapu woenab ngibiya kalmel.’ Kalanu nuydh Yesun gud thapamadhin.

⁵⁰ Yesu kedha, ‘Kame! Ngi mipa in, kazayginga aymar ngi mipa nanga ngapa.’ Thana kalanu koewbu mabaygal ngapa a mina koey ridh gasamadhin Yesun.

⁵¹ Wara si pasi mabayg Yesun nuydh nungu thurik adhapa pardhadhin a woeremadhin koey misnarew zagethaw mabaygiya, adhapa pathadhin nungu kawra.

⁵² Yesu kedha mulaydhin, ‘Kuniya wanar senaw nginu kuyay thurik. Mabaygan gaya nanga thurik gethan gasampa, thana thanamun um

gasampa kuyk senaw thurik. ⁵³ Ngi kay matha koerawayg kedha, ngayapa koey zageth lawnga ngay kay nanga Ngaw Thathipa ibupuydhaypa yoewdhepa, nuydh kay mina sobaginga ngalpalpa koeygarsar koewbu angelal wayamoeyne.

⁵⁴ 'Kasa kay kedha ngath kay nanga kedha aympa midh kay paru Moeygi Thusiw ya Minar Poelayzinga kuykunidhaypa kedha, ina mi ngoedha thoeyay nanga aymiz?' ⁵⁵ Kalanu nuy Yesu mangayzi mabaygoepa muliz kedha, 'Ngitha mipa ngapa, kuyay thurikalgal a gabagabagal ngayapa gasamaypa? Ngay koerngaygi mabayg sabingu adhiya ulaypa lawnga. Ngay mura goeyginu senaw koey yoewthanu, ngath ngurpay aymarngu ngithamulpa amadhan, kasa kay kedha ngitha nuthayinga ngayapa gasamaypa. ⁵⁶ Itha mura thabi zapul aymaypa kuykunidhaypa Peropethaw Minar Poelayzimayl.' Kalanu nungu niyay kazil mura wadhwadhgoepa nanithadhin nungungu.

Yesun Yoewdhaylgaw kotapa madhin

(Mareko 14.53-65; Luka 22.54-55,63-71; Yoewane 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Thana Yesun gasamayzi mabaygan nuyn madhin Kayapasan lagapa, sena ngalaga nanga yoewthaw a ngurpay koey mabaygan garwoeydhamoeydhin. Kayapas nuy kuyku misnare. ⁵⁸ Petheru koey sigal wigel woelmay, kurusipa nuy mangaydhin muynu a thanuraydhin kalmel thanamun poepiyamaw mabaygiya, imaypa kedha thana kay miza aympa Yesulpa. ⁵⁹ Nuy kuyku misnari a nubeya kalmel nungu Yoewdhayalgaw koey mabaygal kawnselal. Thanamun ubi Yesulpa mathamoeypa. Thana wati mabayg luman Yesulpa mulamoeypa kedha nuydh za gegeyadh ayman, kasa kay kedha thana wara gegeyadh imayinga nubeya. Nubepa kuthoepa thoeraypa.

⁶⁰ Kasa kay kedha thana wara gegeyadh imayinga nubeya, a kobegadh mamu koeygarsar mabaygal ngapa paypa memayir, ngaru thanamun yaday kuykunidhayginga. Kurusipa ukasar mabayg ngapa paypa memaman. ⁶¹ Palay kedha, 'Ngalbe nubi mabaygaw ya karngemidhin kedha, "Ngath ngulayg idiman Awgadhaw koey yoewth a lak moeydhan thoeri goeygoeglinga."

⁶² Nuy kuyku misnare kaday tariz, Yesun yapu poeyban kedha, 'Ngi wara yangukudulayg sakar maypa a? Sena mura wati za ngibiya woeydhoeypa?'

⁶³ Kasa kay kedha Yesu kuniya ya mulayginga. Nuy kuyku misnare lak muliz Yesulpa kedha, 'Mina koew Awgadhaw parunu ngi ngoeymulpa ridha ya muli. Ngi mina Keriso, Awgadhaw Kazi a?'

⁶⁴ Yesu kuniya nubepa kedha muliz, 'Senaw ngi balbayginga muliz. Kasa kay kedha ngay ngithamulpa kedha, nabi thonarngu pawpa ngitha bangal mina yapa thamane a imane Mabaygaw Kazi Kuykulmay getha dagamoenu thanuridhe a ngay lak ngapa kuniya daparaw ziyanu gimiya.'

⁶⁵ Nuydh kuyku misnaren nungu dhoemawak pakadamoedhin thabukirin, a wal mizin kedha, 'Wara lak yaginga koezi powpa, ina nungu mina kawrag, nungu kasa ubi Awgadhaw kupaypa gasamaypa.

⁶⁶ Ngithamun wakay thamamay midh?' Thana kedha, 'Nuy wati mabayg, nuyn kay ngaru uma mathamoene.' ⁶⁷ Thana kalanu nungu parupa mosal adhamoeyr a gethan mathamar nuyn; ⁶⁸ senaw ngayana nanga nuyn mathamar yapu poebemir kedha, 'Muli ngoeymulpa ngi nanga sike mina Awgadhaw Kazi, in ngin ngadh mathampa.'

Petheru gud thadhaydhin Yesulngu

(Mareko 14.66-72; Luka 22.56-62; Yoewane 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Petheru nuy nir si adhal, urapun yoepkaz kuyku misnarew zagethaw mabayg ngapa nubepa kedha muliz, 'Kame! Ngi lak kedha Yesun gamu puziw mabayg senawbi Galilayaw mabaygaw.' ⁷⁰ Petheru nuy mura thanamun parunu gud thadhaydhin kedha, 'Ngath nginu ya tidayginga, ngay senawbi mabaygangu mina koerawayg.'

⁷¹ Kalanu nuy sizi thanamulngu moegina adhapa uzariz pasagudhapa. Si wara zagethaw yoepkazin nuyn ngurpan, na kedha thanamulpa, 'Senawbi mabayg nuy Yesun gamu puziw mabayg, senaw nga nanga Nazarethoengu.' (Nazareth wara moegina goegath Galilayoenu.)

⁷² Petheru nuy lak gud thadhaydhin kedha, 'Ngay mina koey balbayginga ya muliz kedha, ngay senawbi mabaygoengu koerawayg.' ⁷³ Moegina buth setha ngaya nanga sike sir ngapa Petherulpa thana kedha, 'Ngoey ngulaygal ngi mina thanamun mabayg, kuyk ngi nungu urapu yangukudu mabayg.'

⁷⁴ Petheru mina kay koey dharadh nubi thonara gud thadiz, nuy kedha, 'Ngay sike nanga sole yadu umepa, wa Awgadhan bangal ngabiya modhab thayane. Ngay senawbi mabaygangu koerawayg.' Senawbi thonara kay pawl poeybiz, ⁷⁵ nuydh Petheru ngoenanu madhin Yesu midh nanga mulaydhin nubepa, 'Wagel bangal pawl poeybedhe ngi kulay thoeri thonaralnga muledhe kedha, ngi ngawngu koerawayg.' Nuy kalanu adhapadhadhin mayl mayl.

27

*Yesun Romaniw kuyku mabaygoepa madhin
(Mareko 15.1; Luka 23.1-2; Yoewane 18.28-32)*

¹ Mina bathaynga nanga thanamun kuyku misnarel a koey mabaygal lak garwoeydhamoedhin thanamun wati buwayl thoeyaypa aymoeypa, Yesulpa umamathamaypa. ² Thana Yesun kunumoedhin, kalanu Pilatholpa angadhin. Nuy Pilatho Romaniw kuyku mabayg thanamuniya kalmel.

Yudha nungu geth woeth yatharaydhin

³ Yudha nanga imadhin kedha, thana Yesun umamathamaypa madhin, nungu koerkak badh mina koeyza nuydh Yesun guda aradhin thanamulpa. Nuydh geth woeydhadhin, a sethabi thoerti silba bokadhzapul nuydh kuniya agaydhin thanamulpa kuyku misnarepa a wara koey mabaygoepa. ⁴ Nuy kedha, 'Ngath gegeyadh aymoengu; senawbi mabayg ngath ngithamulpa madhin, nuydh za gegeyadh aymayginga.' Thana kedha, 'Sena nginu mapu, ngoeymun mapu lawnga.' ⁵ Yudha nuydh sethabi silba bokadhzapul kasa thoeyamoeydhin koey yoewthoepa muypa, kalanu adhapadhadhin, nungu geth puynu gimal woeth yatharaydhin. ⁶ Thana kuyku misnarel garwoeydhamoeydhin sethabi thoerti silba bokadhzapul; thana kidhakidhan kedha, 'Ngalpan sabinu nubi bokadhzapul matha ngoedhagidh lawnga yoewthaw bokadhzapa, kuyk ina mabaygaw kulkapa modhabiya manin.'

⁷⁻⁸ Kalanu thana moegina boeradhar barpudhaydhin sethabi bokadhzapun, a nan boeradhar kalanu azaz mabaygaw moerama thoeyay lag aymoeydhin. Senabi boeradhar na kulay besiniw zagethaw mabaygaw lag; kalanu nan kedha tharadhin, kulkaw boeradhar. ⁹ Ina kay paypa kulay peropethaw Erimayan ya kuykunidhan kedha, 'Thana madhin thoerti silba bokadhzapul, sena Isoereylaw buway mabaygaw modhab nubepa madhin. ¹⁰ Kalanu nan bokadhza boeradharoepa yoewdhaypa.

Thana besiniw zagethaw mabaygaw boeradhar barpudhadhin, Awgadhaw yangukudu midh nanga ngayapa.'

*Romaniw kuyku mabaygan Yesun zeyzi noeydhaydhin
(Mareko 15.2-5; Luka 23.3-5; Yoewane 18.33-38)*

¹¹ Thana Yesun madhin Romaniw kuyku mabaygaw lagapa. Nuydh kuyku mabaygan nuyn thuradhin yapu poeybadhin kedha, 'Ngi mina Yoewdhayalgaw Kuykulinga a?'

Yesu kuniya kedha mulyadhin, 'Wa, nginu yangukudu moegina balbayginga.' ¹² Thana mura kuyku misnarel a koey mabaygal kasa mulamoeyr Yesun Romaniw kuyku mabaygoepa, kasa kay kedha nuy Yesu kasa yagig.

¹³ Pilatho kedha nubepa, 'Ngi midh paru kuniya ya mulayginga koepa thanamulpa?' ¹⁴ Kasa kedha Yesu ngaru kuniya ya mulayginga. Nuy Romaniw kuyku mabayg dan katamaydhin.

*Thana Yesulpa kuth tharan
(Mareko 15.6-15; Luka 23.13-25; Yoewane 18.39—19.16)*

¹⁵ Wara thanamun pawa kedha, mura wathanu nanga mura Kaludhay Ayngu thonara nanga, nuy Romaniw Kuyku Mabaygan ngulayg urapun kunumayzi mabayg gudwayan. Mura mabaygal garwoeydhamaydhin; thanamun ubi kunumayzi mabayg thuraypa Romaniw kuyku mabaygoepa gud woeyaypa.

¹⁶ Senawbi wathanu wara mabayg nel Yesu Barabas sey kunumay lagoenu a mura mabaygal nungungu ngulaygal. ¹⁷ Koeygarsar mabaygal garwoeydhamaydhin nanga, nuy Pilatho yapupoeybiz kedha, thanamulpa, 'Ngithamun mi mabaygoepa ubi ngath ngithamulpa kay gud woeyaypa, Yesun nuyn kedha tharan Keriso, lawnga nuy wara Yesu, Yesu Barabas.' ¹⁸ Nuy Pilatho ngulayg kedha, thana yoewthaw koey mabaygan kasa uwanu memayidhin, thana kedha zoenguz Yesun kotapa madhin.

¹⁹ Pilatho nanga kotanu nir, nungu ipiw yangukudu mangiz. Nanu yangukudu kedha, 'Ngi koey poeypiyam senabi mabaygoengu, nuydh za aymayginga, ngoena pikin thayan bongel, koey akalanga, ngidh nuyn mathamayg; nuydh wara za gegeyadh aymayginga.' ²⁰ Thana kuyku misnarel a koey mabaygal ya umamoeyr thanamun wagel parul kedha, 'Kapu za kedha, ngitha Barabasoelpa mulemiw gud woeyaypa a Yesun kay mathamaypa mariw.' ²¹ Pilatho mura mabaygoepa yapu poeybiz kedha, 'Ngithamun ubi midh, ngath kay mabayg ngithamulpa gud woeyaypa palbi mabaygoengu?' Thana mura kidhakidhan kedha, 'Barabas.'

²² Nuy Pilatho thanamulpa kedha muliz kuniya, 'Ngath kay miza ayimpa Yesulpa, nuy kedha tharan, Keriso?' Thana mura kuniya kedha mulemin, 'Nuyn sathawrawo puydhaw.' ²³ Pilatho thanamulpa kedha muliz, 'Nungu gegeyadh midh, ngath kay mingu nuyn sathawrawo puydhaypa?' Thana koezi lak gima gudiya wal memayir kedha, 'Nuyn sathawrawo puydhaw.'

²⁴ Pilatho nuydh iman kedha, thana nubepa kuruspagayginga, nuy moegina akan mer koey silamayngu kuykaymayle. Nuydh nguki gasaman, nungu geth garwalagiz thanamuniya parunu. Nuy kedha mulyadhin thanamulpa, 'Nag, in matha ngithamuniya mepa, ngay lawnga.' ²⁵ Thana mura kuniya mulemin kedha, 'Wa, ngoeymulpa matha ngoedhagidh nuyn mathaman, nuy nanga sike mina mabayg, ngoey a ngoeymun kazin bangal wati za gasamoene Awgadhawoengu.'

²⁶ Kalanu Pilatho thanamulpa gudwayan Barabasan, kasa kay kedha nuydh Yesun nungu koewbu mabaygoepa gud aradhin poelngipa, nuyn sathawrawo puydhaypa madhin.

Koewbu mabaygan Yesun giwn soelmadhin

²⁷ Palngi kalanu thana koewbu mabaygan nuyn yoelpan thanamun niyaylagoepa, koey rumoepa. Thana mura garwoeydhamoeyr; nubepa giwn soelmaypa. ²⁸ Thana nuyn rukan thudhan a kulka gamul koey sodh wanan nubiya. Thanamun pawa kedha sethabi goeyginu, adhapudhay kuykulnga ngulayg kulka gamul koey rukan ubamiz.

²⁹ Thana nubepa patal puyngu ngoelkay korone aymoedhin a nungu kuykunu wanadhin gimal. Nubepa puy madhin getha doegam gethoepa, kasa ngoelkay, kuykulmay mabayg midh nanga. Thana apapudhemir nubiya parunu, giwn soelmar a kedha umamoeyr nubepa, 'Nginu igililnga ngaru koey kuykuthalnga, ngi koey woenabalnga, ngi Yoewdhayalgaw Kuykulnga.'

³⁰ Thana nuyn mosen tidar, a nungu boegi madhin, nubiya kuykunu wariman.

Sathawrawpa puydhadhin Yesun

³¹ Thanamun nanga giwn soelmay muwasin, thana kalanu kulka gamul rugal thudhan, nungu rugal kuniya ubaman. Kalanu thana adhapa yoelpadhin nuyn, sathawrawpa puydhaypa nuyn. ³² Yabugudoenu dhadhah thana Sayrinaw mabayg iman, nungu nel Simona. Thana nuyn gasamadhin, Yesulpa ibupuydhaypa sathawrawpa maypa.

³³ Thana ngabunadhin lag nel Golgotha, ngalpadh kedha, Kuyku Ridhaw Lag. ³⁴ Thana nubepa madhin, umal nguki a gal kidhthoeyayinga. Senabi gal mabaygaw gamu uthuy yoewnay za. Nuydh kasa mith pathan senabi za, nuydh woeniginga. ³⁵ Thana nuyn sathawrawnu puydhadhin, nungu rugal thana thanamulpa mamayidhin, days thayar dhadhya dhadh mamayir nungu rugal thanamuniya.

³⁶ Kalanu thana kasa nuyn milal nagemir. ³⁷ Thana yangukudu paladhin, nubiya gimal puydhadhin, 'In Yesu, Yoewdhayalgaw Kuykulnga.' Sena mi yangukudu nanga thana yoewthaw koey mabaygal nuyn mulamoeydhin.

³⁸ Wara ukasar mabayg, palay lak sathawrawnu puydhamoedhin wadhwdhgam Yesuniya. Palbi thabukiri mabayg, matha kedha puru mabayg midh nanga.

³⁹ Mabaygal गया sike pasiya tadir, thana kasa kuyk woerimoeyr, kedha umamoeyr. ⁴⁰ 'Ngidh ngulayg idiman Awgadhaw yoewth a lak moeydhan thoeri goeygi kaliya a? Ngi Awgadhaw Kazi, koey poeraparal mabayg a? Midh paru ngi nginungu balbay tidayinga a? Mingu ngi mulupa poegayinga soeyzi sathawrawngu?'

⁴¹ Thana kuyku misnarel a yoewthaw sabiw ngurpay mabaygal lak kedha nuyn giwn soelmar. ⁴² 'Nuydh wara mabaygal balbay palimoeyn, kasa kay kedha nuy nungu geth ibupuydhayinga. Nuy kedha mulaydhin, nuy Yoewdhayalgaw Kuykulnga, nuy kay nanga nungu geth mulupa poegaypa, wa ngoey nubepa mina yoepathaman. ⁴³ Nuy kedha, nuy Awgadhaw Kapu Akasizi Kazi, ngalpa kay imaypa, Awgadhan kay midh nuyn ibupuydhaypa.'

⁴⁴ Sepal sathawrawnu wadhwdhgam poeydhayzi mabaygan lak kedha nuyn giwn soelmar.

Yesun kuth

(Mareko 15.33-41; Luka 23.44-49; Yoewane 19.28-30)

⁴⁵ Dhadhya goeyga nanga aymiz, koey inur pudhaydhin matha kedha kubil midh nanga mura doegamuya. ⁴⁶ Thoeri awalnga inur pudhaydhin; kalanu Yesu koey gimiyawa miyaydhin kedha, 'Eli, Eli lema sabakthani?'

Muynu kedha, 'Ngaw Awgadh, ngaw Awgadh, ngidh minggu ngoena kasa wananu?'

⁴⁷ Dhuray mabaygal si pasinu sir, thana karnagemin. Thana kedha, 'Nuy peropeth Elayzapa wal mepa sike.' ⁴⁸ Urapun mabaygan thanamulngu sobaginga zilamiz sathawrawpa, spanz gasaman, kalanu sisaberal umal ngukinu thardhan; kalanu puy kopin pagan, Yesulpa yudhan nubepa woenipa. ⁴⁹ Kasa kedha dhuray wara mabaygal kedha, 'Thuma, mamu imaypa peropeth Elayza lawnga soeyzi ngapa.' ⁵⁰ Senawbi thonara Yesu lak koey gimiywa wal miyaydhin, nungu moeygapa guban.

⁵¹ Balbayginga senawbi thonara, koey yoewthanu thanamun wolaw koey dhoemawaku nanu geth pakadamoyedhin gimanoekaz mulupa. Boeradhar koeyma garguy miyaydhin, kulal papoelamoyedhin; ⁵² koeygarsar kulba uma mabaygaw surumal gud pudhemidhin. Dhuray Awgadhaw mabaygal, setha ngaya nanga kulba umamayl, lak kaday nithamoedhin moeramoenngu.

⁵³ Kalanu bangal, Yesun kaday thoeray kalanu, setha kaday thoerayzi mabaygal bangal Yoerusalemiya muy aremine, Awgadhaw maygi goegathiya. Koeyma mabaygan thana imedhe. ⁵⁴ Nuy koewbu kuyku mabayg a setha ngaya nanga nubiya kalmel, thana nanga imadhin kedha boeradhar koeyma garguy miyaydhin, a mura setha zapul nanga aymoyedhin Yesu midh thonara um miyaydhin, thanamun aka mina koeyza. Thana uomamoeyr kedha, 'Wa nuy mina Awgadhaw Kazi.'

⁵⁵ Dhuray yoepkazil thana Galilayoengu ngapa Yesuniya asimoyedhin, thana lak kedha nungu mabaygal. Sathawrawpa thana moegina selaz nagemir. Thana ibupuydhaypu nuyn. ⁵⁶ Dhuray thanamuniya nlay kedha, wara goegathaw mabayg nel Mariya Magdaloengu, wara Mariya, Zemesan apu, a wara Zemesan a Yoewsepan apu. Thana mura Yesun yawayar.

Yesun moeramathayadhin

(Mareko 15.42-47; Luka 23.50-56; Yoewane 19.38-42)

⁵⁷ Pawpa kutapa nanga, wara koey mabayg mangiz, Aramathiyalayg nungu nel Yoewsepa; nuy koey bokadhzapul mabayg. Nuy lak kedha Yesulpa kurusipagepa. ⁵⁸ Nuy Yoewsepa Romaniw kuyku mabaygoepa, Pilatholpa yapupoybiz kedha, 'Ngidh gar ngayapa Yesun gamu mulupa maypa?' Pilatho nungu koewbu mabaygoepa muliz kedha, 'Yesun gamu nubepa mariw.'

⁵⁹ Kalanu Yoewsepa nungu Yesun gamu kayn pepe dhoemawakun nuran. ⁶⁰ Nungu Yoewsepan geth moeram meparu amadhan, kulanu anarayzinga. Nuydh Yoewsepa, Yesun gamu sin muynu aradhin wigel koey kula adhaz koezi wanadhin gud mathamoedhin, kalanu nuy uzaraydhin. ⁶¹ Sepalbi yoepkaz, Mariya Magdaloengu a wara Mariya, palay si adhal memamar.

Koewbu mabaygan Yesun moeram danal pathadhin

⁶² Senawbi za aymaydhin prayde; wara goeyga nanga thana yoewthaw koey mabaygal Romaniw kuyku mabaygiya mangemidhin kedha. ⁶³ 'Kuyku Mabayg, ngoeymun ngoenanumaypa kedha, senawbi ngoelkay mabayg nga nanga sathawrawnu puydhangu, nuy kedha ngoelkay ya mulaydhin, "Ngay bangal umangu; thoeri goeygiw kaliya ngoena bangal lak kaday tharane umangu.'" ⁶⁴ Ngidh gar nginu koewbu mabaygal woeyamoeyr; thoeri goeygipa nungu moerampa, mina danal poethaypa; na thanamulpa, nungu niyay kazingu nungungu purunu woerdhayle. Thana niyay kazingu mabaygoengu karum polayle, "Nungu gamu

guythuyan, nuy ngaru kaday thariz.” Senabi ngoelkay nay adhapudhay nungu kulay ngoelkay midh nanga.’

⁶⁵ Nuy Romaniw kuyku mabayg kuniya kedha mulaydhin thanamulpa, ‘Wa, koewbu mabaygal mamayi, nungu moerampa mina danal poethaypa.’ ⁶⁶ Kalanu thana ladhudhin, moeramaw gud mathamay kula pagasamadhin a thanamun geth za poelayzinga aymoedhin, kula ngalaga nanga pagasamadhin, wara mabaygoengu kulangu adhapa maythayle. Kalanu sethabet koewbu mabaygal wanamoeydhin danal poethaypa.

28

Yesu lak kaday tharaydhin igililnga

(Mareko 16.1-10; Luka 24.1-12; Yoewane 20.1-10)

¹ Thanamun sabathoeni kalanu, Mariya Magdaloengu a wara na Mariya, palay moerampa uzarmoedhin mina bathaynga. ² Palay nanga amadhan aymoeman, kedha nanga boeradhar garguy mizin, Awgadhaw angela mulupa pagan daparngu, kula adhapa thaman, sin gimal thanuriz. ³ Nuy poenipoenidh koey buyalnga a nungu rugal adhapudhay koey goerab gamulmayl.

⁴⁻⁵ Thanamun koewbu mabaygaw aka mina koeyza, gamul koeyma galupamoeyn akan; kalanu thana ngoedhe uma gamul midh nanga.

Nuy Angela yoepkazipa muliz kedha, ‘Koeyma wakay thoemamayg, ngay ngulayg kedha, ngipel Yesun lumaypa, ngan nanga sathawrawnpu puydhayngu, kasa kay kedha nuy in lawnga. Nuy n kadaypa maninu umangu, nuy kulay midh nanga umepu. Ayawal imaw, nuy n ngalaga nanga wananu. ⁶⁻⁷ Ngipel kazaginga uzarmoeriw nungu niyaykazipa yadu thuraypa kedha, “Nuy n kaday tharayngu umangu nubi thonara, nuy Galilayapa bangal ngithamuniya kulay. Ngitha nanga Galilayoenu mangemine, ngitha bangal nuy n imane.” Nuy lak muliz kedha palamulpa, “Ngaw ya ngipelngu yakanurayg.”’

⁸ Palay balbayginga moeramoengu kuniya tideman, palamun kedha aka a dhiw maynu. Palay kaday thareman nungu niyaykazipa yadu thuraypa. ⁹ Kedha nanga Yesu dhadha mangiz palamuniya, nuy kedha muliz, ‘Woenab ngipeniya kalmel.’ Palay nanga karngemin palay lak nungu siyara apapudheman a lak thawmanin nuy n. ¹⁰ Nuy kedha, ‘Ngipel akag, uzarmoeriw ngaw tukuypoepa mulemoeriw kedha, “Galilayapa bangal ladhune.”’ Thana bangal ngoena sin imane.’

Koewbu mabaygan kuyku misnarepa yadupalgadhin

¹¹ Palay nanga sepalbi yoepkaz uzarmoedhin, dhuray koewbu mabaygal, moeram ngay a nanga danal poethar, kuniya ladhudhin, kuyku misnarel ngulayg palaydhin kedha, mura zapul midh nanga.

¹² Kalanu thana kuyku misnarel a dhuray koey mabaygal garwoeydhimoeydhin a buwayl thayadhin kedha koewbu mabaygoepa, ‘Ngitha bangal mura mabaygoepa yadu palgane kedha, “Kubilu ngoey uthun idimar. Wa, senawbi thonara Yesun niyaykazin nungu gamu madhin.” Ngitha nanga kedha ya oengane, wa ngoey ngithamulpa kay bokadhzapun poeybane.’

¹³⁻¹⁴ Thana lak koewbu mabaygoepa mulemidhin kedha, ‘Ngithamun kuyku mabayg nanga ngulayg asine ngithamun yangukudungu, ngoey bangal nuy n yadu palgane, nungungu gegeyadh gasamoeyle.’ ¹⁵ Thana danal poethayzi koewbu mabaygal kusumadhin sethabet bokadhzapul a mura mabaygoepa yadu palgamoeydhin setha mi yangukudul nanga thana

Yoewdhayalgaw koey mabaygal thanamulpa mulemidhin. Kalanu senabi yangukudu kasa yadu palgadhin mura Yoewdhayalgiya. Soeyzi ngapa kurusipa kayib thanamun ngulayg kedha, Yesun niyaykazin nungu gamu purunu wardhadhin moeramoengu.

Yesu yakamaydhin nungu niyaykazipa

(Mareko 16.14-18; Luka 24.36-49; Yoewane 20.19-23)

¹⁶ Kalanu leben niyaykazil ladhudhin Galilayapa, thanamulpa kulay seysithamadhin thanamulpa garwoeydhamaypa. ¹⁷ Thana nanga nuyn imadhin dhuray thana koesar wakay thamamayil gasamoedhin. Thana koerawaygal kedha, in mina nuy lawnga midh; kasa kedha thana mura nuyn thawmadhin.

¹⁸ Nuy amadhan thamaydhin, thanamulpa kedha mulaydhin, 'In ngayapa poeybangu, mura kupayl daparaw, a matha kedha nubi apaw goewaw. ¹⁹ Ngitha bangal mura nubi apaw goewaw mabaygal ngurpamoeypu, ngithamun mab nanga mura wadhwadhgamuya a thana bangal ngaw niyaykazil aymoeypu. Ngitha bangal thanamuniya papthayso maypa a thana kalanu Awgadhaw buwaypa sakariya thayamoeyne. ²⁰ Ngitha kedha zageth oengaw; ngurpamoeypu bangal thana, ngaw ngurpan ngath ngitha midh zapun nanga ngurpamaydhin. Thana mura kedha ngurpay oengaypa. Ngitha bangal koeyma ngoenanu mayparuy kedha, ngay bangal ngithamuniya kalmel, kurusipa bangal nubi gugu ubidh thoeyayzimayngu kuth.'

Mareko

Yoewane Paphthayso nuydh yabugud buth pathan Kerisolpa, Awgadhaw Kazi

(Luka 3.1-18; Yoewane 1.19-28)

¹ In nubi Minar Poelayzinga kedha zapa. Yadu poelgay ya, mabaygoepa in nubi kapu ya Yesu Kerison, na midh paru kuyk aymaydhin, Awgadhaw Thurkuyay Kaziw ya. ² Kay paypa kulay thonara Isaya Awgadhaw peropetha yadu palgadhin kedha, 'Awgadhaw yangukudu kedha, "Ngath bangal ngaw yaday woeyay mabayg wayane, ngibiya kulay.

Nuydh bangal nginu yabugud ngibepa kulay buth pathane.

³ Wara mabaygaw yangu wakay poegaypa muynu bupanu mabaygoegi dhadhabuthanu.

Nuy kedha, 'Buthpathaw balbay tidaw senabi ruwayl yabugud Kuykulmaypa mabapa.' " "

⁴ Senabi thonara Yoewane yakamaydhin bupanu, nuydh mabaygal paphthayso mamayipu, a nuy kedha maw tharepu kedha, 'Adhapa ngithamun wati igililmay pawangu. Adhapa garthil thayemiw a ngapa paphthayso moeypa ngithamun wati pawapa mura gud woeyaypa.'

⁵ Kalanu thana Yoewdhayalgal Yoerusalemoengu a mura sethabet doegamu moegina goegathaw mabaygal Yoewanelpa ladhudhin koerngaypa. Thana wati wakasimoeyr a nuydh thana papatayso mamayidhin Yuridhaw Koesanu. ⁶ Nungu Yoewanen dhoemawak kamelaw gamu magadhoengu aymayzimayl, zagi mabaygaw rugal. Nungu dhadha gar gasamayza moegiridh goengaw, a nungu ay pukath a wam muynu bupanu.

⁷ Nuy Yoewane maw mer kedha, 'Senaw bangal nanga nga boey ngaybiya wigel, nuy ngaybiya koey adhaphudhay, koey gimal. Ngay matha ngoedhagidh lawnga nungu moegina zagethoepa aymaypa, matha kedha nungu azaz sanoepa adhapa gud idhuypa. ⁸ Ngath nabi thonara ngitha matha ngukin paphthayso mamayipa, nuydh bangal kay ngitha mina paphthayso mamayipu, a nungu papatays mina wardh. Nuydh bangal Maygi Mari ngithamuniya woenaypu.'

⁹ Senawbi thonara Yesu ngapa Galilayoengu, moegina goegath nel Nazareth, nuy Yuridhaw Koesapa miyaydhin, Yoewanelpa nubepa paphthayso maypa. ¹⁰ Nuy nanga sizi woerngu kadaypa uzaraydhin, Yoewane imadhin kedha, dapar gud pudhaydhin a sizi ngapa mulupa Maygi Marin uruy gamu ngoedha madhin a nubiya gimal aymay. ¹¹ Senabi thonara yangu wakay pagar daparngu kedha, 'Ina Ngaw Geth Mamal Kazi,* nuy ngayapa mina matha ngoedhagidh.'

*Yesun nuthadhin bupanu muynu
(Mathayu 4.1-11; Luka 4.1-13)*

¹² Senawbi thonara Maygi Marin nuyn Yesun yoelpadhin bupapa, mabaygoegi dhadha sakarpa. ¹³ Nuy meparu bupanu poti goeygilnga. Senawbi thonara Sathanan nuyn nuthadhin. Nuy meparu thoeydhayl uruya dhadhal kasa kay kedha angelan kalmel nubiya muynu ibupuydhaypu.

* **1:11** Mamal Kazi poeyban: wara Zenesis 22.2 geth tidi.

Yesu po mura thuraydhin nubepa pasiw puziw mabaygal

¹⁴ Yoewane matha maw tharepu Awgadhaw ya yadu poelgaypu, kalanu thana nuynd kunumay lagoenu thayadhin. Senabi kaliya Yesu nuyndh nungu zageth kuyk aymadhin, Awgadhaw kapu ya nuyndh yadu palgadhin mura sethabi goegathiya, Galilaya. ¹⁵ Nuy kedha, 'Mina thonar nanga gasamoene, Awgadhaw Basalaya amadhan gasamay. Adhapa buwayl thayemiw ngithamun wati pawangu a gathil thayemiw, ina Awgadhaw igilil yangukudu mina yoepathamaw.'

¹⁶ Nuy nanga wara thonara Galilayaw Malungu boewadhiya walmay, nuyndh ukasar wapiw gasamay mabayg imamoedhin, Simona a nungu tukuyap Andhoeru, palay pingan wapiw gasamar. ¹⁷ Yesu kedha mulaydhin palamulpa, 'Ayawal ngapa ngaybiya asimariw, ngipel bangal ngaw pingiw thoyey mabayg kedha zagethoepa, ngipel bangal mabaygal garwoeydhamoeypu ngayapa.'

¹⁸ Wara yaginga palay kuniya wanadhin palamun zageth. Palay asimoemoedhin Yesuniya, nungu pasiw puziw mabayg aymoemoedhin. ¹⁹ Seyzi thanamun mab nuyndh imoemoedhin wara ukasar kuyk kazi, Zemes a nungu tukuyap Yoewane. Palamun kalmel thathi Zebadi. Thana thanamun butanu balbay tidamar thanamun pingel. ²⁰ Yesu palay sisi thuremoedhin. Palay lak kedha wara yaginga kuniya wanadhin Zebadi palamun thathi a zagethaw mabaygal si butanu. Palay asimoedhin Yesuniya a aymoemoedhin nungu pasiw puziw mabayg.

*Yesu nuyndh wati mariw malayzi mabayg dhoey nidhadhin
(Luka 4.31-37)*

²¹ Kalanu Yesu a nungu mura niyay kazil thana mangemidhin koey goegath nel Kapeniyam. Wara nanga sabadh Yesu thanamun yoewthiya muy yoewthaydhin a nuyndh ngurpay kuyk aymoedhin thanamulpa.

²² Mabayan nanga ngaya karngemidhin, thana mina koeyma madhu pamemidhin nungu ngurpay yangukudungu. Minguz kedha, nuy kasa nungu geth yangukuduya yadu umay, nuy ngoedhe mura gimal thanamun ngurpay mabaygiya.

²³ Thana nanga si yoewthanu muynu memayir, thanamuniya mangaydhin muynu wati mariw malayzi mabayg. Nuy wal miyaydhin, kedha mulaydhin Yesulpa, ²⁴ 'Ngi ngapa mipa, ngoeymulpa mura idimoeypa a? Ngi Yesu Nazarethoelayg. Ngay koey ngulayg kedha ngi nga nanga, ngi Awgadhaw maygi Seysithamayzi Mabayg.' ²⁵ Yesu yangukudu guythuyadhin wati maripa kedha, 'Yagi asir! Adhapa mer seyzi mabaygoengu.'

²⁶ Kalanu wati marin nuynd mabayg mina wati za kasa thayadhin, nuy nanga woelay woelay adhapa miyaydhin mabaygoengu. ²⁷ Mabaygal mura madhu pamemidhin a kidhakidhan kedha umamoeyr, 'Ina miyaw za? Ina miyaw kayn ngurpay kedha? In nubi mabayg mina koey bibiril kupay mabayg, nuy kasa ya muliz a wati marin nubepa karngemin.' ²⁸ Na yadu palgadhin mina mura Galilayaw goegathiya.

*Yesu koeyma mabaygal dhoey nidhamoeydhin
(Mathayu 8.14-17; Luka 4.38-41)*

²⁹ Thana thoyethu poegay koeliya, mina sobaginga ladhudhin Simonom, Andhoeruwom lagoepa. Zemesaw, Yoewanew wara kalmel asimoedhin. ³⁰ Thana nanga mangemidhin palamun lagoenu mabaygal Yesulpa mulemidhin kedha, nungu Simonan yoepkaz ira sumay kikir muynu uthuy lagoenu.

³¹ Wa, Yesu muy uthaydhin nabepa imaypa. Nuydh nanu geth gasamoedhin a gamu tharadhin nan. Balbayginga senabi thonara na balbayg asidhin sumayngu. Na kaday tharaydhin nanu zagethaya asidhin, aymaydhin mura zagethal thanamulpa.

³² Senawbi kutoepa nanga goeyi pudhaynu mabaygal mura Yesulpa agaydhin thanamun kikiril mabaygal a dhuray wati mariw malayzi mabaygal. ³³ Mura sethabi goegathaw mabaygal, thana mina mura si parunu ngapa pamar Yesu mi lagoenu nanga mer. ³⁴ Yesu sethabi kikiril mabaygal yayanob dhoey nidhamoeydhin a dhuray wati mari malayzi mabaygal lak kedha. A nuydh thana wati maril yangu mulayle panidhadhin. Minguz kedha, thana ngulaygal kedha, nuy mina nga nanga.

*Yesu maw meparu mura Galilayaw goegathiya
(Luka 4.42-44)*

³⁵ Wara bathaynga nanga mina inuriya Yesu dan palaydhin a uzaraydhin sizi lagoengu adhapa mabaygoegi dhadhar sakarpa, si nuy thoeythu poegay. ³⁶ Senawbi bathaynga nanga thana dan palemidhin Simona a nungu igalgal ladhudhin, Yesun lumadhin. ³⁷ Thana nanga nuyn imadhin, thana kedha mulemidhin, 'Mura mabaygan ngin lumaypa.'

³⁸ Kasa kay kedha Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngalpa kay ngaru wara goegathoepa memayipa itha muynu. Ngay kay ngaru lak kedha thanamulpa maw tharepa, ngay kedha zapa ngapa koepe.' ³⁹ Kalanu nuy mura senabi Galilayaw goegathiya gulgupaydhin yoewthiya maw siparu, a wati maril adhapa mamayipu mabaygoengu.

*Yesu nuydh goengaw kikirilayg dhoey nidhadhin
(Mathayu 8.1-4; Luka 5.12-16)*

⁴⁰ Wara thonara nanga wati goengaw kikiril mabayg Yesuniya mangaydhin a parunu nubiya kulun pasaynoeydhin. Nuy yoewdhaydhin Yesuniya kedha, 'Ngay gar koeyma apapudhiz ngibiya. Ngibepa zagethoenginga kedha ngidh ngoena balbayg tidaypa. Ngidh gar ngoena ibupuydhaw.'

⁴¹ Yesu nanga nuyn imadhin, nungu mina koeyma koerkak badh miyaydhin. Nuydh nungu geth luwayadhin a mulaydhin nubepa kedha, 'Wa ngaw mina ubi kedha, ngath kay ngin balbayg poelaypa. Ngi balbayg asir kedha thonar, nginu kikiringu.'

⁴² Balbayginga, mina sobaginga wati kikir adhapa miyaydhin senawbi mabaygoengu. Nuy kalanu mina goengawlnga aymaydhin.

⁴³ Kalanu nuy senawbi mabaygoepa koey dharadh mulaydhin, a adhapa wayadhin nuyn kedha, ⁴⁴ 'Ngi ngayapa kurusipagi, nginu bangal poeypiyam. Wara mabaygoepa mulayg kedha ngath ngin balbayg tidanu. Balbayginga kedha, ngi uzar ngithamun misnarepa, nubepa ngibepa imaypa, a mina yoepathamaypa kedha, ngi balbayg asin. Sew kalanu kay ngi mer koey yoewthoepa aymaypa nginu eso, ina Mosen Sabi ya-woedhayzinga nginu siba wanay za, uruy yoewdhhepa mura mabaygoepa imaypa kedha ngi balbayginga.'

⁴⁵ Nuy mabayg uzaraydhin, nuy mura mulaydhin mabaygoepa kedha, Yesun adhapudhay zageth midh nanga. Nubiya kurusipa kasa mura mabaygal ngapa Yesulpa imaypa, a nubepa Yesulpa matha ngoedhagidh lawnga goegathoepa mabapa mabaygiya paruya. Mabaygaw garsar nuy ngoedhe kabuya panidhar. Nuy matha mabaygoegi dhadhabuthoenu meparu a mabaygal ngapa nubepa imaypa kasa mura doegamoengu.

2

*Yesu nuydh dhag dhoey nidhadhin
(Mathayu 9.1-8; Luka 5.17-26)*

¹ Moenari goeygi koeliya Yesu kuniya tidaydhin Kapoenamoepa. Ngu-layg sobaginga gasaman kedha nuy mangiz lagoenu. ² Thana garwoey-dhamoeydhin nungu lagoenu, mabayg koeygarsar, buthaginga muya uthaypa pasagudiya. Yesu nuy maw tharaydhin thanamulpa. ³ Dhadhal nanga po mabaygal mangemidhin, thana ngapa angadhin dhag kikirilayg, magawgig.

⁴ Mabayg koeygarsar, thana yan nuthemin Yesulpa gasamaypa. Thana kadaypa memayin thodhapa, arkath ayman lagaw thodhanu balbayginga Yesuniya gimal. Thana nuy senabi kikirilayg arkathiya mulupa madhin, apal wakunu yoewthan.

⁵ Yesu na imadhin thanamun mina yoepathaman koeyza, nuy dhagoepa ya mulaydhin kikiril gamupa, 'Ngaw Kazi, nginu mura wati pawal gud woeyamoeyn.'

⁶ Dhuray sabiw ngurpay mabaygal thana sin nir. Thanamun wakay thoemamay muynu kedha, ⁷ 'Nuy midh paru kedha umepa, mogo pugan Awgad! Matha Awgadhaw kupay kedha nuydh gud wayan wati pawa!'

⁸ Yesu senabi thonara nuy nungungu ngulayg asin thanamun wakay thoemamay midh nanga, nuy thanamulpa mulaydhin kedha, 'Ngitha minga senawbi wakay thoemamipa? ⁹ Ngitha koey ngulaygal kedha palbi ukasar zageth ngaru kalmel za, wara kedha ngay kikiril mabaygoepa muliz, "Nginu mura wati pawal gudwoeyamoeyn!" lawnga ngay na kedha muliz, "Kaday tari a kusumar nginu uthuy rugal a mab uzar lagoepa."

¹⁰ Ngath ngithamulpa kakal ayman kedha, Mabaygaw Kazi kupaylga ina apal gud woeyamoeyn mabaygaw wati pawal. Kalanu nuy dhagoepa buwayl thayadhin a mulaydhin, ¹¹ 'Ngay ngibepa muliz kedha, kaday tari, nginu uthuy zapul kusumaw a lagoepa uzar!'

¹² Balbayginga senabi thonara, kikiril mabayg, kaday thariz, kusuman nungu uthuy rugal, uzariz lagoepa. Thana mura mina koeyma madhu pamemidhin, thanamun aka koeyza. Thana Awgad, koeyma thawmadhin kedha, 'Ngoey kedha ngoedhal za kulay imayinginga.'

*Yesun Lebin thuran
(Mathayu 9.9-13; Luka 5.27-32)*

¹³ Kalanu Yesu kuniya tidaydhin Galilayaw Malu buwadhoepa. Koey garsar mabaygal nubiya kalmel. Nuydh kuykaymoedhin thanamulpa ngurpan. ¹⁴ Nungu maboenu woelmay nuydh iman bokadhzoengu garwoeydhamay mabayg nel Lebi, Alpiyasan kazi. Nuy muynu nungu zagethaw lagoenu. Yesu nubepa muliz, 'Asir ngaybiya.' Nuy matha koerar asin Yesulpa, wigel asin.

¹⁵ Wigel kay Yesu nuy nanga Lebin lagoenu muynu aydu purthay, kalmel nungu niyay kazel a dhuray koey garsar mabaygal si kalmel, bokadhzo-engu garwoeydhamay mabaygal a adhapa imay mabaygal muynu. Thana nanga aydu purthay. ¹⁶ Dhuray Parasayalgal, a sabiw ngurpay mabaygal thana iman, Yesun aygudan kalmel sethabi pasipa imay mabaygal a bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal. Thana nungu niyay kazipa yapu poeybemidhin, 'Nuydh midh paru ay purthaypa kedha wati mabaygiya kalmel, a ngukiw wanimpa, bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal a pasipa imay mabaygal?'

¹⁷ Yesu karn gemidhin thanamun Parasayalgaw ya; nuydh adhamintidan thanamulpa kedha, 'Mabayg nanga kikirigig, nuy doktapa ubin mayginga, mabayg nga kikirilayg, wa nuy ubin miziz. Ngay ngapa mayginga mina mabaygoepa thuraypa, ngay ngaru wati pawa mabaygoepa thanamulpa buwayl idimpa Awgadhoepa.'

*Mabayg midh paru aygudagasin Awgadhoepa danal pathaypa
(Mathayu 9.14-17; Luka 5.33-39)*

¹⁸ Wara thonara Yoewane Paphayson niyay kazil a mura Parasayalgal aygudag asimoydihin Awgadhoepa apasin. War mabaygal ngapa Yesulpa yapu poeybaypa, 'Minguz kedha Yoewanen niyay kazil a Parasayalgal ngulayg aygudagasin, a nginu niyay kazil lawnga?'

¹⁹ Yesu thanamulpa kedha adhamintidan, 'Gethaw garwoeydhamay ay nanga, koey zageth mabayg aygudoeginga garwoeydhamayzi mabaygaw parunu. Nuy niyaypa yoelpayzi garkaz, nuy nanga sena kalmel mabaygan ngaru mura gasaman, aygudaginga lawnga. ²⁰ Wagel bangal koey thonar gasamoene a nuyin niyaypa yoelpayzi mabayg adhapa manin thanamulngu. Senabi thonara kay thana aygudoegasimoeyn.' ²¹ Nuydh lak wara ya matha ngoedhagidh aymoedhin thanamulpa, 'Ina kayn ngurpay ngithamulpa, kayn za ngaru kayn za, a kulba za ngaru kulba za, matha kedha kulba sodhanu, ngidh ngaru kayn dhoemawak woeydhayginga. Kedha nanga nadh kayn dhoemawakun nan beregud palan lak yelgan, pakadaman.

²² 'A matha kedha umal ngukiw za uruy goengaw aymayzinga. Kulba goengaw ngaru piranga, mabaygoepa matha ngoedhagidh lawnga kayn umal nguki malan kulba goengawya; nadh mina koeyma arkath dhanaman, mura idiman umal nguki a uruy goengaw. Kapu za kedha ngidh ngaru kayn umal nguki kayn uruy goengawya malan.' Minguz kedha, kayn umal ngukiw sik ngaru koey bibirilinga, kulba goengawya.

*Yesu nuy matha kedha sabadhaw kuyk
(Mathayu 12.1-8; Luka 6.1-5)*

²³ Yesu nungu mab woelmay kunaw apaw lagiya sabadhoenu, a nungu niyay kazil kalmel. Thana niyay kazil kasa moenarimayl puy kunal tidamoeyn. ²⁴ Thana Parasayalgal nubepa Yesulpa kedha mulemin, 'Nagi, nginu niyay kazin pathidhan ngalpan sabi. Ina sabadh! Matha ngoedhagidh lawnga thana sabadhoenu zageth ayman!'

²⁵ Yesu kuniya mulaydihin thanamulpa kedha, 'Ngitha geth tidayginga, Maygi Thusinu muynu kedha, kay paypa kulay ngalpan buway apakuyk, Dhawitha nuydh lak kedha za aymoedhin. Wara thonara nuy a nungu mabaygal koey maytha aygi pagar; thana ngaru ay purthar. ²⁶ Nuy muy yoewthaydihin Awgadhaw lagiya a kusumoeydihin thanamulpa woenabal thoewa aydel sizi, kalanu purthadhin, matha koey yoewthaw niyay kaziw aydel, sethahi thoewa aydel wara mabaygoepa lawnga, sabilnga; Awgadhoepa poeybayzimayl. Senabi thonara Abiyatha koeyu misnari thanamuniya.

²⁷ Yesu nuy kuth madhin kedha, 'Senaw sabadh Awgadhan aymoedhin mabaygaw igilimaypa ibupuydhaypa. Ngitha sabadhaw sabi koey puridharalnga aymayg, sena mabaygoepa mapu poeybaypa. ²⁸ Mabaygaw Kazi ngay Kuykulnga, ngath mura yawaypa zapul matha kedha senabi goeyga.'

3

Matha ngoedhagidh midh kikiril mabayg balbay tidan sabadh goeyginu (Mathayu 12.9-14; Luka 6.6-11)

¹ Wara na Sabadh nanga Yesu a nungu kalmel niyay kazil thana ladhudhin yoewthoepa. Wara mabayg si mepa nungu geth muwayzinga. ² Wara Parasayalغان thana ngoelkay ayman, matha nuyn Yesu danal pathar gegeyadhoepa kedha; na kay midh, nuydh zageth ayimpa sabadhoenu, dhoey nidhaypa senabi mabayg sabathoenu.

³ Wa, Yesu thanamulngu ngulayg. Nuy muwayzi mabaygoepa muliz kedha, 'Sew parunu kaday tari, mura mabaygoepa imaypa.' ⁴ Nuy Yesu mulaydhin thanamulpa kedha, 'Matha ngoedhagidh midh, sabadhoenu ayimpa mina za lawnga wati za kedha, igil palan mabayg lawnga mathaman?' Thana kasa yagi asimoeyn. ⁵ Nuy thanamulpa gegeyadh nagiz, nungu koerkak badh thanamulpa, thana koey ridha kuykul. Nuy kuniya buwayl thayiz mabaygoepa kedha, 'Nginu geth adhapa luwayar.' Wa, nuydh luwayadhin, na geth mina balbayg asin.

⁶ Thana Parasayalغان sizi ladhudhin uwan, Erodhan mabaygoepa, kaliya tharaydhin Yesun, 'Ngalpa bangal nuyn mathamoeyne.'

Koeygarsar mabaygal wagel asimoeyn Yesuniya

⁷ Yesu nuy adhapa uzaraydhin a Galilayaw Malupa. Kalmel nubiya koey goersar sew Galilayaw goegathaw mabaygal asimoeydhin. ⁸ Koey sigaw lagaw mabaygan na karngemidhin nuy midh na merparuy, thana mura ngapa nubepa ladhudhin Yoewdhayangu, Yoerusalemoengu, Idumayang, a matha kedha Yuridhaw Koesaw wara doegan buwadhoengu, koey sigaw goegathoengu, a matha kedha Thayar a Saydon. ⁹⁻¹⁰ Nuydh koeygarsar mabaygal dhoey nidhamoeydhin kedha zoengu mabayg koeygarsar kalmel kikirilgal thana amadhan pathamar nubepa gethan nidhaypa. Nuy buthagasir, zagethoepa a nuy niyay kazipa muliz kedha, moegina gul nubepa buth pathan.

¹¹ Dhuray rimarim mabaygal wati mariw malayzimayl thana na midh thonar Yesun iman, thana wal tiduman kedha, 'Ngi Awgadhaw Kazi.'

¹² Nuy thanamulpa koey dharadh mulaydhin kedha, 'Maygi, wara mabaygoepa mulayg, ngay nga nanga.'

Yesun toewalob adhapa thamayzi mabaygal aposoelal, nungu yangu ngurpay mabaygal (Mathayu 10.1-4; Luka 6.12-16)

¹³ Wara thonar Yesu uzaraydhin padaw kibupa, kalanu nuy nungu ubilgal mabaygal thuraydhin, a thana asimoeydhin nubiya. ¹⁴ Nuydh toewalob adhapa thamayidhin kupay poeybadhin aposoelal aymoeydhin, thanamulpa nubiya kalmel oesipa; bangal wara goeyginu thana wayaydhin adhapa, nungu zagethoepa oengaypa maw siparuy a ¹⁵ kupay poeybadhin thanamulpa wati maripa adhapa woeyaypa rimarim mabaygoengu.

¹⁶ Itha thana toewalob aposolaw adhapa thamayzi mabaygaw nelay kedha, Simona. (Yesu nubepa wara nel poeybadhin Petheru.) ¹⁷ Zemes a nungu tukuyap Yoewane. Palay Zebadin kazi. (Nuydh thanamulpa kedha nel poeybadhin, Gigi Kazi. Thanamun yangukodu kedha bowanoerzi.) ¹⁸ A wara thanamun nelay itha kedha, Andhoeru, Pilip, Bartholemiw, Mathayu, a wara Zemes Alpiyasan kazi, a Thadiyus, a wara Simona. (Thana nuyn kedha thoeraypu koey buway mabayg.) ¹⁹ A wara Yudha nuy Keriyothoelayg, ngadh na Yesun kalanu guda aradhin.

*Yesun kupay midh a Sathanan kupay midh
(Mathayu 12.22-32; Luka 11.14-23; 12.10)*

²⁰ Yesu nuy lagoenu mangaydhin nanga mabaygan lak mina koey garsar garwoeydhamoeydhin. Thana buthag asimoeydhin sew lagaw mabaygal aypa aygudoepa. ²¹ Nungu buway mabaygan nanga kedha karngemidhin, nuydh zageth kedha oengaypa, thana ladhudhin nubepa adhapa gethiya yoelpaypa lagoepa. Thanamun wakay thoemay kedha, 'In nuydh kuyk guythuyaypa.'

²² Dhuray sabiw ngurpay mabaygal ngaya nanga Yoerusalemoengu, thana lagoepa ladhudhin Yesulpa, a kedha mulemidhin, 'Sena nuy Sathanan mariw gethiya yoelpayzinga, matha kedha nuy Bilzibaban gethiya yoelpan; nuydh kedha zoengu ngulayg wati mariw adhapa maythayle; nuydh senawbi kupay gasamoedhin thanamun wati pawa mopakuykoengu.'

²³ Kalanu Yesu thana thuraydhin a mulaydhin kedha, 'In kay ngath ngithamulpa adhamintidaypa; midh kay paru Sathana, Sathanan adhapa maypa mabaygoengu?' ²⁴ Midh kay paru basalaya nanu geth dhadhiya mepa. Kedha nanga, senabi basalayapa kuykuthalnga kaday thoeraypa lawnga. ²⁵ Buway lak kedha, nanu geth kay nanga dhadhiya mepa, nabepa kuykuthalnga kaday tharepa lawnga.

²⁶ 'Sathanan nanga lak kedha ngoedhal za ayman nanga, nubepa lak kedha kuykuthalnga kaday tharepa lawnga. Ngitha nanga ngayapa kedha, ngay Sathanan mariw malayzinga, wa midh kay paru ngath Sathanan mari adhapa maypa mabaygoengu? Kedha nay na ngaru Sathanan kuth. ²⁷ Sathana ngoedhe koey bibiril mabayg, ngibepa kasa matha nungu loegiya muya uthuypa lawnga. Nginu nanga koey magawl mabaygaw lagoengu zapa gasamoeypa ubi, ngidh ngaru kulay nuy urukoemin yatharpa. Wagel kay ngidh nginu ubilnga ayman.

²⁸ 'Ngay ngithamulpa mina kay mina ya muliz kedha, ngitha bangal ngaru koey poeypiyam. Awgadhan ngulayg bangal mura wati pawal bangal gud woeyamoeyne matha kedha mabaygaw Awgadhoepa kuniya ngoelkay yangukudul, Awgadhan ngulayg adhapa gud woeyamoeyn. ²⁹ Kasa kay kedha mabaygan ngaya nanga Maygi Maripa ngoelkay yangukuduya ya umamoeypa, thanamun senawbi gegeyadh bangal ngaru thanamuniya kuthaginga kuykuginga. Thanamun kedha gegeyadh ngaru gud woeyayinga.' ³⁰ Nuy kedha zoenguz kedha mulaydhin thana-mulpa kulay, minguz kedha thana kedha mulamoeydhin, nubiya muynu Sathanan mari.

Yesun mina gamu buway ngaya nanga

³¹ Senabi thonara nanga Yesun apu a tukuypal thana adhal mangemidhin, a ya madhin nubepa adhapa thuraypa, yapa yapupoeybaypa. ³² Nubepa na senabi yangukudu mar nanga, sinubi thonara mabayg nubiya mina koey goesar nuy zug nanamipa. Thana nubepa kedha mulemidhin, 'Nginu apu a tukuypal thana si adhal ngin lumaypa.' ³³ Nuy kedha mulaydhin thanamulpa kuniya, 'Mabaygal ngaya ngaw apu a tukuypal?'

³⁴ Kalanu nuy mabaygiya mura gurguy nagaydhin nubiya ngaya nanga nir; nuy kedha, 'Ngaw apu a tukuypal itha! ³⁵ Mabaygan ngaya nanga Awgadhaw ubilnga ayimpa, thana sethabi mabaygal, ngaw apu, ngaw babath, a ngaw tukuyap.'

4

*Nagu mabayg
(Mathayu 13.1-9; Luka 8.4-8)*

¹ Yesu lak ngurpan ayman, Galilayaw Malu buwadhoeni pasinu. Mabayg mina koey garsar nubiya. Nuy gulay pathiz adhal woeray amadhan tawalpa, mura mabaygoepa nungu yoepa koerngaypa. Nuy apal gulay thanuriz a thana woerngu dhangoenu kaday sir.

² Nuy thanamulpa maw tariz, ngurapiz koey garsar zapul ya matha ngoedhagidh aymoeyr. Nuy kedha, ³ 'Karngemiw! Wara thonara nagu uthuy mabayg apaw lagoepa uzaraydhin kunaw kapupa uthuy. ⁴ Nuydh nanga kunaw kapul mura idiman dhoeypa. Dhuray kapul yabugudanu pudhemin uruy ngapa purthan.

⁵ 'Dhuray kulal boeradharoeni pudhemir, boeradhar kuthuka a thana kapul sobaginga malguy adhan, kuyk na kuthuka boeradhar. ⁶ Kalanu goeygin mathamoeydhin. Minguz kedha, boeradhar kasa moegina; thanamulpa koesimoeypa matha ngoedhagidh lawnga, sipil mamu mulupa zilmayingina.

⁷ 'Dhuray kapul patal bupanu pudhemir. Thana na koesimir, bupan mathaman sethabi nagul, thana koewsagimayl.

⁸ 'Dhuray mina boeradhariya pudhemir. Thana malguy puydhar, a koesimoeyr, a koews puydhemir puy kunal, wara 30, wara 60, a wara 100.' ⁹ Yesu kuthanu nuy muliz kedha thanamulpa, 'Ngi nanga kawralnga, wa kurusipagi!'

Yesun adha min tidayzi yaday midh nanga

¹⁰ Yesu nanga nungu kusayg, dhuray mabaygal Yesun ya na gasaman nanga thana ngapa nubepa nungu toewalob niyay kaziya kalmel. Thana nubepa yapu poeybemin, nuydh lak sakar pudhan nungu adhamintidayzi ya.

¹¹ Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngithamulpa ya mura yadupalgadhin muy ya, Awgadhaw Basalaya midh nanga, kasa kay kedha mabaygal na ngaya adhal thana kasa gimal kurusipagemipa adhamintidayzi yoepa. ¹² Thana kedha zoenguz matha kedha Minar Poelayzinga midh nanga,

"Thana nagemipa kasa kay imayingina.

Thana kurusipagemipa kasa kay thana koerngayginga, tidayingina.

Thana nay mina gasaman Awgadhoepa buwayl thayamin, wa balbayginga, nuydh guythuyan mura thanamun gegeyadh."

Yesu sakar pudhan senabi nagu gidha thanamulpa

¹³ Kalanu Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngitha toela thoeyayinga thabi sakariya thoeyayzi yaday? Kedha nanga ngitha imayingina ngitha midh paru wara sakariya yaday gasamoeyn? ¹⁴ Sew nagu mabayg, nungu thoeyayzi kapul thana matha kedha Awgadhaw yangukudul.

¹⁵ 'Dhuray mabaygal thana matha kedha kapul yabugudiya pudhemin. Thana na karngemini Awgadhaw ya, Sathana ngapa sobaginga adhapa manin, idiman thanamun igililmayngu.

¹⁶ 'A dhuray mabaygal thanamun igilaw sakar matha kedha kapul midh, kulaw boeradhanu pudhemin. Thana mina ngurpay na karngemini nanga,

senawbi thonara thanamun ika dhiw koezya, ¹⁷ kasa kay kedha thanamun mari igililnga gimya muk, sipil mamu mulupa zilmayginga. Thana kasa thawpay thonarpa balbayginga. Midh thonara nanga wati za dhadha mangiz lawnga koerawayg mabaygal mangemin, thana aka palimoeyn. Thana kasa akan zilmemin sobaginga geth wanemin Awgadhaw yangu.

¹⁸ 'Dhuray mabaygaw sakaral matha kedha kapul midh, patal bupanu pudhemin. Thana karngemin Awgadhaw ya, ¹⁹ kasa kay kedha thana koeyma ubin memayipa apaw goewaw igililmaypa. Thanamun wakay thoemamay thanamun gamu igililmay a nabi apaw goewaw sirisiril, a sethabi sirisiril matha kedha patal puy midh. Mura Awgadhaw mina ngurpay adhapa mizin thanamun mina igililmayngu. Thanamun sethabi mabaygaw igililnga aykapuginga.

²⁰ 'A wara mabaygal thanamun igilaw sakaral matha kedha kapul midh mina boeradhanu pudhemin. Thana karngemin a ayman senawbi mina ya, koesimiz a koewsa puydhiz. Wara igililmayl puydhamoeyn 30 koewsal a wara 60 a wara 100.'

Buya ngaru nagepa gimal

(Luka 8.16-18)

²¹ Yesu lak adhamintidayzi ngurpay ayman thanamulpa, mina igilaw sakar midh nanga, 'Koey zageth mabaygan thungi manin a besininu apal wardhan, lawnga uthuy lagoenu apal. Nuydh ngaru gimal wanan nanu siyay lagoenu. ²² Mi zapul woerdhayzimayl nanga ngaru bangal woerdhayginga. ²³ Ngi nanga kawralnga, wa karngemin.'

²⁴ Nuy thanamulpa mulyadhin kedha, 'Mamu karngemin, mina yoepa a ngidh ayman sethabi zapul sena nginu pawa midh wara mabaygoepa, wa, nginu Daparaw Thathi lak bangal gimal kabuthan senawbi pawa ngibepa.

²⁵ Poeypiyam kulay Awgadhoengu a kurusipagemiziw nungu yapa; ngadh nanga moegina gasaman, Awgadhan bangal nubepa poeybane koezya. Ngadh nanga tidayginga, nungungu bangal adhapa mamayine, setha nungu mi moegina zapul.'

Yesun sakariya thoeyayzi ya, nagu koesimiz

(Mathayu 13.31-32,34; Luka 13.18-19)

²⁶ Yesu nuy matha umepu Awgadhaw Basalaya yadu poelgaypu, 'Awgadhaw Basalaya ngoedhe kedha nge, mabaygan kapul idiman mura nungu zagethaw boeradhoeriya. ²⁷ Kalanu nuy war zagethan meparu goeyga kubil koey garsar. Kasa midh kubil nungu uthuy, goeyga nuy gurguy ulaypu nungu ubilmaypa.

'Setha nungu uthuyzimayl kapul nanga kasa thanamun geth malguy puydhoedhin, a koesimoeydhin nubepa gumi. ²⁸⁻²⁹ Minguz kedha, na boeradhar waza kapu boeradhar, nagul balbayginga malguy palgidhin, kalanu kayn ay puydhaydhin, a burugam asidhin. Ay nanga giya asin sobowdhaw thonar gasaman. Senaw ngadh nanga uthudhin, nuy bangal sobaginga uzaridhe, giya aypa adhapa poethaypa.'

³⁰ Kalanu Yesu nuy nubepa yapu poeybiz kedha, 'Ngalpa kay mi kuykul ina Awgadhaw Basalaya sakar pudhaypa; ngath kay mi sakariya thoeyayzi ya pudhamoeypa? ³¹ Awgadhaw Basalaya na ngoedhe kedha nge mastadaw kapu midh nanga, na kuthuka wara kedha moegina kapugina ngithamun nagu lagoenu. ³² Kasa kay kedha ngidh nan boeradharoenu uthun na koesimiz koezya, war nagul kuthukamayl. Nanu thamal koey zapul uruypa padoepa aymoeypa matha ngoedhagidh nanu iradhoepe, a thanamulpa lag aymoeypa.' ³³ Nuydh koey garsar zapul

thanamulpa adhamintidaydhin a nuydh thana gabudhan ngurpamoeypu, thanamulngu koerawaygoengu.

³⁴ Nuydh wara thanamulpa mamu ngedh ngurpay aymayginga. Mura nungu ngurpayl thanamulpa mabaygoepa nanga, mura kakal ya matha ngoedhagidh aymoeyzimaya. Matha nuydh nungu niyay kazipa mina mura moegithap sakar madhin nungu ngurpay aykap midh nanga.

*Yesu gub a baw apa thayadhin
(Mathayu 8.23-27; Luka 8.22-25)*

³⁵⁻³⁶ Goeygiw kutapa nanga nuy nungu niyay kazipa kedha mulaydhin, 'Ngalpa thakaripa malu war doegam buwadhoepa.' Wa, nungu niyay kazil nubiya kalmel pathemidhin war doegam buwadhoepa butanu. Thanamuniya kalmel dhuray butal. Mabaygaw garsar kasa si kuniya wanaydhin.

³⁷ Thana nanga pungar, thanamuniya dhadhal gub mangaydhin, baw lugitharadhin butaw mina amadhan dudupay, woer kasa zapun muy thayar. ³⁸ Nuy Yesu senawbi thonar uthuy yoewir kunanu, guzinu kuyk woeydhayzinga mer. Thanamun aka mina koeyza; thana nuyn walman, kedha mulemin nubepa, 'Ngurpay Mabayg, kame! Kame! Ngidh midh wakay thoemamipa, in ngalpan amadhan dudupay?'

³⁹ Nuy nanga dan palaydhin nuy gubapa kedha mulaydhin, 'Mulupa pudi, ngi mingu puridha asinu?' a malupa nuy kedha mulaydhin, 'Thuma asir.' Sew kalanu mina koey idi pudhaydhin ngalagaw gub baw apasidhin.

⁴⁰ Kalanu nuy nungu niyay kazipa buwayl thayiz, kedha muliz, 'Ngitha mingu akan memayipa. Ngitha matha mina yapa thoemayginga ngayapa?'

⁴¹ Thanamun aka mina koey zapul, thana kedha kidhakidhan, 'In midh paru mabayg, gub a malu nubepa karngeminu?'

5

*Yesu nuydh wati mariw malayzinga balbay tidan
(Mathayu 8.28-34; Luka 8.26-39)*

¹ Thana Galilayaw Maluya bal pagadhin wara doegam buwadhoepa. Thana gasamoedhin Geroesinaw goegathoepa. ² Yesu nanga pagan butangu nubiya mangiz mabayg, wati mariw malayzinga. Nuy ngapa moeram gudoengu.

³⁻⁴ Nungu niyay lag sakaynu muynu, moeram gudoenu. Nuy koey thabukiriw mabayg kasa kay kedha mabaygan koey zageth nuyn yatharan. Matha kedha malil urikam matha ngoedhagidh lawnga nuydh lak papudhamoeyn, ngarangu a gethangu. Mabaygoepa matha ngoedhagidh lawnga nubepa kunumaypa. ⁵ Goeyga kubil koey garsar nuy kasa gurguy ulaypa moeram gudiya a padiya; ar pugepa, a nuy nungu geth gamu kulan papathamipa. ⁶ Koey sigapa nuydh Yesun imadhin, wa nuy zilmaydhin a kulun pasayniz nubiya parunu.

⁷ Nuy koey gimiy wal miyaydhin, 'Yesu Awgadhaw Kazi, nuy Awgadh koey gimal, ngi mi ubilmaypa ngapa ngayapa? Awgadhaw parunu ngidh kay ngayapa kuth thoerayg!' ⁸ Wagel kay senabi garkaz wal miyaydhin, Yesu kulay kedha mulaydhin, 'Wati mari ngi adhapa senabi mabaygoengu.'

⁹ Kalanu Yesu yapu poeybiz nubepa, 'Nginu nel nga?'

Nuy mabayg kedha nubepa muliz, 'Ngaw nel koeygarsar kuyk koeygarsar wati maril in gamunu muynu.' ¹⁰ Nuy koeyma thonaralnga Yesulpa yoewdhaydhin kedha, 'Maygi adhapa woeyayg wati maril thabi boeradharoengu.'

¹¹ Koeygarsar buruman amadhan padaw berowiya ay purthaypu. ¹² Thana wati maril Yesulpa mulemidhin, 'Ngoey kedha burumpa woeyay, ngoey kay setha muy aremipa burumoenu.'

¹³ Wa, nuy kudu madhin a thana wati maril dhanamaydhin mabaygoengu a burumiya uthemidhin. Sena burumaw woelak, thana mura padiya mulupa zilmemidhin, a dudupamoeydhin malunu adhal. Senabi burumaw garsar 2000 mura. ¹⁴ Thana burumaw danal poethay mabaygal zilmemidhin yangukudu madhin mudhaw lagoepa a matha kedha mura moegina mudhaw loegiya. Mabaygal imaypa ubin memayidhin, na za miza nanga aymaydhin.

¹⁵ A thana nanga Yesulpa, thana imadhin nuyn mabayg wati marin ngan na siparuy kulay. Thana nuyn dhoemawakulayg imadhin, a nuydh mina wakay thoemamay kuniya gasamadhan. Thana nanga iman thanamun aka koezya. ¹⁶ Thana ngaya na imadhin Yesun zageth, thana unamoeyr mabaygoepa kedha, zapul midh nanga aymoeydhin wati mariw moelayzi mabaygoepa, a matha kedha burumal midh na dhanamay.

¹⁷ Mabaygal Yesulpa mulemidhin kedha, thana bangal wanane senabi koe y boeradhar. ¹⁸ Yesu nuy butanu pathaydhin, nuy kulay nga nanga wati, mariw malayzinga ngapa Yesulpa a yoewdhaydhin kedha, 'Ngay kay ngibiya oesipa.'

¹⁹ Kasa kay kedha Yesu nuyn wadhadhin kedha, 'Lawnga, ngi kuniya tidi nginu lagoepa a nginu mabaygoepa, a thana yadu thuremoeyr kedha, kuykulmay mi mina za ngibepa ayman, a mina koerkak badhal pawa.'

²⁰ Wa, nuydh mabaygan Yesun wanan, nuy uzaraydhin 10 mudhaw lagoepa, senabi doegam nel Dekapolis. Nuydh thana mura yadu thuraydhin kedha, Yesu nubepa mi matha ngoedhagidh aymadhin. Mura setha ngaya nanga karngemin, thana mina madhu pamemidhin.

*Yesu dhoey nidhadhin yoepkaz kikirilayg
(Mathayu 9.18-26; Luka 8.40-56)*

²¹⁻²² Yesu a nungu niyay kazil, thana nanga kuniya tidemidhin wadhoegam buwadhoengu, mabaygan mina mura garwaydhamoeydhin nubepa. Nuy ka matha woerngu buwadhoenu mer, wara thanamun yoewthaw kuyku mabayg nel Zayroes ngapa sin nubiya parunu kulun pasayniz, ²³ a mina koeyma yoewdhiz kedha, 'Ngaw yoepkaz kaziw gar amadhan um, ngi gar aya ngaybiya asir. Ngidh gar kay kasa nanga geth wanaypa nabiya, nanungu umangu?'

²⁴ Kalanu Yesu nubiya asidhin, senawbi mabaygaw garsar lak nubiya wigel asimoeydhin, dhuray mamu zug nanamoeyr Yesuniya. ²⁵ Senabi thonara thanamuniya wara yoepkaz puzir. Na senabi yoepkaz moelpalan ipi yapyaydhin 12 wathoepa, goeyga kubil koeygarsar. ²⁶ Nadh mura doktal imaypa nuthaydhin, a thana mura yaynanob nuthemidhin dhoey nidhaypa nabepa, kasa kay kedha nanu kikir kasa lak mapu oesipu a bokadhza mura guythuyadhin.

²⁷ Senabi thonar nadh karngemidhin Yesun adhapudhay dhoey nidhay zageth, na kedha zoengu wigel asidhin Yesuniya. Mabaygiya dhadhiya nadh Yesun koe y sodh gethan gasamoedhin. ²⁸ Nadh nabiya kedha wakay thamamayidhin, 'Ngath kay na nungu koe y sodh gethan gasampa, ngay kay mura balbaygoesipa ngoezu nabi kikiringu.' ²⁹ Nadh na mi thonara gamu tharadhin Yesun sodh, senabi kikir nanu wath pathadhin, senabi thonara, nadh nanu gamunu muynu gasamoedhin kedha, na balbayg asidhin.

³⁰ Senabi thonara Yesu ngulayg asidhin kedha, nungungu woenab a poerapar adhapa miyaydhin; nuy kuniya tharaydhin a mabaygoepa yapu poeybaydhin kedha, 'Ngaw sodh, ngadh gethan gamu tharanu?' ³¹ Thana nungu Yesun niyay kazi nubepa kedha, 'Ngidh imayinga, ngibepa kakal kedha, in mabayg mina koey garsar zug nanamipa, ngi mipa yapu poeybepa kedha, ngin ngadh gamu tharanu?'

³² Kasa kay kedha Yesu ngaru nagay, imaypa kedha mabaygan ngadh nungu sodh gamu tharanu. ³³ Na yoepkaz na nanunguz ngulayg nanu gamunu kikir muwasidhin. Na matha uzaraydhin Yesulpa apa pudhaydhin nubiya parunu, nanu gamu gar lupar akan. Na mina mura soleginga yadu palgadhin zapul midh paru nanga. ³⁴ Kalanu Yesu mulaydhin nabepa kedha, 'Ngaw kazi uzar, woenab ngibiya kalmel; ngin kedha zoenguz mina dhoey nidhan, kuyk nginu mina yoepathaman.'

³⁵ Nuy nanga yadu umay Zayroesan zapa woeyay mabaygal ngabunadhin nungu lagoengu kedha yadaygal, 'Nginu yoepkaz kazin muwasinu; ngidh nuyn Ngurpay Mabayg yoelpayg nginu lagoepa, ngidh nungu thonar guythuyayg.' ³⁶ Yesu nanga thanamun yangu wakay gasamoedhin, nuy kedha mulaydhin yoewthaw kuyku mabaygoepa, 'Akan maygi, thanamulpa koerngayg, lak akag kasa mina yoepathamar.' ³⁷ Nuydh senabi mabaygaw garsar mura wadhaydhin, nuydh yoelpamoeydhin nubiya kalmel matha Petheru, Zemes, a nungu tukuyap Yoewane.

³⁸ Thana nanga amadhan aymoeydhin yoewthaw kuyku mabaygaw lagoepa nanga, Yesu imadhin kedha mabaygan may mar a thana mina koey gimiyaya may mar. ³⁹ Nuy nanga muy yoewthaydhin nuy kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngitha mingi mina koey gimiyaya may maypa, ina moegina kaz um mayginga, na kasa uthuy yuwipa.' ⁴⁰ Thana kasa giw mar nubepa. Kalanu nuydh thana sizi lagoengu mura adhapa wayaydhin muyngu. Nubiya si matha apu thathi a nungu pasi puziw mabaygal; thana muya uthemidhin na moegina yoepkaz ngalaga nanga yuwir.

⁴¹ Nuy nanu gethanu nidhaydhin a thanamudh kedha mulaydhin nabepa, 'Talitha kum.' (Aykap muynu kedha, 'Moegina yoepkaz, kaday tari, ngay ngibepa kedha muliz.') ⁴² Na moegina yoepkaz mina senabi thonara kaday tharaydhin, a mab uzaraydhin; na matha toewalob wathaylayg. Thana sethabet thonara mina koeyma madhu pamemidhin.

⁴³ Nuy thanamulpa mina koey ridha ya woedhan aymoeydhin, si muynu kedha, 'Wara bangal kobegadh mabaygoepa mulayg, ngath miza nanga aymoenu.' Nuy thanamulpa wara kedha mulaydhin, 'Ngitha nan aydu poeybaw.'

6

Yesulpa apasinga nungu goegathaw mabaygal (Mathayu 13.53-58; Luka 4.16-30)

¹ Senabi ngurpay kalanu Yesu nuydh senabi lag wanadhin, nungu mina geth lagoepa kuniya uzaraydhin kalmel nungu niyay kazi. ² Sabadhoenu nuydh nungu ngurpay kuyk aymoedhin thanamun yoewthanu muynu. Koeyma mabaygan ngaya nanga karngemidhin, thana mina koeyma madhu pamemidhin kedha, 'Ey, nuydh ngalagaz sethabet ngurpay zapul gasamoeydhin; nubepa koey ngulayg ngalagaz? Nuy midh paru ngulayg adhapudhay zagethoengu aymoeyle mabaygaw buth poethayle?' ³ Nuy kasa kamda, koey ngurpay mabayg lawnga, nuy miyay Mariyana kazi, a nungu tukuyपाल Zemes a Yoewsepa, Yudha, a Simiyon. A nungu babthal

itha muynu.' Kedha zoenguz thana nubepa koerngayl kawra mayginga, a apasinga.

⁴ Yesu kedha thanamulpa, 'Mura lagiya nanga peropethoepa koerngayl kawra aympa, a apasimoeypa, matha nungu goegathoenu koerngayginga mina koezya, a matha kedha nungu geth lagoenu, nungu kulkaw mabaygiya.' ⁵ Nubepa matha ngoedhagidh lawnga koey zagethoepa aymoeypa, kasa gegeyadh, nuydh matha moenarimayl kikiril mabaygal balbay tidadhin a dhoeynidhamoeydhin. ⁶ Nuy mina koeyma madhu pamaydhin nuydh nanga imadhin kedha mabaygan mina yapathamayginga nubepa. Thanamuniya thimedh mayginga.

*Yesu wayaydhin nungu toewalob niyay kazil
(Mathayu 10.5-15; Luka 9.1-6)*

Kasa kay kedha nuydh Yesu ngurpay matha ayimpu goegath goegathiya. ⁷ Wara goeyginu nanga Yesu ngapa thuraydhin nungu niyay kazil. Kalanu nuydh wayaydhin thana ukasar ukasar mura yaynanob goegathoepa. Nuydh thanamulpa kupay madhin thanamulpa mabaygoepa wati maripa adhapa maypa. ⁸ Nuydh yawoedhan aymoedhin thanamulpa kedha, 'Wara zapul bangal maygi ngithamuniya kalmel maboenu, matha boegi kedha. Kunaw susu lawnga, a rugaw yana lawnga, a bokadhza maygi ngithamuniya kalmel. ⁹ Ngitha bangal matha azaz ngaral kusumoene, a setha ngithamuniya mi rugal nanga soeyzipa; matha kedha, wara lak rugal maygi.' ¹⁰ Nuy lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngitha na mi lagiya muya idiman nanga, matha sew bangal kurusipa ngitha sizi wara goegathoepa ladhun.

¹¹ 'Ngitha nanga mi goegathan ayawal mayginga a koerngayginga nanga ngithamulpa, ngitha wara goegathoepa ladhun sizi. Ngitha buthu lupemin sanoengu; thana nanga iman, wa thana ngulayg asin kedha, thanamun koerngayginga koezya thana ngoedhe inuraw mabaygal nge.'

¹² Kalanu thana ladhudhin ukasar ukasar yaynanob maw siparu goegath, goegathiya kedha, 'Adhapa buwayl thayemiw ngithamun wati pawangu, garthil thayemiw Awgadhoepe.' ¹³ A thana wati maril adhapa mamayir mabaygoengu, a kikiril mabaygiya thana wakasan pinimoeypu, kalanu kuyku nidhamoeydhin thana thanamun kikiringu.

*Yoewane Paphayson kuthaw ya
(Mathayu 14.1-12; Luka 9.7-9)*

¹⁴ Thanamun Yoewdhayalgaw kuyku mabayg Erodh nuydh Yesun mura zagethaw yaday karngemidhin, kuyk Yesun ya mura goegathiya zoelmaydhin. Dhuray mabaygal sethabi thonara kedha, 'Nuy Yoewane Paphayso umangu kaday tharayngu! Nubiya kedha zoenguz senabi woenab mepa adhakupdhay koey zagethoepa aymoeypa.'

¹⁵ Wara kedha umamoeyrngu, 'Nuy peropeth Elayza!' a dhuray kedha, 'Nuy peropetha, setha kulay mi peropethal nanga kulay.' ¹⁶ Erodh nanga midh thonara karngemidhin nanga senawbi ya, nuy kedha mulaydhin, 'Senaw nuy Yoewane Paphayso! Ngath nungu kuyk adhapa pathadhin kulay, kasa kay kedha nuy midh paru lak igiliinga!'

¹⁷ Wagel kay mura thabi zapul, Erodh nuydh kulay Yoewane Paphayson kunumayo lagoepa gasamoedhin, kuyk nuydh nungu tukuypaw ipi nubepa ipi madhin. Nanu nel Erodhias. Na kulay Erodh nungu tukuypaw ipi, Pilipan ipi. ¹⁸ Yoewane nuy mura thonara kedha umepu Erodhalsa, 'Sena matha ngoedhagidh lawnga ngi niyaypa yoelapiz nginu tukuypaw ipiya.' ¹⁹ Nanu Erodhiasana ubi Yoewanelpa uma mathamoeypa, kasa kay kedha nabepa

kedha aymoeypa koey zageth. ²⁰ Minguz kedha, nanu alay Erodh nuy akan kedha wati zoengu aymoeyle. Nuy ngulayg kedha, Yoewane mina kapu akasizi mabayg, nuydh nuyn kedha zoenguz giyaw woengan umangu. Erodh nuyn ngulayg kasa kobegadh thonara thuran Yoewanen nubepa kurusipoegaypa. Erodhan kasa midh wakay thoemamay koey garsar aymoeypa, nungu kasa ngaru ubi Yoewanelpa.

²¹ Nadh Erodhiyas kurusipa aymoedhin nanu wati ubilnga zageth. Erodhan kazi mayzi goeyga nanga nuydh mina koey tha aymoedhin mura gabmenaw kuyku mabaygoepa, koewbu kuyku mabaygoepa, a matha kedha mura Galilayaw koey mabaygal. ²² Nanu Erodhiyasana yoepkaz kazin mina kapu girel aymoedhin mura mabaygiya parunu senabi thangu lagoenu. Erodh a nungu thurayzi mabaygal thanamulpa mina matha ngoedhagidh, koey dhiwalnga nanu sagul. Nuy kuyku mabayg nabepa kedha mulaydhin, 'Nginu mizoepa ubi, ngath kay ngibepa maypa.'

²³ Nuydh nabepa koeygarsar zapul pa ngoedhalmayl poeybaypa mayir kedha, 'In ngay Awgadhaw parunu ngibepa mina koey mina yadu umepa, ngath kay ngibepa ngaru maypa, kasa kay moegina mura ngaw niyay lagaw mina zoengu.' ²⁴ Kalanu na adhapadhadhin a nanu apupa yapu poeybaydhin kedha, 'Ngay kay mi zapa mulipa?' Na apu kedha mulaydhin, 'Yoewane Paphayson kuyk kedha thonara, adhapa pathayzinga.'

²⁵ Na yoepkaz kuniya Erodhalpa a kedha mulaydhin, 'Ngoezu ubi kedha ngidh ngayapa kedha thonara mar Yoewane Paphayson kuyk beseninu kay muynu aral.' ²⁶ Nuydh na Erodh gasaman nanga nuydh mina koerkak badh gasamoedhin, kasa kay kedha nubepa ubig oesipa lawnga, kuyk nuy nabepa mulaydhin mura mabaygaw parunu, nuy mi mina koey ya mulaydhin nanga.

²⁷ Nuydh nungu gamu puziw mabayg wayadhin Yoewanen kuykupa ngapa maypa. Nuy nungu gamu puziw mabayg uzaraydhin kunumay lagoepa, Yoewanen kuyk pathadhin. ²⁸ Kalanu nuydh nan beseninu muynu aradhin, a nabepa yoepkazipa madhin. Kalanu nadh nanu apupa madhin. ²⁹ Nungu nanga Yoewanen gamu puziw mabaygan karngemidhin nanga, Yoewanen kuykupoethay ya, thana ladhudhin a nungu gamu madhin. Kalanu thana moerama thayadhin. Kuyk mura nubi sirisir, Erodhan aka mina koeyza nuydh na senabi kasa ya karngemidhin kedha, Yoewane Papatayso lak kaday tharaydhin umangu. ³⁰ Yesun niyay kazin nanga zageth muwasidhin thana kuniya tidemidhin nubepa yadu thuraypa thana zapul midh paru nanga aymoeyr, a ngurpay thanamun.

³¹ Senabi thonara mabayg mina koey garsar, Yesu a nungu niyay kazil thanamulpa kasa aygudoepa gegeyadh. Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ayawal, ngapa ngaybiya asimoey, ngalpa mabaygoegi dhadhasakarpa ladhuypa ngoenapudhaypa, matha ngalpa.' ³² Kalanu thana thanamun butanu mamayidhin mabaygoegi dhadhasoekarpa ngoenapudhaypa.

³³ Kasa kay kedha mabaygan thana imaydhin a kulay thayamidhin ngaran gimiya, woelay woelay wamayir mura goegathoengu. ³⁴ Thanu na mangemidhin nanga Yesu kadaypa pagadhin a imadhin mabaygaw garsar; nungu koerkak badh miyaydhin thanamulpa, minguz kedha thana gar ngoedhe mamuy danal poethay mabaygoeinga. Sina nuydh matha ngurpay kuykayman mura zapun ngurpamoeyr thana.

³⁵ Goeyga na pawpa aymiz nanga, nungu niyay kazil ngapa nubepa a kedha mulemin, 'In goeyga mina pawpa, ina amadhan goegathoeinga,

ina zaginga thanamulpa aypa gasamoeypa. ³⁶ Ngidh thana wayi amadhan apawlagaw sawalagoepa a amadhan goegathoepa lak kay thana ayde barpudhamoeypa thanamulpa aygudoepa.

³⁷ Nuy kuniya thanamulpa kedha mulaydhin, 'Lawnga, ngitha thanamulpa ayde mamayi aygudapa.'

Thana kedha nubepa Yesulpa, 'Nginu ubi midh kedha, ngalpa kasa koeyma bokadhza sagul poelaypa, ngoey kay ngalagaz kedha koey bokadhza gasampa ten tawsan dolal sikedh, puy kunoepa barpudaypa thanamulpa aygudoepa?'

³⁸ Kalanu Yesu thanamulpa yapu poeybiz kedha, 'Ngithamuniya midh mura sey puy kusnaw susul. Ladhu imaypa.'

Thana na imiz thana nubepa kedha mulemin, 'Itha matha payb kunaw susul a ukasar wapi.'

³⁹ Yesu kedha muliz nungu niyay kazipa, 'Apa niyaypa mamayi setha mabaygal, kedha thana yaynanab, kapu maludh gamul bupiya gimiya niyaypa.' ⁴⁰ Thana gar thanamun kuwaya nithaman, wara kuwaynu pipti mabaygal, a wara kuwaynu andred mabaygal.

⁴¹ Kalanu Yesu sethapi payb kunaw kusuman a ukasar wapi. Nuy kalanu daparpa kadaypa nagaydhin a Awgadhoepa eso poeybaydhin. Nuydh kunaw susul kope tidamoeyn a nungu niyay kazipa kusuman thanamulpa mabaygoepa poeybaypa. A nuydh lak ukasar wapi kedha mamaman mura mabaygoepa. ⁴² Thana mura balbayginga maytha yoeruynga, senabi ay purthadhin, na kulay kasa moegina, ⁴³ kasa kay kedha ay muynu koey garsar, Awgadhan senabi moegina ay kedha madhin, thana niyay kazin thadha wanayzimayn toewalob mura liday aymoeydhin ayngu kunaw susul a wapi. ⁴⁴ Senabi moegina aydu poeybadhin nanga mabaygaw garsar mina koeyza, garkazil mura payb tawsan.

*Yesun mab woerab gimiya
(Mathayu 14.22-33; Yoewane 6.16-21)*

⁴⁵ Sew kalanu nanga nuydh nungu niyay kazil sobaginga wayaydhin butanu. Thana nubiya kulay war doegam buwadhoepa, goegath nel Bethsayda. Nuy mabaygoepa mura mulaydhin senabi thonara kedha, 'Ladhu.' Wa, thana mura ladhudhin kalanu.

⁴⁶ Mabaygaw yawal woeyay kalanu Yesu nuy padoepa kadaypa uzaraydhin, thoeythupoegaypa. ⁴⁷ Inur nanga toedimoeydhin, thanamun niyayziw ngulaynga, but matha malu dhadhiya pungar. Senabi thonara nuy Yesu matha gimanoeka, nungu kusayg lumadhoenu.

⁴⁸ Nuydh imadhin kedha, nungu niyay kaziw sirisir thana mina koey gubiya paypa thapar but. Goeyga pudhaynu nanga nuy thanamulpa pagan woerab gimiya mab woelmay. Nuy nanga yabay thoeyaydh miyaydhin nanga ⁴⁹⁻⁵⁰ thana nuyn imadhin nuy woerab gimiya woelmay. Thanamun wakay thoemamoeypa kedha, 'A! Mari senaw boey!' Thana ar pugemidhin, thanamun akal mina koey zapul, thana nanga nuyn imadhin. Yesu balbayginga thanamulpa mulaydhin kedha, 'Ngitha akag, in ngay.'

⁵¹ Kalanu nuy thanamuniya kalmel pathaydhin butanu. Sinubi thonara abere gub muwasidhin. Nungu niyay kazil mina koeyma madhu pamemidhin, muynu thana kedha memayiyir, 'In midh paru mabayg.'

⁵² Thana nungu kulay goeygiw zagethal pudhamayginga matha kedha payb tawsan mabaygal nanga aydu poeybaydhin. Thana sew aykap gasamayginga.

Yesu kikiril mabaygal dhoey nidhaydhin goegath nel Genesareth

⁵³ Kalanu thana wara doegam buwadhoepa thardhadhin, goegath nel Genesareth. Thana na si mangaydhin thana but kunaw urun aymaydhin, ⁵⁴ thana na kadaypa tadir nanga, sew goegathaw mabaygan nuyn ngurpadhin kedha, 'A, in Yesu.' ⁵⁵ Kalanu thana mura gurguy zilmemidhin yadu thuraypa kidhakidhan. Mura na goegathiya ya zilmaydhin nanga, thana mura thonara ngapa garwoeydhamoeypu nubepa kikiril mabaygal doey nidhaypa mamayidhin. Thana angemidhin uthuy lagoenu.

⁵⁶ Yesun mab ngalagiya thana kikiril mabaygal sepa thonarpa agay, nuy mi goegathiya woelmay a mi apaw lagiya woelmay, mabaygaw garsar ngalaga nanga, thanamun goegathiya dhadhiya thana sepa thonarpa mina agay. Thana nubepa siyara apa pudhemir a yoewdhemir kedha, 'Thana gar kay, nginu kasa kay nanga dhoemawak gamu thoeraypa? Thana kay gar mura balbayg asimoeypa.' Seta ngaya nanga mura kikirilgal nanga thana nungu dhoemawak nanga gamu tharal gethan, thana matha gethiya balbayg asimoeyr, mura thanamun kikiringu yaynanob.

7

Wara ngurpay thanamun Yoewdhaylgaw thathiw thathingu ngapa (Mathayu 15.1-9)

¹ Wara thonara dhuray yoewthaw koey mabaygal, Parasayalgal a sabiw ngurpay mabaygal ngapa Yesulpa ladhudhin. Thana wara koey mudhaw lagoengu, Yoerusalemoengu. ² Thana imadhin kedha dhuray nungu niyay kazil getha garwalgayginga ay purthay thonara kedha lawnga kedha Parasayalgaw kulba pawa midh nanga gethoepa garwalgaypa.

³ Parasayalgal a mura Yoewdhayalgal thanamulpa kasa matha aygu-doepa lawnga getha garwalgayginga, thana kay ngaru kulay gethal garwalgemipa thanamun thathiw thathiw ngurpan midh nanga parunguz ngapa. ⁴ Thana na nanga ayde gasamoeyn, ayngu sakariya lagoengu thana ngaru kulay garwalgane, kasa matha purthayginga, a matha kedha koey garsar dhuray thanamun igililmay pawal thana gasamoeydhin thanamun thathiw thathingu; panikinaw a abuwwasagidhaw, a komal ngukiw zapul.

⁵ Kalanu thana Parasayalgal a sabiw ngurpay mabaygal Yesulpa ya-pupoeybemidhin kedha, 'Nginu niyay kazil mingu ngoeymudh kulay igililmaydh zageth mabaginga, thana kasa getha garwalgayginga aygudoepa?'

⁶ Yesu kuniya kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngitha kasa mamuy goengawl gimiya oengempu. Senabi kulba peropeth Isaya, nuydh ngitha yadu mayparuy, nungu Minar Poelayzinga kedha, "Sethabi mabaygal ngoena thawmanin thanamun gudan, kasa kay kedha ngoenakap koeysigal.

⁷ Thanamun thawmay wara mina aykapuginga, thana kasa gub sagul poelaypa thawmaythu, a thanamun mina ngurpay kasa koew apa goewaw mabagaw aymayzimayl, Awgadhw aymayzimayl lawnga."

⁸ 'Wa, ngitha kasa mabaygaw aymayzimayl kulay thayamoeydhin, a Awgadhw aymayzimayl sabil kay ngitha mayginga.' ⁹ Nuy matha umay kedha thanamulpa, 'Ngithamulpa kedha, ngitha mina koey ngulaygal Awgadhw sabi midh nanga, kasa kay kedha ngitha Awgadhw sabi pasinu wanan a ngithamun geth aymayzi sabiw yangukudul kay gima thoeridhoemoeypa, a yakaman mabaygoepa. ¹⁰ Awgadhw wara sabi Moselpa maynguzinga kedha, "Ngidh nginu apu thathipa ngaru apa

puðhepa, ngidh nginu apu lawnga nginu thathi mulamoeyn nanga, sabiw mabaygan ngin bangal umapa wayane.”

¹¹ ‘Mina pawa kedha, mabayg sike kapu rugalayg, nuydh ngaru nungu apu thathi sib wanampa, kasa kay kedha ngithamun geth pawa mina wardh; ngitha ngulaygal ngoelkay ya woedhay ayimpa Awgadhoepa kedha, “Ngath wagel bangal mura itha thabi rugal Awgadhoepa m-mayine.”* ¹² A kalanu ngitha ngulayg nuyn senawbi mabayg lawnga manin nungu apu thathipa zangu aymoeyle, kuyk nuydh ayman ina korbaniw yangukudu kedha, “Itha maygi rugal, Awgadhoepa adhapa thamayzimayl.” ¹³ Ngitha kedha zoengu Awgadhaw sabi adhapa idimoeypa a ngithamun thathiw thathiw aymayzi sabi kay ngitha ayimpa; ngitha mura thonara kedha memayirngu.’

Dhuray zapul ngulayg mabayg kusikus palan

¹⁴ Kalanu Yesu mura mabaygal lak nubepa thuraydhin a kedha mulaydhin thanamulpa, ‘Kurusipagemiw ngayapa a gasamaw kaykedh, ¹⁵ Wara gegeyadhoeringa mabaygaw gudiya adhaz za muya uthiz nubepa kusikus poelaypa; kasa kay kedha setha nanga mi zapul nanga mabaygoengu adhapuydhepa ngulayg nuyn kusikus palan, matha kedha nungu ngoenakap wakay thoemamayl, a yangukudul a zagethal.’†

¹⁷ Kalanu nuy sizi uzaraydhin a lagiya muya uthaydhin; nuydh mabaygal si adhal wanaydhin. Lagoenu muynu nanga nungu niyay kazil nubepa yapu poeybemidhin kedha, senabi adhamintiday yangukudu nungu.

¹⁸ Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, ‘Ngitha mipa matha tidayginga, matha kedha mura mabaygal midh? Mabaygaw gudiya nanga mi zapul muya uthemipa adhaz nuyn mabayg kusikus poelayginga; ¹⁹ minguz kedha, thana nungu ngoenakap muynu gasamoeyginga, thana kasa maythanu muynu lak sizi adhapa mamayin nungu gamungu.’ Yesu na kedha mulaydhin nuydh imaypa yakamar kedha, mura aydel mabaygoepa balbayginga aygudoepa.

²⁰ Nuy matha umay, ‘Mabaygoengu nanga gudiya ya adhapadhan nanga ngulayg nuyn kusikus palan. ²¹ Minguz kedha, mabaygaw ngoenakapoengu mura wati wakay thamamayl, ngoewakaziw kawaku wati pawa, za puru, a mabaygaw mathamay, ²² wara alay ipiw wati pawa, kunubur, wara mabaygaw mina zapa ubin mepa, ngoelkay yangukudul, nginu geth wati wakay thamamayl, uwanmay, a kaliya thoeray, a gamu dhub yoewrui, a matha kedha wakay thoemamaygi za aymay.

²³ ‘Wa, itha mura thabi zapul mabaygoengu muyngu adhapuydhepa, wa thana ngulayg mabayg nubi zapun kusikus palan.’

Wara goegathaw yoepkaz nanu mina yoepathaman koeyza

²⁴ Kalanu Yesu nungu niyay kazil kaday tharaydhin, a wanaydhin senabi lag. Thana miyaydhin Tayaraw, Saydonaw mabaygaw boeradharoepa. Thana kasa gumi muy uthaydhin lagoepa ngoenapudhaypa, kasa kay kedha mabaygal ngaru ngulayg gasaman.

²⁵ Wara yoepkaz ngoenu nanga yoepkaz kazi wati mariw malayzinga, nadh ya gasaman, a mina senabi thonar na ngapa Yesulpa a apa pudhaydhin nungu siyara. ²⁶ Na senabi yoepkaz, Isoereylaw mabayg lawnga, na Goerikaw yoepkaz, a nanu geth lag Siriya Ponesiyanu. Na kasa koeyma yoewdhaydhin Yesulpa kedha, nuydh kay senabi wati mari

* **7:11** Nubi pawa nanga thanamudh kedha, korban. † **7:15** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha 16. Ngitha ngaya kawralmayl, wa koerngayl kawra mariw, a mamu gasamaw.

adhapa woeyaypa nanu kazingu. ²⁷ Nuy nabepa mulaydhin, ya matha ngoedhagidh aymoedhin kedha, 'Mamu kulay ay poeyban moegina kazipa, matha ngoedhagidh lawnga ngath thanamun ay apa thayan thoebudh umaypa.'

²⁸ Wa, senabi Goerikaw yoepkaz nadh mina sobaginga gasaman, nungu aykap muynu miyay. Na kuniya mulaydhin Yesulpa, 'Wa, ngi mina yadu umepa, kasa kay kedha, thoebudh umay ngulayg purthan moegina kaziw ayngu burul biregoengu mulupa pudhayzimayl.'

²⁹ Yesu kuniya mulaydhin nabepa kedha, 'Nginu ya mina matha ngoedhagidh, kuyk nginu senabi ya, nginu yoepkaz kazi ngaru balbayginga; senabi wati marin nuydh muwasin, adhapadhan nanungu. Ngi matha uzar nginu lagoepa kuniya.'

³⁰ Wa, na miyaydhin. Nadh nanga lag gasamoedhin, nadh kedha imadhin, moegina kaz balbayginga yoewipa nanu uthuy lagoenu, wati marin nuydh kasa wanadhin nan.

Yesu muwamay a dhugi mabayg dhoeynidhadhin

³¹ Wa, Yesu a nungu niyay kazil kalanu sizi Tayaroengu, miyaydhin Sidonaw yabuya Galilayaw Malu buwadhoepa; wara goegathaw nel Dekapolis sipa amadhan nabiyaya muynu ten goegathal. ³² Thana malu buwadhoenu ngabunadhin nanga, thana mabaygan nubepa madhin nuy muwamay a nuy dhugi. Thana yoewdhemidhin Yesuniya nubepa dhoey nidhaypa.

³³ Yesu nuyn thanamulngu moegina pasipa yoelpadhin mabaygoengu, a nungu gethaw dhimur kawra goganu wanemoedhin a nuy mosal adhaydhin nungu dhimuriya, kalanu yagi mabaygaw noeythay wanadhin.

³⁴ Kalanu nuy kadaypa nagaydhin daparpa a kuniya poeybaydhin a kedha mulaydhin senawbi mabaygoepa thanamudh kedha, 'Epapatha!' (Muynu aykap kedha, 'Gud pudhar!')

³⁵ Mina senabi thonara muwamay nungu kawra gud pudhaydhin, nuydh karngemidhin mabaygaw ya a nuy yangukuduya ya mulaydhin mina thepadhanga ³⁶ Yesu thanamulpa kedha mulaydhin, 'Wara bangal mabaygoepa mulayg.' Kasa kay kedha thana ngaru sethabi ya umamoeyr. Kalanu Yesu lak wadharngu thana kasa kay kedha senabi ya mina mura zilmaydhin.

³⁷ Mabaygaw mina koeyma maril zizimoeydhin a madhu pamemidhin kedha, 'Nuydh kasa mura zapul mina balbayginga aymoeypa. Imaw nuydh muwamay kawral dhoey nidhamoeypa a matha kedha dhugi dhoey nidhepa.'

8

Yesu nuydh aydu poeybaydhin 4,000 mabaygal (Mathayu 15.32-39)

¹ Soeyzi pawpa thawpaynga lak koeygarsar mabaygal ngapa Yesulpa. Kalanu thana aypa thawpay asimoeyn. Yesu nuydh nungu niyay kazil thurimoeydhin a thanamulpa kedha mulaydhin, ² 'Ngaw kasa koerkak badh mizin mura thabi mabaygoepa. Thana matha ngaybiya puzimoeypu thoeri goeygipa, a thana mina aygudagasin. ³ Ngaw ubiginga kedha thana kasa kuniya wayamoeyn maytha aygimayl, thanamulngu bibirigoesile maboenu dhadhal.'

⁴ Thana niyay kazil kedha, 'Ina mina mabaygoegi lag, ngalpa ngalagaz ay gasampa kedha koeygarsar mabaygoepa?' ⁵ Yesu yapupoeybaydhin kedha,

'Ngithamuniya midh mura kunaw susul?' Thana kuniya mulemidhin, 'Matha seben.'

⁶ Kalanu nuy mura mabaygoepa mulaydihin kedha, 'Ngitha sew apa thayaw boeradharoenu.' Kalanu Yesu kusumadhin sethabi kunaw susul, kalanu eso poeybaydihin. Nuydh kunaw susul kope tidamoeyn a nungu niyay kazipa kusunan a thanamulpa mabaygoepa poeybaypa.

⁷ Thanamuniya lak moenarimayl wapil, Yesu lak thana yoewdhamoeydihin, wagel niyay kazipa mamayidhin, thanamulpa poeybaypa. ⁸ Mabaygan mura purthadhin, a balbayg asidhin, 4,000 mabaygal mura. ⁹ Kalanu thana niyay kazil wanayzi aydel garpathamoeydihin seben lidhay mura guda poelamal. Nuydh Yesu thana wayaydihin mabaygal. ¹⁰ Kalanu nuy butanu pathaydihin kalmel niyay kazil nungu. Thana memayidhin wara goegathaw lag nel Dalmanutha.

Yoewthaw koey mabaygal Parasayalgal adhapudhay zageth lumaypa Yesuniya

(Mathayu 16.1-4)

¹¹ Wara thonara dhuray koey mabaygal, Parasayalgal ngapa Yesulpa ya pathukamoeypa. Thanamun ubi kedha thana nuyn karum palan, nuthay ayimpa nubepa. Thana nubepa kedha, 'Ngidh ngoeymulpa nginu poerapar yakamar, imaypa kedha ngi Awgadhaw purkapa balbayginga?' ¹² Yesu ridh koewba asidhin thanamulngu kedha, 'Minguz kayibaw mabaygal mura thonara adhapudhay zageth purkaw imaypa umamoeypa? Lawnga ngay ngithamulpa kedha, kedha ngoedhal za ngithamulpa purkaw imaypa lawnga!'

¹³ Kalanu nuydh waniz thana, nuy lak butoepa kuniya tidiz, a thardhan wara doegam buwadhoepa, senabi maluya.

Ngitha koey poeypiyam Parasayalgaw gamu dhuba yoewruyle a matha kedha kuyku mabayg Erodh

(Mathayu 16.5-12)

¹⁴ Thana niyay kazin matha ngoedhagidh thoewaw ayde mayginga, matha urapun thana madhin thanamuniya kalmel butoepa. ¹⁵ Yesu nanga thanamulpa mulaydihin kedha, 'Ngitha koey poeypiyam bangal thanamun Parasayalgaw gamu dhuba yoewruyle, a thanamun kuyk Erodh.'

¹⁶ Thana niyay kazil thana thanamulngu umamoeyr kedha, 'Nuy kedha zoengu bredaw ya muliz, ngalpa bred mayginga.' ¹⁷⁻¹⁸ Yesulpa kakal kedha thana mi ya na umamoeypa. Nuy thanamulpa kedha mulaydihin, 'Ngitha midh paru bredaw ya umamoeypa, "Ngalpa bredoegigal." Ngithamuniya ngulayg mayginga, ruwamayginga, thigil koey sobalmayl. Ngitha purkalgal, midh paru imayinga; ngitha kawralgal, midh paru koerngayginga? Ngitha wakay thayemin a? ¹⁹ Ngath nanga mamayidhin a pathidhemoeydihin payb kunaw susul, payb thawsan mabaygoepa, midh wanayzi burul ngapa liday wangamoeydihin, guda palampa?' Thana nubepa modhabiya kedha mulemidhin, 'Toewalob lidhay.'

²⁰ A nuy lak yapu poeybaydihin thanamulpa kedha, 'Ngath nanga pathidhemoeydihin seben thoewa ayde, po thawsan mabaygoepa, wanayzi lidhay midh, moegina buru guda poelamal, thadha wanayzimayl, ngitha midh mamayidhin?' Thana kedha, 'Seben.' ²¹ Yesu lak mulaydihin thanamulpa, 'A ngitha midh, matha imayinga a tidayinga?'

Yesun nuydh maygum dhoeynidhadhin

²² Thana ngapa wara goegathoepa Bethsayda, wara mabaygal nubepa madhin maygum, a Yesulpa yoewdhadhin lak nuy nidhiz nubiya. ²³ Yesu

nuydh nuyn maygum gethiya yoelpadhin mudhaw lagoengu adhapa; kalanu nungu purkanu mos woeydhadhin, kalanu Yesu geth gimal wanadhin a yapu poeybadhin nuyn, 'Ngidh zapul imiz a?'

²⁴ Nuy maygum kadaypa nagiz a kedha muliz, 'Wa, ngay nagiz kasa moegina imiz, mabaygal ngoedhe puyl nge toedipa.' ²⁵ Yesu lak geth wanan maygumaw purkanu. Nuydh mayguman koeyma nuthadhin noegaypa senabi thonara nuydh mina kuniya gasaman nungu purkaw zuru; nuydh iman mura zapul koey pudumayl. ²⁶ Yesu nuyn kuniya wayan lagoepa, a kedha muliz, 'Ngi goegathoepa kay mabayg.'

*Petheru ya mulaydhin kedha, 'Ngi mina Keriso'
(Mathayu 16.13-20; Luka 9.18-21)*

²⁷ Kalanu Yesu a nungu mura niyay kazil memayidhin wara goegathoepa nel Sizariya Pilipiya. Dhadhal nuy thanamulpa yapu poeybaydhin kedha, 'Ngayapa mulemiw, mabaygal midh umamoeyrngu kedha, ngay nga?'

²⁸ Thana nubepa kedha mulemidhin, 'Mabaygal kedha, ngi umangu lak igililnga. Wara mabaygal kedha, ngi Yoewane Paphayso, a wara kedha, ngi Elayza, a wara kedha ngi wara kulkubaw peropetha.'

²⁹ Nuy lak yapu poeybaydhin nungu niyay kazipa kedha, 'Ngithamun wakay thoemamay midh, ngay nga?'

Petheru kuniya nubepa kedha mulaydhin, 'Ngi mina Keriso, ngapa Woeyayzi Mabayg.*' ³⁰ Kalanu nuydh thana koey dharadh gud wadhamoeydhin mabaygoepa mulayle kedha nuy nga nanga.

*Yesu nuy mulaydhin nungu kikir a nungu um
(Mathayu 16.21-28; Luka 9.22-27)*

³¹ Kalanu Yesu kuyk aymoedhin ngurpan nungu niyay kazipa kedha, 'Mabaygaw Kazin bangal ngaru gegeyadh gasamoene mura zoengu a thana yoewthaw kuyku mabaygal bangal ngoena adhapa yawaypu. A matha kedha kuyku misnarel a sabiw ngurpay mabaygal, thana bangal ngoena uma mathamoene. Thoeri goeygi koeliya ngay bangal kaday tharedhe igilpa.' ³² Wa, Yesu na mura kakal aymoedhin nungu kuthaw thonara. Petheru nuyn moegina adhapa yoelpadhin sizi kalanu mulaydhin kedha, 'Kuykulnga, kedha gar maygi, ngibepa umapa lawnga.'

³³ Kasa kay kedha nuy nanga Yesu kuniya nagaydhin nungu niyay kazipa. Nuy Petherulpa kedha mulaydhin, 'Ngaybiya kaliya thayay, ngi ngoedhe Sathana, ngidh Awgadhaw doegamuya zapul aymayginga, ngi kasa mabaygaw ubil zapul aymoeypa.' ³⁴ Nuydh kalanu mura mabaygal thuraydhin a nungu niyay kazil, kedha mulaydhin thanamulpa mura, 'Mabayg nga nanga nungu ubi nuydh ngaybiya asin, wa yakanuriz nungu ubilnga a ngaybiya asir ngaw mab ngalagiya nanga. Ngitha bangal imane koey mangal puy, sathawro ngaw thabaynu. Kedha midh mura ngaybiya asin, ngidh ngaru nginu sathawro manin mura goeygiya, ngath midh nanga.

³⁵ 'Setha ngaya nanga thanamun ubi kedha thana thanamun igililnga danal poethaypa, thana kasa guythuyamoeyne bangal thanamun igililnga. Ngadh nanga nungu igililnga kasa guythuyan kuyk nungu danal poethay ngayapa, nuy kedha mabaygan ngaru gasamoene bangal nungu igililnga.

³⁶ Matha ngoedhagidh midh, mabaygan sike mura nabi apaw goewaw kapu rugal gasamoeyne, kasa kay kedha nuydh nungu mina igililnga guythuyaypa. Lawnga sena gegeyadh. ³⁷ Zaginga wara nubepa maypa nungu mina igililnga kuniya gasamoeypa.

* 8:29 Thanamun yangukudu kedha, Mesija.

³⁸ ‘Nga nanga aziran mepa ngawngu a ngaw yangukudungu, wa Mabaygaw Kazi ngaru senawbi mabaygoengu aziran bangal memayine, ngaw kuniya mangay nanga wagel. Koey poeraparal thonara, ngaw koey poerapar a matha kedha Ngaw Thathingu poerapar, a nungu maygi angelal kalmel.’

9

*Yesu wara gamu aymaydhin sey padoenu
(Mathayu 17.1-13; Luka 9.28-36)*

¹ Yesu matha umepu thanamulpa kedha, ‘Yakanurayg, dhuray mabaygal itha, thanamulpa umapa lawnga, kurusipa thana Awgadhaw Basalaya thanamun purkan imane, a nanu mina bibir.’ ² Siks goeygiw koeliya nanga Yesu nungu gamu puziw mabaygal yoelpamoeydhin Petheru, Zemes, a Yoewane. Thana yoelpaydhin kadaypa koey padoepa. Thana si thanamun kusaygal. Thana nanga Yesulpa nagemir thana imadhin Yesun gamu sakariya thoeyay wara ngadh asidhin. ³ Nungu gamu rugal lak kedha goerab gamul koethilmayl aymoeydhin, wara mabaygan kedha gamupa dhoemawak garwalgayginga nubi apa goewanu.

⁴ Thana niyay kazil mura imadhin kedha, wara ukasar mabayg Yesuniya ya soegul siyamar, Mose a Elayza. ⁵ Senawbi thonara Petheru Yesulpa kedha mulaydhin, ‘Ngi waza ngoeymun Ngurpay Mabayg. Itha mina balbayginga ngalpa itha, ngoey sike ngithamulpa yaynanob thoeri iradh lagal aymoeypa, ngibepa, Moselpa, a Elayzalpa.’ ⁶ Wa, nungu Petheru a ukasar nungu igalayg thanamun aka mina koeyza, nuy koerawayg kedha nuy kay mi yangukuduya balbayginga ya mulepa.

⁷ Kalanu koey iradh al ziya thanamuniya gimal pudhaydhin. Sizi ziyangu thana yangu wakay gasamadhin kedha, ‘In ngaw geth mina mamal garkaz kazi, kurusipagemiw nubepa.’ ⁸ Ziyaw kalanu nanga thana nagemidhin sobaginga imadhin matha Yesun, wara mabaygoevinga pasinu.

⁹ Thana na padiya mulupa tadir nanga Yesu mina koeyma mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Wara bangal mabaygoepa mina sogum mulayg, ngitha miza nanga imanun, kurusipa bangal Mabaygaw Kazi umangu kaday tharedhe.’ ¹⁰ Thana nubepa karngemidhin, kasa kay kedha thana matha thanamuniya muynu nungu yangukudu pudhamoeyr kedha, ‘Ina na “umangu kaday tharay yangukudu” aykap muynu miyay?’ ¹¹ Thana Yesulpa yapu poeybemidhin kedha, ‘Kuykulnga, ngoey imadhin gimal padoenu Elayza ngibiya kalmel. Thana sabiw ngurpay mabaygal midh paru kedha ngurpan aymarngu, Elayza bangal ngapa kuniya tidhedhe, nungu kalanu Awgadhaw Woeyayzi Mabayg kakal yakamiz mabaygoepa?’

¹² Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, ‘Wa mina, senabi kulba peropeth Elayza, nuy ngaru ngapa kulay, mura zapul balbayginga lak ayman. Kedha nanga, Maygi Thusin midh paru ngalpan ngurpan kedha, “Mabaygaw Kazi ngaru kikir koeyma gasaman ngalpalpa, a mabaygan nuyn adhathoeyaypu.” ¹³ Ngay ngithamulpa kedha muliz, Elayza muwasidhin nuy kuniya tidaydhin ngapa, a thana matha kedha nubepa gegeyadh danal pathadhin nuyn. Thana thanamun ubinu zapul matha aymoeypu, matha kedha mina poelayzinga midh nanga.’

*Moegina garkaz wati mariw malayzinga Yesu dhoey nidhadhin
(Mathayu 17.14-21; Luka 9.37-43)*

¹⁴ Yesu a nungu thoeri niyay kazil nanga mangemidhin nungu wara niyay kaziya, mabayg mina koeygarsar thanamuniya. Dhuray sabiw

ngurpay mabaygal ya pathowkamoeyr niyay kaziya. ¹⁵ Thana nanga mabaygan Yesun iman thana madhu pamemin, a tari zilmemin nubepa, a ayawal manin nuyn.

¹⁶ Yesu yapu poeybaydhin nungu niyay kazipa kedha, 'Ngitha miyaw ya pathridhamoeypa thanamuniya?'

¹⁷ Urapun mabayg sizi mabaygaw miyayngu kuniya muliz, 'Ngurpay Mabayg, ngath ngaw kazi ngapa manu ngibepa, kuyk nubiya muynu wati mari a nuy dhugi. ¹⁸ Midh thonara nanga wati marin nuyn gasaman, nuyn mulupa thayan boeradharioepa, a nubiya sik adhapadhan gudiya, a dhang tikitik nudheman, a nungu mura gamu puridhar asin. Ngay ngingu niyay kazipa mulaydhin wati maripa adhapa moeypa, kasa kay kedha thana yan.'

¹⁹ Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngitha nubi maykuyk, ngitha mina wara pawalgal, ngithamun mina yoepathaman gegeyadh, ngay in mi kuykuthalnga kalmel. Ngaw gamu koewba asin ngithamulngu, mariw kay sena moegina garkaz ngapa ngayapa!'

²⁰ Wa, thana nuyn ngapa madhin Yesulpa. Sobaginga wati marin Yesun iman, nuydh gegeyadh manin moegina garkaz, boeradharioepa mulupa thayan a boeradhariya paw tharipa sik gudanu. ²¹ Yesu yapu poeybaydhin senabi moegina kaziw thathipa, 'Mi kuykuthalnga nuy kedha?'

Nuy thathi kuniya mulaydhin kedha, 'Mapethoengu kuyk aymoedhin.

²² Koey garsar thonaralnga wati marin nuthayngu nubepa uma mathamoeypa, muypa thoeayypa, a wara thonara woerpa thoeayypa nubepa uma mathamoeypa. Ngidh gar koerkak badh gasaman ngalbelpa a ibupuydhaypa. Ngina nanga ngulayg, ngidh gar aymar.'

²³ Wa, Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngi mipa kedha ngayapa, "Ngi nanga ngulayg", ngidh koersar wakay thoemamipa, lawnga midh? Wara zagethoeginga, ngidh nanga mina yoepathaman, na za sobaginga aymiz.'

²⁴ Moegina kaziw thathi nuy gar koeyma muliz, 'Ngaw mina yoepathaman mepa, kasa kay kedha moegina, ngidh gar ngoena ridh palan a koesimar ngaw mina yoepathaman?'

²⁵ Yesu imadhin kedha, palay moegina buthag asimoeyn zagethoepa, mabaygan amadhan palamulpa. Nuy kedha mulaydhin wati maripa, 'Ngi wati mari dhugidh a muwamay, ngay ngibepa muliz, ngi adhapa soeyzi moegina garkazingu. Lak bangal nubepa kuniya tidayg!'

²⁶ Wati mari ar pugiz, a kasa thayan nuyn garkaz mina gegeyadh, nungu gamu mura puridhar asin, a nuy mari adhapadhadhin nungungu. Kalanu moegina kaziw gamu koeyma sin thayadhin, ngoedhe uma gamu nge. Thana mura mabaygal kedha, 'Senaw nuy umanga.' ²⁷ Kasa kay kedha Yesu nubiya gethanu nidhaydhin a ibu puydhadhin nuyn a kaday tharadhin. Kalanu moegina garkaz balbayginga taraydhin.

²⁸ Wa, Yesu muy yoewthaydhin lagiya, a kalmel nungu niyay kazil. Thana muynu nubepa kedha yapu poeybemidhin, 'Midh paru ngoey wati mari adhapa mayginga, ngoey koeyma nuthemidhin?'

²⁹ Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Matha thoeythu poegay balbayginga kedha wati maripa adhapa maypa, wara za lawnga.'

*Yesu lak mulaydhin nungu kuthaw ya
(Mathayu 17.22-23; Luka 9.43-45)*

³⁰ Yesu a nungu niyay kazil kalanu thana sizi ladhudhin Galilayaw yabuya, kasa kay kedha thana koey yabuya lawnga, Yesun ubiginga mabaygoepa ngulayg oesipa kedha nuy ngalaga nanga. ³¹ Kedha zoenguz kedha, sena waza nungu ngurpay thonar nungu niyay kazipa kedha,

'Mabaygaw Kazi bangal wati mabaygoepa manine, thana bangal nuyn uma mathamoene. Kasa kay kedha thoeri goeyga koeliya nuy bangal kaday tharedhe igililmaypa.' ³² Thana tidayinginga, gasamayginga nungu ngurpay aykap a thana aka gasamar nubepa kuniya yapu poeybaypa.

Mabayg nga mina koey gimal

³³ Thana nanga Kapeniyamoenu mangemidhin, thana kalanu muya uthemidhin lagiya. Si muynu Yesu yapu poeybaydhin nungu niyay kazipa kedha, 'Ngitha mi moegithap ya umamoeydha ngalpa nanga ngapa tadidha?' ³⁴ Kasa kay kedha thana nubepa kuniya ya mulayginga; minguz kedha thana ya pathowkamoeyr yabugudoenu dhadhal kedha, 'Ngalpalngu nga lak mina koey gimal.'

³⁵ Yesu thana thuraydhin nungu toewalob niyay kazil, a kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngithamulngu nga nanga kulay thoeyaypa ubin mepa, nuy ngaru mura mabaygiya wagel, a kasa mabaygoepa nuy ngaru ibupuydhay mabayg.' ³⁶ Kalanu nuydh moegina kaz madhin a thanamuniya parunu kaday tharaydhin. Kalanu Yesu nuyn gamupa gasamoedhin a kedha mulaydhin thanamulpa, ³⁷ 'Mabaygan ngadh nanga ngaw nel tharan moegina kazipa ayawal maypa, nuydh matha kedha ngoena ayawal manin, a muynu nanga matha ngoena lawnga ayawal manin, nuydh urapun mayn ayawal manin ngoena ngadh nanga ngapa wayadhin.'

Nga nanga ngalpalpa wati igalayg lawnga nanga nuy ngaru ngalpan mabayg

³⁸ Yoewane kalanu Yesulpa kedha muliz, 'Ngurpay Mabayg, ngoey mabayg iman, nuydh ngingu nel thoeraypu wati maripa adhapa maypa mabaygoengu, a ngoey kay nuyn lawnga manu, minguz kedha nuy ngalpan thamu mabayg lawnga, ngalpaniya puziginga.'

³⁹ Kasa kay kedha Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngitha nuyn lawnga maygi. Mi mabaygan nanga ngaw nel tharan adhapudhay zagethoepa aymoeypa, nubepa koey zageth ngayapa adhiya thoeraypa lak sisi. ⁴⁰ Mabayg nanga nga ngalpalpa wati igalayg lawnga nanga nuy ngaru ngalpan mabayg.

⁴¹ 'Ngay ngithamulpa mina ya mulepa, mabaygan ngadh nanga ngibepa woeniw nguki poeyban, kuyk ngi Kerison mabayg, nuydh bangal ngaru nungu modhabiya gasamoene, kuyk nuydh ngaw nel kadaypa manin ngaw ubilnga ayman ngaw mabaygoepa. ⁴² Wara ina kedha, ngadh nanga moegina kazi adhapa ruwaman ngawngu, a mathaman nungu moegina kaziw mina yoepathaman, nubepa senawbi mabaygoepa balbayginga nay, koey kula muduloenu yatharan kalanu nuyn malupa thayan. Nungu mabaygaw kuth ngaru gegeyadh. ⁴³ Ngingu gethan nanga wati pawa ayman, ngidh nan sobaginga adhapa manin ngoedhe kedha ngidh ngingu geth midh nanga adhapa pathan. Ngibepa matha ngoedhagidh midh kedha, ngingu mura gamu senawbi koey muypa thayan, lawnga midh ngidh guythuyan urapun thugal ngingu gamungu a ngi gethagi mabayg muya uthiz mina igililmaynu a? Senabi muy ngaru woesimoeyginga.*

⁴⁵ Ngingu ngar lak kedha wati pawal boeradharoenu tariz nanga, ngidh nan sobaginga adhapa manin ngoedhe kedha ngidh ngingu ngar midh

* **9:43** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha 44, 46. Senaw ngalaga nanga wati za kuper umaginga koey garsar a koey muy ngalaga nanga woessimayginga siyaypa. Senaw ngalaga nanga wati za kuper umaginga koeygarsar, a koey muy ngalaga nanga woessimayginga siyaypa.

nanga adhapa pathan. Ngibepa matha ngoedhagidh kedha, ngi kasa muwayzinga muya uthiz mina igililmaynu, nginu ukasar ngaroepa mamu muypa thoyeypa lawnga.

⁴⁷ 'A matha kedha nginu purkaw noegaypa nanga ngin wati wakay thoemamaypa manin, sobaginga adhapa nagiz ngoedhe kedha ngidh midh nan dan nalban nginu purka. Matha ngoedhagidh kedha ngi urapun purkalnga mina igililmaynu muya uthiz, nginu ukasar purkapa mamu koey muypa thoyeypa lawnga. ⁴⁸ Senaw ngalaga nanga wati za kuper umaginga koey garsar a koey muy ngalaga nanga woessimayinga siyaypa.

⁴⁹ 'Matha koerngaygi mabaygal lawnga. Wati thonar na gasaman akalnga ngoedhe muy nge gamu woedhan, nan yoeluthan, ridh palan gamu. Nuy gud ayman wara wati zoengu. In mina za igililmaypa gud ayman adhabadh midh madhu pinin ridh palan, kuykuthal ay. ⁵⁰ Na sol mina za, kasa kay kedha nadh na nanu mith guythuyan na wati za aymiz, aydu kuykuthalnga mayginga, na mithagasin. A mina igililnga na ngaru mina mithalnga muynu ngalpaniya, gabu pawa nipa kidhakidhan.'

10

*Yesu ngurpay ayman alay ipiw dhadh poelamayapa
(Mathayu 19.1-12; Luka 16.18)*

¹ Yesu miyaydhin sizi wara lagoepa, yoewdhayapa. Thana Yuridhaw Koesaya dhadhiya pudhemidhin woeraw doegapa, a mabaygal lak kedha koeygarsar ngapa nubepa garwoeydhamoeydhin. Nuydh thana lak ngurpamoeydhin nungu pawa midh nanga. ² Dhuray Parasayalgal sethabin thonara ngapa nubepa nuthaypa, thana kedha yapu poeybemidhin, 'Ngalpan sabiw yawoeydhayzinga midh, garkazipa matha ngoedhagidh nungu ipipa adhapa woeyaypa?'

³ Yesu lak kedha yapu poeybaydhin kuniya thanamulpa, 'Mosen yawoedhayazi yangukudu ngithamulpa midh?'

⁴ Thana kedha, 'Mose kudu madhin garkazipa nungu dhadh poelamay yangukudupa thusinu poelaypa a nabepa kuniya woeyaypa.'

⁵ Yesu thanamulpa kedha mulaydhin, 'Wa, Mose kedha zoenguz ngithamulpa kedha sabi paladhin, kuyk ngithamun koerngayginga koeyza.

⁶ Kasa kay kedha, koezi payap ngapa parungu nubi apaw goewaw sama woeydhayzimayngu, Awgadhan garkaz a yoepkaz aymoemoedhin, * matha kedha Maygi Thusiw ya midh nanga. ⁷ Nuydh kedha zapa aymoemoedhin, garkazin bangal nungu apu thathi wanamoene, a nuy garwoeydhamiz nungu ipiya. ⁸ Palamun ukasar mabaygaw gamu kalanu urapun aymiz, palay lak lawnga ukasar mabayg, palamun mamu ngedh urapun gamu aymiz. ⁹ Kedha zoenguz Awgadhan nanga garwoeydhamoemoeman mabayg, mabaygoepa dhadh poelamaypa lawnga.'

¹⁰ Kalanu Yesu a nungu niyaykazil lak lagiya muya uthemin, thana nubepa yapu poeybemidhin, nungu sethabin ngurpay yoepa. ¹¹ Nuy thanamulpa kuniya kedha mulaydhin, 'Mi mabaygan nanga, nungu ipi kasa wanan a wara yoepkaz niyaypa yoelpan, nuydh nabepa adhapudhay wati pawa ayman. ¹² A nadh nanga nanu alay wanan a wara garkaziya niyaypa yoelapiz, nadh adhapudhay wati pawa ayman.'

*Yesu a moegina kazil
(Mathayu 19.13-15; Luka 18.15-17)*

* **10:6** Awgadhan kalanu mabayg aymoemoedhin, garkaz a yoepkaz, wara Zenesis 1.27 geth tidi, a Zenesis 5.2.

¹³ Mabaygan mura thonara thanamun kazel ngapa Yesulpa agepu nubepa kuyku nidhaypa thanamulpa kasa kay kedha, nungu niyay kazel thana lawnga mamayidhin. ¹⁴ Nuydh nanga Yesu imadhin, nuy thabukirin miyaydhin a kedha mulaydhin niyay kazipa, 'Ngitha lawnga maygi sethabi moegina kazel, kasa wanamay thana ngapa ngayapa. Minguz kedha, Awgadhaw Basalaya kedha ngoedhal moegina kazipa, buth pathayzinga, thanamulpa niyay lag.

¹⁵ 'Ngay ngithamulpa mina ya mulepa, ngunu nanga ubi Awgadhaw Basalayapa muy uthaypa, nuy ngaru kedha aymiz ngoedhe moegina kaz midh nanga. Nuydh nanga kedha ngoedhalnga aymayinginga nanga, nubepa Awgadhaw Basalayoepa gasamoeypa lawnga.' ¹⁶ Kalanu nuydh thana thoeridhoemoeydhin nungu gethan a geth gimal kabuthan thanamuniya, a kuyku nidhamoeyr thana.

*Koey ayde zapul mabayg
(Mathayu 19.16-30; Luka 18.18-30)*

¹⁷ Yesu na mab sizi lak kuykaymadhin nanga, urapun garkaz nubiya parunu kulun pasoeynaydhin a kedha yapu poeybaydhin, 'Mina Ngurpay Mabayg, ngath bangal mi mina zageth aymoene, ngayapa mina igililmaypa gasamoeypa?'

¹⁸ Yesu kedha kuniya mulaydhin nubepa, 'Ngidh midh paru ngoena mina Ngurpay Mabayg tharan? Wara mina mabaygoevinga matha Awgadh kedha. ¹⁹ Ngi sabi yawoedhayzimayngu ngulayg a? Mabayg uma mathamayg, wara mabaygaw ipiya a alaya puru aymayg, mabaygaw za purunu woerdhayg, mabaygiya ngoelkay ya butha woeydhayg, mabayg dhupa yoewthayg, a ngi ngaru apasin nginu apu thathipa.'

²⁰ Nuy senawbi mabayg kuniya Yesulpa kedha mulaydhin, 'Ngurpay Mabayg ngath mura thabi zapul aymoeyrngu ngaw yatha pathayngu thonarngu ngapa kurusipa kayib.'

²¹ Yesu na nuyn imadhin nuydh nuyn maman madhin. Nuy kedha mulaydhin, 'Matha urapun za ngidh aymoeyvinga. Matha ngoedhagidh kedha ngidh yoewdhamoeyne bangal mura nginu zapul bokadhzapupa; a sethabi bokadhzapul mamayine aygi zagi mabaygoepa. A nginu bangal matha ngoedhagidh gimal daparoenu, kow kalanu ngi asir ngaybiya.'

²² Nuydh nanga mabaygan Yesu yangukudu karngemidhin nanga, nungu mura dhodho papudhamoeydhin, kalanu kasa wati ngoedhalnga lagoepa kuniya tidaydhin, minguz kedha nuy koey aydeg zapulayg.

²³ Kalanu Yesu nungu niyay kazipa buwayl thayadhin a kedha mulaydhin, 'Mabayg nga nanga koey aydeg zapulayg, nubepa moegina zageth lawnga Awgadhaw Basalayapa muy uthaypa.'

²⁴ Thana niyay kazel mina koeyma madhu pamemidhin nungu yangukudungu, kasa kay kedha Yesu thanamulpa lak mulaydhin, 'Ngaw kazel, sena ngoelkay za lawnga Awgadhaw Basalayapa muya uthaypa! ²⁵ Ngay ngithamulpa kedha mulepa, mabayg nga nanga koey aydeg zapulayg nubepa koey zageth muya uthaypa Awgadhaw Basalayapa, koey uruy kamela midh nanga mina moegina arkathiya muya uthiz, sapur kimusaw kuykuyaya uthaypa.'

²⁶ Thana nungu niyay kazel koeyma madhu pamemidhin a kidhakidhan kedha umamoeyr, 'Kedha na nanga, mura mabaygoepa sike koey zageth mina igililmaypa gasamaypa.'

²⁷ Nuy Yesu thanamulpa balbayginga nagiz a kedha muliz, 'Wa, mabaygoepa muya yoewthaypa lawnga nungu geth, kasa kay kedha Awgadhoepe mura zapa aymoeypa zagethoevinga.'

²⁸ Petheru nubepa kedha mulaydhin, 'Ngoey ngoeymun mura zapul wanaydhin, a ngoey ngibiya wagel asimoeydhin, ngoey midh.'

²⁹ Nuy Yesu kedha, 'Wa, ngay ngithamulpa mina ya muliz kedha, mabaygan ngadh nanga, kasa waniz, nungu niyaylag, tukuypal, babthal, a nungu apu thathi, a nungu kazi, a nungu zagethaw boeradhar ngaybiya oesipa a mina yangukudupa oengaypa. ³⁰ Nuydh bangal ngaru, mura koey gimal gasamoene nabi thonaraw aydu zapunu urapun andred thonaralnga, niyay lagal, tukuypal, babthal, apu thathil, a kazi, a matha kedha zagethaw boeradharal. Kasa kay kedha nuydh bangal lak kedha ipidhadh bangal gegeyadh mina gasampu, a matha kedha wagelaw goeyginu, nuydh ngaru igililnga gasamoene. ³¹ Dhuray koey garsar koey kupaylgal nubi apa goewanu nanga, thana bangal mamu ngedh wagel, kalaw igililmaynu. A dhuray nanga kayib apal, thanamun kupay bangal koeyza senabi igililmaynu.'

Ina thoeri thonaralnga Yesu nuydh nungu kuth yadu palgadhin nungu niyay kazipa

(Mathayu 20.17-19; Luka 18.31-34)

³²⁻³³ Thana nanga Yoerusalemoeпа tadir Yesu matha kulay woelmay thanamuniya. Yesun niyay kazi, a mura mabaygal ngaya nanga asimoeydhin thana mina koeyma madhu pamemidhin, kedha nuy senawbi lagoepa koezi, a thana aka gasamoedhin. Yesu lak pasipa thuraydhin nungu niyay kazi, a mulaydhin kedha, 'Kurusipagemiw, zapul bangal kedha aymoeyne ngayapa. Ngalpa ngaru Yoerusalemoeпа a Mabaygaw Kazi bangal gud arane thanamulpa, kuyku misnarepa, a sabiw ngurpay mabaygoepa. Thana bangal ngoena umapa wayane, wara goegathaw mabaygoepa bangal manine. ³⁴ Thana bangal ngoena giwn mayparuy, a mosan tidaypu, a poelngipu ngoena a umapa mathamoene, kasa kay kedha thoeri goeygiw koeliya, ngay bangal kadaypa igililnga.'

Zemes a Yoewane palamun yapu poeybiz mina zapa

(Mathayu 20.20-28)

³⁵ Wa, Zebadin ukasar garkaz kazi Zemes a Yoewane, palay uzarmoedhin Yesulpa kedha mulemoedhin, 'Ngurpay Mabayg, ngalben ubi kedha ngidh gar kay ngalben ubilnga aymar?'

³⁶ Nuy kedha mulaydhin, 'Na ngipen ubilnga midh ngayapa ngipelpa aymoeypa?'

³⁷ Palay kedha nubepa, 'Ngi bangal nanga kadaypa ngidh gar ngalbepa mina niyaylag ngingu getha doegamoenu a ngingu boedha doegamoenu adhapa thamamoene, ngingu basalayoenu?'

³⁸ Yesu palamulpa kedha mulaydhin, 'Ngipel koerawayg kedha, ngipel mipa umempa. Ngipelpa matha ngoedhagidh kedha ngipel wati ngukin waneman ngay mi wati ngukin wanedhe bangal nanga, a ngipelpa paphayso maypa ngaw bangal wati paphaysomay midh nanga?'

³⁹ Palay kedha mulemoedhin, 'Wa, ngalbepa matha ngoedhagidh.'

Yesu palamulpa kedha mulaydhin, 'Wa, ngipel bangal wanimoene senabi wati ngukin, ngay bangal mi wati ngukin wanedhe nanga, a paphayso mamamoene ngaw paphaysomay midh nanga, ⁴⁰ kasa kay kedha, ngaw getha doegam a boedha doegam niyaypa nanga sena ngaw kupay lawnga aymoeypa sepaldi niyay lag nanga buth pathamoedhin matha palamulpa Ngaw Thathin mabayg ngawal nanga adhapa thamamoedhin sew niyaypa.'

⁴¹ Thana nanga wara nungu ten niyay kazil karngemidhin, palamun yapu poeybayzi ya midh nanga, thana mura gegeyadh gasamoedhin palamulpa, Zemesaw Yoewanew mulipa.

⁴² Yesu mina mura nungu niyay kazil thuraydhin nubepa, kalanu kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngitha ngulaygal kedha, setha wara goegathaw mabaygaw pawal midh nanga thanamun koey kupaylga, thana kasa thanamun geth pawanu nipa, a thanamun koey mabaygal kasa mura thanamun geth pawalgal mura thanamun mabaygiya. ⁴³ Ngitha bangal kedha aymayg, kasa kay kedha ngithamulngu ngunu nanga ubi koey kupaypa gasamoeypa, nuy bangal ngaru apapudhepa a mura mabaygaw zagethaw mabayg aymiz. ⁴⁴ Ngunu nanga ngithamulngu kulay thoeaypa ubi, nuy ngaru ibupuydhay mabayg mura mabaygaw, ngoedhe kedha nge nubepa zagethoepa aymoeygi maypa lawnga. Nuy ngoedhe mapu zagethaw mabayg mura mabaygoepa ⁴⁵ ngoedhe kedha Mabaygaw Kazi midh nanga, ngay ngapa lawnga mabaygoepa ngayapa zagethoepa. Ngay ngapa mabaygoepa zagethoepa, ngaw igililnga kuth thoeraypa thanamulpa gudaz puydhaypa wati pawaw doegamoengu.'

*Yesu dhoey nidhadhin maygum Bartimayoes
(Mathayu 20.29-34; Luka 18.35-43)*

⁴⁶ Thana nanga si Zerikonu mangemidhin Yesu a nungu niyay kazil a koey garsar mabaygal mabapa nanga lak buth pathemidhin. Wara mabayg maygum nel Bartimayoes, Timayoesan kazi nuy si yabugudaw pasinu nir, aypa zapa ngoena yoewdhaypa mabaygoepa. ⁴⁷ Nuydh nanga karngemidhin kedha, Yesu Nazarethoelayg si, nuydh walmay kuyk ayman kedha, 'Yesu, ngi adhapudhay mabayg Dhawithan Kazi, ngoena gar sib wana.'

⁴⁸ Mabaygan nuyn koey dharadh lawnga mar wal maythayle, a kedha umamoeyr, 'Yagi asir.'

Kasa kay kedha nuy lak sizi koey gimiyaw mer, 'Dhawithan Kazi, ngoena gar ibupuydhar.'

⁴⁹ Yesu kuniya baltharaydhin a kedha mulaydhin, 'Ngapa thuraw nuyn.'

Thana nuyn maygum thuradhin. Thana kedha nubepa, 'Oy! Ngibepa mina yangu wakay, kaday tari nuydh ngin thuran.' ⁵⁰ Nuydh sobaginga nungu koey sodh adhathayan, mamu katpalgidhin, kalanu Yesulpa uzaraydhin.

⁵¹ Yesu nubepa kedha yapu poeybaydhin, 'Midh nginu ubilnga, ngath kay miyay aympa ngibepa?'

Nuy maygum kedha mulaydhin, 'Ngurpay Mabayg, ngidh gar ngaw purkaw buya balbayg tidamar?'

⁵² Yesu nubepa kedha mulaydhin, 'Kaday tari, uzar, nginu mina yoepathaman ngayapa, nginu purka balbayg paliman.' Mina senabi thonara nuy balbayg asidhin, nuy balbayginga nagaydhin kalanu nuy Yesuniya wagel asidhin yabugudoenu.

11

*Koey dhiwalnga Yoerusalemiya muya uthaydhin
(Mathayu 21.1-11; Luka 19.28-40; Yoewane 12.12-19)*

¹ Yesu a mura mabaygal Yoerusalemoepa amadhan aymoeydhin, thana gasamoedhin ukasar moegina goegath nel Bethpayz a Bethoeni. Thana ngapa Olibaw Padoepa amadhan. Yesu kulay wayamoedhin ukasar nungu niyay kazi. ² Palamun zageth yadu palgadhin kedha, 'Sepa uzarmoeriw mudhaw lag sey parunu, ngipel kay na mangempa ngipel balbayginga

imane asinaw kazi, yatharayzinga. Mabayg kulay niyayginga, senabi asinaw kazi. Gud wayaw ngapa ngayapa mariw koepa.

³ 'Mabayg kay na ngipelpa yapu poeybay kedha, "Ngipel mipa manin?" Ngipel kay kedha mulemoeiw nubepa, "Kuykulnga ubin mepa, a lak kay ngapa kuniya maypa sobaginga."

⁴ Palay uzarman a iman asinaw kazi yabugudoenu, dhoerdhimoeyzinga lagaw pasa gudoepa. Palay gud idhun nanga, ⁵ dhuray mabaygal pasinu palamulpa kedha mulemin, 'Ngipel mipa kedha ayman, gud wayan asinaw kazi?' ⁶ Palamun kuniya ya kedha, Yesu palamulpa midh na mulaydhin, mabaygan palay kasa guythuyamin. ⁷ Palay nan asinaw kazi Yesulpa manin a thanamun koey sodhal gimiy a gud palimoeydhin asinaw kaziya, a Yesu thanuraydhin gimal.

⁸ Koey garsar mabaygal thanamun koey sodhal gud palemoeiydhin yabugudiya, a wara mabaygal puy thamal tidamoeyr boeradhroengu, a yabugudiya idimar. ⁹ Koey garsar mabaygal nubiya parunu a koeygarsar nubiya kaliya, kedha wal tidumar kuykayman, 'Ngoey Awgadh koeyma thawmanin, woenab ngi ngapa Kuykulnga.

Awgadhaw nel adhaphudhay koey gimal, a ngi ngapa nungu kupaynu muynu, a nungu nel.

¹⁰ Awgadh koeyma thawmaypa, a woenab ngibepa nga ngapa gudaz puydhaypa ngalpan thathiw Dhawithan basalaya, a thawmanin Awgadh.

Senabi basalaya ngaru koey ridhanga.'

¹¹ Yesu nuy muy yuthiz Yoerusalemiya, a nuy muy yoewthaydhin koey yoewthanu, a imaydhin mura nanu zapul muynu. Nuy goeyga koey pawpa, nuy a nungu niyay kazil lak adhapa ladhudhin senabi moegina mudhaw lagoepa, Bethoeni.

*Yesu wati kuth madhin aypuy koewsapa, dhani
(Mathaya 21.12-19; Luka 19.45-48; Yoewane 2.13-22)*

¹² Wara goeyga thana kuniya tidemidhin Bethoeningu a Yesun gamu ayginga ¹³ nuydh wara aypuy imadhin puy nel dhani, koey maludh nisalnga. Nuy imaypa sipa uzaraydhin kedha, nuy aydenga. Nuy na ngapa nuydh iman kedha, matha nisal ayginga. Nungu ayngu thonara lawnga. ¹⁴ Nuy Yesu mulaydhin dhaniw puypa kedha, 'Lak war mabaygoepa nginungu purthaypa lawnga.' Thana niyay kazin nungu ya karnagemin.

¹⁵ Thana nanga mangemidhin Yoerusalemoeu, Yesu uzaraydhin koey yoewthoepa. Nuy koeyma ya poeybaydhin a adhapa wayaydhin setha mabaygal ngaya nanga zapul yoewdhamoeyr yoewthanu muynu. Bokadhzoengu sakariya thoeyay mabagaw biraygil kuykul idimoedhin. A setha ngaya nanga moevinga uruyl yoewdhamoeyr nuydh thanamun apa niyay lagal lak kuykul idimoedhin. ¹⁶ A nuy lak ubig asidhin mabaygoengu yoewthaw boeradhariya thawpay pasi luman adhaw zapun gurepa muya yoewthaw boeradhariya.

¹⁷ Kalanu nungu ngurpay ya mabaygoepa kedha, 'Awgadhaw yangukudu Minar Poelayzinga kedha, "Ngaw koey lag, kedha thoeraypu ngaw thoeythu poegay lag, mura nubi apaw goewaw mabaygoepa". Kasa kay kedha ngitha ngoedhe puru mabaygal ngoelkay modhabilmayl zapul yoewdhamoeypa maygi lagoenu muynu!' ¹⁸ Thana koey misnarel a sabiw ngurpay mabaygal karnagemin senabi ya, zapul midh paru nanga, thana lak thabukir gasaman, luman wara doegam Yesulpa mathamoeypa. Thana

iman kedha mura mabaygal madhu pamemidhin a asimoeydhin nubiya, thana kedha zoenguz akan nungungu. ¹⁹ Kut dhíb asidhin nanga Yesu a nungu niyay kázil, thana senabi goegath wanadhín.

Yesu thonara tidan ya dhaniw puypa

²⁰ Mina bathaynga wara goeyginu thana tadir yabugudiya, thana iman senawbi dhaniw puy Yesu kulay kuth madhin yadu nubepa, nuy mura umanga sipil kalmel. ²¹ Petheru nuy wakay thayadhin Yesu midh na mulyadhin, a nubepa kedha mulyadhin, 'Ngurpay Mabayg, nagí senawbi apuy na umanga, senaw mi dhaniw puy ngidh kuth tharadhin.'

²² Yesu kuniya mulyadhin thanamulpa, 'Kedha yakanurayg, ngitha nanga Awgadh mina yoepathaman, ²³ ngithamulpa zagethoenginga kedha ngidh koey pad mura adhathayan malupa. Ngidh na mina yoepathaman nginu ngoenakapoenu nanga ngoelkay yoepathamayinginga, ngidh gasaman mi zapa nanga ngi yoewdhepa. ²⁴ In nabi za kedha, ngay ngithamulpa muliz, ngitha nanga thoyethu pagemin a yoewdhemín ngithamun ubilmaypa, ngidh ngaru mina yoepathaman Awgadh kedha, senabi za ngidh gasaman muynu ngibiya. Wa, kedha nanga ngibepa Awgadhan poeyban, ngi mi ubilmaypa nanga umepa. ²⁵ A wara kedha ngithamun thoyethu poe-gaynu nanga, nginu ngoenakap gegeyadh, kuyk wara mabayg gegeyadh ayman ngibepa, ngidh ngaru guythuyan senabi gegeyadh, mabaygoepa; ngidh na kedha wanan nanga nginu Daparaw Thathin guythuyan mura gegeyadh nginu.'

*Yesu nuydh nungu kupay ngalagaz gasaman zagethoepa
(Mathayu 21.23-27; Luka 20.1-8)*

²⁷ Yesu a nungu niyaykázil lak kuniya tidemidhin Yoerusalemoepa. Nuy nanga koey yoewthiya woelmáy, thana koey misnarel, a sabiw ngurpay mabaygal, a thanamun koey mabaygal ngapa nubepa ²⁸ a kedha mulemin, 'Muli ngoeymulpa, ngidh ngalagaz kupay gasamoengu nabi zagethoepa, a ngibepa matha ngoedhagidh ngadh mangu kedha aymoeypa?'

²⁹ Yesu kuniya mulyadhin thanamulpa, 'Wa, ngayapa lak kedha matha urapun yapu poeybay ngithamulpa. Ngitha kay ngayapa mulemiw, wa ngayapa lak kedha ngithamulpa mulaypa kedha, ngaw kupay ngalagaz. ³⁰ Sena nungu Yoewanen Papthayso, nungu papthayso zageth, na ngalagaz ngapa; Yoewanen kupay Awgadhhoengu lawnga mabaygoengu?'

³¹ Thana kidhakidhan ya umamoeyr thanamuniya muynu, 'Ngalpa kay midh mulemipa. Ngalpa kay na kedha mulemipa, Yoewane nungu kupay Awgadhhoengu ngapa, nuy kay kedha mulepa, "Ngitha minguz Yoewanelpa mina yoepathamayinginga?" ³² Wara kedha, ngalpa kedha umamoeypa nanga, "Yoewanen kupay Awgadhhoengu lawnga, na kasa mabaygoengu!" ngoeymun aka kedha zoengu, wara mabaygoengu. Mabaygaw mura wakay thoemamay kedha, nuy Yoewane Peropetha.'

³³ Kurusipa thana kedha mulemidhin nubepa, 'Ngoey koerawaygal.'

Yesu thanamulpa kuniya mulyadhin, 'Ngitha yagigal, nungu kupay midh paru? Wa, ngay lak kedha ngath ngaw kupay seysithamayginga ngithamulpa nubi zagethoepa.'

* **11:25** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha 26. Ngidh nanga gud woeyayinga senabi wara mabaygaw gegeyadh, nginu Thathin lak kedha ngibepa nginu gegeyadh gud woeyayinga.

12

Goereypaw apaw lagaw ya thonar tidayzinga (Mathayu 21.33-46; Luka 20.9-19)

¹ Kalanu nuy thanamulpa yoewthaw kuyku mabaygoepa ya thonar tidan kedha, 'Wara thonar apaw lagaw mabayg nuydh goeraypal uthun nagu boeradharoenu. Nuydh pa pagaydhin mura nabiya war war doegamuya. Wara doegamoenu nuydh arkath aymoedhin, goereypal nanga almathamoeyn muynu nanga, ikay sinaki pungaypa. Koey gimal nanga nuydh thuraw lag moeydhadhin mabaygoepa danal poethaypa. Kalanu nuy yoenu madhin senabi apaw lag danal poethay mabaygoepa. Ya woeydhayzinga kedha, ayboewdhaw thonar nanga gasaman, mura ayde dhadhiya mamayin nubepa a thanamulpa.

² 'Ayboewdhaw nanga nuydh nungu zagethaw mabayg wayadhin nungu modhabipa gasamaypa thanamulngu. ³ Thana apaw lagaw wati danal poethay mabaygal, nuyn gasamoedhin a palngidhin a kuniya wayadhin, wara nubepa modhabiya mayginga za.

⁴ 'Kalanu nuydh wara wayadhin zagethaw mabayg, kasa thana apaw lagaw danal poethay mabaygal nuyn kuykuya mathamoedhin, a gegeyadh nuyn madhin aziralnga. ⁵ Nuydh kuykun lak wara wayadhin, a thana nuyn uma mathamoedhin. Koeygarsar ngapa kalanu thana kedha wati pawa ayman, palngimoeyr, a dhuray thana uma mathamoeyr.

⁶ 'Kurusipa wara mabaygoevinga, matha urapun wanadhin kuyku mabaygaw garkaz kazi, nungu mamal kazi; nuydh nuyn wayan. Nuy nabiya muynu kedha, "Thana ngaru apasin ngaw kazipa."

⁷ 'Kasa kay kedha thana apaw lagaw danal poethay mabaygal kidhakhidhan ya mulemin kedha, "In kuyku mabaygaw kazi, ngalpa mathampa nuyn, lak bangal nungu aykuyk mura ngalpa manine, lak bangal nungu mura zapul ngalpan zapul." ⁸ Lak thana nuyn gasamoedhin, uma mathamoedhin, a adhathayadhin nungu gamu apaw lagoenu.'

⁹ Kalanu Yesu sethabi kuyku mabaygoepa yapu poeybaydhin kedha, 'Ngithamulpa midh, matha ngoedhagidh a? Nuy apaw lagaw kuyk ngaru ngapa thanamulpa uma mathamoeypa, wati mabaygoepa, a poeyban apaw lag wara nagu mabaygoepa. ¹⁰ Ngitha ngaru ngulaygal Maygi Thusingu nabi Minar Poelayzinga, adhamintiday ya kedha, "Lagaw moeydhayzi mabaygal nanga

thana mina kula adhathayan, wati kulapa thaman.

Kasa kay kedha na mina kula,

nan ngulayg lagaw konanu kabuthan puridhiroepa.

¹¹ Ina ngalpan kuykulmay aymayzinga zageth

Ngalpan imaypa mina adhapudhay."

¹² Thana Yoewdhayalgaw kuyku mabaygal ubin memayidhin Yesulpa kunumaypa, kuyk thana gasamoedhin kedha nuy thanamulpa kuniya yadu umay, kasa kay kedha thana mura mabaygoengu akan, mabayg koeygarsar. Kalanu thana nuyn wanadhin, a ladhudhin adhapa.

Yapu poeybay ya bokadhzoengu modhabiya maya Romaniw kuykulmaypa

(Mathayu 22.15-22; Luka 20.20-26)

¹³ Kalanu thana mabaygal wayamoeydhin dhuray Parasayalgal a dhuray Erodhan mabaygal. Erodh nuy thanamun kuyk sabi doegam. Thana ngapa Yesulpa ya nuraypa a gasamoeypa nubepa. ¹⁴ Thana ngapa a kedha mulemin, 'Koey Ngurpay Mabayg, ngoey ngulaygal kedha ngi

mina balbayginga yadu umepa mura mabaygoepa. Ngidh kasa wakay thoemamayginga Awgadhaw ngurpay yadu umepa kasa midh, mabayg kupay mabayg a mabayg kasa mabayg. Wa, nungu Romaniw kuyku mabaygaw ya woedhayzinga kedha, mabayg ngaru nubepa bokadhza thoeyaypa.' Thana nubepa lak mulaydhin kedha, 'Muli ngoeymulpa, ngalpan sabinu matha ngoedhagidh midh ngalpalpa kasa bokadhzapul sakariya thayan Romaniw mopakuyku mabaygoepa?'

¹⁵ Nuydh Yesu iman thanamun ya nuray, nuy kedha muliz thanamulpa, 'Ngitha mingu ngayapa ya nuraypa? Ngapa mar silba bokadhza, a ngath imaypa.' ¹⁶ Thana nubepa urapun manin, a nuy yapu poeybiz, 'Ina ngoenu paru a nel bokadhzapunu poelayzinga?'

Thana kedha, 'Romaniw kuyku mabaygaw.'

¹⁷ Yesu kuniya muliz, 'Setha mi zapul nanga, nungu Romaniw kuyku mabaygaw zapul,* ngalpa nubepa mamayipa; a setha mi zapul nanga Awgadhaw zapul, ngalpa nubepa mamayipa.' Thana nanga karngemidhin, thana mina koeyma madhu pamemidhin Yesun yangukudungu.

*Yoepkaz mayk ngunu ipi aymidhe bangal
(Mathayu 22.23-33; Luka 20.27-40)*

¹⁸ Wagel nge thana Sadasayalgal ngapa Yesulpa. Thana lak kedha yoewthaw koey mabaygal, thanamun mina yoepathaman kedha, mabayg umangu kaday tharaypa lawnga, kuthaw thonara. ¹⁹ Thana mulemidhin nubepa, 'Ngurpay Mabayg, Mosen ngurpay kedha, ipilayg mabayg nanga umanga, nuydh wanan ipi kaziginga, mina pawa kedha nungu tukuyap ngaru niyaypa yoelapiz senabi maykiya, lak palay kazil gasamoeyn kulay alaypa, nungu buwayngu poethayle.

²⁰ 'Wara thonara thana seben tukuypal mura. Kuykuyg nuy niyaypa yoelpaydhin, nuy kazigig umanga. A nubiya wagel nuydh nungu mayk yoelpadhin a nuy kalanu umanga kazigig.

²¹ 'Wagel nanga nungu tukuypan yoelpadhin nanga; lak kedha nuy kazigig umanga. ²² Sizi pawpa mura seben tukuypal nabiya niyaypa yoelpemipa nanga kasa kay kedha kazigigal mura um poegaypu. Mina kalanu na mayk umanga.

²³ 'Nginu ngurpaynu kedha, senabi thonara kay bangal mura umaw mabaygal lak kaday nithamoene umangu. Na senabi thonara ngunu ipi bangal aymidhe; thana mura seben tukuypal nabiya niyaypa yoelpemidhin?'

²⁴ Nuy Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Ngitha mina koey koerawaygal Minar Poelayzinga midh a Awgadhaw poerapar koey bibirilnga. ²⁵ Uma mabaygal mi thonara nanga lak kaday nithamoene, thana matha kedha angelal daparanu midh nanga, garkaz a yoepkaz lak niyaypa yoelpaypa lawnga.

²⁶⁻²⁷ 'Wara kedha thana uma mabaygal, ngaru bangal kaday nithamoene. Ngitha Mosen Thusi geth tidaydhin a? Ngurpan ngalpan muynu, muy na siyay bupanu. Sena mina poelayzinga kedha, "Awgadhaw ya kedha Moselpa, 'Ngay ngaru Abraman Awgadh,† Isakan Awgadh, Yakubun Awgadh.'" Nuy lawnga kedha, "Ngay kulay thonar thanamun Awgadh." Nuy kedha, "Ngay ngaru thanamun Awgadh." Ngay kedha zoenguz ngithamulpa kedha, thana Abramiya ngaru igilillmayl. Ngitha mina koey yababir umamoeypa.'

* **12:17** *Setha mi zapul nanga, nungu Romaniw kuyku mabaygaw zapul:* ngidh wara Romaniw Thusi 13.6-7 geth tidi. † **12:26-27** *Wara Zenesis 12.1-7 geth tidi:* in nubi lag ngath bangal poeybane nginu kaziw kazipa.

*Awgadhaw koey sabi midh nanga yawoedhayzinga
(Mathayu 22.34-40; Luka 10.25-28)*

²⁸ Yesu nanga Sadusaylgoepa yadu umay urapun sabiw ngurpay mabayg lak si mer, nuydh karngemidhin thanamun ya pathukamay ya. Nuydh imadhin kedha Yesu thanamulpa mina balbayginga mura umay, kalanu nuy lak yapu poeybaydhin Yesulpa kedha, 'Mi sabiw yawoedhayzinga adhapudhay mura wara sabiw yawoedhayzimaya?'

²⁹ Yesu kuniya kedha mulaydhin, 'Mina adhapudhay sabiw yawoedhayzinga ina kedha, "Kurusipagemiw ngitha Isoereylaw mabaygal, ngalpan Kuykulnga urapun, Awgadh. Matha nuy kedha, ³⁰ 'Ngitha ngaru maman manin ngithamun Kuykulnga mura ngithamun ngoenakapoengu, a mura ngithamun mina muy igillimayngu, a mura ngithamun wakay thamamayngu, a ngithamun gamu moegawngu.'

³¹ ' "Ina wara wagemun lak kedha koey mina sabiw yawoedhayzinga, 'Ngitha ngaru maman manin ngithamun tukuyap, ngidh nginu gamu midh mina koeyma maman maypa.' Wara sabiginga palamuniya lak gimanoeka, ipal ngaru adhapudhay mina sabi." '

³² Nuy sabiw ngurpay mabayg nubepa Yesulpa kedha mulaydhin, 'Ngi mi mina yadu umepa kedha, matha Kuykulnga kedha mina Awgadh, wara kedha ngoedhal mabaygoeinga nubiya pasinu, ³³ a mabaygan ngaru nuy maman maypa mura nungu ngoenakapoengu a mura nungu mina muy igillimayngu, a mura nungu wakay thoemamayngu, a mura nungu gamu magawngu, a nuydh ngaru nungu pasiw tukuyap maman manin nuydh nungu gamu midh maman maypa. Ipal palbi ukasar sabi adhapudhay mina sabi, wara kedha ngoedhal sabiginga, kasa ngidh midh uruy poeyban oltanu Awgadhoepe nuy mina balbayginga, kasa kay kedha na kedha lawnga ipal palbi ukasar sabi midh nanga.'

³⁴ Senabi thonar Yesu imadhin kedha, nungu sabiw ngurpay mabaygaw yoeday mura mina balbayginga. Yesu nubepa kedha mulaydhin, 'Nginu mina amadhan Awgadhaw Basalayapa muya uthaypa, ngi koey sigal lawnga.' Sethabi thonara yoewthaw kuyku mabaygal thana Yesulpa lak yapa yapupoeybayginga. Minguz kedha, thana matha ngoedhagidh lawnga.

*Yesun yapupoeybay thanamulpa Awgadh ngan na wayadhin
(Mathayu 22.41-46; Luka 20.41-44)*

³⁵ Kalanu Yesu nuydh ngurpay aymoedhin koey yoewthanu muynu. Nuy yapu poeybiz, 'Thana sabiw ngurpay mabaygal midh paru kedha ngurpay ayimpu, "Awgadhaw Mina Woeyayzinga Mesaya, nuy ngapa Dhawithan buway mabayg, Dhawithan Kazi?" ³⁶ Kay paypa kulay Dhawitha, Maygi Mariw bibirinu muynu, nuydh yadu palgadhin nuy kedha, "Nuy Kuykulnga mulaydhin ngaw Kuykulmaypa kedha,

'Ngi ngapa in thanuripa ngaw getha doegamoenu, kurusipa ngath nginu mura thabukiriw mabaygal mulupa idimpa; a ngidh ngar thalar thanamuniya gimal.' "

³⁷ 'In nubi yangukudunu muynu, Dhawitha nungu geth nuy Kuykulnga thoeraypa, Awgadhaw Woeyayzi Mabayg. Thana midh paru kedha, "Awgadhaw Woeyayzi Mabayg Dhawithaniya wagemun." Lawnga nuy mina kay paypa kulay, meparu Awgadhia kalmel.'

*Koey poeypiyam bangal sabiw ngurpay mabaygoengu
(Mathayu 23.1-36; Luka 20.45-47)*

³⁸ Yesu nanga thana mabaygal ngurpamoeyr nanga nuy thanamulpa kedha mulaydhin, 'Kulay bangal nagemipu, a koey poeypiyam bangal sabiw ngurpay mabaygoengu, thana ngulayg gurguy toedipu, koey kuykuthal sodhalgal mabaygoepa thanamulpa apasipa, a thanamun ubi kedha, mabaygoepa thanamulpa apasidh ya umamoeypa barpudhay lagoenu. ³⁹ A mabaygoepa thanamulpa mina niyay lagoepa buth woenaypa yoewthanu, a matha kedha aygudaw lagoenu lak kedha.

⁴⁰ 'Kasa kay kedha thana mina azirginga, kasa ngoelkay modhabinu barpudhamoeypa yoepkaz maykaw lagiya. Kalanu thana uthay aympa thanamun wati pawangu imoeyle, thana koey kuykuthal thoyethu pagemipu, mabaygaw parunu. Kedha ngoedhal mabaygan bangal mina koey gegeyadh gasamoene kuth.'

*Yoepkaz mayk nadh ukasar kula bokadhza poeyban
(Luka 21.1-4)*

⁴¹ Nuy Yesu kalanu pasinu thanuraydhin, imaypa mabaygan ngalaga nanga bokadhza thayar yoewthoepa. Koey garsar bokadhzapul mabaygan koey bokadhzapul idimar, yoewthapa. ⁴² Kasa gar kay kedha urapun yoepkaz mayk, nadh gar matha ukasar mina moegina kula bokadhza thayamoedhin.

⁴³ Yesu kalanu mura nungu niyay kazil thuraydhin a kedha mulaydhin thanamulpa kedha, 'In ngay ngithamulpa mina ya muliz, ina nabi yoepkaz maykan nadh mura gimal thayanu mabaygiya mura thanamun thoyayzimaynu. ⁴⁴ Thanamun matha ngoedhagidh mina koeyza, urapun kay kedha thana poeybamoeyn Awgadhoepa moenari koethil zapul, kasa na mayk nadh mura poeyban bokadhzagimay bokadhza; nadh mura nanungu poeyban Awgadhoepa.'

13

*Yesu nungu ngurpan koey yoewthaw idimay ya
(Mathayu 24.1-2; Luka 21.5-6)*

¹ Yesu nanga adhapa padhadhin koey yoewthangu, nungu niyay kazil nubepa mulemin kedha, 'Ngurpay Mabayg, sepa nagi, nubi kapu yoewth mina kapu kulaw moeydhayzinga.'

² Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Ngitha imiz setha koey lagal moeydhayzimayl. Kasa kay kedha kalanu bangal sethabi moeydhayzi kulal mura noeridhedhe, wara urapun kulapa woenaypa lawnga.'

Wagelaw goeyginu mabaygan kasa moegan ngithamun gegeyadh maypa

³ Senabi kaliya Yesu kadaypa Olibaw Padiya, nuy apa thanuraydhin sey, sizi nuy bal nagaydhin koey yoewthapa. Nungu niyay kazil ngapa wagel, Petheru, Zemes, Yoewane, a Andhoeru, nubepa yapa yapupoeybaypa muynu, thanamun ya ubilnga. ⁴ 'Sethabi mura zapul nanga, ngidh kulay pudhamoeynu, thana bangal mi thonar mangemine? A ngoey midh paru bangal ngulayg asimoeayne kedha, thonar amadhan thamiz?'

⁵ Yesu kuniya thanamulpa kedha muliz, 'Thonaral koey garsar, wara mina a wara ngoelkay. Ngitha koey poeypiyam a wergoegadhasig bangal ngoelkay mabaygoengu ngithamulngu karum poelayle. ⁶ Kedha mabaygal bangal yaynanob mangemine a thana bangal koey garsar mabaygal ngoelkemoeypu kedha, "Matha ngay Kuykulmayngu ngapa ngithamulpa. Ngay nungu Mina Woeyayzi Mabayg." Wa, koeygarsar bangal mabaygal thanamuniya asimoeayne wati mabaygiya, thanamun wati yabugudiya.

⁷ 'Wara kedha, mabaygal bangal koeyma silamoeypu ngithamuniya amadhan a ngithamulngu koey sigal. Amadhan nanga ngitha koewbu nur karngemine, koey sigal nanga ngitha koewbu ya gasampu. Aka bangal gasamayg, sethabi thonaral ngaru kulay mangemine, mina kuthaw thonar matha lawnga ka. ⁸ Mamu kedha mura koey goegathal ngaru pazalmemipu kidhakidhan, a koey aygi wathal bangal gasamoeyne, a kobegadh lagiya nanga nabi apaw boeradhar bangal garguy medhedhe. Mura thabi zapul ngaru kulay, wigel bangal sirisir ngaru koeyza aymidhe. Kulay mapul nanga setha ngoedhe yoepkaziw koeykoeyne kazimay kikir kayn gamu tariz. Kulay kasa moegina wigel bangal koeyza.' ⁹ A ngitha lak kedha, ngitha bangal ngaru koey poeypiyam, wati thonar bangal dhadha mangepu mura thonara, a ngitha bangal sabipa mamayine yoewthaw kuyku mabaygiya parunu, wati ngadh oesipa poelngin. A ngitha bangal sabipa mamayine kuyku mabaygoepa a matha kedha mopakuykupa, ngitha senabi thonar aka gasamayg, sena kapu buth ngaw yoepa yadu poelgaypa thanamulpa.

¹⁰ 'Wa, in bangal kapu igilaw yangu wakay ngaru bangal yadu poelgaypu mura goegathiya. ¹¹ A ngitha bangal nanga sabin gasamoeypu nanga ngitha bangal akag sabiw kuyku mabaygoengu, a nungu minamay zagethoengu. Koeyma wakay thoemamayg kotaw thonarnu parunu ngitha bangal miza nanga ya umamoeypa. Thonara na gasamoene bangal, nuydh Maygi Marin ngaru danal pathar ngitha, a mina yangukudul poeybamoeypu ngithamulpa umamoeypa kuyku mabaygiya parunu. ¹² Kedha thonar nanga gasaman nanga apthathkazil yaynanob bangal kidhakidhan sabinu gud aremipu uma mathamoeypa thanamulpa. Matha kedha tukuyap tukuyap, thathi kazi, a matha kedha kazil thanamun apu thathi, kasa ipidhadh gegeyadh. ¹³ Mura bangal mabaygan wati ngoenakap gasampu ngithamulpa, minguz kedha ngitha ngaw gamu puziw mabaygal, kasa kay kedha mabaygal nanga ngaya ngaybiya ngaru kalmel kuthoepa thana bangal matha ngoedhagidh gasamoene ngaru igililnga.'

Ngitha bangal imane koey gegeyadh

¹⁴ Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngitha bangal imane koey gegeyadh za. Nuy bangal kaday tharedhe wara kupay lagoenu, nungu kupay lawnga. (Ngitha getha tidayzi mabaygal ngitha gasaman a? Ngath miyay thonar tidan, a ngoenu maygi laganu muynu.) Senabi thonar mina wati thonar; ngitha ngaya nanga sey Yoewdhayawlgaw doegamoenu nanga, ngitha adhapa zilmemin padoepa sobaginga. ¹⁵ Ngitha nanga ngaya gabupa thanuriz sey gimal thodhanu, ngithamulpa koey zageth lagoepa muya yoewthaypa, rugapa gasamoeypa; lawnga ngitha matha zilmemin. ¹⁶ Ngitha ngaya nanga apawlagoenu, lak lagoepa kuniya tidayg sumay sodhoepa. ¹⁷ Thanu yoepkazil ngaya nanga maythalgal a moegina mapethalgal, thanamun sirisir mina koeyza. ¹⁸ Kapu za ngitha Awgadhoeпа yoewdhemin kedha wati zangu dhadha mangayle gabu thonara. Gabu thonara nanga wati thonar, mapethoeпа mina koey gegeyadh sey adhal bupanu; mura mabaygoepa gegeyadh.

¹⁹ 'Kedha wati thonaraw goeygil nanga ngaru mina koey gegeyadh. Kedha wati thonar ngaru adhapudhay mura wati thonaral nubi gugu ubidh thoeyayzimayngu kulay ngapa kurusipa nabi thonara a nabi gugu ubidh thoeyayzimay bangal kuth, kedha ngoedhal wati thonargina. ²⁰ Kasa kay kedha Awgadhan nuydh nan lak thawpayn pathan sethabi goeygil. Nuydh aymayinga nay mura mabaygal ngaru um pudhepa, kurusipa mura eygi thayamoeyn. Nuydh minguz thawpayn pathan sethabi

goeygil, kuyk nungu adhapa thamayzi mabaygal, setha ngaya nanga nuydh bangal nubepa mamayine.

²¹ Ngath kedha zoenguz ngithamulpa mura sakar pudhan, mabaygal bangal nanga ngithamulpa muledhe kedha, “Mesaya in Awgadhaw Mina Woeyayzi Mabayg!” a wara mabaygan wara yadu palgan kedha, “Senaw nuy.” Sepa bangal mina yoepathamayg. ²² Ngoelkay peropethal mangemine bangal, a wara ngoelkay mabaygal ngaya nanga kedha yaynanob umamoeypu, “Matha ngay Awgadhaw Mina Woeyayzi Mabayg.” Thana kedha mabaygal ngulaygal adhapudhay zagethal aymoeyne bangal senabi thonara. Thanamun kasa ubi kedha thana Awgadhaw adhapa thamayzi mabaygal, adhapa ruwamoeyne wati yabugudoepa. ²³ Koey poeypiyam bangal, wagel kay thabi zapul, ngath ngithamulpa kulay yadu palgan mura mina zapul.

Mabaygaw Kaziw kuniya mangay thonar

²⁴ ‘Sethabi wati goeygil kulay, kalanu goeyga zurug asin a moelpal buyag asin, ²⁵ a setha nanga thithuyl pudhemin daparngu mulupa. Wa, sethabi mura koey bibiril zugubul thana mina bibirig asimoeyn, a thana adhapa mamayin thanamun mina yabugudoengu.

²⁶ ‘Senabi thonara bangal mabaygan mura kakal imane ngay Mabaygaw Kazi bangal ziyanu ngapa mulupa, ngaybiya mura bibir, woenab a poerapar. ²⁷ Ngaw bangal kalanu angelal wayedhe mura thabi po gubaw gizuya garwoeydhamoeypa ngaw adhapa thoemayzi mabaygal, mura nubi po gubaw gizungu wara kibungu wara kibupa.

Wara ay puy koewsa dhani ngitha nubiya ngurpemipa

²⁸ ‘Wara ay puy koewsa meparu nungu nel dhani, kapu za ngitha nubiya ngurpemipa. Nungu nanga mura thamangu kayn nikil kadaypa puydhan a maludh gamulnga aymiz, ngitha ngulayg asimoeyn kedha, naygay thonar amadhan thamiz. ²⁹ Wa, ngitha mi thonara bangal thabi moegithap zapul imamoeyne, ngaw kulay yangukudu ya midh nanga, ngitha ngulayg asimoeyne kedha, Mabaygaw Kaziw mangay amadhan. ³⁰ Kedha yakanurayg, mi thonara nanga mura thabi thonaral yakamoeyne bangal, dhuray mabaygal kaybaw maykuykoengu matha memayipa. ³¹ Kurusipa nabi apa goewa a dapar idimidhe bangal a muwasin kasa kay kedha ngaw yangukudupa ngaru muwasisinga.’

Mabaygal mura koerawaygal senabi thonarngu (Mathayu 24.36-44)

³² Yesu lak mulaydhin thanamulpa, ‘Mabaygoeinga ngulayg kedha ngaw Mabaygaw Kaziw mi thonara lak ngapa kuniya. Ngalpa goeygingu koerawaygal, awangu koerawaygal. Thana daparaw angelal a matha kedha ngay ngoey mura koerawaygal. Matha Thathi kedha ngulayg, ngay mi thonara lak ngapa kuniya.’

Ngoena ugaziw ngay bangal lak boey mura mabaygoepa

³³ Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Koey poeypiyam, ngoena bangal ugaypu, ngay bangal lak boey, kasa kay kedha midh thonara ngitha koerawaygal. ³⁴ Ina ngoedhe kedha ngoedhalnga mabayg koey kuykuthalnga yawar mizin, nuydh zapul mura a lag ya wadhiz nungu zagethaw mabaygiya. Nuydh thanamulpa yaynanob zagethal thuraydhin. A nuydh pasa gudaw danal pathay mabaygoepa kedha mulaydhin, “Thura bangal yawaypu.” ³⁵ A ngitha lak kedha ngitha mura ngaru bangal thura yawaypu, ngitha koerawaygal kedha lagaw Kuykulnga bangal midh

thonara boey kuniya tidhedhe, midh kuthoepa lawnga dhadha kubilu, lawnga pawlaw poeybaynu, lawnga bathaynga.

³⁶ Nuy bangal nanga dhadha sakara mangedhe nanga, nubepa ngithamulpa uthuyg imaypa lawnga. ³⁷ Ina ngaw yangukudu ngithamulpa a matha kedha mura mabaygoepa, kedha, danal bangal poethaypu.'

14

Thanamun wati buwayl thoeyay Yesulpa mathamoeypa (Mathayu 26.1-5; Luka 22.1-2; Yoewane 11.45-53)

¹ Ukaras goeyga na wanamoedhin nanga thanamun yoewthaw koey thonara amadhan thamayidhin, thana matha yistagi thoewa ay purthaypu. Thanamun kuyku misnarel a sabiw ngurpay mabaygal thana sakariya nagemir kedha, thana kay midh paru Yesun gumi gasampa a kay nuyn uma mathampa. ² Thana kedha umadhin, 'Ngalpalpa nubepa ay aymay thonara gasamoeypa lawnga, kedha zoengu mabayg mina koey garsar, thanamulngu gegeyadh gasamoeyle a silamoeyle.'

³ Wa, Yesu senawbi thonara moegina goegathoenu mer, Bethoeninu nungu igalgaw Simonan lagoenu, nuy nga nanga kulay wati goengaw kikirilayg. Yesu nanga nungu igalgaw laganu ngoenakap thayar, wara yoepkaz ngapa muy araydhin senabi lagiya. Nabiya mer pudu wakasu kapu ganulinga buyunu. Nabi wakasu mina koey modhabilinga, wakasu nel nad. A nanu buyu na koethyl kulaw aymayzinga, nadh kalanu buyu mudul papoelamoeydhin a senabi wakasu Yesun pada kuykunu suladhin.

⁴ Senabi thonara mabaygan mura imadhin kedha nadh Yesun pada kuykunu mura kupal madhin senabi wakasu, wara mabaygan gegeyadh gasamoedhin kedha. Thana kidhakidhan umamoeyr kedha, 'Sena mingu kasa sagul palanu. ⁵ Nadh senabi wakasu nay mina koey bokadhzapa yoewdhan, kalanu nadh senabi bokadhza aygi zagi mabaygoepa nay poeyban, 15,000 dolapa.' Thana kedha zoenguz koey dharadh mulaydhin nabepa.

⁶ Yesu kedha mulaydhin, 'Nan wanaw ngitha nabepa mingu wati ngoenakap gasaman, ina nadh ngayapa mina adhapudhay thoeyaygi zageth aymoenu. ⁷ Seta गया aygi zagi mabaygal thana bangal ngithamuniya kalmel mura thonar koeygarsar, ngitha thonaralgal thanamulpa danal poethaypa. Ngay nanga ngayapa ngithamuniya ngaru maypa lawnga.

⁸ Ina nanga nadh senaw kedha zapun kulay yakamoedhin, nanu mina ibupuydhan, nadh ngaybiya pada kuykunu nabi wakasu sulan nadh buth pathan ngaw gamu moerama thoeyaypa.

⁹ Mina ngay ngithamulpa kedha, igilaw yangu wakay nanga ngalagiya yadu poelgaypu nubi po gubaw gizunu a matha kedha in nanu zageth nadh ayman lak bangal kedha yadu poelgaypu mura mabaygoepa, ingaru za nanu doegamuya.'

Yudhan imul poethayzi zageth (Mathayu 26.14-16; Luka 22.3-6)

¹⁰ Kalanu Yudha Keriyothoelayg nuy wara Yesun niyaykazi toewalob niyaykazingu, uzaraydhin Yesulpa yadu poelgaypa kuyku misnarepa. Nungu imul poethay kedha. ¹¹ Thanamun dhiwa mina koeyza nuy kay midh nanga mulepa, thana waza nubepa mulemidhin nungu modhabipa gasamoeypa. Kalanu Yudha buth thoemaypu Yesulpa yadu poelgaypa thanamulpa.

Yesu kalmel nungu niyay kaziya Kaludhay Ay aymay thonara kalmel aydu purthay

(Mathayu 26.17-25; Luka 22.7-23; Yoewane 13.17-33)

¹² Koeykoeyne goeyga nanga gasamoedhin, senabi yistagi bredaw aygudaw goeyga thana Yesun niyay kazil nubepa yapu poeybemidhin kedha, 'Nginu ubi midh ngoey kay ngalagapa ladhuypa ngibepa kay Kaludhay Aypa buth poethaypa.'

¹³ Nuydh ukasar kulay wayamoedhin nungu niyay kazi, kedha yadayg, 'Uzarmariw kedha koey goegathoepa. Ngipel kay nanga ngukiw zapulayg garkaz imaypa, nubiya kay wagel asimariw. ¹⁴ Nuy kay na mi lagiya muya uthuy, ngipel kay sew lagaw thathipa kedha mulemariw, "Ngalbe Ngurpay Mabayan ngapa wayamoenu kedha, nungu aygudaw lag ngalaga, nuy kay ngalaga Kaludhay Ay aymay aydu purathipa nungu niyay kaziya kalmel."

¹⁵ Nuy kay nungu gethan yadu poelgaypa aygudaw lag kapu koey gualnga kathaygoenu gimanoeka, mura nanu zapul si nabiya muynu, sew kay ngalpalpa buth pathane.'

¹⁶ Kalanu palay kulay uzarmoedhin, koey goegathoepa. Palay mangemidhin nanga palay imaydhin mina mura zapul balbayginga kedha, mina Yesulpa palamulpa midh nanga mulaydhin. Kalanu palay aygudaw zapul mura buth pathamoeydhin Kaludhay Aypa. ¹⁷ Sethabi kutoepa nanga Yesu a nungu niyay kazil thana ngabunadhin. ¹⁸ Ayguda dhadhal nuy kedha mulaydhin nungu toewalob niyay kazipa, 'In bangal kuyku nidhane ngithamulngu urapu mabaygan bangal ngoena gud arane, kasa kay nuy lak mamu kay kalmel ngalpaniya aydu purathipa.'

¹⁹ Thana niyaykazin karngemidhin nanga thana mina gegeyadh gasamoedhin aka a koerkak badh kalmel, thana yaynanob nubepa yapu poebemir kedha, 'Kuykulnga ngidh ngan maypa, ngoena a?'

²⁰ Yesu kuniya mulaydhin nungu toewalob niyaykazipa kedha, 'Ngitha mura ngaybiya nithaman kalmel, a ngalpa kalmel mura bredal thardhamoeypa urapun aygudaw zapunu, kasa kay ngaru urapun ngithamulngu nuydh bangal ngoena ngaru guda arane. ²¹ Ngay nanga ngay Mabaygan Kazi ngaru bangal um medhedhe kuyku nidhaypa Awgadhaw yawoedhayzinga Minar Poelayzinga muynu Maygi Thusinu, kasa kay kedha ina mina koey gegeyadh senawbi mabaygoepa ngadh bangal nanga senaw Mabaygan Kazi guda arane. Nubepa matha ngoedhagidh kedha nuy nasa nay kazi mayginga.'

Yesu nuydh Maygi Ay kuykaymaydhin

²² Thana matha ay purthar, Yesu nuydh madhin nan bred a eso poeybadhin Awgadhoepa. Kalanu nuydh nan dhadhiya patidhadhin thanamulpa nungu niyay kazipa. Nuy kedha thanamulpa, 'Mariw ina a gasamaw ngaw gamu.' ²³ Kalanu nuydh lak kedha, umal ngukiw kap madhin a eso poeybaydhin, Awgadhoepa. Kalanu thanamulpa madhin nuy n kap, a thana mura wanimoedhin.

²⁴ Nuy thanamulpa mulaydhin kedha, 'Wanimaw koezi ngitha mura, ina ngaw kulka ngath ngithamulpa poeyban, ina mina kuyku nidhan Awgadhaw yawoedhayzinga, ngaw kulka pay yoewdhiz mura mabaygoepa. ²⁵ Ngay ngithamulpa mina ya muliz kedha, ngayapa lak nabi umal ngukipa woenipa lawnga, kurusipa bangal senawbi thonar ngay bangal wanedhe kayin umal ngukin Awgadhaw Basalayoenu muynu.'

²⁶ Sew kalanu thana maygi na puymadhin a ladhudhin Olibaw Padoepa.

*Nubi kubilu kay ngitha mura bup aremipa ngawngu
(Mathayu 26.31-35; Luka 22.31-34; Yoewane 13.36-38)*

²⁷ Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, 'Nubi kubilu kay ngitha ngaru mura bupa aremipa ngawngu, ngoena kay ngaw kusayg woenaypa. Na Mura Poelayzinga kedha, "Awdhangan bangal mamuy danal poethay mabayg uma mathamoene a setha nanga nungu mamuyl thana bangal wad wadgoepa zoelmemine." A ngitha matha kedha guythuyayzi mamuyl midh. ²⁸ Kasa kay kedha Thathin bangal ngoena lak kadaypa manine moeram gudangu ngay bangal ngithamuniya kulay Galilayapa.'

²⁹ Petheru kedha Yesulpa, 'Ngayapa ngibepa kasa woenaypa lawnga. Kasa kay ngidh, thana mura nginungu kuniya pudhemine, ngay bangal ngaru ngibiya kalmel.'

³⁰ Yesu kedha mulaydhin Petherulpa, 'Kame! Ngay ngibepa kedha muliz, kaywab kubilu wagel kay garkaz pawl poeybepa ukasar thonaralnga, ngi kay kulay thoeri thonaralnga ngawngu koerawayg kudun tharepa.'

³¹ Petheru kuniya koey dharadh mulaydhin kedha, 'Ngayapa kedha ngoedhal zapa wara aymoeypa mina sogum lawnga, kasa kay midh thana sikedh ngoeba kalmel uma mathampa ngay kay ngaru kalmel ngibiya.' Thana kalanu mura kedha mulemidhin nubepa.

*Yesu thoeythupoegay apaw lagoenu
(Mathayu 26.36-46; Luka 22.39-46)*

³² Wa, thana gasamoedhin apaw lag nel Gethsemoene. Yesu a nungu niyay kazil si nanga ngabunadhin nuy kedha thanamulpa, 'Ngitha koew ngoena ugaw, ngay mamu kedha uzaripa thoeythupoegaypa.' ³³ Nuydh nubiya kalmel yoelpamoeydhin thanamulngu Petheru, Zemes, a Yoewane. Senabi thonara nuydh mina koeyma ngoenapak kikir gasamoedhin a koerkak badh. ³⁴ Nuy kedha thanamulpa, nungu thoeri niyay kazipa, 'Ina ngaw ngoenapak kikir mina koeyza, ngoena mina koeyma nudhepa. Ngitha koew nithamaw a danal poethay kay aymoewi.''

³⁵ Nuy kalanu thanamulngu moegina sigapa uzaraydhin si nuy kasa boeradharoepa nungungu mulupa gud pudhaydhin a thoeythupagaydhin kedha, 'Ngibepa sike balbayginga kedha in nubi gamu mapu adhapa manin ngawngu.' ³⁶ Nuy kedha thoeythu poegaydhin, 'Bab! Ngaw Thathi, wara zaginga ngibepa koey zageth aymoeypa, ngidh gar adhapa mar in nabi kikiriw mapu ngawngu, kasa kay kedha ina nginu ubilnga aymar, ngaw ubilnga lawnga.'

³⁷ Wa, nuy na ngapa kuniya tidaydhin, nuydh imiz thana uthuy. Nuy kedha Petherulpa, 'Simona, ngitha mingu uthuy poeydhanu? Ngithamulpa urapu awapa danal poethay matha koey gegeyadh a?' ³⁸ Matha ngoedhagidh kedha ngitha danal poethay aymoewi a yoewdhemiziwi ngithamulpa magaw poelaypa, wagel kay sethabi nuthayl zapun ngitha karum paledhe. Ngithamun mariw ubil danal poethaypa ngaybiya kalmel aymoeypa, kasa kay ngithamun gamul goegadhimayl.'

³⁹ Yesu kalanu lak kuniya tidiz a thoeythupagiz kulay yangukudu ya. ⁴⁰ Sew kalanu nuy lak ngapa kuniya nungu niyay kazipa, imiz thana uthuy, minguz kedha thanamun gamul koey gegadhimayl. Thana wara kuniya nubepa yangukudugigal. ⁴¹ Nuy lak uzaraydhin thanamulngu kalanu ngapa kuniya tidaydhin. Nuydh imiz thana matha uthuy, nuy kedha thanamulpa, 'Ngithamun ubi uthuypa, wa matha uthuy palemoeziwi, thonar gasaman Mabaygaw Kaziw, gud aran wati mabaygaw gethoepa.'

⁴² 'Kadaypa memayiw, ngalpa ladhuypa. Wa, kedha nagemiw senawbi mabayg mangiz, in ngadh kay nanga ngoena gud oeraypa.'

*Yudha mangiz nubiya kalmel koewbu mabaygal
(Mathayu 26.47-56; Luka 22.47-53; Yoewane 18.3-12)*

⁴³ Yesun yanu dhadhal, Yudha wara nungu niyay kazi mina sobaginga mangiz; nubiya kalmel koey garsar mabaygal thana koewbu rugalgal, kuyay thurikal a gabagabal. Thana kuyku mabaygan wayaydhin, kuyku misnaren, sabiw ngurpay mabaygan, a yoewthaw koey mabaygan.

⁴⁴ Wagel kay mura thabi zapul, Yudha kulay mulaydhin koewbu mabaygoepa kedha, 'Ngath kay nanga ngan gud thapampa, ngitha kay nuyn gasamaw, a kasa kay balbayginga nuyn adhapa yoelpan.' ⁴⁵ Yudha na mangaydhin, nuy balbayginga Yesulpa uzaraydhin a nuy kedha mulaydhin, 'Ngurpay Mabayg senaw ngi?' Kalanu nuydh Yesun gud thapamoedhin. ⁴⁶ Thana kalanu koewbu mabaygal ngapa mina koey ridh gasamoedhin Yesun.

⁴⁷ Wara pasiw puziw mabayg Yesun, nuydh nungu kuyay thurik adhapa paradhin a woerimadhin koey misnariw zagethaw mabaygiya, adhapa pathadhin nungu kawra. ⁴⁸ Kalanu nuy Yesu Yudhan mabaygoepa muliz kedha, 'Ngitha ngapa mipa kuyay thurikalgal a gabagabalgal, ngayapa gasamoeypa? Ngay sabiw koerngaygi mabayg lawnga. ⁴⁹ Ngay nanga ngithamuniya amadhan, senaw koey yoewthanu ngath ngurpay aymarngu ngitha ngoena gasamoeyginga.' Itha mura thabi zapul aymoyepa nanga kuyku nidhaypa Maygi Thusinu Minar Poelayzimayl.

⁵⁰ Kalanu nungu niyay kazil mura wad wadgoepa nanithadhin nungu.

*Yesun Yoewdhaylgaw kotapa madhin
(Mathayu 26.57-68; Luka 22.54-55,63-71; Yoewane 18.13-14,19-24)*

⁵¹ Thana nanga Yesun adhapa yoelpadhin nanga, nuy wara kayin mabayg Yesuniya wagel asidhin. Nungu gamu rug matha urapun dhoemawak. Thana nuyn gasamaypa madhin, kasa thana kasa nungu dhoemawak gasamoedhin. ⁵² Nuydh gamu woerdhay zagig zoelmaydhin. ⁵³ Thana nuyn Yesun madhin, kuyku misnariw lagoepa, mura koey misnarel, a yoewthaw koey mabaygal, a sabiw ngurpay mabaygal ngalaga nanga garwoeydhamoeydhin.

⁵⁴ Petheru koey sigal wagel woelmay a muya yoewthaydhin kotaw boeradhariya kuyku misnariw lagoenu. Nuy si muythay pasinu nir kom poelaypa nungu gamupa, kuyku misnariw danal poethay mabaygiya kalmel. ⁵⁵ Nuy kuyku misnari a nubeya kalmel nungu Yoewdhaylgaw koey mabaygal kawnselal, thanamun ubi Yesulpa mathamoeypa. Thana kasa kobegadh mabayg luman Yesulpa mulamoeypa kedha, nuydh za gegeyadh ayman. Kasa kay kedha thana wara gegeyadh imayginga nubiya, nubepa kuthoepa thoeraypa.

⁵⁶ Koeygarsar mabaygal ngapa sole yangukudu ya umamoeyr nubepa gasamoeypa, kasa kay kedha thanamun yayanob yangukudul ngaru kotanu balbayg oesiginga Yesulpa kuthoepa thuraypa. ⁵⁷ Dhuray thanamulngu kaday nithamoedhin a ngoelkay yangukudu butha woeydhamoeydhin kedha, ⁵⁸ 'Ngoey kulay karngemidhin nuyn, nuy kedha umay, "Ngath bangal idimoene ina gethaw aymayzinga, koey yoewth idimoene, a lak bangal ngath moeydhane thoeri goeygilinga; ngaw gethan lawnga, kasa bangal yangukudun." ' ⁵⁹ Kasa kedha thanamun yangukudul lak kedha balbayg oesiginga, Yesulpa kuth thoeraypa.

⁶⁰ Nuy kuyku misnare kaday tariz thanamuniya dhadhal Yesulpa yapu poeybiz kedha, 'Ngi wara yangukudulayg sakar maypa a? Sena mura wati

za ngibiya woeydhoeypa?’ ⁶¹ Nuy Yesu kasa ngaru yagig. Nuy kuyku misnari lak Yesun yapu poeyban kedha, ‘Ngi mina Keriso a. Nungu Kazi sey nga nanga koey woenabalayg pika gimal?’

⁶² Yesu kuniya mulaydhin nubepa kedha, ‘Wa senaw ngay, a ngitha bangal imane Mabaygaw Kazi Kuykulmay getha doegamoenu daparaw niyay lagoenu gimanoeka, ngay bangal boey mura daparaw ziyanu dhadhah.

⁶³ Nuydh kuyku misnaren nungu dhoemawak pakadamoedhin thabukirin a wal mizin kedha, ‘Wara lak yaginga koezi powpa, ⁶⁴ ngalpa mura nungu ya karngemidhin kedha, ina nungu mina kawrag Awgadhoepa. Ngithamun wakay thamamay midh?’ Thana kedha, ‘Nuy wati mabayg, nuyn kay ngaru uma mathamoene.’

⁶⁵ Dhuray thanamungu parupa mosal adhamoeyr a purkiya za yatharadhin nubiya; kalanu koey dharadh mathamar nuyn a kedha umamoeyr; ‘Imaypa ka muli, ngin ngadh mathampa, ngi nanga sike mina peropetha a?’ Kalanu danal poethay mabaygan madhin a dak tidar nuyn.

Petheru gud thadhaydhin Yesulngu

(Mathayu 26.69-75; Luka 22.56-62; Yoewane 18.15-18,25-27)

⁶⁶⁻⁶⁷ Senawbi thonar nuy Petheru matha ka apal muynu kulaw panu muynu, muythay komoepa pasinu nir. Kedha nanga na kuyku misnariw zagethaw yoepkaz nagiz nanga. Nadh nuyn iman, na kedha muliz nubepa, ‘Kame! Ngi wara senaw, ngi puzir senawbi Nazarethoelgiya, Yesuniya.’

⁶⁸ Kasa kay kedha Petheru mina koeyma gud thadhaydhin kedha, ‘Ngay koerawayg ngi mi yadu umepa, ngath nginu ya tidayginga.’ Kalanu nuy pasagudoepa uzaraydhin sizi. Sinubi thonara kay kalakala poeybiz.

⁶⁹ Nadh zagethaw yoepkazin nuyn mi thonara lak iman, na mabaygoepa buwayl thayiz nabiya ngaya nanga pasiya sir. Nadh sinubi thonara nuyn azir pagan kedha, ‘Nagemiw, senaw nuy, nuy wara puzir.’ ⁷⁰ Petheru mina koeyma gud thadhiz.

Mina moegina buth, kalanu mabaygal Petherulpa kedha mulemin, ‘Kasa balbayginga muli kedha, ngi wara puzir, senaw ngi lak Galilayaw mabayg kakal.’

⁷¹ Petheru kedha mulaydhin thanamulpa, ‘Ngay ngithamulpa mina yadu umepa, ngay nungungu koerawayg ngitha mi mabaygaw ya nanga umamoeypa. Ngay kay na ngoelkay ya mulepa nanga, ngath bangal wati kuth gasamoene Awgadhoengu.’

⁷² Mina senawbi thonara kay kalakala lak poeybiz; nuydh Petheru ngoenanu madhin Yesun midh nanga mulaydhin nubepa kedha, ‘Wagel kay kalakala lak poeybepa, ngi kay ngaru mina sobaginga ngawngu gud thadhi thoeri thonaralnga.’ Nuy nanga Petheru ngoenanu mamayidhin sethahi yangukudul Yesun, nungu kasa may mina koeyza.

15

Yesun parunu tharadhin Pilathoniya

(Mathayu 27.27-31; Yoewane 19.2-3)

¹ Mina bathaynga nanga thana kuyku misnaren mina sobaginga garwoeydhamoeydhin. Thanamuniya kalmel yoewthaw koey mabaygal a sabiw ngurpay mabaygal a dhuray wara koey mabaygal, mura thanamun Yoewdhayalgaw kawnselaw mabaygal. Thana garwoeydhamoeydhin ya

umamoeypa, Yesulpa mathamoeypa. Thana Yesun urukamin aymoedhin a yoelpaydhin nuyn Pilatholpa.*

² Pilatho nuyn yapu poeybadhin kedha, 'Ngi Mina Yoewdhayalgaw Kuykulnga a?'

Yesu kuniya kedha mulaydhin, 'Wa, nginu yangukudu moegina balbayginga.'

³ Thana kuyku misnaren nuyn kasa mina koeyma mulamoeyr. ⁴ Pilatho lak yapu poeybadhin nubepa, 'Ngi midh paru thanamulpa kuniya ya mulayginga, nagi thana mura wati za ngibiya woeydhoeypa?'

⁵ Yesu kasa ngaru yagig. Nuy Pilatho dan kathamaydhin kedha, nuy Yesu midh paru kuniya yagig. ⁶ Nungu Pilathon pawa kedha, mura Kaludhay Ayngu thonara nanga, nuydh ngulayg mabaygaw ubilnga kunumayzi mabayg pa wayan.

⁷ Senawbi thonara nanga wara mabayg Barabas waynu kunumay lagoenu, minguz kedha nuy koey kawragil mabayg, wara thonara nuy koey silamaynu muynu Yoerusalemoenu, a wara mabayg nuydh uma mathamoedhin. ⁸ Mabaygan garwoeydhamoeydhin a yapu poeybemidhin Pilatholpa kedha, 'Ngi kay pa woeyaypa ngoeymulpa urapun mabayg kulay midh nanga.'

⁹ Nuy yapu poeybiz thanamulpa kedha, 'Ngithamun ubi midh, Yoewdhayalgaw Mopakuyk ngithamulpa pa woeyaypa a?' ¹⁰ Minguz kedha, nuy Pilatho mina koey ngulayg kedha, thana yoewthaw koey mabaygal kasa uwan memayidhin, thana kedha zoenguz Yesun kotoepa madhin.

¹¹ Kasa kay kedha thana kuyku misnarel mulaydhin mabaygoepa kedha, 'Ngitha kedha wal mamayi, "Barabasan kay ngoeymulpa ngapa pa wayar".' Thana Yesulpa wal mayginga. Thana Barabasoelpa walmemayir.

¹² Pilatho kedha yapu poeybadhin thanamulpa, 'Kedha kay nanga, wa ngath kay miza ayimpa nubepa ngan nanga ngitha kedha thuraypu Yoewdhayalgaw Mopakuyk?'

¹³ Thana kedha wal memayir, 'Sathawro puydhaw nuyn.'

¹⁴ Nuy kay Pilatho kedha umay thanamulpa, 'Mipa kay nuyn sathawro puydhaypa, nuydh za miyay gegeyadh aymoenu?'

Thana na kay zizigi moeyngu mina gegeyadh wal memayir kedha, 'Sathawro puydhaw nuyn.' ¹⁵ Pilathon ubi nuydh mabaygaw ngoenakapul balbayg palepa. Nuydh Barabasan pa wayadhin thanamulpa, kasa kay kedha nuydh Yesun nungu koewbu mabaygoepa gud aradhin poelngipa, kalanu sathawro puydhaypa madhin.

*Koewbu mabaygan Yesun giwn madhin
(Mathayu 27.27-31; Yoewane 19.2-3)*

¹⁶ Thana koewbu mabaygan Yesun muya thayadhin gabmenaw lagiya.† A thana thuradhin mura thanamun koewbu mabaygal. ¹⁷ Kasa nubepa giwn maypa thana bamagadh gamul koey sodh Yesuniya angadhin. Minguz kedha, sena matha mopakuyku oengay gamul dhoemawak. Thana nubepa patal puyngu ngoelkay korone aymoedhin a nungu kuykuya angadhin.

¹⁸ Kalanu thana nuyn mina gegeyadh giwn soelmar kedha, 'Ngaru Igilil Mopakuyk Yoewdhayalgaw.' ¹⁹ Thana nuyn boegin kuyk tidar, a parupa mosan tidar. Thana nubepa parunu kulun pasoenomoeyr. ²⁰ Thanamun nanga giwnsoelmay muwasin, thana kalanu bamagadh gamul rukan

* **15:1** Nuy Pilatho thanamun Romaniw mura zagethaw danal poethay mabayg. † **15:16** Thana kedha thoeraypa Pretoriyan.

thudhan a nungu geth rugan kay kuniya ubaman. Kalanu thana adhapa yoelpadhin nuyn, sathawro puydhaypa.

Yesun sathawro puydhadhin neylan
(*Mathayu 27.32-44; Luka 23.26-43; Yoewane 19.17-27*)

²¹ Senawbi thonara urapun mabayg nungu maboenu woelmay, nungu nel Simona, Sayrinoelayg nuy, Alesandoerom a Rupoesom thathi. Thana apasiginga nuyn gasamoedhin Yesun sathawropa thoeridhoeypa. ²² Thana Yesun adhapa madhin padoepa, nel Golgotha. Ngalpadh kedha Kuyku Sibuy.

²³ Thana nubepa nuthan madhin umal ngukiw a theral za garwoeydhamoeyzinga muynu. Senabi theral za nel mer. Kasa kay kedha Yesu ubigasidhin woenile.

²⁴ Kalanu thana nuyn sathawro puydhadhin neylan a nungu gamu rugal thanamuniya dhadh mamayidhin. Thana days thayar imaypa kedha ngadh kay gasamaypa mi dhoemawakul. ²⁵ Senawbi bathaynga nain koelokoenu thana nuyn sathawro puydhadhin nanga, ²⁶ thana nubepa yangukudulnga za wanadhin gimal kuyku laganu kedha yadaynga, 'Yoewdhayalgaw Mopakuyk.' ²⁷ Nubepa wara ukasar wadhwadham sathawro poeydhamoedhin ukasar mina koey geth geth puru kaz mabayg. Wara getha doegamoenu wara boedha doegamoenu.‡

²⁹ Mabaygal ngayana nanga sike pasiya tadir, thana kasa kuyk woerimoeyr kedha umamoeyr, 'Ngidh ngulayg idiman Awgadhaw lag, yoewth a lak moeydhan thoeri goeygiw kaliya a? ³⁰ Midh paru ngi nginungu balbayg tidayginga a? Ngapa mulupa pagar seyzi sathawrowngu nginu igililnga kuykuthal palal.' ³¹ Thana koey misnarel a yoewthaw sabiw ngurpay mabaygal lak kedha nuyn giwn soelmar kedha, 'Nuydh wara mabaygal gudaz pudhepa, kasa kay kedha nuy nungu geth ibupuydhayginga.' ³² 'Nuy kedha mulaydhin, nuy Keriso, Isoereylaw Kuykulnga. Ngalpa kay imaypa, nuy kay nanga nungu geth mulupa poegaypa, wa ngoey kay nubepa mina yoepathamoeypa.' A sepal ngawal nanga nubepa wadhwadham sathawro puydhamoedhin, palay lak nuyn giwn mar.

Yesun kuth gasamoedhin
(*Mathayu 27.45-56; Luka 23.44-49; Yoewane 19.28-30*)

³³ Dhadha goeyginu nanga mura wadhwadham inur thoydhamoeydhin, senabi koey goegathoenu kurusipa thoeri klok. ³⁴ Kalanu Yesu koey gimiy wal miyaydhin thanamudh kedha, 'Eli, Eli lema sabakthani?' Muynu kedha, 'Ngaw Awgadh, ngaw Awgadh, ngidh mingun goena kasa wananu?'

³⁵ Dhuray mabaygal si pasinu sir thana karngemidhin, thana kedha mulemidhin, 'Nuy Peropethoepa Elayzalpa wal mepa sikedh.'

³⁶ Urapun mabayg thanamulngu zilamiz sathawropa a spanz sobaginga sisaberal ngukinu muynu thardhan, kalanu puy kopin pagan Yesulpa yoewdhan nubepa woenipa a kedha mulaydhin, 'Thumaka mamu ugaypa, nuydh kay sikedh peropetha Elayza nuyn mulupa maypa sathawrowngu.'

³⁷ Senawbi thonara Yesu gimiy wal miyaydhin, nungu moeygoepa guban, ³⁸ a koey yoewthanu thanamun wulaw koey dhoemawak§ nanu geth pakadamoydhin gimanakaz mulupa.

‡ 15:27 Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimay I, thana wara basalmayl kedha 28. Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngi mina yoepathamayzi apu! Wa, ngibepa ayman, matha kedha ngin ubilnga midh.' Balbayginga senabi thonara, nanu yoepkaz kazi balbaygoesidhin. § 15:38 Thanamun wulaw koey dhoemawak, na koertoen.

³⁹ Nuy koewbu kuyku mabayg nanga imadhin kedha, Yesu midh paru nanga muwasidhin gimal sathawronu, nuy kedha mulaydhin, 'In nubi mabayg nuy mina Awgadhaw Kazi.'

⁴⁰ Dhuray si memayir yoepkazil, thana moegina sigaz nagemir. Thana-muniya kalmel Mariya Magdalangu, a Salome a wara Mariya na moegina Zemes a Yoewsepa, palamun apu. ⁴¹ Thana nubeya kalmel Yesu na Galilayoenu mer, a ibupuydhar nuyn, aymoeyr mura nungu ubilmayl. A matha kedha dhuray yoepkazil nubeya ngaya nanga Yoerusalemoepa asimoydhin, thana lak si mamayir.

Yesun moeramathayadhin

(Mathayu 27.57-61; Luka 23.50-56; Yoewane 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Wara koey mabayg thanamuniya, thanamun Yoewdhayalgaw kawnselaw mabayg, nungu nel Yoewsepa, Aramathiyalayg. Nuy lak mina kapu akasizi mabayg, nuydh ugar Awgadhaw Basalayaw mangay thonar. Thanamun za buthapoethay goeyga kutoepa nanga sabadhaw paru, nuy Yoewsepa mina akaginga Pilatholpa pa uzaraydhin a yapu poeybaydhin Yesun gamupa. Nuy thanamun sabadhoengu kikimidhin. ⁴⁴ Yoewsepa Pilathon madhu paman nuy nanga Yesun gamu lumar. Nuydh Pilatho koewbu kuyku mabayg thuran a kalanu yapu poeybiz kedha, 'Yesu mina kulkub um mema?'

⁴⁵ Mura nanga karngemidhin koewbu kuyku mabaygaw yangukudu nanga Pilatho kalanu Yoewsepalpa wa madhin kedha, nubepa gamu maypa, Yesun gamu.

⁴⁶ Nuydh Yoewsepa mina kapu goerab gamul dhoemawak barpuhdhahin, Yesun gamu mulupa madhin, a senabi kayn dhoemawakun nuradhin. Kalanu kulaw sakaynu muynu aradhin, sena mi sakay nanga kulangu adhapa pamadhin. Mura na muwasidhin nuydh mina koey kula gawan thayadhin parunu senabi sakay gudanu. ⁴⁷ Mariya Magdala a wara Mariya, Yoewsepan apu, palay yawayar Yesun gamu ngalaga nanga wanadhin.

16

Yesu kaday taraydhin

(Mathayu 28.1-8; Luka 24.1-12; Yoewane 20.1-10)

¹ Sabadhaw kal Mariya Magdaloengu, a wara Mariya Zemesan apu, a Salome thana ganul wakasul mamayidhin Yesun gamupa pinipa. ² Mina bathaynga, kulay wiki goeyga Sandi, wagel kay goeyga palgin, thana ladhudhin moeram gudoepa. ³ Yabugudiya thana tadir, thana kedha umalpoeyr, 'Ngadh kay sena moeram gudangu kula adhapa thamaypa ngalpalpa, sena pasagudoengu?' ⁴ Sena mina koey kula.

Thana nagemin a iman na kula muwasizinga adhapa thamayinga. ⁵ Thana muya uthemidhin senabi sakaynu muynu; thana iman kayn mabayg getha doegamoenu nir, nungu goerab gamul dhoemawak koey gamulnga. Thana mina koeyma madhu pamemidhin.

⁶ Nuy kedha, 'Koeyma wakay thoemamayg, ngay nulayg ngitha Yesun lumaypa Nazarethoelayg, ngan nanga sathawro puydhangu, kasa kay kedha nuy in mayginga, nuy kaday tharayngu. ⁷ Ngitha kuniya tidemiw, a in nubi ya nungu niyay kazipa mariw, a Petheru wara, "Nuy Galilayapa uzaridhe, bangal ngithamuniya kulay, ngitha bangal imane nuyn sin, nuy ngithamulpa midh na mulaydhin." ' ⁸ Thana sethabi yoepkazil kuniya zilmemidhin moeram gudoengu, thana koeyma aka gasamoedhin. Thana wara mabaygoepa mulayingga kuyk thanamun aka koeyza.

*Yesu yakamoeydhin Mariyalpa Magdalinalayg
(Mathayu 28.1-11; Luka 24.36-49; Yoewane 20.19-23)*

⁹ Kuykuyam wiki goeyga nanga Yesu kaday tharaydhin umangu; kulay nuy yakamoeydhin Mariyalpa Magdalinalayg. Nan ngan nanga nuydh kulay kapu zageth aymoedhin nabepa kedha, nuydh seben wati maril adhapa mamayidhin nanungu.

¹⁰ Nadh nanga Yesun imadhin nanga nuy igililnga, na sepa uzaraydhin nungu puziw mabaygoepa, thanamun koerkak badh a may Yesulpa. ¹¹ Thana nanga karngemin nanu ya kedha, Yesu igililnga, nadh nuyn iman, thana mina yoepathamayinginga.

Yesu wara kuniya yakamoeydhin ukasar niyay kazipa

¹² Yesu wara kuniya yakamoeydhin ukasar niyay kazipa palay na palamun maboenu woelmemar moegina goegathoepa. ¹³ Palay na kuniya tidemoedhin wara niyay kazipa mulemoedhin, kasa kay kedha thana mina yoepathamayinginga.

*Yesu lak yakamoeydhin nungu leben niyay kazipa
(Mathayu 28.16-20; Luka 24.36-49; Yoewane 20.19-23)*

¹⁴ Yesu lak yakamoeydhin mina moeygoepa nungu eleben niyay kazipa thana nanga ay purthar. Nuy koey dharadh mulaydhin thanamulpa, minguz kedha, thana mina yoepoethamoeyginga; thana kasa koey kuyk woelempu thanamulpa senaw ngaya nanga nuyn imadhin kedha nuy lak igililnga. ¹⁵ Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, 'Ladhu Awgadhaw aymayzi mabaygal ngalagiya nanga thabi po gubaw gizunu muynu nipa, in bangal nubi mina igililmay yangukudu mawthu yaday poelgaypu thanamulpa. ¹⁶ Ngaya bangal nanga mina yoepathamoeypu a paphayso mamayipu nanga, thana bangal gudaz puydhamoeyne. A ngaya nanga mina yoepathamayg, thana bangal wati kuthoepa wayedhe.

¹⁷ 'Setha ngaya nanga mina yoepathamoeyzagal thanamulpa bangal poeybane Awgadhaw bibirpa yakamoeypa kedha; thana bangal wati maril adhapa mamayipu, kuyk thana bangal ngaw nel gima gasampu; thana bangal wara yangukuduya umamoeypu. ¹⁸ Thana kasa kobegadh thabul gasamoeyn lawnga moerampa uma mathamay wati nguki wanimpa, thanamulpa umapa lawnga. Wara kedha thana bangal ngulayg kikiril mabayg dhoey nidhamoeypu a balbay tidamoeypu kikiringu.'

Yesu kaday thariz daparpa

¹⁹ Yesun senawbi yangukudu kalanu, nuyn kadaypa madhin daparpa, Awgadhaw getha doegam niyay lagoepa. ²⁰ Thana niyay kazil ladhudhin, maw siparuy mura doegamuya; Kuykulnga zagethan meparuy thana-muniya kalmel; a mina yoepathamaypa thanamun maw nuydh bibir palimoeypu thanamun zageth, thana matha ngoedhagidh koey zagethoepa aymoeypa.

Luka

Luka minar paladhin nabi ngulaygaw thusi Thiyopolaypa getha madhin mura kedha nungu ngulayg midh nanga

¹⁻² Thiyopolay, ina ngaw thusi ngibepa. Itha mina zapul ngath yadu mamayipa aymoeydhin ngalpaniya muynu. Ngalpaniya koeyma mabaygal kulay, itha thabi ngoedha thoeyayl thana purkan imadhin mura Awgadhw kuyku nidhayzi zagethal mina kuykoengu, a maw tharemipu mura thabi ngadha thoeyayl midh nanga. Wara mabaygan koey magaw gasamoedhin senabi ngulayg minar paladhin thusinu muynu.

³ Wa, ngay lak kedha, ngath mura itha thabi ngoedha thoeyayl ngaw ngulaygoepa ngurpamoeydhin geth tidemidhin woergi nopa mina kuykoengu kuthoepa; wagem kay ngath minar palimoeyngu ngibepa ngi wara koey mabayg ngalpaniya, itha mura ngibepa mina balbayginga thayamoeyn. ⁴ Wa, ngibepa mina ngulaygoepa gasamoeypa koezi, pasinu ngin midh nanga ngurpadhin.

⁵ Wa, nabi ya kedha kuykaymaydhin. Wara misnare meparu Yoewd-hayanu, nungu nel Zakaraya. Nungu zageth misnarew zageth kedha, nuy Abayzan doegam mabayg. Senawbi thonara thanamun Yoewdhayaw mopakuyk Eroth. Zakarayan ipiw nel Elisapetha. Na lak misnarew buwayngu Aronan buwayngu ⁶ Palamun ngara pudhamay kalmel balbayginga Awgadhw parunu. Awgadhw maygi ya woedhay sabil palay pathidhayginga. ⁷ Kasa kay kedha palay gar mina kazigig, kuyk Elisapetha kazigi kupa a matha kedha palay kalmel apu thathi aymoemoedhin.

Awgadhaw angela danapa yakamiz Zakarayoepa

⁸⁻⁹ Wa nabi thonara nanga Zakaraya a nubiya nungu doegam mabaygal misnarel thanamun thonara koey yoewthapa danal pathaypa. Thanamun misnarew wara koey pawa kedha, kasa ubipa misnaren nabi mina zageth aymayginga koey yoewthanu muynu thanamun mura garwoeydhamay thonara. Thanamun kulba pawa kedha mamu kulaw aymayzi za mamaman nge. Thana ngulayg za ayman, imaypa kedha ngunu thonara nge. Ngaru nuy senawbi misnaren yoewthoepa mina muypa, maygi dhadhabuthoepa. Nabi thonara kulaw aymayzi za pudhamoedhin Zakaraniya. Nuy mina muy doegampa senawbi zagethoepa, muy aymoeydhin oltanu gimal, ganul thupa.

¹⁰ Wa nuy nanga muynu sensa thayar mura mabaygal adhal thana thoeythu pagemir thanamun pawa kedha. ¹¹ Nuy nanga si muynu Awgadhw angela danapa yakamiz nubepa oltaw getha doegamoenu tharaydhin senaw ngalaga nanga ganul thu. ¹² Zakaraya nanga Angela imadhin nuyin mina koeyma madhu pamadhin a nuydh koey aka gasamoedhin.

Yoewane Paphayso ngaru bangal koesimidhe mina adhakupdhay mabayg Awgadhw parunu

¹³ Kasa kay kedha Angela nubepa kedha mulaydhin, 'Zakaraya, ngi akan maygi Awgadhw nuydh karngemidhin nginu thoeythu poegay a nginu ipin bangal thurkiyay kazi imane, a ngidh bangal nuyin nel tharane Yoewane. ¹⁴ Ngi bangal ika dhiw gasamoene kalmel koeyma mabaygal nungu kazimay thonara.

¹⁵ 'Nuy ngaru bangal koesimidhe kadaypa mina adhakupdhay koey mabayg Awgadhw parunu. Nuy bangal woenig umal nguki a matha

kedha puridhoeral umal nguki. Nungu kazimay thonarngu Maygi Mari nubiya muynu magaw poelaypa nubepa nungu zagethoenu. ¹⁶ Nuydh koey garsar Isoereylaw mabaygal bangal kuniya ruwaymaypa thanamun Kuykupa Mina Awgadh. ¹⁷ Nungu zageth bangal Awgadhaw parunu ngoedhe kedha Elayza, nuy bangal Maygi Mariw magawnu siparuy Kuykulmay yabugud buth pathan. Nuydh bangal mabaygaw ngoenakap lak balbayg poelaypa thathiw ngoenakap thanamun kazipa a matha kedha kawragi mabaygal garthil thoeiyaypa balbayginga niyaypa mina mabaygiya. Nuydh mabaygal dhoeynidhaypu balbayginga Kuykulmaypa.'

¹⁸ Nuy Zakaraya kuniya mulaydhin Angeloepa kedha, 'Ngath kay midh paru ngulayg kedha, ngalbe bangal kazi gasamoene, kedha zoengu ngay koey thathi a ngaw ipi koey mabayg aymayzinga.'

¹⁹ Nuy Angela kedha mulaydhin nubepa, 'In ngay Gabriyel. Ngay mura thonara Awgadhaw parunu kaday sipa a nuydh ngoena ngapa wayanu ngibepa nabi kapu wakayl yangukudu manin. ²⁰ Ngi kurusipagi, wa ngidh ngaw yangukudul mina yoepathamayginga; a ngidh bangal imane. Itha bangal thabi yangukudul kuykunidhamoeyne mina balbayginga sethabi thonara. Wa, ngibepa kedha, ngi bangal yagig kurusipa senabi thonar gasamoene, kuyk ngidh ngaw ya mina yoepathamayginga.'

²¹ Wa, senabi thonara mura mabaygan ugar Zakarayan, thanamulpa kakal nuy koey kuykuthalnga muynu oltanu. ²² Nuy nanga adhapadhadhin nuyn yagi paladhin. Wa, thana ngulayg asimoeyn kedha, nuydh adhapudhay za goeygiw piki iman muynu koey yoewthanu, kedha zoengu nuy ya mulayginga. Nuy thanamulpa gethan ya muliz. ²³ Nungu zagethaw thonar nanga muwasidhin muynu koey yoewthanu, nuy kuniya tidaydhin lagoepa. ²⁴ Soeyzi moegina dhadhabuth nungu ipi Elisapetha na mapunga aymaydhin. Payb moelpalalnga na matha lagoenu muynu. ²⁵ Na kedha mulaydhin, 'Ngay mina koey kuykuthalnga kasa uzaraydhin, kazigig kurusipa Kuykulmay ibupuydhan a kozan ngayapa poeyban. Ngayapa lak azirpa lawnga mabaygaw parunu.'

Yesu Kerison kazimay ya

²⁶ Elisapethana nanga siks moelpalal aymoeydhin maythapa, Awgadhan nungu yaday woeyay Angela wayadhin Gabriyelan Galiyoepa, moegina goegath nel Nazareth. ²⁷ Nubiya yangukudu mer muynu ngoewakazipa, Yoewsepala nga nanga gudapa thurayzinga. Nuy Yoewsepa Dhawithan buway mabayg. Nanu ngoewakaziw nel Mariya, kapu akasizi ngoewakaz. ²⁸ Angela ngapa nabepa kedha mulaydhin, 'Awgadh ngibeya kalmel a nungu adhapudhay koey woenab.'

²⁹ Wa, Mariya nabiya koeygarsar wakay thoemamay, Angelaw yangukudungu. Nadh kedha wakay thayadhin, 'Ina kow aykap gar sike midh paru.'

³⁰ Kasa kedha Angela nabepa kedha mulaydhin, 'Mariya ngi akag, Awgadhan ngin mina adhapa thamadhin. ³¹ Ngi bangal mapunga aymidhe a ngidh bangal thurkuyay kazi gasamane, ngidh bangal nungu nel tharane Yesu. ³² Nuy bangal mina adhapudhay, a nuyn bangal kedha thoeraypu Awgadhaw Kazi, nuy koey Awgadh gimal. Awgadhan nuyn bangal Mopakuyk aymoene, Dhawitha nanga midh, nungu buway apakuyk. ³³ Nuy bangal Yakubun kaziw kaziw ingaru Mopakuyk, nungu basalaya kuthaginga kuykugingal.'

³⁴ Na Mariya angeloepa kedha mulaydhin, 'Ngath bangal midh paru kazi gasamoene, ngay alaygig ngoewakaz?'

³⁵ Angela kedha mulaydhin Mariyalpa, 'Awgadhaw Maygi Mari bangal ngibiya kalmel, a Awgadhaw bibir a woenab bangal ngibiya ngidh bangal gasamoene. Kedha zoenguz nginu maygi kazi bangal kedha thoeraypu "Awgadhaw Kazi."

³⁶ 'Wa, ngidh nginu tukuyap Elisapethana ngoenanu maypa? Thanu waza kedha, "Nabepa kazipa gasamoeypa lawnga." Kasa kay kedha na nanu geth lak mapunga lak siks moelpalal, na kasa koey apu.

³⁷ Awgadhoepa mura za aymoeypa zagethoenginga,* mura balbayginga.'

³⁸ Na Mariya kedha, 'Ina bangal ngaybiya ayamidhe nginu yangukudu ya midh nanga. Wa, ngay mina Awgadhaw zagethaw mabayg.' Kalanu Angela nan wanadhin.

Mariya uzaraydhin Elisapethalpa

³⁹ Angelaw yangukudu kalanu nanga, Mariya wakay thoemamayn gasamadhin nanu tukuyap Elisapethana. Nadh nanu moenari rugal matha thoeray buth pathaydhin kalanu sobaginga uzaraydhin Yoewdhayoepa Elisapethana goegath muynu padaw dhadhabuthanu.

⁴⁰ Na nanga mangaydhin si, na muy araydhin Zakarayan lagiya Elisapethana alay. Mariya nan Elisapethana ikan gasamadhin. ⁴¹ Sena namuyth nanga Mariya ikan gasamadhin Elisapethana. Senawbi thonara Elisapethana mapeth ikan dhiwan soersimoeydhin muynu nabiyu. Mina senabi thonara na ngulayg asidhin Maygi Mariw zageth nabiyu, a Maygi Mariw woenab nabiyu ngoena pudhaydhin.

⁴² Na gima gudiya mulaydhin kedha, 'Wa, Awgadhaw woenab ngibiya, a ngin mina adhapa thamayidhin mura yoepekziya, a Awgadhaw woenab nginu kaziya senaw ngibiya nanga muynu! ⁴³ Ina minggu mina adhapudhay za ngayapa aymiz kedha, ngoezu Kuykulmay apu ngayapa ngapa imaypa mema? ⁴⁴ Sena namuyth nanga ngath karngeminu nginu ikal yangukudu nguzu mapeth muynu ngaybiya ikan dhiwan katan thoeydhadhin. ⁴⁵ Wa, ika dhiw gasamar ina mina matha ngoedhagidh ngidh mina yoepathamadhin Kuykulmay woeyayzi yangukudu ngibiya kuyku nidhane.'

Mariya na Dhiwaw Na

⁴⁶ Mariya kedha, 'Ngath ngoezu ngoenakapun Kuykulnga koeyma thawmaypa;

⁴⁷ ngath koey ika gasamoedhin kuyk ngaw Kaludhay Mabayg, Awgadh.

⁴⁸ Nuydh ngoena ngoenanu manin ngay nungu parunu koey apal zagethaw mabayg.

Koezi kayboengu pawpa mura mabaygal ngoena bangal kedha thoeraypu, "Koei dhiwal yoepekaz."

⁴⁹ Kedha zoenguz kedha adhapudhay Koei Awgadh nuydh mina kapu zageth ayman ngayapa.

Ngalpa ngaru koeyma thawmanin nungu maygi nel.

⁵⁰ Nuydh nungu pawdh a gabu pawa yakaman ngalpalpa mura mabaygal ngaya nanga apasin nubepa, maykuyk mulupa maykuyk kadaypa.

⁵¹ Nuydh nungu koey bibiril geth woenabalnga, poeraparalnga, adhapa gud paliman gamu dhub woewruyl mabaygoepa mathamaypa. Thanamun buwayl thoeyay idimoeyn mura.

* ^{1:37} Awgadhoepa mura zapa aymoeypa zagethoenginga: wara Zenesis 18.14 geth tidi.

52 Nuydh ngulayg Adhapudhay Mopakuykul mulupa thayamoeyn, thanamun kupay zagethoengu.

A mabaygal ngaya mina apal nuydh kadaypa mamayin.

53 Aygi zagi mabaygal nuydh zapun poeybiz, gamul dhiba mamayin,

a setha ngaya aydegal a zapulgal thana adhapuydhan gethal aygimayl.

54 Nungu kulkubaw yawadhayzinga ngalpan thathiw thathipa, nuyn kuyku nidhan kayib.

Nuy ngapa Isoereylaw kaziw kazipa ibupuydhaypa

55 Nuydh ngoenanu manin Abrama, yakaman nungu sib wanan

a matha kedha mura nungu kaziw kazipa ngaru a ngaru, nungu kulay yangukudu midh nanga.†

56 Mariya na sike thoeri moelpalalnga Elisapethaniya, wagem kay na kuniya tidaydhin nanu lagoepa.

Yoewane Papthayson kazimay ya

57 Na na gasamadhin thonar Elisapethana kazimay thonar, nadh gasamadhin thurkiyay kazi. 58 Nanu pasiw mabaygal a mura nanu buway karngemidhin kedha, Kuykulmay mina pawa midh, nabepa. Thana mina koey ika gasaman nabiya kalmel.

59 Urapun wiki kaliya thana mura ngapa mapethoepa motho poethaypa. Wa, thanamun ubi kedha thana nuyn Zakarayan thoeraypa, nungu thathiw nel. 60 Kasa kay kedha nungu apu kedha, 'Maygi, nungu nel bangal Yoewane.'

61 Thana kedha nabepa, 'Buwaynu muynu kedha nelginga!'

62 Kalanu thana nungu thathipa geth aymayn yapu poeybemin kedha, 'Nginu ubilnga mi nel nubepa maypa?'

63 Zakaraya gethan yadu palgan thusi poelay za, kalanu kedha palan, 'Nungu nel Yoewane.' Thana koeyma madhu pamemidhin.

64 Mina senabi thonara nuy Zakaraya balbayg asidhin gudiya ya muliz a nuydh mina koeyma thawmanin Awgadh. 65 Thanamun pasiw igalgal mina koey aka gasamoedhin sethabi zapungu. Na ya gud palaydhin adhapa nupa mura senabi padaw lagiya Yoewdhayanu muynu. 66 Mura setha ngaya nanga karngemidhin thana ngoenanu madhin senabi zapa a yapu poeybemin, 'Nuy bangal senawbi mapeth mi mabayg?' Mabaygoepa kakal kedha Kuykulmay woenab nubiya muynu.

Wagem kay zapul aymoeyn, Zakaraya kulay yadu palgan

67 Nungu mapethaw thathi Zakaraya, nubiya muynu Maygi Mari, nuydh Awgadhaw ya yadu poelgaypu kedha,

68 'Ngalpa koeyma thawmanin Kuykulnga Isoereylaw Awgadh! Nuy ngapa ngalpalpa ibupuydhaypa

a nungu mabaygoepa gudaz puydhaypa.

69 Nuydh ngalpalpa poeybadhin Adhapudhay Kaladhuy Mabayg Dhawithan buwayngu ngapa, nuy Dhawitha Awgadhaw zagethaw mabayg.

70 Nuydh mina kulay mulaydhin, a ya wadhadin nungu maygi peropethaya kedha,

† 1:55 Awgadhaw yawoedhayzinga Abramalpa, wara Zenesis 17.7 geth tidi.

71 “Nuydh ngalpan gudaz puydhamoeyne mura wati mabaygoengu,
a sethabi wati bibiringu mabaygan ngadh ngalpan gegeyadh
yawaypa.”

72 Nuy senawbi thonara thanamulpa mulaydhin kedha,
“Nuydh bangal yakaman gabu pawa a pawdh ngalpan thathiw
thathipa.

A ngoenanu maypa nungu maygi ya woedhayzinga ngalpalpa.”

73-74 Ya woedhan koey ridhanga nuydh ayman
ngalpan muruygoepa Abramalpa.

Nungu koey ridha ya kedha,
nuydh gudaz puydhamoeyn ngalpa ngalpan wati mabaygoengu.

Nuydh ayman ngalpa nungu zagethaw mabaygal,
akapa lawnga mina zageth ayman.

75 Lak ngalpa balbayginga nungu adhapa thoemayzimayl,
maygi mabaygal nungu parunu,
mura ngalpan igililmay goeyginu.

76 Ngaw Kazi ngin bangal kedha thoeraypu,
Maygi peropetha, Mina Koey Awgadhw.

Ngi kulay thayiz ngalpan Kuykulmaya
Buth pathan yabugud nubepa.

77 Lak ngidh nungu mabaygal yadu thuriz kedha,
thana bangal kedha kuniya gudaz puydhamoeyne,
gudwoeyamoeyn thanamun wati pawal.

78-79 Ngalpan Awgadh koey pawdhal Awgadh,
nuydh ngara pudhamay ngalpan balbay tidaypa mina yabugudiya.

Nungu bangal mina kaludhay thonar gasamoene,
mura zapul bangal kapu ngoedhalmayl

nungu buya nanga zuru pathane na gimaz daparngu,
kayin goeyga midh nanga miziz

inura nanga ngaya nipa,

um koey amadhan,

nuydh adhapa yoelpamoeyn mina yabugudoepa,
balbayginga gabu pawanu nipa.’

80 Nuy senabi mapeth koesimipu, koey bibirilnga koey magawlna
nungu gamu igililnga a nungu mari. Nuy mabaygoegi dhadhabuthanu
niparuy kurusipa nungu thonar gasamoedhin nuy kakal aymoedhin mura
Isoereyawl mabaygoepa.

2

Yesun kazimay thonar (*Mathayu 1.18-25*)

1 Senabi thonara nanga, wara Romaniw adhapudhay mopakuyk
meparuy, nungu nel Augustus. Nuydh ya madhin kedha, ‘Mura mabaygaw
nelay ngaru getha tiday mabaygoepa poeybamoeyn, mura thanamun
goegathiya.’ 2 Senawbi thonara thanamun kuyku mabayg sey Siriyaw
doegamoenu nel Koewiriniyus. Sena waza thanamun mina koeykoeyne,
mabaygaw getha tiday Koewirininsan thonarnu.

3 Wa, mura mabaygal ngaru thanamun lagoepa, nelpa poeybaypa
getha tiday zagethaw mabaygoepa. 4 A thanamuniya muynu Mariyana
maku thoeyayzinga Yoewsepa, nuy lak miyaydhin moegina goegathoengu,
Nazarethoengu, Galilaya doegamoengu. Nuy kuniya nungu kazimay

lagoepa, goegath Bethliyama Yoewdhayanu. Thanamun kulkubaw mopa kuyk Dhawitha lak senawbi goegathoenu kazi madhin, a Yoewsepa nuy Dhawithan buway mabayg. Nuy kedha zoenguz Bethliyamapa miyaydhin.

⁵ Nubiya kalmel nungu maku thoeyayzi yoepkaz Mariya, palamulpa palamun nelpa mulaypa zagethaw mabaygoepa. Na sinubi thonara mapunga. ⁶ Thana sey Bethliyamanu nanga nanu kazimay thonar gasamadhin. ⁷ Nadh nanu kuykuy kazi imadhin thurkuyay kazi. Nadh nuyndhumawakun nuradhin a powbiyaw lagoenu muynu wanadhin nuynd; kedha zoenguz kedha, thanamulpa waza buthaginga uthuypa mura lagal.

Mamuy danal poethay mabaygal a Awgadhw angelal

⁸ Dhuray mamuy danal poethay mabaygal sey adhal bupanu. Senabi kubilu thana thanamun mamuy danal pathar. ⁹ Kedha nanga thana imadhin Awgadhw Woeyayzi Angela, thanamulpa tharaydhin, senawbi thonara Awgadhw buya a poerapar thanamuniya nagaydhin. Wa, thanamun mamuy danal poethay mabaygaw aka mina koey zapul.

¹⁰ Kasa kay kedha nuy Angela kedha mulaydhin, 'Ngitha akan maygi, ngath kapu yangukudu oengaypa ngithamulpa a matha kedha mura mabaygoepa, ikal dhiwal yangukudu. ¹¹ In nubi goeyginu ngithamulpa ngithamun Kaludhay Mabayg dan adhanu, sey Dhawithan goegathanu. Nungu nel Keriso, ngithamun Kuykulnga, Awgadhw Mina Adhapa Thamayzinga. ¹² Ngithamulpa bangal kakal, ngitha bangal nuyndmapeth imane powbiyaw lagoenu muynu nuy dhoemawakun abayzinga. Nuynd Awgadhwan kedha maku thayadhin.'

¹³ Senabi thonara koey garsar daparaw angelal danapa yakamoeydhin. Thana na puyamar Awgadhoepa thawmaypa kedha,

¹⁴ 'Awgadh nuy ngaru woenabaw a poerapoeraw Awgadhw sey gimal dapara,

a in apal kapu woenab, a pawdh ngithamulpa;

minguz kedha, mabaygal nanga balbayginga Awgadhw purkapa.'

¹⁵ Thana nanga angelal kuniya tidemidhin daparpa, thana mamuy danal poethay mabaygal mulemin kidhakidhan, 'Ngalpa ladhuypa, Bethliyamapa senabi zapa purkaw imaypa, Kuykulmaypa midh na mulaydhin ngalpalpa.' ¹⁶ Thana sobaginga ladhudhin; imadhin Mariya a Yoewsepa a mapeth muynu poebiyaw lagoenu yoewir. ¹⁷ Thana nanga mamuy danal poethay mabaygal mapeth imadhin, thana yadu thuray aymoedhin aputhathipa, Angela thanamulpa midh na umamoeyr senawbi mapeth yadu palgadhin.

¹⁸ Mura mabaygal ngadh na karngemidhin thana koeyma madhu pamemidhin mamuy danal poethay mabaygal midh na umamoeyr thanamulpa. ¹⁹ Mariya mina koeyma ngoenanu mamayidhin sethaby yaday a koeyma kuykunu wanamoeydhin. ²⁰ Thana nanga mamuy danal poethay mabaygal kuniya tidemidhin, thana koeyma thawmadhin Awgadhw, thana midh na karngemidhin a imaydhin, angelal midh na umamoeyr thanamulpa.

Yesun nel tharan

²¹ Urapun wiki kaliya, thonara nanga gasamoedhin moegina mapethoepa motho poethaypa, thana nuynd nel tharadhin Yesun, angelaw poeybayzi nel. Wagel kay Mariya maythalayg, angela kulay Maryalpa mulaydhin.

Thana Mapeth yakamoedhin koey yoewthanu

22-23 Thanamun senabi thonaraw igililnga kedha, Mosen minar poelayz-
imaynu muynu kedha, 'Matha kuykuy garkaz kazi ngaru Awgadhoepa
kuniya poeyban a eso manin.' Mariya nanga puduya adhadhin palay
Yoewsepaw kazi oengadhin Yoerusalemau koey yoewthoepa, Awgadhoepa
yadu poelgaypa, a eso maypa. 24 Palay sipa aymoeypa mura sabiw
yawoeydhayzinga midh nanga, ukasar moegina uruy ngaru Awgadhoepa
mamaman. Sethabi moegina uruy goeynaw ngoedhalmayl.

25 Senawbi thonara Yoerusalemoenu mabayg meparu, nungu nel
Simiyon, nuy mina Awgadhiya gathil thoeyayzi mabayg a Maygi Mari
waza nubiya kalmel. Mura nungu thoeythu poegaynu muynu ubi kedha,
kurusipa bangal nungu danal Isoereylaw buway koerkak badh bangal
balbayg asine; 26 kalmel nubiya Maygi Mariw ibupuydhay, kuykunidhaypa
Awgadhaw Adhapa Thoemayzi Mabaygoepa imaypa, wagel nungu kuth.

27 Maygi Mari yoelpadhin Simiyonan koey yoewthaw boeradharoepa
muypa senabi thonarnu. Senabi thonaraw Yoewsepaw Mariyaw palay
palamun kazi Yesun yoewthiya muy thayadhin mura zapa balbayg poe-
laypa, thanamun sabi midh nanga. 28 Simiyon nuydh kazi thoeridhaydhin
nungu gethan palamulngu, gamupa gasamoedhin a Awgadhoepa eso
pugaydhin kedha,

29 'Kuykulnga, ngidh nginu yawoeydhayzinga kuyku nidhan,
a ngaw zageth ina apal mura muwasin;
ngidh ngoena pawoeyar mura kay balbayginga,
matha kedha nginu kulba yangukudu midh nanga.

30 Minguz kedha, ngath ngaw purkan iman
nginu Adhapa Thamayzi Gudaz Puydhay Mabayg.

31-32 Ngidh nanga mura mabaygaw danal buth pathadhin kedha,
nuy bangal nginu buya mekath azaz mabaygoepa yakamoeypa,
nginu mina igililmay yabugud,
a adhapudhay woenab a poerapar yakamoeypa Isoereylaw mabay-
giya.

33 Palay kaziw aputhathi mina koeyma madhu pamemoedhin Simiyonan
yangu, palamun kazipa. 34 Kalanu Simiyon kuyku nidhadhin thanamuniya
a kaziw apupa kedha mulaydhin, 'In nubi kazi adhapa thamadhin Awgad-
haw koey zagethoepa aymoeypa. Nungu may dhuray bangal Isoereylaw
mabaygal mulupa idimpu a dhuray bangal kadaypa gasamipu. Nuy bangal
ngoedhe Awgadhaw maku thoeyayzinga, kasa kay kedha koeygarsar
mabaygal nubepa kuniya lak bangal koey dharadh umamoeypu. 35 Minguz
kedha, thanamuniya wara wati wakay thamamay muynu Awgadhaw Sey
Sithamayzi Mabaygoepa. Wa, thanamun kedha wati wakaythamamayl
bangal kakal aymidhe. Nginu koerkak badh a ngoenakap wathal bangal
adhapudhay koeyza ngoedhe nginu ngoenakapoenu kulka yoewdhepu.'

36-37 Wa, senabi thonara lak mina koey apu peropetha meparu; nanu nel
Ana na Panuwelan kazi, na Asan buway mabayg. Na 84 wathalayg a nanu
alay mina kulkub um miyaydhin, palamun niyaypa yoelpay wathal matha
seben mura. Kalanu nadh yoewth gamupa gasamoedhin. Kubilu goeyga
na aygudoenginga matha thoeythu pagepu. 38 Na balbayginga mina senabi
thonara Kangaydhin, Awgadhoepa eso pugaydhin Kazipa, a mulaydhin
kapu ya Kaziw doegumuya mabaygan ngaya nanga ugadhin Awgadhaw
thonara Yoerusalemoenu gudaz puydhaypa.

39 Kalanu palay Mariyaw Yoewsepaw mina mura aymoedhin Awgadhaw
poeybayzi sabiw ubilnga, kalanu thana kuniya tidemidhin thanamun

lagoepa, Nazarethoepa Galilayoenu muynu. ⁴⁰ Nuy kazi si koesimadhin, koey magawlnga, a mina koey gudal ngulayg moegina kaz, a Awgadhaw woenab nubiya kalmel mura thonara.

Yesu nanga 12 wathalayg aymaydhin nuy Yoerusalemoepa miyayadhin theoythu poegaypa muynu koey yoewthanu

⁴¹ Wa, mura woethiya Yesun apu thathi Yoerusalemoepa memampu Kaludhay Ay Aymay thonarpa. ⁴² Yesu nanga toewalob wathalayg ay-moedhin thana lak memayidhin thanamun pawa midh nanga; ⁴³ Ay aymay nanga muwasidhin, thanamun mab kuyk aymaydhin lagoepa kuniya, kasa kay kedha Yesu nuy yaw pugaydhin kuniya Yoerusalemoenu. Nungu apu thathi koerawayg kedha nuy palamun mabaygiya kalmel oesinginga. ⁴⁴ Palamun wakay thoemamaypa kedha, nuy mabaygaw mopanu kalmel, palay kedha zoengu kay woenag.

Kurusipa kutapa palay lumadhin nuyn palamun igalgoepa a tukuypoepa yapupoeybemar. ⁴⁵ Palay nuyn yan lumar, kalanu palay kuniya tidemoedhin Yoerusalemoepa, nuyn lumadhin.

⁴⁶ Kurusipa thoeri goeygilnga nanga palay nuyn imadhin muynu koey yoewthanu. Nuy nir thanamun yoewthaw sabiw ngurpay mabaygiya, kurusipagay thanamulpa, a yapu poeybay mura moegithap sabi muynu.

⁴⁷ Mura setha ngaya nanga nungu yoepa kurusipagemir nuy kuniya midh nanga umay thanamulpa ngurpay mabaygoepa, thana mina madhu pamemidhin kedha, nungu ngulayg mina koeyza. ⁴⁸ Nungu apu thathin nanga nuyn imadhin koey yoewthanu muynu, palay mina madhu pamemidhin. Nungu apu kedha nubepa, 'Ngoezu kazi, ngidh midh paru kedha ay moenu ngalbepa? Nginu thathi a ngay, ngidh ngalbe mina wakay thoemaypa mamamoenu inaypa lumarngu ngin.' ⁴⁹ Nuy kedha palamulpa, 'Mingu ngipel ngoena lumarngu? Ngipel nay ngulayg kedha ngay ngaru Ngaw Thathiw lagoenu muynu?'

⁵⁰ Kasa kay kedha palay tidayginga nungu ya nuy palamulpa kuniya midh nanga mulaydhin. ⁵¹ Nuy kalanu asidhin palamuniya kuniya Nazarethoepa, a koey kurusipoegayl kazi palamulpa. Nungu apuwan mura thabi zapul thabi ngoedha theoyay nanu ngoenakapoenu muynu gasamoeypu. ⁵² Yesu koesimaydhin kalmel koey ngulayg a gamu magaw mina balbayginga Awgadhaw parunu a mabaygaw parunu.

3

Yoewane Papatayso nungu zageth, yabugud buthpathan (Mathayu 3.1-12; Mareko 1.1-8; Yoewane 1.19-28)

¹ Yoewanen zageth kedha kuykaymaydhin. Senabi thonara Taybiriyoes thanamun Romaniw mina mopakuy. Nuy 15 wathalnga kuyk thanamun. Nubiyapa apal puwa kuyku mabaygal kedha, Pontiyas Pilatho Yoewdhayalgaw kuykulnga, a Erodh nuy Galilayaw kuykulnga. Nungu tukuyap Pilip nuy kuykulnga thabi koey goegathoepa, Ithuriya a Trakonaytiz, a koey goegath Abilene thanamun mopakuy Laysanias. ² Thanamun Yoewdhayalgaw kuyku misnare sepalbi thonara Anas a Kayapas. Wa, palamun thonara nanga Awgadhaw yangukudu ngapa Yoewanelpa, Zakarayan kazipa, nuy mabaygoegi dhadhabuthoenu. ³ Nuy mura maw tharepu muynu Yuridhaw Koesaw dhadhabuthiya. Nuy kedha umepu, 'Adhapa ngithamun wati igililmay pawangu, adhapa garthil thayemiya a ngapa papthayso moeypa ngithamun wati papawa mura gud woeyaypa.' Mabaygal ngaru paptayso mamayin garthil theoyaypa thanamun wati

pawangu, a thanamun wati pawal mura gud woeyamoeyn, a mura garwalgamoeyn; Awgadhan guythuyan senabi gegeyadh.

⁴ Mina kay paypa kulay Awgadhaw kulba peropethan, Isaya minar paladhin kedha,

‘Yangu wakay poegaypa muynu bupanu
mabaygoegi dhadhabuthanu,

‘Buth pathaw, balbay tidaw senabi ruwayl yabugud,
Kuykulmaypa mabapa.

⁵ Mura muydhal bangal gud mathamoeyne,
mura bangal moegina padal a koey padal apa thoeyamoeyne.

Ruwayl yabugudal mura bangal balbay tidamoeyne,
mura sethabet wati yabugudal ngaru bangal balbay tidamoeyne
Kuykulmaypa mabapa.

⁶ Wagel kay mura mabaygan imane kedha,
Awgadhaw Gudaz Puydhay Mabayg mangedhe koey poeraparoelnga.”

⁷ Nuy Yoewane adha min tidar kedha thanamulpa setha mi mabaygaw moeyay ngapa nubepa thanamulpa paptayso moeypa, ‘Ngay madhupamiz ngitha yoewthaw mabaygal ngapa ngayapa. Ngithamun mari igililinga ngithamulpa balbayginga lawnga midh? Ngitha midh paru ngulaygal kedha, ngitha lak kedha ngaru koey poeypiyam Awgadhaw thabukiringu? Nungu thonar senaw ngapa ngithamulpa, kasa kay kedha ngitha matha kedha mina nanga thabul muynyu akan pungamoeypa! ⁸ Ngitha kedha mulayg, “Ngoey Abraman buway, Awgadhaw mina mabaygal.” Sena kasa ngithamun geth wakay thamamay; Awgadhan ngulayg ngitha adhal waniz kupayngu, a wara mabaygal muy arimoeyn, ngithamun buth manin. Awgadhoepa zagethoenging kedha, nuydh mabayg ayman thabi kulangu, Abramalpa kasil. ⁹ Ngitha a mura mabaygal matha kedha puy midh, thurik senaw buyal woeydhaypa poethaypa sethabet puypa, apa kuykuya pathaypa sipiya; puyn nanga mina koewsan mayginga, nuyn adhapa pathan a muypa thayan.’

¹⁰ Thana mabaygal nubepa yapu poeybemir kedha, ‘Wa, kedha midh, ngoey bangal midh memayine?’

¹¹ Nuydh Yoewane sakar pudhaydhin thanamulpa kedha, ‘Nginu nanga ukasar koey sodh, matha ngoedhagidh ngidh poeybar urapun nubepa senaw nga nanga zagig a matha kedha ay, senaw nga nanga aygig, ngidh poeyban nubepa.’ ¹² Bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal lak kedha ngapa, nubepa thanamulpa paptayso maypa. Thana kedha nubepa, ‘Ngurpay mabayg, ngoey bangal midh memayine?’ ¹³ Nuy kedha thanamulpa, ‘Bokadhzangu garwoeydhamay nanga, kasa balbaygi bokadhza mar mabaygoengu, kuyk ngithamun sabi midh nanga. Lak wara bokadhzapul pasinu maygi.’ ¹⁴ Koewbu mabaygal lak kedha yapu poeybemir, ‘Wa, ngoey bangal midh memayine?’ (Thanamun koewbu mabaygal matha kedha kunumay mabaygal.) Nuy kedha thanamulpa, ‘Koey kuyk woelayg mabaygoepa, a thanamulngu bokadhzapul koey dharadh maygi, aka poelayg thana, kuyk ngithamun sole yaday ngithamun kuyku mabaygoepa. Ngitha moegina bokadhza gasampa ngithamun zagethaw modhabiya, sena matha ngoedhagidh ngithamulpa.’

Mabaygan koersar wakay thoemamaydhin

¹⁵ Mura sethabet thonara mabaygan koey garsar wakay thoemamaydhin kedha, ‘Yoewane sike Awgadhaw Mina Adhapa Thamayinga, Keriso.’

Kuyk thana Kerisolpa thural yawaypu, a moeydhemipu nungu moengaypa. ¹⁶ Yoewane nuy mura gudiya mulaydhin thanamulpa mura kedha, 'Ngay koey mabayg lawnga, ngath ngitha kasa ngukin paptayso mamayipa, kasa kay kedha ngaybiya nga nanga ngapa wagel, nuy ngaybiya mina adhapudhay nungu poerapay koeyza. Ngay matha ngoedhagidh lawnga nungu azaz sanaw urikampa dhoerdhimaypa. Ngath nabi thonara ngitha matha ngukin papthayso mamayipa, nuydh bangal kay ngitha mina papthayso mamayipu, a nungu papthays mina wardh. Nuydh bangal Maygi Mari ngithamuniya woenaypu.

¹⁷ 'Senabi goeyga bangal na ngoedhe kedha ayboewdhaw thonar midh nanga, Mina Apaw Lagaw Mabayg bangal mangedhe, nubiya nungu zagethaw rug a nuydh bangal dhadhiya dhadh mamayine mina kunaw kapul a wati zapul, ayngu noeral. Ayngu noeral, bupal nuydh adhapa mamayin, adha mulan ingaru muypa thayan. Mina zapul ayde aymoeyn, sawalagoenu waniz.' ¹⁸ Matha ina lawnga, nuydh lu palepu thana koeygarsar sakaral yakamoeypu thanamun mina igililmaypa, a koerngaypa Awgadhaw mina yangukudu.

Yoewane Papthayson kunumay lagoenu thayadhin

¹⁹ Nuydh matha kedha thanamun kuyku mabayg Erodhalpa koey dharadh mayparuy kuyk nuy nungu tukuypaw ipi gamupa thamadhin nubepa ipi. Nanu nel Erodhiyas. Erodh nuydh pasinu wara wati zapul aymoeypu. ²⁰ Kalanu nuydh adhapudhay gegeyadh aymoedhin, Yoewanen kunumay lagoenu thayadhin.

Yesun Papatayso thonar

(Mathayu 3.13-17; Mareko 1.9-11)

²¹ Wagel kay Yoewanen kunumay lagoenu thayadhin nuydh kulay paptayso mamayidhin mura mabaygal. A thanamuniya kalmel Yesu lak kedha ngapa Yoewanelpa nubepa papthayso maypa. A nungu paptayso kalanu nungu thoeythu poegay. Balbayginga senawbi thonara dapar gud pudhaydhin, ²² A sizi ngapa mulupa Maygi Marin uruy gamu ngoedha madhin a nubiya gimal aymay, a matha kedha yangu wakay ngapa daparoengu kedha, 'Ina Ngaw Geth Mamal Kazi,* nuy ngayapa mina matha ngoedhagidh.'

Yesun thathiw thathil

(Mathayu 1.1-17)

²³ Wa, senabi kalanu Yesu nungu zageth kuyk aymoedhin nungu wathal sey kedha thoerti. Nuy midh thonara moegina mapeth mabaygoepa kedha nuy Yoewsepan kazi. Yoewsepa nuy Elin kazi.

²⁴ Eli nuy Mathathan kazi,

Mathatha nuy Lebin kazi, Lebi a Melkin kazi,

Melki nuy Zanayn kazi, Zanay nuy Yoewsepan kazi.

²⁵ Yoewsepa nuy Mathathayasan kazi,

Mathathayas Aymosan kazi, Aymos a Naman kazi,

Nama Eslin kazi,

Eslin Nagayn kazi.

²⁶ Nagay Mathan kazi,

Matha Mathayasan kazi,

Mathayas Seman kazi,

Sema Zosikan kazi,

* **3:22** *Mamal Kazi poeyban*: wara Zenesis 22.2 geth tidi.

Zosika Zodan kazi,
 a Zoda Yonan kazi,
 a Yona Resan kazi.
 27 Resan Zerubaybelan kazi,
 Zoerababel Seyaltiyalan kazi,
 a Seyaltiyal Nerin kazi.
 28 Neriya Melkin kazi,
 a Melki Adin kazi,
 Adi nuy Kosaman kazi,
 Kosama Elmadaman kazi,
 Elmadama Eran kazi.
 29 A Era Zosuwan kazi,
 a Zosuwa Elayzan kazi,
 Elayza Zoriman kazi,
 Zorima Mathathan kazi,
 Mathatha Lebin kazi.
 30 Lebi Simiyonan kazi,
 Simiyon Yudhan kazi,
 Yudha Yoewsepan kazi,
 Yoewsepa Yonaman kazi,
 Yonam Elikaman kazi.
 31 Elikam Mileyan kazi,
 Mileya Menan kazi,
 Mena Mathathan kazi,
 Mathatha Nathoenan kazi,
 Nathan Dhawithan kazi.
 32 Dhawitha Zesin kazi,
 Zesi Obedan Kazi,
 Oben Bowazan kazi,
 Bowaz Salmonan kazi,
 Salmon Nasonan kazi.
 33 Nason Aminoedaban kazi,
 Aminoedaba Adiminan kazi,
 Adimin nuy Aronan kazi,
 Aroen nuy Ezronan kazi,
 Ezron nuy Perezan kazi,
 Perez nuy Yudhan kazi.
 34 Yudha Yakubun kazi,
 Yakubu Isakan kazi,
 Isaka Abraman kazi,
 Abrama Teran kazi,
 Tera nuy Nayon kazi.
 35 Nayo Serugan kazi,
 Serug nuy Rewan kazi,
 Rewa nuy Pelegan kazi,
 Peleg Eberan kazi,
 Eber Selan kazi.
 36 Sela Kananan kazi,
 Kanana nuy Arpakasan kazi,
 Apakas nuy Seman kazi,
 Sem nuy Nowan kazi,
 Nowa Lamekon kazi.
 37 Lameko nuy Matuselan kazi,
 Matusela nuy Enokan kazi,

Enoka nuy Zaredan kazi,
 Zareda Malalelan kazi,
 Malalel Kananan kazi,
³⁸ Keynana Enosan kazi,
 Enos Sethan kazi,
 Seth Adhaman kazi,
 a Adham Awgadhaw kazi.

4

Sathana Yesun nuthadhin *(Mathayu 4.1-11; Mareko 1.12-13)*

¹ Yesun paphthayso kalanu nuydh Yuridhaw Koesangu uzaraydhin a Maygi Mari nubiya muynu magaw paladhin a nuyn yoelpadhin mabaygoegi dhadhasakarpa. ² Si Sathana Yesun nuthadhin poti goeygilnga a senawbi thonara nuy aygudagig, kutanu nungu maytha mina ayginga.

³ Wa, Sathana ngulayg, nuy ngapa Yesulpa a kedha mulaydhin, 'Ngi nanga Awgadhaw Mina Kazi, koey bibiril mabayg ngidh nabi kula kidh thoeyaypa ngibepa aypa, nginu geth yangukudun.'

⁴ Yesu nubepa kuniya buwayl thayaydhin, mamayidhin Maygi Thusiw yangukudul kedha, 'Mabayg lawnga matha ayngu igililnga.'

⁵ Kalanu Sathanan nuyn kadaypa yoelpadhin koey gimapa, danthayadhin nubepa mura nubi gugu ubidh thoeyayinga a nanu basalalay muynu. ⁶⁻⁷ Nuy kedha Yesulpa, 'Mura itha ngath kay ngibepa poeybamoeypa kalmel woenab a poerapar a ngath kay ngin aympa Kuykulnga thanamulpa, ngidh kay ngoena nanga thawmaypa a kulun pasoeynipa ngayapa. Kedha zoenguz kedha ngoena kuyk aymoedhin mura itha thabi adhapudhay zapul a ngay kupaylayg kedha, ngath ngulayg ngibepa poeyban ina a matha kedha wara mabaygoepa.'

⁸ Yesu kuniya mulaydhin Sathanalpa, 'Lawnga, kedha lawnga Maygi Thusinu muynu kedha, "Ngidh matha nginu Kuykulnga Awgadh thawmaypa a matha nubepa apa pudhemipa. Matha nuy urapun."

⁹ Kalanu Sathana nuyn madhin Yoerusalemoepa koey yoewthoepa. Nuydh nuyn yoelpadhin mina koey gimanoeka thodhapa, kalanu kedha mulaydhin nubepa, 'Ngi nanga sike Awgadhaw Kazi, katpoelag koezi mulupa. ¹⁰ Wara Minar Poelayzinga Maygi Thusinu muynu kedha, "Awgadhan kay woeyamoeypa nungu danal poethayzi angelal.

¹¹ Ngibepa kadaypa gasamoeypa thanamun gethan
 nginungu kulangu panoenamoeyle nginu ngarangu." '

¹² Yesu kedha nubepa, 'A, kasa kay wara mina yangukudu kedha, "Maygi ngidh nuthan nginu Kuykulnga Awgadh." ' ¹³ Wa, Sathana nanga nuydh mura nungu nuthay zageth muwasidhin nuydh kalanu Yesun wanadhin moegina buthapa.

Yesu nuydh gasamoedhin Maygi Mariw bibir zagethoepa *(Mathayu 4.12-17; Mareko 1.14-15)*

¹⁴ Yesu nuydh gasamoedhin Maygi Mariw bibir zagethoepa; kalanu kuniya tidaydhin Galilayapa. Nungu ya mura zilmaydhin sethabi goegathiya. ¹⁵ Nungu zageth nuydh ngurpan, matha ayimpu muynu thanamun yoewthal, mura goegathiya. Mabaygan nuyn mura thawmayparuy.

Matha Nungu kuyku goegathoenu Nazarethoenu thana nuyn ngoelkay yoepathamaypu

¹⁶ Kalanu Yesu uzaraydhin Nazarethoepa, nuyn ngalaga na koesimoey-dhin. Wa, sabadhaw goeyginu nuy uzaraydhin yoewthoepa amenipa, nungu pawa midh nanga. Si muynu nuy kaday tharaydhin Maygi Thusipa getha tidaypa, mabaygoepa. ¹⁷ Thana nubepa madhin Isayan Minar Poelayzinga thusi. Nuydh gud pudhadhin a imadhin ngalaga nanga Minar Poelayzinga kedha,

¹⁸ 'Kuykulmay Maygi Mari ngaybiya muynu.

Nungu ubilnga ngay,

ngath nungu kapu yangu wakaypa yadu poelgaypa mabaygoepa mura.

Gamu ayginga gamu zaginga.

Nuydh ngoena wayan gud idhuypa mabaygal gaya gegeyadh nipa, yatharayzimayl;

a matha kedha maygumal lak purkaw zuru bangal kuniya gasamoene; a pa woeyamoeyne bangal mabaygal gaya nanga gegeyadh gasampa.

¹⁹ A ngath bangal mina thonar yadu palgane,

Kuykulnga mi thonara bangal nungu mabaygal kaludhamoeyne.'

²⁰ Yesu tupal thayan thusi a kuniya manin zagethaw mabaygoepa. Kalanu apa thanuriz nungu mawpa, thanamun pawa midh nanga. Mura mabaygal yoewthanu matha nuyn yawayar. ²¹ Nuydh nungu ngurpan muyngu thusingu yadu palgan, 'In nubi minar poelayzi yangukudu kuykunidhan, ina nabi thonara. Ngitha nan kawran karngemin.'

²² Mura mabaygan madhu pamemidhin kedha, nungu yangukudul mina adhapudhay. Thana kidhacidhan kedha mulemidhin, 'E! Nuy ngoedhe koey mabayg koey ngulayg pawdhal yangukudu mulayle. In mina nuy Yoewsepan kazi; nuy midh paru nungu geth kadaypa thamepa?'

²³ Nuy thanamulpa kuniya mulaydhin kedha, 'Wa, ngayapa kakal kedha ngithamun wakay thoemamay midh. Ngitha karngemidhin mura setha zapul ngath aymoeydhin Kapoeniyamoenu a ngithamun wakay thoemamay kedha, Nubi mabayg matha ngoedhagidh mayginga kedha adhapudhay zagethoepa aymoeypa ina. Kulba yangukudu waza kedha, "Dokta, ngidh ngaru kulay nginu geth gamu balbayg tidan, a matha kedha nginu geth mabaygaw gamul." Wa, na kedha kuniya Ngitha karngemidhin mura setha zapul ngath aymoeydhin Kapoeniyamoenu a ngithamun ubi ngath lak adhapudhay zagethal kow aymoeypa, kasa kay kedha ngitha ngoena mina yoepathamayginga aymipa. ²⁴ Ngay kedha zoenguz ngithamulpa kedha, mura mabaygal thana peropeth ayawal mayginga muynu nungu goegathoenu.

²⁵ 'Kulba peropethal lak kedha matha moenari thanamulpa kurusi-pagemipu. Peropeth Elayzan thonarnu nanga, dapar mura thamudhayd-hin ariginga thoeri wathalnga a sikis moelpalalnga mina aygi thonar mura ngalpan goegathiya. Ngalpan yoepkaz maykal koey garsar maythaygin memayipu senawbi thonara ina Isoereylanu, ²⁶ kasa kay kedha peropeth Elayzan thanamulpa woeyayginga. Awgadhan nuyn wayadhin maykoepa, wara goegathoepa muynu Sidonoenu, goegath nel Zarepath.

²⁷ 'Wara peropeth Elisian thonarnu lak kedha wati goengawl kikirilgal koeygarsar Isoereylanu, kasa kay kedha wara thanamulngu mabayg dhoeynidhayginga, Siriyalayg Naman adhaw mabayg nuyn dhoey nidhad-hin.'

28-29 Thana nanga Yesun thabi yangukudu karngemidhin, thana thabukirin kaday nithamadhin. Thana sobaginga adhapa wayadhin nuyn thanamun goegathangu kalanu gimal pawaw guypa. Thanamun ubi thana nuyn padoengul mulupa thayan padaw dhadhasakarpa, mina koe y gudaInga. Kasa kay kedha thana yan ayman. ³⁰ Nuy mabaygaw kubinu dhadhah araydhin a uzaraydhin adhapa.

*Mabayg wati mariw moelayzinga Yesu buth pathadhin
(Mareko 1.21-28)*

³¹ Yesu nuy uzaraydhin Kapoeniyamoepa, na wara goegath, Galilayoenu muynu. Wara nu ydha Sabadhoenu mabaygal ngurpamoeyr. ³² Thana mina madhu pamemidhin nungu ngurpayngu, kedha zoenguz kedha nuy mina akaginga nungungu maw tharepu.

³³ Wara mabayg thanamuniya yoewthanu muynu wati mariw moelayzinga muynu. Nuy mina koe y gimia ar pugay kedha, ³⁴ 'E! Ngi mipa ngoeymulpa ubin mepa, Yesu Nazarethoelayg? Ngi ngapa mipa, idimaypa ngoeymulpa? Ngay ngulayg ngi nga nanga, ngi Awgadhaw Maygi Mabayg, Mesiya!'

³⁵ Kalanu Yesu kedha puridharalnga mulaydhin, poeybiz wati maripa, 'Yagi asir! Ngapa adhapadhar mabaygoengu!' Wati marin nuyn mabayg mulupa thayan boeradharoepa thanamuniya parunu, adhapadhan nungungu mabaygoengu. Wara za gegeyadh mayginga nubepa kuniya.

³⁶ Mabaygal mina koeyma madhu pamemidhin, kidhakidhan mulemin kedha, 'Setha midh paru, sethahi yangukudul nungu; nungu kupaynu, a koe y bibirilnga nuy ya muliz wati maripa, a thana maril ngulayg dhanamiz mabaygoengu muynngu.' ³⁷ Senabi za Yesu aymoedhin, ya mura zilmaydhin muynu sethahi goegathiya.

*Yesu koeygarsar mabaygal dhoey nidhamoeydhin
(Mathayu 8.14-17; Mareko 1.29-34)*

³⁸ Nu ydha Yesu wanadhin yoewth, Simonan lagoepa uzaraydhin. Simonan yoepkaz ira si muynu koe y sumaylayg. Si thana nanu kikiriw yadu thuran Yesun.

³⁹ Wa, nuy uzariz a nanu uthuy lagoenu pasinu tariz. Nuy ya muliz kedha, 'Kikir adhapa nanunguz!' Wa, nanu gamu thoew asin, kikiriw nan wanan. Na sobaginga kaday tariz a ayman zageth mabaygoepa.

⁴⁰ Goeyga na pudhiz nanga, mura ngoenu igalgal na kikirilgal, kobegadh kikirilgal thana Yesulpa ngapa mamayin; nu ydha geth gimal wanar thanamuniya mura balbay tidamoeyr. ⁴¹ Wati maril lak kedha nu ydha adhapa mamayir koe y garsar mabaygoengu. Thana ar pugemir kedha, 'E! Ngi Awgadhaw Kazi!' Yesu mulaydhin thanamulngu ya mulayle, kedha zoenguz kedha thana ngulaygal kedha nuy Awgadhaw Woeyayzi Mabayg, Mesiya.

*Yesun maw siparyu mura goegathaw yoewthiya
(Mareko 1.35-39)*

⁴² Goeyga na miziz nanga Yesu nu ydha senabi mudhaw lag wanan, nuy uzariz adhapa yagi doegampa, kasa kay kedha mabaygan nuyn luman. Thana nanga nuyn iman thanamun ubi kedha nuy kay sin thanamuniya, thanamun ubingana nubepa maboepa wadgoepa. ⁴³ Yesu thanamulpa kedha, 'Lawnga, ngay ngaru maw sipa ina nabi kapu ya Awgadhaw. Ngay ngaru wara mudhaw lagoepa, matha ina lawnga. Awgadhan ngoena kedha zagethoepa ngapa wayadhin aymoeypa.'

⁴⁴ Wa, nuy maw siparuy mura goegathaw yoewthiya war kuniya, a wara kuniya. Nuy mura Yoewdhayalgiya.

5

*Yesu Nuydh Nungu koeykoeyne niyay kazi thuremoemoedhin
(Mathayu 4.18-22; Mareko 1.16-20)*

¹ Wara goeyginu Yesu nuy malu buwadhoenu mer. Malu nel Genesareth. Nuy si sir kasa kedha mabaygaw moeyay mina koeyza mamu zug nanamoeyr nubiya mura doegamuya. Thana nungu mawpa koeyma ubin memayir, Awgadhaw yoepa koerngaypa. ² Nuydh ukasar wapi gasamay but imamoedhin thawala gimal. Thana wapiw zagethaw mabaygal kay adhal thawala; thana pingel garwalgamoeyr.

³ Wara wapiw gasamay mabayg thanamulngu nel Simona. Yesu pathaydhin Simonan butanu a nubepa muliz kedha, 'Ngidh gar moegina adhapa, guythuyaypa nan but lagaw buwadhoengu?' Wa, nuy Yesu si pathaydhin. Nuy apa thanuraydhin a nuydh ngurpay ayman thanamulpa, mura mabaygoepa, adhaz malungu. ⁴ Ngurpay na muwasin nanga Yesu kedha mulaydhin Simonalpa, 'Ngitha nan but adhapa thapar malupa, pingepa lak thoeyaypa.'

⁵ Nuy Simona kedha mulaydhin, 'Kuyku Mabayg, ngoey mura kubilu koeyma nuthemirngu wapipa, kubil kuthal marngu kasa moegan wapiginga, kasa kay kedha, nginu ya ngath kay pinge thoeyaypa.'

⁶ Kalanu thana thayamoeydhin pingel. Thana wapi minna koeygarsar gasamoeydhin, pingel minna amadhan pakadamay. ⁷ Thana thanamun zagethaw igalgoepa geth aymoeyn wara butangu thanamulpa ibupudaypa. Kalanu sepalbi but mura gudiya yoewdhiz wapiinga, minna amadhan dudupay.

⁸ Simon Petherulpa kakal kedha ina ngadha thoeyay mina wardh, nuy kulun pasayniz Yesuniya parunu, a kedha mulaydhin, 'Kuykulnga, ngi ngawngu uzar, ngay kasa wati pawa mabayg, ngay ngibepa matha ngoedhagidh lawnga.' ⁹ Nuy a nungu zagethaw igalgal, thana minna koeyma madhu pamemidhin kedha, gasamayzi wapi minna koey garsar.

¹⁰ Zemes a Yoewane ukasar kuyk kazi Zebadin, palay wara butaw mabayg. Palay a Simona mura thonara zageth kazil. Palay lak kedha minna madhu pameman. Yesu kedha mulaydhin Simonalpa, 'Ngi akan maygi, ngitha bangal ngaw pingew thoeyay mabaygal kedha zagethoepa, ngitha bangal mabaygal garwoeydhamoeypu.' ¹¹ Thana palbi but kadaypa yoewthemoedhin thawaliya, mura zapul wanaydhin, kalanu Yesuniya wagel asimoydhin.

*Yesu wati kikirilayg balbay tidan
(Mathayu 8.1-4; Mareko 1.40-45)*

¹² Wara thonara nuy Yesu mudhaw lagoenu; nuy mabayg si kikiran pungaypu, wati goengawl kikirilayg. Nuydh kikiril mabaygan Yesun imadhin, nuy ngapa nubiya kulun pasayneydhin. Nuy yoewdhaydhin Yesuniya kedha, 'Kuykulnga nginu ubi nanga ngibepa zagethoewinga kedha, ngidh ngoena balbayg poelaypa; a ngaw gamu bangal pudhunga aymiz.'

¹³ Yesu nanga nuyn imadhin nungu minna koeyma koerkak badh miyaydhin. Nuydh nungu geth luwayadhin a gasamoedhin nuyn a kedha mulaydhin, 'Wa ngaw minna ubi kedha ngath kay ngin balbayg poelaypa. Ngi balbayg asir kedha thonar nginu kikiran.' Mina sobaginga nuy balbayg asidhin.

¹⁴ Kalanu Yesu nubepa koeyma mulaydhin kedha, 'Wara mabaygoepa mulayg, ngi balbayginga uzar misnarepa nuydh kay ngin zoeyzoeynidhepa a mina yapathamaypa kedha, ngi balbayg asin. Sew kalanu kay ngi mer koey yoewthoepa aymaypa nginu eso uruy poeyban; ina Mosen Sabi yawoedhayzinga, mura mabaygoepa imaypa kedha ngi balbayginga mabaygiya oesipa.'

¹⁵ Wa, Yesu nuyn gud wadhadin kasa kay na ya pungaypu mabaygiya adhapa war lagiya. Mabaygal na karngemipu nanga thana ngapa nubepa koerngaypa, koey garsar mabaygal. Thana ngapa toedipu koerngaypa Yesu minna ya a nubepa thanamun kikiril mabaygoepa balbayg tidaypa.

¹⁶ Nuy ngaru adhapa thamepu yagi dhadhabuthoepa, lak nuydh minna thonara gasampu nungu Thathipa theoythupoegaypa.

*Magawgi mabayg gamu soersimayginga Yesu balbay tidan
(Mathayu 9.1-8; Mareko 2.1-12)*

¹⁷ Wara goeyga Yesu ngurpay aymar mabaygoepa. Dhuray Parasayalgal a sabiw ngurpay mabaygal lak si nir. Thana garwoeydhamoeydhin mura goegathoengu, Galilayoengu, a Yoewdhayangu, a matha kedha ngapa Yoerusalemoengu. Kuykulmay woenab koey bibirilnga ngaru Yesuniya senabi thonara kikiril mabaygoepa balbay tidaypa.

¹⁸ Dhadhal nanga wara mabaygal mangemidhin thana ngapa angadhin dhag kikirilayg, magawgig. Thana nuyn thoeridhar nuy uthuy lagoenu yoewir. Thana muya yoewthaypa nuthemir Yesulpa, nuyn parunu wanan.

¹⁹ Mabayg koeygarsar, thana yan nuthemin Yesulpa gasamaypa. Thana kadaypa thodhapa nuyn thoeridhan; arkath ayman lagaw thodhanu, balbayginga Yesuniya gimal. Thana nuyn senabi kikirilayg arkathiya mulupa madhin apal wakunu yoewthan Yesuniya parunu.

²⁰ Yesu na imadhin thanamun mina yoepathaman koeyza nuy dhagoepa ya mulaydhin kikiril gamupa, 'Ngaw igalayg, nginu mura wati pawal gud woeyamoeyn.'

²¹ Dhuray sabiw ngurpay mabaygal thana kalmel nir a Parasayalgal thana thanamuniya muynu kedha umamoeyr 'In mabayg nga yadu umepa, Awgadh mogo pungan! Matha Awgadhaw kupay kedha nuydh gud wayan wati pawal!'

²² Yesu senabi thonara ngulayg asidhin thanamun wakay thoemamay midh nanga, nuy thanamulpa mulaydhin kedha, 'Ngitha mingu senawbi wakay thoemamipa? ²³ Ngitha koey ngulaygal kedha palbi ukasar zageth ngaru kalmel za, wara kedha ngay kikiril mabaygoepa muliz, "Nginu mura wati pawal gudwoeyamoeyn!" lawnga ngay na kedha muliz, "Kaday tari a kusumar nginu uthuy rugal a mab uzar lagoepa." ²⁴ Ngath ngithamulpa kakal ayman kedha, Mabaygaw Kazi kupaylga ina apal gud woeyamoeyn mabaygaw wati pawal.' Kalanu nuy dhagoepa buwayl thayadhin a mulaydhin, 'Ngay ngibepa muliz kedha, kaday tari, nginu uthuy zapul kusumaw a lagoepa uzar!' ²⁵ Thanamuniya parunu thana nagemir, nuy kikiril mabayg, kaday thariz, kusuman nungu uthuy rugal, uzariz lagoepa. Nuydh Awgadh minna koeyma thawmadhin.

²⁶ Mabaygan mura minna koeyma madhu pamemidhin, thanamun aka koeyza. Thana koeyma Awgadh thawmadhin kedha, 'Ngoy kedha kapu ngoedhal za kulay imayginga, ina kayib miza nanga.'

*Yesun Lebin thuran
(Mathayu 9.9-13; Mareko 2.13-17)*

²⁷ Senabi kalanu Yesu uzaraydhin adhapa, a imadhin bokadhzoengu garwoeydhamay mabayg nel Lebi, nuy muynu nungu zagethaw lagoenu.

Yesu nubepa muliz, 'Ngaybiya asir.' ²⁸ Nuy matha koerar asin zapul mura nungu waniz, a nuy asin Yesuniya.

²⁹ Kalanu Lebi koey ay ayman nungu lagoenu Yesulpa, a nungu niyay kazil a koey garsar dhuray mabaygal kalmel, bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal a wara mabaygal. ³⁰ Dhuray Parasayalgal, a sabiw ngurpay mabaygal thana iman, Yesun aygudan kalmel sethabi pasipa imay mabaygal a bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal. Thana nungu niyay kazipa yapu poeybemidhin, 'Ngitha mingi kedha wati mabaygiya kalmel ay purthaypa a ngukiw wanimpa, bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal a pasipa imay mabaygal?'

³¹ Yesu thanamulpa kuniya muliz kedha, 'Mabayg nanga kikirigig, nuy doktapa ubin mayginga, mabayg nga kikirilayg, wa nuy ubin miziz. Ngay ngapa mayginga mina mabaygoepa thuraypa, ngay ngaru wati pawa mabaygoepa thanamulpa buwayl idimpa Awgadhoepa.' ³² Ngay ngapa mayginga mina mabaygoepa thuraypa setha ngaya nanga kedha, thana matha ngoedhagidh, ngath ngaru thuran ibuypuydhan wara mabayg, wati pawa mabaygal thanamulpa garthil thoeyaypa.

*Mabayg mingi aygudagasin Awgadhoepa gamupathamoeypa
(Mathayu 9.14-17; Mareko 2.18-22)*

³³ Wara mabaygal Yesulpa kedha, 'Yoewane Paphayson niyay kazil a matha kedha mura Parasayalgaw niyay kazil ngulayg aygudoegasimoeypu Awgadhoepa apasin, a thoeythu pagemipa, koey garsar thonaralnga. Midh paru nginu niyay kazil matha ay purthaypa?'

³⁴ Yesu thanamulpa kedha adha min tidan, 'Gethaw garwoeydhamay ay nanga, koey zageth mabayg aygudoeginga garwoeydhamayzi mabaygaw parunu. Nuy niyaypa yoelpayzi garkaz, nuy nanga sena kalmel mabaygan ngaru mura gasaman, aygudaginga lawnga. ³⁵ Wagel bangal koey thonar gasamoene a nuy niyaypa yoelpayzi mabayg adhapa manin thanamulngu. Senabi thonara kay thana aygudoegasimoeyn.'

³⁶ Yesu lak wara ya matha ngoedhagidh aymoedhin thanamulpa, 'Koey zageth mabaygan kayn sodh pakadaman, pasis gasaman nanungu a kulba sodhanu woeydhan. Lawnga na gegeyadh nuydh gegeyadh manin kayn sodh a wara kedha sena kayn dhoemawak matha ngoedhagidh lawnga kulapa sodhanu woeydhan.

³⁷ 'A matha kedha umal ngukiw za, uruy goengaw aymayzinga. Kulba goengaw ngaru piranga, mabaygoepa matha ngoedhagidh lawnga kayn umal nguki malan kulba goengawya; kedha nanga sik waliz mina koeyma arkath dhanaman, mura idiman umal nguki a uruy goengaw. ³⁸ Kapu za kedha kayn umal nguki nanga nan ngaru kayn uruy goengawya malan. ³⁹ Nga nanga kulba umal ngukiw woenilayg nuy ngaru kayn umal nguki ubiginga. Nungu wakay thoemamay kedha, kulba nguki ngaru balbayginga. Ngitha sike kayn ngurpayngu ubigigal.'

6

*Theoythu poegay goeyga zagethoepa balbayginga lawnga midh
(Mathayu 12.1-8; Mareko 2.23-28)*

¹ Senabi thonara Yesu a nungu niyay kazil, thanamun mab woelmay kunaw apaw lagiya dhadhiya, goeyga sabadh. Thana niyay kazil puykunaw tiday kuyk ayman, a poey palemoeyr gethanu, thanamulpa aygudapa. ² Wara thana Parasayalgal yapu poeybemin, 'Ngitha midh

paru zageth ayimpa sabadhaw goeyginu? Ina ngalpan sabinu wadhan sabadhoenu mabaygan zageth ulaypa?’

³ Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Ngitha geth tidayginga, Maygi Thusinu muynu kedha, kay paypa kulay ngalpan buway apakuyk, Dhawitha nuydh lak kedha za aymoedhin. Wara thonara nuy a nungu mabaygal koey maytha aygi pagar. Nuy muy yoewdhaydhin Awgadhaw koey yoewthoepa, ⁴ A kusumoeydhin thanamulpa woenabal thoewa aydel sizi, kalanu purthadhin. Matha koey yoewthaw niyay kaziw aydel, sethabi thoewa aydel wara mabaygoepa lawnga, sabilnga; Awgadhoepea poeybayzimayl.’

⁵ Kalanu Yesu kuth madhin thanamulpa, ‘Mabaygaw Kazi ngay Kuykulnga, ngath mura yawaypa zapul matha kedha sabadhaw goeyga. Mabaygaw Kazi lak kedha sabadhaw kuyk.’

*Yesu balbay tidadhin mabaygaw geth umanga
(Mathayu 12.9-14; Mareko 3.1-6)*

⁶ Wara Sabadh Yesu uzaraydhin moegina yoewthoepa, nubiya kalmel nungu niyay kazil. Wara kikirilayg sey nungu getha doegam geth muwayzinga. ⁷ Dhuray sabiw ngurpay mabaygal a wara Parasayalgal, thanamun koey ubi Yesulpa karum poelaypa thana, kedha zoenguz nuyn dalan poethaypa koey amadhan, imaypa kedha nuydh mabayg dhoey nidhan sabadhoenu. Thanamun ubi nuyn kotapa maypa.

⁸ Yesu nuy ngulayg thanamun wakay thamamayl. Nuy muliz kikiril mabaygoepa kedha, ‘Kaday tari ngapa koepa uzar parupa.’ Wa, nuy mabayg kaday thariz a sir si. ⁹ Kalanu Yesu buwayl thayadhin thanamulpa a yapu poeybaydhin, ‘Ngay ngithamulpa kedha muliz, ngalpan sabi midh, sabadhoenu midh ayman? Matha ngoedhagidh midh mabayg ibu puydhan lawnga gegeyadh manin a? Igil palan lawnga uma mathaman mabayg?’ ¹⁰ Nuy thanamulpa mura nagiz kalanu kedha mulaydhin kikiril mabaygoepa, ‘Geth adhapa luwayar.’ Nuy kikiril mabaygan ayman, a nungu geth balbayg asidhin senabi thonar. ¹¹ Thanamun thabukir mina koeyza, thana ya mulemin kidhakidhan, ‘Ngalpa bangal Yesulpa miza aymoeyne?’

*Yesu nuydh nungu toewalob niyay kazil thuremoeydhin
(Mathayu 10.1-4; Mareko 3.13-19)*

¹² Senabi thonara Yesu nuy kadaypa padoepa walaydhin thoeythupoe-gaypa. Nuydh thoeythupoe-gay mura kubil madhin si, Awgadhoepea ¹³ Goeyga nanga miziz nuydh nungu niyay kazil thuriz nubepa, a thana-mulngu nuydh toewalob mamayidhin, adhapa thamamayidhin thana nungu mabaygal. Nuydh thanamulpa kupay zageth poeybadhin kedha, thana bangal nungu zageth oengaypu.

¹⁴ Wara nungu nel Simona (nuydh nuyn nel tharadhin Petheru) a wara Petherun tukuyap Andhoeru; Zemes a Yoewane, Pilip a Bartholemi, ¹⁵ Mathayu a Thomas, wara Zemes Alpiyasan kazi a Simona (thana nuyn kedha thoeraypu koey buway mabayg). ¹⁶ Yudha nungu thathiw nel lak Zemes a war Yudha Keriyothoelayg Yesun ngadh nanga guda aradhin yoewthaw koey mabaygoepa.

*Yesu maboenu koey garsar mabaygal nubiya ngaru kalmel puzimoeypu
(Mathayu 4.23-25)*

¹⁷ Kalanu Yesu a nungu toewalob niyay kazil kalmel mulupa pugamoey-dhin padoengu. Nuy si tharaydhin. Mabaygaw moeyay mina koeyza, a koey garsar dhuray thanamulngu nungu niyay kazil ngaya nanga nubepa

kurusipagemipu. Thana mura doegamoengu ngapa mura Yoewdhayaw goegathoengu, matha kedha Yoerusalemoengu, a malu buwadhhoengu goegathal Thayar a Saydon. ¹⁸ Thana ngapa nubepa nungu ngurpaypa kurusipagaypa a nubepa thanamun kikiripa dhoey nidhaypa. Matha kedha dhuray thanamuniya setha ngaya nanga wati mariw malayzimayl, nuydh thanamuniya lak kedha dhoey nidhamoeydhin.

¹⁹ Mura mabaygal yaynanob muynu kuwanu nuthemir nubiya gamu thoeraypa, kuyk thana gasamar thanamun gamunu nungu woenab a bibir, dhoey nidhamoeyr thana, thanamun kikiringu.

*Ngaya ika a dhiw gasampa a ngaya koerkak badh gasampa
(Mathayu 5.1-12)*

²⁰ Yesu mina wadhe thulu nagaydhin nungu niyay kazipa a kedha mulaydhin,

‘Ika dhiw gasamaw ngitha ngaya nanga zagigal,
kuyk Awgadhan ngithamulpa za matha
ngoedhagidh ayman muynu nungu basalayoenu.

²¹ A ngitha ngaya nanga maythaygin memayipa ina kayib,
ika dhiw gasamaw,
kuyk ngitha bangal mina balbayg tidamoeyne.

Ika dhiw gasamaw ngitha ngaya nanga may maypa kayib,
kuyk ngithamuniya bangal giw guda nithane.

²² ‘Ngitha nanga koey dharadh mamayipa a mabaygaw ngithamulpa ngoenakapul mapu puydhemipa a pasipa yawayipa ngoedhe wati mabaygal, kuyk ngitha ngaw puziw mabaygal, ika dhiw gasamaw ngitha. ²³ Wa, kedha ngadha thoeyay nanga aymiz ngitha ngaru ika dhiw gasaman a mina katan thoeydhamin ikan, kuyk ngithamun modhabiya bangal koeyza daparoenu gimal. Kay paypa kulay thanamun thathin lak kedha ngoedhal pawal aymaypu maygi peropethoepa, itha thana ngithamulpa mi wati pawal nanga aymoeypa kayib.

²⁴ ‘Kasa kay kedha, wati za bangal mangedhe ngithamuniya,
ngitha ngaya nanga koey aydegal zapulgal kayib.
Sena ngitha gasampa kayib ngithamun modhabiya.

²⁵ Ngithamun ngunu nanga maythal gimal wazimoeypa
a gamul dhub yoerimaypa kayib,
wati za bangal ngithamuniya mangedhe
a ngitha bangal maytha aygi thoeyaypu.

A matha kedha ngitha ngaya nanga giw maypa kayib,
wati za bangal ngithamuniya mangedhe
a ngitha bangal may mayparuy.

²⁶ ‘Midh thonara nanga mura mabaygan thawmaypa ngin a apasimaypa ngidh ngaru koey poeypiyam senabi thonara nginungu poethingu oerayle. Nginu zageth midh, mabaygaw purkapa matha ngoedhagidh, lawnga Awgadhaw purkapa matha ngoedhagidh, nginu igililnga sike na ngoedhe ngoelkay peropetha midh nanga. Kulba mabaygan thanamulpa mina yoepathamoeypu kasa kay kedha thana mina peropethoepa kurusipoegayinga.’

*Nginu mam wati igalgoepa
(Mathayu 5.38-48; 7.12)*

²⁷ Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Kedha ngay ngithamulpa muliz, ngitha ngayapa nanga koerngayl kawralmayl, ngitha ngaru mam

pathridhan ngithamun wati igalgoepa, mina pawa ayman mabaygan ngadh ngin adhapa iman. ²⁸ Woenabal ya muliz, mabaygoepa ngadh wati za bag thayan ngithamulpa a thoeythu pagedha thanamulpa mabaygan ngaya ngithamulpa mogo pugaypa. ²⁹ Mabayg nanga ngibepa gegeyadh, matha kedha nuydh ngibiya getha doegam dakanu wariman, matha ngoedhagidh kedha yoewdhan nubepa nginu wara doegam dak nubepa lak warimoeypa. Mabaygan nga nginu gabu sodh manin, wa nginu sodh lak kedha nubepa mar.

³⁰ 'Mabayg nanga ngibepa yoewdhiz, matha ngoedhagidh poeybar senabi za nubepa. A mabaygan nanga nginungu za manin ngi lak mulayginga kuniya maypa, senabi zapa. ³¹ Kedha ngoedhal za nginu mi zapa ubi thana ayman ngibepa, matha ngoedhagidh kedha ngidh kedha ngoedhal pawa ayman mura mabaygoepa. ³² Midh kay paru Awgadhan ngibepa woenab poeybaypa, pud balbayg tidaypa, ngidh nanga maman maypa, matha setha ngaya nanga ngibepa koey ubilmayl; wati mabaygoepa lak kedha senabi kapu pawa ayimpa.

³³ 'A ngidh nanga kapu pawa ayimpa matha thanamulpa mabaygal ngaya mina pawa ayman ngibepa, midh kay paru ngidh Awgadhoengu woenab gasaman? Wati mabaygal lak kedha senabi mina pawa ayimpa.

³⁴ A ngidh nanga zapul thawpay thonarpa kusuman matha nginu igalgoepa, a lak kuniya kusuman, midh kay paru ngidh Awgadhoengu woenab gasaman? Wati pawa mabayg lak kedha mina pawa ayimpa. Minguz kedha, thanamulpa kedha thana lak kuniya gasaman thana miza nanga manin.

³⁵ 'Lawnga ngitha ngaru wati igalgal maman maypa*, mina pawa thanamulpa ayman. Ngidh nanga za kasa thawpay thonarpa poeyban, koeyma wakay thoemamayg kedha, thana kay lak kuniya maypa ngibepa lawnga midh. Ngitha bangal kedha koey modhabiya gasamoene, ngitha bangal nungu kazil aymoeyne, koey Awgadh gimal. Ngidh mina pawa angan nanga, mina mabaygoepa, a wati mabaygoepa, wa sena balbayginga, Awgadhaw pawa midh nanga. ³⁶ Ngi ngaru mabaygoepa gabudhan mepa, koey dharadh mayginga, a ibupuydhay ayman mina mabaygoepa a matha kedha wati mabaygoepa nginu Daparaw Thati midh na koey gabunga.'

*Wara mabayg gegeyadh mulamayg
(Mathayu 7.1-5)*

³⁷ 'Mabaygal bangal mulamayg†, Awgadhan lak ngin mulamayginga, zoeyzi noeydhayginga. Mabaygan yadu idimayg, Awgadhan lak ngin idimayginga. Wati pawal mabaygaw guythuyan, Awgadhan lak kedha guythuyan nginu wati pawal. ³⁸ Ngitha bangal koeyma zapul poeybamoeypa wara mabaygoepa, mabayg amadhan a mabayg sigal, ngidh Awgadhoengu gasaman koey modhabiya; nungu ibupuydhan matha pungaypa, watha pathayginga daparoengu nginu gethoepa; ngidh gasaman koey gudapalam. Ngidh midh na minampa mabaygoepa za poeyban, wa, Awgadhan bangal lak kedha ngoedhalnga ngibepa minampu, ngidh mabaygoepa midh nanga minampa.'

³⁹ Yesu muliz thanamulpa nubi adha min tidayzi ya kedha, 'Urapun maygum nubepa lak matha ngoedhagidh lawnga wara maygum yoelpan nubiya kalmel; palamun kalmel mab matha ngoedhagidh lawnga, palay kasa pudheman muydhiya mulupa. ⁴⁰ Ngurpay moegina kaz nanga gimal lawnga thanamun ngurpay mabaygiya, matha kedha mura mabaygal;

* **6:35** ngitha ngaru wati igalgal maman maypa: wara Romaniw Thusi 12.14 geth tidi. † **6:37** Mabaygal bangal mulamayg: wara Romaniw Thusi 2.1 geth tidi.

thana nanga thanamun ngurpay muwasin, wa thana kedha ngoedhalnga aymoeyn, thanamun ngurpay mabayg midh nanga. ⁴¹⁻⁴² Mipa ngidh nubi pawa ayimpa nginu tukuypaw gegeyadh abaypa a nginu gegeyadh nanga mina koeyza? In nabi pawa matha kedha thoekay midh. Ngi kay midh paru tukuypoepa mulaypa adhapa maypa, kasa kay kedha ngidh imayinga kedha nginu purkanu lak kedha mina koey thoekaylga. Paru idhayg, nginu purka kulay balbay tidar, lak kay ngi pudhunga nagepa nginu tukuypoepa ibupuydhaypa, thoekay adhapa maypa nungu purkangu.'

Puy koews

(Mathayu 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ Yesu lak adha min tidar thanamulpa kedha, 'Mina puynu wati puy koews puydhayginga, matha kedha puy bibirigoesingana, mina koews puydhayginga. ⁴⁴ A matha kedha mura puyl thana koews parempa thanamun geth koewsalmayl. Ngalsa kedha kuniya seysithaman a iman, mina puy kakal a wati puy kakal; a matha kedha mura puyl ngalpa puy koewsangu ngulaygal. Matha kedha pigal, ngidh koey zageth paran patal puyngu, a koey zageth ngidh goeraypal paran bupangu.

⁴⁵ 'Wara kedha, mina mabayg nanga, nungu kurunu woerdhayzimayl mura mina zapul wara mabaygoepa yakamaypa. Mabayg nanga nubiya muynu mura wati wakay thamamayl nungu ngoenakapoenu, nungu gud lak kedha ngaru wati gud; mina mabayg nanga, nungu ngoenakap wakay thoemamayl mura balbayginga, wa nungu gud lak balbayginga. Gudan yadu palgan nginu, muynu nginu ngoenakap balbayginga a gegeyadh.'

Ukasar lagaw moeydhai mabayg

(Mathayu 7.24-27)

⁴⁶ 'Ngitha minga ngoena kedha thoeraypa, "Kuykulnga, Kuykulnga," a ngitha ngaw ya aymoeyginga ngay na ngithamulpa umepa. ⁴⁷ Mabaygal ngaya ngapa ngayapa a karngemin ngaw yangukudul, a ayman sethabi yaday, wa balbayginga. Ngath ngithamulpa adha min tidan senabi mabaygaw igililnga.

⁴⁸ 'Matha kedha mabaygan ngadh mina lag moeydhan; nuydh kulay Anaran koey mulupa kulapa, a koey ridhanga nan kulan malan. Koey bubunu nanga nan garguy mayginga, kuykul thoeyayinga, kedha zoenguz kedha na balbaygi boeradhoeranu moeydhayzinga. ⁴⁹ Kasa kay kedha mabaygal ngaya karngemipa kasa kay thana aymoeyginga sethabi yaday, thana matha kedha senawbi mabayg, nga nanga lag moeydhan kasa boeradharoenu gimal, mamu kuyk ridh poelayginga. Koey bubu na lag gasaman nan sobaginga kuykul thayan, al mathaman.'

7

Yesu dhoey nidhadhin Romaniw koewbu kuyku mabaygaw zagethaw mabayg

(Mathayu 8.5-13)

¹ Yesu nanga muwasidhin ya, mura zapul yadu palgamoeydhin mabaygoepa, nuy kalanu Kapoeniyamoepa uzaraydhin. ² Wara Romaniw koewbu kuyk si, nungu zagethaw mabayg nubepa mina kapu mabayg nungu kikir mina koeyza, amadhan um. ³ Nuydh nanga koewbu kuyku mabaygan karngemidhin Yesun ya, nuydh wayadhin wara igalgal, Yoewdhayalgaw koey mabaygal, yoewdhemidhin nubepa ngapa thuraypa, balbay tidaypa senawbi zagethaw mabayg kikirilayg.

⁴ Thana ngapa Yesulpa, koeyma apa pudhemin nubepa balbay tidaypa kikiril mabayg. Thana kedha, 'In Romaniw kuyk mina mabayg, kapu za ngidh nuyn ibupuydhan. ⁵ Nuydh maman mamayipu mura ngalpan mabaygal a nuydh nangungu ngoeymulpa yoewthadhin.'

⁶ Yesu asidhin thanamuniya, Romaniw kuyku mabaygoepa. Thana nanga lagoepa amadhan aymoeydhin nuydh lak wayadhin igalgal, kuyku mabaygaw yaday mamayin kedha Yesulpa, 'Kuykulnga ngidh nginungu koeyma zageth aymayg ngoeymulpa. Ngay matha ngoedhagidh lawnga ngi ngapa muy ariz ngaw lagiya, ⁷ A matha kedha ngaw imaypa kedha, ngay matha ngoedhagidh lawnga ngibiya kalmel thanuriz. Ngibepa matha ngoedhagidh kedha, kasa nginu yangukudu mar a ngaw zagethaw mabayg kay balbaygoesipa. ⁸ Ngay ngawngu ngulayg, kuyk ngaw zageth, ngaybiya gimal ngaw mopakuykul a ngaybiya apal koewbu mabaygal zageth ulaypa. Ngay wara mabaygoepa kedha, "Uzar!" Nuy uzariz. Ngay na kedha, "Aya." Nuy uzariz ngapa. Ngay ngaw danal poethay zagethaw mabaygoepa kedha, "Ina aymar" nuydh ayman senabi zageth. A nginu yangukudu ngaru koey bibirilnga ngaybiya, kasa nginu yangukudu manin nanga, ngaw zagethaw mabayg kay balbaygoesipa nungu kikiringu.'

⁹ Yesu nanga karngemidhin Romaniw mabaygaw yangukudu, nuy madhu pamaydhin, kalanu buwayl thayadhin mabaygoepa setha ngaya nanga nubiya puzimoeyr. Nuy kedha thanamulpa, 'Wa, ngay kay ngithamulpa mina ya mulepa, nubi Romaniw mabaygaw mina yoepathamay mina adhapudhay. Ngath kedha ngoedhal mina yoepathamayzi mabayg kulay imayinginga, matha kedha Isoereylaw buwaynu imayinginga.' ¹⁰ Zapa woeyay mabaygal kuniya tidemidhin koewbu kuyku mabaygaw lagoepa thana iman kedha, nungu zagethaw mabayg koey balbayginga nungu kikiringu.

Yesu nuydh maykiw garkaz kazi igil paladhin

¹¹ Moegina both dhadhal Yesu kuniya tidaydhin wara goegathoepa, goegath nel Noeyn. Nubiya kalmel nungu niyay kazi a dhuray koey garsar mabaygal. ¹² Nuy nanga goegathiya muy uthaydhin, e, nagi! Nuydh imadhin mabaygaw koey garsar angar uma mabayg. Wara yoepkaz mayk, in nanu kazi, garkaz umanga. In gar nanu poeypiyam kakur, na wara kaziig. ¹³ Nuy Kuykulnga nanga imadhin nungu koerkak badh kasa koeyza nabepa. Nuy nabepa kedha mulaydhin, 'Ngi mayg asir.'

¹⁴ Kalanu nuy uma gamupa uzaraydhin a geth luwayadhin, gasamoedhin na ngalaga na thoekaminoenu gimal yoewir. Kalanu thana oengayzi mabaygal thuma asidhin a nuy kedha mulaydhin uma mabaygoepa, 'Kayn mabayg, ngay ngibepa kedha muliz, kaday tari.' ¹⁵ Kalanu nuy uma mabayg dan paliz, a nuy igi thanuraydhin, a ya muliz. Wa, ina kedha kuniya Yesu nuyn madhin nungu apupa kuniya.

¹⁶ Thanamun mura aka koey zapul, a thana Awgadh thawmadhin kedha, 'Ina kakal kaday tariz mina koey peropeth ngalpaniya dhadhal!' a wara thanamun yangukudu kedha, 'In Awgadh ngapa nungu mabaygoepa gudaz puydhaypa.' ¹⁷ Nubi za kasa koeyma yadu palgadhin mura Yoewdhayalgoepa, a dhuray koeygarsar goegathal.

Yoewane Papatayso nungu yaday woeyay mabaygal Kerisolpa (Mathaya 11.2-19)

¹⁸ Wara thonara Yoewane Paphayson niyaykazi mulemidhin nubepa, mura sethapi yaday, Yesu Kerison zageth midh nanga. Yoewane nuydh ukasar nungu niyay kazi thuremoedhin, ¹⁹ Kuykulmaypa wayamoedhin

yapu poeybaypa kedha, 'In ngi a? Awgadhaw Mina Woeyayzinga ngoeymulpa, ngath ngan nanga kulay yadu palgarngu; a lawnga war mabayg si ngapa wagel?'

²⁰ Palay nanga Yesuniya mangemidhin palay kedha, 'Yoewane Papthayso ngalbe wayaman yapu poeybaypa kedha, in ngi a, ngoeymulpa Awgadhaw Woeyayzi Mabayg, nuydh ngan nanga yadu palgadhin, a lawnga wara sey ngapa wagel a?' ²¹ Mina senabi thonar Yesu koey garsar mabaygal dhoey nidhamoeydhin thanamun mura kikiringu, a matha kedha wati maril adhapa wayamoeyn malayi mabaygoengu, a maygumal balbay tidamoeyr balbayginga noegaypa.

²² Nungu Yesun kuniya ya palamulpa, Yoewanen niyay kazipa kedha, 'Kuniya uzarmariw, mulemoeriw Yoewanelpa, ngipel midh purkan iman ina, a kawran karngemin? Mayguman purkaw buya kuniya gasaman a iman balbayginga, a muwayzimayl thana mab ladhun, a setha nga wati goengawl kikirilgal thana balbayg asimoeyn, lak mina goengaw kuniya gasaman. Kawaragig nanga thana karngemin yaday; uma mabaygal thana igililnga kuniya gasaman a kaday nithaman; a Awgadhaw kapu yangu wakay na mura lagiya yadu poelgaypa zapugi mabaygoepa. ²³ Ngik kedha muli nubepa, "Nginu mina yoepathaman midh? Ngadh nanga ngawngu gegeyadh gasamayinga, wa, nungu ika dhiw bangal koezya."

²⁴ Kalanu Yoewanen yaday wayay mabayg kuniya tideman, a Yesu kuyk aymoedhin Yoewanelpa mulaypa, kedha yadu palgan mura mabaygoepa, 'Yoewanen maw nanga, ngithamulpa mabaygoegi dhadhabuthoenu. Ngitha imaypa, adha puydhaydhin. ²⁵ Ngithamun ubilnga za miyay? Ngitha kedha lawnga muku mabaygoepa imaypa, kasa kat palgipa urapu lagoenu siyayginga, ngoedhe kedha bup guban yoewimaypa, wara kuniya a wara kuniya. Ngitha mipa kedha mi ngoedhal mabaygoepa ubin maypa imaypa, adha puydhapa? Ngitha kedha lawnga mina rugal mabaygoepa imaypa. Ngithamun na kedha ubilnga nanga, ngitha nay mopakuyku mabaygaw koey niyay lagoepa, mina dhoemawakul mabaygal si muynu.

²⁶ Ngayapa mulemiw, ngitha mi mabaygoepa imaypa ladhudhin, ngitha Awgadhaw yangu mabaygoepa a? Awgadhaw peropetha? Wa, ngay ngithamulpa kedha ngitha koey peropetha yawayarngu, nuy ngaru adhapudhay peropethaya gimal. ²⁷ Mina kulkub ngalbe Yoewanen ngaru yadu palgeman kedha muynu Minar Poelayzinga,

"Nag! Ngath ngaw yaday woeyay mabayg bangal kulay wayane ngibiya paruya, ngi ngaw mina Adhapa Thoemayzinga.

Nuydh bangal nungu yabugud buth pathane." '

Awgadhaw Basalayaw igililnga midh nanga

²⁸ Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Yoewane, nungu kupay ngaru gimal mura nungu maykuykaw mabaygiya, a mabaygal gaya nubiya kulay; kasa kay kedha mabaygal gaya nanga muya uthemin Awgadhaw Basalaya nanga kasa mabayg midh, nuy nanga muy yoewthiz Awgadhaw Basalayoepa nungu igililnga ngaru gimal Yoewanen kulay igililnga midh nanga. Kuyk Awgadhaw Basalayoepa muya uthiz.'

²⁹ Yesun senabi yangukudu nanga, thana kasa mabaygal, a bokadh-zoengu garwoeydhamay mabaygal thana karngemidhin. Thanamulpa kakal kedha na mina yabugud Awgadhaw; setha mabaygal gaya nanga ngapa Yoewanelpa, nubepa thanamulpa paptayso maypa.

³⁰ Kasa kay kedha thana Parasayalgal a sabiw ngurpay mabaygal, thana sethabi mina igililmaypa ubigigal, Awgadhaw ubilmaya mabaginga, minguz kedha thana Yoewanelngu paptayso maythayle ubigigal.

³¹ Yesu nuy adha min tidadhin kedha, ‘Thabi maykuyku mabaygal, thana mi ngoedhalmay!’ ³² Thana ngoedhe moegina kazil nge, goegathoeni dhadhal sagul sipa. Dhuray moegina kazil wal memayipa kedha wara moegina kazipa, ‘Ngitha mingu girel adhayginga ngoey nanga niyaypa yoelpay na puyampa nanga ngithamulpa? Ngitha sagulginga. Ngoey mamu awmaw na nge puyampa a ngitha may adhayginga?’

³³ ‘A ngitha mina koerngaygi mabaygal ngoedhe sethabi moegina kazil nge. Yoewane Papatayso nuy ngapa, nuydh amenipa ay aygudag asin, a nuy koerawayg umal ngukingu, a ngitha kedha umamoeypu, ‘Nubiya wati mari muynu.’ ³⁴ Nubiya kalanu ngay Mabaygaw Kazi na ngapa, ngay aygudoelayg a umal nguki woenile ngulayg, a ngitha kedha, ‘Nagemiw senabi mabaygoepa! Nuy koey aygudoelayg a koey umal ngukiw woenilayg, wati mabayg. Nuy wati mabaygiya puzipa, bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal a dhuray adhapa imay mabaygal.’

³⁵ ‘Kasa kay kedha Awgadhaw mina za kakal yakaman mabaygaw igililmaynu muynu, mura ngaya koerngayl, kawralmayl.’

Wati pawa yoepkaz nadh kapu ganul wakasu suladhin Yesun siyara

³⁶ Wara thonara urapun thanamun yoewthaw koey mabayg Parasayalgal nuydh Yesun thuradhin nungu lagoepa aygudoepa. Yesu nanga apa thanuriz aypa nanga ³⁷ E! Nagi, wara wati pawa yoepkaz senabi goegathaw, ngapa miyaydhin nubepa. Nadh ya karngemidhin kedha nuy ngapa Parasayalgal lagoepa aypa, a na kedha zoenguz nubepa ngapa a na angadhin mina kapu ganul wakasu, koey modhabil za. Kapu kulaw aymayzinga, koethilnga. ³⁸ Na kalanu thanuraydhin nungu siyara apal a mayoesir kay. Nanu ngudin gar nungu siyar garwalgamar. Kalanu nadh nanu yalbupan ngudi adhapa madhin. Gud thapaman nungu siyar Kalanu nadh nanu wakasu gud pudhan a suladhin nungu siyara.

³⁹ Nuy senawbi yoewthaw koey mabayg, nuydh imadhin a nuy kedha mulaydhin nubiya muynu, ‘Yesu nay mina peropetha nuy ngaru nanungu ubigasini. Nubepa kakal nay na mi doegam mabayg ngadh nanga gasaman nungu siyar, a nanu wati pawa igililnga midh.’

⁴⁰ Kasa kay kedha Yesu mulaydhin nubepa kedha, ‘Simona, ngay ngibepa moegina yoepa mepa.’ Nuy kuniya mulaydhin, ‘Ngurpay Mabayg, wa, ngi muli.’

⁴¹ Yesu kedha mulaydhin, ‘Wara thonara ukasar mabayg memampu. Palay yaynanob yoewdhemadhin bokadhza bokadhzoengu mabaygoengu. Wara mabaygaw yoewdhayzinga matha pipti dolal a wara koeyza payb andred. ⁴² Thonar na gasamoedhin nanga bokadhzoepa modhabiya maypa, palamulpa koey zageth kasa kay kedha nuy bokadhzoengu mabayg kasa pawayadhin palamun umanga. Ngibepa midh, palamulngu ngunu mam koeyza nubepa bokadhzoengu mabaygoepa?’

⁴³ Simona kuniya mulaydhin kedha, ‘Ngayapa sike kedha, ngunu nanga umanga koeyza gud wayan, nungu mam ngaru koeyza.’

Yesu kuniya mulaydhin, ‘Wa ngi mina yadu umepa.’

⁴⁴ Kalanu nuy yoepkazipa buwayl thayaydhin a kedha mulaydhin Simon-alpa, ‘Ngidh nan imar, senabi yoepkaz; ngay ngapa nginu lagoepa kasa kay kedha ngidh ngayapa nguki poeybayginga siyarpa garwalgaypa, senabi koey pawa aymayginga. Nadh ngaw siyar nanu ngudin garwalgadhin a yalbupan woernu adhapa madhin. ⁴⁵ Ngidh ngoena gud thapamayginga

ayawal maypa, nadh senabi koey pawa ngayapa aymadhin. Kuykuthalnga ngaw siyar gud thapamar. ⁴⁶ Ngidh idi sulayginga ngaw kuykunu, nadh koey modhabil wakasu suladhin mura ngaw siyara. ⁴⁷ Wa, ngay ngibepa kedha muliz, nanu mam ngaru koeyza, minguz kedha, nanungu mura wati pawa guythuyadhin. Kasa kay kedha ngunu nanga kasa moegina gegeyadh guythuyan, nungu kuniya mam kasa moegina.'

⁴⁸ Kalanu Yesu nabepa mulaydhin, 'Nginu mura gegeyadh mura gud wayamoeyn.'

⁴⁹ Mura sethabi ayngu purthayzi mabaygal koeyma madhu pamemidhin kedha, 'Nuy midh paru mabayg, nuy sike matha ngoedhagidh mabaygaw gegeyadhoepa gud woeyaypa lawnga midh?'

⁵⁰ Kalanu nuy yoepkazipa buwayal thayadhin a kedha mulaydhin, 'Ngin kedha zoenguz kaludhan, kuyk nginu mina yoepathaman. Awgadhaw woenab ngibiya kalmel.'

8

Yoepkazil ngaya nanga Yesuniya kalmel

¹ Wara thonara Yesu lak miyaydhin wara goegathiya a wara goegathiya. Nuydh senabi kapu yangu wakay Awgadhaw Basalayaw ngurpamoeydhin. Nungu toewalob niyay kazil nubiya kalmel. ² A dhuray lak yoepkazil ngaya nanga Yesu kulay dhoey nidhamoeydhin wati maringu a dhuray kikiringu. Mariya (nanu goegath Magdala) Yesu nanungu adhapa mamayidhin seben wati maril, ³ A Yowana Thusan ipi, nuy wara zagethaw kuyku mabayg Erodhan lagoenu, a wara Suzana a dhuray wara yoepkazil ngaya nanga ibupudhay ayimpu Yesulpa a nungu niyay kazil thanamun geth bokadhzoengu.

Nagu garkaziw, nubepa thonar tidar (Mathayu 13.1-9; Mareko 4.1-9)

⁴ Mabaygal mura goegathoengu ngapa Yesulpa kedha, wara goegath a kedha ngapa wara goegathoengu nge. Kurusipa mura garwoeydhamiz urapun lagoenu, Yesu nuydh thanamulpa adha min tidan kedha, ⁵ 'Wara thonara nagu uthuy mabayg uzaraydhin apaw lagoepa, kunaw kapupa uthuy. Nuydh kapul mura thayaydhin wad wadgoepa apaw lagiya. Dhuray kapul pudhemidhin mabawlagiya, a mabaygal kasa ngaran thoeydhamoeydhin sethabi kapul, a dhaparaw uruyl matha purthamoeydhin.

⁶ 'Wara boeradhar nanga koey kulalnga, boeradharoeginga. SETHA mi kapul nanga pudhemidhin thana sobaginga malguy adhemidhin, kasa kay kedha boeradhar koey thepadhanga, thanamun malguyl kay pisamoeydhin sobaginga.

⁷ 'Wara dhuray kapul pudhemidhin poethalaya, a nuy poethalay ngaguya paw thoeraydhin, bibirig palimoeydhin.

⁸ 'Dhuray kapul mina boeradharoenu pudhemidhin, nagul koesimoeydhin, a ayde pudhemidhin kunaw; urapun puy kun nanga andred mura kapul muynu.'

Kalanu Yesu gima gudiya kuth madhin kedha, 'Ngi nanga kawralnga, wa kurusipagi!'

Yesu midh paru ya matha ngoedhagidh ayman

⁹ Kalanu nungu niyay kazil yapu poeybemidhin Yesulpa kedha, 'Nginu adha min tiday ya, muynu mi kuykul?'

10 Nuy kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Senabi mina ngulayg ngithamulpa poeybayzinga, Awgadhaw Basalaya midh nanga, kasa kay kedha mabaygal na ngaya adhal,
 "Thana kasa gimal
 kurusipagemipa adha min tidayzi yoepa.
 Lak thana nagemipa, mina muynu imayinginga;
 lak thana kurusipagemipa, tidayinginga."

Nagu uthuy mabaygaw ya matha ngoedhagidh aymayzinga Yesu sakar manin

(Mathayu 13.18-23; Mareko 4.13-20)

11 'Ina na ya adha min tidayinginga kedha, setha kapul Awgadhaw yaday.
 12 Setha mi kapul pudhemipa yabugudoenu pasinu. Ina ngoedhe kedha nge mabaygan ngaya na karngemin, kasa kay kedha Sathana ngapa adhapa manin senabi mina ya thanamun ngoenakapoengu; thanamulngu mina yoepathamoeyle a mina igililmayngu gasamoeyle.

13 'A setha na mi kapul kulan boeradharoenu pudhemin thana kasa thawpay thonarpa malgyu adhemini. Ina matha kedha mabaygaw igililmay thonara tidayinginga kedha, thana karngemin Awgadhaw ya, kasa gimal koei ikalnga thawpay thonarpa. Nuthan nanga ngapa aymiz thanamulpa, thana sobaginga pudhemini adhapa Awgadhaoenu.

14 'Setha mi kapul patal boeradharoenu pudhemin, ina ngoedhe kedha nge mabaygal, thana ngurpay karngemin, kasa kay kedha thana koei ubilgal gamu igililmaypa balbaytidaypa thanamulpa. Thanamun ngoenakapul memayipa mura nubi apaw goewaw sirisiril, a sethabi sirisiril matha kedha patal puy midh, goegadh palan mabaygaw mina igililinga, ay puy koewsal matha puydhayinginga.

15 'Dhuray mabaygal thanamun igililmay doegam balbayginga, ngoedhe puy kapul mina boeradharoenu pudhemin. Thana mina ngurpay karngemin a tidan, mina ngoenakapoenu thana matha puzimoeypa, kurusipa mina koewsa gudiya adhan; thana ngaru koewsalmayl.'

Koei zageth mabaygan lamapa apal wanan besininu

(Mareko 4.21-25)

16 Yesu lak adha min tidar thanamulpa kedha, 'Koei zageth mabaygan lampa gamu woeydhan, a kalanu besininu wardhan, lawnga uthuy lagoenu apal tharan. Matha ngoedhagidh kedha nuydh lampa nanu thoeray lagoenu tharan. Lak mabaygan iman nanu buya, thana na ngapa muya uthemin lagiya. 17 A matha kedha mabaygaw mina pawa lawnga wati pawa, mi zapul kayib gumi, ngaru bangal kakal mabaygaw parunu, a mi zapul woerdhayzimayl nanga ngaru bangal woerdhayginga.

18 'Poeypiyam kulay Awgadhaoenu a kurusipagemiziw nungu yapa; ngadh nanga moegina tidan, Awgadhan bangal nubepa poeybane koei ya. Ngadh nanga tidayinginga, nungungu bangal adhapa mamayine, setha nungu mi moegina zapul.'

Yesun apu a tukuypal

(Mathayu 12.46-50; Mareko 3.31-35)

19 Kalanu Yesun apu a tukuypal ngapa nubepa imaypa nuthemir, kasa kay kedha mabayg koeiyarsar nuyn zug nanamipa. 20 Wara mabayg si amadhan kedha mulaydhin Yesulpa, 'Poeypiyam kulay Awgadhaoenu a kurusipagemiziw nungu yapa; ngadh nanga moegina tidan, Awgadhan bangal nubepa poeybane koei ya. Ngadh nanga tidayinginga, nungungu

bangal adhapa mamayine, setha nungu mi moegina zapul. Sepa nagi, ngingu apu a tukuypal ngapa ngibepa imaypa.'

²¹ Yesu kedha mulaydhin thanamulpa mura, 'Ngaw apu a ngaw tukuypal, matha kedha ngaya na karnagemin Awgadhaw ya, a ayman nan.'

Yesu wadhan baw a gub

(Mathayu 8.23-27; Mareko 4.35-41)

²² Wara goeyginu Yesu a nungu niyay kazol thana butanu pathemidhin. Nuy thanamulpa kedha muliz, 'Ngalpa tapa maluya wara doegam buwadhoepa.' ²³ Thana memayin, Yesu uthuy yoewnan. Dhadhal thana koey guban gasaman malunu, a woer butanu malay, mina koey akalnga. ²⁴ Thana ngapa Yesulpa walman kedha, 'Kuykulnga! Dan pali! Dan pali! Ibupuydhamoeyr ngalpa, wagel kay ngalpa kasa umamayl.'

Yesu kadaypa mizin, nuydh nungu yangukudun thayamoemoedhin, baw a gub mulupa pudhaydhin, kalanu mina koey idi kayar thoydhamoeydhin. ²⁵ Kalanu nuy niyay kazipa kedha mulaydhin, 'Ngithamun kapu akasin ngalaga?'

Thana mina koeyma madhu pamemidhin akan. Kidhakidhan mulemin kedha, 'In mabayg nga? Nagemiw, bawan a guban ngulayg nubepa karnagemin.'

Yesu balbay tidadhin mabayg wati mariw malayzinga

(Mathayu 8.28-34; Mareko 5.1-20)

²⁶ Yesu a nungu niyay kazol thana thardhadhin wara buwadhoepa Galilayoengu, Geroesinaw mabaygaw boeradharapa ²⁷ Yesu pagan kadaypa, nuydh urapun mabayg gasaman senabi goegathaw, nubiya muynu kuykuthalnga wati maril siparuy. Nuy dhoemowakugig ulaypa, koeyma goeygilnga, a lagoenu niyayingga. Nungu niyay lag uma mabaygaw moerama thoeay sakayil.

²⁸ Nuydh nanga Yesun iman, nuy koey may puydhan, mulupa pudhiz nungu siyara, a koeyma wal miziz kedha, 'Yesu, Koey Awgadhaw Kazi, ngidh kay miza ngayapa ayimpa. Ngay ngibiya koeyma yoewdhiz, ngayapa kuth thoe rayg!' ²⁹ Wagel kay mariw woengayzi mabayg wal miyaydhin, Yesu kulay mulaydhin, nubepa wati maripa adhapa maypa, senawbi rimarim mabaygoengu. Koey garsar thonaralnga marin nubiya muynu gegeyadh mayparuy, kasa midh mabaygan nuyn kunumpu a dhoerdhimoeypu nungu geth a ngar malil urukamin; kasa kay kedha nuy papudhamoeypu, a wati marin nuyn aka palan adhapa mabaygoegi dhadhabuthoepa.

³⁰ Yesu nubepa yapu poeybaydhin kedha, 'Ngingu nel nga?'

Nuy mariw woengayzi mabayg kuniya muliz Yesulpa, 'Ngaw nel koeygarsar.' Nuy kedha zoenguz kedha muliz, nubiya wati mari muynu koeygarsar. ³¹ Sethabi wati maril yoewdhaydhin Yesun kedha, 'E! Ngidh gar ngoey senabi koey arkathoepa woeyayg, ngoey mina ubigigal genoepa?'

³² Koeygarsar buruman amadhan padaw berowiya ay purthaypu. Thana wati maril Yesulpa koeyma yoewdhemidhin kedha, nuydh thana wayay burumpa. Wa, Yesu thana wayaydhin. ³³ Kalanu thana wati maril dhanamaydhin mabaygoengu a burumiya uthemidhin. Sena burumaw woelak, thana mura padiya mulupa zilmemidhin, a dudupamoeydhin malunu adhal.

³⁴ Thana burumaw danal poethay mabaygan imadhin, za miza na aymaydhin; thana zilmemidhin, ya angadhin koey goegathoepa a moegina zagethaw mudhaw lagiya.

³⁵ Mabaygal adhapa ladhudhin imaypa za midh aymaydhin. Thana ngapa Yesulpa, thana imadhin mabayg, wati maril ngungungu na dhanamoeydhin, nuy matha ngoedhagidh Yesun ngaranu apal nir. Nuy doemawakulayg, a nungu wakay thoemamay balbayginga. Thanamun mura mabaygan nuyn imadhin aka koezya thanamun. ³⁶ Thana ngaya na imadhin Yesun zageth, thana umamoeyr mabaygoepa kedha, sena mariw malayzi mabayg midh paru balbay tidadhin, a nuy balbayg asidhin.

³⁷ Kalanu mura mabaygal sethabi geroesinaw goegathaw, mulemidhin adhapa wayadhin Yesun, kedha zoengu thanamun aka mina koezya. Wa, Yesu butanu pathiz a geth waniz kuniya wara goegathoepa. ³⁸ Sena ngungungu nanga wati marin adhapa dhanamoeydhin, nuy Yesuniya koeyma yoewdhiz, ngay gar kay ngibiya pathepa. Kasa kay Yesun nuyn kuniya wayan, a kedha muliz nubepa, ³⁹ 'Lagoepa kuniya uzar, ngi ngulayg Awgadhan ngibepa mina zageth ayman. Uzar kuniya nginu lagoepa a yadu thuri thana Awgadhan ngibepa kapu zageth ayman.' Wa, nuy kuniya. Mariw dhanamoeyzinga mabayg balbayginga kuniya tidaydhin koey goegathoepa, a mura mabaygal yadu thuraydhin, Yesu nubepa mi kapu zageth na aymoedhin.

*Ukasar yoepkaz balbayg palimoedhin
(Mathaya 9.18-26; Mareko 5.21-43)*

⁴⁰ Yesu na kuniya tidaydhin war doegam pasingu malungu, koey garsar mabaygal ayawal madhin nuyn, thana kuykuthalnga nuyn ugadhin.

⁴¹ Nuy na butangu pagadhin nanga urapun yoewthaw kuyku mabayg, senabi goegathaw, nel Zayroes nuy kulun pasoeyniz Yesun siyara. Nuy koeyma apasin nubepa kedha, 'Ngi kay ngaybiya oesipa, ngaw lagoepa?'

⁴² Nuy kedha zoenguz yoewdhaydhin, nungu urapun yoepkaz kazi toewalob wathalayg, na koey kikir, amadhan un.

⁴³ Wara yoepkaz nan moelpalaw kikiran gasamadhin toewalob wathalnga. Nadh nanu matha ngoedhagidh mura sagul paladhin doktaya lumaypa, nabepa balbaygoesipa; kasa kay kedha lawnga na balbayg oesiginga. ⁴⁴ Wa, na kalanu ngapa palamay, a dhadhiya sakar thoreray mabaygiya Yesulpa gasamaypa, a nungu dhoemawaku kuth nadh gasaman. Nanu kikir senabi thonara wath pathadhin. ⁴⁵ Yesu yapu poeybiz, 'Ngoena ngadh gasaman?'

Mura mabaygal koerawayg kudun tharemin. Petheru nubepa kedha muliz, 'Kuykulnga, mabayg koeygarsar in zug nanamipa ngibiya.'

⁴⁶ Yesu kedha muliz, 'Lawnga ngay ngulayg, ngayapa kakal mabayg ngaybiya nidhiz. Ngaybiya kakal gamunu za aymiz, ngath poeyban woenab.' ⁴⁷ Nadh yoepkazin iman kedha, nan dhadha iman, na ngapa koeyma lupan akan, Yesun siyara apasin. Mura mabaygiya parunu nadh mina mura yadu palgadhin senabi kikir, nadh mipa nanga nuyn gamu tharadhin, a senabi thonara nanu kikir muwasin.

⁴⁸ Yesu nabepa kedha muliz, 'Ngaw kazi uzar, woenab ngibiya kalmel a nginu yabugud bangal balbayginga. Ngin kedha zoenguz mina dhoey nidhan, kuyk nginu mina yoepathaman.'

⁴⁹ Yesu nanga senabi yadu umay, yaday woeyay mabayg ngapa seyzi yoewthaw kuyku mabaygaw lagoengu, Zayroesan lagoengu. Nuy yaday woeyay mabayg kedha muliz nubepa, 'Nginu ayde kazi gar guythuyan, mamu Ngurpay Mabayg yoelpayg, kasa thonangu guythuyayle.'

⁵⁰ Yesu karngemidhin a nubepa Zayroesoeпа muliz, 'Akan maygi, mina za mina yoepathaman, a na kay balbaygoesipa.'

⁵¹ Yesu midh thonara lagiya muya uthiz, nuy ubigig wara mabayg nubiya kalmel, matha Petheru, Yoewane, a Zemes, a moegina kaziw aputhathi. ⁵² Mura mabaygaw may a koerkak badh nabepa, senabi moegina kazipa. Yesu kedha muliz thanamulpa, 'Mayg asimoey! Moegina kaz um mayginga, na kasa uthuy yoewipa!'

⁵³ Thana kasa nuy giwn manin, thana ngulaygal kedha, 'Na umanga.'

⁵⁴ Kasa kay kedha Yesu nabiya gethanu nidhiz a ya muliz, 'Kaday tari ngaw kazi!' ⁵⁵ Nanu igililnga kuniya tidiz nabepa, a senabi thonara na kaday thariz. Yesu thanamulpa kedha muliz, 'Aydu poeybaw sena nan.' ⁵⁶ Nanu aputhathi mina koeyma madhu pamemidhin, kasa kay Yesu thanamulpa kedha muliz, 'Mabaygoepa mulayg, ina miza ayman nanga.'

9

Yesu garwoeydhamoeydhin nungu toewalob niyay kazil (Mathayu 10.5-15; Mareko 6.7-13)

¹ Wara goeyginu nanga Yesu ngapa thuraydhin nungu niyaykazil. Nuydh thanamulpa kupay poeyban a woenab mura wati maripa adhapa maypa mabaygoengu; a matha kedha mabayg dhoey nidhan kikiringu. ² Sew Kalanu nuydh wayaydhin thanamun, thanamulpa Awgadhw Basalayapa yadu poelgaypa, a matha kedha dhoey nidhaypa kikiril mabayg. ³ Nungu yangukudu thanamulpa kedha, 'Wara za maygi ngithamuniya kalmel ngithamun maboenu; boegi lawnga, yana lawnga, thoewa ay lawnga, bokadhza lawnga, a wara modhabayg sodh ngithamuniya kalmel lawnga.

⁴ 'Ngitha na mi lagiya muya idiman nanga, matha sew bangal kurusipa ngitha sizi wara goegathoepa ladhun. ⁵ Ngitha nanga mi mabaygal ayawal mayginga a koerngayginga nanga ngithamulpa, ngitha ladhun sizi. Ngitha buthu lupemin sanoengu thana nanga iman. Wa, thana ngulayg asin kedha, thanamun koerngayginga koeyza thana ngoedhe inuraw mabaygal nge. Ngitha ngaru wara goegathoepa.' ⁶ Wa, Yesun niyay kazil geth wanemidhin a ladhudhin mura mudhaw loegiya, igilaw ya mura yadu palgadhin a mabaygal balbay tidamoeypu, mura sethabi goegathiya.

Erodhan wakay thoemamayil koeygarsar (Mathayu 14.1-12; Mareko 6.14-29)

⁷ Kalanu Erodh thanamun Galilayaw kuyku mabayg, ya gasamoedhin zapul midh na aymoeypu, a nubiya muynu koeygarsar wakay thoemamay. Minguz kedha, dhuray mabaygal kedha umamoeypu, 'Yoewane Papatayso umangu kaday tharayngu!' ⁸ A wara kedha umamoeyrngu, 'Lawnga, in sike kulba Peropetha Elayza lak yakamiz ngalpalpa.' A dhuray kedha, 'Wara sike kulba peropetha, ngapa kuniya tidayngu igililnga.' ⁹ Kasa kay kedha nuy Erodh kedha, 'Ngath Yoewane kuyk pathadhin nuy umanga, in mabayg nga nge, yadu poelgaypa ngayapa kedha, nungu zageth koeyza.' Kalanu nuy koeyma nuthepu Yesulpa imaypa.

Payb thawsan mabaygaw aygud yesuniya kalmel (Mathayu 14.13-21; Mareko 6.30-44; Yoewane 6.1-14)

¹⁰ Yesun niyay kazin nanga nubepa kuniya tidaydhin a mulemidhin mura zapul thana aymoeydhin. Nuydh thana adhapa yoelpaydhin thanamun kusaygal, wara goegathoepa nel Bethsayda. ¹¹ Kasa kay kedha koey garsar mabaygan karngemidhin, thana wagel asimoeydhin. Wa, nuydh thana ayawal mamayidhin a thana thuraydhin a ngurpadhin

thanamun kedha Awgadhaw Basalaya midh nanga, a nuydh balbay tidan mabaygan ngaya nanga kikirilgal.

¹² Goeysa na pawpa aymiz nanga, nungu toewalob niyay kazil ngapa nubepa, kedha mulemin, 'Setha mabaygal kuniya wayamoeyr thanamulpa thanamun kutaw aypa barpudaypa, a uthuy lagoepa gasamoeypa, amadhan goegathiya, a mudhaw lagiya; kedha zoenguz kedha ina mabaygoegi lag.'

¹³ Nuy Yesu kuniya kedha muliz thanamulpa, 'Lawnga, ngitha thanamulpa ayde mamayipa.'

Thana kuniya nubepa kedha mulemin, 'Itha ngalpaniya matha payb thoewa aydel a ukasar wapi. Nginu ubi midh ngalpa thanamulpa ayde barpudamoeyn, in mabayg koeygarsar.' ¹⁴ Senabi thonara mabaygaw garsar mina koeysa, matha garkazil payb thawsan mura.

Yesu kedha mulaydthin nungu niyay kazipa, 'apa thanuri thana, balbayginga pipti, a wara pipti kubiya.'

¹⁵ Wa, thana niyay kazin muwasin ayman nungu ubilnga, mura mabaygal apa nithamoedhin. ¹⁶ Yesu mamayin sethabet payb thoewa aydel a ukasar wapi, a kadaypa nagaydthin daparpa a eso madhin. Kalanu nuydh pathidhan poeybadhin nungu niyay kazipa dhadhiya mamayidhin mura mabaygoepa. ¹⁷ Thana mura gamu dhiba mamayidhin senabi moegina ayngu. Kalanu nungu niyaykazil mura garwoeydhamoeydthin moegina burul. Thana 12 mura liday gasamoeydthin mabaygaw wanayzi aydel.

*Petheru koeyma mina yoepathamadhin Nungu Kuykulnga
(Mathayu 16.13-19; Mareko 8.27-29)*

¹⁸ Wara thonara Yesu nuy kay adhal thoeythu pagan; nungu niyaykazil sey nubiya, thana matha thana, mura mabaygal lawnga. Nuydh thana yapu poeybamoeydhin kedha, 'Mura thana mabaygal, thanamun wakay thoemamay midh, ngay nga?'

¹⁹ Thana kuniya mulemidhin, 'Wara mabaygal kedha, ngi Yoewane Papatayna, ngi umangu lak igililnga; a wara kedha ngi Elayza; a wara mabaygal kedha muliz, ngi wara kulkubaw peropeth.'

²⁰ Nuy lak yapupoeybaydhin kedha, 'Ngithamun wakay thoemamay midh, ngay nga?'

Petheru nuy kuniya mulaydthin kedha, 'Ngi Awgadhaw Woeyayinga, ngi Keriso.'

²¹ Kalanu nuydh thana gud wadhaydhin kedha, 'Mabaygoepa bangal mulayg in nubi ya.' ²² Nuy lak ngurpan aymaydthin thanamulpa kedha, 'Mabaygaw Kazi ngaru bangal kikir gasamane, a thana yoewthaw koey mabaygal a kuyku misnarel a yoewthaw ngurpay mabaygal bangal ngoena adhapa yawaypu. Kalanu mabaygal ngoena uma mathaman a lak thoeri goeygilnga Ngaw Thathin ngoena bangal igil palane umangu.'

*Yesu thanamuniya kawriya thayadhin nungu kikir a um
(Mathayu 16.21-28; Mareko 8.31-9.1)*

²³ Kalanu nuy mura mabaygoepa mulaydthin ya matha ngoedhagidh kedha, 'Mabayg nga nanga nungu ubi nuydh ngaybiya asin, wa yakanuriz nungu ubilnga a ngaybiya asir ngaw mab ngalagiya nanga. Ngitha bangal imane koey mangal puy, sathawro ngaw thabaynu. Kedha midh mura ngaybiya asin, ngidh ngaru nginu sathawro manin mura goeygiya, ngath midh nanga. ²⁴ Setha ngaya nanga thanamun ubi kedha thana thanamun igililnga danal poethaypa, thana kasa guythuyamoeyne bangal thanamun igililnga. Ngadh nanga nungu igililnga kasa guythuyay kuyk nungu danal poethay ngayapa, nuy kedha mabaygan ngaru gasamoene bangal nungu

igililnga. ²⁵ Matha ngoedhagidh midh, mabaygan sike mura nabi apaw goewaw kapu rugal gasamoeyne, kasa kay kedha, nuydh nungu mina igililnga guythuyan. Lawnga sena gegeyadh, zaginga nubepa maypa nungu mina igililnga kuniya gasaman.

²⁶ 'Nga nanga aziran mepa ngawngu a ngaw yangukudungu, wa Mabaygaw Kazi ngaru senawbi mabaygoengu aziran bangal memayine, ngaw kuniya mangay nanga wagel. Koey poeraparal thonara, ngaw koey poerapar a matha kedha Ngaw Thathingu poerapar, a nungu maygi angelal kalmel. ²⁷ Ngay ngithamulpa mina yangukudu umepa, dhuray mabaygal itha, thanamulpa umapa lawnga, kurusipa thana Awgadhaw Basalaya thanamun purkan imane.'

*Yesun gamu war ngadh asidhin
(Mathayu 17.1-8; Mareko 9.2-8)*

²⁸ Yesun senabi ngurpay eyth goeygi koeliya sikedh nuydh mamayidhin nubiya kalmel Petheru, a Zemes, a Yoewane thana kalanu padapa kadaypa woeydhamoeydhin thoeythu poegaypa. ²⁹ Si gimal nanga Yesu nuy thoeythu pagay, nungu paru ngadha kidh thayadhin, a nungu dhoemawakul adhapudhay goerab gamulmayl aymoeydhin.

³⁰ Balbayginga senabi thonara thana imamoedhin ukasar mabayg Yesulpa yadu umemar, kulba peropetha Mose a Elayza. ³¹ Palay lak dhadhakal palamun poerapararu, Yesuniya ya sagul siyamar nungu kuthaw thonara midh paru nanga dhadha mangedhe muynu Yoerusalemoenu. ³² Petheru a wara ukasar niyay kazi thana koeyma uthuyn idimar kasa kay kedha thana uthuyginga, kurusipa thana imadhin senabi adhapudhay ngadhathoeay sepaldi ukasar mabayg nanga siyamar Yesuniya.

³³ Palay nanga peropetha nungungu geth waniman Petheru kedha Yesulpa, 'Kuyku mabayg ina mina kapu za, ngoey kalmel ngithamuniya itha. Kedha midh, ngoey kay thoeri iradh lagal moeydhamoeypa urapun ngibepa, a urapun Moselapa, a urapun Elayzalpa?' Senabi thonara Petheru koerawayg kedha nuy kay midh mulepa. ³⁴ Nungu yanu dhadhakal, koey iridhal zia ngapa thoeydhamoeydhin thanamuniya, thana mura muynu ziyanu, niyay kaziw akal koey zapul. ³⁵ Yangu wakay ngapa ziyangu kedha thanamulpa 'In Ngaw Geth Kazi, ngaw Adhapa Thoemayzinga, nubepa kurusipagemiw.'

³⁶ Yangu wakay kalanu nanga thana imadhin matha Yesu nungu kusayg. Nabi za matha thanamuniya niyay kaziya, thana wara adhapa mulayginga senabi thonara.

*Moegina garkaz wati mariw malayzinga Yesu dhoey nidhadhin
(Mathayu 17.14-18; Mareko 9.14-27)*

³⁷ Wara na goeyga Yesu a nungu thoeri niyay kazi poegamoeydhin mulupa padoengu koey garsar mabayg Yesuniya dhadhakal mangaydhin. ³⁸ Urapun mabayg sizi mabaygaw goersarngu wal miyaydhin, 'Ngurpay Mabayg, ngay ngibiya koeyma apasin, ngidh ngaw kazi iman, nuy gar ngaw Urapun Kazi?' ³⁹ Wati mari nubiya koey garsar thonaralnga, nuy senabi thonara ar pugiz a, ariridh ariz a mulupa pudhiz, a sik gudiya adhan kuyk senabi wati mari. Koey garsar thonaralnga nuydh nuyng gegeyadh manin, a nungu igililnga sagul palan. ⁴⁰ Ngay nginu niyay kaziya yoewdhaydhin, kasa kay kedha thanamulpa kasa yan nubepa balbay tidaypa.'

⁴¹ Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngitha nubi maykuyk, ngitha mina wara pawalgal, ngithamun mina yoepathaman gegeyadh, ngay in mi kuykuthalngana kalmel. Ngaw gamu koewba asin ngithamulngu, ngapa koepa kay nginu garkaz kazi mar.'

⁴² Wa, nuy moegina kaz ngapa Yesulpa, dhadhal nuyn wati marin mulupa thayadhin boeradharapa, nuy ariridh ariz. Yesu koey dharadh gar ngalkan senabi wati mari, a balbay tidan nuyn kazi, a kuniya manin nungu thathipa. ⁴³ Mura mabaygal madhu pamemidhin, kuyk thana imadhin Awgadhaw koey bibiril zageth, moegina kaz dhoey nidhadhin.

Mura mabaygiya na ngoenakapoenu thariz nanga Yesun mina zageth, nuy nungu niyay kazipa mulaydhin kedha,

*Yesu lak yadu palgadhin nungu kikir a um
(Mathayu 17.22-23; Mareko 9.30-32)*

⁴⁴ 'Ngitha ngayapa kapu kurusipoegay ayman, yakanurayg, ngay ngithamulpa mi yadu umepa kedha, Mabaygaw Kazi bangal gud arane nubi apaw goewaw mabaygoepa.'

⁴⁵ Kasa kay kedha thana niyay kazil koerawaygal, nungu aykap midh, nuy miyaw yadu umepa. Nuy uthay thanamulpa yangu thanamulngu gasamoeyle, a thana akan memayir nubepa kuniya yapu poeybayle.

*Kupay ngunu koeyza dapara gimal
(Mathayu 18.1-5; Mareko 9.33-37)*

⁴⁶ Kalanu thana niyay kaziw ya kasa koeyza woelmay, thanamun ubi imaypa kedha, thanamulngu ngunu kupay koeyza bangal. ⁴⁷ Wa, Yesu ngulayg thanamun wakay thoemamay midh nanga. Nuy moegina kaz thuradhin a nubiya pasinu kaday tharadhin, ⁴⁸ A mulaydhin thanamulpa, 'Mabaygan ngadh nanga ngaw nel tharan nubi moegina kazipa ayawal maypa, nuydh matha kedha ngoena ayawal manin, a muynu nanga matha ngoena lawnga ayawal manin, nuydh urapun mayn ayawal manin ngoena ngadh nanga ngapa wayadhin. Wa, ngithamun ubi imaypa, mabayg nga ngithamulngu koey gimal. Nuy nga nanga koey apal nungu geth imaynu, nuy senawbi mabayg ngaru gimal.'

⁴⁹ Kalanu Yoewane kedha mulaydhin Yesulpa, 'Kuyku mabayg, ngoey mabayg iman, nuydh nginu nel thoeraypu wati maripa adhapa maypa mabaygoengu, a ngoey kay nuyn lawnga manu, minguz kedha nuy ngalpan thamu mabayg lawnga, ngalpaniya puziginga.'

⁵⁰ Yesu kuniya mulaydhin nubepa a matha kedha mura nungu niyay kazipa, 'Maygi, nuyn lawnga maygi. Mabayg nga nanga nginu zageth mulupa thoeayinginga nuydh ngin ibupuydhan.'

Samarayaw mabaygal yesun ayawal mayginga

⁵¹ Yesun thonar na amadhan thamayidhin nungu Thati ubin miyaydhin nubepa kadaypa maypa daparpa, nuy Yesu koey ridhanga parul thayadhin Yoerusalemoepa. ⁵² Nuydh mabaygal wayamoeydhin, thana muy uthemidhin Samariyaw mudhaw lagoepa, mura zapa balbay tidaypa nubepa, ⁵³ kasa kay kedha thana Samariyaw mabaygan nuyn ayawal mayginga kuyk thana imadhin nungu mab Yoerusalemoepa kuniya, thanamun wati igalgoepa.

⁵⁴ Ukasar nungu niyay kazi Zemes a Yoewane imadhin senabi wati ngloedha thoeay, a kedha mulemoedhin, Yesulpa, 'Kuykulnga midh, ngi ubilayg ngalpa dapara muy thuraypa mulupa sethabi wati mabaygoepa mathamoeypa?' ⁵⁵ Yesu koey dharadh buwayl thayaydhin palamulpa ubigasidhin. ⁵⁶ Kalanu thana wara goegathoepa miyaydhin.

Mabaygal ubilgal Yesuniya puzir kasa kay thanamun gamu magawginga (Mathayu 8.19-22)

⁵⁷ Thana nanga lak kuykayman mab wara mabayg ngapa Yesulpa a kedha mulaydhin, 'Ngaw ubi gar ngibiya oesipa koezi kayboengu, nginu mab ngalaga nanga. Ngay bangal nginu gamu puziwar mabayg.'

⁵⁸ Yesu kedha nubepa kuniya, 'Ngibepa matha ngoedhagidh midh? Poksal thana lagalgal, thanamun lagal arkathal boeradharoenu, a uruyl thana lak kedha moeydhamoeypa padhal thanamulpa lagal, kasa kay kedha Mabaygaw Kazi nanga ngay lagagig ngaw gamupa ngoenapudhaypa, ngaw igililnga koey mapunga.'

⁵⁹ Nuy wara mabaygoepa kedha mulaydhin, 'Ngaybiya asir.'

Kasa kay kedha nuy mabayg kedha mulaydhin nubepa, 'Kuyku mabayg, kedha midh, ngath mamu Ngaw Thathiw thonar ugaypa, moerama thoeyaypa nuyn. Sew kalanu kay ngay ngapa kalmel bangal ngibiya puzipa.'

⁶⁰ Yesu nubepa kedha, 'Ngi kedha lawnga, setha ngaya nanga kalal idimpa Awgadhiya, thana matha kedha uma mabaygal midh. Ngidh thana wani thanamun geth uma mabaygoepa moerama thoeyaypa; ngi uzar, mabaygal ngapa thuraypa Awgadhw Basalayaw yangu wakay yadu poelgaypa thanamulpa.'

⁶¹ Wara mabayg kedha mulaydhin, 'Ngurpay Mabayg, ngaw ubi ngibiya oesipa kasa gar kay kedha kulay ngay mamu kuniya ngaw buwaypa yawo thuraypa.'

⁶² Yesu kedha mulaydhin nubepa, 'Ngibiya sike ukasar wakay thoemamay. Mabayg nga nanga nungu geth luwayan boeradharaw zagethaw zapa, matha ngoedhagidh, a nga nanga kuniya nagepa sena gegeyadh, nuy matha ngoedhagidh lawnga Awgadhw Basalayapa a kedha matha ngoedhagidh lawnga.'

10

Yesu nuydh wayamoeydhin 72 mabaygal

¹ Kalanu Keriso lak adhapa thamayidhin 72 mabaygal. Nuydh thana kulay ukagud wayadhin mura yaynanab goegathoepa, a nuy lak nungungu wagel mabaw mabayg mura sethabi goegathoepa. ² Wa, wagel kay nuydh thana woeyamoeydhin, nuydh kulay adha min tidadhin thanamulpa kedha, 'Itha kurusipoegayzi mabaygal, thana matha kedha ayboewdhaw thonara na gasaman, igililmayl ngoedhe giya aydel, mina koeygarsar kasa kay kedha zagethaw mabaygal kasa moenarimayl kedha mabaygoepa garwoeydhamoeypa Awgadhoepa. Ngitha bangal thoeythupagemipu apaw lagaw Kuykulmaypa nubepa wara zagethaw mabaygoepa ngapa woeyaypa, ayboewdhaw zagethoepa garwoeydhamoeypa.'

³ 'Ngitha ladhu, ngath ngitha wayamoeypa thanamulpa ngurpaypa. Ngitha matha kedha mamuy midh, a thana matha kedha thoeydhayl umay midh. ⁴ Ngitha bangal kedha za oengayg ngithamun maboenu, bokadhzoengu yana lawnga, zangu yoewdhay yana lawnga, a wara azaz san lawnga. Thuma asig ngithamun maboenu mabaygoepa gud bangal thoerayg. ⁵ Ngipel mi thonara nanga lagiya muy uthemin, kedha muliz thanamulpa, "Awgadhaw pawdh a woenab ngithamuniya kalmel." ⁶ Nuy lagaw mabayg nanga kapu gabu ngoenakapul mabayg, wa balbayginga ngipen pawdhaw yangukudu ngaru mepa nubiya. Nuy nanga mina mabayg lawnga, wa ngipen pawdhaw yangukudu ngaru lagoengu kuniya tidiz ngipelpa. ⁷ Ngipel matha senabi urapun lagoenu niyampa ngipen sob

senabi goegathaw. Ngipel matha thanamun poeybayzi aydel purthempa a matha thanamun poeybayzi nguki. Matha ngoedhagidh kedha modhab poeyban zagethaw mabaygoepa. Matha thanamuniya puzir ngipen aypa, mura laga lagiya maygi.

⁸ 'Mi thonara nanga ngipel muy uthiz goegathiya a thana ngipel ayawal mamaman, ngipel matha purthema setha mi ayde ngipelpa poeybiz.

⁹ Dhoeynidhamoeyr thanamun goegathaw kikirilgal, a thanamulpa kedha muli, "Awgadhaw Basalaya amadhan aymiz ngithamuniya. Nuydh ngitha ngapa thuriz."

¹⁰ 'Mi goegath nanga ngipel muy uthemin kasa kay kedha thana ngipel ayawal mayginga ngipelpa kurusipoegayginga, wa matha thanamun yabugudoenu dhadhal kaday thariman a kedha mulaypa thanamulpa,

¹¹ "Ngapa nagi, ngalbe poey palemnan ngalben sanoengu, ngithamulpa mina yoepathamaypa ngithamun kawrag. Kasa kay kedha Awgadhaw Basalaya yakanurayg. Ina waza ngithamun both, nungu Basalaya amadhan mema ngithamulpa."

¹² Nuy lak mulaydhin nungu sebetitu niyay kazipa kedha, 'Ngay ngithamulpa kedha muliz, kulay kay paypa Sodomalgal* thanamun ipidhadh kulay koeyza kasa kay kedha nubi apaw goewaw zoeyzineydhay thonara gasamoene nanga, Awgadhoepra thanamulpa koey dharadhoepa aymoeypa lawnga. Nuydh ngaru bangal kaybaw kawragi goegath koey dharadh mamayine bangal.'

Wara kawragi mabaygal nanga thanamun kuth lak kedha ngaru bangal gegeyadh

¹³ Kalanu nuydh mulamoeydhin sethabi goegathal ngalagiya nanga nuydh koey goersar adhapudhay zagethal aymoeydhin. Thana nungu zageth imadhin, kasa kedha thana garki thoeyayginga thanamun ipidhadh gegeyadhoengu. Nuydh goegathaw nelay thurimoeydhin kedha, 'Kulay ngitha Korazinalgal, wati za ngithamuniya bangal mangedhe; ngitha Bethsaydhalgal lak kedha; thana kay paypa kulay mabaygal Tayaroenu a Saydoninu nay, kedha adhapudhay zagethal imaydhin nay setha mi zagethal ngithamuniya aymoeypu, thana ngaru nay mina kulkub garki thayamoeyn a awmaw rugal ubamoeydhin a muyngu kunural pinimoeydhin kuykuya thanamun wati wakasinoepa yakamoeypa. ¹⁴ Awgadhaw minamay thonar nanga mangedhe, thana Tayaralgal a Saydonalgal lak moegina balbaygi kuth, ngitha Korazinalgal a Bethsaydhalgal, ngithamulpa bangal koey gegeyadh. ¹⁵ A ngitha Kapoeniyamalgal ngithamun gamu dhuba yoeruy koeyza a ubi kedha, ngitha bangal ngithamulngu kaday nithamoene koeyza dapara; kasa kay kedha, ngitha bangal genoepa idimoeyne.'

¹⁶ Yesu nungu niyay kazipa lak mulaydhin kedha, 'Ngitha mina yangukudu mabaygal. Nga nanga koerngaylnga ngithamulpa, wa nuy koerngaylnga ngayapa, a ngadh nanga ngitha adhapa imiz nanga, adhapa iman ngoena, a ngadh nanga ngoena adhapa iman nuydh adhapa iman urapun mabayg ngoena ngadh na wayadhin.'

¹⁷ Wa, thana ladhudhin senawbi zagethoepra oengaypa. Kalanu nanga thana kuniya tidemidhin koey ikalnga dhiwalnga. Thana kedha mulemidhin, 'Kuykulnga, lak wara zaginga, wati marin ngoeymulpa karngemim ngoey nanga nginu nel tharan.'

¹⁸ Yesu thanamulpa kedha, 'Ngath Sathanan imadhin, nuy pudhaydhin daparngu ngapa mulupa ngoedhe poenipoen nge. ¹⁹ Karngemiw kedha,

* **10:12** Sodomaw, Gomoraw mabaygaw ya gidha, wara Zensis 19.24-28 geth tidi.

ngath ngithamulpa kupayl madhin kedha, ngithamun maboenu Sathanan nuthan dhadha mangiz. Aka gasamayg Sathanan nuthayl zoengu. Wara thonara ngi gimal tharan thabunu a watharaw githalay. Ngitha gegeyadh gasamayginga kuyk ngath ngitha danal pathepa Sathanalngu. Wara gegeyadh zapa ngithamulpa gasamoeypa lawnga. ²⁰ Kasa kay kedha, kasa moegina ika gasamaw kedha thana wati maril ngaru ngithamuniya apal, a adhapudhay ika dhiw gasaman ngithamun nelay gimal poelayzimayl dapara.

*Senawbi thonara Yesun ika koezya kuyk Maygi Mari nubiya
(Mathayu 11.25-27; 13.16-17)*

²¹ Senawbi thonara Yesun ika koezya kuyk Maygi Mari nubiya, a nungu thawmayzi yangukudu kedha, 'Thathi, ngi gimal Daparaw Kuykulnga a ina apal. Ngay ngibepa koeyma gud woeydhiz, kuyk ngidh mina zapul yadu poelgaypu ngurpaygi mabaygoepa, a ngurpayzi mabaygal nanga mina ngulayg mabaygal. Ngidh wara thonara wardhamoeyn thanamulngu imayle. Wa, sena nginu ubilnga koei mabayg koerawayg a moegina kaz nuy ngulayg, setha ngoenu nanga ngoenakap apal. ²² Mura sethabi zapul Ngaw Thathin ngayapa mamayidhin muwasimoeydhin, a matha nuy Thathi ngulayg nungu kazingu, mabaygal mura koerawaygal. Matha kedha thana Thathingu lak koerawaygal, matha ngay Nungu Urapun Kazi nungungu ngulayg, a matha kedha gaya nanga ngath thanamulpa seysithaman, matha thabi mabaygal ngulaygal.'

²³ Kalanu nuy nungu niyay kazipa buwayal thayadhin, a muynu kedha mulaydhin, 'Koei woenabalnga ngitha, mabaygal gaya nanga purkan iman thabi mina zapul kayib. ²⁴ Wa, ngay ngithamulpa kedha muliz kedha, kuykuthalnga mabaygal yan ugadhin senabi zapa imaypa thanamun purkan, matha kedha koeyma kulba peropethal, a kuyku mabaygan, a thanamun ubi thana purkan iman a kawran karngimir nabi mina za, kasa kay kedha lawnga. Nabi maykuykoepa kakal yakaman.'

Wara yoewthaw sabiw ngurpay mabayg ngapa Yesulpa

²⁵ Wara thonara yoewthaw sabiw ngurpay mabayg ngapa Yesulpa, nubepa yabu lumay ayman. Nuy yapupoeybaydhin, 'Ngurpay Mabayg, ngath bangal miza aymoeyne gasamoeypa ngaru igilimaypa?'

²⁶ Yesu kuniya modhabiya muliz nubepa, 'Maygi Thusi midh maw tharepa a yadu palgan a? Nginu imaypa midh?'

²⁷ Nuy kedha, 'Ngitha ngaru maman manin ngithamun Kuykulnga mura ngithamun ngoenakapoengu, a mura ngithamun mina muy igililmayngu a mura ngithamun wakay thamamayngu, a ngithamun gamu moegawngu.'

²⁸ Yesu kuniya, 'Wa, ngi balbayginga muliz, ngidh na mina ayman nanga, wa gasaman ngaru igililnga.'

²⁹ Nuy yoewthaw ngurpay mabayg, nungu ubi nuydh kay nungu ya oengaypu kay ngaru. Nuy kedha, 'Ngaw pasiw mabaygal gaya ngayapa thanamulpa maman maypa?'

³⁰ Yesu nubepa kuniya adha min tidar kedha, 'Wara mabayg nuy mulupa miyaydhin Yoerusalemoengu Zerikopa. Dhadhal nanga wati mabaygal nubiya dhadh mangemidhin, mathamoedhin a gamu rugal kusumoedhin, a badh paladhin; wanadhin nuyn thatha igililnga. ³¹ Wagel ngapa misnare, nuyn imadhin yabugudoenu. Nuydh kasa iman, nungu mab matha walman wara doegamuya. ³² A wagel ngapa senabi yabugudiya misnari buway mabayg; kasa purkan iman, mab matha woelmay. ³³ Nubiya wagel Samariyalayg ngapa senabi yabugudiya. Nuydh iman, a nungu ngoenakap

koey koerkak badh. ³⁴ Nuy gamupa uzaraydhin a umal nguki suladhin nungu badhiya; kalanu wakasu suladhin, a kuykuthal dhoemawakun nurimoeydhin a thoeridhaydhin nungu donkipa. Nuydh madhin nuyn mabaygaw danal poethay lagoepa nubepa danal poethaypa. ³⁵ Bathaynga na goeyga nanga nuydh ukasar koey bokadhza poeybamoedhin danal poethay mabaygoepa a mulaydhin, "Danal bangal in poethaypu nuyn, ipal palay bokadhzapul eygi thayaman nanga, ngaw kuniya tiday ngapa, ngath lak ukaman ngidh nanga sagul palan nubepa." '

³⁶ Yesun moeygoepa yangukudu nubepa kedha, 'Nginu imay midh, itha thoeri mabaygoengu, mathamayzi mabaygaw pasiw mabayg nga?'

³⁷ Nuy yoewthaw mabayg kedha kuniya mulaydhin, 'Nubepa ngadh nanga ibupudhay ayman.'

Yesu kuniya mulaydhin, 'Wa, ngi uzar, ayman senawbi mina pawa.'

Yesu mangaydhin Mathaw Mariyaw muliya lagoenu

³⁸ Yesu a nungu niyay kazil thanamun maboenu tadir ngapa wara mudhaw lag ngalaga nanga yoepkaz nel Matha. Nadh Yesu a niyaykazil muya idiman nanu lagiya. ³⁹ Nanu tukuyap wara, nel Mariya. Na Yesun ngaranu apal thanuraydhin, kurusipoegay nungu ngurpaypa.

⁴⁰ Kasa kay kedha nanu tukuyap kedha muynu wakay thoemamiz, ngath kay midh paru aydu poeybepa a danal poethay thanamulpa. Na sipa Yesulpa a muliz kedha, 'Kuykulnga, ngibepa matha ngoedhagidh midh; ngoezu tukuypan ngoena ibupuydhayginga; nadh mura zapul ngayapa wakayn pagepa! Nabepa ya mulaypa ngayapa ibupuydhaypa.'

⁴¹ Nuy Kuykulnga nabepa kuniya mulaydhin, 'Matha Matha, ngi mipa koeyma wakayn toemamipa mura thabi zapa; ⁴² nginu tukuyap Mariya, nabepa urapun za matha ngoedhagidh ubilnga; matha ngoedhagidh lawnga nanungu adhapa manin, senawbi mina za, senabi za matha ngoedhagidh mura mabaygoepa.'

11

Yesu Nuydh thoeythupoegay ngurpay ayman nungu niyay kazipa (Mathayu 6.9-13; 7.7-11)

¹ Wara thonara Yesu nuy nungu kusayg wara lagoepa thoeythu poegaypa, nuydh na muwasin nanga wara niyay kazi nubepa muliz kedha, 'Kuykulnga, ngidh bangal ngoey ngurpamoeypu thoeythupoegayn Yoewane midh nanga nungu niyay kazil ngurpamoeydhin?' ² Nuy kedha thanamulpa, 'Ngitha bangal nanga thoeythupagemipa kedha, "Ngoeymun Thathi gimal dapara,

ngoeymulpa koey ubilnga nginu maygi nel thawmanin
a kapu za nginu basalaya danapa yakamiz
a mura mabaygal ayman nginu ubilnga ina apal,
a matha kedha ngoedhalnga gimal dapara.

³ Ngidh ngoeymulpa matha ngoedhagidh poeybar
ngoeymun goeygipa ay.

⁴ Ngidh ngoeymulpa ngoeymun ipidhadh
gegeyadh gudwayar,
a ngoey lak kedha wara mabaygaw ipidhadh gegeyadh gud-
wayamoeyn,
thana mi thonara nanga ngoeymuniya bal pudhemipa.

Ngidh gar ngoey ridh
palimoeyn mura nuthayl zoengu
ngoeymulngu wati zoengu aymayle." '

5-6 Kalanu nuy niyay kazipa mulaydhin kedha, 'Wara thonara nanga nginu igitalayg sike mangiz dhadha kubilu. Nuy ngapa koeysigaz lagoengu. Ngi nanga aygig nanga, ngi ngaru wara igitalgoepa a yoewdhiz kedha, "Ngaw igitalayg, ngidh gar ngayapa thoeri thoewa aydel kasa thawpay thonarpa? Wara ngaw igitalayg mangiz koey sigaz lagoengu; ngay zagig nubepa poeybaypa!"

7 'Kasa kay kedha nginu igitalayg sike kedha muliz ngibepa, "Ngi ngapa maygi, ngaw pasa muynguz thamudhayzinga; ngay a ngaw kazil ngoey uthuy lagoenu. Ngayapa koey zageth uthuy lagoengu dan poelaypa ngibepa zapa poeybaypa." 8 Wa, nuy ubigig nungu igitalgoepa ibupuyd-haypa kedha zoenguz kedha dhadha kubil, kasa kay kedha ngidh ngaru yapu poeybaypa, kurusipa nuy ridha koewban dan paliz a poeyban ngibepa nginu ubilinga mura.

9 'Wa, ngay ngithamulpa kedha muliz, ngi muliz a ngibepa poeyban, ngidh luman a ngidh iman, pasa mathamar, a na ngaru gud pudhiz ngibepa. 10 Mura setha ngaya yudhemipa, thana gasaman, a ngadh luman thana iman, a ngadh mathaman wa pasa pudhiz. 11 Ngitha thathil ngaya nanga, ngitha ngulaygal miza balbayginga ngithamun kazipa. Nginu kazi nanga ngibepa wapi tharan, ngidh koey zageth thabu manin nubepa. 12 A matha kedha nuydh ngibepa kakur tharan, ngidh koey zageth nubepa watharaw githalay manin.

13 'Ngithamun igililinga koey garsar zapul yoewdhepa, kasa kay kedha ngitha ngulaygal mina za ngithamun kazipa midh. Daparaw Thathi siba wanan ngaru mina adhapudhay ngithamulpa matha kedha Maygi Mari poeyban mabaygoepa ngaya nanga nubepa yoewdhemipa.'

*Yesu kupay midh a Sathanan kupay midh
(Mathayu 12.22-30; Mareko 3.20-27)*

14 Wara thonara Yesu, nuydh lak kedha zageth ayimpu, a wati mari nuydh adhapa madhin mabaygoengu. Nuy mabayg ngaru yagig, kuyk senawbi wati mari nuy kedha ngoedhalnga, kasa kay kedha wati marin nanga adhapudhadhin mabaygoengu, nuy kalanu ya mulaydhin balbayginga senabi mabayg. Mura mabaygal madhu pamemidhin.

15 Dhuray mabaygal thanamulngu kedha, 'In Bilzibul mura wati mariw kuyk nuydh Yesulpa kupay poeyban. Nuy kedha zoenguz ngulayg wati maripa adhapa maypa maypa mabaygoengu.' 16 Wara mabaygal yabu luman ayman Yesulpa. Thana nubepa mulemidhin kedha, nuydh kay adhapudhay zageth ayimpa, lak mura mabaygan purkan gasaman kedha, midh Awgadh nubiya kalmel.

17 Nuy Yesu koey ngulayg thanamun wakay thoemamaynu midh. Nuy kedha thanamulpa, 'Koey goegath nanga dhadhiya miziz ukasar thamu muynu, kidhakidhan pathowkaman, ngaru piranga sobaginga idimiz, a buway lak kedha, thanamun kedha mabaygaw igililinga bangal ngaru gegeyadh. 18 Matha kedha Sathanan buway. Na nay nabiya muynu ukasar thamu kidhakidhan pathowkaman, midh paru na kuykuthalnga kaday sipa Sathanan buway. Ngithamun kasa wakay thoemamay kedha ngath ngaw kupay gasaman Sathanalngu wati maripa adhapa maypa.

19 'Lawnga! Kedha lawnga. Ngay koey ngulayg kedha ngithamun ngurpay kedha, ngithamun niyay kazil ngulayg wati mari adhapa maypa mabaygoengu. Thana ngalagaz thanamun kupay gasamadin, thana lak Sathanalngu gasaman lawnga midh? Wa, thana ngaru zoeyzi noeydhiz ngitha, ngitha nanga kedha, na kupay ngapa Sathanalngu. (Sathanan wara nel kedha, Bilzibul.) 20 Na ngaru kakal ngithamulpa kedha ngay ngulayg

wati mari adhapa manin kuyk Awgadhaw geth ngaybiya gimal. Kedha nanga Awgadhaw Basalaya dhadha mangiz ngithamuniya, zageth ngaru magawlna. ²¹ Koey magawl mabayg nanga nubiya mura nungu koewbu rugal butha pathayzimayl danal poethaypa nungu lagoonpa; wa muynu mura zapul nungu, balbayginga.

²² 'Wara na mina koey magawl mabayg mangiz nubiya, a senabi lagaw mabayg mulupa thayan, kalanu nuydh koewbu rugal adhapa mamayin senabi lagoonpa. Nuy lagaw thathiw mina yoepathaman kedha, nuy balbayginga kuyk sethabet koewbu rugal, kasa kay thana mura adhapa mamayin, a nuydh kowebuzi mabayg nungu ubin dhadh mamayin zapul mura nungu mabaygoepa. ²³ A ngitha sike mi dagam mabaygal? Ngadh nanga ngoena ibupuydhayginga, nuy ngawngu koey sigal, wati igalayg; a mabaygan ngadh nanga ngoena ibupuydhayginga mabaygoepa garwoeydhamoeypa, nuydh mabaygal adhapa thoemaypa, thanamun igililmayl sagul palimoeyn.

*Wati mariw kuniya tiday thonar
(Mathayu 12.43-45)*

²⁴ 'Ngath nubi maykuykaw kuth seysithamaypa ngithamulpa; mabayg sike wati mariw malayzinga, a senawbi wati mari adhapadhan mabaygoengu, nuy kasa mura loegiya ulaypa, ngukigi lag. Nuy lagiya yan lumepa nubepa uthuypa. Nuydh nanga lag gasamoeyginga nuy nubiya muynu kedha miziz, "Ngay lak ngaw kulay niyaylagoonpa kuniya tidepa, senabi mabaygaw igililmaypa muypa."

²⁵ 'Nuy kuniya tidiz senabi niyay lagoonpa. Nuydh iman, pudhunga kapu butha poethayzinga. ²⁶ Wa, wati mari lak gurguy toedipu igalagoonpa lumaypa. Nuydh iman seben lak wati maril mina koey gegeyadh nubiya, a thana ngapa sin nubiya nungu niyay lagoonpa. Kurusipa nungu muy yoewthayzi mabaygaw igililnga mina koey gegeyadh, kulay nuy midh nanga kuyk wati maril koeygarsar nubiya muynu.'

Awgadhaw mabaygan koey ika gasaman thana ngaya Nubepa kurusipagemipu

²⁷ Yesun kedha ngurpaynu dhadhah, a urapun yoepkaz na wal miziz mabaygoengu dhadhaz. Na nubepa kedha, 'Koey woenabalnga, ika gasaman senabi yoepkaz ngadh ngin kazi madhin nanga a danal poethaypu.'

²⁸ Yesu nabepa kedha mulaydhin, 'Kedha za moegina woenabalnga, kasa kay kedha koey woenabalnga kedha mabayg nga Awgadhaw yoepa kurusipagepa a ay moeypa nungu ubilmayl.'

*Thanamun ya kedha, nuydh ngaru nungungu koeyza za ayman thanamuniya parunu
(Mathayu 12.38-42)*

²⁹ Wa, mabaygal mina koeyma ngapa Yesulpa, nuy yadu matha umay kedha, 'Mina koey gegeyadh kaybaw maykuyk. Ngitha mura thonara adhapudhay zageth purkaw imaypa umamoeypa. Matha urapun adhapudhay zageth ngitha imane bangal, sena mi adhapudhay zageth ay moedhin kay paypa kulay Yonan doegamoenu, wa senabi adhapudhay zageth ay moeyne bangal ngithamuniya dhadhah. ³⁰ Yonan sakara nanga nuy kay paypa kulay yakamoedhin Ninebaw mabaygoepa. Thana imadhin koey zageth kuyk senabi peropetha, a ngitha bangal lak kedha ngoedhal za imane Mabaygaw Kazipa kaybaw maykuykoepa.

³¹ 'Lawnga! Ngithamun ngoelkay yoepathaman koeyza. Awgadhwaw kuthaw goeyga nanga mura mabaygal bangal kaday nithamoene, matha kedha wara kuyku yoepkaz zoey doegamoengu. Kay paypa kulay na ngapa ngalpan kuyku mabaygoepa imaypa, Solomon. Na kakal aymiz kedha nanu mina yoepathaman mina koeyza, ngitha lawnga. Kedha zoenguz na uzaraydhin koeysigaz nanu boeradharoengu, koerngaypa Solomonan yoepa a nungu mina ngurpay. Kasa kay kedha mabayg kay ngithamuniya koeyza adhapudhay Solomonaniya.

³² 'A Ninebaw mabaygal lak kedha kuthaw goeyginu nanga thana mura kaday nithamoene. Na bangal kakal kedha thanamun mina yoepathaman koeyza, ngitha lawnga. Minguz kedha thana gasaman Yonan maw a thana garthi theoyamoeydhin mura wati pawangu. Wara mabayg maw sipa in nuy ngaru koeyza Yonaniya ngitha minguz garki theoyayingga?'

*Ngalpa midh paru gasaman buya ngalpan gamupa
(Mathayu 5.15; 6.22-23)*

³³ Yesu lak mulaiydhin thanamulpa kedha, 'Mabaygan koey zageth thungi gamu woeydhan, kalanu bupa wardhan a matha kedha kubarnu apiya thayan. Lawnga nuydh ngaru nanu thoeray lagoenu tharan, kalanu mabaygal muya na uthemin nanga thana iman nanu buya. ³⁴ Nginu purka matha kedha thunge nginu gamupa, nginu purkiya nanga balbayginga nginu mura gamu koey zurulnga, balbayginga. Wara kedha nginu na purka gegeyadh nginu gamu mura inur, igililnga ngaru gegeyadh.

³⁵ 'Ngithamulpa sike kedha ngithamun gasamayzi ngurpay ngoedhe koey buyalnga. Ngay ngithamulpa kedha muliz, koey poeypiyam bangal, na lawnga inur. ³⁶ Ngi nanga buyanu nipa nanga sena buya nginu gamunu muynu wara moegina kopi inur mayginga, na zuru mura pathan, matha kedha thunge zuru midh nanga ngi zurunu dhadhal nipa.'

³⁷ Yesun senabi ngurpay kalanu, wara Parasayalayg nuyn thuradhin thanamuniya kalmel aygudoepa. Wa, Yesu kalmel asidhin thanamuniya a apa thanuraydhin aygudoepa.

³⁸ Nuy Parasayalayg madhu pamaydhin nuydh na imadhin kedha Yesun nuy geth garwalgayginga kulay, wigel kay aygud, purthaydhin.

³⁹ Kuykulnga kedha mulaiydhin nubepa, 'Ngitha Parasayalgal, ngitha kasa adhiya aygudaw rug garwalgan, mina muynu gamunu nanga ngitha mina koey gegeyadh, kunubur a matha kedha wati pawa. ⁴⁰ Ngitha koey rimarim mabaygal, Awgadhwaw nuydh aymoeydhin mura zapul, za adhal a matha kedha za mina muynu. ⁴¹ Lak ngithamun mina ubi nanga ngitha pudumayl gamunu muynu, zapa garwalgaypa ngoenanu maygi, ngitha ngaru ngoenakapoengu poeybamoeyn aygi zagi mabaygoepa; kalanu ngitha mura balbayginga. ⁴² Ngitha bangal gegeyadh gasamoene, Parasayalgal, ngitha mura moegina sabil koey garsar aymoeypa, matha kedha ngitha ngulayg mura moegithap nagul dhadhiya dhadh mamayipa Awgadhoepa a ngithamulpa, kasa kay kedha ngitha mina pawaginga mabaygoepa, a Awgadhwaw mamanu maboeginga. Kapu za ngidh oengaypa a wigel kay ngidh aymoeypa mura moegina sabil.

*Thanamun sabiw ngurpay mabaygaw a Parasayalgaw wati igililnga
(Mathayu 23.1-36; Mareko 12.38-40)*

⁴³ 'Ngitha bangal gegeyadh gasamoene Parasayalgal, ngitha koey ubilgal kedha kulay, mina niyaylagal adhapa thamayin ngithamulpa, yoewthanu muynu, a sawalagoenu lak kedha, ngithamun koey ubi mabaygal mura apasimoeyn ngithamulpa. ⁴⁴ Wa, ngitha bangal gegeyadh gasamoene, ngithamun igililmayl kasa gimiyu muk ngitha ngoedhe kulba moerama

thoeyay lagal bupanu muynu pada kuyku kulaginga, mabaygal koerawaygal kasa gimiya toedipu, thanamulpa gumi kedha thana senabi zoengu gegeyadh palimoeyn amenipa.'

⁴⁵ Wara sabiw ngurpay mabayg, nuy Yesulpa muliz kedha, 'Ngurpay Mabayg, ngi na senabi yangukuduya umepa ngidh matha kedha ngoey mogo pugamoeypa.'

⁴⁶ Nuy Yesu nubepa kuniya kedha muliz, 'Wa, ngithamulpa lak kedha ngitha sabiw ngurpay mabaygal. Ngithamulpa koey gegeyadh bangal. Ngitha mapu thabaynu kabuthoepa mabaygiya, thanamulpa koey mapunga thoeridhoeypa. Ngitha wara moegina thana ibupuydhayginga, senawbi mapu. ⁴⁷ Ngithamulpa bangal mina koey gegeyadh kedha, ngitha mina thawmanin ayman mura kulba peropethoepa, kapu padhakuyku kulal ayman thanamulpa. Kasa kay kedha ngithamun thawmanin kasa ngoelkay. Minguz kedha, ngithamun thathiw thathil umamathamoyen thana, ⁴⁸ A ngithamun ubi kedha, ngitha asimoyen senabi wati pawa ngithamun thathiw a ayman. Thana umamathampu Awgadhaw woeyayzi peropethal, a ngitha lak thanamulpa pada kuyku kulal aymoeypu. Mina muynu nanga ngithamun ngoenakap ubilnga matha kedha ngithamun thathiw thathil midh.

⁴⁹ 'Wa, Awgadk koey ngulayg ngithamun buway ngapa midh paru nanga. Nuy nungu adhapudhay ngulaygoengu kedha mulaydhin, "Ngath bangal woeyadhe peropethal a yangu mabaygal sethabi buwaypa, a thana bangal wara umamathamaypu a wara adhapa imepu, a danal poethay thanamulpa gegeyadh." ⁵⁰ Wa senabi gegeyadh nabi maykuykun bangal gasamoene, mura parungu ngapa ngithamun buway gegeyadh, ina gugu ubidh thoeyayinga na aymoeydhin ina apal.

⁵¹ 'Kuykayman Aboelan kulka* pay yoewdhaydhin a kurusipa pawpa peropeth Zakaraya kuykuginga mathamoedhin yoewthanu muynu, nuy dhadhal oltanu a koey maygi lag. Wa, ngay ngithamulpa muliz kedha, kaybaw goeygiw mabaygoepa, ngitha bangal mapu gasamoene senabi gegeyadhoengu, parungu ngapa kurusipa kayib. ⁵² Ngithamulpa sabiw ngurpay mabaygoepa mina koey gegeyadh. Pasa pudhay za ngithamun gethoenu mepa pasapa gud pudhaypa, ngalaga nanga mura Awgad-haw mina ngurpan lagoenu muynu mepa. Ngithamun ubilinga muya yoewthayle a matha kedha ngitha wara mabaygal ibupuydhayginga, kalanu thana senabi buya gasamayginga.'

⁵³ Yesu nanga geth wanaydhin senabi lagoengu, thana Parasayalgal a sabiw ngurpay mabaygal, thana wagel asimoyedhin a koeygarsar ya umamoeyr a mogo pugar nuyn. Thana na nuyn yapa mar yapu poeybemir koey garsar zapa. ⁵⁴ Minguz kedha, thana nubepa poethi aymar thanamun ubi kedha, thana nuyn gegeyadh manin thana nanga nungungu wati ya gasaman.

12

Yesun ridh poelayzi yangukudul mura nungu kurusipagayzi mabaygoepa (Mathayu 10.26-27)

¹ Senabi thonara mabayg buthudh koeygarsar ngapa Yesulpa. Thanamulpa maboepa gegeyadh woerginopa tadir. Yesu kulay nungu niyay kazipa ngurpay ayman kedha, yadu thuriz, 'Ngitha kulay poeypiyam, Parasayalgal koey gamu dhoebu yoeruylgal, kasa mamuy goengaw

* **11:51** *Aboelan uma mathamoedhin: wara Zenesis 4.8 geth tidi.*

oengemipa. ² Kasa kay kedha setha mi wati pawal nanga abayzimayl imayinga, mura muy wati pawal nanga thana bangal kakal aymoeyne. ³ Kasa midh, ngi inura yadu umepa nginu ya bangal gasaman goeygiw buyanu. Kasa ngi midh koey muynu yadu umepa nginu ya bangal karngemin kedha, mabayg thodhanu wal mepa. ⁴ Ngaw igalgal ngay ngithamulpa kedha muliz, ngitha akan maygi gamun ngadh umamathampa, nubepa kalanu zapa wara aymoeypa lawnga.

⁵ 'Ngay ngithamulpa yadu poelgaypa akal mabayg nga nanga; matha nuy urapun kupaylnga gamu uma mathaman a mari genoepa thayan. Ngayapa mina yoepathamaw, matha nuy urapun kedha akalnga, nubepa apasimaw. ⁶ Awgadhaw danal poethay mura mabaygoepa, matha kedha ngidh payb moegina uruyl yoewdhan ukasar moegina bokadhzoepa, modhab koey apal kasa kay kedha Awgadhoengu yakanurayinga urapun kedha moegina uruy. ⁷ A nungu danal pathan mura ngalpalpa kedha ngoedhalinga, kedha zoenguz kedha nginu kuyku yalbupal nanga, nuy mura ngulayg, nubepa mura kakal. Akaginga, nungu mam a ubilnga mabaygoepa koeyza kedha moegina uruyaya lak gimal.'

⁸ 'Wa, ngay lak ngithamulpa ya muliz kedha, mabayg nga ngulayg nuy mabaygaw parunu yadu umepa kedha, nuy ngaw mabayg, wa Mabaygaw Kazin bangal nubepa lak kedha aymoeyne mura Awgadhaw angelaw parunu, senabi goeyginu. ⁹ A mabayg ngadh nanga ngoena adhapa yawaypa mabaygaw parunu, wa Mabaygaw Kazin lak kedha bangal adhapa imane Awgadhaw angelaw parunu. ¹⁰ Mabayg nga gegeyadh yadu umepa ngoena Mabaygaw Kaziya, wa Awgadhan ngulayg nubepa guythuyan sena nungu gegeyadh, kasa kay kedha ngadh nanga Maygi Mari mogo pugan, lawnga nubepa kedha gegeyadhoepa pa woeyaypa lawnga.

¹¹ 'Wagel bangal thana yoewthaw kuyku mabaygal kasa kobegadh ngitha mamayine thanamun yoewthoepa a ngitha bangal kotoepa gasamoeyne thanamun kupay mabaygiya parunu. Wagel kay bangal nubi za, ngitha koeyma wakay thoemamayg kedha, ngithamun kuniya midh ngithamulpa kaludhaypa. ¹² Maygi Mari bangal senabi thonara kalmel, a nuydh bangal ngitha yangukudun ngurpamoeypu sethabi thonara a ngithamun balbaygi yaday midh nanga kuniya kupay mabaygoepa.'

Kunubur aypa zapa lawnga, nubi apaw goewaw gugu ubidh thoeyayinga

¹³ Mabayg mina koey garsar; urapun mabayg thanamulngu nuy ngapa Yesulpa muliz kedha, 'Ngurpay Mabayg, ngaw tukuypan ngayapa dhadh mayginga Ngaw Thathiw wanayzinga aykuyk. Ngi gar bangal nubepa muledhe?'

¹⁴ Yesu nubepa kedha muliz, 'Kame, sena ngaw kupay lawnga, ngipen zapa dhadhiya dhadh maypa.'

¹⁵ Nuy kalanu mura mabaygoepa mulaydhin kedha, 'Koey poeypiyam bangal, kunubur oesig ayngu zoengu, setha mabaygaw mina igililmay zapul lawnga, nuy mi koey aydeg zapulayg nanga in apal.'

¹⁶ Kalanu Yesu thanamulpa adha min tidar kedha, 'Wara mabayg nuy koey aydeg zapulayg, nungu apawlagoenu ay mina koey goesar. ¹⁷ Nubiya muynu nuy wakay thamamaynu kedha, "Garwoeydhamoeyzi ayde mina koey garsar. Ngaw sawalagal matha ngoedhagidh lawnga bupa woerdhaypa, ngath bangal miza aymoene?" ¹⁸ Nuy kedha wakay thamamayidhin, "Wa, ngath bangal mulupa idimoeyne sawalagal, kalanu bangal ngath koey zapul moeydhamoeyne, ngayapa buthalnga ngaw kun a mura zapa bupaw woerdhaypa. ¹⁹ Kalanu ngay ngayapa muliz kedha,

kapu woenab itha mura ngaw kapu zapul mura koey goersar wathaw igililmaypa. Ngay sike bangal matha ngoena pudhedhe; ngay kay mina koeyma aydu purathipa a kay koeyma nguken wanepa."

²⁰ 'Kasa kay kedha senabi kubilu Awgadh mulaydhin nubepa kedha, "Ngi matha ngoedhagidh lawnga. Ngi kasa matha ngi ngibepa, kaybaw kubilu ngath kay nginu igililnga maypa. Kalanu itha thabi zapul ngadh gasamoeyne, nginu kudun mamayidhin?"'

²¹ Kalanu Yesu kedha mulaydhin, 'Ina bangal kedha gegeyadh nanga, mabayg matha ngoedhagidh lawnga nuy nubepa nubiya muynu, kasa kay kedha nungu rugal kasa moenarimayl Awgadhaw doegamoenu.'

Koeyma wakay thoemamayg nubi apaw goewaw zapa, aypa zapa (Mathayu 6.25-34)

²² Yesu nuy muliz nungu niyay kazipa, 'Wa, nuy matha nungu maythapa wakay thoeyaydhin. Ngitha koeyma wakay thoemamayg ngithamun aypa lak ngitha igililmayl, a ngithamun gamu ubamay rugal. ²³ Ngithamun igililmayl ngaru mina zapul, a ngithamun aydel kasa ngoelkay zapul. Ngithamun gamul lak kedha mina zapul, a rugal kasa thawpay thonarpa.

²⁴ 'Matha kedha ngitha uruyl imiz, kuwal, thana nagu uthuyginga a aygud gasaman. Thana sawalagoegigal thanamun aypa garwoeydhamoeypa, kasa kay kedha Awgadhan aydu poeybepa thana, a ngitha nanga mabaygal, Awgadhoepa adhapudhay mamalmayl uruyiya. ²⁵ Koey zageth ngidh moegina kuykuthal palan nginu igililnga, kasa midh ngidh koeyma wakay thoemamipa. ²⁶ Ngi nanga koey kuthuka kedha moegina zagethoepa nanga, ngidh kay midh paru koeyma ngoenanu maypa nginu mura igililmay sakarpa? ²⁷ Nginu dhoemawakupa lak kedha; nagemiw thana setha bupaw poelawal, thana zageth aymayinga, doemawakul aymayinga thanamulpa, ngay ngithamulpa kedha muliz, thana ploewal adhapudhay rugalgal Solomon midh nanga, nuy adhapudhay kuykulnga.

²⁸ 'Matha Awgadhaw zageth kedha, nuydh bupaw poelawal kapu ngadh poelaypa, setha thawpay thonaraw zapul. Kayib thana kapu ngoedhalmayl, bathaynga nanga thana kay asimoeyn a muypu noegidhan. Nuydh ngaru ngin rugan ubampa nginu kapu akasin midh paru kuthuka? ²⁹⁻³⁰ Koeyma ngoenanu maygi kedha, nginu aypa ngukipa. Inuraw mabaygaw pawa kedha, thana koeyma ngoenanumaypa sethabi zapa. Ngitha kedha maygi. Maythaw doegampa ngoenanu maygi, kuyk nginu Daparaw Thati ngulayg kedha nginu gamupa za miyay matha ngoedhagidh. ³¹ Mamu ngidh ngoenanu manin kuykulmay zageth, a mura nungu ubilmayl; a nuydh kay nginu ubilnga ayman mura, sena nungu kozan ngibepa.'

Ngithamun koey garsar mina za gimal dapara

³² 'Ngitha ngaw gamu puziw mabaygal, ngitha koey bibiril mabaygal lawnga, ngoedhe kedha moegina mamuy kubi. Akan maygi, kuyk ngithamun Thati ubilnga kedha nuydh ngithamulpa bangal manine mina zageth nungu Basalayanu muynu. ³³ Ngoenanu maygi ngithamun rugal itha apal. Ngidh mamu sakariya bokadhzapupa, nginu rugal. Kalanu ngidh sethabi gasamayzi bokadhzapul poeybamoeyn aygi zagi mabaygoepa. Kalanu ngithamun bokadhzoengu yanal itha apal lawnga. Thana matha ngoedhagidh gimal idimaygi zapul ngalaga nanga, puru mabaygoevinga, a matha kedha moegina uruyingga idimaypa. ³⁴ Ngalaga nanga nginu kapu ubil za, nginu ngoenakap ngaru sin mepa, a zagethal lak kedha thimedhalnga.

³⁵ 'Ngitha ngaru buth poethayzimayl mura thonara, ngithamun rugaw ubamoeypa zagethoepa aymaypa, a ngithamun thungiyal ngaru siyamaypa. ³⁶⁻³⁷ Ngitha ngoedhe kedha nge, zagethaw mabaygal thanamun kuyku mabayg ugan nuy nanga ngapa kuniya, niyaypa yoelpay ayngu koey kubilu. Matha ngoedhagidh kedha nuy na ngapa nanga pasa mathaman, thana sobaginga pasa pudhan nubepa, kuyk thana danalgal nuyn ugan. Thanamun woenab kedha nuydh iman thana nubepa mina dalal poethaypu. Kalanu nuy nungu geth buth pathiz a thanamulpa muliz. Thana mura apa thayan ayngu purthay lagoenu a nuy ngoedhe thanamun zagethaw mabayg; nuydh thana aydu poeybiz.

³⁸ 'Wa, thanamulpa matha ngoedhagidh kedha, nuy mi thonar mangiz nanga, dhadha kubil lawnga amadhan goeygipa, thana ngaru danalgal. ³⁹ Kedha yakanurayg, mi mabayg nanga nuy lagalayg, nuy ngaru koey poeypiyam mura thonara, puru mabaygoengu muya uthayle. Lagaw mabaygan wara thonara giyaw woengayinga nanga, wa senawbi thonara za mangiz. ⁴⁰ A ngitha lak kedha ngaru mura thonara buth pathayzimayl, kuyk ngaw Mabaygaw Kaziw kuniya mangay aymidhe bangal ngidh midh thonara nanga wakay thamamayn gasamayginga.'

Mina zagethaw mabayg a wati zagethaw mabayg

⁴¹ Kalanu Petheru mulaydhin, 'Kuykulnga, in nginu adha min tiday, matha ngoeymulpa niyaykazipa, lawnga mura mabaygoepa?'

⁴² Nuy Kuykulnga kuniya, 'Ngay ngabepa kedha muliz kedha, ngithamulngu ngaya nanga kapu akasi zagethaw mabaygal. Mina zagethaw mabayg nga? Nuy kedha ngoedhal mabayg. Nungu kuyku mabayg nanga nubepa kupay poeyban mura lagaw zapa dalal poethaypa a aydel dhadhiya dhadh maypa mura mabaygoepa. Nuydh ngaru ayman balbayginga senawbi zageth. ⁴³ Kapu woenab nubepa zagethaw mabaygoepa kedha nungu kuyku mabaygan nanga iman nuyn, nuy matha zagethan mepa, kuyku mabaygaw yangukudu midh nanga.

⁴⁴ 'Ngay ngithamulpa mina yadu umepa kedha, nuy kuyku mabaygan ngaru bangal gimaw kupay manine senawbi zagethaw mabaygoepa. Kalanu bangal nuy mura sethapi lagaw zapul dalal pathepu. ⁴⁵ A wara kedha, wati zagethaw mabayg nanga, nuy nubiya muynu kedha gasaman, "Ngaw kuyku mabayg koey sobalnga, nubepa ngapa kuniya tidaypa lawnga sobaginga." Kalanu nungu kawrag kedha, nuy ngulayg palngin wara zagethaw mabaygal, garkazil a matha kedha yoepkazil, nuy koey aygudalnga a koey woenilayg a kasa matha umanga ulaypa.

⁴⁶ Lawnga na gegeyadh, sena nungu wati zagethaw mabaygaw kuyku mabayg ngaru bangal kuniya. Wara goeyginu, nuy dhadha mangiz, nubepa zagethaw mabaygoepa gumi. Nuy zagethaw mabayg senawbi goeygingu koerawayg, a awangu koerawayg. Senawbi wati zagethaw mabaygaw kuth kasa ipidhadh gegeyadh, koeyma mathaman, kalanu kawragi mabaygiya wanan.

⁴⁷ 'Zagethaw mabayg nga ngulayg nungu kuyku mabaygaw ubilnga midh nanga aymoeypa, kasa kay kedha nungu geth buth pathayingina a aymayingina, nuyn ngaru koeyma palngin, ⁴⁸ A zagethaw mabayg nga nanga koerawayg nungu kuyku mabaygaw ubi midh nanga. Nubepa gumi nuydh kuyku mabaygaw ubilnga aymayingina, nuyn ngaru kasa moegina palngin. Wa, zagethaw mabaygaw kupay yaynanab. Ngunu nanga kupay koeyza nuydh ngaru nungu kuyku mabaygaw ubilnga koeyma oengan, a ngunu nanga kupay apal nuydh moegina oengan nungu kuyku mabaygaw ubilnga.'

*Kerison zageth ngoedhe muydh yayapa nabi po gubaw gizuya
(Mathayu 10.34-36)*

⁴⁹ Kalanu Yesu adha min tidadh in thanamulpa kedha, 'Ngay ngapa mulupa ngaw zageth ngoedhe muy siyappa nubi apaw goewaya. Matha ngoedhadidh nay yayamiz kedha thonar. ⁵⁰ Ngoena ngaru bangal paptayso maypa, na wara papatays koey mapunga, a ngaw ngoenakap mapu ngaru koeyza kurusipa bangal kuyku nidhane. ⁵¹ Ngithamulpa sike kedha, ngay na ngapa mulupa ina apal ngaru bangal koewbuginga. Ngay ngithamulpa kedha, ngay ngapa kedha zapa lawnga. Ngay na ngapa nanga na ngaru dhadh poelamay, pawdh lawnga.

⁵² 'Koezi pawpa ngalpa imane dhadh poelamay urapun buwaynu. Payb mabaygal nanga uka modhabilnga wara doegamoenu a ukasar wara doegamoenu. Thana ngaru kidhakidhan wati igalgal. ⁵³ Thanamun dhadh poelamay kedha, thathi a nungu garkaz kazi palay kidhakidhan wati igalayg, a wara apu a nanu yoepkaz kazi lak kedha palay kidhakidhan wati igalayg, a matha kedha apu a nanu yoepkaz ira kidhakidhan wati igalayg aymiz.'

Sethabi thonaral bangal midh paru

⁵⁴ Yesu kedha muliz mabaygoepa, 'Ngitha nanga ziyal imiz kuingu ngapa ngitha balbayginga ngulayg asimoeyn kedha, "Ari kayke" a na kalanu pudhiz. ⁵⁵ A zey gub nanga gamu tariz, ngitha kedha mulemin, "A, komalnga kayke" a na kalanu aymiz. ⁵⁶ Ngitha kasa ngoelkay, ngitha iman a tidan boeradharaw thonaral a matha kedha ziyal a gubal, Awgadhaw thonaral ngitha matha tidayinginga. ⁵⁷ Ngitha midh paru thonar tidayinginga kedha, mina pawa midh?

⁵⁸ 'Wara thonara mabaygan ngin thuran kotoepa, yapa sakar maypa. Kapu za kedha, ngidh ngaru kulay wakay thayiz, yoepa balbayg poelaypa nubiya. Kapu za ngidh ya balbayg palan adhal nginungu dhoerdhimay mabaygiya mangayle. Kalanu nginu kuth koeyza, ngin bangal dhoerdhimay lagoenu aranu. ⁵⁹ Ngay ngibepa kedha muliz, ngibepa adhapadhaypa lawnga ngidh bangal kurusipa mura modhabiya manine, bokadhza senabi gegeyadhoepa.'

13

Mabaygal ngaya nanga garki thoeyayinginga ngaru wati kuth gasamoene bangal

¹ Senabi thonara dhuray mabaygal Yesun ngulayg paladh in kedha, Pilatho nuydh mabaygal uma mathamoeydthin thana nanga oltanu parunu uruypa poeybaypa Awgadhoepe. Thana Galilayaw mabaygal. ² Yesu kuniya mulaydthin thanamulpa kedha, 'Ngithamun wakay thoemamay sike kedha thana sethabi mabaygal ngaru adhapudhay wati pawalgal mura wara Galilayaw mabayg midh nanga, thana sikedh kedha zoenguz wati kuth gasamoeydthin.

³ 'Lawnga! Ngay ngithamulpa lawnga. Ngitha lak kedha ngaru garkidh thoeyaypa ngithamun wati pawangu. Aymayinginga nanga ngitha ngaru bangal kedha ngoedhal kuth gasamoene. ⁴ Wara kedha ngitha ngulaygal wara lag na koey kuykuthalnga apaz kadaypa na mulupa pudhaydthin a eythin mabaygal uma mathamoeydthin say Silomoenu. Ngithamun wakay thoemamay sikedh kedha thana adhapudhay wati pawalgal mura wara Yoerusalemaw mabaygal midh nanga.

⁵ 'Lawnga! Ngay ngithamulpa lawnga, ngitha lak kedha ngaru garkidh thoeyappa ngithamun wati pawangu. Aymayinga nanga ngitha ngaru bangal kedha ngoedhal kuth gasamoene.'

Koewsagi ay puy koewsana nel dhani

⁶ Kalanu Yesu thanamulpa adha min tiday yangukudu kedha umadhin, 'Wara apaw lagaw mabayg nuydh dhanuw nagu uthudhin nungu goereypaw apaw lagoenu muynu. Nuy sepa aypuypa aypa lumaypa kasa kay yan. ⁷ Kalanu nuy kedha mulaydhin nungu zagethaw mabaygoepa, "Sepa nagi nuy kasa wati puy, thoeri wathalnga ngay ngapa aypa lumaypa kasa kay yan! Ngidh nuyn mulupa pathar, kalanu nubi apaw lag lak moegina buthalnga mina nagupa."

⁸ 'Kasa kay kedha zagethaw mabayg nuyn yoewdhaydhin kedha, "Kuyku mabayg, ngidh nuyn gar wanar matha urapun wathoepa lak. Ngath nuyn moegina adhiya a narpa kuykuya, lak puwa woeydhaypa moegina saya poelaypa. ⁹ Kalanu ngoeba wara wath ugan imaypa. Nuy nanga koewsana puydhiz balbayginga, nuy nanga ayginga adhapa pathan."

Yesu muwayzi yoepkaz balbay tidan sabadhoenu

¹⁰ Wara sabadhoenu nanga Yesu nuydh nungu ngurpay ayman moegina yoewthanu muynu. ¹¹ Urapun yoepkaz sina muynu na muwayzinga 18 wathalnga, minguz kedha wati mari nan gegeyadh marngu, na paypa yoewimoeyzinga. Koey zageth na balbayginga kaday thariz.

¹² Yesu nan iman nanga nuydh nan gamupa thuran, a nabepa muliz, 'Kake, ngi kedha thonara pa wayan a muwasin nginu kikiringu.' ¹³ Kalanu nuydh geth nabiyi gimal kabuthadhin. Senabi thonara na kaday thariz mina balbayginga, a koeyma thawmanin Awgadhin.

¹⁴ Thanamun yoewthaw kuyku mabayg sey senabi thonara, nuydh gegeyadh gasamadhin kedha, Yesu nanga nan balbay tidadhin sabadhaw goeyginu. Nuy koeyma ya mulaydhin mabaygoepa kedha, 'Ngitha ngapa mipa Yesulpa sabadhoenu. Ngalpa ngulaygal siks goeygil zagethaw goeygil. Sethabi goeygil matha ngoedhagidh ngithamulpa ngapa nubepa zagethoepa, sabadh lawnga.'

¹⁵ Yesu nuydh kuniya ya madhin nubepa kedha, 'Ngitha yoewthaw zagethaw mabaygal, ngitha ngoelkay. Sabadhaw goeyginu nanga, mura ngitha ngulayg zagethaw uruy, donki lawnga kaw gud wayan adhapa a yoelpa ngukiw lagoepa, ngukipa poeybaypa. ¹⁶ Uruy danal poethay, sabadhoenu ngithamulpa balbayginga a? Ina nabi yoepkaz midh, na Abramun buway mabayg, a Sathana nuydh nan 18 wathoepa kunamoedhin. Ngath ngaru nan gud wayan sabadhoenu, senabi wati zangu.'

¹⁷ Wa, thana nanga nungu wati igalgal karngemidhin nanga, thanamun azir koeyza a gegeyadh gasamoedhin, kasa kay kedha mura mabaygaw koey ika dhiw thana nanga imadhin sethabi adhapudhay zagethal.

Yesu adha min tiday yangukudu, mastadaw kapu midh nanga (Mathayu 13.31-32; Mareko 4.30-32)

¹⁸ Yesu kasa ya kedha, 'Ngalpan pudhamay midh Awgadhw Basalay-oepa, a nanu ngoedha midh, a na midh paru? ¹⁹ Na ngoedhe mastadaw kapu midh nanga. Nagu uthuy mabayg nan uthun nungu apaw lagoenu. Kalanu na koesimiz a koeyza aymiz ngoedhe puy nge. Uruyl ngapa thamoenu nipa senabi puynu.'

²⁰ Yesu lak mulaydhin, 'Ngalpan pudhamay Awgadhw Basalaya na mi ngoedhalnga. ²¹ Na ngoedhe kedha, yoepkazin moegina kadaypa mabal ay kusuman a urapun dhram kun. Kalanu nadh mura kidh thayadhin sepalbi

ay, kurusipa na ay mura woeyamiz ayab, kedha zoenguz kedha nabiyi kadaypa mabal ay muynu. Wa, kayib nanga mabaygal kasa moegina iman Awgadhaw zageth, na ngaru bangal koesimidhe.'

*Moegi gudal pasagud midh
(Mathayu 7.13-14,21-23)*

²² Yesu nungu maboenu woelmay nuydh ngurpay ngaru aymar mudhaw lagiya, kasa kay kedha nungu mab parul thoyayzinga mepa Yoerusalemapa. ²³ Nungu maboenu wara mabayg ngapa nubepa, kedha yapu poeybaydhin, 'Kuyku mabayg, kasa moenari mabaygal sike kaludhamoeyne wati kuthoengu?'

Yesu kuniya mulaydhin mabaygoepa, ²⁴ 'Koeyma nuthemipu bangal moegi gudal pasiya muya uthaypa. Ngay ngibepa kedha muliz, koey garsar bangal mabaygal nuthemipu muy yoewthaypa, kasa kay yan.

²⁵ Minguz kedha, senabi thonara Lagaw Thati bangal kaday tharedhe pasa thamudhane. Ngi nanga adhal siparuy ngidh bangal pasa yan mathampu. Ngidh bangal kedha muledhe, "Kuykulnga, ngidh gar pasa pudhar ngoeymulpa." A nuy bangal ngithamulpa kedha kuniya mulemine, "Ngay ngithamulngu koerawayg, ngitha ngalagaw mabaygal?"

²⁶ Ngithamun kuniya yangukudu kedha, "Ngoey wara thonara ngibiya kalmel ay purthaypa a nguki wanempa. A wara ngidh ngurpay aymoeydhin ngoeymun mudhaw lagoenu." ²⁷ Kasa nuy lagaw thati lak ngur woeydhiz, "Ngay ngithamulngu koerawayg, ngitha adhapa ngawngu mura wati pawa mabaygal."

²⁸ 'Wa! Senabi thonara may kasa koeyza, a dhangal titikit nudhemipu. Ngitha nanga imedhe Awgadhaw Basalayanu muynu Abrama, Isaka, a Yakubu a mura setha peropethal; kasa kay kedha ngitha bangal adhapa yawamoeypu. ²⁹ Senabi thonara bangal koey garsar mabaygal ngapa po gubaw gizungu woewr, kuki, naygay, a zayangu. Thana mura garwoeydhamoeyne a apal nithamoene, koey ay bangal purthane Awgadhaw basalayoenu. ³⁰ Setha nanga ngaya wagel kayib, senabi thonara thana bangal kulay, a thana kayib ngaya kulay thana bangal wagel.'

*Yesun koerkak badh Yoerusalemoepe
(Mathayu 23.37-39)*

³¹ Senabi thonara dhuray Parasayalgal ngapa Yesulpa a mulemin nubepa kedha, 'Ngi kay koezi uzar wara doegampa, kuyku mabayg Erodh nuydh ngidh mathamaypa maypa.'

³² Yesu kuniya yangukudu thanamulpa kedha, 'Ngitha kuniya ladhu senabi wati kuyku mabaygoepa nga nanga ukasar neylayg, a kedha ngulayg palane nuyn; ngay zagethaw mab ulaypa, mabaygan balbay tidepa, a wati maril adhapa mamayipa kayib a bathaynga; wara goeyginu ngath bangal zageth muwasine.'

³³ Kalanu nuydh thana moegina mulupa thoyeamoeydhin kedha, 'Wa, ngay kay ngaru uzaripa ngaw maboenu kayib a bathaynga, a wara koey na goeyga. Matha ngoedhagidh lawnga Awgadhaw peropeth kay adhal mathampa. Nungu kuth ngaru Yoerusalemoe nuynu. ³⁴ A! Yoerusalem, Yoerusalem, ngitha mura thonara Awgadhaw peropethal uma mathamoeypu, a kulan dhanamoeypu Awgadhaw woeyayzi mabaygal ngithamulpa. Koeyma thonarlnga ngaw mina ubi ngath ngaga toeydhamoeypa ngaw geth mura ngithamuniya, Yoerusalemaw mabaygiya, ngoedhe apu pawl ngaga toeydhamoeypu nanu kazil boethanu muynu, kasa kay kedha ngitha ngithamun ubiginga ngawngu.

³⁵ 'Nag! Ngithamun goegath kasa ngithamulpa wanan; a ngay ngithamulpa puridharalnga muliz kedha, Awgadhan kay ngitha wanedhe a ngithamulpa lak ngaw parupa imaypa lawnga kurusipa bangal kuthaw goeyga ngitha bangal kedha umamoeypu, "Koey woenabalnga, nga na balbayginga ngapa Awgadhaw kupaynu muynu."

14

Yesu Nuydh kikiriw mabayg buth pathan Sabadh goeyginu

¹ Wara goeyginu sabadhaw goeyginu, Yesu miyaydhin wara Parasayalgaw kuyku mabaygoepa, aygudoepa. Mabaygal danal pathar nuyn, ² kuyku wara kikirilayg sey, nungu gamu bibiriginga.

³ Imaypa, Yesu kedha mulaydhin thanamulpa Parasayalgoepa a yoewthaw sabiw ngurpay mabaygoepa, 'Ngalpan sabinu midh, matha ngoedhagidh kedha mabaygan dhoey nidhan sabathoenu lawnga midh?'

⁴ Kasa kay kedha thana kuniya ya mulayginga. Kalanu nuydh kikiril mabayg madhin. Nuydh dhoeynidhadhin a wayadhin nuyn.

⁵ Kalanu nuy koey mabaygoepa buwayl thoeyadhin a kedha mulaydhin, 'Ngithamun nanga garkaz kazi mulupa arkathiya pudhiz, lawnga ngithamun kow arkathiya pudhiz, ngitha sobaginga kadaypa manin? Matha kedha goeyga sabadh ngitha ngulayg kadaypa manin a?' ⁶ Thana kasa yagi asimoeydhin.

Matha ngoedhagidh ngi nginu geth apapudhiz koey ayngu lagoenu

⁷ Yesu nuydh iman kedha, mabaygan kasa thanamulngu mina niyaylagal mamayir; nuydh thanamulpa adha min tidar kedha, ⁸ 'Mabaygan nanga ngin thuran niyaypa yoelpay aygudoepa nanga, ngidh koey mabaygaw niyaylag mayginga. Kedha nanga wara mabayg ngapa ngibiya wagel koey mabayg ngibiya. ⁹ Nuy lagaw thathi ngadh nanga ngin thuran a matha kedha koey mabayg, nuy ngaru ngibepa kedha muliz, "Sena mina niyay lag koey mabaygoepa mar." Kalanu ngi koey aziralnga mulupa pagan. ¹⁰ Mabaygan nanga ngin thuran niyaypa yoelpay aypa nanga, matha ngoedhagidh kedha ngi kasa matha thanuriz wati niyaylagoenu, kalanu nuy lagaw thathi kay ngibepa muliz, "Igalayg, aya mina lagoepa thami." Senabi mina pawa mabaygaw parunu ayman, a ngin thawmanin.

¹¹ 'Nga nanga nungunu kadaypa thamiz, nuy ngaru bangal koey aziralnga mulupa thayan, a mabayg nga nanga nungu geth apa pudhiz, bangal nuy gimal thawmanine.' ¹² Nuy senawbi lagaw thathi ngadh na thuraydhin mabaygal aygudoepa, nuy wara Parasayalgaw kuyku mabayg. Kalanu Yesu nubepa buwayl thayadhin kedha, 'Ngidh nanga koey ay ayman, maygi ngidh thuran matha nginu pasiwi mabaygal, matha kedha nginu igalgal, nginu tukuypal, a setha ngaya nanga kedha bokadhzapul mabaygal ngibiya amadhan. Ngidh na ayman, thana lak kedha ngin thuran kuniya modhabiya. ¹³ Kedha lawnga, ngidh nanga koey ay ayman, thuran aygig a zagig, muwayzinga a maboegig, a maygum.

¹⁴ 'Kedha na ayman ngidh woenab ngibepa gasaman. Thana aygi zagi mabaygal ngin kuniya modhabiya mayginga, matha ngi thanamulpa mina pawa ayman. Mi thonara nanga Awgadhaw mabaygal lak kaday nithamoene umangu, ngidh bangal mina modhab gasamoene.'

Yesun adha min tidayzi ya koey ay aymoey midh nanga (Mathayu 22.1-10)

¹⁵ Wara ayngu mabayg Yesuniya pasinu, nuydh nanga karngemidhin Yesu midh na umay, nuy kuniya mulaydhin kedha, 'Koey woenabalngang bangal mabayg nga nanga aydu purathidhe, Awgadhaw koey ay aymoeynu, nungu Basalayoenu muynu.'

¹⁶ Yesun kuniya ya nuydh adha min tidadhin kedha, 'Wara mabayg nuydh buwayl thoeypadhin koey aypa buth pathaypa. Nuydh mura mabaygal thurimoeydhin senabi buthathayzimoeypa. ¹⁷ Thonar nanga gasaman nuydh nungu zagethaw mabayg wayadhin thurayzi mabaygoepa ngapa garwoeydhamoeypa kedha, "Ayawal, mura zapul butha pathayzi-mayl."

¹⁸ 'Kasa kay kedha thana mura yaynanob butha mathamoeydhin. Wara mabayg kedha, "Ngath ngayapa kayn boeradharoepa barpudhan, ngay ngaru sepa imaypa. Ngidh gar ngoena pa wayar." ¹⁹ Wara mabayg kedha, "Ngath kayn barpudamoeyn 10 kawal, zagethaw uruyl, ngath ngaru thanamun zagethoepa nuthaypa. Ngidh gar ngoena pa wayar?" ²⁰ Wara mabayg kedha, "Ngath matha kayne geth dhoerdhimiz, ngayapa ngapa maboepa lawnga."

²¹ 'Nuy zagethaw mabayg ngapa kuniya tidiz nungu kuyku mabaygoepa, a ngulayg palan nuyn. Kalanu kuyku mabaygaw ngurum koeyza; nuy zagethaw mabaygoepa kedha muliz, "Kasa mabaygal ngapa thuri, ngi matha paypa mura goegathaw yabugudiya uzar. Mura koey yabugudiya a moegina yabugudiya uzar. Mabaygal ngaya aygigal, a roepaylgal, a maygumal, a matha kedha maboegigal; mura thana ngapa thuri ngaw koey ay aygudoepa."

²² 'Wa, nuydh ayman kasa kay buthal matha memayipa. Nuy kuyku mabaygoepa muliz kedha, "Kuyku mabayg, ngath ayman kasa kay buthal matha memayipa." ²³ Nuy kuyku mabayg kuniya mulaydhin kedha, "Ngi lak uzar mura yabugudiya, matha kedha mura bupiya moegina yabugudiya uzar, a puridharalnga muli thanamulpa ngapa maypa, kurusipa ngaw lag mura gudiya yoewdhiz. ²⁴ Wa, ngay ngithamulpa kedha muliz, mura setha kulay thurayzi mabaygal, thanamulpa mithal poethaypa lawnga, ngaw koey aygudoepa."

Ngì nanga Yesun mabayg nginu igililnga ngaru wara thonara koey mapunga
(*Mathayu 10.37-38*)

²⁵ Mabaygaw goersar mina koeyza Yesuniya kalmel puzimipa. Nuy thanamulpa adha min tidan kedha, ²⁶ 'Mabayg nga nanga nungu ubi ngaybiya puzipa, nungu mam ngaru ngayapa, apu thathipa lawnga, nungu ipipa kazipa lawnga, a tukuypoepa babathoepa lawnga, a matha kedha nungu geth igililmaypa lawnga. Nungu mam ngayapa ngaru adhapudhay, lawnga nanga Nuy matha ngoedhagidh lawnga ngayapa niyay kazi tariz.

²⁷ 'Ngi nanga mapu zagethoengu ubigasín, nginu geth sathawropa oengaypa ngay midh nanga, lawnga ngi koey zageth ngaw niyay kazi aymiz. ²⁸ Matha ngoedhagidh kedha ngidh kulay zapul zoeyzi noeydhemin, wagal kay ngidh zageth ayman. Matha kedha nginu ubi nanga ngidh kuykuthal lag moeydhan kadaypa, mamu bokadhza seysithaman kulay, a matha ngoedhagidh senabi lagoepa ngidh nanga mura muwasipa moeydhan.

²⁹ 'Wara kedha, ngidh kuyk apal kabuthan a muwasiginga kuyk nginu bokadhza mura sagul palan, mura mabaygal nay iman thana ngin giwn manin kedha, ³⁰ "In nubi mabaygan kuykuthal lag moeydhaypa a muwasipa lawnga."

³¹ 'Wara lak kedha mopakuy nanga koewbupa mepa, nuy ngaru kulay zoeyzoeynoeydhiz a sakar pudhan kedha, nungu koewbu mabaygal matha ngoedhagidh a, wara kuyku koewbu mabaygiya? Nungu mabaygal sike matha ten tawsan a wara koewbu mopakuyu twenti tawsan. ³² Nuydh nanga iman kedha nuy matha ngoedhagidh lawnga, nungu mabaygal moenarimayl, nuydh ngaru kulay mabaygal wayamoeyn, wara koewbu mopakuykupa yoewdhemin pawdhoepa.

³³ 'A ngitha lak kedha, mabayg nga nanga mura nungu geth zapul kuniya wayayinga, nuy matha ngoedhagidh lawnga ngaw niyaykazipa.'

*Kapu igililnga matha kedha sol
(Mathayu 5.13; Mareko 9.50)*

³⁴ Yesu matha maw sipa thanamulpa kedha, 'Thimedhoegi mabayg nuy ngoedhe wati sol midh nanga. Ngithamun igililmayl ngaru nubi apa goewanu dhadhal a ngithamun mina zageth matha kedha kapu sol midh, ay mith palan; ngitha nanga Awgadhaw mina ngurpay oengayinga nanga ngithamun wati igililmayl ngoedhe kedha wati sol midh nanga, nadh nanu mina mith guythuyan. Nan lak kuniya sol aymayinga, na kasa wati za aymiz.

³⁵ 'Na matha ngoedhagidh lawnga nginu apaw lagaw boeradharoepa ukamaypa, a matha kedha na matha ngoedhagidh lawnga puwa woeydhan. Kedha wati adhabadh ngaru kasa adha thayan. Wa, ngitha ngaru koey poeypiyam bangal. Ngitha nanga kawralgal, kurusipoegemiw.'

15

*Yesu Kerison adha min tiday ya guythuyayzi mamuy midh nanga
(Mathayu 18.12-14)*

¹ Wara thonara koey garsar bokadhzoengu garwoeydhamay mabaygal a adhapa imayzi mabaygal thana ngapa Yesulpa kurusipoegaypa. ² Thana Parasayalgal a yoewthaw sabiw ngurpay mabaygal nanga imadhin thana moegithap ya umadhin kedha, 'In nubi mabayg nuydh midh paru ayawal maypa kedha ngoedhal adhapa imayzi mabaygal, a thanamuniya lak woerigiya kalmel thanuriz a aydu purathiz?'

³ Yesulpa kakal kedha thana midh nanga umamoeyr, nuydh thanamulpa buwayl thayadhin a kedha adha min tiday yangukudu mulaydhin,

⁴ 'Urapun mabayg ngithamulngu andred mamuylayg nanga a urapun thanamulngu kasa guythuyan sew bupanu, nuydh ngaru miza aymoene? Nuydh ngaru wanamoeyn sethabi naynti nayn balbaygi mamuy, thana kasa bupal purthamoeyr. Nuy uzariz a luman guythuyayzi mamuy.

⁵ Kurusipa nuydh iman a nungu ika koeyza. Nuydh nungu thabaynu wanan, ⁶ a kuniya lagoepa manin senabi guythuyayzi mamuy. Nuydh mura thurimoeyn nungu icalgal a pasiw mabaygal a thanamulpa kedha muliz, "Ngalpa kalmel ika dhiw gasampa kedha, ngath ngaw guythuyayzi mamuy luman, a ngath iman. Ngalpa kalmel ay ayimpa."

⁷ Kalanu Yesu lak mulaydhin thanamulpa, 'Kedha kay urapun wati pawa mabayg nanga mina garki thayan nungu kulay igililmayngnu, ina za koey ikalnga dhiwalnga thanamulpa sey daparoenu gimal. Wara nayntinayn mabaygal thana sike balbayginga goeygi matha toedipu; kasa kay kedha Awgadh nuydh kedha koey ika gasamoeyginga nuydh midh na gasamadhin senabi garki thoeayzi mabaygoepa.'

Yesu Kerison adha min tiday ya guythuyayzi kula bokadhza midh nanga

⁸ Kalanu Yesu nuydh lak thonara tidamoeyr kedha, 'Wara yoepekaz nabiya ten koethyl silba bokadhzapul. Nadh urapun guythuyan, sew kaliya nadh luman. Nadh thunge gamu woeydhan a mathay tadin lagiya a nadh ngaru luman kurusipa nadh iman. ⁹ Kalanu nadh amadhan mabaygal thurimoeydhin a igalgal. Na thanamulpa kedha muliz, "Ika gasamaw ngaybiya kalmel, ngath ngoezu guythuyayzi bokadhza luman a ngath iman." Wa, na matha kedha ngoedhalnga muliz, "Ngay ngithamulpa kedha, ngalpa kalmel ay ayimpa a sagul."

¹⁰ Wa, Yesun yangukudu thanamulpa kedha, 'Ina ngoedhe kedha ngoedhalnga, Awgadhaw angelal midh, ika koezya urapun wati pawa mabayg garthi thayan nungu wati pawangu, Awgadhoeapa.'

Yesu Kerison adha min tiday ya Nungu, thathiw guythuyayzi kazi midh nanga

¹¹ Kalanu Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Wara mabayg nanga nubiya ukasar kuyk kazi. ¹² Wara goeyginu nuy kuthay kazi kedha mulaydhin nungu thathipa, "Thathi, kedha thonar ngidh ngayapa mar, setha mi rugal nanga ngaw ya tharayzimayl mura ngaw kupay." Wa, kalanu nuy thathi dhadhiya dhadh mamayidhin thanamun boeradhar a rugal nungu ukasar kuyk kazipa.

¹³ 'Kasa moenari goeygil kalanu nuy kuthay kazin nungu kupay boeradhar a rugal yoewdhaydhin bokadhzapupa. Kalanu nuydh nungu lag geth wanaydhin, nubiya kalmel mura sethabi bokadhzapul. Nuy koey sigal lagoepa miyaydhin a senawbi lagoenu nanga nuydh kasa sagul paladhin mura nungu bokadhzapul mura nungu kasa ubi midh nanga.

¹⁴ 'Kurusipa nuydh mura nungu bokadhzapul sagul palimoeydhin nanga koey aygi wath mangaydhin a nuy kazi koey aygi zagi mabayg aymoedhin.

¹⁵ Nuy uzaraydhin senabi goegathaw mabaygoepa, zagethaya lumaydhin, a nuydh nuyn aymoedhin nungu burumpa danal poethaypa. ¹⁶ Nungu gamu ayginga, amadhan nungu burumaw ayngu purthay, bupaw puy koewsal, a mabaygan nuyn aydu poeybayginga.

¹⁷ 'Kurusipa nuydh kuniya wakay thoemamay gasaman kedha, "Ngaw Thathiw Ayza mina koey garsar, a mura nungu zagethaw mabaygal, ngay mipa ngapa koepa, ina ngath koey maytha aygi gasampa?" ¹⁸ Ina gegeyadh, matha ngoedhagidh kedha ngay lak kaday tharepa a uzaripa Ngaw Thathipa, a bangal muledhe nubepa, "Bab ina ngaw gegeyadh ngath aymoedhin Awgadh a matha kedha ngin. ¹⁹ Ngay bangal matha ngoedhagidh lawnga mabaygal ngoena bangal ngibepa kazi ayman. Ngay bangal koey apal nginu ya lumayzi zagethaw mabayg midh nanga."

²⁰ 'Wa, nuy kaday tharaydhin a kuniya uzaraydhin nungu thathipa, 'Nuy matha koey sigal lagoenu woelmaw ngapa, nungu thathi nuyn iman. Nungu thathiw ika dhiw mina koezya, a koerkak badh; nungu tari, kazipa a geth thayan, a gud thapaman nuyn. ²¹ Nuy kazi kedha mulaydhin, "Thathi, ngath koeyma gegeyadh madhin Awgadh a matha kedha ngin. Matha ngoedhagidh lawnga mabaygan bangal ngoena ngibepa kazi ayman."

²² 'Lawnga thathin nuydh nuyn maman manin, a gamupa gasaman, mura zagethaw mabaygal thuriz a muliz thanamulpa, "Ayawal tharay, setha mina rugal ngapa mamayi, ubamaw in, a koethyl za kay oengaw dhimuriya, a azaz san kay ngaranu angimoeriw. ²³ Ladhu, seyzi ngalpan buzarl kazi kaw ngapa mariw a mathamaw kay, ngalpan kay koey aygud a sagul kayke. ²⁴ In ngaw kazi ngoedhe maygum nge, nuydh lak nungu

purkaw buya gasaman, nuyn guythuyaydhin, a ngalpa lak nuyn iman." Wa, thana koey ay aymoedhin.

²⁵ 'Senabi thonara nuy kuykuy kazi adhal zagethaw boeradharoenu. Nuy nanga kuniya tidaydhin, amadhan na lagoepa aymoeydhin, nuydh na karngegin a soegul. ²⁶ Imaypa, nuydh wara zagethaw mabayg thuran, a yapu poeybiz, "Sena miyay ayimpa."

²⁷ 'Nuy zagethaw mabayg nubepa kedha muliz, "Nginu tukuyap ngapa kuniya tidema lagoepa, a nginu thathin mathamoenu koey buzarat kazi kaw. Thathiw ika koeyza dhiw kedha, nuy balbayginga kuniya mangiz."

²⁸ Nungu kuykuygaw thabukir koeyza, nuy muy uthayginga loegiya. Kalanu nungu thathi ngapa adhapadhan, a nubepa yoewdhaydhin ngapa muya yoewthaypa.

²⁹ 'Nuy kuykuyg ubigig. Nuy kedha mulaydhin thathipa, "Bab, ngi ngulayg kedha, ngay ngoedhe zagethaw mabayg koeyma wathalnga ngibepa zagethan merngu. Ngath wara nginu ya pathidhayginga. Ngidh ngayapa za miyay manin, mina lawnga moegina uruy, nani, ngayapa mayginga, ngayapa ngaw igalgoepa aypa aymoeypa. ³⁰ Kasa kay kedha in nubi kazi nginu, nuydh mura sagul paladhin nginu zapul, wati yoepkazipa, a nuy na lagoenu kuniya mangiz ngidh buzarat kazi kaw mathaman nubepa."

³¹ 'Nuy thathi nungu kuykuy kazipa kuniya mulaydhin, "Ngaw kazi, ngi mura thonara in ngaybiya, ngoeba ngoedhe urapun nge, mura ngaw zapul nginu zapul. ³² Nginu tukuyppaw doegam nanga, koey soegalulnga koey dhiwalnga, kedha zoenguz kedha, nuy kuthayg ngoedhe maygum nge nuy lak purkaw zuru kuniya gasaman; a nuy thadhumay asidhin, a ngalpa lak nuyn imangu."

16

Ukasar paru bokadhzoengu danal poethay mabayg

¹ Kalanu Yesu nuydh za thonar tidan nungu niyay kazipa kedha, 'Wara koey aydeg zapulayg, mabaygal nuyn yadu palgadhin kedha, nungu bokadhzoengu danal poethay mabayg nuy wati mabayg, nuydh kasa nungu kuyku mabaygaw bokadhzapul sagul palepu. ² Kuyku mabayg nuyn thuran a nubepa kedha mulaydhin, "E! Ngi midh merngu nginu zagethan? Ngath wara yaday kerngemipu nginu may. Ngidh ngaru ngoena ngulayg palaypa kedha, nginu mura bokadhzoengu zageth midh nanga, mura ngaw zapul. Ngi bangal lawnga ngaw bokadhzoengu mabayg, ngibepa ngath muwasin poeybane."

³ 'Nuy bokadhzoengu mabayg muliz kedha nubiyaya muynu, "Ngaw kuyku mabaygan bangal ngoena adhapa wayane kupayngu. Ngath bangal mi zageth gasamoene aypa zapa; ngay matha ngoedhagidh lawnga dharbaw zagethoepa, a ngayapa koey aziralnga ngay bokadhzoepa yoewdhepu mabaygoepa. ⁴ Wa, ngath igalayg bangal koesimoeyne koeyza, lak bangal thana ngoena muya thoyaypu thanamun niyay lagiya, ngay bangal zagethoegig nanga."

⁵ 'Kalanu nuydh thuremoeydhin mabaygal gaya nanga nungu kuyku mabaygoengu umamayl aymoeydhin. Nuy thanamulpa yaynanob mulaydhin kedha, nuydh thanamun umamaypa mulupa thoyaypa. Nuy kulay mabaygoepa kedha, "Nginu umamayl midh?" ⁶ Nuy kuniya, "100 moegina dramal idilmayl." Nuy bokadhzoengu mabayg kedha mulaydhin, "Ngoeba mulupa thayan matha 50." ⁷ Nuy yapupoeybaydhin wara mabaygoepa kedha, "Nginu umamayl midh?" Nuy kuniya, "1,000

baykal kunalmayl." Nuy bokadhzoengu mabayg kedha mulaydhin, "Ina nginu umanga poelayzinga, ngoeba mulupa thayan matha 800." ⁸ Nuy aydeg zapulayg moegina thawmadhin nungu wati zagethaw mabayg, kuyk nuydh koeyma wardhan nungu gegeyadh, a igalayg koesimadhin nubepa. Nubi apaw goewaw mabaygal setha ngaya nanga yoewthaw kal thoeayzimayl, thana mina koey ngulaygal thanamun matha ngoedhagidh ngalagaz. Matha Awgadhaw mabaygal koerawaygal.'

⁹ 'Matha ngoedhagidh kedha ngidh nubi apaw goewaw mina zapul balbayginga maypa, a ngibepa igalayg koesimoeypa kay nginu ingaru niyaylagoenu. ¹⁰ Ngadh nanga moegina zageth balbayginga angan nanga, wa kakal kedha senabi mabayg balbayginga angane koey zageth; a ngadh nanga za puru ayman nanga moegina zagethoenu, na gegeyadh, nuydh bangal koey zageth lak kedha gegeyadh oengane.

¹¹ 'Matha kedha nginu pawa na gegeyadh nanga, nginu igililmay zapa ina apal danal poethaypa, ngidh bangal daparaw zapul midh danal pathepu. Zoeyzi noeydhay mabaygan koey zageth ngibepa senabi zageth poeyban. ¹² Wara mabaygaw za nanga ngidh gegeyadh danal poethaypu nanga, mabaygal mura ubigilal nginungu zangu poeybayle nginu geth za, ngi waza wati danal poethay mabayg.

¹³ 'Mabaygan koey zageth ukasar kuykupa zagethan meparu. Wara kuyk Awgadh a wara kuyk bokadhza. Wara nuydh maman manin urapun, a wara kuykupa nuy mamagig. Nuydh matha urapun kuyku mabaygaw ubilnga ayman, a wara kuyku mabayg nuydh adhapa iman. Nginu ngoenakap nginu bokadhzapunu mepa, ngidh Awgadhaw ubilmayl aymoeyginga.'

Ngitha ngithamun balbayginga memayipa wara mabaygaw noegaypa (Mathayu 11.12-13; Mathayu 5.31-32; Mareko 10.11-12)

¹⁴ Thana Parasayalgal matha memayipu si. Nungu senabi ngurpay nanga nuydh ayimpu, thana nuyun mulupa thoeaypu, minguz kedha, thana koey bokadhzoengu ubilgal.

¹⁵ Nuy Yesu thanamulpa kedha mulaydhin, 'Ngitha ngithamun balbayginga memayipa wara mabaygaw noegaypa, matha Awgadh ngithamun ngoenakapoengu ngulayg. Ngitha nanga kasa mamuy goengaw oengimipa nanga, na mabaygaw noegaypa balbayginga sike, na abere wati za Awgadhaw imaypa.'

¹⁶ Yesu lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngoenanu manin Awgadhaw kulba yabugud mabaygoepa; matha kedha sabil Minar Poelayzimayl a kulba peropethaw yaday kurusipa Yoewane Paphayson thonara. Sizi pawpa kapu yangu wakay yadu poelgaypu mabaygoepa; kasa kay kedha ngitha koerngayl kawra thoeayyinga. Ngitha midh paru imayginga kedha, mabaygal kayib koeyma nuthemipa gasamaypa senabi mina niyay lag? ¹⁷ Kasa kay kedha sabi bangal yakanurayg. Na ngoedhe moegina zageth kedha dapar kasa zaginga bangal aymoene a matha kedha ina gugu ubidh thoeayzinga mura muwasin, kasa kay kedha Awgadhaw sabi na ngaru koey ridhanga kaday sipa, moegina za nanungu wara guythuyayinga. ¹⁸ Matha kedha mina garwoeydhamay pawa midh nanga. Mabaygan ipi kuniya wayan, kalanu wara yoepkaz yoelpan; na ngoedhe kedha nge, nuydh puru ayman wati pawa; a mabayg nga nanga garwoeydhamiz wara mabaygaw kuniya woeyayzi yoepkaziya, nuydh lak puru ayman.'

Ukasar mabaygaw kuth, wara koey aydeg zapulayg a wara aygig zagig, nel Lazaroos

¹⁹ Wa, Yesu thanamulpa adhamintidadhin kedha, ‘Wara mabayg koey aydeg zapulayg. Nuy matha kapu minaral rugan guraypu, a nuy niparuy mura mina ngoedhal zapunu, koey aygudoelayg. ²⁰ Wa, nuy wara mabayg nel Lazaroës, mina aygig zagig, nungu gamuya mura badhal. Nungu mabayg nuy n mura goeyginu oengaypu, adhal pangu pasagudanu wanaypu, senabi koey aydeg zapulgaw mabaygaw lagoenu. ²¹ Nuy ubin mepa wati aypa aygudoepa senabi mabaygaw lagoenu, a matha kedha nungu badhal both pathayginga, kasa kobegadh umayl ngapa nungu badhiya neythay tadimoeypa.

²² ‘Kurusipa nuy aygig zagig um miyaydhin, angelan nuyn madhin kadaypa, Abramaniya amadhan nithadhin, koey ikalnga dapara gimal. Kalanu nuy aydeg zapulayg umanga a moerama thoeyadhin, ²³ a nuy muynu genoenu. Nuydh mina koey gegeyadh kikir gasampu. Nuydh na gima ngaydhin, Abraman koey sigapa imadhin, a nubiya amadhan Lazaroës.

²⁴ ‘Wa, nuy wal miyaydhin, “Thathi Abrama, ngidh ngayapa koerkak badh gasampa, ngidh Lazaroësan ngayapa wayar. Kapu za kedha nuydh nungu dhimur ngukinu thardhar woeray, ngaw neypa gabu poelaypa. Ngath gar koey kikir gasampa, ngay in genoenu thoeyaypa.”

²⁵ ‘Abrama nubepa kuniya kedha muliz, “Ngi wakay thayiz, ngaw kazi, nginu igililmaynu ngin matha mina zapun guraypu, a Lazaroës nungu mura zapul wati zapul. Wa, kedha thonara nuydh mina koey ika ina gasampa, a ngidh kay gegeyadh gasampa. ²⁶ A wara kedha, mina koey moeram ngoebaniya dhadhal, mabaygaw ubi nanga koezi ngibepa gasamoeypa, lawnga koey zageth; a seyzi na nginungu ngapa ngoeymulpa, lak koey zageth.”

²⁷ ‘Kalanu nuy nga nanga kulay aydeg zapulayg apa pudhiz Abramalpa, “Ngaw Thathi, wara kedha ngidh gar Lazaroësan ngaw buwaypa wayar.

²⁸ Ngaw payb tukuypal sey, nuyn wayar a nuydh ngulayg palemoeyr thana. Thana bangal koey poeypiyam kedha wati lagoenu mangayle, a kedha koey kikiringu gasamoeyle.”

²⁹ ‘Abrama nubepa kedha mulaydhin kuniya, “Minar Poelayzimayl thusil sey nginu tukuypoepa ngurpaypa, thana ngaru Moselpa a matha kedha kulba peropethoepa kurusipoegaypa.”

³⁰ ‘Nuy kuniya mulaydhin kedha, “Lawnga, Ngaw Thathi, thana koerngayginga, kasa kay kedha mabayg na kaday tariz umangu uzariz thanamulpa, ngulayg palimoeyn, wa thana karngemin, a garthil thayamin thanamun wati pawangu.” ³¹ Abrama nubepa kuniya kedha mulaydhin, “Thanamulpa nanga Mosen thusipa koerngaypa lawnga, a matha kedha peropethaw Minar Poelayzimayl, thanamun ngoelkay yoepathaman koeyza kedha, mabayg na kuniya tidiz umangu thanamulpa, thana lak ngoelkay yoepathaman.”

17

Mabaygaw pawa midh, gegeyadh ayman lawnga midh, mina yoepathaman a kapu akasin

(Mathayu 18.6-7,21-22; Mareko 9.42)

¹ Kalanu Yesu nuydh muynu ngurpan nungu niyay kazil kedha, ‘Mabaygiya nuthayl zapul ngaru dhadha mangemipu, mabaygal adhapa ruwamoeypa, kasa kay kedha nuy nga nanga yabugud, kedha ngoedhal wati zapa, nuydh bangal koey gegeyadh gasamoene. ² Nagemiw moegina kaz koeygarsar, a matha kedha mabaygal ngaya nanga koey ngulaygal

lawnga; thana adhapa yoelpayg sethabi wati yabugudoepa. Koey gegeyadh bangal thanamun yoelpayzi mabaygoepa, nubepa matha ngoedhagidh kedha nubiya koey kula katanu thayan a malunu dudupan.

³ 'Ngitha ngaru danal poethaypa ngithamun mab.

'Nginu tukuyap na wati pawa, ngidh nuyn gar ngalkan; nuynh nanga senabi wati pawa wanan, a garthil thayan, wa, balbayginga, ngidh ngaru gud wayan nuyn ⁴ Nuynh nanga lak ayman, a kalanu lak garthil thayan, wa ngidh nubepa lak guythuyan nginu ngoenakapoengu. Seben thonaralnga urapun goeyginu nanga nuynh ayman a mura thonara nuy ngapa ngibepa a kedha muliz, "Ngay garthi thayiz nubi wati pawangu." Wa, ngidh ngaru guythuyan nungu wati pawa seben thonaralnga.'

⁵ Kalanu thana niyay kasil kedha mulaydhin, 'Kuykulnga, ngidh bangal koesimoene ngoeymun mina yoepathaman.'

⁶ Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Nginu na mina yoepathaman mina za nanga kasa midh moegina, ngoedhe bupaw moegina kapu midh nanga, wa, ngi ngulayg koey puypa muliz, "Puy, ngi boeradharoengu adhapa soeyzi malupa." A nuynh puyn ayman nginu ubilnga.' ⁷ Kalanu Yesu lak ngurpay aymoedhin thanamulpa kedha, 'Ngithamulngu nanga wara mabayg zagethaw maobaygoelayg, ngithamulpa matha ngoedhagidh nuynh mi zageth ayman? Mamu nungu apaw poepathay zageth, lawnga mamuy danal poethay, kuniya na lagoepa tidiz nanga, kedha lawnga kedha nginu zagethaw mabayg kulay thayan aypa. ⁸ Na pawa kedha, kuyku mabayg muliz nungu zagethaw mabaygoepa kedha, "Ayde ngayapa buth pathamay, a ngi nginu geth buth pathi, a ngaw ayde ngukil kay yawaymidha. Sew kalanu kay ngidh nginu aygd gasamar a nguki." ⁹ Sena nungu zagethaw mabaygaw zageth, nuynh kedha aymoeypa, nuy zagethaw kuyk eso poeybayginga.

¹⁰ 'Wa, ngitha lak kedha Awgadhw zagethaw mabaygal, ngitha nanga zageth ayman mura nungu ubilnga nungu yangukuduya; wa, ngi ngibiya muynu kedha, "In ngay kasa nungu zagethaw mabayg, ayman nungu ubilnga; mura zagethaw mabaygaw pawa midh nanga."

Ten wati goengawl kikirilgal balbay tidamoeyn

¹¹ Yesun mab matha ulaypu Yoerusalemoepa, nungu yabugud dhadhiya pudhaydhin ukasar koey goegath, Galilaya boedha doegamoenu a Samariya getha doegamoenu. ¹² Nuy na ngapa mudhaw lagoepa woelmay, nubepa ngapa ten wati goengaw kikirilgal. Thana koey sigaz ¹³ wal tiduman kedha, 'Yesu! Kuykulnga! Ngidh gar koerkak badh gasamar ngoeymulpa.'

¹⁴ Yesu nuynh imiz, a thanamulpa kedha muliz, 'Ngithamun misnarepa ladhu, thana kay ngitha zoeyzi noeydhemipa.' Wa, thana ladhudhin, thanamun maboenu thanamun gamunu badhal pupumoeydhin, mura balbayginga.

¹⁵ Matha urapun mabayg thanamulngu Yesulpa kuniya tidaydhin, nuynh nanga imadhin kedha nuy balbayginga nungu kikiringu; a nuy gima gudiya thawmadhin Awgadhw. ¹⁶ Nuy nanga Yesuniya mangaydhin, nuy apa pudhaydhin boeradharoepa Yesun siyara apal, a koeyma eso poeybaydhin. Senabi mabayg nuy Yoewdhayaw mabayg lawnga, nuy Samariyalayg.

¹⁷ Yesu nuyn mabayg thawmadhin kedha, 'Setha wara nayn mabaygal ngalaga, setha mura ten balbayg asimoeynu a? ¹⁸ Ina imaw, dhuray ngapa kuniya tidayginga eso poeybaypa Awgadhoepa, a thawmaypa. Matha in urapun ngapa wara goegathaw mabayg koeyma eso poeybema.' ¹⁹ Yesu

nubepa kedha mulaydhin, 'Wa, ngi kaday tari a uzar, ngin mura buth pathan kuyk nginu mina yoepathaman.'

*Awgadhaw Kupay bangal midh paru, a Nungu Basalaya
(Mathayu 24.23-28,37-41)*

²⁰ Wara thonara thana Parasayalgal Yesulpa yapu poeybemidhin kedha, 'Awgadhaw Basalaya a nungu kupay midh thonara bangal imane?' Nungu Yesun kuniya ya kedha, 'Awgadhaw Basalaya mabaygan purkan imayinga, ²¹ A mabaygoepa kedha mulaypa lawnga, "E! Imaw, kupay lag Awgadhaw, ina." Lawnga wara sena, "E! Sepa nagemiw, Awgadhaw kupay lag." Na kedha zoenguz kedha, Awgadhaw niyay lag in kayib ngithamuniya dhadhal.' ²² Kalanu nuy buwayl thayadhin nungu niyay kazipa kedha, 'Nan bangal thonar gasamoene kedha, Mabaygaw Kazi lak ngithamuniya mayginga, a ngithamun koey ubi senabi thonarpa gasamoeypa ngithamulpa purkaw gasamoeypa Mabaygaw Kazipa, kasa kay imayinga. ²³ Mabaygoepa kurusipoegayg kedha, "Mabaygaw Kazi sey." Lawnga wara mabayg kedha, "In nuy." Lawnga gurguy zoelmayg mabaygiya oesig. ²⁴ Mabaygaw Kaziw kuniya mangay thonara nanga gasamoene, ngoedhe poenipoeniw buyadh bangal zilamidhe dapara gimal wara gizungu wara gizupa.

²⁵ 'Wagel kay bangal thabi zapul aymoeayne, kulay nuydh koeyma gegeyadh gasamoene, a nubi maykuyku mabaygan nuyn adhapa imane.

²⁶ Wagel bangal nungu ngapa kuniya mangay, matha kedha Nowan thonar midh nanga, ²⁷ mabaygan ay saran poegaypu, garkazil ipin poeybepu, a yoepkazil alaypa mamayipu, kurusipa senabi goeyginu Nowa uzaraydhin nungu koey butoepa muypa. Kalanu woer wayaydhin nubi apa goewaya a mura thoerpumaydhin, mura zapul uma mathamoeydhin.

²⁸ 'Wa, Mabaygaw Kaziw kuniya mangay kedha kuniya, gumi za mabaygal kulay koerawaygal. Matha kedha Lothan thonar midh nanga, mabaygan ay saran poegaypu zapul sakariya idimpu, nagul uthumoeypu, a lagal moeydhamoeypu. ²⁹ Senabi goeyga, Lothan mabaygal koerngayl-mayl, thana ladhudhin Sodomoengu. Kalanu koey muy a salpa ngapa daparoengu mulupa, mura mathamoeydhin Sodomaw mabaygal. ³⁰ Kedha ngoedhalnga Mabaygaw Kazi bangal yakamidhe senabi goeyginu.

³¹ 'Senabi thonara mabayg nanga lagaw thodhanu gimal thanuriz gabupa, na matha ngoedhagidh lawnga nubepa mulupa maypa zapa gasamoeypa; matha kedha ngoedhalnga, mabayg nga zagethaw lagoenu adhal, koey zageth kuniya tidiz lagoepa. Matha ngoedhagidh ngi ngaru sobaginga. ³² Ngoenanu manin Lothan ipiw Kuth.† ³³ Mabaygan nanga nuydh nungu igililnga kaludhan, lawnga na gegeyadh nuydh guythuyan, a nga nanga sagul palan nungu igililnga mabaygoepa, wa nuydh bangal gasaman nungu igililnga.

³⁴ 'Senabi kubilu bangal mabaygaw kuth yaynanob, ukasar mabayg nanga urapun uthuy lagoenu muynu; wara mabayg palamulngu balbayginga adhapa yoelpan a wara kasa wanan. ³⁵ Zagethaw lagoenu lak kedha; ukasar yoepkaziw kunaw aymay zageth kalmel, palamulngu wara balbayginga adhapa yoelpan Mabaygaw Kazipa a wara na kuniya wanan.*‡

* **17:26** Nowan zageth: wara Zenesis 6.5-8 geth tidi. † **17:32** Lothan ipiw ya gidha, wara Zenesis 19.26 geth tidi. ‡ **17:35** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha: 36 Ukasar mabayg nanga kalmel zagethan memampa apaw lagoenu, thana ngaw garwoeydhamayzi angelal sepa nanga palamulpa, thana ngulayg wara mabayg oengane a wara mabayg kasa wanan.

³⁷ Kalanu nungu niyay kazil nubepa kedha yapupoeybaydhin, 'Kuykulnga, sethabi zapul bangal ngalaga?'

Nuy kuniya kedha mulaydhin thanamulpa, 'Senabi thonara bangal kakal, ngoedhe uruyn nurimpa gibidhoepa.'

18

Yoepkaz mayk nga nanga koeyma yoewdhepu zoeyzi noeydhay mabaygoepa

¹ Kalanu Yesu adhamintidadhin nungu niyay kazipa thanamulpa ngurpaypa kedha, thana ngaru thoeythu pagemipu mura thonara gamu kawbasisinga. ² Nuy kedha, 'Wara goegathoenu zoeyzinoeydhay mabayg niparuy. Nuy apasigig Awgadhoepa, Awgadhoengu akagig a nungu mabaygoepa koerkak badhoenginga. ³ Senabi goegathoenu meparu urapun yoepkaz mayk, na mura thonara ngapa nubepa, nanu mapunga nadh oengaypu nubepa nabepa ibupuydhaypa. Na mura thonara kedha umepu, "Ngoezu wati igalayg mura thonara ngoezu doegam gegeyadh madhin."

⁴ 'Kasa thonarpa nanga nuy ubig asidhin nanungu ibupuydhayle, kurusipa nuy muynu kedha muliz, "Nag! In nubi yoepkaz mura thonara ngapa ngayapa. Ngay Awgadhoegi mabayg a matha kedha ngay mabaygoepa nagayginga, ⁵ kasa kay kedha, nubi yoepkaz mayk mura thonara ngapa ulaypu ngayapa; ngath nanga nan ibupuydhayginga ngath bangal ngoenapudhay gasamayginga. Ngath ngaru nanu doegam balbayg palan, ngawngu gamungu kawbasile."

⁶ Kalanu Kuykulnga kedha mulaydhin thanamulpa niyay kazipa, 'Ngoenanu manin nungu wati zoeyzi noeydhay mabaygaw yangkudupa. Kurusipa nuydh ibupuydhay ayman. ⁷ A Awgadh midh, nuydh ngaru balbayginga ayman nungu Adhapa Thamayzi Mabaygoepa, setha ngaya nanga nubepa yoewdhemipu goeyginu a kubilnu. Nubepa thanamulpa adhapa imaypa lawnga. ⁸ Nuy mina nagepa kedha, kedha mabaygaw doegam ngaru balbay tidan. Kasa kay kedha Mabaygaw Kazi bangal ngapa wara goeyginu midh, nuydh iman kapu akasiw mabaygal itha apal a?'

Yesu nuydh thonar tidadhin Parasayalayg a bokadhzoengu garwoeydhamay mabayg, palamun igililnga sakar pudhadhin

⁹ Dhuray mabaygal senabi lagoenu thanamun noegaypa thana balbayginga. Thana ngulayg wara mabaygiya mulupa noegaypa. Yesu nuydh thanamun igililmayl thonar tidadhin kedha, ¹⁰ 'Wara goeyginu, ukasar mabayg uzarmoedhin ngapa yaynanab koey yoewthoepa thoeythu poegaypa, wara Parasayalayg a wara bokadhzoengu garwoeydhamay mabayg.

¹¹ 'Nuy Parasayoelayg kadayn thoeythu poegay, a nuy kasa nungungu yakamay Awgadhoepa kedha, "Awgadh ngay ngibepa eso poeybiz kedha, ngay kedha lawnga wara mabaygal midh nanga; ngay sagul poelay mabayg lawnga, mabayg gegeyadh mayginga, a ngath wara mabaygaw ipi yoelpayinga; ngay kedha lawnga kedha bokadhzoengu garwoeydhamay mabayg midh pinungap. ¹² Mura woekiya ngay aygudagoesipu ukasar thonaralnga ngaw apasin ngibepa, a ngath ngibepa mura ngaw gasamayzi zoengu moegina moegina pathaypu, mura ten zapul nanga urapun ngaru ngibepa."

¹³ 'Nuy gar bokadhzoengu garwoeydhamay mabayg koeysigal thoeythu poegay, matha kedha nuydh paru gima thoeayginga daparpa, a nungu wati wakasin nuy kabu mathamay a Awgadhoepa yoewdhaydhin kedha,

“Ngaw koerkak badh, ngay mina wati pawa mabayg, ngibepa ngaw wati pawapa noegaypa lawnga, balbay tidar ngoena.”

¹⁴ Wa, Yesu lak mulaydhin, ‘Ngay ngithamulpa kedha, in bokadhzoengu mabayg balbayginga kuniya tidaydhin, nungu lagoepa, nuy Awgadhw purkapa matha ngoedhagidh, a in lawnga Parasayoelayg, nuy gegeyadh Awgadhoepa. Ngaya nanga koey zapul aymoeypa thanamun geth kadaypa thamemipa, thana bangal mulupa thayamoeyne. A ngaya nanga apa pudhemipa, thana bangal mina koey gimal gasamoene.’

*Yesu woenab poeybadhin moegina kazipa
(Mathayu 19.13-15; Mareko 10.13-16)*

¹⁵ Thana mabaygal mapethal mamayidhin Yesulpa, nubepa nungu gethapa gimal kabuthapa thanamuniya. Thana niyay kazil nanga imadhin thana lawnga mamayidhin mabaygal. ¹⁶ Kasa Yesu thuremidhin mura mapethal nubepa, a kedha mulaydhin, ‘Ngitha lawnga maygi sethabi moegina kazil, kasa wanamay thana ngapa ngayapa. Minguz kedha, Awgadhw Basalaya kedha ngoedhal moegina kazipa, buth pathayzinga, thanamulpa niyay lag. ¹⁷ Ngoenanumanin kedha, ngunu nanga ubi senabi mina niyay lag gasaman Awgadhw, nuy ngaru wara zaginga, moegina mapeth midh nanga. Kedha na lawnga, ngibepa muya yoewthaypa lawnga.’

*Wara yoewdhayalgaw kuyku mabayg nanga koey rugalayg
(Mathayu 19.16-30; Mareko 10.17-31)*

¹⁸ Wara Yoewdhayalgaw kuyku mabayg yapu poeybaydhin Yesulpa kedha, ‘Mina Ngurpay Mabayg, ngath bangal mi mina zageth aymoeyne mina igililmaypa gasamoeypa ngayapa?’

¹⁹ Yesu kedha kuniya mulaydhin nubepa, ‘Ngidh mipa ngoena kedha thoeraypa ngay mina mabayg? Wara urapun mina mabaygoeginga, matha Awgadhw kedha. ²⁰ Ngidh ngulayg nungu ten sabingu a? Mabaygiya puru aymayg, za puru aymayg, ngidh woeydhayg wara mabaygiya, a ngidh koeyma apasin nginu apu a nginu Thathi.’

²¹ Wa, nuy kuyku mabayg kedha kuniya mulaydhin, ‘Ngath mura thabi zapul aymoeyrngu ngaw yatha pathayngu thonarngu ngapa kurusipa kayib.’

²² Yesu na karngemidhin senawbi ya, nuy nubepa mulaydhin kedha, ‘Matha urapun za ngidh aymoeyginga. Matha ngoedhagidh kedha ngidh yoewdhamoeyne bangal mura nginu zapul bokadhzapupa; a sethabi bokadhzapul dhadhiya mamayine aygi zagi mabaygoepa, a nginu bangal matha ngoedhagidh gimal daparoenu, kow kalanu ngi asir ngaybiya.’

²³ Nuydh na karngemidhin nanga nungu ngoenakap koey mapunga, kedha zoenguz kedha nuy koey aydeg zapulayg.

²⁴ Yesu imadhin nanga nungu ngoenakap mapu, a mulaydhin nubepa, ‘Mabayg nanga koey rugalayg nubepa moegina zageth lawnga Awgadhw Basalayoepa muya uthaypa. ²⁵ Wa, mabayg nga koey rugalayg nanga, nubepa muya uthaypa Awgadhw Basalayoepa koey zageth. Koey uruy kameloepa matha ngoedhagidh sapur kimusaw kuykuyaya uthaypa.’

²⁶ Mabaygan ngadh nungu ya karngemidhin, thana nubepa yapupoeybe-midhin, ‘Kedha na nanga, mura mabaygoepa sike koey zageth mina igililmaypa gasamaypa.’

²⁷ Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Miza nanga mabaygoepa koey zageth aymoeypa, Awgadhan ngulayg ayman.’

²⁸ Kalanu Petheru mulaydhin, 'Nagemiw, ngoey mura geth wanemidhin ngoeymun lagoengu, a ngibiya asimoeydhin, ngoey midh?'

²⁹ Wa, Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngay mina ya muliz ngithamulpa mura; ngadh lag wanan, ipi, lawnga tukuypal, apu thathi, a kazil, kuyk thanamun ubi thana Awgadhaw Basalaya ayman, ³⁰ thanamun kozan ngaru koeyza gasaman kayib thana midh guythuyan, a thanamun bangal ngaru igililnga kalaw goeyginu.'

*Yesu lak yadu palgadhin nungu kikir a um
(Mathayu 20.17-19; Mareko 10.32-34)*

³¹ Kalanu Yesu adhapa yoelpamoeyn nungu toewalob niyay kazil, a nuydh wakay mamayin thana, 'Kurusipagemiw, ngitha mura ngulaygal kedha, ngalpa ladhun Yoerusalemoepa. Wa, gasaman nanga ngitha bangal imane, mura setha kulay peropethaw minar palayzimayl ngaru bangal kuyku nidhamoeyne, Mabaygaw Kazi midh bangal nanga. ³² Nuyn bangal wara goegathaw mabaygoepa manine, a thana bangal nuyn giwn mayparuy, a egi paraypu, a mosan tidaypu. ³³ Thanu nuyn poelngipu a umamatham. Thoeri goeygiw koeliya nanga nuy bangal kaday tharidhe igililnga.'

³⁴ Thanu niyay kazin wara nungu ya gasamoeyginga, thana aykap senabi yangukudu imayinga, koerawaygal nuy na midh umay.

Wara maygum nuy yabugudoenu pasinu zapa yoewdhapu, Yesun nuyn balbay tidadhin

(Mathayu 20.29-34; Mareko 10.46-52)

³⁵ Yesu a nungu niyay kazil thanamun mab woelmay amadhan Zerikopa. Wara maygum nuy yabugudanu pasinu nir, zapa yoewdhay nungu gamupa matha ngoedhagidhoepa. ³⁶ Nuy na karngein kedha koeygarsar mabaygaw mab nubiya amadhan woelmay, nuy mabaygoepa yapu poeybiz, 'Ina za miyay.'

³⁷ Thanu nubepa kedha mulemidhin, 'Yesu Nazarethoelayg in ulaypa.'

³⁸ Nuy gima gudiya wal miyaydhin kedha, 'Yesu, Dhawithan Kazi, ngoena gar sib wanar?'

³⁹ Mabaygan Yesuniya kulay tadir, koey dharadh mulemin maygumoepa kedha, 'Yagi asir.' Kasa kay kedha nuy maygum lak koey gimiyu wal miziz, 'Dhawithan Kazi ngoena gar ibupuydhar?'

⁴⁰ Yesun mab panidhan, a nuy muliz, 'Sena maygum ngapa mariw ngayapa amadhan.'

⁴¹ Kalanu Yesu yapu poeyban nuyn, 'Nginu ubi midh, ngath kay miza ayimpa ngibepa?'

Nuy kuniya mulaydhin, 'Kuykulnga, ngaw ubi ngath lak ngaw purkaw buya kuniya gasaman.'

⁴² Yesu nubepa muliz, 'Ngidh kuniya gasamar nginu purkaw buya, kuyk nginu mina yoepathaman.'

⁴³ Mina senabi thonara nuy balbayg asidhin, nuy balbayginga nagaydhin, kalanu nuy Yesuniya wagel asidhin, thawmadhin Awgadh. Mura nanga mabaygal nuyn imadhin thana lak thawmadhin Awgadh.

19

*Yesu nuydh thuradhin bokadhzangu garwoeydhamay mabayg nel Zakiy-
oes*

¹ Yesu a nungu niyay kazi, goegath Zeriko thana muya uthemidhin, mab thanamun woelmay. ² Nuy wara kuyku bokadhzangu garwoeydhamay mabayg nungu nel Zakiyoes, nuy si niparuy, nuy koey zapulayg. ³ Nuy koeyma nuthepu Yesulpa imaypa, nuy koey thawpay mabayg, Yesun imayinga, mabaygaw kubiya. Nuy muynu wakay thayiz, thanamulngu mabayg nga Yesu. ⁴ Nuy tari zilamiz mabaygiya kulay thayiz a waliz kadaypa koey puya, Yesulpa imaypa, nungu kay mab ulaypu sinaki.

⁵ Yesu nanga senabi lag gasaman, nuy kadaypa nagiz, a Zakiyoesalpa kedha muliz, 'Zakiyoes, ngapa tharay mulupa pagar. Kayibaw goeyginu ngay kay ngaru nginu lagoenu kalmel.' ⁶ Zakiyoes sobaginga mulupa pagan a gud woeydhiz Yesun koey ikalnga.

⁷ Mura mabaygal thana na iman nanga thana dhubdhub ya mulemin, a ubigigal kedha, 'Nuy midh paru sepa wati pawaw mabaygaw lagoepa?'

⁸ Kasa kay kedha nuy Zakiyoes kaday tharaydhin a mulaydhin Kuykulmaypa kedha, 'Kuykulnga, kurusipagi ngayapa, ngath kedha thonara ya ayman kedha, mura zapul ngaw dhadhiya mamayin, ukasar doegampa a wara doegam ngath aygi zagi mabaygoepa mamayine, a wara kedha, ngath nanga gethal oengay aymadhin kulay, ngaw yangukudu kedha, ngath kuniya modhabiya manin po thonaralnga gimal kabuthan.'

⁹ Yesu kedha mulaydhin, 'Wa, ina balbayginga mangiz nubi lagaw mabaygiya, Awgadhan nuyn kaludhan kayib. Nuy lak kapu akasin, matha kedha nuy Abramam buway mabayg.' ¹⁰ Mabaygaw Kazi ngapa lumaypa a kaludhaypa mabaygal ngaya guythuyayzimayl.

*Yesun adha min tidayzi ya ten koethil bokadhzoepa
(Mathayu 25.14-30)*

¹¹ Wa, thana kurusipagemir Yesulpa, nuydh thana ngurpamoeyr. Nuy amadhan Yoerusalemoepa, a mabaygaw kasa wakay thoemamay kedha, Awgadhaw Basalaya ngaru kakal iman senabi thonara. Lawnga, na kasa thanamun wakay thoemamay kedha, ¹² Nuydh thanamulpa ngurpay yadu umay kedha, 'Wara koey mabayg, nungu mina thonar gasamoedhin nubepa koey sigal goegathoepa, thanamulpa nubepa kuykulnga aymoeypa. Nungu ubilnga kedha thana nanga nuyn kuykulnga ayman, nuy lak kuniya lagoepa. Nungu niyay lag ngaru sey.

¹³ 'Wagel kay nuy geth wanaydhin nuydh thurimoeydhin ten zagethaw mabaygal nungu zagethaw mabaygoengu. Nuydh thanamulpa yaynanob madhin urapun bokadhza koethilnga. Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, "Ngitha bangal koesimoene sethabi bokadhzapul, kurusipa bangal ngay kuniya tidhedhe."

¹⁴ 'Kasa kay kedha nungu goegathaw mabaygal nungungu asimoeyginga; thana mabaygal yaday wayaydhin kedha, "Ngoey ubigigal kedha nubi mabayg ngoeymun kuykulnga."

¹⁵ 'Lawnga, nuyn ngaru kuyku mabayg aymoeydhin; kalanu nuy ngapa kuniya. Sobaginga nuydh nungu zagethaw mabaygal garwoeydhamaydhin nubepa, imaypa kedha thanamun bokadhzoengu zageth thana midh aymoeydhin.

¹⁶ 'Nuy kulay mabayg ngapa muliz, "Kuykulnga, ngath koesimoedhin nabi bokadhza koethilnga, aymoedhin wara ten koethil bokadhzapul."

¹⁷ 'Nuy kuykulnga kedha mulaydhin, "Nginu zageth matha ngoedhagidh, ngidh moegina zageth matha ngoedhagidh oengadhin. Wa, ngath ngibepa manin ten goegathal, ngi thanamun kuyku mabayg aymiz."

¹⁸ 'Nubiya wagel ngapa kedha muliz, "Kuykulnga, ngath koesimoedhin nabi bokadhza koethilnga, aymoedhin wara payb koethil bokadhzapul."

19 'Nungu kuyku mabayg kedha mulaydhin, "Wa, itha nginu payb goegathal, ngi bangal sew kuyku mabayg."

20 'Lak wara zagethaw mabayg ngapa. Nuy kedha mulaydhin, "Kuyku mabayg, ina nginu koethil bokadhza, ngath kasa aradhin dhoemawakunu muynu. 21 Ngath kedha zoenguz wardhadhin, ngay akan ngingungu kedha ngi koe yadayg, ngidh kasa zagethoenginga za gasaman, a matha kedha ayboedhaw thonara ngidh ay gasaman wara mabaygaw uthuyzimayl."

22 'Nuy kuyku mabayg nubepa kedha mulaydhin, "Ngi wati zagethaw mabayg, nginu geth yangukudu na ngin idimoene. Ngi kedha, nginu purkapa kedha ngay koe yadayg, a ngath kasa zagethoenginga za gasaman, a matha kedha ayboedhaw thonara ay gasaman wara mabaygaw uthuyzimayl. 23 Kedha nanga nginu imaypa nanga ngidh mingu ngaw bokadhza muynu bokadhzoengu sakariya thoeay lag oerayginga. Ngay nay ngapa kuniya ngath balbayginga gasaman, ngaw bokadhza moegina gimal nay."

24 'Kalanu kuyku mabayg wara mabaygoepa muliz, mabaygal si ngaya na memeyir, "Sena nungu koethil bokadhza nungungu adhapa mar, a sepa mar sena nga nanga ten koethil zapulayg."

25 'Thana nubepa kedha mulemidhin, "Kuykulnga, nubiya memayipa ten koethil zapul."

26 'Nuy kuyku mabayg kedha mulaydhin, "Ngay ngithamulpa muliz, mabayg nanga koe y zapulayg, lak gimal kabuthan nubepa, a mabayg nanga zapugig, nungu moenarimayl zapul mura adhapa mamayin nungungu." 27 A nungu kuyku mabaygaw wara ridha yangukudu kedha "Setha ngaw wati igalgal ngaya nanga ngawngu ubigasimoeydhin ngay thanamun kuyku mabayg, thana mura ngapa mamayi koepa. Thana uma mathamoey ngaw parunu."

Koeyma mabaygan Yesun thawmadhin nungu Yoerusalemaw mangay (Mathayu 21.1-11; Mareko 11.1-11; Yoewane 12.12-19)

28 Yesun senabi ngurpay kaliya nuy Yoerusalemoepe miziz, mabaygiya kulay. 29 Nuy nanga amadhan aymiz ngapa ukasar moegina mudhaw lagoepa Bethpayz a Bethoeni, palay dhadhal Olibaw Padoenu, nuy wayamoedhin ukasar nungu niyay kazi kulay, palamun zageth seysithamadhin kedha, 30 'Sepa uzarmariw, goegath sey parunu, ngipel balbayginga imane asinaw kazi sey kunumayzinga. Mabaygan kulay niyayginga senabi asinaw kaziya. Ngidh nuyn adhapa gud wayar a ngapa mar kay.

31 'Wara mabayg kay na yapu poeybay, "Ngipel mipa gud woeyaypa?" Kedha kay mulemiriw, "Kuykulnga asinaw kazipa ubin mepa."

32 Sepalbi kulay woeyayzi niyay kazi kulay uzarmoedhin a mura zapul imaydhin Yesu palamulpa midh na mulaydhin. 33 Palay nanga gud wayadhin nuyn asinaw kazi, thana asinaw kaziw mabaygal kedha mulemidhin, 'Ngipel mipa gud woeyaypa?'

34 Palay kedha, 'Kuykulnga ubin mepa.'

35 Wa, palay madhin senabi asinaw kazi Yesulpa, kalanu palamun koe y sodhal gud paliman senabi asinaw kaziya, a Yesun gimal nithan.

36 Koeygarsar mabaygal sey Yesuniya, thana thanamun dhoemawakul thayamoeydhin Yesun yabugudiya poeydhamoeyn, nungu uruy yabugud mina balbayg poelaypa.

37 Thana nanga Olibaw Padaw Guyanu thardhamoeydhin, mura nungu puziw mabaygal gima gudiya thawmadhin Awgadh, koe y ikalnga, kedha

zoenguz kedha mura adhapudhay zagethal nungu, thana imadhin. Thana kedha,

³⁸ 'Awgadhaw woenab nubepa, Mopakuykupa,
nga ngapa Awgadhaw zagethoepa oengaypa,
a nungu nel.

Dapara gimal bangal pawdh,
a poerapar bangal gimal ngaru.'

³⁹ Parasayalgal wara si mabaygiya muynu. Thana kedha mulemidhin Yesulpa, 'Ngurpay Mabayg setha nginu gamu puziw mabaygal lawnga mamayir.'

⁴⁰ Yesu kedha muliz, 'Ngay ngithamulpa kedha, ngitha thana woerdhayg, thana ngaru ayman. Mabaygan nanga thawmayginga, wa, nubi thawmanin ngaru ngapa matha kedha kulangu.'

⁴¹ Yesu na ngapa amadhan aymiz Yoerusalemoepe, nuydh na imadhin senabi goegath nungu ngudi suleman, koerkak badhan. ⁴² Nuy kedha mulaydhin, 'Ngitha Yoerusalemaw mabaygal, ngitha nay ngulaygal kayib, ngithamun pawdhaw pawa midh; lawnga ngitha imayginga, ngitha koerawaygal. ⁴³ Wati thonar bangal ngapa gasamoene; ngithamun thabukiriw mabaygal senabi thonara mina wati koewbu rugal moeydhamoeyne nabi koey goegathaw, yabugudaw pasi yathay bangal zilmemine. ⁴⁴ Thana bangal ngithamun mura mathamoene, a matha kedha ngithamun moegina kasil muynu. Wara urapun lagaw kula gimal woenaypa lawnga, mura lag idimoeyn, kedha zoenguz kedha, Awgadh ngithamuniya mangiz zagethoepa, a ngitha koerawaygal.'

*Yesu muy yoewthaydhin koey yoewthiya
(Mathayu 21.12-17; Mareko 11.15-19; Yoewane 2.13-22)*

⁴⁵ Kalanu Yesu muy yoewthiz koey yoewthiya, a nuy butha poethay zageth kuyk aymoedhin muynu yoewthanu. Zangu sakariya thoeay mabaygal nuydh koey dharadh adhapa wayayamoeyn. ⁴⁶ Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, 'Awgadhaw yangukudu Minar Poelayzinga kedha, "Ngaw niyay lag, bangal mabaygaw thoeythu poegay lag, kasa kay kedha ngitha wati mabaygal nan puru mabaygaw lag ayimpa."

⁴⁷ Mura sethabet goeygil Yesu nungu ngurpay matha ayimpu muynu koey yoewthanu. Thana kuyku misnarel, a sabiw ngurpay mabaygal, a matha kedha Yoewdhayalgal koey mabaygal, thana ubin memayipu Yesulpa mathamoeypa. ⁴⁸ Kasa kay kedha thana yabugud gasamoeyginga aymoeypa, kedha zoenguz kedha, mabaygal mura nubepa koeyma kurusi-pagemipu.

20

*Yesun kupay midh
(Mathayu 21.23-27; Mareko 11.27-33)*

¹ Wara goeyginu Yesu nuydh mabaygal ngurpadhin koey yoewthaw panu muynu. Nuydh kapu yangu wakay yadu palgadhin thanamulpa. Dhadhal nanga thana kuyku misnarel a sabiw ngurpay mabaygal ngapa nubepa, thanamuniya dhuray yoewthaw koey mabaygal. ² Thana mulemin nubepa, 'Muli ngoeymulpa, ngidh ngalagaz kupay gasamoengu nabi zagethoepa, a ngibepa matha ngoedhagidh ngadh mangu?'

3 Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngay lak kedha ngithamulpa urapun yangukudupa yapu poeybepa, 4 Yoewane, nungu paptayso zageth ngalagaz ngapa, Awgadhoengu lawnga mabaygoengu?'

5 Thana matha thanamuniya luman kedha, 'Ngalpa kay nubepa midh mulemipa? Wara kedha, ngalpa kedha, Yoewanen zageth ngapa Awgadhoengu, nuy kay Yesu kedha mulepa ngalpalpa, "Ngitha midh paru Yoewanen mina yoepathamayginga, nungu kupay nanga Awgadhoengu?" 6 A wara kedha, ngalpa kay nubepa kedha mulemipa, Yoewanen kupay Awgadhoengu lawnga, nuy kasa mabaygoengu, ngoeymun aka kedha, mabaygoengu ngalpalngu kulan mathamayle. Mabaygaw mina yoepathaman kedha, nuy Yoewane mina peropetha.'

7 Kurusipa thana kedha mulemidhin, 'Lawnga ngoey koerawaygal, nungu kupay na ngalagaz ngapa.'

8 Yesu kedha thanamulpa, 'Ngitha lak yagigal a, nungu kupay midh paru? Wa, ngay lak kedha, ngath ngaw kupay seysithamayginga ngithamulpa nubi zagethoepa, na ngalagaz kupay.'

*Goereypaw apaw lagaw wati danal poethay mabaygal
(Mathaya 21.33-46; Mareko 12.1-12)*

9 Wa, nuy ngaru ngurpay yadu umepa mura mabaygoepa; adha min tidan kedha, 'Wara mabayg nuydh goereypaw apaw lag uthudhin, kalanu nuy yoenu madhin senabi apaw lag danal poethay mabaygoepa, a thana yawadhadhin kedha, ayde bangal dhadhiya dhadh mamayipa. Kalanu nuy kuykuthalnga yawar miyaydhin. 10 Ayboewdhaw thonar nanga nuydh zagethaw mabayg wayadhin danal poethay mabaygoepa, nungu modhabipa gasamaypa. Thana nuyn kasa palngidhin a aygig adhapa wayadhin. 11 Nuy kuyku mabayg lak wara wayadhin zagethaw mabayg, a thana lak kedha palngidhin nuyn a wati pawa aymoedhin nubepa, kalanu aygig adhapa wayadhin. 12 Nubiya wagel nge wara zagethaw mabayg wayadhin a thana nuyn badhal paladhin, a adha thayadhin.

13 'Kalanu nuy goereypaw apawlagoelayg, koeyma ngoenanu madhin kedha, nuydh za miyay aymoene bangal. Nuy kedha "Ngath kay ngaw mamal kazi woeyappa, thana sike nubepa apasimoeypa."

14 'Thana nanga wati danal poethay mabaygal nuyn imadhin nanga thana kidhakidhan kedha mulemidhin, "In kuyku mabaygaw kazi, ngalpa mathampa nuyn, lak bangal nungu aykuyk mura ngalpa manine, lak bangal nungu mura zapul ngalpan zapul."

15 'Kalanu thana nuyn kazi adhathayadhin goereypaw apaw lagoengu, a uma mathamadhin.

'Nuydh apawlagalgan midh kay ayimpa wati danal poethay mabaygoepa? 16 Wa, nuydh bangal ngaru ngapa umamathamoeyne sethabi wati danal poethay mabaygal senabi apaw lag bangal mina mabaygoepa manine.'

Mabaygan na karngemidhin senabi ya matha ngoedhagidh, thana kedha, 'Maygi, na mina wati ngoedha thoeyay.' 17 Yesu wadhe thulu nagaydhin thanamulpa a kedha kuniya mulemidhin, 'Ngitha mura ubigigal a? Kedha nanga na midh paru kulkub minar paladhin adhamintiday ya kedha, "Lagaw moeydhayzi mabaygal nanga,

thana minu kula adhathayan, wati kulapa thaman.

Kasa kay kedha na mina kula,

nan ngulayg lagaw konanu kabuthan puridhiroepa."

18 'Mabaygal nanga thabi kulanu gimal pudhemin, kalanu sethabi mabaygal moegina memayin; a wara kedha nubi kula nanga pudhiz mabaygiya gimal, wa sethabi mabaygal mura al mathamoeyn, poeythoey aymoeyn.' 19 Thana sabiw ngurpay mabaygal a kuyku misnarel yabugud lumadhin nubepa gasamaypa senabi thonara, minguz kedha thana tidamoeyn kedha nungu ya matha ngoedhagidh thanamulpa kuniya. Kasa kay kedha, thana koey akan mabaygoengu.

Mabaygal modhabiya maypa Romaniw kuyku mabaygoepa, lawnga midh (Mathayu 22.15-22; Mareko 12.13-17)

20 Wa, thana nuyn danal poethaypu wara buthoepa, yabu lumay mabaygiya aremidhin. Sethabi mabaygaw kasa ngoelkay ubi ngurpaypa gasamoeypa Yesulngu, kasa gimiyi mina pawa oengaypu nubepa. Thanamun Yoewdhayalgaw kuyku mabaygaw ubi thana bangal karum palane Yesun, a nuyn gasaman a poeyban, Romaniw kuyku mabaygaw gethoepa poeyban.

21 Sethabi yabu lumay mabaygal kedha mulemidhin Yesulpa, 'Ngurpay Mabag ngoev ngulaygal kedha, ngi mura thonara mina yadu umepa, nginu ngurpay mina matha ngoedhagidh Awgadhaw ubi seysithamaypa mura mabaygoepa, kuyk ngi mabaygoengu akan lawnga; ngidh koey mabaygoepa a kasa mabaygoepa mina matha kedha nginu ngurpay poeybar.' 22 Ngibepa midh, ngalpan sabinu matha ngoedhagidh ngalpa kasa bokadhzapul sakariya thayan Romaniw adhapudhay kuyku mabaygoepa, lawnga midh?'

23 Yesulpa kakal kedha thana kasa gimal, muynu karum palay aymar nubepa. Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, 24 'Ngitha kedha bokadhza yakamay ngayapa, a? Na ngunu paru a nel bokadhzapunu poelayzinga?'

25 Thana kedha, 'Sena nungu, Romaniw kuyku mabaygaw.'

Nuy kedha muliz, 'Wa, setha mi zapul nanga, nungu Romaniw kuyku mabaygaw rugal, ngalpa nubepa mamayipa; a setha mi zapul nanga Awgadhaw rugal, ngalpa nubepa mamayipa*.'

26 Wa, thana kasa yan nuthemidhin nubepa karum poelaypa mabaygaw parunu. Minguz kedha nuy ngaru balbayinga yadu umepu. Thana koeyma madhu pamemidhin, kasa yagigal.

Umaw kalaw igililnga midh nanga (Mathayu 22.23-33; Mareko 12.18-27)

27 Kalanu Sadasayalgal ngapa Yesulpa. Thana mina yoepathamayinginga, sena nanga wara igililnga umaw kalanu. Thanamun ngulayg kedha, mabaygoepa lak igililnga lawnga umaw kalanu. 28 Thana ngapa Yesulpa kedha yapu poeybay ladhudhin, 'Ngurpay Mabag, Mosen poelayzinga ngoeymulpa kedha, "Garkaz nanga umanga, nuydh nungu ipi wanan kazyinga, 29 nungu tukuyap ngaru geth dhoerdhimiz nabiyi senabi maykiya, lak palay kazilayg aymoeman; lak nuydh nungu tukuyapw buth gud mathaman, palay nanga kazilayg aymoeman." Wara thonara thana setha seben kuyk kazil, nuy kuykuyg geth dhoerdhimaydhin, kalanu nuy umanga kazigig. 30 Nubiya wagel nanga lak nabiyi geth dhoerdhimaydhin. 31 A dhoedhaylayg lak kedha kurusipa thana mura seben nabiyi geth dhoerdhimoeydhin. Kalanu thana mura umamayl kazigigal. 32 Moeygoepa na yoepkaz umanga.

* 20:25 Awgadhaw rugal, ngalpa nubepa mamayipa: wara Romaniw Thusi 13.6 geth idi.

³³ 'Kedha kay, kuthaw goeyginu nanga mura mabaygal bangal kadaypa memayine umangu, ina bangal nanga kuthaw thonar gasamoene, na bangal thanamulngu ngoenu ipi. ³⁴ Mura setha seben kuyk kazil waza nabiya geth dhoerdhimoeydhin.'

Yesu kedha thanamulpa, 'Garkazil a yoepkazil mura thabi thonara geth dhoerdhimoeypa, ³⁵ kasa kay kedha sethabetonara mabaygal ngaya nanga Awgadhaw imaypa balbayginga, thana kaday thoeraypa umangu nungu basalayoepe, nuy senabi thonaraw igililinga bangal geth dhoerdhimoeyginga. ³⁶ Thana bangal kedha, angelal midh nanga umaginga, ngoedhe kedha Awgadhaw kazil kedha zoenguz thana bangal kaday nithamoeyne umangu. ³⁷ Mosen ya kuyku nidhan kedha, umangu mabayg lak kaday tariz igililinga. Kedha zoenguz Moselpa lak yakamaydhin, mi thonara nanga nuydh imadhin bupanu muy yayamaydhin nuy mulaydhin kedha, "Mina Kuykulnga, Abraman Awgadh, a Isakan Awgadh, a Yakubun Awgadh." ³⁸ Wa, aykap muynu kedha, nuy Awgadh ngaru Awgadh igil mabaygoepe, umaw mabaygaw Awgadh lawnga. Moselpa kedha, nubiya nungu kulay mabaygal muruygal ngaru igililmayl. Nuy kedha zoenguz kedha mulaydhin, 'Abraman Awgadh, a Isakan Awgadh, a Yakubun Awgadh.' "

³⁹ Dhuray thanamulngu sabiw ngurpay mabaygal, balbayginga mulemidhin Yesulpa kedha, 'Ngurpay Mabayg, ngi mina balbayginga umayngu.' ⁴⁰ Na kalanu thanamulpa koey zageth nubepa kuniya yapu poeybappa.

*Awgadhaw Mina Adhapa Thamayzig, nuy ngunu kazi?
(Mathayu 22.41-46; Mareko 12.35-37)*

⁴¹ Kalanu Yesu thanamulpa yapu poeybaydhin kedha, 'Mabaygal midh paru yadu poelgaypu kedha Awgadhaw Mina Woeyayzi Mabayg, Dhawithan Buway Kazi, ⁴² Dhawitha, nuydh minar paladhin nungu nangu thusinu muynu kedha,

"Nuy Kuykulmaypa mulaydhin ngaw

Kuykulmaypa kedha,

'Ngi ngapa in thanuripa ngaw getha doegamoenu,

⁴³ kurusipa ngath nginu mura thabukiriw mabaygal mulupa idimpa, a ngidh ngar tharal thanamuniya gimal.' "

⁴⁴ 'Wa, Awgadhaw Woeyayzi Mabayg nanga, Dhawitha nuydh nuynd kedha tharadhin, "Kuykulnga". Ngitha midh paru ngayapa kedha umamoeypa, nuy Dhawithan Buway Kazi, Dhawitha nanga nuynd kedha tharan, "Kuykulnga". Nuy ngaru gimal.'

*Thanamun sabiw ngurpay mabaygaw a Parasayalgaw wati igililinga
(Mathayu 23.1-36; Mareko 12.38-40)*

⁴⁵ Sey mura mabaygaw parunu Yesu mulaydhin nungu niyay kazipa, mabaygal mura kurusipagemir. Nuy kedha, ⁴⁶ 'Koey poeypiyam bangal sabiw ngurpay mabaygoengu, thanamun pawa kedha, thana kuykuthal rugalgal toedipa, kapu koewsalmayl. Thanamun koey ubi kedha mabaygaw ayawal may thanamulpa koeyma apasin muynu zangu sakariya thoeyay lagoenu. Thana adhapa thayan mina niyay lagal thanamulpa muynu yoewthanu, a matha kedha koey aygudaw lagoenu thana ubin memayin koey mabaygaw niyay lag niyaypa. ⁴⁷ Muynu thana gegeyadh, alaygi mabaygaw rugal sagul palay ayimpu; thana midh paru koeyma gasampu kedha zagi mabaygoengu? Gimia thana mamuy goengawl oengemipu,

thanamun thoeythu poegay koey kuykuthalmayl. Kedha mabaygaw kuth bangal ngaru ipidhadh gegeyadh.'

21

*Yoepkaz mayk nadh mura nanu bokadhza poeyban Awgadhoepa
(Mareko 12.41-44)*

1 Yesu nanga yoewthanu muynu nir, nuy thana yawaymir koey bokadhzapul mabaygal, thana koethil bokadhzapul idimoeyr yoewthapa poeybamoeyn.

2 A wara nuydh iman aygi zagi yoepkaz mayk, nadh thayamoeman ukasar kula bokadhza. 3 Nuy mabaygoepa mulaydhin kedha, 'Ngay ngithamulpa mina yadu umepa kedha, nabi aygi zagi yoepkaz, nanu poeybay koeyza mura thanamun kalmel poeybayzimaya. 4 Thanamun matha ngoedhagidh mina koeyza, urapun kay kedha, thana poeybamoeyn Awgadhoepa moenari koethil zapul, kasa na mayk nadh mura poeyban bokadhzagimay bokadhza. Nadh mura nanungu poeyban Awgadhoepa.'

*Thanamun koey yoewth midh paru
(Mathayu 24.1-2; Mareko 13.1-2)*

5 Dhuray niyay kazil nubepa kedha Yesulpa, 'Itha yoewthaw moeydhayzi kural mina kapu ngoedhalmayl.' Thana thawmadhin zey kula a yoewthaw rugal dhuray, mabaygaw poeybayzimayl Awgadhoepa, koethil zapul.

6 Yesu kedha mulaydhin, 'Kedha kapu zapa wakaythoemoemayg. Mura kapu zapul itha ngitha imiz, wa senabi thonara nanga gasamoene mura bangal noeridhedhe lak urapun kula gimal woenaypa lawnga.'

7 Thana bangal yapu poeybemidhin, 'Ngurpay Mabag, mi thunara bangal? a ngalpa midh paru ngulayg gasamoene senabi thonara nanga gasamoene?'

8 Yesu kedha, 'Ngitha bangal koey poeypiyam a wer goegadhasig bangal ngoelkay mabaygoengu, koey garsar mabaygal bangal ngapa ngithamulpa kedha umamoeypu, "Mina mabayg ngay, Awgadhaw Adhapa Thoemayzinga", a wara kedha umamoeypa, "Thonar amadhan thamiz." Ngitha bangal thanamuniya oesig. 9 Ngitha akan maygi, koewbu yaday bangal ngaru koeyza gasaman. Mabaygal koey kawragigal koeyma silamaypa ubin memayipa. Kedha ngoedhal zapul bangal ngaru aymoeypu, lak moegina wagel nubi gugu ubidh thoeyayzimayngu kuth.'

10 Yesu lak mulaydhin kedha, 'Goegathal bangal kidhakidhan koewbu zapul siparu, a kuyku mabaygal bangal yatharmoeypu, 11 senabi thonara bangal boeradhar koeyma garguy medhedhe, laga lagiya; ayginga zaginga sethabi thonara bangal kikir mangedhe a kobegadh zapul ngapa a akal zapul kakal yakamoeypu dapara gimal. 12 Wagel bangal thabi zapul aymemine, ngitha kulay gasamoeyn a thana ngaru ngitha gegeyadh danal poethaypu, a thana kalanu ngitha yoewthoepa mamayin thanamun kuyku mabaygiya paruya. Wa, thana ngulayg ngitha kunumoeyn, a koew apaw goewaw Kuykulmaypa poeybamoeypu, lawnga zoeyzinoeydhay mabaygoepa poeybamoeypu, kuyk ngitha ngaw puziw mabaygal. 13 Ina ngithamulpa dhadhabuth pudhiz Awgadhaw yoepa yakamoeypa, kedha koey mabaygoepa.

14 'Ngitha koeyma wakay thoemamayginga kotow parunu, ngithamun kotow yangukudupa, 15 kedha zoenguz ngath bangal kasa ngithamulpa poeybaypu yangukudu a ngulayg, kedha ngoedhalnga ngithamun wati igalgoepa koey zageth mulupa moeypa. Wa, thanamun danal poethay

ngithamulpa kasa midh, ngithamun mina yangukudul ngaru kaday sipa, kuyk ngaw danal poethay ngithamulpa.

Mura bangal mabaygan wati ngoenakap gasampu ngithamulpa

¹⁶ 'Ngitha bangal ngithamun apuwan thathin a tukuypan igalgan adhapa yawaymoeypu, a dhuray bangal ngithamulngu uma mathamoeypa.

¹⁷ Mura bangal mabaygan wati ngoenakap gasampu ngithamulpa, minguz kedha ngitha ngaw gamu puziw mabaygal.

¹⁸ 'Kasa kay kedha ngithamun igililmayl ngaru bangal balbayginga, na ngeodhe kedha nge, ngithamulngu urapun yalbupoengu ngithamun kuykungu guythuyaypa lawnga. ¹⁹ Koey ridhanga bangal siparuy ngithamun matha ngoedhagidh sey mepa.

*Abere wati za mangedhe Maygi Lagoenu dhadhal
(Mathayu 24.15-21; Mareko 13.14-19)*

²⁰ 'Ngitha nanga iman koewbu mabaygal amadhan thamemin mura karngur pagamiz Yoerusalemiya, ngitha ngulayg asimoeyn kedha, senabi ipidhadh gegeyadh bangal amadhan aymidhe.

²¹ 'Ngithamun mabaygal ngaya nanga sey Yoewdhayalgaw doegamoenu, ngitha kasa sobaginga padoepa zilmemin seyzi. Ngaya nanga nabi koey goegath Yoerusalemoenu muynu, ngaru sobaginga adhapa, a ngaya nanga adhiya lumadhiya thanamulpa muya uthaypa lawnga nabi koey goegathoepa. ²² Kedha zoenguz kedha setha Minar Poelayzimayl midh nanga, sena bangal kuyku nidhane. Sethabi thonara gasaman wati modhabiya ²³ Awgadhan ngaru bangal koey dharadh mamayine. Mina koey gegeyadh bangal sethabethe goeyginu yoepkazil ngaya nanga maythalgal a moegina mapethalgal! Sena bangal mina koey koerkak badhalnga nubi koey goegathiya bangal gasampu.

²⁴ 'Mabaygal bangal kuyay thurikan mathamoeypu, a dhuray mabaygal kunumoeypu. Thana bangal adhapa yoelpamoeyne, a mura bangal goegath goegathiya thana wanedhe. Wa, Yoerusalema a nanu mabaygal senabi thonara mina goeygeyadh gasamane. Koewbu mabaygal adhaz ngapa koewbupa garwoeydhamoeyne, thana bangal idimoeyne goegath muynu. Ngitha bangal thanamuniya siyara apal kurusipa bangal thanamun kuth.

Nuy bangal Mabaygaw Kazi lak mangedhe

²⁵ 'Wa, senabi thonar bangal nanga amadhan thamidhe mura mabaygan imane senabi ngoedha thoeyay. Daparoenu gimal, goeyga, moelpal a thithuyl bangal mura ngoedhal asimoeyne, a ina apal bangal mura goegathal mina koeyma aka gasamoene malu bubu a bawaw nur, a mabaygaw wakay thoemamay koey garsar. ²⁶ Mabaygal gamul gegeyadh memayipu a mulupa bangal pudhemipu akan, senabi ugay thonara; kuyk thanamulpa kakal kedha senabi wati ngoedha thoeyay bangal aymidhe. Mura daparaw zapul ngadhag asimoeyne. ²⁷ Thana bangal imane Mabaygaw Kazi ngapa ziyanu dhadhal kalmel nungu woenab a poerapar.

²⁸ 'Senabi thonara bangal aymidhe ngitha balbayginga kaday nithaman, parul balbayginga kadaypa thayamoeyne, kuyk sena ngithamun gudaz puydhay thonar amadhan thamiz.'

*Wara puy dhani midh nanga, nanu kayn malguy adhay midh nanga
(Mathayu 24.32-35; Mareko 13.28-31)*

²⁹ Sew kalanu Yesu nuydh adha min tidar thanamulpa kedha, 'Ngitha imaw senaw puy nel dhani, a matha kedha setha dhuray puy; ³⁰ thana nanga kayn nikil guythuyamoeyn a kalanu maludh gam asin nisal, ngi ngulayg asin kedha, naygay thonar amadhan. ³¹ Matha kedha ngitha bangal nanga imane sethabi koey thonaral, ngitha bangal ngulayg asimoeyne kedha, Awgadhaw Basalaya amadhan thamiz, a nungu kupay zageth.

³² 'Ngay ngithamulpa balbayginga muliz kedha, dhuray nabi maykuyku mabaygan bangal imane, thana bangal igililmayl, senabi thonara. ³³ Daparaw zapul bangal a matha kedha ina apal, ngaru bangal muwasine, kasa kay kedha ngaw ya bangal matha meparu.'

Ngalpa mura koerawaygal senabi thonarngu

³⁴ 'Ngitha koey poeypiyam bangal, ngithamun ngoenakapoengu mura nabi apaw goewaw pawaya oesile. Matha kedha koeyma gurukun woenig, a koewbadh wakasig thabi apaw goewaw mura goeygiw buwayl thoeyayl midh paru nanga. Ngithamun igililmayl kedha ngoedhalmayl nanga senabi goeyga ngithamulpa gumi mangedhe, ngoedhe poethe midh nanga uruypa.

³⁵ 'Wa, senabi goeyga bangal mura nubi apaw goewaw mabaygoepa aymidhe. ³⁶ Wati za koeyza bangal kaday tharidhe. Ngitha ngaru koey poeypiyam, a thoeythu pagemipu mura thonara, senabi thonarngu ngithamulngu idimoeyle. Matha ngoedhagidh kedha, ngitha bangal mina ridh palimoeyn, ngithamulpa kadaypa moeypa Mabaygaw Kazinu parunu senabi goeyginu.'

Yesun moeygoepa goeygil

³⁷ Yesu mura goeyginu ngurpamoeypa koey yoewthaw boeradharanu muynu, a mura kubilu nuy mer padoenu gimal, nel Olibaw Pad. ³⁸ Matha kedha mura baythanga mabaygal sobaginga garwoeydhamoeypu nungu ngurpaypa koerngaypa yoewthanu muynu.

22

Yudhan imul pathan Yesuniya

(Mathayu 26.1-5; Mareko 14.1-2; Yoewane 11.45-53)

¹ Thanamun yoewthaw koey thonara amadhan thamayidhin, thana matha yistagi thoewa ay purthaypu. Nuy senabi za kedha thoeraypu kaludhay thonar, Awgadhaw mak mabaygaw lagiya pasa gudanu kulkal ngalagiya nanga, thana Awgadhaw mabaygal. ² Thana kuyku misnarel a sabiw ngurpay mabaygal, thanamun ubi thana Yesun gumi gasaman umapa, thana aka gasamoedhin nubepa zangu aymoeyle mabaygaw parunu.

³ Kalanu Sathana muy yoewthaydhin Yoewdhaniya. Nuy Keriyothoelayg, wara urapun Yesun mabayg, nungu toewalob niyay kazingu. ⁴ Yudha uzaraydhin a mulaydhin Kuyku misnarepa a yoewthaw danal poethay kuykupa, nuydh bangal Yesuniya midh bangal imul pathane thanamulpa.

⁵ Thanamulpa koey ubilnga a thana nuyn bokadhza ya wadhadin.

⁶ Wa, nuy asin, kalanu nuy koeyma nuthay kapu buthapa Yesulpa thanamulpa maypa kasa gumi mabaygoepa.

Yesun kalmel thanamuniya Moeygoepa Aygud

(Mathayu 26.17-25; Mareko 14.12-21; Yoewane 13.17-33)

⁷ Wa, thana koey goeyga gasaman, yistagi kunaw aygudoepa, a kalmel kaludhay mamuyll mathamoeyn yaynanab mura lagiya, eso Awgadhoepa.

⁸ Kalanu Yesu wayamoedhin Petheru a Yoewane, ya kedha mulaydhin, 'Uzarmariw, a buth pathaw Kaludhay Ay ngalpalpa purthaypa.'

⁹ Palay kuniya nubepa kedha mulemin, 'Nginu ubi ngalaga kay buth pathaypa.'

¹⁰ Nuy kedha muliz, 'Ngipel kay na koey goegath muynu gasampa, ngipeniya kay mabayg, garkaz mangepa. Nubiya kay ngukiw za meparuy ngukilnga. Asimariw kay nubiya, a muy uthemariw nubiya. ¹¹ Mulemariw kay lagaw thathipa kedha, "Ngalpan Ngurpay Mabayan yaday wayaman ngibepa kedha, 'Aygudaw lag ngalaga, ngay a ngaw niyay kaziw ngoey-mulpa Kaludhay Aypa gasamoeypa'." ¹² Nuydh kay nungu gethan yadu palgawpa aygudaw lag kapu koey gudalnga gimal kathaygoenu, mura nanu zapul si nabiya muynu sew kay buth pathane.'

¹³ Wa, palay uzarmoedhin. Mangemidhin nanga palay imaydhin mina mura zapul balbayginga kedha, nuy Yesu nanga palamulpa midh mulaydhin. Kalanu palay aygudaw zapul mura buth pathamoeydhin Kaludhay Aypa.

¹⁴ Wa, nan nanga thonar amadhan thamayidhin, nuy apa thanuraydhin nungu niyay kaziya kalmel lawlowya. ¹⁵ Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, 'Ina ngaw koey ubilnga kedha, wagel kay ngaw kikir, ngay ngaru kulay nubi Kaludhay Ay purthar ngithamuniya kalmel. ¹⁶ Ina kedha zoenguz ngayapa koey ubilnga, ina ngaw moeygoepa buth ngayapa ngithamuniya kalmel nubi ay purthar, kurusipa nubi za mina kuyku nidhane Awgadhaw Basalayanu muynu.'

¹⁷ Kalanu nuydh lak kedha, umal ngukiw kap madhin a eso poeybaydhin Awgadhoepa. Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, 'In, mar a ngithamuniya dhadhiya dhadh maypa. ¹⁸ Ngay ngithamulpa kedha, koezi pawpa ngayapa lak woenipa lawnga nabi puy koewsaw ngukipa, kurusipa Awgadhaw Basalaya bangal mangedhe.'

¹⁹ Kalanu Yesu nuydh madhin nan yistagi bred yoewdhadhin eso Awgadhoepa, kalanu nuydh nan dhadhiya patidhadhin thanamulpa, nungu niyay kazipa. Nuy kedha thanamulpa, 'Ina ngaw gamu ngath ngithamulpa poeyban. Ngitha nubi za bangal aymparuy ngayapa ngoenanu maypa.'

²⁰ Senabi aygudaw kal nuydh matha kedha ngoedhalnga umal ngukiw kap gasamadhan, yoewdhadhin eso Awgadhoepa, a kalanu thanamulpa madhin nuyn kap, a thanamulpa kedha mulaydhin, 'In nubi kap matha kedha kayn yawoedhayzinga ngithamulpa, ngaw kulka ngithamulpa pay yoewdhayzinga.'

²¹ Kalanu nuy lak mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ina bangal kuyku nidhane kedha, urapu mabayg ngithamulngu nuydh kedha thonar ngay-biya kalmel aydu purthar, kasa kay kedha nuydh bangal ngoena guda arane mabaygoepa. ²² Ina mina yangukudu kedha, Mabaygaw Kazi ngaru uma mathamoene matha kedha Awgadhaw mulayzinga midh nanga, kasa kay kedha mabaygan ngadh nanga ngoena guda arane, nungu kuth bangal ngaru adhapudhay gegeyadh.' ²³ Thana kidhakidhan kedha yapu poeybepa, thanamulngu ngadh kay ayimpa nubi za.

Thanamulngu nga adhapudhay mabayg

²⁴ Kalanu thana niyay kazil kidhakidhan ya pathukamoeyr kedha, thanamulngu nga nanga adhapudhay.

²⁵ Yesu karngemidhin a thanamulpa kedha mulaydhin, 'Nubi apaw goewaw mopakuykul mura koey goegathaw, thana thanamun pawanu

nipa mura thanamun mabaygiya gimiyaya, a mabaygal ngulayg kedha ngoedhal mopakuyk kedha thoeraypu, ibupuydhay mabayg.

²⁶ 'Kasa kay kedha ngitha kedha pawanu niyayg. Matha ngoedhagidh kedha ngithamulngu nga nanga adhapudhay nungu igililmay pawa ngaru mina kayn mabaygaw pawa midh nanga. Ngithamun kuyku mabayg nuy ngaru kedha nge, zagethaw kaz midh nanga. ²⁷ Ngithamulpa midh, wara mabayg nanga nuydh aydu purthan a wara nuydh aydu poeyban a danal poethay ayman nubepa. Palbi ukasar mabaygoengu adhapudhay mabayg nuy nga purthayzi mabayg, lawnga mabaygan ngadh nanga nubepa aydu poeyban a danal poethay ayman? Wa, ngitha ngulaygal kedha, mabaygal kedha umepu, ayngu purthayzi mabayg ngaru adhapudhay, kasa kay kedha ngay in ngithamuniya ngay ngoedhe kedha senawbi zagethaw kaz ngadh nanga danal poethay ayman. ²⁸ A ngithamulpa kedha, ngitha ngaybiya puzimoeyrngu mura thonara, matha kedha ngaw nuthaynu. Thonar koey bedhalnga.

²⁹ 'Ngaw Thathi nuydh ngayapa kupay poeyban mopakuyku zagethoepa aymoeypa, a ngay matha kedha ngithamulpa ya woedhaypa kupayl. ³⁰ Ngaw Basalayanu muynu nanga ngitha ngaru bangal kalmel aydu purthane ngaw lawlowya a ngitha mura yaynanob kupay niyay lagalgal Isoereylgaw mabaygaw toewalob buway kuykul, minamay zagethoepa aymoeypa thanamulpa.'

Yesu kulay yakamaydhin Petherun gud thadhay yangukudu (Mathayu 26.31-35; Mareko 14.27-31; Yoewane 13.36-38)

³¹ 'Simona, Simona ngayapa kurusipagi, Sathana gudoepa thoerayngu ngithamulpa nuthaypa, kedha ngoedhalnga ngoedhe kunaw kapu nanga apaw lagaw zagethaw mabaygan adha ngulamoeyn noerangu.

³² 'Kasa kay kedha ngath thoeythu poegay aymarngu ngibepa kedha, nginu mina yoepathamoeyle idimoeyle. Kurusipa ngidh lak ngayapa buwayl thoeyaypa. Wa senawbi thonara ngidh ngaru ridha palan nginu tukuy paw mina yoepathaman.'

³³ Petheru kuniya mulaydhin Yesulpa kedha, 'Ngayapa ngibepa kasa woenaypa lawnga, kasa midh thana ngin kunumay lagoenu thayan lawnga uma mathaman, wa thana ngoena lak kedha mathaman.'

³⁴ Yesu kedha kuniya mulaydhin Petherulpa, 'Kame, ngay ngibepa kedha, lawnga! Kaybaw kubilu, wigel kay garkaz pawl poeybepa, ngi kay kulay thoeri thonaralnga ngawngu koerawayg kudun tharepa.'

Yabugudaw rugal thanamulpa niyay kazipa

³⁵ Kalanu Yesu wara yangukudu mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngitha ngoenanu mamayipa kedha, kulay thonar nanga ngath ngitha adhapa woeyamoeydhin zagethoepa, ngitha senawbi thonara wara rugagigal; bokadhzoenging zapugigal, yanagigal, wara azaz sanoegigal, kasa kay kedha ngithamun igililinga matha ngoedhagidh sethabi thonara a?'

Thana kuniya, 'Wa, ngoeymun igililinga sethabi thonara mura balbayginga.'

³⁶ Kalanu nuy kedha yangukudu poeybaydhin thanamulpa, 'Wa, kulay balbayginga, kasa kay kedha ina thonar wardh, ngithamulngu nga nanga bokadhzangu za lawnga yana nuydh ngaru nubiya oengaw. A ngithamulngu nga nanga kuyay thurikoegig nuydh ngaru nungu koey sodh yoewdhan bokadhzapupa, a nungu geth thurikoepa barpudaypa. ³⁷ Maygi Thusinu Minar Poelayzinga ngoena yakamaypa kedha, "Mabaygal nuynd madhin wati mabaygiya kalmel." Wa, in nubi minar poelayzi yangukudu ngaru bangal kuyku nidhane ngaw doegamuya.'

38 Thana nubepa kuniya mulaydhin kedha, 'Kuykulnga, ukasar kuyay thurik ipal ngalpaniya.'

Nuy kedha, 'Wa, kasa kedha woenaypa.'

*Yesu thoeythu poegaydhin Olibaw Padoenu
(Mathayu 26.36-46; Mareko 14.32-42)*

39 Kalanu Yesu wanadhin koey goegath, Olibaw Padoepa nuy miyaydhin, nubiya kalmel nungu niyay kazil. Kedha waza nungu mura goeygiw apa niyay lag. 40 Gasamadhin nanga, senawbi lag nuy thanamulpa kedha mulaydhin, 'Ngitha thoeythu poegay aymoeziw ngithamulngu karum poelayle.'

41 Kalanu nuy thanamulngu moegina sig thamadhin. Nuy kulun pasinoeydhin a thoeythu pagaydhin kedha, 42 'Thathi, in gar nubi zageth ngoedhe kedha koey sisaberal ngukiw kap ngayapa woenipa. Ina nanga sike ngibepa matha ngoedhagidh adhapa mar ina nabi adhapudhay kikiriw mapu ngawngu, kasa kay kedha ina nginu ubilnga kuyku nidhaypa, ngaw ubilnga lawnga.'

43 Senawbi thonara daparaw angela nubepa yakamoeydhin a nungu ngoenakap lak ridh paladhin. 44 Nuydh lak koey magawlnga thoeythu pagaydhin a nungu ngoenakap kikir mina koeyza. Nungu mag kasa koeyza ngoedhe kulkaw sulay poewthangu mulupa pudhaydhin boeradharoepa.

45 Kalanu nuy kaday tharaydhin a kuniya miyaydhin nungu niyay kazipa, imaypa thana uthuy kuyk thanamun koerkak badh mura goegadh paladhin thana. 46 Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, 'Ngitha mingi uthuy poeydhanu? Dan palemiw, kaday tharemiw, yoewdemiziw nuthayl zapungu ngithamulngu karum poelayle.'

*Yudha mangiz nubiya kalmel koewbu mabaygal
(Mathayu 26.47-56; Mareko 14.43-50; Yoewane 18.3-11)*

47 Yesun yangu dhadhal koey garsar mabaygal mangemidhin, Yudha wara nungu niyay kazi thana ngapa yoelpamoeydhin. Nuy ngapa Yesulpa nubepa gud thapamoeypa.

48 Yesu nubepa kedha mulaydhin, 'Yudha! Ngidh mipa ngapa gud thapamoeypa, Mabaygaw Kazipa guda arane?'

49 Yesun mabaygal nanga imadhin kedha, zapul midh paru nanga, thana nubepa kedha yapupoeybaydhin, 'Kuykulnga, ngoey midh, koewbu ayimpa ngoeymun kuyay thurikan?' 50 A wara thanamulngu nuydh nungu kuyay thurikan adhapa pardhadhin a woeremadhin koey misnarew zagethaw mabaygiya, adhapa pathadhin nungu getha doegam kawra.

51 Yesu kedha mulaydhin, 'Kedha lak aymayg.' Kalanu nuydh gethan gasamoedhin nungu kawraw poethayzi mabaygaw kawra, a nuyin kuyku nidhadhin. 52 Nuy thanamulpa buwayl thayadhin, kuyku misnarel, a koey yoewthaw kunumaynbaygal, a koey mabaygal. Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, 'Ngitha mipa ngapa, kuyay thurikalgal a gabagabagal ngayapa gasamaypa? Ngay koerngaygi mabayg sabingu adhiya ulaypa lawnga. 53 Ngay mura goeyginu senaw koey yoewthanu, ngath ngurpay aymarngu ngithamulpa amadhan, kasa kay kedha ngitha nuthayingga ngayapa gasamaypa. Ina nubi zageth ngithamun kedha ngoedhalnga, ngitha ngaru ngapa nungu inuraw mopakuykulmay thonarnu.'

Petheru nuy gud thadhaydin Yesulngu

(Mathayu 26.57-58,69-75; Mareko 14.53-54,66-72; Yoewane 18.12-18,25-

⁵⁴ Thana nuyn gasamoedhin a yoelpamoeydhin nungu kuyku misnariw lagoepa. Petheru nuy sigal woelmay Yesun wigel uzaraydhin. ⁵⁵ Kulaw pangu muynu thana zagethaw mabaygal gamu woeydhadhin muy a ngapa muypa garwoeydhamoeydhin apa nithamoedhin, a Petheru thanamuniya kalmel thanuraydhin. ⁵⁶ Urapun zagethaw yoepkaz mopakuyku misnariw, nadh Petheru imadhin si, kuyk muyngu buya. Na wadhe thulu nagaydhin nubepa a kedha mulaydhin, 'Nubi mabayg nuy kulay sey senawbi yatharayzi mabaygiya kalmel.'

⁵⁷ Kasa kay kedha Petheru gud thadhaydhin kedha, 'Kake! Ngay nungungu koerawayg.'

⁵⁸ Wigel kay moegina dhadhabuth, wara mabaygan nuyn imadhin a kedha mulaydhin, 'Ngi lak kedha senawbi doegam mabayg.'

Kasa kay kedha Petheru kuniya mulaydhin, 'Kame! Ngay kedha doegam mabayg lawnga!'

⁵⁹ Wigel kay moegina dhadhabuth urapun awa sikedh, wara mabayg nuy koey dharadh mulaydhin kedha, 'In ngalpalpa kakal! In nubi mabayg nuy ngaru sethabet mabaygoengu, kuyk nuy lak kedha Galilayaw mabayg.'

⁶⁰ Petheru kuniya mulaydhin, 'Kame, ngay koerawayg kedha ngi ngabiya mulepa.' Nungu yanu matha dhadhal kalakala poeybaydhin.

⁶¹ Mina senabi thonara, Kuykulnga buwayl thoeyadhin a wadhe thulu nagaydhin Petherulpa. Nuy Petheru ngoenanu mamayidhin Yesu midh nanga mulaydhin nubepa kedha, 'Wigel kay kalakala poeybepa, ngi kay kulay mina sobaginga ngawngu gud thadhapa thoeri thonaralinga.' ⁶² Nuy adhapadhaydhin a nungu kasa may mina koeyza.

Romaniw koewbu mabaygan giwn soelmadhin a gethan mathamadhin Nuyn

⁶³ Yesun kunumaynbaygal matha giwn soelmaydhin a gethan mathamadhin nuyn. ⁶⁴ Thana dhoemawak yatharadhin nungu purkiya, kalanu kobegadh mabaygal thanamulngu mathamadhin nuyn a nubepa kedha mulaydhin, 'Ngi peropetha a, ngi ngoeymulpa muli kedha, ngadh ngin mathaman a?' ⁶⁵ Thana lak koey garsar giwn soelmay yangukudul nubepa mulemidhin.

Yesu mura yoewthaw koey mabaygiya parunu (Mathayu 26.59-66; Mareko 14.55-64; Yoewane 18.19-24)

⁶⁶ Baythaynga na goeyga nanga, thana yoewthaw koey thathil kawnselaw, matha kedha kuyku misnaren a sabiw ngurpay mabaygal kalmel garwoeydhamoeydhin, a nuyn Yesun thanamuniya parunu thayaydhin. ⁶⁷ Thana nubepa kedha mulaydhin, 'Ngi nanga Keriso Awgadhaw Adhapa Thoemayzig, wa ngoeymulpa muli.'

Yesu thanamulpa kedha kuniya mulaydhin, 'Ngay nay ngithamulpa muliz nay, ngitha ngaru ngoena mina yapathoemayginga, ⁶⁸ A matha kedha ngay nay ngithamulpa wara yapu poeybayzi yangukudu maypa nay ngithamulpa ngayapa kuniya ya mulaypa lawnga, ⁶⁹ kasa kay kedha koezi pawpa Mabaygaw Kazi bangal apa thanuridhe adhapudhay Awgadhaw getha doegam gethanu.'

⁷⁰ Thana mura yapu poeybemidhin kedha, 'Nginu aykap miyay, ngi Awgadhaw Mina Kazi a?'

Nuy kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Ngithamun yangukudu balbayginga.'

⁷¹ Thana kedha, 'E! Ina mina kakal, nungu abere wati yangukudu, ngalpalpa wara mabaygoepa lumaypa lawnga nubi zapa yadu poelgaypa kotoenu, kuyk ngalpa mura kawran karnagemin nungu ya!'

23

Yesu Pilathoniya parunu

(Mathayu 27.1-2, 11-14; Mareko 15.1-5; Yoewane 18.28-38)

¹ Mura sethabi mabaygal thana kaday nithamoedhin, yoelpadhin Yesun Pilatholpa. ² Thana kuyk aymoedhin yaday Pilatholpa, Yesulpa kuniya ngurpu woeydhadhin kedha, nuy ngoelkay mabayg. Thana kedha mulemidhin, 'Ngoey nuyn iman, nuydh adhapa pathamoeypa mabaygal mina yabugudoengu, mura thabi goegathoengu kawragi yabugudoepa. Nuydh mabaygal lawnga mamayipu bokadhzoengu modhabiya maythayle Romaniw kuyku mabaygoepa. A nungu kasa yangukudu kedha, nuy nungu geth Awgadhaw Adhapa Thamayzig, ngoedhe kedha nuy nungunguz nuy Kuykulnga.'

³ Nuy kalanu kay muliz Pilatho, nubepa Yesulpa kedha, 'Ngi Mina Yoewdhayalgaw Kuykulnga a?'

Yesu kuniya kedha mulaydhin, 'Wa, nginu yangukudu moegina balbayginga.'

⁴ Pilatho kalanu kuyku misnarepa, a matha kedha mura mabaygoepa mulaydhin kedha, 'Ngath wara za gegeyadh nubiya imayinga ngayapa nubepa zoeyzinoeydhaypa.'

⁵ Kasa kay kedha thana ngaru koey puridharalnga umamoeyr, 'Lawnga, nuydh ngaru mabaygal ya palimoeypa, nuy mina koey yaday mabayg. Nuydh senabi ya Galilayloenu kuyk aymoeydhin, ngapa mura Yoewdhaya, kurusipa ngapa ina.'

⁶ Pilatho na senabi ya gasamoedhin, nuy kedha yapu poeybadhin, 'In nubi mabayg Galilayaw mabayg a?' ⁷ Wa, nuydh na gasaman kedha, Yesu Galilayaw mabayg, nuydh ngeonanu madhin Erodhan. Nuy Erodh senabi thoepiw kuyk, a nuy senawbi thonar Yoerusalemoenu muynu. Pilathon wayadhin Yesun nubepa Erodhalpa.

⁸ Erodhan senabi thonara koey ubi Yesulpa imaypa; nuydh kasa yaday karnagemipu a nungu ubi koeyza purkaw imaypa, kurusipa nuydh nuyn imadhin. Nungu ubi kedha, Yesu nuydh ayman nungu parunu koey zageth.

⁹ Erodhan yapa yapu poeybay koey garsar Yesulpa, kasa kay kedha nuy kuniya ngaru yagig.

¹⁰ Thana Yoewthaw kuyku misnarel a ngurpay sabiw mabaygal, thana senabi thonara koey puridharalnga yapu poeybaypa a ngurpu woeydhar Yesulpa.

¹¹ Nuy Erodh a nungu koewbu mabaygal thana nuyn mulupa thayan Yesun; thana nuyn kupay mabaygaw rugan ubamar kedha, nungu zageth mulupa thayar a giwn soelmar. Kalanu nuyn kedha rugalayg kuniya wayan Pilatholpa. ¹² Pilatho a Erodh palay kulay wati igalayg kazi; senabi goeyginu palay mina igalayg kazi aymoemoedhin.

Thana Yesulpa kuth tharan

(Mathayu 27.15-26; Mareko 15.6-15; Yoewane 18.39—19.16)

¹³ Pilatho nuydh lak garwoeydhamoeydhin, kuyku misnarel, a kuyku mabaygal a matha kedha mura mabaygal.

¹⁴ Nuy kedha thanamulpa, 'Ngitha nuyn ngapa ngayapa manu zoeyzinoeydhaypa. Ngithamun kedha, nuydh mabaygal adhapa pathamoeypa

kawragi yabugudoepa. Ngath nuyn zoeyzinoeydhiz ngithamuniya parunu, kasa kay kedha zaginga. Ngath gegeyadh imayinginga, ngitha ngayapa midh nanga umamoeyrngru. ¹⁵ A ngalpalpa kakal kedha, Erodh nuyn kuniya wayan ngayapa, nuydh lak kedha nubiya gegeyadh muynu imayinginga. Na kakal sena kedha nubepa nubepa umapa gasamaypa lawnga, ¹⁶ ngath kay nuyn koewbu mabaygoepa poelngipa maypa, wigel kay pa woeyaypa.*

¹⁸ Mura sethabi mabaygal wal tidun kedha, 'Lawnga, nuyn mathamaw. Ngidh wara mabayg pa wayar ngoeymulpa, Barabasan.' ¹⁹ Barabas nuy sey muynu kunumay lagoenu, minguz kedha nuy koey kawragil mabayg, wara thonara nuy koey silamaynu muynu Yoerusalemoenu, a wara mabayg nuydh uma mathamoedhin.

²⁰ Pilathon ubi kedha, nuydh nuyn kasa kuniya wayan Yesun. Nuy lak yoewdhiz mabaygoepa, ²¹ kasa kay kedha thana wal tiduman kuniya nubepa kedha, 'Sathawro puydhaw nuyn! Sathawro puydhaw nuyn!'

²² Nuy Pilatho thoeri thonaralnga thanamulpa kuniya kedha muliz, 'Miyay za gegeyadh nungu? Ngath nubiya muynu koey kawrag imayinginga, nubepa uma mathamoeypa lawnga. Ngath kay nuyn poelngi mabaygoepa maypa, poelngiw kalanu nuyn pa woeyaypa.'

²³ Kasa thana ngaru koey gimiyaw wal memayir kedha, 'Nuyn ngaru sathawro puydhaw.' Kurusipa kutanu thanamun ubilnga gasaman, kuyk thana midh na wal tidumar.

²⁴ Kurusipa Pilatho thanamun ubilnga aymoeydhin Yesulpa. ²⁵ Nuydh kunumay lagoengu gud wayan wara mabayg thanamun ubilnga. Nuy ya poelay mabayg a nuy mabaygaw mathamoeyzig. A nuydh nuyn Yesun poeybadhin thanamulpa, nubepa zapa aymoeypa thanamun ubilnga midh.

Yesun sathawronu puydhadhin

(Mathayu 27.32-44; Mareko 15.21-32; Yoewane 19.17-27)

²⁶ Thana nanga Yesun adhapa yoelpadhin nanga, thana wara mabayg imadhin, nel Simona, nuy Sayrinaw mabayg. Nuy goegathoepa ngapa woelmay bupangu. Thana nuyn Simonan gasamoedhin a sathawropa oengaypa madhin Yesuniya wigel. ²⁷ Mabayg mina koey garsar Yesuniya wigel ngapa tadir. Dhuray yoepkazil thanamun koerkak badh, thanamun may mar nubepa.

²⁸ Nuy thanamulpa buwayl thayadhin a kedha mulaydhin, 'Ngitha kow Yoerusalemaw yoepkazil, ngitha ngayapa may mar maygi. Matha ngoedhagidh kedha, ngitha ngithamulpa may maypa, a ngithamun kazipa.'

²⁹ Nuydh thanamulpa thonar tidaypa kedha, 'Senabi thonar bangal mangedhe, ngithamulpa bangal koey mapunga, a ngithamun koerkak badh bangal senabi thonara mina koezya, ngithamun kazipa. Ngitha bangal kedha umepu, "Moegina balbayginga thanamulpa ngaya nanga kazigigal, setha ngaya nanga susun poeybayginga."

³⁰ 'Senabi thonara nanga mabaygal bangal kedha mulemine padoepa, "Pad, ngi ngoeymuniya pudhi; pad ngidh ngoeymun mura aban, mura koey wati zoengu." ³¹ Kedha thonara nanga ngalpan igilaw sakar moegina balbayginga, na ngoedhe puy kapu maludh gamulnga, kasa kay kedha thana kuyku mabaygal ngaru nubi wati pawa ayimpa. Wigel kay puy nanga mura poelal asin, mabaygal bangal midh wati pawa aymoene?'

* **23:16** Dhuray kulkebaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha 17. Thanamun koey pawa kedha, mura Kaludhay Ayngu thonara nanga, Pilatho ngaru mabaygaw ubilnga kunumayzi mabayg pa wayan.

³² Wa, thana nuyn yoelpadhin mabaygaw mathamayzi lagoepa. Thana lak ukasar koey kawragil mabayg gasamoedhin, yoelpamoedhin senabi lagoepa, lag nel Golgotha.[†] ³³ Thana gasamoedhin senawbi lag, thana nuyn sathawro puydhadhin, a sepal ukasar kawragi mabayg wara nungu getha doegamoenu a wara nungu boedha doegamunu puydhadhin.

³⁴ Yesu nungu Thathipa yoewdhadhin kedha, 'Ngaw Thathi, ngidh thana gud wayar thanamun ipidhadh gegeyadh, kedha zoenguz kedha thana koerawaygal thana midh nanga memayipa.' Wa, senabi thonara thana days thayar imaypa kedha thanamulngu ngadh gasampa nungu gamungu rugal.

³⁵ Mabaygal ngaya nanga nuyn milal yawayar, a thana koey mabaygal nuyn mulamoey kedha, 'Nuydh wara mabaygal balbay tidamoeydhin ngalpa kay imane nuy midh, nuydh nungu geth igil paliz a, nuy nanga Awgadhaw Adhapa Thamayzinga Keriso?' ³⁶ Thana koewbu mabaygal lak nuyn giwn soelmaypa. Thana nubepa madhin sisaberal nguki.

³⁷ Thana kedha umamoeyr, 'Ngi nanga sike Yoewdhayaw Mopakuyk ngi ngingu geth igil pali.'

³⁸ Nubiya gimiya kedha poelayzinga, 'Ina Yesu, Yoewdhayalgaw Mopakuyk.'

³⁹ Wara urapun nubiya pasinu mabayg puzir nuy wati zoengu ay-moeyzig. Nuydh lak kedha nuyn giw soelmar. Nuy kedha, 'Ngi nanga sike mina Awgadhaw seysithamoeyzi mabayg, ngi ngingu geth igil pali a matha kedha ngalbe.'

⁴⁰ Nuy wara doegam satharawnu puzi mabayg, nuydh nuyn gud wadhan kedha, 'Ngi mingu apapudhayginga Awgadhoepea? Ngalkan kuth urapun, ⁴¹ kasa kay kedha ngoeba mina kedha gegeyadh, nuy lawnga, nuydh za gegeyadh aymayginga.'

⁴² Kalanu nuy Yesulpa buwayl thayadhin a mulaydhin kedha, 'Yesu, ngidh gar ngoena ngoenanu mayparuy, ngidh nanga bangal ngingu Basalaya gasamoene?'

⁴³ Yesu nubepa buwayal thayadhin a mulaydhin kedha, 'Ngay ngibepa mina ya muliz, ina nabi goeyginu, ngi kay ngaybiya kalmel mina kapu lagoenu.'

Yesun umaw thonara

(Mathayu 27.45-56; Mareko 15.33-41; Yoewane 19.28-30)

⁴⁴ Ina waza dhadha goeyga, a urapun kedha senabi lagoenu mura inur pudhaydhin kurusipa thoeri klok. ⁴⁵ Wa, goeyga senabi thonara zurug asidhin a koey yoewthanu wulaw dhoemawak nanu geth pakadamoeyd-hin.

⁴⁶ Yesu senawbi thonara gimaw gudiya wal miyaydhin, 'Ngaw Thathi, ngath ngaw mari ngingu gethanu wanan.' Kalanu nuydh moeygoepa gub uthiz.

⁴⁷ Thanamun Romaniw koewbu kuyk, nuydh nungu purkan imadhin mura sethabi zapul, kalanu nuydh Awgadh thawmadhin kedha, 'In nubi mabayg nuy ngaru mina mabayg.'

⁴⁸ Mabaygal mura setha ngaya nanga si ngapa imaypa, thana kalanu imadhin senawbi ngoedha thoeyay, a thana lagoepa kuniya tidaydhin thanamun wakay thoemamay koey garsar a thanamun kabu mathamoeyr koerkak badhan. ⁴⁹ Mura setha ngaya nanga Yesulngu ngulaygal, a matha setha dhuray yoepkazil Galilayoengu nanga ngapa Yesuniya wagel asimoydhin, thana moegina sigal siyamoyr, a thana yawaymoeyr.

[†] 23:32 *Golgotha*: muynu aykap kedha, Sibuy Lag.

*Yesun gamu sakaynu wanaydhin**(Mathayu 27.57-61; Mareko 15.42-47; Yoewane 19.38-42)*

⁵⁰ Wara mabayg thanamuniya Yoewsepa, nuy lak koey yoewthaw kupay mabayg, a nungu ngara pudhamay mina balbayginga. ⁵¹ Midh thonara nanga thana koey yoewthaw kupay mabaygal garwoeydhamoeydhin Yesulpa zoeyzi noeydhaypa, nuy Yoewsepa thanamuniya kalmel mayginga. Nuydh thanamun zagethaya oesinginga. Nungu geth niyay lag Aramathiya Yoewdhayanu. Nuy kapu akasi mabayg a nuydh ugadhin Awgadhaw Basalaya. ⁵² Nuy sepa Pilatholpa yapu poeybaydhin Yesun gamupa.

⁵³ Kalanu nuydh nungu gamu mulupa madhin sathawrowngu, a pepe dhoemawakun nuradhin, a kayn kulaw sakaynu muynu wanadhin, na kayn anarayzinga, wara gamu senabi sakaynu wanayginga. ⁵⁴ Nuydh kasa sobaginga zageth aymoedhin, ina thanamun butha poethay goeyga, thanamun sabadh mina amadhan thamaydhin. ⁵⁵ Sethabi yoepkazil ngaya nanga Yesuniya wagel uzaraydhin Galilayoengu, thana Yoewsepaniya wagel asimoeydhin kulaw sakaypa imaypa, a nungu gamu midh madhin nanga.

⁵⁶ Kalanu thana kuniya lagoepa tidemidhin. Mura kapu ganul zapul, gamu pini wakasul buth pathamoeydhin, kasa kay kedha thana ngoena pudhaydhin sabadhoenu thanamun koey sabi midh nanga.

24*Yesu kaday thariz**(Mathayu 28.1-10; Mareko 16.1-8; Yoewane 20.1-10)*

¹ Wa, ina wikiw kuykuyam goeyga nanga, thana lak zageth ayman sethabi yoepkazil. ² Thana nanga ngabunan thana imadhin kula adhapa moeyzinga, sizi sakay gudoengu. ³ Kalanu muy uthemidhin, kasa kay kedha muynu thana gamu imayginga, Kuykulnga, Yesu matha lawnga muynu.

⁴ Thana nanga sethabi wakay thoemamaynu memayir. Nag! Ukasar mabayg mangemoeman, palamun rugal poenipoenidh koethilmayl. Thana imamoen palay pasinu siyamar. ⁵ Thana yoepkazil parul boeradharoepa mulupa thayan, kedha zoenguz kedha thana akan. Palay garkaz kedha mulemoeman thanamulpa, 'Ngitha mipa ngapa igil mabaygoepa lumaypa, uma mabaygaw niyay lagoepa. ⁶ Nuy koezi matha lawnga. Nuy muwasin kaday tharema! Ngoenanu mayparu nungu kulay ngurpay ngithamulpa, nuy nanga sey ngithamuniya Galilayoenu muynu. Nuy kedha mulaydhin, ⁷ "Mabaygaw Kazi ngaru bangal wati pawaw mabaygaw gethoepa poeybane, nubepa sathawro puydhaypa, a thoeri goeygiw kalanu nuy bangal lak kaday tharidhe."

⁸ Wa, thana nanga karngemidhin thana lak wakay thayamidhin nungu kulay goeygiw ngurpay thanamulpa. ⁹ Thana nanga kuniya tidemidhin sakayngu, thana mura umadhin leben niyay kazipa, a matha kedha dhuray mabaygal thanamuniya pasinu. ¹⁰ Moebaziw mabaygal, thanamun nelay kedha, Mariya nanu goegath Magdala, a Zowana, a wara Mariya Zemesan apu, a dhuray yoepkazil thanamuniya kalmel.

¹¹ Thana niyay kazil thanamulpa yoepkazipa mina yoepathamayginga, thanamun yangukudul ngoedhe ngadhoenginga. ¹² Imaypa nuy Petheru tari zoelmaydhin sakaypa. Nuy balbayg pudhaydhin muynu sakaynu. Nuydh imadhin matha yatharayzi dhoemawakul muynu mamayir, lak

wara zaginga pasinu. Nuy kuniya tidaydhin sizi; nuydh ngoenanu madhin kedha, zapul midh paru muynu nanga.

*Ukasar niyay kaz Yesun imadhin yabugudoenu
(Mareko 16.12-13)*

¹³ Senabi goeyginu ukasar Yesun zagethaw mabayg uzarmoedhin wara mudhaw lagoepa nel Emayoes. Na leben kilomita sike Yoerusalemoengu.

¹⁴ Palay nanga woelmemar; palay sepalbi yadu umemar; sena miza nanga aymoedhin nubepa Yesulpa. ¹⁵ Senabi yangu thonara nuy Yesu palamulpa koeyma gamupa thamaydhin, a nuy kalmel puzir palamuniya. ¹⁶ Kasa kay kedha palamun purka bibiringinga, nubepa ngurpaypa koey zageth.

¹⁷ Nuy yapu poeybadhin palamulpa kedha, 'Ngipel mi yadu kalmel umempa, ngipel nanga woelmempa?' Palay taremoeman, palay palamun paru mulpa thayamoeman koerkak badhan.

¹⁸ Wara palamulngu nel Koelopas, Yesulpa mulaydhin kedha, 'Mura Yoerusalemaw niyayzi mabaygal ngulaygal, sena miza nanga aymayngu senabi goeyginu, matha ngi sike koerawayg.'

¹⁹ Nuy lak yapu poeybaydhin, 'Miza na?'

Palay kedha, 'Yesu Nazarethoelayg, nuy peropeth, nungu ya koey bibirilnga, a nungu zageth nuydh ayimpu Awgadhaw parunu a mura mabaygaw parunu.

²⁰ 'Kasa kay kedha thana kuyku misnarel a matha kedha mura ngalpan koey mabaygal madhin nuyn, mabaygoepa nubepa kuthoepa aymoeypa, kalanu nuyn sathawro puydhangu. ²¹ Ngoeymun kulay koey ubi kedha, nuy Yesu Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabayg, mabaygoepa gethiya yoelpaypa mura ngalpan sirisiringu. A wara kedha, ina kayib thoeri goeyga gasaman nungu sathawrowngu.

²² 'A wara kedha dhuray ngoeymun yoepkazil madhin ngapa mina wara yangukudu ngoeymulpa, ngoey mina madhu pamamoeydhin. Thana mina bathaynga ladhun nungu kulaw sakaypa. ²³ Thana ngaru imayingna nungu gamu. Thana kuniya ngapa ngoeymulpa yangukudu kedha, thana goeygiw pikinu gasamanu angela, a palay angela kedha, "Nuy Yesu igililnga."

²⁴ 'Kalanu dhuray ngoeymun mabaygal ladhudhin nungu sakaypa. Thana imadhin zapul lak mura matha kedha yoepkazil midh nanga mulemidhin. Thana nuyn Yesun ngaru imayingna.'

²⁵ Nuy thanamulpa kedha, 'Ngipel ngaru ngoenanu mayginga, kamel urabanu yan path banithoepa. Ngipel koey sobalnga mina yoepathamaypa, mura kulay peropethaw yaday midh nanga. ²⁶ Ngipel tidayingna kedha, Awgadhaw Woeyayzi Mabayg ngaru kedha kikir gasaman kulay, wagel kay nuydh gasaman koey poerapar a igililnga.' ²⁷ Wa, nuy palamulpa sakar pudhadhin mura peropethaw Minar Poelayzimayl, nuy bangal midh paru nanga. Kuykayman Mose, kalanu mura peropethal a thanamun poelayzimayl nubepa midh nanga.

²⁸ Thana na amadhan aymoeydhin wara mudhaw lagoepa palay ngalagapa nanga woelmemar; palay adhapa ruwamoemoen. Nuy matha woelmay, ngoedhe nuy wara lagoepa.

²⁹ Palay nubepa ngaru umempa kedha, 'Ina goeyga koeyma pawpa aymiz, matha ngoedhagidh ngi kay ngalbeniya dak narpaypa.' Wa, nuy palamuniya asidhin senabi kubilpa. ³⁰ Aygudaw thonara gasaman nanga nuydh kunaw susu manin, eso poeyban a sew kalanu dhadhiya madhin. Nuy palamulpa maypa madhin nanga ³¹ palay mina noegaypa

mamamoedhin, a palay nuyn ngurpadhin. Senabi thonara nuy imayg asidhin palamulngu palamun purkaw buyangu.

³² Palay kidhakidhan muleman kedha, 'Wa, ngoeban ngoenakap koeyma asidhin nubiya, nuy nanga ya sagul sir ngoealpa yabugudiya dhadhiya, a nuydh ngoealpa mura sakar pudhar muynu Minar Poelayzinga midh nanga.' ³³ Palay sobaginga aygudaw lagoengu kaday thariman a Yoerusalemoepa uzarmoedhin. Palay gasaman Yesun leben niyay kazil, a dhuray igalgal urapun lagoenu nir.

³⁴ Thanamun yangukudu kedha, 'Wa mina, Kuykulnga kaday tariz, nuy yakamema Simonalpa.' ³⁵ Palay ukasar palamun ya uman, palamulpa miza aymoenu yabugudoenu dhadhal, a kalanu palay ngurpadhin nuydh na kunaw susu pathidhanu aygudoenu.

*Yesu ngapa thanamuniya dhadhal thanuraydhin
(Mathayu 28.16-20; Mareko 16.14-18; Yoewane 20.19-23)*

³⁶ Palay matha ya umemar, Yesu nuy nungu kusayg ngapa thanamuniya dhadhal thanuraydhin. Nuy kedha thanamulpa, 'Awgadhaw woenab ngithamuniya kalmel.' ³⁷ Thanam madhu pamemidhin a thanamun aka mina koezya. Thanamulpa kedha ina mabaygaw mari.

³⁸ Nuy kedha thanamulpa, 'Ngitha minggu gegeyadh gasaman a koeyma wakay thoemamipa?' ³⁹ Ngapa nagemariw, ngaw geth a ngar imoemariw. Ina mina ngay. Ngapa ngoena gamu tharaw, a imaw kedha, ngay mari lawnga. Mari ngaru madhginga a ridhaginga, a ngitha iman ngay midh nanga ngaybiya madhu a ridhal.'

⁴⁰ Nuy nanga thanamulpa umay nuydh yakaman nungu ngar a geth thanamulpa. ⁴¹ Thanam yan mina yoepathaman, minguz kedha thanamun dhiw koezya senabi thonara a koeyma madhu pamamoeyn. Nuy thanamulpa yapu poeybiz kedha, 'ngithamuniya wara kay mayginga aygudoepa?' ⁴² Thanam nubepa madhin muypu nathayzi wapi. ⁴³ Nuydh madhin a purthadhin thanamuniya parunu.

⁴⁴ Nuy thanamulpa kedha, 'Senaw ngay ngithamulpa umepu, ngay nanga ngithamuniya kalmel meparu. Mura zapul bangal ngaru aymoeyne, setha palayzimayl Mosen Sabinu a matha kedha mura peropethaw Minar Poelayzimayl, a nangu Minar Poelayzimayl.' ⁴⁵ Nuydh thanamun wakay thoemamayl ruwaman thanamulpa tidaypa mura Minar Poelayzimayl midh nanga. ⁴⁶ Nuydh sakar pudhan thanamulpa kedha, kay paypa kulay Minar Poelayzimayl midh nanga. Nuy kedha, 'Awgadhaw Woeyayzi Mabayg, nuydh ngaru kikir gasaman, kalanu kay nungu kuth, thoeri goeygiw koeliya nanga nuy lak kaday tariz umangu.'

⁴⁷⁻⁴⁸ Kalanu bangal nungu yangukudu ngaru yakampu mura koey goegathiya, maw tariz. Yangukudu kedha, mabaygal ngaru garki thayan mura wati pawangu a thanamun wati pawal gud woeyamoeyn, yabugud senawbi mabayg. Nubi zageth kuyk ayimpa Yoerusalemoengu. Nuy lak sakar pudhaydhin thanamulpa kedha, 'Muynu nanga, ngitha mina ngulayg mabaygal mura thabi zapul midh nanga, a ngitha bangal ngaw yangu oengay mabaygal. ⁴⁹ Ngath bangal ibupuydhay mabayg wayane ngithamulpa matha kedha Ngaw Thatiwi yawoedhayzinga midh nanga. Ngitha bangal ngaru kow mamayipu thabi koey goegathoenu, kurasipa bangal ngitha gasamoene koey bibir daparnu ngapa, ngithamun zagethoepa. Na bangal ngoedhe ngithamulpa kayn gamu rug, ngithamulpa ridh poelaypa.'

Nuy kadaypa miyaydhin thanamulngu
(*Mareko 16.19-20*)

⁵⁰ Kalanu nuydh thana adhapa yoelpamoeydhin, amadhan, moegina goegath Bethoeni. Nuydh nungu geth kadaypa moemoedhin, poeybadhin thanamulpa woenab. ⁵¹ Nungu senabi zagethoenu dhadhal nuy kadaypa madhin thanamulngu, daparpa. ⁵² Thana nuyn thawmadhin. Kalanu kuniya tidemidhin Yoerusalemoepa, thanamun ika mina koeyza. ⁵³ Thana koeyma thonarlnga koey yoewthanu muynu Awgadhoepa danal poet-haypa.

Yoewane

Awgadhaw Adhapa Thoemayzi Mabayg ngapa mulupa nubi apa goewapa (Zenis 1.1,2)

¹ Mina kuykungu meparu Yangukudu. Wa, nungu nel Yangukudu, nuy Awgadhiya meparuy a nuy nungu geth Awgadh.

² Wa, nuy Yangukudu Awgadhiya kalmel mina kuykoengu, ³ a mura ina sama woeydhadhin kuyk Yangukudu. Matha nuy kuyk, nuydh wara za woenayinga, ina apal a gimal. ⁴ Wa, nubi dhiparal yangukudu nuy igilaw kuyk, a nubi igilaw kuyk matha kedha nuy buya mura mabaygoepa. ⁵ Nubi igilaw buya nagaydhin inura, a na inur bibirilinga nubi buyapa mulupa thoeyappa.

⁶ Wa, Yangukudu nuy koey mabayg, mina koey buyalnga a nungu yadu poelgayzi mabayg ngapa Awgadhoengu; mabayg nel Yoewane. Wa, wagel kay Yesu ngapa ngurpaypa; Yoewane Papatayso kulay yadu palgadhin nuyn.

⁷ Nungu Yoewanen mina zageth kedha, nuydh seysithamaypa a ngurpaypa senabi igilaw buya, mabaygoepa mina yoepathamoeypa kuyk nungu seysithamay. ⁸ Nuy nungu geth mina mekath lawnga, nuy kasa ngaru ngapa mekathoepa yadu poelgaypa. ⁹ A senawbi mabayg ngan nanga Yoewane yadu poelgaypa nuy mina adhapudhay buya ngaru Yoewaneniya wagel ngapa nubi apa goewapa, mura mabaygoepa ngulayg poelaypa mina buya midh nanga, matha kedha nuy.

¹⁰ Wa, nubi mina mabayg in apal meparu nungu sama woeydhayzi lagoenu, nubi apa goewanu, kasa kay kedha nubi apa goewaw mabaygan ngaru imayinga kedha nuy nga nanga. ¹¹ Nuy danapa yakamoeydhin nungu geth goegathanu, kasa kay kedha nungu geth mabaygal nuyn ayawal mayginga.

¹² Matha dhuray sakariya nuyn ayawal madhin a mina yoepathamadhin nungu kupay. Wa, nuydh thanamulpa mina woenab poeybadhin, a aymoeydhin Awgadhaw kazil. ¹³ Thanu lak kazi mamayidhin a gasamoeydhin kayin igililnga. Kedha lawnga kulkangu, a lawnga alay ipi garwoeydhamay ubilmayngu; nabi kazimay a kayin igililnga kuyk Awgadhaw ubilnga.

¹⁴ Wa, nubi Yangukudu sakariya thayadhin aymoedhin mabayg, madhin ngalpan gamu kasa moenari wathoepa. Nuy mina Kuykulnga. Nuydh kakal aymoedhin nungu poerapar mabaygoepa, a ngalpa imadhin nungu senabi poerapar Thathingu, nuy mina Urapun Kazi nungu Thathiw. Nuy nungu geth mina ibupudhay mabayg a nungu igililnga mina balbayginga.

¹⁵ Yoewane maw tharepu yadu mayparuy nuyn mura thonariya nuy kedha, 'In nuy, ngath ngan nanga yadu marngu, nuy ngapa ngaybiya wagel kasa kay kedha nuy lak mina adhapudhay ngaybiya, kuyk nuy ngaybiya kulay, kuykuginga kuthaginga; wagel kay ngoena kazi madhin.'

¹⁶ Ngalpa mura thonara gasampa nungungu, senabi mina koey woenab a sibawanay, nuy mina siba woenay mabayg. ¹⁷ Na maygi sabi geth-awoeyadhin ngapa Moseniya, kasa kay kedha kasa sibawanay a mina igililnga ngapa Yesu Kerisoniya. ¹⁸ Wara mabaygan Awgadh imayinga matha nungu Naydhayl Kazin kedha, nuy nungu Thathiw Dhadhazinga, a nuydh ngalpalpa seysithamadhin nungu Thathiw igililnga.

*Yoewane Papatayso nuydh Awgadhaw gud madhin mabaygoepa
(Mathayu 3.1-12; Mareko 1.1-8; Luka 3.1-18)*

¹⁹ Ina Yoewanan zageth kedha, Yoerusalemaw kuyku mabaygan nanga woeyaydhin thanamun misnarel a sabiw ngurpay mabaygal yapu poeybemir nubepa kedha, 'Ngi nga?' ²⁰ Nuy mina balbayginga mura thonariya umepa thanamulpa nungu zageth midh nanga kedha, 'Ngay Awgadhaw Adhapa Thoemayzi Mabayg, Keriso lawnga.'

²¹ Thana lak yapu poeybemidhin kedha, 'Ngi nga? Ngi peropetha Elayza a?'

Nuy kedha mulaydhin, 'Ngay Elayza lawnga.'

Thana lak yapu poeybemidhin, 'Ngi miyay, koey peropeth a, ngan nanga mabaygan kulkub ugadhin?'

Nuy kedha mulaydhin, 'Lawnga.'

²² Thana nubepa kedha mulemidhin, 'Ngoeymulpa muli, ngi nga. Kurusipa ngi kay mulepa ngoey kay nginu yangukudu kuniya maypa thanamulpa ngulaygoepa, ngoeymun Woeyayzi Mabaygoepa, ngi nginu geth kay mi mabayg.'

²³ Yoewane nuydh kulba peropethaw yangukudu madhin thanamulpa, Isayan yangukudu kedha, 'Ngaw zageth kedha, ngay kasa maw merngu bupanu, kasa yangukudu mabayg, Kuykulmay yabugudoepa balbayg poelaypa nubepa maboepa.'

²⁴ Wa, sethabi mabaygal ngapa Parasayalgaw mabaygaw woeyayzimayl.
²⁵ Thana nubepa yapu poeybemidhin kedha, 'Ngi nanga Keriso lawnga, a Elayza lawnga, a wara koey peropetha lawnga, ngidh midh paru mabaygal paptayso mamayipa?'

²⁶ Yoewane kuniya mulaydhin kedha, 'Ngath mabaygal paptayso mamayipa woernu, kasa kay kedha wara mabayg ngithamuniya muynu ngitha nungungu koerawaygal, ²⁷ sena kay nuy ngapa urapun ngaybiya wagel, nuy adhapudhay ngaybiya gimal. Ngay matha ngoedhagidh lawnga nungu azaz sanaw urikam gud woeyaypa.'

²⁸ Sethabi zapul mura ayimpa Bethoeninu wara doegam boewadhoenu Yuridhaw Koesanu, sageraw doegam buwadhoenu, Yoewane nagalaga nanga paptayso mayparu.

Yesu nuy Mamuy Kazi Awgadhaw

²⁹ Wara goeyga Yoewane nuydh imadhin Yesun ngapa nubepa woelmay. Nuydh yadu palgadhin kedha, 'Nagemiw Awgadhaw Woeyayzi Mabayg ngapa ngoedhe Kazi Mamuy nge, in nubi apaw goewaw wati pawapa mura adhapa maypa mabaygoengu. ³⁰ Sena urapun nuy, ngath ngan nanga yadu palgarngu kedha, nuy urapun mabayg ngunu nanga mangay wagel nuy ngaybiya mina adhapudhay, kedha zoenguz kedha nungu mina kulba igililnga, ngay wagel kay ngapa. ³¹ A ngay lak kedha ngurpayginga nubiya, kasa kay kedha ngay kedha zoenguz ngapa nubepa yadu poelgaypa mura Isoereylaw buwaypa, kedha zoenguz ngath mabaygal ngukin paptayso mamayipa.'

³² Yoewane thanamulpa madhin koey mapu yangukudu kedha, nungu purkaw imayzinga midh nanga, 'Ngath purkan imangu Maygi Marin uruy goeynaw ngadha madhin, daparngu ngapa mulupa, nubiya gimal aymay.

³³ Ngay ngaru koerawayg kedha senaw nuy, kasa kay kedha Awgadhan ngoena wayadhin ngukiw paptayso maypa a ngayapa kedha mulaydhin, "Maygi Mari ngabiya nanga gimal aymay ngidh bangal imane, senaw nuy." Wa, nuydh bangal nanga mina paptayso mamayipu, nuydh Maygi Mari

bangkal poeybedhe mabaygaw igililmaypa. ³⁴ Wa, ngath imangu a ngay ngithamulpa muliz, senaw nuy Awgadhaw Kazi.'

Yesu nuydh nungu koeykoeyne niyay kazi thurimoeydhin

³⁵ Wara goeyginu Yoewane a ukasar nungu niyay kazi, thana si sir, ³⁶ ngalaga nanga Yesun mab woelmay. Yoewane nanga Yesun maban imadhin nuy kedha mulaydhin nungu niyay kazipa, 'Kedha nagemariw, Awgadhaw Poeybayzinga Kazi Mamuy senaw ulaypa.'

³⁷ Palay nanga Yoewanen niyay kazi karngemidhin nungu kedha yangukudu, palay nuyn wanadhin, wigel asimoedhin Yesuniya. ³⁸ Yesu bal tharaydhin nanga palay imamoedhin palay nubiya wigel woelmemar, nuy palamulpa yapu poeybiz kedha, 'Ngipel mipa ngapa?' Palay nubepa kuniya kedha yapu poeybeman, 'Rabay, ngi ngalaga merngu?' (Rabay ngalpadh kedha, Ngurpay Mabayg.) ³⁹ Nuy kedha muliz, 'Ayawal a ngipel kay imaypa.' Palay nubiya wigel asimoedhin po klokaw thonara, imaypa nuy ngalaga nanga mepa. Palay senawbi goeyga mura si madhin nubiya. ⁴⁰ Urapun palamulngu kedha thoeraypu Andhoeru, Simonan tukuyap. Simonan wara nel Petheru.

⁴¹ Andhoeru nuy nungu tukuypoepa lumadhin a mina sobaginga mulaydhin, 'Ngalbe Mesaya imanu.' (Mesiya ngalpadh kedha, Keriso Awgadhaw Mabayg.) ⁴² Kalanu Andhoeru nuydh Simonan yoelpadhin Yesulpa. Yesu nanga nubepa nagaydhin, nuy kedha mulaydhin, 'Nginu nel Simona, Yoewanen kazi, kasa kedha ngin bangal kedha thoeraypu Sipas.' (Ngalpadh kedha Petheru, a nanu aykap muynu kedha kula.)

Yesu lak ukasar niyay kaz thuriman Pilipo a Nathaniyel

⁴³ Wara goeyga Yesu ngoenanu madhin kedha, nuy uzaraydhin Galilayapa. Nuydh imadhin wara mabayg nel Pilip. Nuy nubepa kedha mulaydhin, 'Asir ngapa wigel ngaybiya.' ⁴⁴ Pilip a wara ukasar niyaykazi, Andhoeru a Petheru thanamun niyay lag Bethsayda.

⁴⁵ Pilip nuydh lumadhin Nathaniyel a mulaydhin nubepa, 'Ngoey imanu urapun mabayg Mose ngan nanga kulkub yadu palgadhin muynu maygi sabinu; a thana kulba peropethaw Minar Poelayzimayl lak kedha nuyn yadu palgadhin, Yesu, nuy Nazarethoelayg, Yoewsepan kazi.' ⁴⁶ Nathaniyel kedha mulaydhin, 'Midh paru ngidh mina za gasaman senabi goegatho-engu Nazareth?' Nuy Pilip kedha, 'Aya nginu geth imaypa.'

⁴⁷ Wa, palay uzarmoedhin, wigel kay palamun mangay, Yesu kulay imamoedhin a mulaydhin kedha Nathaniyelya, 'Ngi mina Isoereylaw mabayg, balbaygi mabayg, ngoelkay yaginga.' ⁴⁸ Nathaniyel kedha, 'Ngi midh paru ngawngu ngulayg?' Yesu kedha mulaydhin, 'Ngath ngin kulay imadhin dhani kuykunu apal, wigel kay Pilip ngin thuradhin.'

⁴⁹ Nathaniyel kuniya mulaydhin kedha, 'Ngurpay Mabayg, ngi mina Awgadhaw Kazi, ngi Mopakuykulnga Isoereylaw.'

⁵⁰ Yesu kedha, 'Ngidh mina yoepathaman kuyk ngaw yangukudu kedha ngath ngin imanu dhani kuykunu apal. Ngidh bangal imane adhapudhay zapul nubi za midh nanga.' ⁵¹ Kalanu nuydh lak yangukudu madhin kedha, 'Ngay ngibepa mina yadu umepa, ngidh bangal imane dapara gimal gud pudhiz, a ngay Mabaygaw Kazi apal nipa, a Awgadhaw angelal mulupa, kadaypa.'*

* 1:51 *angelal mulupa kadaypa*: wara Zenesis 28.12 geth tidi.

2

Koeykoeyne adhapudhay zageth Kananu

¹ Ukasar goeygi koeliya thana gethaw dhoerdhimay aymaydhin Galilay-oenu, na goegath muynu nel Kana. Yesun apu na thanamuniya kalmel mer.

² Yesu a nungu niyay kazil nubiya kalmel lak kedha thurimoeydhin sipa.

³ Thanamun umal ngukil nanga eygithoeyamoeydhin Yesun apu kedha nubepa, 'Thanamun umal ngukil mura eygi thayamoeyn.'

⁴ Yesu kedha, kuniya nabepa, 'Ama, ngi mipa ngayapa muliz, ngaw thonar matha lawnga ka.'

⁵ Kalanu na nungu apu, zagethaw mabaygoepa kedha mulayd-hin, 'Ngitha kay aymaw nuy kay ngithamulpa midh nanga mulepa.'

⁶ Thanamuniya pasinu siyamoeyr sikis mina koey ngukiw zapul. Thanamuniya ngukil muynu yaynanob 90 lital a dhuray 120 lital. Thabi ngukiw zapul siyamoeyr ngukilmayl thanamun ngaraw a gethaw garwalgaypa, thanamun ameniw ngurpay midh nanga.

⁷ Kalanu Yesu kedha mulaydhin zagethaw mabaygoepa, 'Malimoey setha ngukiw zapul mina guda poelaypa.'

Kalanu thana aymoedhin nungu ubilinga. ⁸ Yesu kedha thanamulpa, 'Wa, mar senabi nguki soeyzi nguki zapungu lagoepa muypa, ay aymay kuykupa.' Kalanu thana aymoedhin nungu yangukudu.

⁹ Nuydh ay aymay kuykun mith pathadhin nan nguki, na sakariya thayadhin mina kapu umal ngukipa nuy madhu pamaydhin, minguz kedha nuy koerawayg thana ngalagaz gasamadhin senabi umal nguki. Matha thana zagethaw mabaygal ngulaygal kedha na ngungu aymoeyzinga. Nuydh, ay aymoey kuykun, thuradhin getha dhoerdhimay garkaz adhapa. ¹⁰ Nuy kedha nubepa. 'Ngidh mingu mina umal ngukiya kuniya thayanu, poeybamoeynu mabaygal kasa umal ngukin? Mura mabaygaw ngulayg kedha mina umal nguki kulay manin, kalanu kay, kasa umal nguki manin; mura nanga mabaygan koeyma gasaman kulay, wagel kay kasa umal nguki poeyban, mabaygal kulay koeyma waniz. Kasa kay kedha ngidh moeygoepa wananu ina mina umal nguki?'

¹¹ Ina Yesun mina kuyku aymay zageth yakamoedhin muynu Kananu Galilayaw goegathoenu. Nuydh kakal aymoedhin nungu poerapar mabaygoepa, a nungu niyay kazin imadhin a mina yoepathamadhin nuyn.

¹² Sew kalanu nuy a nungu apu a tukuypal, a nungu niyay kazil Kapeniyaomoepa memayidhin. Si thana kasa moenari goeygilnga.

Yesu nuydh zangu yoewdhay mabaygal koey yoewthangu adhapa wayiz a thanamun uruyl

(Mathayu 21.12-13; Mareko 11.15-17; Luka 19.45-46)

¹³ Thanamun Yoewdhayalgaw mabaygaw Kaludhay Ayngu thonar amadhan thamaydhin. Thana Yoerusalemoenu mura woethiya, ngoenanu maypa Awgadhaw gudaz puydhay thanamulpa Aykupithungu. Thana mura doegamoengu garwoeydhamoeydhin Yoerusalemoepa. Wa, Yesu nuy lak sipa, nubiya kalmel nungu niyay kazil.

¹⁴ Nuydh nanga koey yoewthaw adhaw panu muy uthaydhin, nuydh imadhin mabaygal zapul sakariya thoeyamoeyr bokadhzoepupa, kawal, mamuy, geynawal, a dhuray lawlowya bokadhzapuya sakariya thoeyayz-imayl. Minguz kedha, mura setha wara goegathaw bokadhzapul matha ngoedhagidh lawnga Awgadhoepa poeybaypa. ¹⁵ Nuy ubig asidhin, nuydh urakamiw koezadoengu poelngi za aymoedhin, a thana mura adhapa

wayiz poelngi zapun, thanamun mamuyl a kawal kalmel; a bokadh-zangu mabaygal nanga nuydh thanamun lawlowl kuykul idimoedhin a thanamun bokadhzapul mura yoelgamoeydhin. ¹⁶ A nuy uruy geynaw mabaygoepa kedha mulaydhin, 'adhapa mamayiw setha koezi. Ngitha midh paru Ngaw Thathiw niyay lag zangu yoewdhay lag aymoedhin, lak bangal aymayg.'

¹⁷ Nungu niyay kazil senabi thonara Maygi Thusiw yangukudu ngoenanu madhin, 'Ngaw koerkak badh mina koeysa nginu niyay lagoepa ngoedhe muy siyaypa ngaybiya muynu, kedha zoenguz kedha ngath iman mabaygaw wati danal poethay.'

¹⁸ Thana Yoewdhayaw kuyku mabaygal nubepa kedha mulemidhin, 'Ngidh mi matha ngoedhagidhoengu senabi za aymoenu koey lagoenu? Ngi kasa nginungu a? Ngidh kay yakamar ngoeymulpa nginu adhakupdhay zageth, mabaygoepa ngulayg oesipa kedha, nginu matha ngoedhagidh miyay?'

¹⁹ Yesu kuniya thanamulpa mulaydhin, 'Adhapudhay zageth kedha, ngitha nanga idiman nabi maygi lag, ngath lak kadaypa manin thoeri goeyginu.'

²⁰ Thana Yoewdhaylgan kedha, 'Ina nubi koey yoewth 46 wathalnga moeydhadhin, ngidh midh paru nan thoeri goeygilnga kay kadaypa manin a muwasin?' ²¹ Thana tonar tidayginga kedha, nuy yadu umay nungu gamupa kedha, nungu gamu ngoedhe Awgadhaw maygi lag.

²² Senabi kalanu nanga nungu kuth, a Thathin nuyñ kadaypa madhin, nungu niyay kazil ngoenanu madhin nungu yaday midh nanga. Thana mina yoepathamadhin kulay Minar Poelayzinga a Yesun ngurpan midh nanga.

Yesu mura mabaygoengu ngulayg

²³ Yesu nanga Yoerusalemoenu meparu Kaludhay Aypa, koey garsar mabaygal nungu adhakupdhay zagethal imadhin a thana mina yoepathamadhin. ²⁴⁻²⁵ Kasa kay kedha nuydh thanamulpa mina yapathamayginga kedha thana kapu akasizimayl. Minguz kedha, nuy mura ngulayg mabaygaw muy wakay thamamay a ngoenakap ubilmayl muynu midh nanga. Nubepa wara igalgoepa yapu poeybaypa lawnga mabaygoepa thonar tidaypa, nuy nungu geth mura ngulayg, zapul muynu midh.

3

Nikodemoes ngapa Yesulpa

¹ Wara Yoewdhayalgaw mabayg Parasayoelayg, nungu nel Nikodemoes, nuy koey mabayg thanamun kawnselaw. ² Nuy ngapa kubilu Yesulpa uzaraydhin, mulaydhin kedha, 'Ngurpay Mabayg, ngoey ngulaygal kedha ngi koey Ngurpay Mabayg Awgadhhoengu ngapa. Lawnga nay ngidh kedha ngoedhal adhakupdhay zagethal aymayginga, Awgadh ngibiya kalmel mayginga nay.'

³ Yesu nubepa mulaydhin kedha, 'Ngay ngibepa mina ya muliz, wara mabaygan Awgadhaw Basalaya imayginga; mamu kulay mabayg lak kazi manin nanga, wa balbayginga.'

⁴ Nikodemoes kedha yapu poeybadhin, 'Mabayg midh paru lak kazi manin nuy na koey mabayg aymiz. Nuy lak kuniya tidayginga lak kazi manin, lawnga midh?'

⁵ Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngay ngibepa mina ya muliz kedha, nubi za kedha pudhepa, mabaygaw kazimay ukasar nanga, wa balbayginga.'

Wara kedha mabayg kazi manin woeray, a wara kedha mabayg kazi manin Maygi Maringu. Lawnga nanga nuydh koey zageth Awgadhaw Basalaya muya uthiz. ⁶ Gamu poeyban kazi manin gamupa, a Maygi Mari poeyban kazi manin Maygi Maripa. ⁷ Koeyma wakay thoemamayg ngaw yoepa, ngitha mura bangal ngaru ukasar thonaraw kaziw may mabaygal. ⁸ Maygi Mari nuy gumi za, gub midh nanga ulaypa, ngidh karngemin nur kasa kay kedha ngibepa koey zageth gasamaypa gub ngalagaz ngapa a nuy mi kuniya ulaypa. Na matha kedha ngoedhalnga mura mabaygal ngaya nanga Maygi Maringu kazi mamayin.'

⁹ Nikodemoes kuniya Yesulpa kedha yapu poeybaydhin, 'Nuy bangal midh paru aymidhe?'

¹⁰ Yesu kuniya mulaydhin nubepa kedha, 'Ngi midh paru nubi zoengu koerawayg, ngi wara Isoereylaw koey ngurpay mabayg?' ¹¹ Yesu lak mulaydhin nubepa kedha, 'Ngay ngibepa mina yadu umepa, ngoey na midh zapun purkan yawaymoeyrngu, a ngoey ngulaygal, wa, ngoey sethabi zapul yadu poelgaypu, kasa kay kedha ngitha ngaru mina yoepathamayinga, ¹² ngoey midh umamoeypa ngithamulpa koew nubi apaw goewaw ya. Ngoey bangal nanga ngithamulpa daparaw ngulayg nanga yadu palgane, ngitha kay midh paru mina yoepathamaypa? ¹³ Mabayg wara daparpa kadaypa mayginga, matha urapun kedha, 'Mabaygaw Kazi nga nanga daparngu ngapa mulupa pagadhin.'

¹⁴ Yesu lak mulaydhin nubepa kedha, 'Ina ngoedhe kedha nge Mose midh nanga kopa brasiw aymayzi thabu puynu gima yakamadhin bupanu, a senabi thonara koeygarsar mabaygal umangu gudaz puydhamoeydhin. Na, sena bangal lak kedha ngoedhalnga ngay Mabaygaw Kazi bangal ngaru kadaypa manine mabaygaw parunu.

¹⁵ 'Mabaygan ngadh ngayapa mina yoepathaman, thana bangal gasamoene ngaru igilinga, ¹⁶ kuyk Awgadhaw mam mina adhapudhay koeyza, nubi apa goewaw mabaygoepa. Kedha zoengu nuydh poeybadhin nungu kazi lak bangal mabaygan ngadh nanga nuyn mina yoepathamaypu thanamulpa guythuyaypa lawnga, thana bangal gasamoene ngaru igilinga.

¹⁷ 'Awgadhan nungu kazi ngapa woeyayinga nubi apaw goewaw mabaygoepa kuthaw thoeraypa, nuyn wayadhin kedha zapa ngapa, nubi apa goewaw mabaygoepa gudaz puydhaypa. Nuy igilaw yabugud.

¹⁸ Ngadh nanga Kazi mina yapathamaypa thanamulpa wati kuthapa gasamoeypa lawnga, a setha ngaya nanga mina yapathamayinga, thana ngaru bangal gasamoene wati kuth. Minguz kedha, thana Awgadhaw Urapun Kazipa mina yapathamayinga.

¹⁹ 'Senaw nuy wati kuth kedha aymipa, buya mangayngu nubi apa goewanu kasa kay kedha mabaygal ngaru inuraw pawanu nipa; thana buyaw mekathaw ngara pudhamayngu ubigigal. Minguz kedha, thana mun mura ngara pudhamay kasa ngaru ipidhadh gegeyadh. ²⁰ Mabaygal ngaya nanga wati pawal aymoeypa ngaru buyangu mina ubigigal, minguz kedha, thanamun ubiginga thanamun wati pawangu buyangu mura gasamoeyle, mura mabaygoepa kakal aymoeyle. ²¹ Ngadh nanga mura zapul balbayginga aymoeypa, wa nuy kedha mabayg buyanu nipa nanga, senawbi buyan mura kakal aymipa mabaygoepa kedha nuy Awgadhoepe koey kurusipoegayl zagethaw mabayg.'

²² Kalanu Yesu a nungu niyay kazil mura Yoewdhayapa ladhudhin muynu mudhaw lagal koeyma. Nuydh moegina koeyma thonaralnga thanamuniya muynu a mabaygal paptayso mamayipu.

²³ Wa, Yoewane Papatayso nuydh lak kedha zageth oengaypa si goegath muynu Eynon, na amadhan Salemoepa. Ngugi koeygarsar sethahi goegathoenu. Mabaygal nubepa toedipu paphaysoepa. ²⁴ Senabi zageth nuydh kulay oengaypa, wigel kay nuyn kunumay lagoenu thayadhin.

²⁵ Wara thonara koeyma Yoewanen niyaykazil a urapun Yoewdhayaw koey mabayg koeyma ya mulemidhin kedha, balbayginga midh mabayg ngaru buth pathiz a garwalagiz amenipa, a kedha ngoedhal zapul ²⁶ Kalanu Yoewanen niyay kazil nubepa ladhudhin a mulemidhin, 'Ngurpay mabayg, ngi wakay thayiz, wara mabayg ngibiya mangaydhin sey Yuridhaw Koesaw woeraw doegamoenu, a ngidh nuyn mabaygoepa yadu palgadhin? Wa, nuydh lak kedha zageth ayimpa, mabaygal paptayso mamayipu a mura mabaygal sipa nubepa.'

²⁷ Yoewane thanamulpa mulaydhin kedha, 'Lawnga, Awgadhan kupay poeybayginga nay nubepa koey zageth aymoeypa. ²⁸ Ngitha ngawngu gasamadhin kedha, ngaw ngurpan mura mabaygaw parunu kedha, ngay lawnga Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabayg. Ngay kasa nungu yaday wayay mabayg kulay wayadhin ngapa, yabugud nungu buth pathan. ²⁹ Nuy ngoedhe getha dhoerdhimay garkaz ngapa nungu ipipa. Ina thonar koey dhiwalnga, ngayapa thabukiripa gasamoeypa lawnga, ngay ngoedhe nungu igalayg nubiya amadhan. Ngath nanga nungu niyaypa yoelpay mabaygaw wakay gasaman nanga, ngath koey ika gasaman. ³⁰ Nungu doegam ngaru kadaypa, a ngaw doegam ngaru mulupa.'

Mabayg nga ngapa daparngu

³¹ Yoewane lak mulaydhin kedha, 'Nuy nga ngapa gimaz, ngaru koeza mura mabaygiya. Na kedha ngoedhalnga, nga nanga nubi apaw goewaw mabayg, nuy kow zangu yadu umepa. Wa, mabayg nga nanga daparngu, nuy ngaru gimal, ³² a nuy yadu umepa purkaw imayzinga nungu, a kawra koerngayzinga nungu, kasa kay kedha mabaygal mina yoepathamayginga nungu yapa. ³³ Mabaygan ngadh karngemin nungu yapa a mina yoepathaman wa, Awgadhaw mina yangukudu koey richanga kuyku nidhan sethahi mabaygaw igililmaynu muynu.

³⁴ 'Awgadhaw Urapun Mabayg Woeyayzinga, nuy ngaru Awgadhaw yadu umepa. Awgadhan nubepa mura poeyban nungu Maygi Mariw bibir. ³⁵ Thati maman nanin nungu Kazi, a nuydh mura zapul mamayidhin nubepa mina bibirinu. ³⁶ Ngadh nanga mina yoepathaman Kazipa, nubiya mepa ngaru igililnga, a nga nanga koerngayginga Kazipa nuydh mina igililnga gasamayginga, a nungu gegeyadh ngaru bangal Awgadhiya apal.'

4

Yesu a Samariyaw yoepkaz

¹ Wa, Yesu ngulayg asidhin kedha, thana Parasayalgal karngemidhin nungu yangukudu kedha, koeyma niyay kazil nubiya asimoydhin kalmel a nuydh paptayso mamayipu thana. Yoewanen kasa moenarimayl a Yesun koeyma. ² Yesu nuydh lak paptayso aymayginga, matha nungu niyay kazil paptayso zagethaw mabaygal.

³ Yesu nanga karngemidhin, thana Parasayalgaw midh na umamoeypu nuydh Yoewdhayangu uzaraydhin. Nuy a nungu niyay kazil kuniya

tidemidhin sizi, thana memayidhin Galilayapa. ⁴ Nungu mab ngaru dhadhiya pudhaydhin Samariyaya.

⁵ Senabi thonariya nanga ngapa moegina mudhaw lag gasaman nel Saykar, na amadhan Yakubun boeradharapa,* nuydh poeybadhin nungu kazipa Yoewsepa. ⁶ Nuy Yakubun may si. Dhadha goeyga nanga thana senabi may gasaman, a Yesu nuydh koey gamu koewba gasamoedhin maboenu, a nuydh thanuraydhin maynu amadhan.

⁷ Sew Samariyaw yoepkaz na ngapa ngukipa ulaypa. Yesu nabepa kedha muliz, 'Ngidh kay ngayapa nguki maypa, woenipa?' ⁸ Sethabi thonara thana niyaykazil thana mudhaw lagoepa ladhudhin aypa gasamoeypa.

⁹ Na yoepkaz nubepa muliz, 'E! Kame, ngi Yoewdhayalayg a ngay Samariyalayg. Ngi midh paru ngayapa ngukipa muliz?' (Mura Yoewdhayalgal ubigigal Samariyalgaw ayngu rugangu.)

¹⁰ Yesu nabepa kuniya mulaydhin kedha, 'Ngi nay ngulayg, Awgadhw za matha ngoedhagidh poeybayzinga midh mabaygoepa, a in ngay nga ngukipa umepa woenipa; wa, matha ngoedhagidh kedha ngi ngayapa yoewdhiz a ngath ngibepa ngaru igilaw nguki poeyban.'

¹¹ Na kuniya nubepa apapudhiz kedha, 'Ngi ngukiw zagig, ina may koey mulupa anarayzinga, ngidh ngalagaz gasampa ngaru igilaw nguki?' ¹² Nubi may ngapa ngalpan kulba buway mabaygoengu Yakubulngu. Nuy a nungu kazil a nungu thubudh uruyl mura nubi nguki wanempu. Ngidh midh, ngidh wara nguki gasampa a, ngi lawnga gimal Yakubu midh nanga a?'

¹³ Yesun kuniya ya nabepa kedha, 'Ngadh nanga nabi may nguki waniz, kalanu senabi mabayg lak ngukin naynin, ¹⁴ kasa kay kedha ngadh nanga wanin nabi ngukin ngath manin, kedha mabayg lak ngukin naysa lawnga. Senabi nguki ngath manin nubiya muynu na ngoedhe sakayngu pungaypa igilaw nguki, a poeyban nubepa ngaru igililmaypa.'

¹⁵ Na mulaydhin kedha, 'Ngidh gar ngayapa mar senawbi nguki, na bangal ngoena ngukin nayginga, a ngayapa lak ngapa maboepa lawnga ngukipa toeydaypa.'

¹⁶ Yesu nabepa muliz, 'Mamu uzar nginu alaypa thuraypa, a ngapa kay kuniya tidemariw.'

¹⁷ Na kedha nubepa, 'Ngay alaygig.'

Yesu nabepa, 'Ngi balbayginga muliz kedha, ngi alaygig. ¹⁸ Ngi kulay payb garkaziya geth dhoerdhimaydhin, a kayib na ngi ngabiya nipa nanga, senaw nginu mina alay lawnga.'

¹⁹ Na mulaydhin, 'Nginu mina yangukudul ngath ngin iman kedha, ngi peropetha, ²⁰ nginu wakay thoemamay midh; mina kulkub ngithamun a ngoeymun thathiw thathiw amen sey gimal senabi padoenu thoeythu pagemipu, kasa kay kedha ngitha Yoewdhayaw mabaygal kedha, Yoerusalem mina lag Awgadhoepa thoeythu poegepa?'

²¹ Yesu nabepa kuniya mulaydhin kedha, 'Kake, ngidh ngoena mina yoepathaman, wara bangal si ngapa goeygil, mabaygaw amen Thathipa kedha, matha senabi padoenu lawnga, matha Yoerusalemoenu lawnga, mura lagiya. ²² Ngitha Samariyalgal, ngitha nungungu mamu mina ngulaygal lawnga, ngitha ngabepa thoeythu pagemipa, ngoey Yoewdhayaw mabaygal ngulaygal nungungu, ngoey ngabepa nanga thoeythu pagemipa. Minguz kedha, Awgadhw kaludhay zageth ngapa nabi apaw goewapa, yabugud nungu Yoewdhayaw mabaygal.

* 4:5 Kulay goeyginu Yakubu nuydh senabi boeradhar barpudhadhin: wara Zenesis 33.19 geth tidi.

²³ 'Kasa kay kedha wara goeygil amadhan thamemipa a kayib nanga moegina kuykayman kedha, Thathiw mina ameniw mabaygal, thana thoeythu pagemipa thanamuniya kalmel Maygi Mari, a thanamun amen mina. Wa, kedha ngoedhal mabaygal matha ngoedhagidh Thathipa. ²⁴ Nuy Awgadh nuy Mari, ngadh nanga mabaygan nungu ngoenakapoengu mina amen ayman, wa, balbayginga, sena mina.'

²⁵ Na yoepkaz kedha, 'Ngay ngulayg kedha, midh thonara bangal nanga Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabayg, Keriso mangedhe, nuydh bangal ngalpa ngulayg paledhe mura zapul.'

²⁶ Yesu nabepa kuniya muliz, 'In ngay nga nanga ngibepa yadu umepa.'

²⁷ Senabi thonara nungu niyaykazil goegathoengu kuniya mangemidhin. Thana koeyma madhu pamemidhin, thana imadhin nuy yoepkazipa yadu umepa. Kasa kay kedha wara mabayg nabepa ya mulayginga kedha, 'Ngi mipa ngapa?' a thana matha kedha yapu poeybayginga Yesulpa, 'Ngi minga ya sagul sipa nabiya?'

²⁸ Kalanu na yoepkaz wanadhin nanu ngukiw za a kuniya tidaydhin mudhaw lagoepa. Na mabaygoepa kedha mulaydhin, ²⁹ 'Ayawal a imaypa mabayg, nuy ngayapa mura yadu palgan ngoezu aymayzi pawal kulay midh nanga. Nuy lawnga Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabayg?' ³⁰ Wa, thana mura ngapa ladhudhin lagoengu Yesulpa imaypa.

³¹ Senabi thonara Yesu niyay kazil nubepa koeyma yoewdhemir kedha, 'Ngurpay Mabayg, aydu matha purath!'

³² Nuy kuniya mulaydhin, 'Lawnga, ngay aydeg aygudoepa. Ngitha koerawaygal sethabi ayngu.'

³³ Thana niyay kazil muynu thanamuniya kidhakidhan yapu poeybemir, 'Wara mabaygan nubepa aydu kusumoenu a?'

³⁴ Kasa kay kedha, Yesu kedha, 'Ngath nanga nungu ubilnga ayman ngadh nanga ngoena ngapa wayadhin, na ngoedhe ngaw gamu dhiba manin kuyk nungu poeybayzi zageth ngayapa.'

³⁵ Wa, Yesu lak adhamintidar thanamulpa kedha, 'Ngithamun wara koey yangukudu kedha, po moelpalal waniz ayboewdhaw thonarpa.' Lawnga, sethabi mabaygoepa nagemiw, thana ngoedhe nagul midh nanga ayboedhaw thonara. ³⁶ Mabayg nga nanga garwoeydhamoeypa, nuydh bangal modhab gasamoene. Minguz kedha, nuydh mabaygan garpathamepa ngaru igililmaypa. Nuy garpathamay mabayg kalmel nagu uthuy mabayg koey dhiw gasaman kalmel. ³⁷ Ina mina yangukudu kedha, 'Wara mabayg nuydh nagu uthun a wara mabaygan seyzi mina gasaman.'

³⁸ 'Ngath ngitha apaw lagoepa wayiz, aypa garpathamoeypa mina igililmaypa, sey ngitha ngalaga nanga zageth kulay aymayginga. Wara mabaygal zageth ayman a ngitha matha ngoedhagidh gasaman wara mabaygaw zagethazimayngu.'

³⁹ Wa, senabi thonara na yoepkaz mudhaw lagoenu yadu thuray aymoedhin. Koey garsar Samariyalgal senabi mudhaw lagaw mina yoepathamadhin Yesulpa, kedha zoenguz kedha na yoepkaz midh na umay thanamulpa, 'Nuy ngayapa mura yadu palgan ngoezu aymayzi pawal kulay midh nanga.' ⁴⁰ Thana Samariyalgal kedha zoengu ngapa nubepa. Thana apa pudhemidhin nubepa sew maypa thanamuniya kalmel, a nungu niyay kazil. Yesu a niyay kazil ukasar goeygipa thanamuniya, Samariyalgiya.

⁴¹ Koeyma mabaygal lak mina yoepathamadhin kuyk nungu geth ngurpan thanamulpa. ⁴² Thana mulemidhin nabepa yoepkazipa, 'Nabi thonara ngoey mina yoepathaman matha nginu yangukudungu lawnga;

ngoey ngoeymun kawran nungu ya gasaman; ngoey iman kay nuy nubi apaw goewaw mabaygaw Kaludhay Mabayg.'

⁴³ Ukasar goeygi kaliya Yesu a nungu niyay kazil lak ladhudhin Galilayapa, nungu geth lagoepa.

⁴⁴ Wa, nuy koey ngulayg zapul kay midh paru nanga nungu goegathoenu muynu. Nuy nungu geth kulay mulaydhin kedha, 'Mabaygal peropethoepa apa pudhayginga nungu geth lagoenu.' ⁴⁵ Thana nanga Galilaya gasamoedhin, mabaygan Yesun muy thayadhin, kedha zoenguz kedha, thana wara thonara ladhudhin Kaludhay Aypa gasamaypa Yoerusalemoenu, a thana imaydhin mura adhapudhay zagethal nuydh si aymoeydhin Kaludhay Ayngu thonara, Yoerusalemoenu muynu.

Yesu nuydh koey mabaygaw garkaz kazi dhoey nidhadhin

⁴⁶ Wa, Yesu a nungu niyay kazil thana kuniya tidemidhin Kanapa, wara mudhaw lag Galilayoenu muynu, mi goegathoenu nanga nuydh kulay nguki kidh thayadhin umal ngukipa. Wara mina zagethaw mabayg kuyku mabaygaw nuy si, a nungu kazi koey kikirilayg wara mudhaw lagoenu Kapenyam. ⁴⁷ Nuydh karngemidhin kedha Yesu ngapa Yoewdhayangu Galilayapa. Nuy Yesulpa uzaraydhin a yoewdhaydhin kedha, nungu gar kazi koey kikir Kapenyamoenu, nungu mina amadhan um. Nungu ubi Yesulpa sipa nungu kazipa balbay tidaypa.

⁴⁸ Yesu kuniya muliz nubepa kedha, 'Ngitha ngoedhe kedha ngoedhalnga mura mabaygal midh nanga, ngitha mina yoepathamayinginga, mamu ngitha purkan iman adhapudhay zageth, ngitha mina yoepathaman kay.'

⁴⁹ Nuy zagethaw kuyk koeyma apasidhin kedha, 'Aya gar ngaybiya asir, ngaw mamal kazingu umangu.'

⁵⁰ Yesu kuniya mulaydhin kedha, 'Uzar nginu kazi kay ngidh imaypa, nubepa umapa lawnga.'

Senabi mabaygan mina yoepathamadhin Yesun yaday. Nuy uzaraydhin.

⁵¹ Yabugudoenu dhadhah nanga zagethaw mabaygal nungu yadaygal mangemin kedha, 'Nginu kazi balbayg asin, nubepa umapa lawnga.'

⁵² Nuy yapu poeybiz thanamulpa, 'Midh thonara ngaw kazi balbayg asin?' Thana kedha, 'Ngul balbayg asingu, wan klokoenu kutapa, nungu kikir sumay muwasingu.'

⁵³ Wa, nuy kaziw thathi ngoenanu madhin, mina senabi thonara Yesu nubepa tharadhin, 'Nginu kazi bangal balbayg asine.' Kalanu nuy a mura nungu ipi kazil thana mina yoepathamadhin Yesun. ⁵⁴ Ina ukasar thonaralnga Yesu aymoeydhin adhapudhay zageth nuy nanga ngapa Yoewdhayangu Galilayapa kuniya.

5

Yesu nuydh wara dhaga mabayg balbay tidan

¹ Mura senabi zangu kaliya, thanamun Yoewdhayalgaw koey goeyga gasamoedhin, ameniw goeyga, a kalmel koey ay. Wa, Yesu a nungu niyay kazil ladhudhin Yoerusalemoepa senabi thonara. ² Senabi goegathoenu thanamuniya koey kulaw pa poegayinga adhiya a wara pasa Mamuy Pasa. Si muynu wara koey athadhalnga may, a nabiyasiya payb kazkaz lagal; thana thanamudh kedha thoeraypu Bethzath.

³ Koeygarsar kikiril mabaygal apiya poelear sethabi kazkaz lagiya, maygumal, a muwayzimayl, a dhaga mabaygal.* ⁵ Wara urapun mabayg nuy 38 wathoepa kikirilayg meparuy si.

⁶ Yesu nuyn imadhin nuy apiya yoewir si, a nuydh ngurpadhin nuy meparuy si koey kuykuthalnga. Nuy kedha mulaydhin kikiril mabaygoepa, 'Ngi balbaygoesipa mepa, a?'

⁷ Nuy gar kikirilayg kedha muliz, 'Ngurpay Mabayg, ngay mabaygoeig in mulupa woerpa maypa. Ngay na nuthayngu na mulupa, wara mabaygal kulay tharamirngu ngaybiya.'

⁸ Yesu kedha mulaydhin nubepa, 'Kaday tari, a nginu uthuy rugal kusumar a uzar.'⁹ Yesu muliz! Wa nuy mabayg sobaginga kaday tariz, nungu waku manin a uzariz mina balbayginga.

Senabi za aymaydhin goeyga sabadh.

¹⁰ Thana nanga Yoewdhayalgaw kuyku mabaygal imadhin, thana nubepa mulemidhin, mabayg nga nanga balbayg asidhin kikiringu, 'Ina sabadh, koey sabilnga kedha ngidh nginu wakun ngin guraypa.'

¹¹ Nuy mabayg kuniya, 'Lawnga, ngoena ngadh na balbay tidanu nuy ngayapa mulema, "Waku nginu mar a uzar."'

¹² Thana yapu poeybemin kuniya nubepa, 'Nga nuy adhapedhay mabayg, ngibepa mulema nginu wakupa maypa a mabapa manu ngin?'

¹³ Nuy kikiril mabayg koerawayg nungu balbay tidayzi mabayg nga nanga, kedha zoenguz kedha mabayg muynu koey garsar senabi thonara, a nuy Yesu sobaginga mabaygaw goersar dhadha araydhin.

¹⁴ Kalanu Yesu nuyn imadhin koey yoewthaw boeradharanu muynu. Nuy nubepa mulaydhin, 'Wa, kedha thonara ngi mina balbayginga, poeypiyam wati pawa lak aymayg, koey mapu mayngu nginungu gasamoeyle.'¹⁵ Nuy senabi mabayg uzaraydhin thanamulpa Yoewdhayalgaw kuyku mabaygoepa. Thanamulpa mulaydhin, nuy kedha, Yesu nuyn balbay tidadhin kikiringu.

Mina igililnga gasaman yabugud, Kaziya

¹⁶ Nungu Yesun senabi mina zagethoengu, thana gegeyadh gasamoedhin a mulupa thayar nuyn. Thanamun imaypa kedha nuydh sabathoenu mabayg balbay tidadhin.

¹⁷ Yesu thanamulpa kuniya mulaydhin kedha, 'Ngaw Thathi zagethan mepa koey garsar thonaralnga, a ngay lak kedha zagethan mepa koey garsar thonaralnga.'¹⁸ Nungu sethabi yangukudungu thana Yoewdhayalgaw gegeyadh gasamoedhin. Thana ayman nubepa mathamaypa. Matha sena lawnga nuydh sabadhaw sabi patidhadhin, wara thana gegeyadh gasamadhin kedha, Yesu kedha umay, Awgadhadhin mina nungu Thathi. Nuy nungungu balbaygoesipa Awgadhadhin nungu ngodhapa.

Kaziw kupay midh

¹⁹ Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngay muliz ngithamulpa mina ya kedha, Kazin za aymayginga nungu geth. Kazin aymoeypa, nungu Thathi mi zapul na aymoeypa. Thathi na mi za ayman, kazin lak kedha za ayman, nuydh nungungu wara za aymayginga.'

* **5:3** Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha 5.3b-4 Thana ugaypu woer nanu bubu uzariz nanga. Thana ngulayg asimoeyn Awgadhadhin angela kay mangepa ngapa mulupa, nan woer kay garguy maypa. Mabayan nga kulay both gasaman, pagan mulupa woerpa, wa nuy balbayg asin nungu kikiringu.

20 'Wa, zapul kedha kuniya, nuy Thathi maman maypa Kazi, a yadu palgan nubepa mura nuy midh zapul na aymoeypa. A nuydh Kazipa bangal yakamoene adhapudhay zapul itha mi kuniya na aymoeypa. Ngitha bangal mura madhu pamemine. 21 A Thathi midh na mabayg kaday tharan umangu a poeyban thanamulpa igilinga, matha kedha Kazin lak kedha poeyban ngaru igililnga nungu ubil mabaygoepa. 22 A minamay zageth lak kedha, Thathin aymayinga senabi adhaw mulay; nuydh senawbi matha ngoedhagidh manin nungu Kazipa.

23 'Kalanu mura mabaygal ngaru apa pudhemina Kazipa, kedha ngoedhalnga Thathipa midh nanga apa pudhemipa. Nga nanga apasinga Kazipa, wa kedha mabayg urupu mayn apasinga Thathipa, ngadh nanga Kazi ngapa wayadhin. 24 Ngay ngithamulpa mina ya muliz kedha, ngadh mabaygan ngaw ya karngemina mina yoepathaman nubepa ngadh ngoena ngapa wayadhin, wa kedha mabaygan gasaman ngaru igililnga. Kuthaw thonar bangal gasamoene nanga, nubepa lak lawnga parunu thoeraypa zoeyzi nidhaypa, kedha zoenguz kedha nuyn kaludhan umangu muwasin; nuydh gasaman ngaru igililnga.

25 'Ngay ngithamulpa mina yadu umepa, thonar na amadhan thamepa, a sethabi thonara bangal uma mabaygal ngaru kawran karngemina Awgadhaw Kaziw gud. Ngadh na karngemina thana igil nithaman. A matha kedha kayib dhuray mabaygal ngoedhe maygumal, thana ngaru kawran karngemina Awgadhaw Kaziw gud, a thana lak kedha igil palimoeyn.

26 'Matha kedha Thathi nuy nunguz Igilaw Kuyk, kedha ngoedhalnga nuydh aymoedhin nungu Kazi lak kedha Igilaw Kuyk. 27 Lak nuydh poeybadhin nungu Kazipa matha ngoedhagidh zoeyzi noeydhaypa, kedha zoengu nuy Mabaygaw Kazi. 28 Madhu poemayg ngaw yoengu. Na bangal thonar gasamoene mura uma mabaygal bangal muynu moeram gudanu karngemine ngaw yangu wakay.

29 'Mura thana bangal kaday nithamoene moeram gudangu. Ngaya na balbayginga nanga thana bangal kaday nithamoene mina igilimaypa. Wa, ngoenu na mab gegeyadh, thana kaday nithaman wati kuthoepa gasamoeypa. 30 Ngath koey zageth ngawnguz zageth ayman, ngath nanga adhamulan Ngay Thathi midh nanga ngayapa muliz, a ngaw adhamulay ngaru matha ngoedhagidh. Kedha zoenguz kedha ngath ngawnguz za aymayinga ngaw ubin. Ngath ngaru ayman nungu ubilnga ngoena ngadh wayan ngapa.

Na midh paru kakal yakaman kedha, Yesu matha ngoedhagidh

31 Wa, Yesu lak mulaydihin thanamulpa, Yoewdhayalgaw kuyku mabaygoepa kedha, 'Ngitha midh, ngayapa mina yoepathamayginga a? Ngay nay matha ngay ngaw ya bibirilinga. 32 Kasa kay kedha wara mabayg ngaybiya kalmel, nuydh ngaw doegam ridh palan, a ngay ngulayg nungu kedha yangukudul mina balbayginga. Ngitha senabi mina mabayg mina yoepathaman lawnga midh.

33 'A wara kedha, ngitha wara yangu mabaygal kulay wayamoeydihin Yoewanelpa, a nuydh mina kapu yangukudu kuniya madhin ngithamulpa, thabi mina yaday. Ngitha mina yoepathamayginga a? 34 Ngath matha ngoedhagidh Thathingu gasaman, mabaygoengu lawnga, matha kedha Yoewanelngu lawnga. Ngath kasa yadu palgan ngithamun ibupudhay, ngithamulpa mina yoepathamaypa, kalanu ngitha gasaman ingaru igililnga.

35 'Yoewane nuy matha kedha thunge midh, nuy siyaypa buyalnga, a ngitha ubin memayin ikalnga senawbi buya gasaman, kasa thawpay

thonarpa. ³⁶ Ngaw ngurpay yangukudul ngaru koey ridhanga nubiya, thana ngaru gimal Yoewanen ya midh nanga. Na kedha kuniya, ngath nanga koey zagethal aymoeyn, setha mi zagethal Ngaw Thathi nuydh ngayapa aymaypa manin, thana ngaru yadu palgan ngaw kupay midh nanga, a mabaygal mura iman kedha nuydh Thathi ngoena ngapa wayadhin. Ngath ngaru ayman kuthoepa nuydh ngayapa midh zagethal mamayidhin.

³⁷ 'A Thathiw yangukudul lak kedha, ngaw doegam koeyma ridh palan. Ngitha ngaru mina yoepathamayingga a? Koezi pay ngapa parungu ngitha Thathiw yangu wakay gasamayginga a paru imayingga nungu, ³⁸ a nungu yaday ngithamun ngoenakapoenu muynu mayginga, kuyk ngitha mina yoepathamayingga urapun mabayg nuydh ngan na wayadhin ngapa. ³⁹ Ngitha koeyma ngurpemipu Maygi Thusiw yaday, kedha zoenguz kedha ngithamulpa kedha, muynu si ngitha iman ngaru igililnga. Ngitha midh paru imayingga kedha, sethabi yadu ngoena yadu poelgaypa?

⁴⁰ 'Lawnga ngitha ngaru ngapa mabaginga mina igililmaypa gasamoeypa ngawngu. ⁴¹ Ngay mabaygaw thawmaypa noegayingga. ⁴² Kasa kedha ngay ngulayg ngithamulngu kedha, ngithamun mam ngoenakapoenu mayginga Awgadhoepa. Ngitha minga koeyma nagemipa mabaygaw thawmayzi yoepa? ⁴³ Ngay ngapa Ngaw Thathiw kupaynu, a ngitha ngoena muya thoeyayingga. Wara na mabayg ngapa kasa nungunguz, ngitha ngithamun lagiya muya thayan nuyn.

⁴⁴ 'Ngitha nanga mabaygoepa thawmaypa nagemipa, ngitha wara za gasamayginga kidhakidhan. Ngitha nuthayingga gasamaypa mina modhabiya urapun Awgadhoengu, koey zageth ngitha mina yoepathaman nuyn. ⁴⁵ A ngithamulpa midh, ngithamun zagethal balbayginga Mosen purkapa a? Lawnga, ngay ngithamulpa kedha muliz kedha, kuthaw thonara bangal nanga, ngitha ngaru mulupa thayamoeyn Mosen mina yangukudungu, ngawngu lawnga. Sena kasa ngithamun wakay thoe-mamay kedha, ngitha balbayginga toedipu Mosen Sabi yangukudunu muynu, a nuydh bangal ngitha ibupudhamoeyne. ⁴⁶ Ngitha nay tidan a mina yoepathaman Mosen Sabi, wa, ngitha ngayapa mina yoepathaman nay. Nungu Thusinu Minar Poelayzimayl nuydh ngoena yadu palgarngu. ⁴⁷ Ngitha mina yoepathamayingga nungu Minar Poelayzimayl midh nanga, koey zageth ngithamulpa mina yoepathamaypa ngaw yaday midh nanga.'

6

Koeygarsar mabaygaw aygud (Mathayu 14.13-21; Mareko 6.30-44; Luka 9.10-17)

¹ Wara thonara Yesu nanga amadhan Galilayaw Malupa. Thana nan wara kedha thoeraypa, Taybiriyoos. Wa, nuy a nungu niyaykazil wara buwadhoengu memayidhin, thana Galilayaw wara doegam buwadhoepa pagadhin sisi. ² Mabaygal sithaki wagel nubiya mina koey gudal goersar; miguz kedha, imamoeydhin nungu adhapudhay woenabal zagethal kikiriw dhoey nidhay.

³ Kalanu Yesu sisi padoepa kadaypa uzaraydhin, nubiya kalmel nungu niyaykazil; thana si gimal nithamoedhin. ⁴ Yoewdhayalgaw Kaludhay Ay oemay thonar amadhan thamaydhin. ⁵ Kalanu Yesu gima nagaydhin a imaydhin mabaygal thanamuniya wagel tadir nubepa imaypa. Nuy Pilipoelpa kedha yapu poeybiz, 'Ngalpa kay ngalagaz kunaw susul barpudhamoeypa thanamulpa aygudoepa?'

⁶ Nuy Yesu nungungu ngulayg kedha, nuydh kay za miyay ayimpa nanga, nuydh kasa Pilipan nuthan.

⁷ Pilip nubepa kedha kuniya mulaydhin, 'Itha mabaygal mina koey garsar, ngalpalpa koey bokadhzapulnga thanamulpa aypa barpudaypa. Urapun zagethaw mabaygaw eyth moelpalaw modhabingu mura yay-nanab kunaw susupa barpudaypa matha ngoedhagidh lawnga thanamulpa moegina aypa.'

⁸ Wara Yesun niyay kazi nel Andhoeru, Simona Petherun tukuyap, Yesulpa kedha muliz, ⁹ 'In moegina garkaz, nubiya payb bali kunaw susul a ukasar moegina wapi, kasa kedha itha kay thana midh paru mura balbayg asimoeypa, in mabayg mina koey garsar?'

¹⁰ Yesu kedha muliz, 'Lawnga setha ayde balbayginga, apa niyaypa mamayi setha mabaygal.' Thanamuniya mina kapu thawpay bup niyaypa. Thana kalanu mabaygan apa thayamidhin. Thana getha tidemidhin matha garkazil payb thawsan sike.

¹¹ Kalanu Yesu sethabi payb kunaw susul mamayidhin, a Awgadhoepa eso poeybaydhin. Kalanu mabaygal poeybaydhin setha ngaya nanga apa nir, kasa ubipa ay. Kalanu nuydh lak kedha aymoedhin wapipa, a thana mura koey maytha yoewrulnga purthadhin senabi moegina ay.

¹² Thanamun nanga mura balbayg asimoeydhin maythal, Yesu nungu niyay kazipa kedha mulaydhin, 'Setha garwoeydhamay thadha woenayzi ayde, ayngu sagul poelayle.'

¹³ Kalanu thana garwoeydhamoeydhin mina mura thadha woenayzi ayde a toewalob mura liday wangamoeydhin, sethabi payb bali kunaw susungu. ¹⁴ Thana na nubi adhapudhay woenabal zageth imadhin, thana si sethabi thonara kidhakidhan kedha umamoeyr, 'In mina kay mina peropetha nubi apa goewapa ngan nanga mangay kudun madhin.'

*Yesun mab woerab gimiya
(Mathayu 14.22-33; Mareko 6.45-52)*

¹⁵ Wa, Yesu kulay ngulayg kedha, thana kay nubepa za ayimpa, lak kay nuynd Mopakuyk ayimpa, kasa thanamun ubin. Nuy kedha zoenguz sizi thanamulngu mina sobaginga padapa kadaypa miyaydhin, matha nungu kusayg.

¹⁶ Kutapa nanga inur pudhiz, Yesun niyaykazil mulupa woerpa memayidhin butapa. ¹⁷ Thana thapadhin Kapeniya moepa. Inur toeydhamoeydhin nanga, a Yesu thanamuniya matha mangayginga ka. ¹⁸ Senabi thonar mina koey gubalnga, bawal mina koey zapul.

¹⁹ Thana nanga thapadhin payb lawnga siks kilomita, thana iman Yesu, nuy ngapa thanamulpa woerab gimiya woelmay. Thanamun mina koey aka thana nanga nuynd iman nanga.

²⁰ Nuy kedha thanamulpa, 'Ngitha minga akan, in ngay?'

²¹ Wa, thana kalanu nuynd ayawal madhin butoepa. Mina senabi thonara thana war doegam buwadh gasamoedhin, thana ngalagapa nanga memayidhin.

²² Bathaynga na goeyga nanga mura sethabi koeygarsar kuniya wanayzi mabaygal wara doegam malu buwadhoengu, thana ngoenanu madhin kedha, matha urapun but koezi ngalpalngu, a Yesu pathayginga thanamuniya, nungu niyaykaziya senabi butoenu. ²³ Kalanu butal ngapa wara goegathoengu Taybiriyoese sena. Thana mangaydhin amadhan lagoenu ngalaga nanga ay purthayzi mabaygal, Kuykulnga ngalaga nanga eso poeybadhin aypa.

Yesun gamu Igilaw Ay

²⁴ Wa, mabaygal imadhin kedha, Yesu a nungu niyaykakil matha lawnga, thana butiya thayamidhin kalanu memayidhin Kapeniymoepa Yesulpa lumaypa. ²⁵ Thana nanga mabaygan nuyn Yesun imadhin war doegam buwadhoenu, thana nubepa kedha yapu poeybemidhin, 'Ngurpay Mabayg, ngi midh thonara kay mangema?'

²⁶ Yesu thanamulpa kedha mulaydhin, 'In ngay ngithamulpa kasa mina kay mina ya mulepa. Sena na ngitha ngoena na lumanu, minguz kedha? Ngitha na kunaw susu maytha yoeruypa purthangu ngithamun ubin, a ngitha kay aykap matha gasamayginga ngaw adhakupdhay woenabal zagethaw. ²⁷ Kasa bangal aypa zagethaw mabag, senaw ay nanga nuy ngulayg woessay asin. Balbayginga kedha ngitha aypa zageth uzariz kedha aypa, senaw mi ay nanga woessayginga mepa igilaw kuthoepa. Senaw nuyn senawbi ay ngath Mabaygaw Kazin ngithamulpa bangal manine. Minguz kedha? Awgadhan nungu geth maku ngoena wanadhin mabaygoepa mina yoepathamaypa.'

²⁸ Thana kalanu kedha yapu poeybemidhin nubepa, 'Ngoey kay midh balbayginga matha ngeodhagidh aympa Awgadhaw ubilnga ngoeymulpa midh aymoeypa nanga?'

²⁹ Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, 'Awgadhaw ubilnga ngithamulpa kedha, ngitha mina yoepathamaw nuydh ngan nanga ngapa wayadhin, nungu Mina Woeyazinga.'

³⁰ Thana kuniya kedha mulemidhin, 'Ngidh kay mi adhakupdhay woenabal zageth aympa, ngoeymulpa imaypa nuy kay ngin mina yoepathamoyepa? Ngidh kay miyay zageth ayimpa. ³¹ Ngoeymun muruygan mabaygoegi dhadha sakara goerab gamul ay mana purthadhin. Maygi Thusinu Minar Poelayzinga kedha, "Nuydh, Mose thanamulpa daparngu ay madhin aygudoepa."

³² Yesu kuniya thanamulpa kedha mulepa, 'In kay ngay ngithamulpa mina kay mina ya muliz, sena Moselngu mina ay lawnga, nuydh mi ay na poeybaydhin ngalpan thathiw thathipa. Mina daparaw ay nanga, senaw Ngaw Thathingu gimaz ngapa ngithamulpa. ³³ Mina ay nanga, na Awgadhaw poeybayzinga nubi apa goewapa, senaw nuy ngan nanga daparngu ngapa mulupa; nuy senawbi mabayg nuy mina ay a nuy matha kedha igililnga nubi apa goewapa.'

³⁴ Thana nubepa kuniya kedha mulemidhin, 'Ngurpay Mabayg, ngidh gar ngoeymulpa bangal nubi mina ay mura thonara mayparu?'

³⁵ Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, 'In mina Ngay, Igilaw Ay. Mabaygal ngay ngapa ngayapa, thanamulpa lak maytha aygipa gasamoeypa lawnga, a mabaygan ngay nanga ngoena mina yoepathamoyepa, thanamulpa lak nguken naypa lawnga. ³⁶ Ngay ngithamulpa mulema kedha, ngitha ngoena purkan iman, kasa kay kedha ngitha ngaru mina yoepathamayginga.

³⁷ Mura ngay nanga mabaygal, Thathiw poeybayzimayl ngayapa, thana ngaru ngaybiya asimoeyn. Wa, koey zageth ngath kedha mabayg adhapa woeyaypa, mabaygal ngay nanga ngaybiya asimoeypa. ³⁸ Ngay daparngu mulupa mayginga ngaw ubilmaypa aymaypa. Lawnga, ngay kedha zapa ngapa, nungu ubilmaypa aymaypa, ngadh nanga ngoena ngapa wayadhin; ³⁹ a nungu ubilnga kedha, ngaw ngapa Woeyayzi Mabaygaw; mura sethabin mabaygal ngaru kaludhamoeyn, thana setha ngay nanga nuydh ngayapa poeybamoeyn. Ngaru urapun guythuyayginga kurusipa bangal kuthaw goeyga gasamoene, a ngath mura kaday nithamoeyne thana. ⁴⁰ Ina

Thathiw ubilnga kedha, mura setha ngaya nanga kazipa nagemipa a mina yoepathamaypa nuyn, mura sethabi mabaygal ngaru gasaman ingaru igililnga. Wa ngath bangal sethabi mabaygal kaday nithamoeyne senabi kuthaw goeyginu.'

Thana Yoewdhaylgaw kuyku mabaygal Yesun mina yoepathamoeyginga

⁴¹ Dhuray Yoewdhayalgaw kuykul Yesun kedha yoepa moegithap ya koey garsar aymoedhin, Yesu nanga thanamulpa umay kedha, 'In mina ngay; ngay mina ay daparngu ngapa mulupa.' ⁴² Kalanu thana kedha umamoeyr, 'In nubi mabayg Yesu a? Yoewsepan kazi. Ngoey ngulaygal nungu apu thathingu. Nuy midh paru kedha umepa nuy daparngu ngapa mulupa?'

⁴³ Yesu kuniya thanamulpa kedha mulaydhin, 'Kidhakidhan moegithap yagi asimoe. ⁴⁴ Mabayg koey zageth nungu geth ngayapa uzariz, nuyn kay lak Ngaw Thathin ngoena ngadh ngapa wayadhin nanga, matha nungu zageth kedha, nuydh Thathi nungu ubilnga mabayg ngayapa yoewthiz gamupa. Wa, kedha ngoedhal mabayg ngath bangal kuthaw thonara kaday tharane. ⁴⁵ Minguz kedha, kay paypa kulay peropethaw Minar Poelayzinga kedha, "Thana bangal mura ngurpamoeyne Awgadhan." ' Mina mura mabaygal ngaya nanga nubepa koerngayl kawra poeybaypa, a nungungu ngurpemipa, mura kedha ngoedhal mabaygal thana ngulayg ngayapa gamupa ladhun. ⁴⁶ Ina kedha kuniya lawnga kedha, mabaygan ngulayg Thathi iman, lawnga matha nuydh iman nga nanga Awgadhoengu ngapa, matha nuydh Thathi imadhin.

⁴⁷ 'Ngay ngithamulpa mina ya mulepa, mabaygan ngadh nanga ngoena mina yoepathaman, nuydh gasaman ingaru igililnga. ⁴⁸ Ngay mina ngay, Mina Igililmay Ay. ⁴⁹ Ngithamun thathiw thathin nanga, thana kasa goerab gamul ay mana purthadhin mabaygoegi dhadha sakara, senaw ngaru Igilaw Ay lawnga, kasa thawpay thonaraw ay. Thonar nanga gasaman, wa thanamun kuth, ⁵⁰ kasa kay kedha, in nubi ay nanga daparngu ngapa mulupa, mabaygan ngadh nanga nubi ay purthane, nubepa umapa lawnga. ⁵¹ Ngay mina ngay, ingaru Igilaw Ay daparngu ngapa mulupa. Mabaygan nanga purthane nubi mina ay, nuy bangal ngaru igililnga. In nubi ay ngath ngithamulpa manin nanga, ina ngaw gamu matha kedha ngath mina igililnga poeyban nubi apa goewapa.

Mina ay matha kedha ngaw gamu

⁵² Thana nanga Yoewdhayalgaw koey mabaygal karngemidhin nanga, thana kidhakidhan ya pathowkamoeyr kedha, 'In nuydh nubi mabaygan midh paru nungu gamu ngalpalpa ay aygudoepa kudun maypa?'

⁵³ Yesu kedha zoenguz thanamulpa mulaydhin kedha, 'In ngay ngithamulpa mina yadu umepa, ngitha bangal nanga purthayg Mabaygaw Kaziw gamu a nungu kulka ngitha woenig nanga, ngithamulpa ngithamun geth mina igililmaypa gasamaypa lawnga. ⁵⁴ Mi mabaygan nanga ngaw gamu purthan a ngaw kulka wanin nanga, nuydh gasaman ngaru igililnga a ngath bangal nuyn kaday tharane kuthaw goeyginu. ⁵⁵ Minguz kedha, ngaw gamu mina ay a ngaw kulka mina woeni. ⁵⁶ Mi mabaygan nanga ngaw gamu purthan a ngaw kulka wanin nanga nuy bangal ngaybiya muynu meparu a ngay bangal nubiya muynu meparu. ⁵⁷ In ngoedhe kedha nge, Ingaru Igilaw Thathin ngoena ngapa wayadhin a ngath ngaw igililnga nungungu gasampa mura thonara; wa senaw lak kedha ngoedhalnga mi mabaygan nanga ngoena bangal purthane, nuydh bangal ngawungu mura igililnga gasampu. ⁵⁸ Ina mina ay daparngu mulupa. Senaw ngalpan thathiw thathin kulay purthadhin goerab gamul ay mana, na

mamu mina ay lawnga, thana kurusipa thanamun kuth gasaman; kasa kay kedha, mabayg nga nanga purathipa koezi nubi mina ayngu, daparngu mi mina ay nanga ngapa mulupa, ngidh gasaman ngaru igililnga.’⁵⁹ Setha nungu kedha ngurpayzi yangukudul nuydh aymoeydhin Kapeniyamaw yoewthanu muynu,

Koeyma niyaykazil Yesulngu kuniya pudhemidhin

⁶⁰ Dhuray koey garsar niyaykazil Yesun thana na karngemidhin sethabi ngurpay yangukudul, thana kidhakidhan kedha umamoeyr kedha, ‘Ina midh paru kuniya ya, ngalpalpa mina koey zageth aymoeypa, ngalpalpa lak nubepa koerngaypa lawnga.’

⁶¹ Nubepa Yesulpa kay kakal kedha, thana nungu niyaykazil moegithap ya umamoeyr ubigasimoeyn; nuy sinubi thonara thanamulpa kedha mulaydhin, ‘Ngitha midh paru gegeyadh gasamoenu ngaw ngurpay yangukudungu?’⁶² Ngitha bangal midh mamayine bangal ngitha nanga imane kedha, ngay Mabaygaw Kazi kuniya kadaypa ngay ngalagaz na ngapa?’⁶³ In igililnga ngadh poeybaypa, in gamu nanga nuy kasa zaginga, ngay na ngithamulpa na kulay nuki mi yadu umepa, setha Maygi Mariw mina doegamuya yangukudul a thana matha kedha igilaw yangukudul.⁶⁴ Kasa kay kedha wara mabaygan ngithamulngu mina yoepathamayinginga.’

Nuy Yesu koezi pay ngapa parungu ngulayg kedha, ngay nanga thanamulngu mina yoepathamayinginga, a nuyng bangal ngadh nanga wati mabaygoepa gud arane.⁶⁵ Nuy kedha zoenguz matha umay kedha, ‘Ngay kedha zoenguz ngithamulpa kulay mulayngu, mabayg kasa nungungu ngayapa gamupa mabaginga; nubepa kay lak Ngaw Thathin wa maypa ngayapa gamupa mabapa.’⁶⁶ Nungu thabi mina ngurpay yangukudungu dhuray koeyma kuniya pudhemidhin Yesulngu, thana lak nubepa puziginga.

⁶⁷ Kalanu Yesu nungu toewalob niyay kazipa yapu poeybaydhin kedha, ‘A ngitha lak kedha, ngitha ngoena woenaypa maypa lawnga midh?’

⁶⁸ Nungu wara niyay kazi nel Simona Petheru kuniya Yesulpa kedha mulaydhin, ‘Kuykulnga, ngoey kay ngingungu ngabepa ladhuypa. Mina igilaw yangukudul ngibiya niyaypa?’⁶⁹ Ngoey kay ngingungu mina yoepathamangu ngulayg asimoeyngu kedha, ngi mina Maygi Mabayg Awgadhaw.’

⁷⁰ Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, ‘Wa, ngath ngitha toewalob mabaygal adhapa thamayidhin ngaw mabaygan, kasa kay kedha ngithamuniya muynu urapun Sathanan mabayg.’⁷¹ Nungu aykap muynu kedha, Yudha Simonan kazi, Keriyothoelayg. Nuy Yudha ngaru thanamuniya toewalob niyay kaziya muynu, kasa kay kedha nungu bangal imul pathay zageth Yesuniya.

7

Yesu a nungu tukuypal

¹ Mura sethabi zangu koeliya Yesu a nungu niyay kazil Galilayapa memayidhin. Nungu ubiginga Yoewdhayapa kuniya maypa, minguz kedha sethabi boeradharoenu Yoewdhayalgaw kuyku mabaygan nuyng ugar. Thanamun ubi nubepa mathamaypa.² Yoewdhayaw mabaygaw koey ameniw thonar amadhan thamay, Kawamudhaw Thonar a mura mabaygal urapun lagoepa garwoeydhamiz Yoerusalemoepa Yoewdhayanu muynu. Thana amenipa a koey aypa gasamoeypa, ngoenanumaypa

Awgadhaw mina danal poethay thanamulpa kay bupanu poti wathalnga Aykupithu thonarngu kalanu.

³ Yesun tukuypal nubepa kedha mulemin, ngi mipa kedha nipa, ngi nanga koey zagethaw mabayg ngidh nubi doegan wanar, a koey mudhaw lagoepa uzar koey garsar mabaygal si. Ngi sepa Yoewdhayaw doegampa, lak nginu niyaykazin kay nginu adhapudhay zageth bangal imane.

⁴ Ngidh kasa moegan bupiya ayimpa kedha koey zageth, mabaygan mamu imayinga. Nginu ubi nanga ngi kuyku mabayg, adhapa nupa mabaygoepa mura yakamar, lak bangal thana mina ngulayg gasamoene ngingungu.

⁵ Nungu tukuypan, thana lak kedha nuyn mina yoepathamayinga.

⁶ Yesu kedha muliz thanamulpa, 'Ngaw thonar ka matha gasamoeyginga sepa yabugudoepa maboepa. Mura thonara matha ngoedhagidh ngithamulpa, ⁷ kow apaw goewaw mabaygal ngithamun wati igalgal lawnga, thana ngayapa ubigigal, ngoena adhapa yawaypa. Ngaw maw thanamulpa gegeyadh, thanamun wati pawa kakal kabuthapa. ⁸ Ngitha ladhu sepa koey aypa, ngayapa maboepa matha ngoedhagidh lawnga kedha thonara, kedha zoenguz kedha ngaw mina thonar gasamayginga.'

⁹ Wa, nuy kedha mulaydhin, nuy matha si muynu Galilayoenu. ¹⁰ A nungu tukuypal memayidhin koey aypa. Kalanu kay nuy uzaraydhin gumi, kakal lawnga. Nubiya kalmel nungu niyay kazil. ¹¹ Senabi thonar kay Yoerusalemoenu, thana Yoewdhayalgaw kuyku mabaygal nuyn lumar a yapupoeybemir kedha, 'Ngalaga nuy senawbi mabayg?'

¹² Mabaygal muya nungu ya umamoeyr. Wara mabaygal kedha, 'Nuy mina mabayg!' a wara mabaygal kedha, 'Lawnga, nuy wati mabayg, nuydh mabaygal ngalkemoepa.' ¹³ Wara mabayg kakal mulayinga, kedha zoenguz thana akan Yoewdhayaw kuyku mabaygoengu.

Yesun ngurpay zageth senabi ayngu thonara

¹⁴ Wa, thana kulay nuyn imayinga. Senabi koey aygud matha dhadhal nanga, Yesu ngapa koey yoewthaw boeradharanu mangiz a ngurpay kuykaymadhin. ¹⁵ Thana Yoewdhayaw kuyku mabaygal koeyma madhu pamemir kedha, 'In nubi mabayg minggu koey ngulayg, nuy kedha ngoedhal ngurpay gasamayginga?'

¹⁶ Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngath na mi ngurpay ayimpa, ngath lawnga ngawnguz. Ina ngapa urapun mabaygoengu ngadh na ngoena wayadhin ngapa. ¹⁷ Mabayg nga ubilayg aymipa Awgadhaw ubilnga, wa senabi mabayg nuydh balbayginga adhamulaypa ngaw ngurpay midh nanga, Awgadhawoengu lawnga midh, kasa ngawnguz. ¹⁸ Mabayg nga nanga kasa nungunguz ngurpay ayman, nuy kedha, nuy nungu geth kadaypa mepa. Ngunu nanga ubi nungu Woeyayzi Mabaygoepa kadaypa maypa, wa nuy mina yadu umepa, a sena muynu wati zaginga, nuy ngoedhe kedha nungu Woeyayzi Mabayg. ¹⁹ Mose nuydh sabi poeyban ngithamulpa, ngitha midh paru nungu sabinu muynu balbayginga mabaginga, a? Ngitha mipa ngoena mathamaypa maypa?'

²⁰ Thana nubepa kuniya kedha umamoeyr, 'E! Ngibiya muynu wati mari. Ngi mipa wakaya thayiz kedha, mabaygan ngibepa nuthemipa mathamaypa?'

²¹ Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Lawnga, ngayapa kakal kedha, ngath matha urapun koey zageth aymoedhin, sabadhaw goeyginu a ngitha madhu pamemidhin a gegeyadh gasamadhin. ²² Ngitha koey ngulaygal kedha, za nanga mina koey mina za nanga, ngidh ngaru ayman kasa midh goeyga sabadh. Mose ya wadhadin kedha ngithamun garkaz

kazil ngaru motho pathamoeyn kazimay thonarngu pawpa eyt goeyginu.* Senaw kulay parungu ngapa thathiw Thathingu kuykaymoedhin, Moseniya kulay. A ngitha koeyma oengaypu senabi sabi matha kedha goeyga eyt nanga sabadh nanga ngitha ngaru ayman senabi goeyginu.²³ Wa, ngitha ngulayg moegina garkaz motho pathan sabadhaw goeyginu, Mosen Sabingu pathidhayle; ngitha mingu ubigasimoeyn ngawngu kedha, senabi thonara ngath kikiril mabayg buth pathan sabadhaw goeyginu, kalanu gamu mura balbayg asin nungu?'²⁴ Ngithamun zoeyzi noedhay kasa gimiyi muk. Matha ngoedhagidh kedha ngitha mina iman muynu za.

Yesu nuy Adhapa Thamayzi Mabayg lawnga midh

²⁵ Thana dhuray Yoerusalemalgal kedha, 'Senaw nuy thana kuyku mabaygan kulay mathamaypa marngu?'²⁶ Nagemiw! Nuy mabaygaw parunu yadu umepa a thana za aymayingga, nuyn mulupa thoeyayingga. Thana kuykun midh, si muynu thana ngulaygal nuy Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabayg,²⁷ lawnga midh? Nuy bangal Adhapa Thamayzi Mabayg ngapa, nuy bangal gumi nuy ngalagaz ngapa, kasa kay kedha ngalpa mura ngulaygal nubi mabayg nuy ngalagaz nanga ngapa, nuy Adhapa Thamayzi Mabayg lawnga.'

²⁸ Yesu matha ngurpay aymar yoewthaw boeradhoenu. Nuy koey gimiyi umay yadu kedha, 'Ngitha mina ngulaygal ngawngu a? Ngaw goegathoengu ngitha ngulaygal kasa kay kedha ngitha koerawaygal ngay ngalagaz ngapa. Ngaw Woeyayzi Mabayg nungu yangukudul mina yangukudul, a ngitha nungungu koerawaygal.²⁹ Ngay ngulayg nungungu, minguz kedha ngay nungungu ngapa nuydh ngoena ngapa wayadhin.'

³⁰ Senabi yangukudungu thana nuyn kunumaypa madhin, kasa kay kedha mabaygan nubiya geth woenayingga, a gasamayginga, thana kasa yan, minguz kedha nungu thonar matha lawnga.³¹ Koey garsar mabaygal mabaygaw miyaynu muynu mina yoepathamadhin nubepa. Thana kedha mulemin, 'In ngaru Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabayg; koey zageth wara mabayg ngapa nungu adhapudhay zageth gimal nubi mabayg midh nanga.'

³² Thana Parasayalgal karngemidhin mabaygaw ya, thana Yesun ya umamoeyr. Kalanu thana Parasayalgal a kuyku misnarel wayamoeydhin kunumaynbaygal Yesulpa gasamoeypa.

³³ Yesu mulaiydhin, 'Ngay bangal moegina kuykuthalnga in ngithamuniya, kalanu ngay kuniya tidhedhe nubepa ngoena ngadh nanga ngapa wayadhin.³⁴ Ngitha bangal ngayapa yan nagemipu, ngithamulpa ngayapa lak kay imaypa lawnga. Ngithamulpa sew maypa lawnga ngay bangal ngalaga nanga.'

³⁵ Thana Yoewdhayaw kuyku mabaygal kidhakidhan mulemin, 'Nuy bangal ngalagapa ngalpalpa lak nubepa imaypa lawnga? Nuydh midh buwayl thoeyaypa, nuy sike sepa Goerikaw mabaygaw goegathoepa, dhuray ngalpan mabaygal ngalaga nanga? Nuydh Goerikaw mabaygal ngurpamoeypa a?'³⁶ Nungu muynu aykap za miyay kedha, nuy ngalagapa bangal? Nungu kedha yangukudu, "Ngitha bangal ngayapa yan nagemipu, ngithamulpa ngayapa lak kay imaypa lawnga." A wara nungu ya kedha, "Ngithamulpa sew maypa lawnga ngay bangal ngalaga nanga."

* **7:22** garkaz kazil ngaru motho pathamoeyn kazimay thonarngu pawpa eyt goeyginu: wara Zenesis 17.10 geth tidi.

³⁷ Moeygoepa goeyga senabi koey ayngu, thanamun mina koey goeyga, Yesu kaday tariz dhadh a gimia wakaya muliz, 'Ngan ngukin naynin, ngapa ngayapa ngukipa, ³⁸ a ngadh nanga mina yoepathaman ngoena nuy ngaru nguki waniz. Na matha kedha Maygi Thusi midh yadu palgan, "Ngadh nanga mina yoepathaman ngayapa, igilaw ngukin pay yoewdhiz adhapa nungu ngoenakapoengu." '

³⁹ Yesun nabi yangukudungu nuydh yadu palgan Maygi Mari nungu kalanu bangal na poeybane mabaygan ngadh mina yoepathaman Yesun, wa thana bangal gasamoene ngoedhe bubu ngoenakapoengu pungaypu. Senabi thonara Maygi Mari matha poeybayginga, kedha zoenguz kedha Yesu kaday thoerayinga nungu poeraparal niyaylagoepa.

Dhadh palamiz ukasar buway ayman

⁴⁰ Koey garsar mabaygaw moeyaynu, karngemin nungu yangukudu. Thana kedha, 'In nubi mabayg ngaru senabi koey peropeth, ngan nanga yadu palgarngu.' ⁴¹ A dhuray kedha, 'Lawnga, in mina Awgadhaw Adhapa Thamayinga.' A dhuray ngoelkay yoepathaman kedha, 'Adhapa Thamayi Mabayg ngapa Galilayoengu maypa lawnga?' ⁴² Maygi Thusi kedha, nuy ngapa Dhawithan buwayngu a kazi iman Bethliyanu, Dhawithan goegathoeni.' Thana koerawaygal kedha nungu mina kazimay lag ngalaga.

⁴³ Wa, thanamun dhadh poelamayzinga mabaygaw moeyaynu, Yesun may. ⁴⁴ Wara thanamun ubi nubepa gasamoeypa, kasa kay kedha mabayg nubiya geth woenayinga, thana kasa yan.

Yoewdhayaw kuykun nuyn mina yoepathamayinga

⁴⁵ Kurusipa thana kunumaynbaygal kuniya tidemidhin thanamun kuykupa. Thana kuyku misnarel a Parasayagal kedha yapu poeybemidhin, 'Ngitha mingi nuyn ngapa gasamoeyginga?'

⁴⁶ Thana kuniya mulaydhin kedha, 'Mabayg kulay ngoeymulpa puridharal yayab ya mulayinga.'

⁴⁷ Thana Parasayagal kedha mulemin, 'Nuydh ngitha koeyma ngalke-moeydhin matha kedha mura mabaygal a? ⁴⁸ Ngithamun kuyku mabaygoengu urapun mabayg mayginga a matha kedha ngoeymulngu Parasayalgoengu urapun mayginga mina yoepathamaypa nubepa. ⁴⁹ Matha thana sethahi mabaygal, ngulay nuyn mina yoepathaman, minguz kedha thana Mosen Sabinu koerawaygal. Thana bangal ngaru Awgadhoengu za gegeyadh gasamoene.'

⁵⁰ Wara Parasayalayg Nikodemoes, nga na kulay uzaraydhin Yesulpa imaypa, nuy sethahi Parasayalgaw mabaygoengu. Nuy kedha mulaydhin,

⁵¹ 'Ngalpan sabinu muynu mabayg kasa moegan gegeyadh mayginga. Mamu nungu ya karngemin, a mamu iman nuydh miza ayman, wagel kay zoeyzi noeydhiz nuyn.'

⁵² Thana nuyn kedha mulamoeyn, 'Wa, ngi midh? Ngi kedha nuy midh nanga ngapa, ngapa Galilayoengu. Ngi nanga Maygi Thusipa nagepa, ngurapipa. Ngidh iman peropethoedinga ngapa Galilayoengu.' ⁵³ (Kalanu thana mura yaynanab geth wanemidhin thanamun lagoepa.)

8

Yoepkaz nadh mabaygaw puru ayman, thana nan iman

¹ Wa, thana mura mabaygal thanamun lagoepa kuniya memayidhin kasa kedha Yesu nuy Olibaw Padoepa uzaraydhin, wara nuringa yaginga.

² Mina bathaynga nanga nuy kuniya tidaydhin koey yoewthoepa, a thana mura mabaygaw moeyay nubepa lak garwoeydhamoeydhin. Nuy apa thanuraydhin a nuydh ngurpay lak ayman thanamulpa.

³ Thana Parasayalgal a sabiw ngurpay mabaygal nubepa ngapa yoel-padhin yoepkaz, ngan nanga mabaygal imadhin kedha, nadh mabaygaw puru matha aymar. Thana nan mura mabaygaw parunu tharan. ⁴ Thana Yesulpa kedha mulaydhin, 'Ngurpay Mabayg, nabi yoepkaz nadh mabaygaw puru matha aymar nanga mabaygal nan iman. ⁵ Ngalpan sabinu muynu Mosen Poelayzinga kedha, na yoepkaz ngaru kulan mathaman umapa. Nginu yangukudu ya miyay?' ⁶ Thanamulpa kedha, thana poethi ayman Yesulpa, nubepa gasamoeypa a kotoepa maypa. Kasa kay kedha Yesu mulupa pathidiz kulaw ploewapa a poeynu nungu dhimuran ya paladhin.

⁷ Thana nuyn koey garsar thonaralnga yapu poeybar, kurusipa nuy kaday tharaydhin a thanamulpa kedha kuniya mulaydhin, 'Ngithamulngu nga nanga mina wati pawagig, wa matha ngoedhagidh nuydh kulay nabepa kula thayaw mathamaypa.'

⁸ Kalanu nuy lak mulupa apasin kulaw ploewapa, a poeynu ya paladhin.

⁹ Thana nanga senabi za karngemidhin thana urapun dhadh thadhira nungunu, burugamul mabaygal kulay kayn mabaygal wagel kay.

¹⁰ Yesu nuy nungu kusayg wanan, yoepkaz nubiya. Palay matha palay siyamar si. Nuy kaday tharaydhin a nabepa mulaydhin, 'Kake, ngibepa yanguzi mabaygal ngalaga, sena mabaygoevinga ngibepa sabipa maypa?'

¹¹ Na mulaydhin nubepa, 'Ina gar mabaygoevinga.'

A Yesu nabepa kedha mulaydhin, 'Ngayapa lak ngibepa sabipa maypa lawnga, uzar balbayginga bangal, wati pawal lak aymayg.'

Yesu nubi apaw goewaw thunge

¹² Yesu lak mulaydhin mura mabaygoepa kedha, 'Ngay nubi apaw goewaw thunge. Nga nanga ngaybiya kalmel nubi thungenu, nuydh gasaman nabi buyaw igililnga a nuy inuriya maboevinga.'

¹³ Thana Parasayalgal nuyn mulupa tharar, 'Ngi kasa nginungu kedha yadu umepa. Ngi nanga midh umepa aykapuvinga.'

¹⁴ Yesu kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Lawnga, itha ngaw yaday mina yaday, kasa midh ngay ngawngu ya muliz nanga, thana ngaru mina yaday; minguz kedha, ngay ngulayg ngay ngalagaz na ngapa a ngay bangal mi kuniya nanga kuniya. Ngitha kasa koerawaygal thabi zoengu. ¹⁵ Ngithamun ngay kasa mabaygaw pawanu, mabaygoepa zoeyzinaydhepa. Ngath wara mabaygoepa zoeyzi noeydhay aymayvinga.'

¹⁶ Ngath nay kedha pawa ayman, ngaw zoeyzinoeydhay balbayginga nay, minguz kedha, ngay ngaw kusayg lawnga senabi zagethoepa. Thathi mura thonara ngaybiya kalmel ngoena ngadh na wayadhin.

¹⁷ 'Wa, ngithamun sabinu muynu Minar Poelayzinga kedha, "Ukasar na mabaygiya za balbayg asin nanga palamun imaypa matha ngoedhagidh, wa ngalpa ngaru mina yoepathaman ukasar mabaygaw ya." ¹⁸ Ngalbe ukasar mabayg yadu umempa, ngaybiya Thathi muynu, ngoena ngadh na ngapa wayadhin. Thathiw ya, a ngaw ya ngaru urapun.'

¹⁹ Thana yapu poeybemir, 'Nuy nginu thathi nga, nuy ngalaga?'

Yesu kuniya, 'Ngitha ngawngu koerawaygal, a matha kedha Ngaw Thathingu koerawaygal. Ngitha nay ngawngu ngulaygal, ngitha lak Ngaw Thathingu ngulaygal nay.' ²⁰ Yesu na nabi ngurpan aymar koey yoewthanu adhal, pasinu ngalaga nanga thanamun bokadhazangu boksal

mamayir mabaygoepa poeybaypa, kasa kay kedha mabaygoeinga nubepa gasamaypa, nungu thonar matha lawnga.

Mabaygoepa koey zageth Yesuniya kalmel maypa

²¹ Yesu lak thanamulpa mulaydhin kedha, 'Ngay bangal uzaridhe, a ngitha bangal ngoena lumane, kasa kay kedha ngitha bangal wati pawanu umamayl. Koey zageth ngitha ngaw yabugud gasaman.'

²² Thana Yoewdhayalgaw kuyku mabaygal muynu kedha, 'In, nuy kedha umepa, nungu yabugud nanga ngalpalpa koey zageth nubiya oesipa. Muynu midh, nuy bangal nungu geth uma mathamidhe a?'

²³ Yesu lak mulaydhin, 'Ngitha kow mabaygal a ngay gimaz ngapa. Ngitha kow apaw goewaw mabaygal a ngay koezi apaw goewangu lawnga.

²⁴ Kedha zoenguz ngay ngithamulpa umepa, ngitha bangal wati pawanu um poegaypu. Wa, ngitha bangal wati kuth gasampu ngitha bangal na mina yoepathamayingna ngayapa, ngay nga nanga Ngaru Igililnga.'

²⁵ Thana lak nuyn yapu poeyban, 'Ngi nga?'

Yesu kuniya muliz thanamulpa, 'Ngay senabi mabayg, ngay ngithamulpa parungu kulay midh muleman. ²⁶ Ngaw lak yangukudul ngithamun doegampa koey garsar a ngithamulpa zoeyzinoeydhaypa koey garsar. Urapun mabayg ngoena ngadh na ngapa wayadhin, nuy mina a ngath mura mabaygoepa yadu poelgaypa nungu poeybayzi ngurpay in nubi apa goewanu, ngath midh na nungungu gasamoedhin.'

²⁷ Thana nungu ya ruwamayginga kedha nuydh Thathiw yadu umay. ²⁸ Nuy kedha zoenguz thanamulpa lak mulaydhin, 'Ngitha midh thonara bangal Mabaygaw Kazi kadaypa manine, ngithamulpa bangal kakal aymidhe ngay nga nanga Ngaru Igililnga. Senabi thonara ngitha bangal ngulayg asimoeyne ngath ngawnguz za aymayingna, ngath ayman matha Thathi ngoena midh na ngurpadhin aymoeypa. ²⁹ Ngadh ngoena ngapa wayadhin, nuy ngaybiya kalmel. Nuydh ngoena kasa woenayingna ngaw kusayg, kedha zoengu ngath nungu mura ubilmayl aymoeypa.' ³⁰ Nungu senabi ngurpaynu dhadhak koey garsar mabaygal mina yoepathamadhin nubepa.

Mabaygaw mina gudaz puydhay yabugud midh?

³¹ Yesu Yoewdhayalgaw mabaygoepa ya muliz, nubepa ngadh na mina yoepathamaypa. Nuy kedha, 'Koezi pawpa, ngithamun nanga ngara pudhamay balbayginga, karngemin ngaw yaday, ngitha bangal mina ngaw niyay kazil, ³² a ngithamulpa kakal kedha mina balbayginga ngalaga, a ngitha bangal mina guythuyamoeyn ngithamun kulba igililmayngu kuyk ngitha ngaw ngurpaynu muynu.'

³³ Thana ubig asimoeydhin kedha, 'Ngoei matha ngoedhagidh, Abraman kaziw kazil. Koezi pay ngapa parungu ngoey wara mabaygoepa lawnga, ngaru zageth ulaypa. Ngi mingku kedha umepa, ngidh bangal ngoey guythuyamoeyne?'

³⁴ Yesu kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngay ngithamulpa mina yadu umepa, mabayg nanga wati pawalayg nanga nuyn kedha zagethoepa manin mina ngaru. Senabi wati pawan nuyn yoelpan, mina ngaru.

³⁵ Ngithamun ngoenanu manin midh, ngitha Awgadhaw buwaynu kalmel ngaru memayipa a? Lawnga, na ngoedhe kedha nge, ya lumayzi mabayg nanga zagethoepa wayan, nuy buwaynu ngaru kalmel lawnga, kasa kay kedha garkaz kazi nanga nuy ngaru mepa nungu thathiw buwaynu muynu. ³⁶ Kazi nanga ngin pa wayan nginu kunumay igililmayngu, wa ngidh mina mukay asin senabi kulba igililmayngu.

³⁷ 'Ngay ngulayg kedha, ngitha Abraman kaziw kazi. Ngitha midh paru ngayapa mathamoeypa nuthemipa? Kedha zoenguz kedha ngaw ngurpan ngitha gasamoeyginga ngoenakapoenu. ³⁸ Ngitha mina wara pawalgal, ngath Ngaw Thathiw zapul mura yadu palgamoeypa, ngaw imayzimayl nubiya parunu. A ngitha ngithamun wati thathiw zapul aymoeypa, a nungu mulayzimayl ngithamulpa.'

³⁹ Thana kuniya mulemin kedha, 'Ngoeymun thathi Abrama.'

Yesu kuniya thanamulpa kedha, 'Ngitha mina Abraman kazi, ngitha nungu zageth nay ulaypa*', nuy midh zagethan na meparuy. ⁴⁰ Lawnga, ngitha mina wara pawalgal, ngithamun buwayl thoeyay kedha, ngitha bangal ngaru ngoena mathamoene. Abramalpa koey zageth nuydh kedha wati za ayman. ⁴¹ Ngitha ngithamun thathiw pawaw pawalgal.'

Wa, thana kedha, 'Ngoeymun Thathi urapun, matha Awgadh kedha, a ngoey nungu mina kazi.'

Yesu kedha mulaydhin, 'Ngitha Sathanan kazi.'

⁴² Yesu kedha thanamulpa, 'Awgadh nay ngithamun mina Thathi, wa ngitha ngoena nay maman maypa, kedha zoenguz kedha, ngay Awgadhongu ngapa a ngay in ngithamuniya. Ngay ngapa ngawnguz lawnga, nuydh ngoena ngapa wayan. ⁴³ Ngitha mingu tidayginga ngay ngithamulpa midh na umepa? Ina kedha zoenguz, ngitha ngaw yapa koerngayginga, ubigasimoeypa. ⁴⁴ Ngitha ngithamun thathiw kazi, Sathan. Ngitha ngithamun thathiw ubilmaya toedipa a aymoeypa. Mina parungu ngapa nuy mabaygaw uma mathamay mabayg. Nuy mina pawangu koerawayg, nuy wara mina doegamoenu mayginga, koerawayg; wara mina za muynu nubiya mayginga. Nuy nanga ngoelkay yadu umepa, sena nungu pawa nuydh ayimpa, nuy koey sole yadayg, a nuy koey soliw apa kuyk.

⁴⁵ 'Wa, ngitha ngithamun wati thathiw kaziw kazi, a ngay na ngithamulpa mina yadu umepa nanga ngitha ngaru ngayapa mina yoepathamayginga! ⁴⁶ Mabaygan ngadh wati pawa iman ngaybiya muynu, a yakaman? Ngay nanga ngithamulpa mina yadu umepa, ngitha mingu ngayapa mina yoepathamayginga. ⁴⁷ Nga nanga Awgadhaw mabayg nuydh ngaru karngemin Awgadhaw yoepa. Ngitha kedha zoenguz gasamoeyginga nungu ya, ngitha Awgadhaw mabaygal lawnga.'

Yesu ngaru gimal Abrama midh nanga

⁴⁸ Thana Yoewdhayalgal Yesulpa kedha mulemin, 'Ngaru kedha ngi Samariyaw mabayg a, wati mari ngibiya muynu sipa?'

⁴⁹ Yesu kedha, 'Ngay wati marigig. Ngay balbayginga Ngaw Thathipa apa pudhepa, ngitha midh paru ngayapa apasinga? ⁵⁰ Ngath matha ngayapa za lumayginga. Urapun mabayg nuydh poerapar luman ngayapa, a nuydh zoeyzi noeydheman ngoeba. ⁵¹ Ngay lak ngithamulpa mina yadu umepa, mabaygan ngadh karngemin ngaw ya, nubepa umapa lawnga.'

⁵² Nungu kedha yoengu thana Yoewdhayalgal nubepa kuniya kedha mulemin, 'Wa, ina lak koey kakal kedha, ngi wati mariw malayzinga. Abrama umanga, a kalanu mura peropethal umamayl, a ngi nginunguz kedha, "Ngadh karngemin ngaw ya, nubepa umapa lawnga." ⁵³ Ngitha midh, ngi nginunguz koeyya aymipa Abramaniya? Ngalpan koey thathi Abram, um miyaydhin, a Peropethal lak kedha um pagadhin. Nginu wakay thoemamay midh, ngi nga?'

* 8:39 *Ngitha mina Abraman kazi, ngitha nungu zageth nay ulaypa: wara Zenesis 17.8-10 geth tidi.*

⁵⁴ Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngay nay ngaw geth koezya aymiz, senabi za kasa zaginga. Mabayg urapun nuydh ngoena kadaypa maypa, matha kedha Ngaw Thathi. Ngitha kedha, ngitha nuyn thawmanin ngithamun Awgadh. ⁵⁵ Lawnga ngitha koerawayg nungungu. Ngay ngulayg nungungu. Ngay nay kedha ngay nungungu koerawayg, ngay ngoelkay mabayg nay, ngitha midh nanga. Ngay nungungu mina ngulayg, a ngath nungu yaday karngemipa. ⁵⁶ Parunu kulay kay paypa, ngithamun thathi Abrama koe y ika gasamoedhin kedha, nuy ngaw goeygingu ngulayg. Nuydh imadhin a nubepa koe y ikalnga.'

⁵⁷ Thana nubepa kuniya mulaydhin, 'Nginu wathal mina apal pipti wathoepa, ngi midh paru kedha, ngidh Abraman imadhin, kedha kulkubaw mabayg?'

⁵⁸ Yesu kedha mulaydhin, 'Ngay ngithamulpa mina ya muliz, Abraman wagel kay kazi imadhin, ngay ngaru kulay igiilinga.' ⁵⁹ Nungu kedha yangukudungu nanga thana kulan kusuman nubepa thoeaypa. Kasa kay kedha Yesu uthiz a koe y yoewth wanan, nuy uzaraydhin adhapa.

9

Wara mabayg nuy maygum kazimayngu, Yesu dhoey nidhadhin

¹ Wara thonara Yesun mab woelmaw, mabaw lagoenu nuydh mabayg iman, nuyn kazi manin maygum. ² Nungu niyay kazil nubepa yapu poeybemin, 'Ngurpay Mabayg, ina mingi maygum kazi iman, ina sike modhab nungu wati pawangu lawnga nungu apuwaw thathiw?'

³ Yesu kedha muliz, 'Lawnga, nungu wati pawangu lawnga, a nungu apuwaw thathiw lawnga; zapul kedha kuniya pudhamoeyn, nuy maygum lak Awgadhaw zagethaw woenab iman nubiya mura mabaygaw parunu, a balbay tidan mura mabaygiya. ⁴ Wa, ina kapu buth zagethoepa aymoeypa. Ina nanga ngay zagethan mepa, ngalpa ngaru oengan nungu zageth, ngadh ngoena ngapa wayan; inur na pudhedhe bangal mabaygoepa wara zagethoepa aymoeypa lawnga. ⁵ Ngay nanga apa goewanu ngay thunge nubi apa goewapa.'

⁶ Nungu Yesun senabi yangukudungu kalanu, nuy mos alalaydhin boeradharoenu, a say sayab palan mosan. Nuydh pinin say maygumaw purkiya, ⁷ a mulaydhin nubepa kedha, 'Uzar, nginu paru garwalag sew maynu, nel Salom. (Senabi nel pudhamoeyn kedha, wayan.) Nuy mabayg uzaraydhin, nungu paru garwalagaydhin; ngapa kuniya balbayginga, purka balbayginga nuy mina nagaydhin.'

⁸ Nungu pasiw mabaygal a thana ngaya nanga nuyn imadhin kulay, nuy zapa yoewdhepu, thana kidhakidhan kedha, 'In sike senawbi mabayg, nuy kasa urapun lagoenu niparuy a yoewdhepu zapa?' ⁹ Wara mabaygal kedha, 'Senaw nuy!' a dhuray kedha, 'Lawnga, senaw kasa nungu ngoedhalnga.'

Nuy mabayg kalanu nungunguz muliz kedha, 'Ngay nuy.'

¹⁰ Thana nubepa mulemin, 'Ngi midh paru balbayginga ngayngu?'

¹¹ Nuy kedha muliz, 'Mabayg nel Yesu, nuydh say aymoedhin, tadimoedhin ngaw purkan, a mulaydhin ngayapa, 'Uzar sena may kay Silom, sew kay paru garwalag.' Wa, ngay uzaraydhin. Ngay na garwalagaydhin nanga, senawbi thonara ngay balbayginga ngaydhin, zapul imaydhin.'

¹² Thana yapupoeybemin, 'Ngalaga nuy?'

† 8:58 Abraman wagel kay kazi imadhin, ngay Ngaru kulay igiilinga: wara Zenesis 15.1-6 a Zenesis 17.8-10 geth tidi.

Nuy kedha, 'Ngay koerawayg.'

Thana Parasayalgal zoeyzi nidhepa senawbi dhoey nidhay

¹³ Wara mabaygan nuyn madhin Parasayalgapa imaypa, nga nanga kulay maygum. ¹⁴ Sena goeyga sabadh, Yesun na mabaygaw purka saytu gud palimoedhin, a nungu purkaw buya poeybadhin. ¹⁵ Thana Parasayalgal nuyn lak yapu poeyban kedha, 'Ngidh midh paru purkaw zuru kuniya gasamangu?'

Nuy thanamulpa kedha muliz, 'Nuydh say woedhamoedhin ngaw purkanu, a ngaw paru garwalgayngu, a ngaw purkaw buya ngath kuniya gasamoengu.'

¹⁶ Dhuray Parasayalgal kedha mulemin, 'Mabaygan ngadh senawbi za aymoengu, nuy Awgadhoengu lawnga, kedha zoenguz kedha nuydh sabadhaw sabi oengayinga,' a dhuray kedha, 'Nuy nanga wati pawa mabayg nanga nuy midh paru kedha koey zageth ayman, in midh nanga?' a thanamuniya muynu lak mabaygal dhadh poelayzimayl.

¹⁷ Kalanu thana lak nuyn yapu poeybemin kedha, 'Ngi kedha, nuydh nginu purka gud palemoedhin balbayginga nagaypa. Nginu wakay thoemamay midh nuy mi ngoedhal mabayg?'

Nuy thanamulpa kuniya muliz, 'Nuy peropeth.'

¹⁸ Thana Yoewdhayalgaw kuykul mina yoepathamayginga kedha nuy kulay maygum a wigel nungu purka balbayg palemoedhin. Thana ngaru nungu apu thathipa thuremidhin mina yoepa. ¹⁹ Thana yapu poeybamoedhin palamulpa kedha, 'In ngipen kazi? Ngipen yangukudu kedha nuyn maygum kazi madhin, midh paru nuy balbayginga nagayngu?'

²⁰ Nungu apu thathi kuniya kedha, 'Ngalbe ngulayg nuy ngalben kazi, a ngalbe ngulayg nuyn kazi madhin maygum, ²¹ kasa kay kedha ngoelbe koerawayg nuy midh paru balbayg asingu nagayngu. Ngalbe lak koerawayg ngadh nanga nungu purka gud palimoengu. Yapu poeybemin kay nubepa. Nuy koey mabayg, nuy kay nungungu mulepa.' ²² Palay kedha zoenguz koerawayg kudun tharemoedhin, palamun aka koeyza Yoewdhayalgaw kuyku mabaygoengu. Thana buwayal thoeyay ayman muwasin, ngadh mina yoepathaman Yesu nuy Awgadhaw Adhapa Thoemayzig, kedha mabayg ngaru adhapa thaman thoeythu poegay lagoengu. ²³ Kedha zoengungu nungu apu thathi kedha umemar, 'Senaw, nuy koey mabayg yapu poeybaw nuyn.'

²⁴ Thana wigelkun nuyn thuran ngan nanga maygum kazi madhin. Thana Parasayalgal kedha mulemin nubepa, 'Ngi Awgadhaw parunu balbayginga muli, ngoey ngulaygal kedha, mabayg ngidh ngan yadu poelgaypa, nuy wati mabayg.'

²⁵ Nuy mabayg kuniya mulaydhin, 'Ngay koerawayg nungungu nuy mina pawa mabayg, lawnga wati pawa mabayg, kasa urapun za ngay ngulayg; ngay kulay maygum, a nubi thonara ngay balbayginga nagepa.'

²⁶ Thana lak yapu poeyban nuyn, 'Nuydh ngin midh madhin, a midh paru nuydh nginu purkaw gud palemoedhin?'

²⁷ Nuy muliz, 'Ngay ngithamulpa mulema, a ngitha koerngayginga ngayapa; ngitha mipa lak yapu poeybemipa koerngaypa. Ngithamun sike lak ubi ngitha nungu niyay kazipa aymoeyn?'

Thana nuyn giw soelmadhin

²⁸ Nungu senabi yangukudungu thana nuyn giw soelmadhin kedha, 'Ngi senabi mabaygaw niyay kazi, ngoey lawnga, ngoey Mosen niyay kazil.

²⁹ Ngoey ngulaygal kedha, Awgadhan ya madhin Moselpa; a nubi wati mabayg ngoey nungungu koerawaygal, nuy ngalagaz ngapa.'

³⁰ Nuy mabayg kuniya, 'Ina mina wara za kedha, ngitha koey mabaygal koerawaygal kedha, nuy ngalagaz ngapa, kasa kay kedha nuydh ngaw purka gud palemán. ³¹ Ngalpa mura ngulaygal kedha Awgadn nuy kurusipoeagayinga wati pawa mabaygoepa. Nuy kurusipagepa mabaygal ngaya apa pudhemipa nubepa a aymoeypa nungu ubilmayl. ³² Nubi za kulay aymayinga koezi pay parungu nabi apaw goewaw samangu, mabaygaw purka gud palemán, mabayg na maygum kazi manin. ³³ Nuy nubi mabayg ngaru Awgadhoengu ngapa, lawnga nay nuydh kedha ngoedhal koey zageth aymayinga nay.'

³⁴ Thana lak kuniya nubepa modhabiya mulemin, 'Ngin kazi madhin wati pawanu a koesimadhin wati pawanu; ngi midh paru nuthepa ngoeymulpa ngurpaypa?' Kalanu thana nuyn adhapa thamadhin thoyethu poegay lagoengu.

Nuy mabayg mina koeyma mina yoepathaman

³⁵ Yesu nanga karnagemidhin, thana nuyn thoyethu poegay lagoengu adhapa thamadhin, nuydh nuyn lumadhin a imadhin. Nuy nubepa mulaydhin, 'Ngidh mina yoepathamaypa Mabaygaw Kazi a?'

³⁶ Nuy mabayg kuniya, 'Ngi kay mulepa, nuy nga, lak kay ngath nuyn mina yoepathamaypa!'

³⁷ Yesu kedha nubepa, 'Ngidh iman, a mabayg nga ngibepa yadu umepa kedha thonara, in ngay.'

³⁸ Nuy mabayg kedha muliz, 'Kuykulnga, ngath mina koeyma mina yoepathaman.' A senawbi thonara kulun pasayniz Yesuniya parunu.

³⁹ Yesu kedha, 'Ngay ngapa nubi apa goewapa adhamulaypa mabaygoepa, a kuth thoyerpa. Muynu kedha, maygumal purkaw zuru kuniya gasaman a ngaya nanga mina purkalmayl thana maygumal aymoeyn.'

⁴⁰ Wara Parasayalgal thana nubiya amadhan si, thana karnagemin nuy na kedha umay. Thana yapu poeybemin nubepa, 'Ngidh lawnga ngoey mamayipa? Ngibepa sike kedha ngoey maygumal a?'

⁴¹ Yesu kuniya modhabiya madhin thanamulpa kedha, 'Ngitha nanga maygumal, wa moegina balbayginga, ngithamulpa gegeyadh gasamoeypa lawnga, kasa kay kedha, ngitha kedha, "Ngoey balbayginga nagemipa!" sey muynu kedha ngithamuniya ngaru gegeyadh.'

10

Yesun zageth matha kedha mamuy danal poethay zageth midh nanga

¹ Yesu lak adhamintidadhin thanamulpa kedha, 'Ngay ngithamulpa mina ya muliz, mina zageth kedha, na ngoedhe mamuy danal poethay midh nanga. Mabayg nga nanga wati yabugudiya waliz muypa, mamuy niyay lagoepa, kakal kedha nuy wati mabayg, mamuypa adhapa woerdhaypa.'

² 'Mabayg nga balbayginga uthiz mamuy lagaw pasiya kulaw moeydhayzinga, nuy mamuy danal poethay mabayg. ³ Pasa pudhan, danal poethay mabaygan nubepa, a nungu geth mamuy nungu wakay karnagemin. Nuydh nanga nungu mamuy nelay tharemoeyn yayanob, wa thana sobaginga karnagemin, a nuydh thana yoelpamoeyn adhapa. ⁴ Nuy kulay thayiz maban, thana nubiya wagel asimoeyn, kedha zoenguz thana nungu wakayngu ngulaygal. ⁵ Thanamulpa koey zageth wara mabaygiya oesipa. Thana akan zilmemin nungungu, thana nungu yangu wakay sey sithamayginga.'

⁶ Wa, Yesu nuydh gimaw ya thonar tidar thanamulpa, mamuy zageth midh nanga, kasa kay kedha thana tidayinginga nungu aykap muynu.

Yesu nuy mina Mamuy Danal Poethay Mabayg

⁷ Yesu lak muliz thanamulpa, 'Ngay ngithamulpa mina yadu umepa, ngay ngoedhe mamuy pasagud. ⁸ Ngaybiya ngaya nanga kulay theoyamipa kedha, thanamun koey zapul aymoeypa, thana kasa wati mabaygal, puru mabaygal, a thana mamuy koerngayginga thanamulpa. ⁹ Ngay pasagud. Mabayg nga ngaybiya muy uthiz, wa nuy balbayginga, nuy kaludhan. Kalanu zagethoenginga nuy muy uthiz ngoenapudhaypa, a adhapadhan mina maludh bupapa. ¹⁰ Wati mabayg na mamuy panu muy pudhiz, puru ayman, a mamuy uma mathaman, a idiman za muynu. Ngath ngapa oengan igililnga thanamulpa, mina ngaru igililnga, na apal a gimal.

¹¹ 'Ngay Mamuy Mina Danal Poethay Mabayg, ngadh nanga ngulayg igililnga poeyban mamuypa. ¹² Kasa nanga ya lumayzi mabayg, nuy mina mamuy danal poethay mabayg lawnga, kedha zoenguz kedha nuydh theoydhayl uruy nanga iman, nuydh mamuy kasa waniz, akan zilamaz koey uruyngu. Senabi koey uruyngapa gegeyadh mamayin mamuy, edhamoeyn. Thana akan zilmemin, urapun lagoenu niyayinginga.

¹³ 'Senawbi mabayg nuy kasa adhaz ngapa ya lumayzi zagethoepa, nuydh mamuy mamu danal poethayinginga, mina giyaw aymayinginga.

¹⁴ 'Ngay Mina Mamuy Danal Poethay Mabayg a ngay mura ngulayg thanamulngu, setha thana ngaw geth mamuy, a thana ngawngu ngulaygal. ¹⁵ Ngaw ngulayg thanamuniya lak adhapudhay, matha kedha Ngaw Thathi midh nanga koey ngulayg ngawngu a ngay lak kedha nungungu koey ngulayg. Ngath ngulayg ngaw igililnga poeyban thanamulpa ngaru igilpa. ¹⁶ Ngay lawnga matha nubi mamuypa danal poethay mabayg, ngaw lak kedha wara mamuy thana thabi kulaw aymayzi pangu mamuy lawnga. Ngath kay ngaru thana garwoeydhamoeypa. Thana lak kedha ngayapa bangal koerngaylmayl. Kurusipa bangal thana urapun pangu mamuy, a thanamun danal poethay mabayg bangal ngaru matha urapun.

¹⁷ 'Ngay kedha zoenguz Ngaw Thathipa koey mamalnga, ngath ngay igililnga poeyban thanamulpa, a ngath bangal lak kuniya gasamoene ngaw igililnga. ¹⁸ Ina ngaw kupay kedha, ngath ngulayg poeyban ngaw igililnga, a ngath lak kuniya manin. Ina Ngaw Thathiw ya ngayapa midh nanga. Koey zageth mabaygan yangukudu ayman ngaw igililmaypa.'

¹⁹ Thanamuniya lak dhadh palamoey aymiz Yoewdhayalgiya, kedha zoenguz nubi yoengu. ²⁰ Koey garsar mabaygal kedha umaloeyr, 'Nubiya muynu wati mari, nuy rimarim, ngitha mipa nubepa kurusipagemipa?' ²¹ Wara mabaygal kedha, 'Nubiya nay wati mari nuy kedha mina ya mulayinginga nay; maygumaw purka midh paru nuydh balbay tidamadhin. Wati mariya kedha kupay mayginga.'

Yesun adhapa iman Yoewdhaylgan

²² Gabu thonara, thanamun yoewthaw koey goeyga aymoedhin Yoerusalemoenu muynu, thana thanamun yoewth ngaru danal poethaypa, a nan buth pathan mura kusikus zoengu na maygi sakar lag. ²³ Yesun mab woelmay adhiya koey yoewthangu Solomonan adhazoelmayinga.

²⁴ Thana Yoewdhayalgan nubepa yapa garwoeydhamoeydhin kedha, 'Goey kay mi kuykuthalnga itha ngibiya, ngi kay ngoeymulpa balbayginga ya muli, ngi Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabayg, Keriso a?'

²⁵ Yesu kuniya muliz, 'Ngay ngithamulpa mulayngu, a ngitha ngayapa mina yoepathamayinginga. Ngath nanga mi zagethal aymoeypa mura Ngaw

Thathiw kupaynu muynu, ngitha ngaybiya yawaymipa, ngithamulpa ngaru kakal kedha ngay nga nanga. ²⁶ Ngitha ngaru mina yoepathamayinga, minguz kedha, ngitha ngaw mamuyul lawnga. ²⁷ Ngaw mamuyul ngaw wakaypa kurusipagemipa, a ngay ngulayg thanamuniya, a thana ngaru puzimoeypa ngaybiya. ²⁸ Ngath poeyban thanamulpa ngaru igililinga, thanamulpa umoepa lawnga. Thana ngaw gethoenu muynu, a mabaygoepa koey zageth ngaw gethangu adhathoeyaypa.

²⁹ 'Wa, thana mina ngayapa poeybamoeyn Ngaw Thathingu, a nuy ngaru adhapudhay mura mabaygiya koey zageth mabaygan adhathoeyaypa Thathiw danal poethayngu, sethabi danal poethayzi mabaygal. ³⁰ Thathi a ngay ngalbe urapun.' ³¹ Nungu senabi yangukudungu thana Yoewdhayal-gan lak kulal kusumadhin nubepa thoeyaypa mamayir.

³² Kalanu Yesu mulaydhin thanamulpa, 'Ngaw mina zagethal ngath koeyma aymoedhin ngithamuniya parunu. Sethabi zagethal ngayapa Ngaw Thathin aymoeypa mamayidhin. Ina ngithamun kuniya modhab a? Ngath mina zageth ayman ngitha ngalaga gegeyadh iman mura sethabi zagethoenu, a ngitha midh paru ngoena kulun mathamaypa ubin mamayipa?'

³³ Yoewdhayalgal kuniya mulemidhin kedha, 'Ngoey ngin nginu mina zagethoepa kulan mathamaypa mayginga, kasa nginu pawa kedha, ngidh Awgadh mulupa thoeyaypa. Ngi kay kasa mabayg, ngi nginunguz Awgadh aymipa!'

³⁴ Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngitha midh paru kedha umamoeypa, ngithamulpa kakal kedha Minar Poelayzinga Sabinu muynu, na yangukudu kedha, "Ngitha kuyku mabaygal ngitha mura Awgadhal." ³⁵ Ngitha ngulaygal Maygi Thusiw yangukudul ngaru mina yangukudul kuthaginga. Ina Awgadhaw gudaw yangukudu kedha, itha thabi kupay mabaygal thana Awgadhal, Awgadhan thanamulpa kupay manin, sena nungu ya, mabaygan ngadh oengaypa nungu zageth, ³⁶ ngay midh nanga, Thathin zageth ngayapa madhin a wayadhin ngoena nubi apa goewapa. Ngitha midh paru kedha umamoeypa, ngath Awgadh mulupa thoeyaypa, ngay kedha, ngay Awgadhaw Kazi?'

³⁷ 'Ngath nanga Thathiw zagethal aymayinga, wa ngitha ngayapa mina yoepathamayinga nay. ³⁸ Ngitha yawaypa ngath nungu zagethal aymoeypa. Ngitha midh, ngitha matha mina yoepathamayinga ngoena. Matha ngoedhagidh kedha ngitha ngaw zageth mina yoepathamana. Lak bangal ngitha sobaginga ngulayg asimoeyne mura, Thathi ngaybiya muynu a ngay Ngaw Thathiya muynu.' ³⁹ Thana nanga karnagemin, thana lak nuthemin nubepa gasamaypa, kasa kay kedha nuy adhapa uzariz thanamulngu. ⁴⁰ Kalanu Yesu a nungu niyay kazi adhapa ladhudhin Yoerusalemoengu. Thana Yuridhangu Koesapa kuniya uzariz Yoewane Papatayso ngalaga nanga papthayso kulay mamayipu. Thana si memayipu.

⁴¹ Koey garsar mabaygal ngapa Yesulpa. Thana kedha, 'Yoewanen yaday mina yaday, nuydh nungu geth wara adhapudhay zageth aymayinga, kasa kay kedha nungu yaday nuydh nubi mabayg yadu poelgaypu. Wa nan kuyku nidhan ina.' ⁴² Koey garsar mabaygal Yesun mina yoepathamadhin senabi lagoenu.

¹ Wara mabayg nel Lazaroes, nungu niyay lag Bethoeni. Nuyn gar kikirin gasamoedhin. Bethoeni na wara mudhaw lag Mariya ngalaga nanga meparuy, a nanu tukuyap Matha. ² Ina wara Mariya, ngadh nanga ganul wakasu mura suladhin Yesun ngaranu a siyara, kalanu nadh nanu yalbupan thepadhoepa adhapa madhin. Wa, nanu babath Lazaroes kikirilayg.

³ Palay Matha Yesulpa ya madhin kedha, 'Kuykulnga nginu mina koey igilayg koey kikirilayg.'

⁴ Yesu nuydh na ya gasaman, nuy kedha mulaydhin, 'Senabi kikiripa nubepa umoepa lawnga, Lazaroesoelpa. Sena kasa Awgadhaw poerapoperapa yakamoeypa, a muynu lak yakaman Awgadhaw Kaziw poerapar, purkan iman.'

⁵ Yesu nubepa koey mamalmayl Matha, a nanu tukuyap, a Lazaroes.

⁶ Kasa kay kedha nuydh na Lazaroesan yangukudu gasamoedhin kedha, nuy kikirilayg, nuydh lak mamu ukasar goeyga si mamamoedhin. ⁷ Kalanu nuy mulaydhin kay nungu niyay kazipa, 'Ngalpa kuniya tidemipa, Yoewdhayapa.'

⁸ Thana niyay kazil kedha mulemidhin, 'Ngurpay Mabayg, ngalpa ka matha kayne sisi ngapa, Yoewdhayalgan ngin kulaw mathamaypa madhin, ngidh mipa lak ubi ayman kuniya sipa?'

⁹ Yesu mulaydhin, 'Goeyga matha ngoedhagidh zagethoepa aymoeypa, sethabi toewalob awal balbaygi kuykuthalnga zagethoepa. Ngunu nanga mab goeygiw buyanu balbayginga, wa nuy pa walayginga yabugudoenu dhadhah, kedha zoenguz kedha nuy buyanu ulaypa nubi apaw goewaw.

¹⁰ Mabayg nanga kubilul ulaypa, inurpa nuy pa walepa kedha zoenguz kedha, nuy thungegig ulaypa.'

¹¹ Senabi yangukudu kalanu Yesu lak muliz nubiya, Lazaroesan ya nuy muliz thanamulpa, 'Nuy uthuy, ngath kay nuyn kadaypa woelmaypa.'

¹² Nungu niyay kazil kedha nubepa, 'Kuykulnga, nuy kay nanga uthuy nanga, nuy kay balbayg oesipa.' ¹³ Yesun aykap muynu kedha, Lazaroes umanga; thanamun wakay thoemamay kedha, Yesu kedha mulaydhin, nungu kasa uthuy.

¹⁴ Kalanu Yesu thanamulpa balbayginga muliz kedha, 'Lazaroes umanga,

¹⁵ kasa kay kedha ngayapa matha ngoedhagidh dhiwalnga kedha, ngay sin mayginga. Ngalpa ladhuypa nubepa, ngitha za imane a ngitha bangal mina yoepathamoene kay.'

¹⁶ Wara niyay kazi nel Thomas, nungu wara nel koetha kazi, nuy kedha mulaydhin thanamulpa niyay kazipa, 'Ayawal, ngalpa asimoeypa nubiya, kalanu ngalpa kalmel nubiya umamayl.'

Yesu igilaw pasa gud pudhan, mabaygal kuniya umangu mamayin igilpa

¹⁷ Yesu a nungu niyay kazil mangemidhin nanga, thana gasaman kedha, Lazaroes umanga, thana nuyn moerama thayadhin sakaynu po goeygi kulay. ¹⁸ Sizi Bethoeni amadhan Yoerusalemoepa, thoeri kilomitanu apal.

¹⁹ Koeygarsar Yoewdhayaw mabaygal sisi ngapa Matha, Mariya, palamun babath umanga. Thana palamun ngoenakapoepa balbayg tidaypa.

²⁰ Matha nanga ya karngemin kedha, Yesu kay mangepa, na adhapadhan nubepa yabugudoepa, Mariyana wanan lagoenu. ²¹ Matha Yesulpa kedha muliz, 'Kuykulnga, ngi nay kay, ngoezu babath um mayginga nay; ²² kasa kay kedha ngay ngulayg kedha, ina nanga nuy umanga, Awgadhan kay ngibepa maypa, ngi kay mipa na yoewdhepa nubepa.'

²³ Yesu muliz nabepa, 'Nginu babath kay kaday tarepa igilpa.'

²⁴ Na lak muliz nubepa, 'Ngay ngulayg, nuyn bangal kadaypa manine kuthaw goeyginu.'

²⁵ Yesu kuniya muliz nabepa, 'Mabaygaw kaday tharay yabugud ngay, a mina igililmaypa, yabugud ngay. Nga bangal mina yoepathaman ngoena, nuy bangal igililnga, kasa nuy kulay umanga. ²⁶ A ngunu nanga igililnga a mina yoepathaman ngaybiya muynu, nubepa umapa lawnga. Ina ngidh mina yoepathaman a?'

²⁷ Na kuniya muliz, 'Kuykulnga, wa ngath mina yoepathaman ngi Adhapatamayzi Mabayg, Awgadhaw Kazi, nga nanga nubi apa goewapa ngapa.'

Yesu ngudi suliz

²⁸ Kalanu Matha lagoepa kuniya tidadhin. Nanu tukuyap yadu thuran koey gumi kedha, 'Ngurpay Mabayg kay, nuydh ngin lumadha.'

²⁹ Mariya na karngemin na sobaginga kaday tariz a uzariz adhapa nubepa gasamoeypa. ³⁰ Yesu nuy ka matha mangayginga mudhaw lagoenu, nuy matha si senabi lagoenu, Matha ngalaga na nubiya mangaydihin. ³¹ Thana Yoewdhayalgal thanamun lagoenu awm ngaypa nanga palamun balbay tidaman. Thana nanga nan iman na adhapatdhan sobaginga, thana wagel asimoeyn. Thanamun wakay thoemamay kedha, na moeram gudoepa, sina kay koerkak badh gasampu.

³² Mariya mangiz Yesu mi thonara nanga. Nadh nanga nuyn iman na nungu siyara apa pudhiz, nadh tharan, 'Kuykulnga, ngi nay kay, ngoezu babath um mayginga nay!'

³³ Yesu nan mayn iman, a Yoewdhayaw mabaygal ngapa kalmel nabiya, thana lak may mar. Wa, nuydh nungu ngoenakapun gasaman, koerkak badh, a ngoenakapoenu muynu ngoedhe muy siyaypa. ³⁴ Nuy thanamulpa yapu poeybaydihin, 'Ngitha nungu gamu ngalaga wanadhin?'

Thana nubepa kedha mulaydihin, 'Aya, ngidh kay imaypa.' ³⁵ Wa, Yesun ngudi sulaydihin.

³⁶ Thana Yoewdhayaw mabaygal kedha, 'Imaw nungu mam mina koeyza nubepa.' ³⁷ A dhuray thana kedha umamoeyr, 'Nuydh maygumaw purka balbay tidaypu, midh paru nuydh Lazaroesan balbay tidayginga umangu?'

Lazaroes nuydh igililnga kuniya gasaman

³⁸ Yesun ngoenakap mapu mina koeyza, nuy balbayginga uzariz moeram gudaw sakaypa, muya uthay koey kulaw guda mathamayzinga. ³⁹ Yesu thanamulpa mulaydihin, 'Senaw kula adhapa thamaw, muya uthay lagoengu!'

Matha, umaw mabaygaw babath Yesulpa muliz, 'Kuykulnga, nungu goeygil po muynu moeram gudanu. Kulay mabaygoengu wati ganungu gasamoeyle!'

⁴⁰ Yesu nabepa kedha muliz, 'Ngidh kedha ngoenanu maypa kedha, Ngay ngibepa mulema, ngidh bangal Awgadhaw poerapar kay imane ngidh nanga mina yoepathaman.' ⁴¹ Thana kula adhapa thaman. Yesu kadaypa nagiz, kedha muliz nungu Thathipa, 'Ngay koeyma eso ngibepa ngidh kay ngayapa karngemir, ⁴² Ngay ngulayg kedha, ngi koey garsar thonaralnga ngayapa kurusipagepa, kasa kay kedha ngay kedha zoenguz kedha muliz, mabaygal itha, lak kay thana mina yoepathamaypa ngidh ngoena ngapa wadaydihin.'

⁴³ Nabi yangu koeliya nuydh tharan koey gimiyaya, 'Lazaroes, ngapa adhapatdhar!' ⁴⁴ Umaw mabayg adhapatdhan, nungu geth a nungu ngar, moeram gudaw dhoemawakun nurayzinga, a matha kedha paruya

mura thoeyayzinga. Yesu muliz thanamulpa, 'Mura moeram gudaw dhoemawakul adhapa nungungu, a nuyn kay guythuyaw.'

*Wati buwayl thoeyay Yesulpa mathamoeypa
(Mathayu 26.1-5; Mareko 14.1-2; Luka 22.1-2)*

⁴⁵ Koey garsar Yoewdhayalgal ngaya ngapa Mariyalpa thana imadhin Yesun, nuy miza na aymoedhin a thana koeyma mina yoepathamadhin nubepa. ⁴⁶ Kasa kay kedha dhuray thana kuniya tidemidhin Parasayalgoepa, a yadu thuraydhin Yesu miza nanga aymoedhin, mabayg umangu igil paladhin.

⁴⁷ Thana Parasayalgal, a kuyku misnarel, a mura yoewthaw kuykul garwoeydhamoeydhin a ya uman kedha, 'Ngalpa bangal miza aymoene. Mura adhapudhay zageth nabi mabaygan ayimpa. Adhapudhay zagethal mura mabaygoepa kakal. ⁴⁸ Ngalpa nanga nuyn kedha pawapa kasa wanan, mura mabaygan bangal nubepa ngapa mina yoepathaman. Nuy nanga koey puridharalnga nanga, ngalpan mina amen bangal mulupa pudhedhe. Kedha nanga thana Romaniw kuykul ngulayg ngapa, a gegeyadh manin ngalpan koey yoewth a matha kedha ngalpan goegath mura idiman.'

⁴⁹ Wara thanamun kuyku misnare senabi wathoepa, nungu nel Kayapas. Nuy kedha mulaydhin, 'Ngitha mina koey koerawaygal, ⁵⁰ ngitha mingu imayinginga? Matha ngoedhagidh kedha urapun mabayg umanga, mabaygoepa mura. Matha ngoedhagidh lawnga mura goegath gegeyadh bangal idimoeyne!' ⁵¹ Nuy nungunguz senawbi ya mulayinginga, kedha maypa kedha, nuy kuyku misnare senabi wathoenu a nuydh kasa peropethaw ya yadu palgan kedha, Yesu bangal umanga mura Yoewdhayalgaw mabaygoepa.

⁵² A matha thanamulpa lawnga, Awgadhaw mabaygal bangal mura garwoeydhamoeyne urapun doegampa mura po gubaw gizungu, kuyk Yesun zageth.

⁵³ Senabi goeygingu Yoewdhayalgaw kuyku mabaygan ya ayman mathamaypa Yesulpa. ⁵⁴ Nuy lak kakal mabaginga Yoewdhayaw doegamuya. Thana geth wanemidhin ladhudhin lag amadhan mabaygoegi dhadhath, goegath nel Epreym. Yesu a nungu niyay kazil thana kalmel si memayipa.

⁵⁵ Yoewdhayaw Kaludhay Ay aymay amadhan aymaydhin. Mabaygal mura mudhaw lagoengu garwoeydhamoeydhin Yoerusalemoepa. Thanamun kulay ameniw kedha, thanamun gamu a ngoenakap buth pathan koey goeygipa gasamoeypa. ⁵⁶ Thana Yesun lunar; thana ngapa koey yoewthoepa garwoeydhamoeyr. Thana kidhakhidhan umamoeyr, 'Nginu wakay thoemamay midh, nubepa sike koey zageth nuy ngapa nabi thapa gasamaypa, lawnga midh?'

⁵⁷ Thana mura ngulaygal kedha, thana kuyku misnarel a Parasayalgal thana ya manin kedha, 'Mabaygan kay nga nanga ngulayg Yesu ngalaga, ngapa kay ngoeymulpa ya.' Thanamun ubi kedha, thana kay nuyn gasampa.

12

*Lazaroesan babath nadh mura suladhin kapu ganul wakasu Yesun sanaya, koey modhakil idi
(Mathayu 26.6-13; Mareko 14.3-9)*

¹ Siks goeygil nanga amadhan thamiz Kaludhay Ay oemay thonarpa. Senabi thonara Yesu a nungu niyaykazil thana Betheninu mangemin, Lazaroesan lag ngalaga nanga. Nuy senawbi mabayg Yesun nuyn umangu kaday tharadhin. ² Thana Yesulpa ayawalmay ay ayman. Matha nadh ibupuydhan ayman muynu aygudaw lagoenu, a nanu babath Lazaroes nuy lak Yesuniya karmel nir aygudaw lagoenu.

³ Kalanu nanu tukuyap Mariya kapu ganul wakasu madhin koey modhabilinga. Nadh mura kupal madhin Yesun siyara apal, a kalanu nanu yalbupan dubu madhin. Kasa mura muynu lagoenu kapu ganu thayan. Wakasu nel nad, nadh mura madhin.

⁴⁻⁵ Wara Yesun niyay kazi nungu nel Yudha koey imulayg, nuy ubi-gasidhin kedha, 'Ina midh paru kedha. Matha ngoedhagidh kedha, nan wakasu koey bokadhzoepa nay sakariya thayadhin, kalanu nan bokadhza aygi zagi mabaygoepa manin. Na koey modhabilinga, senaw urapun wathaw modhabiw bokadhza zagethaw mabaygoepa.' Nuy senawbi Yudha Keriyothoelayg, wagel nuydh Yesun guda thayadhin. ⁶ Muynu nungu yangukudu kedha, nuydh aygi zagi mabayg ngoenanu mayginga, nuydh ngoenanu manin nungu matha ngoedhagidh. Minguz kedha nuy thanamun bokadhzangu danal poethay mabayg, a muynu nuydh purthaypu, puru kaz.

⁷ Yesu kedha muliz Yudhalpa, 'Ngidh mina za wanar nabepa, sena nanu kasa zageth lawnga. Nanu mina pawa nadh ngaw gamu buth pathan sena, ngaw umaw goeygipa. ⁸ Wa, setha nanga aygigal zagigal ngaru ngithamuniya karmel, mabaygoepa thanamulpa ibupuydhaypa, mura thonar koeygarsar; matha bangal ngay ngithamuniya lawnga. Ina nanu mina thonar ngayapa ibupuydhaypa.'

⁹ Wa, senabi thonara dhadhal koeygarsar mabayg ngapa sethabi goegathoengu, Yoewdhayalgal, kuyk ya mura zilmemidhin. Thana ngapa matha Yesulpa lawnga imaypa thanamun ubi imaypa Yesun ngan nanga kaday tharadhin umangu, Lazaroesan. ¹⁰ Yoewthaw kuyku misnarel ubigasimoeydhin, thana lak ya umadhin Lazarasoelpa mathamoeypa. ¹¹ Minguz kedha? Koey garsar Yoewdhalgaw mabaygal ubin memayidhin Yesulpa, kedha zoenguz thana gasamoedhin Yesu nuydh dan wal madhin nuyn umangu Lazarasan. Wa, thana Yoewdhayalgal thanamun ameniw kuykul wanamoeydhin a wagel asimoeydhin Yesuniya. Thana mina yoepathamadhin nuyn.

Yesu Yoerusalemoepa muypa

(Mathayu 21.1-11; Mareko 11.1-11; Luka 19.28-40)

¹² Sethabi goeyginu mabayg mina koey garsar garwoeydhamoeydhin Kaludhay Aypa. Wara goeyginu thana mura karngemidhin kedha, Yesu nuy kay mangepa Yoerusalemoenu muynu. ¹³ Thana wathay boeythay a kusiw boeythay pathamoeyn, a ladhudhin nubepa, nuyn thawmaypa, thana ikan, dhiwan wal tidumar kedha, 'Awgadhaw Gudaz Puydhay Mabayg ngapa ngalpalpa woenab ngi ngapa, Kuykulmay nelnu, a matha kedha nungu kupaynu muynu.

Matha kedha Isoereylaw Mopakuyk.'

¹⁴ Yesu nuydh kayn asinaw kazi imadhin, nubepa niyaypa. Na matha kedha kulkubaw Minar Poelayzinga midh nanga,

¹⁵ 'Ngitha Yoerusalema woyepkaz kazil, a mura nanu mabaygal,

aka gasamayg kedha ngithamun Kuykulnga kay ngapa,
nubiya kay ngapa pawdh,
na kakal kedha nuy asinaw kazinu niyaypa.'

¹⁶ Thana niyaykazil kulay tidayinga kedha, setha kulay peropethan yadu poelgaypu nuyn Yesun. Wagel bangal nuy nanga kaday taraydhin, umangu koey poerapoeralnga, thana wakay thayamidhin thusi Minar Poelayzimayl, 'Setha thonar tidayzimayl nubepa. Yangukudul mura kuyku nidhamoeydhin senabi goeyga Yoerusalemanu muynu. Ngalpa purkan imadhin a aymoedhin Yoerusalemoenu muynu.'

¹⁷ Wara mabaygan ngaya na Yesuniya kalmel senabi thonara, nel Lazaroës, Yesu nuyn kulay thuran moeram gudoengu, a nuy kaday thariz nubepa umangu. Koey garsar mabayg Yesuniya kalmel thana purkan imadhin nungu zageth, kalanu thana mura mabaygal ngulayg palaydhin.

¹⁸ Mabaygal mura Yoerusalemoengu adhapuydhodhin Yesulpa, kedha zoenguz thana karngemidhin nungu adhapudhay zageth nuydh na aymoedhin.

¹⁹ Kasa kay kedha thana Parasayalgal kedha imadhin a kidhakidhan mulamoeyr Yesun kedha, 'Nagemiw, ngalpalpa gasamoeypa lawnga. Mabaygal mura asimoeyn Yesuniya.'

Wara goegathaw mabaygal ubin memayidhin Yesulpa imaypa

²⁰ Dhuray Goerikaw mabaygal lak kedha ngapa Yoerusalemoepa senabi Kaludhay Ay aymoey thonara, thana ubin memayin Yoerusalemoepa oesipa Awgadhoepa thawmaypa. ²¹ Thana Pilipoelpa ladhudhin, nuy Bethsaydhalayg muynu Galilayoenu. Thanamun yapupoeybay kedha, 'Ngeoy Yesulpa imaypa ubin memayipa?' ²² Wa, Pilip nuy uzariz Andhoerupa muliz, a palay kalmel uzarman Yesulpa muleman.

²³ Yesu kuniya mulaydhin kedha, 'Wa, thonar gasaman Mabaygaw Kazin kay gasampa adhapudhay poerapar. ²⁴ In ngay ngithamulpa mina ya muliz, kalanu kay poerapar, ngaru kulay kikir gasaman.' Nuydh thanamulpa kedha adhamintidadhin, 'Mabaygaw igililnga matha kedha kunaw kapu midh. Ngidh na kunaw kapu thayan apaw lagoenu, nuy um miziz, kalanu nuy lak malguy adhan, koesimiz a kayn koewsas puydhiz. Kapu nanga apaw lagoenu uthuyginga, nuy matha nungu kusayg mepa koewsaginga. ²⁵ A mabaygaw igililnga lak kedha, kunaw kapu midh. Ngi nanga nginu igililmaypa nagepa ngidh guythuyan. Ngi nanga apaw igililmay zapa mina nagayginga nanga, ngidh gasaman balbayginga mina igililnga.

²⁶ 'Mabaygaw ngunu ubi ngoena danal poethaypa, nuy ngaybiya kalmel asin, ngay na ngalagiya, ngaw zagethaw mabayg ngaybiya kalmel, a Ngaw Thatin senabi mabaygoepa mina pawa ayman, kuyk nungu mina zageth, ngoenu gamu poethamay balbayginga ngayapa. ²⁷ Ngaw ngoenakap mapu kedha thonara mina koezya. Ngay kay midh mulepa? Wara kedha, Thati ngidh ngoena adhapa mar nabi kikiringu ngaybiya mangayle. Kasa kay kedha ngay nubi zapa ngapa apa goewapa, nubi zagethoepa oengaypa.

²⁸ 'Thati ngath ngaru nginu ubilnga ayman, nginu kupay a nel gima gasampa!'

Mina senabi thonar yangukudu pagar daparngu mulupa kedha, 'Wa, ngath aymoedhin, ngaw nel ina gima gasaman, a matha kedha ngath ngaru aymoene bangal.'

²⁹ Mura mabaygan si sir, ngur karngemidhin. Wara mabaygal kedha, senaw gigi, a dhuray kedha, 'Angela nubepa yadu umepa.'

³⁰ Yesu thanamulpa muliz. 'In nubi yangu wakay ngayapa lawnga, ngithamulpa matha ngoedhagidh ibupuydhaypa. ³¹ Thonara gasaman, in nubi apaw goewaw mabaygoepa zoezinoeydhaypa, a nubi apaw goewaw wati kuyku mabayg ngaru bangal mulupa thayane, ³² a ngoena bangal nanga kadaypa manine apa goewangu, wa mura mabaygal ngaru iman zageth a poerapar, thana mina yoepathaman a asimoeyn ngaybiya.'

³³ Itha nungu sethabi yaday nuydh yadu palgadhin kedha, nungu um mi kuniya nanga, a kikir nuydh gasamoene. ³⁴ Sethabi mabaygal nubepa kuniya mulaydhin, 'Ngoey kedha gasaman Mosen Sabi ngurpay ngoey-mulpa, Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabayg ngaru niparuy kuthaginga kuykuginga. Ngi midh paru kedha, "Mabaygaw Kazi ngaru kadaypa manin", a, "Nuy Mabaygaw Kazi nga?"'

³⁵ Nuy kasa adhamintidadhin. Nuy nungu geth nubepa ya matha ngoedhagidh aymoedhin thanamulpa kedha, 'Buya bangal ngithamuniya thawpay thonarpa, nagepu. Matha ngoedhagidh kedha ngitha buyanu muynu toedipa, inurngu ngithamulngu dhadhamangayle ngithamun maboenu. Nga nanga inuriya ulaypa, nuy koerawayg nuy mi kuniya ulaypa. ³⁶ Mina yoepathaman buyapa, itha ngitha buyanu memayipa. Iman sepa kedha ngitha buyaw mabaygal aymoeyn.'

Yesu na muwasidhin ya, nuy thanamulngu uzaraydhin adhapa, imaygi lagoepa.

Yoewdhaylgaw mabaygal lak mina yoepathamayinginga nuy

³⁷ Wa, nungu adhapudhay zagethal koeyma thanamuniya kalmel, Yoewdhayalgaw mabaygiya, thana ngaru mina yoepathamayinginga. ³⁸ Ina kuyku nidhan kulay peropetha, Isayan yangukudu kedha, 'Kuykulnga, ngoey nginu mina yangu wakay yadu palgan, mabaygan mina yoepathamayinginga. A matha kedha mabaygan imayinginga kedha, nginu Kuykulmay gethaw bibir.'

³⁹ Na thanamulpa mina koey zageth mina yoepathamoeypa. Matha kedha Isayan wara Minar Poelayzinga kedha,

⁴⁰ 'Awgadhan thana maygumal aymoeydhin, a koey ridha kuykulmayl aymoeydhin thana. Kalanu thana imayinginga, gasamoeyginga, ngurpay, a thana ngayapa buwayl thoyayinginga, ngayapa thanamulpa balbay tidaypa.'

⁴¹ Kay paypa kulay Isaya imadhin Yesun poerapar, a nuy maw siparuy mabaygoepa yadu poelgaypu senabi thonara, wagal kay Yesu. ⁴² Wa, muynu nanga koeygarsar Yoewdhayaw mabaygal a thanamun kuykul dhuray, thana mina yoepathamadhin Yesun, kasa kay kedha thana kakal ya mulayinginga. Thana akan Parasayalgoengu thanamulngu adhal wanayle yoewthangu. ⁴³ Thana koey ubilgal kedha, thana balbayginga mabaygaw purkapa, thana ngoenanumayinginga Awgadhoepa kuniya midh.

⁴⁴ Kalanu Yesu gima gudiya maw siparuy kedha, 'Ngadh nanga ngoena mina yoepathaman, matha ngoena lawnga mina yoepathaman, matha kedha nuydh mina yoepathaman mabaygan ngoena ngadh ngapa wayadhin. ⁴⁵ Mabaygan ngadh ngoena iman nuydh matha kedha iman mabaygan ngadh ngoena wayadhin. ⁴⁶ Ngay ngapa apa goewapa buya. Mabaygal ngaya nanga ngoena mina yoepathaman, ngitha ngaru adhapa gud ayimpa inuraw pawangu.

⁴⁷ 'Mabaygan na karngemin ngaw ya a mina yoepathamayginga, aymoeyinga, nungu wati kuth ngawngu lawnga. Ngay ngapa mayginga nubi apa goewaw mabaygoepa zoeyzi nidhaypa, ngaw ubi kaludhaypa. ⁴⁸ Mabaygan ngadh ngoena adhapa yawaypa, a ngaw yoepa koerngayginga, wa, nungu zoeyzi noeydhay mabayg mepa. Sethabi yangukudul mura ngaw mulayzimayl, thana ngoedhe kedha zoeyzi noeydhay mabayg. Thana bangal koerngaygi mabayg zoeyzinoeydhedhe, kuthaw goeyginu. ⁴⁹ 'Ngay kasa ngawngu yangukudul ya mulayginga, Thathin ngoena ngadh ngapa wayadhin, nuydh ngayapa yangukudu madhin, ngayapa mulaypa, nungu ubilnga. ⁵⁰ Ngay ngulayg kedha nungu sabi yangukudul mina balbayginga, thana matha kedha mabaygaw yabugud mina igililmaypa. Ngay kedha zoenguz ngaru oengan mura nungu gud ngithamulpa.'

13

Yesu nuydh nungu geth apapudhaydhin, nungu niyay kaziw ngaral garwalgamoeydhin

¹ Yesu a nungu niyay kaziw thana mura urapun lagoenu, thanamun Kaludhay Aypa gasamoeypa. Nuy Yesu ngulayg kedha nungu thonara amadhan thamiz, nubepa woenaypa ina apa goewa, a kuniya tidiz nungu Thathipa. Nungu mam koeygarsar thonaralnga nungu geth mabaygoepa nubi apa goewanu. A nungu mam thanamulpa ngaru mina koey za.

² Wa, thana kuthaw ay purthar. Sathanan nuydh nungu wati zageth muwasidhin Yoewdhan wakay thoemamaynu muynu a ngoenakapoenu muynu, nubepa Yesulpa gud araypa. Sena nuy Yudha Keriyothoelayg, Simonan kazi.

³ Yesu ngulayg kedha, Thathin mura zapul nungu gethanu wanaydhin; a nuy ngulayg kedha, nuy ngapa mulupa Awgadhoe-ngu a kuniya bangal Awgadhoe. ⁴ Nuy kedha zoenguz zageth ayman ngoedhe kedha nuy zagethaw mabayg mina apal. Nuy nungu geth apa pudhaydhin; mamu koey sodh adhapa pudhaydhin, a tawoel yathariz pasikapuya. ⁵ Nuydh woer sulan besininu. Kalanu nuydh kuykaymadhin zageth, nungu niyay kaziw ngaral garwalgamoeyn, a senabi yatharayzi tawelan poeFel palimoeyn.

⁶ Kalanu Yesu ngapa Simiyona Petherulpa. Nuy Yesulpa kedha mulaydhin, 'Kuykulnga maygi, ngi mulupa pudhayg ngaw ngaroepa garwalgaypa.'

⁷ Yesu kuniya kedha muliz nubepa, 'Ngi koerawayg, ngath miza nanga ayimpa. Ngidh bangal imane kay kalanu.'

⁸ Petheru kuniya, 'Lawnga, koey zageth kedha ngidh ngaw ngar garwalgan.'

Yesu lak mulaydhin nubepa kedha, 'Ngath nanga nginu ngar garwalgayginga, ngi lak lawnga ngaw niyay kazi.'

⁹ Simona Petheru kedha muliz, 'Kuykulnga, matha ngar lawnga, ngaw geth lak kedha a kuyk garwalgamar.'

¹⁰ Yesu kedha nubepa, 'Lawnga, ngitha muwasin woer, ngithamulpa lak woerpa lawnga, matha kay ngaral.' Kalanu Yesu lak adhamintidan thanamulpa kedha, 'Ngadh nanga woer muwasin, matha ngar garwalgan kalanu, a nungu mura gamu balbayginga, kusikusiginga. Ngitha balbayginga kusikusiginga, kasa kedha mura ngitha lawnga.' ¹¹ Wa, Yesu ngulayg, nuyng bangal ngadh na gud arane; nuy kedha zoenguz kedha mulaydhin, 'Mura ngitha lawnga kusikusiginga.'

¹² Yesu muwasidhin ngaraw garwalgay, a nuy lak koey sodh angaydhin, kalanu nungu niyay lagoepa kuniya uzariz. Nuy thanamulpa yapu

poeybiz kedha, 'Ngitha mura tidan a, ngath miza na ayman ngithamulpa, a nanu aykap?' ¹³ Ngitha ngoena thoeraypu "Ngurpay Mabayg," a "Kuykulnga." Wa sena mina ngay. ¹⁴ Ngay nanga ngithamun Kuykulnga a Ngurpay Mabayg, ngath ngithamun ngaral itha garwalgamoeyn, wa matha ngoedhagidh kedha ngitha lak kedha mina pawa ayman, kidhakidhan ngaral garwalgamoeyn. ¹⁵ Ina ngaw zageth ngath ngithamulpa yakaman, lak ngitha kedha ayman wara mabaygoepa, ngath ngithamulpa midh na ayman.

¹⁶ 'Ngay ngithamulpa mina yadu umepa, zagethaw mabayg nuy koezya lawnga nungu kuyku mabaygiya; a yaday woeyay mabayg nuy koezya lawnga mabaygan ngadh nanga nuyn wayan.

*Wara mabayg thanamuniya muynu, Yesun kay gud araypa
(Mathayu 26.17-25; Mareko 14.12-21; Luka 22.7-23)*

¹⁷ 'Wa, ngitha gasaman nabi mina pawa, koey woenabalnga ngitha oengaypa. ¹⁸ Ngath lawnga ngitha mura yadu mamayipa; ngay ngulayg kedha, ngath ngay nanga adhapa thamayidhin. Kasa kay kedha Minar Poelayzi yangukudu bangal ngaru kuyku nidhane kedha, "Wara mabayg, ngalben kasa ay urapun, kalanu nuydh ngoena dipa yoewthiz."

¹⁹ 'Wagel kay nubi za, ngath kulay yadu palgan. Wa, na bangal wagel kay aymidhe, ngitha na imane ngitha bangal mina yoepathamane ngay nga nanga. ²⁰ Ngay ngithamulpa mina yadu umepa kedha, mabayg nga nanga gud woeydhiz, ngaw yaday woeyay mabaygoepa, matha kedha nuy ngayapa gud woeydhiz, a nga mabayg nanga ngayapa gud woeydhiz, nuy matha kedha gud woeydhepa mabaygan ngoena ngadh wayan ngapa.'

²¹ Yesun kedha yangu kal, nungu wakay thoemamay koey garsar, a nuydh thana balbayginga yadu thuriz kedha, 'Ngay ngithamulpa mina yadu umepa kedha, ngithamulngu urapun mabayg ngoena kay guda araypa.'

²² Thanana mura niyay kazil nungu kidhakidhan nagemin. Thanana madhu pamemin, 'Ngalpalngu mabayg nga urapun, nuydh ngan maypa?'

²³ Wara niyay kazi sey muynu, Yesulpa ubilnga nga, nuy nubiya pasinu nir. ²⁴ Simona Petheru nuy geth aymay a yapu poeybay nubepa niyay kazipa, 'Mabayg nga? Nuydh ngan maypa?'

²⁵ Nuy niyaykazi amadhan thamiz Yesulpa. Nuy yapu poeybiz nubepa balbayginga, 'Kuykulnga, mabayg nga, ngidh ngan maypa?'

²⁶ Yesu kedha kuniya mulaydhin, 'Ngath kay ngibepa yadu poelgaypa; ngath kay na ngabepa kunaw susu, sabinu thoerdhaypa a maypa kayke, wa mabayg senaw.' Nuydh kedha ayman, kunaw susu sabinu thardhan a Yudhalpa manin, nuy Simonan kazi, Keriyothoelayg nuy.

²⁷ Yudha nanga senabi kunaw susu madhin, Sathana mangiz nubiya gamunu. Yesu nubepa kedha, 'Kazayginga aymar, ngidh miyay aymar ngayapa.' ²⁸ Wara mabayg ngulayg lawnga thanamulngu Yesu mipa kedha umepa nubepa. Thanana tidayginga.

²⁹ Nuy Yudha thanamun bokadhzoengu danal poethay mabayg. Wara niyay kaziw wakay thoemamay kedha, Yesu nubepa muliz, aypa barpu-daypa, thana mi zapa ubin memayipa koey aypa; a wara kedha, zapul aygi zagi mabaygoepa mamayin.

³⁰ Wa Yudha nuydh kunaw susu manin, a sobaginga uzariz, na kubil nuy inuriya asin. ³¹ Nuy na uzaraydhin, Yesu mulaydhin kedha, 'Kedha thonara Mabaygaw Kaziya poerapar koesimiz, a matha kedha Awgadhaw poerapar kakal yakaman Mabaygaw Kaziw zagethoenu muynu. ³² Ina

kidhakidhan kedha, Awgadhan nanga nungu poerapar kakal yakaman Kaziya, wa nuydh ngaru kedha za ayman Kazipa kuniya; nuydh woenab a poerapar Kazipa poeyban, nuydh ngaru kedha thonara sobaginga ayman.'

³³ Yesu lak mulaydhin niyay kazipa kedha, 'Ngaw kazi, ngay bangal ngithamuniya mina thawpaynga. Kalanu ngitha bangal ngoena lumaypu. Ina matha kedha ngay kulay mulaydhin Yoewdhayalgaw kuyku mabaygoepa kedha, "Ngithamulpa koey zageth ngitha ngaybiya asimoeayne ngay ngalagapa nanga, ngath ngitha waniz."

Kayn ya woedhayzi sabi

³⁴ 'Ngath ngithamulpa kayn sabi manin kedha, mam kidhakidhan bangal ngath midh na ngithamulpa maman mamayidhin. Ngitha bangal ngaru mam oengaypu kidhakidhan. ³⁵ Ngitha na kedha kapu mamanu nipa, na ngaru bangal kakal mura mabaygoepa kedha, ngitha ngaw niyay kazi.'

Yesu kulay ngulayg kedha Petheru nuydh nuyn kay gud thadhaypa

³⁶ Kalanu Simona Petheru yapu poeybiz, 'Kuykulnga, nginu mab bangal mi kuniya?' Yesu kedha muliz nubepa, 'Kedha thonara ngibepa ngaybiya oesipa lawnga ngay ngalagapa nanga, ngi koezi bangal wagel wara thonara.' ³⁷ Petheru mulaydhin, 'Kuykulnga, zangu mingu ngayapa ngibiya oesipa lawnga. Ngath ngulayg ngaw igililnga kasa poeyban ngibepa.'

³⁸ Yesu nubepa kedha mulaydhin, 'Ngi mina butha poethayzinga a, nginu igililnga ngidh ngayapa poeyban? Ngay ngibepa mina yadu umepa, wagel kay pawl poeybedhe, ngi bangal kulay gud thadhedhe ngawngu thoeri thonaralnga kedha, ngi ngawngu koerawayg!'

14

Yesu nuydh niyay kaziw ngoenakapul balbay tidamoeyn

¹ Yesu kedha, 'Wa, senabi thonara bangal koey mapunga, ngitha ngoenakap kikir gasamayg. Kapu za kedha ngi gar balbamiz Awgadhiya a mina yoepathaman, a matha kedha kalmel ngay, nginu mina yoepathaman ngaru ngayapa kuniya. ² Ngay matha ngay kedha thonara Ngaw Thathiw lagoepa minā niyay lag buth pathaypa ngithamulpa. Ngaw Thathiw niyay lag mina koey rumalnga lawnga nay ngath ngaru ngitha ngulayg paliz. ³ Ngay na uzariz lagoepa butha poethaypa ngithamulpa. Wa! Ngay bangal ngaru ngapa kuniya tidhedhe ngithamulpa ngayapa moeypa. Ngithamun niyay bangal ngaybiya ngay ngalaga nanga nipa.'

⁴ 'Wa, ngitha yabugudoengu ngulaygal ngithamulpa mabapa sipa, ngay ngalagapa nanga.'

Yesu nuy ngalpan yabugud Daparaw Thathipa

⁵ Kalanu Thomas mulaydhin, 'Kuykulnga, ngoey koerawaygal ngi ngalagapa, ngoey kay midh paru yabugudoengu ngulaygal setha mangemipa?'

⁶ Yesu nubepa mulaydhin kedha, 'Ngay ngithamun yabugud, a ngay mina, a ngay ngithamun igililnga. Wara mabaygoepa matha adhiya maboepa lawnga Thathipa, yabugud matha urapun, ngaru ngaybiya.'

⁷ Ngitha koey garsar thonaralnga ngaybiya kalmel a ngoena yawaypu. Ngitha ngawngu mina ngulaygal nay, ngitha ngaru Ngaw Thathingu ngulaygal. Koezi pawpa ngitha ngulaygal nungungu a matha kedha ngitha nuyn yawaypa.'

⁸ Pilip medha muliz, 'Kuykulnga, ngoeymulpa mina matha ngoedhagidh kedha ngidh Thathi yakaman ngoeymulpa, ngoeymun ubilnga matha kedha.'

⁹ Yesu kuniya mulaydhin kedha, 'Pilip, ngi midh paru ngawngu koerawayg, ngay in kay ngithamuniya mina koey kuykuthalnga? Ngi kay ngawngu matha koerawayg a? Mabaygan ngadh ngoena iman, matha kedha iman Ngaw Thathi. Ngi mipa kedha muliz, "Yakamar Thathi?" ¹⁰ Pilip ngidh ngoelkay yoepathaman kedha, ngaw igililinga Thathiya muynu a matha medha Thathiwigililinga ngaybiya. Senaw ngay ngithamulpa mi yangukuduya umepu, thana ngaw yaday lawnga. Na kedha kuniya Thathi ngaybiya muynu kalmel, nuydh nungu zageth ayman ngaybiya, a mina yangukudul poeybamoeyn ngayapa.

¹¹ 'Wa! Ngitha ngaru mina yoepathamaw ngaw senabi yangukudu ngithamulpa kedha, ngay Thathiya muynu a Thathi in ngaybiya muynu. Kasa kay kedha, ngidh nanga ngaw ya mina yoepathamayginga nanga, ngidh purkan gasaman ngaw adhapudhay zageth ngath ayman, kalanu ngidh ngaru mina yoepathaman kedha, ngay Thathiya muynu a Thathi in ngaybiya muynu.

¹² 'Ngay ngithamulpa mina yadu umepa kedha, ngadh nanga ngayapa mina yoepathaman, ngidh ngulayg ayman thabi zagethal kedha, ngay midh nanga. Wa, ngitha ngulaygal nanga, ngaw zageth mina koeyza ngithamuniya parunu. Kasa kay kedha ngay nanga Thathipa kuniya, ngithamun zagethal ngaru bangal adhapudhay ngaw kulay zageth midh nanga ina apal. Kedha zoenguz ngay Thathipa kuniya. A ngitha ngaw mabaygal itha apal, ngitha ngaru bangal mura thabi zagethal aymoeyne bangal. ¹³ A ngithamun mi ubilnga za, tharan ngaw nel, a ngath kay ayimpa ngibepa. Wa, ngath bangal koeyza ayman ngithamulpa, a nungu Thathiwoerapar yakaman nungu Kaziw zagethaya. ¹⁴ Ngitha na ngayapa yoewdhemin ubilmaypa, ngaw nel tharan a ngath ayman. Ngithamun yapu poeybay zapul ngaru ngaw nel a kupaynu muynu.

¹⁵ 'Wa, zapul kedha kuniya pudhamoeypa; ngadh nanga ngoena maman maypa, nuydh balbayginga ngaw ubil yangukudu ayman. ¹⁶ A in nubi mina zageth ridh palane kedha, ngay bangal Thathipa yoewdhedhe, nuydh bangal ngithamulpa wayane wara Ibupuydhay Mabayg. Nuy senawbi mabayg bangal ngithamuniya ngaru. ¹⁷ Nuy Maygi Mari a nuydh bangal ngitha balbayginga ngurpamoeypu Awgadhaw doegamuya. Nubi apa goewaw koerawaygi mabaygoepa koey zageth nubepa koerawaypa, thana nubiya oesiginga, minguz kedha thana koerawaygal nungungu a nungu zageth imayinga. Ngitha ngulaygal nungungu, kedha zoenguz kedha, nungu niyay kalmel ngithamuniya, a wagel nuy bangal thanuridhe ngithamuniya muynu. ¹⁸ Ngay nanga matha lawnga aymidhe, ngayapa ngithamulpa kasa woenaypa lawnga, mabaygoeinga danal poethaypa, ngay lak bangal ngapa kuniya ngithamulpa.

¹⁹ 'Thonar amadhan thamiz, ngay bangal danag asine nubi apa goewaw mabaygoengu, matha ngitha bangal ngoena yawaypu, a ngithamun igililinga bangal ngaru, kuyk ngay igililinga. ²⁰ Senabi thonara na ngapa, ngitha bangal ngulayg asimoeyne kedha, ngay muynu Ngaw Thathiya koeyma thonaralnga, a ngitha lak kedha ngaybiya muynu, a ngay ngithamuniya muynu ngaru. ²¹ Ngadh nanga mura ngaw ubilmayl koey ridhanga gasampa, a ayman, nuy senawbi mabayg nuydh ngoena maman maypa. A Thathin lak kedha nubepa mam ayman senawbi mabaygoepa ngadh nanga ngoena maman maypa. Ngath lak kedha nubi maman manin a yakamiz nubepa.'

²² Wara niyay kaz sey nel Yudha, nuy wara Yudha, Keriyothoelayg lawnga. Nuy kedha yapu poeybaydhin, 'Kuykulnga ngi minguz kedha, ngi bangal ngoeymulpa yakamidhe, nubi apa goewaw koerngaygi mabaygoepa lawnga?'

²³ Yesu kedha mulaydhin nubepa, 'Na kedha kuniya, mabaygan ngoena ngadh maman mamaypa, nuydh ngaw ngurpay karngemin, wa, Ngaw Thathi nuyn maman manin senawbi mabayg, a Ngaw Thathi a ngay, ngalbe bangal ngaru nubiya muynu niyay lag aymoene. ²⁴ A ngadh nanga ngoena maman mayginga nuy ngaw ngurpaypa kurusipoegayginga, kawraginga. A itha yoeday ngitha gasamoeyn, ngaw yoeday lawnga, setha ngapa ngaybiya Ngaw Thathingu, ngoena ngadh na wayadhin ngapa. Seta koey mapu yangukudul.

²⁵ 'Ngath itha yangukudul ngithamulpa mamayin kedha zoenguz kedha ngay thawpay thonarpa ngithamuniya in. ²⁶ Kasa kay kedha senawbi ibupuydhay mabayg, Maygi Mari, ngan bangal nanga wayane Ngaw Thathin, nuydh ngaru ngaw nel oengane. Nuydh bangal ngitha ngurapidhe zapun mura, matha kedha nuydh bangal wakay thoemamay poeybaypu ngath ngitha kulay midh ngulayg palimoeypu.

²⁷ 'Ngithamun wakay thoemamay bangal ngaru urapun. Senabi mina za ngath ngithamuniya wanan, sena ngawngu ngath ngithamulpa manin. Wa, nubi pawdh ngath ngithamulpa maypa nanga, na kedha lawnga kow apaw goewaw koerngaygi mabaygaw pawdh midh nanga. Ngitha koeyma wakay thoemamay a matha kedha aka gasamayg.

²⁸ 'Ngitha karngemin ngay kulay muliz ngithamulpa kedha, ngay bangal geth wanedhe, a ngay lak ngapa kuniya ngithamulpa. Ngitha midh paru ika dhiw gasamayginga ngaybiya kalmel kedha, ngay uzariz Ngaw Thathipa kuniya nuy ngaybiya mina koey gimal, a nungu niyay lag mina lag. ²⁹ Wa, wagel kay thabi zapul, ngath kulay ngitha ngulayg paliz. Na bangal na senabi za aymidhe, ngitha mina yoepathamoene.

³⁰ 'Ngayapa thonar thawpay asin ngithamulpa yapa. Nag nubi apaw goewaw wati kuykulnga, nungu amadhan mangay. Nuy bibiriginga ngayapa mulupa maypa, ³¹ kasa kay kedha nubi mina za ngaru yakamiz nubi apa goewaw mabaygoepa. Thana ngaru bangal imane kedha ngath maman manin Ngaw Thathi, muynu ngath aymoeyn mura nungu ubilmayl, nuy mulaydhin ngayapa. Ayawal ngalpa koezi ladhuypa adhapa.'

15

Yesu nuy mina nagu, goereypaw

¹ Yesu nuydh matha aymar nungu ngurpay, nungu niyay kazipa. Nuy adhamintidadhin thanamulpa kedha, 'Ngay mina nagu, goereypaw puy koewsaw apaw lagoenu muynu a Ngaw Thathi nuy apaw lagaw danal poethay mabayg. ² Koewsagi tham nuydh ngawngu adhapa pathan, a thamal koewsalmayl nanga nuydh buth pathan kasa moegina adhapa pathan, lak thana koeyma koewsapa puydhemin. ³ Ngitha mura buth pathayzimayl, kuyk ngaw ngurpan ngithamulpa. ⁴ Ngitha ngaybiya matha puzimoeypa nanga, ngay lak ngithamuniya ngaru kalmel. Tham kasa magan ay puydhayginga nanu geth; na nanga kuykungu nanga kalmel mina mayzinga, wa senabi tham koewsalnga. A ngithamulpa lak kedha koewsapa puydhaypa lawnga ngithamun geth, ngitha ngaru ngaybiya puzimoeypa, lak ngitha koewsalmayl aymoeyn.

⁵ 'Wa, ngay nagu a ngitha thamal. Nga na mabayg ngaybiya kalmel, a ngay lak kedha nubiya kalmel, wa koews a koey garsar mabaygaw igililmaynu. Ngawginga nanga, ngithamulpa zapul mura mapu asimoeyn. ⁶ Ngaybiya nanga puziginga, wa nuyn adthathayan puy tham midh nanga umapa wanan. Kalanu sethabi uma thamal garwoeydhamoeyn a muypa thoeyamoeyn, a thana yayamoeyn.

⁷ 'Ngitha nanga ngaybiya puzimoeypa, a ngaw ngurpay yaday ngitha mina gasamoeypa, ngitha na mi ubilmaypa yoewdhemipa, wa ngitha sobaginga gasaman. ⁸ Ngaw Thathiw poerapar kedha kuniya yakamiz, ngithamun mina zageth koezya, igililnga koewsalnga. Kedha nanga mabaygal iman kedha ngitha ngaw niyay kazil. ⁹ Ngaw mam ngithamulpa mina koezya kedha ngoedhalnga Thathin midh ngoena maman maypa. Ngitha ngaru bangal ngaw mamanu muynu.

¹⁰ 'Wa, na kedha kuniya, ngitha nanga ngayapa koerngaylga, wa ngitha ngaw mamoen u muynu memayipa, ngay midh nanga Ngaw Thathipa koerngaylga, ngay koey garsar thonarlnga nungu mamoen u muynu.

¹¹ 'Ngay kedha zoenguz ngithamulpa nubi yadu umepa, ngaw ubi kedha ngithamun bangal ika mina koezya mura gudiya yoewdhiz, matha kedha ngaw ika midh gudiya yoewdhiz. ¹² Ngaw sabi ngaru waza kedha, mam kidhakidhan angan, ngath midh ngitha mura maman mamayipa. ¹³ Ina adhapudhay mam, mabaygan igililnga poeyban nungu igalgoepa, wara mabaygan ngur thoeayinginga senabi mam.

¹⁴ 'Wa, ngitha ngaw igalga, ngitha nanga ngaw ya ayman, ngay midh na muliz ngithamulpa. ¹⁵ Koezi pawpa ngayapa ngithamulpa zagethaw mabaygoepa thoeaypa lawnga. Zagethaw mabaygal thana mamu ngulaygal lawnga thanamun kuyku mabaygaw buwayl thoeay midh nanga. Matha ngoedhagidh kedha ngath ngitha igalga tharemoeyn. Minguz kedha ngitha ngulaygal ngaw buwayl thoeayng u. Mura sethabi zapul ngay Ngaw Thathing u ngurapipa. ¹⁶ Ngitha ngoena adhapa thoeayinginga ngithamun kuyk, lawnga ngath ngitha adhapa thamyaidhin a kusumadhin, yadu palgadhin mina mabaw lag ngithamulpa. Lak ngithamun igililmayl koewsalnga gudiya adhan, sethabi koewsal ngaru ngithamun igililmaynu. Ngitha mizapa nanga yoewdhemin, ngaw nel tharan. Lak Thathin ngithamulpa poeyban. ¹⁷ Ngaw sabi ngaru waza kedha, mam kidhakidhan angan.

Nabi apaw goewaw mabaygal adhapa imepa Yesun mabaygal

¹⁸ Yesu nuydh matha aymar nungu ngurpay nungu niyay kazipa kedha, 'Wa, ngitha bangal gasamoene nubi apaw goewaw mabaygal ngaru ngitha pasipa yawaymoeypa; ngitha ngaru ngoenanu manin kedha, thana ngoena kulay adhapa imadhin, matha kedha thanamun kulay wati ngoenakap ngayapa. ¹⁹ Ngitha nay thanamun doegam mabaygal, thana ngitha maman nay mamayipa, kasa kay kedha ngath ngitha adhapa kusuman thanamulngu ngitha lak sew mabaygal lawnga. Thana kedha zoenguz ngithamun wati igalga. ²⁰ Ngoenanu maypa ngay ngithamulpa midh mulaydhin kedha, zagethaw mabayg koezya lawnga nungu kuyku mabaygiya. Ngadh nanga kulay ngoena gegeyadh danal poethaypa; wa, thana lak kedha ngitha gegeyadh danal pathepa. Thana nay ngayapa karngegin, wa thana lak kedha ngithamulpa koerngaylga nay. ²¹ Thana bangal kedha zoenguz ngitha gegeyadh danal pathamoeypu, ngitha ngaw mabaygal. Minguz kedha, thana koerawaygal mabaygan ngadh ngoena ngapa wayadhin. ²² Ngath nay thanamulpa ngurpay poeybayginga thana moeinga balbayginga nay, na lawnga thanamun kuyk kedha, thanamun

pasiya mab. Lawnga ngath thana balbayginga ngurpaydhin, a thana kurusipoegayinga, thanamun gegeyadh ngaru mepa.

²³ 'Ngadh nanga ngoena adhapa yawaypa, senabi mabaygan lak kedha Ngaw Thathi adhapa yawaypa. ²⁴ Zagethal lak kedha, ngath nay kedha ngoedhal adhapudhay zageth yadu palgayginga thanamulpa, setha mi zagethal kulay mabaygan aymayinga, sena lawnga thanamun gegeyadh. Lawnga ngath mura thanamulpa yadu palgan kakal ayman, a thana ngalbe kalmel adhiya thareman, ngay a Ngaw Thathi.

²⁵ 'Wa, na ngaru kedha, thanamun minar poelayzi sabi na bangal kuyku nidhane kedha, "Thana kasa moegan ngoena adhiya thoeraypa." ²⁶ Kasa kay kedha, midh thonara nanga ibupudhay mabayg Maygi Mari bangal ngapa, Thathingu nuy bangal ngaw ya mina sakar pudhane. Wa, nuy mina. ²⁷ A ngitha lak kedha ngaw ya yadu poelgaypu bangal, kedha zoenguz ngitha kuykuthalnga ngaybiya koezi pay ngapa parungu, a ngitha mina ngulaygal.'

16

Yesu nuydh matha aymar nungu ngurpay nungu niyay kazipa

¹ Yesu nuydh matha aymar nungu ngurpay nungu niyay kazipa kedha, 'Ngath kedha kuniya zapul mura kakal waniz ngithamulpa, ngithamulngu kapu akasiw maboengu guythuyayle bangal, mapu thonar nanga ngithamuniya mangedhe. ² Thana ngulayg ngitha adhal waniz thanamun thoeythu poegay lagoengu. Sethabi goeyginu koey garsar yoewthaw mabaygal kedha, ngitha wati pawa mabaygal. Thana midh thonara ngithamulngu urapun mabayg uma mathaman, thanamun ngoenanu manin kedha, thana Awgadhoepa mina zageth ayman. Thanamun kasa wakay thoemamay kedha, ngitha koey wati pawalgal. ³ Thana kedha zoenguz nubi za koey puridharalnga ayman, thana mina koerawaygal Thathingu a matha kedha ngawngu.

⁴ 'Wa, ngay ngithamulpa kulay in muliz, midh thonara nanga gasamoene thanamulpa senawbi wati zapa aymaypa, ngitha bangal ngoenanu manine ngay na ngithamulpa muliz in.

Maygi Mariw zageth

'Ngath kulay ngithamulpa nubi mapu ya yadu poelgayginga; kedha zoenguz ngay ngithamuniya kalmel danal pathaypa sethabi thonara. ⁵ Kedha thonara na wardh nge! Ngay buth pathiz nubepa kuniya tidaypa ngadh ngoena ngapa wayadhin. Ngitha minggu ngayapa yapu poeybayginga kedha, "Ngi ngalagapa?" ⁶ Ngitha midh paru koey koerkak badh gasaman muynu ngoenakapoenu, ngaw nabi yoengu?

⁷ 'Maygi, koerkak badh gasamayg. Ngay ngithamulpa mina yadu umepa kedha, kapu za ngay geth waniz ngithamulngu. Minguz kedha, ngay bangal danag asine ngithamulngu nanga. Wa! Wara koey Ibupuydhay Mabayg bangal mangedhe ngithamuniya. Ngay na kow, nubepa ngithamuniya mangaypa lawnga. Kasa kay kedha ngay bangal ngaru kadaypa, a nuy bangal senawbi thonara ngithamuniya mangedhe.

⁸ 'Nuy nanga Ibupuydhay Mabayg na ngapa nuydh bangal buwayl idimoene apaw goewaw mabaygal kedha, thana kulay koerawaygal mina pawa midh a wati pawa midh pudhaypa, thana mina yabugud kulay imayinga a Awgadhaw minamay zageth lak kedha thana koerawaygal. ⁹ Sethabi mabaygal ngaru bangal Maygi Maripa kurusipagemine a buwayl thoeyamine; minguz kedha thanamun kulay mab gegeyadh, thana ngoena

mina yoepathamayinginga. ¹⁰ Thana ngaru bangal kurusipagemine a buwayl thayamine, minguz kedha thana kulay mina yoepathamayinginga kedha, ngay ngaru bangal Ngaw Thathipa kuniya. ¹¹ Thana ngaru bangal kurusipagemine a buwayl thoeyamine, minguz kedha thana kulay imayinginga kedha, Awgadh nuydh muwasin, kuth tharan Sathanalpa, nubi apaw goewaw wati kuykulmaypa.

¹² 'Ngaybiya ya mina koeygarsar ngithamulpa mulaypa, kasa kay kedha ngath ngaru ngitha koey gabudhan ngurpamoeypa ngithamulpa kedha thonar matha ngoedhagidh lawnga kedha ngurpaypa. ¹³ Kalanu bangal Maygi Mari na ngapa nanga, nuy mina yakamayzi mabayg Awgadhaw mina zapul midh nanga. Nuydh ngitha gethiya yoelpamoeyne a poeybamoeyne mura mina ngurpay. Nuy matha nungungu ya mulayinginga, mina yangukudul nuydh na karngemipa a umepa ngithamulpa, thana bangal zapul kedha ngapa kalanu. ¹⁴ Nuydh thabi ngurpay zapul bangal ngawngu gasamoeyne a poeybamoeyne ngithamulpa. Muynu nuydh ngaw poerapar yakamoene.

¹⁵ 'Mura Ngaw Thathiw zapul thana matha kedha ngaw zapul. Kedha zoenguz ngay kedha, Maygi Marin bangal kusumoene mura zapul ngath nubepa bangal mamayine, a nuydh sethabi zapul bangal yadu palgamoeyne ngithamulpa. ¹⁶ Lak mina moegina pawpa ngithamulpa lak ngayapa imaypa lawnga, a lak bangal sizi pawpa ngitha ngoena lak bangal imane.'

Kulay bangal koerkak badh a wagel bangal koey ika

¹⁷ Dhuray nungu niyay kazil kidhakidhan muynu kedha mulemin, 'Nuydh miyay thonar tidaypa? Nuydh mulay ngalpalpa, "Lak mina moegina pawpa ngithamulpa lak ngayapa imaypa lawnga, a lak bangal sizi pawpa ngitha bangal ngoena lak imane." Wara nuy kedha muliz, "Ina nabi za na kedha kuniya, kuyk ngay bangal Thathipa." ' ¹⁸ Thana wara kedha, 'Ngalpa koerawaygal, nuydh mipa mina moegina pawpa mamayipa, nuy miyaw yadu umepa?'

¹⁹ Yesulpa kakal kedha thanamun ubilnga. Nuy matha yapu poeybiz thanamulpa, 'Ngithamun wakay thoemamay koey garsar sike ngaw kedha yangukudungu, "Lak mina moegina pawpa ngithamulpa lak ngayapa imaypa lawnga, a lak bangal sizi pawpa ngitha bangal ngoena imane."

²⁰ 'Ngay ngithamulpa mina yadu umepa kedha, ngitha bangal gegeyadh gasamoene, koerkak badh a may, nubi apaw goewaw mabaygaw ika dhiw senawbi thonara, kasa kay kedha ngithamun koerkak badh, nuy bangal sobaginga sakariya thayadhe, ngapa koey ikalnga dhiwalnga aymidhe. ²¹ Na ngoedhe kedha nge, yoepkaz midh nanga, nanu kazimay thonar gasaman, kulay kaziw kikirin pungaypa, moegina kuykuthalnga nadh kikir gasampa, na nanga pudhuya adhan kazi iman, nanu kikir nanungu yakanuriz, nanu koey ika kedha, mapeth kazi iman, nubi apa goewapa. ²² Na kedha ngoedhalnga za ngithamuniya, kedha thonara ngithamun koerkak badh. Ngay nanga ngithamuniya mangedhe ngithamun ngoenakap bangal koey ikalnga. Senawbi ika koey zageth mabaygoepa adhapa maypa ngithamulngu.

²³ 'Senabi goeyga bangal ngapa ngithamulpa wara zapa ngayapa yoewdhempa lawnga. Ngay ngithamulpa mina ya muliz kedha, senabi goeyginu Thathin bangal ngithamulpa mamayipu ngitha mi zapa nanga yoewdhempu ngaw nel tharan, ngaw kupaynu muynu. ²⁴ Koezi pay ngapa parungu, ngitha ngaw nel thoerayinginga, zapa yoewdhempipa. Kapu za

kedha ngitha yoewdhemin a gasaman, kalanu ngithamun ika muwasin mura gasaman.

Yesu mabaygal lawnga mulupa thoeyamoeyn

²⁵ 'Ngath kasa ngithamulpa adhamintidan thabi yaday, ngaw yangu thonara na gasamoene, ngayapa lak adhiya mulaypa lawnga, ngay bangal balbayginga muledhe ngithamulpa Thathiw ya. ²⁶ Senabi goeyginu nanga ngayapa lak lawnga yoewdhaypa ngithamulpa zapa Thathingu. Ngitha senabi thonara bangal ngitha ngithamun geth kupaylgal nubepa yoewdhemin, ngaw nel tharan.

²⁷ 'Wa, Thathiw mam ngaru ngithamulpa koeyza, kedha zoenguz kedha ngithamun mam ngayapa koeyza, a ngithamun mina yoepathamay ngayapa kedha, ngay ngapa Awgadhoengu. ²⁸ Ngay ngaru ngapa Thathingu, ngay koepa ngapa apa goewapa. Wa ngath bangal apa goewa wanane; ngay bangal kuniya Thathipa.'

²⁹ Kalanu nungu niyay kazil nubepa mulemidhin, 'Nagi nginu yaday koey kakal thabi thonara, lak lawnga adhamintidan. ³⁰ Ngoey ngulayg asimoeyn kedha, ngi ngulayg mura zangu, a nginu yaday koey sakaralmayl pudhamoeypa, lak mabaygoepa ngibepa yapu poeybaypa lawnga. Kedha zoenguz na ngoeymulpa kakal aymiz ngi Awgadhoengu ngapa.'

³¹ Yesu mulaydihin thanamulpa, 'Wa, ngithamun mina yoepathamay kedha thonara kasa moegi ngayapa ³² a mapu thonar bangal mangedhe, na kuyk ayman ina. Na nanga mapu asine, ngitha bangal yaynanab ngithamun lagoepa kuniya ladhune, ngoena bangal matha ngoena wanane. Senabi thonara ngayapa matha ngayapa maypa lawnga, nuy Thathi ngaru ngaybiya kalmel.

³³ 'Ngay ngithamulpa nubi ya muliz, ngithamun ngoenakapoepa balbayg poelaypa, ngithamun ngoenakap ngaru ngaybiya kalmel, koeyma ngoenanu maythayle. Mura nubi apaw goewaw koey bibiril mabaygal bangal ngitha koeyma garguy mamayine. Lawnga ngitha ngaru koey puridharalnga bangal siparuy. Akan maygi ngitha imane, ngath bangal mulupa idimoene sethabet mabaygal.'

17

Yesu thoeythu pagiz nungu niyay kazipa

¹ Yesu na muwasin ya niyay kazipa, nuy daparpa kadaypa nagaydihin a kedha mulaydihin, 'Thathi, ina thonar gasaman ngidh ngoena gima thoderidhiz koey poerapoeranu muynu, a nginu poerapar lak yakaman Kaziw igililmaynu muynu. ² Ngidh nubepa kupay madhin mura mabaygiya gimal. A nuy Kazi ngulayg mina igililnga dhadhiya manin mura sethabet mabaygiya ngaya nanga ngidh mamayidhin nubepa danal pathaypa.

³ 'Ngaru igililmaynu muynu kedha, mabaygal ngulayg asimoeyn nginungu, ngi mina Awgadh. Wara Awgadhoenginga, a matha kedha ngibiya pasinu Yesu Keriso ngan na ngidh ngapa wayadhin. ⁴ Ngath nginu poerapar yawayar ina apal, a ngaw zageth ngidh ngayapa poeybadhin, ngath muwasin. ⁵ Thathi, ngay gar ngibepa lak yoewdhiz, ngidh ngayapa nginu parunu nginu poerapar mar. Senabi poerapar mina kulay ngoeban kalmel za, wigel kay nubi gugu ubidh thoeyayzinga sama woeydhadin.

⁶ 'Ngath ngin kakal aymadhin thanamulpa mura nginu maynguzi mabaygal ngaya nanga ngidh ngayapa mamayidhin mura apa goewaw mabaygoengu. Thana nginu mabaygal a ngidh thana ngayapa mamayidhin. Thana koey koerngaylmayl nginu ngurpaypa. ⁷ A thana iman mura

sethabi mina zapul ngingungu. Kedha thonara thana koeyma ngulayg asimoeyn kedha, sethabi mina zapul ngapa ngalagaz toedipa, ngapa ngingunguz.

⁸ 'Wa, mura senabi ngurpay zageth ngidh ngayapa madhin, ngath aymoedhin thana ngurpamoeydhin a thana gasamoedhin thanamun ngoenakapoenu. Thana kayib ngulaygal kedha, ngay ngapa ngingunguz, lak thana mina yoepathaman ngay ngingu Woeyayzi Mabayg.'

⁹ Wa, Yesu lak muliz nungu Thathipa kedha, 'Ngaw thoeythu poegay kedha thonara thanamulpa, mura nubi apa goewapa lawnga, matha thanamulpa ngingu adhapa thoemayzi mabaygal ngayapa, thana ngingu mabaygal. ¹⁰ Mura zapul ngaybiya ngingu zapul, a ngingu zapul ngaw zapul matha kedha mabaygal. Ngaw poerapar nagedhe bangal sethabi mabaygiya. ¹¹ Ngay kuniya tidiz ngapa ngibepa, ngay lak lawnga ina apal kuykuthalnga; thana matha thana itha apal apa goewanu. Maygi Thathi, ngi thanamulpa giyaw aymar thana bangal ngingu mabaygal muynu ngingu koey bibiril kupay a ngingu nel. Thana bangal kedha, urapun ngoeba midh nanga urapun kalmel.

¹² 'Ngay nanga ina apal ngaw danal poethay ngaru thanamulpa, ngay koey poeypiyam, kuyk ngingu poeybayzi kupay ngayapa a ngingu nel. Wara thanamulngu thadhmay oesiginga, matha urapun guythuyaydhin. Na ngaru kedha nuyn kulay ngapa Maygi Thusin yadu palgarngu, nungu kuth. Wa na Maygi Thusiw ya ngaru kuyku nidhan.

¹³ 'Wa, ngaw thonar gasaman ngay ngapa kuniya tidiz ngibepa. Ngay mamu ngibepa muliz ina apal, thanamuniya parunu, lak thana tidan a koey ika gasaman thanamun ngoenakapoenu, kedha ngaw ika midh nanga. ¹⁴ Ngath thanamulpa ngingu ngurpay aymoedhin, kalanu apa goewaw mabaygan thana adhapa imaydhin. Minguz kedha? Thana apaw goewaw mabaygal lawnga, matha kedha ngay midh nanga, ngay nubi apaw goewaw mabayg lawnga.

¹⁵ 'Ngay ngibepa yoewdhayinga thanamulpa apa goewangu adhapa maypa. Lawnga ngay yoewdhiz ngibepa thanamulpa danal poethaypa Sathanalngu. ¹⁶ Thana kow apaw goewaw mabaygal lawnga, matha kedha ngay kow apa goewaw mabayg lawnga. Thana bangal kedha zoenguz koey mapunga gasamoene. ¹⁷ Adhapa thamayir thana, ayman mina ngoenakap, ngurpan ayman thanamulpa mina yadu, ngingu ya mina ya, matha ngoedhagidh thanamulpa balbayginga maboepa wati zapul aymayg.

¹⁸ 'Matha kedha ngidh midh na ngoena wayan nabi apa goewapa, ngath lak kedha thana wayiz mura po gubaw gizuya. ¹⁹ Wa, ngaw igililnga ngaru kakal kabuthan ngibepa, kalanu thana lak kedha ngulayg thanamun igililmayl ngibepa kakal kabuthan, kuyk thana gasaman ngingu mina ngurpay.

Yesu thoeythu pagiz mura mabaygoepa

²⁰ 'A matha thabi niyay kazil lawnga ngaw thoeythu poegay ngaru thanamulpa mura ngayapa ngadh bangal mina yoepathamaypa, mabaygal gaya ngapa wagel, a mina yoepathaman kuyk thabi ngurpayzi mabaygaw zageth. ²¹ Thathi, itha ngaw yoewdhayzi mabaygal, a matha kedha thanamun zagethazi mabaygal wagel. Ngaw koey ubilnga kedha, thana bangal urapun kedha ngoedhalnga, ngi midh ngaybiya muynu a ngay ngibiya muynu, thana bangal ngoebaniya muynu. Lak apa goewaw mabaygan iman koey koerngaylmayl itha a thanamun kidhakidhan mam

balbayginga. Kalanu mabaygan mina yoepathaman kedha, ngay ngapa ng-inungu. ²² Ngath poerapar madhin thanamulpa kedha ngoedhal poerapar ngidh ngayapa madhin, lak thana bangal kalmel urapun aymoeyne matha kedha ngoeba midh nanga urapun.

²³ 'Wa, ngay thanamuniya muynu a ngi ngaybiya muynu, thana mura mina urapun, kalanu nabi apaw goewaw mabaygan iman a mina yoepathaman kedha, ngidh ngoena ngapa wayan, a nginu mam thanamulpa kedha koezya, nginu mam ngayapa midh nanga.'

²⁴ Yesu lak mulaydhin kedha, 'Thathi, mabaygal itha ngidh ngayapa mamayidhin, ngaw koey ubilnga kedha, thana bangal ngaybiya ngay ngalaga nanga, lak thana imane ngaw poerapar; senabi poerapar ngidh kulkub ngayapa madhin, kuyk nginu mam ngayapa mina kay paypa kulay, wagel kay nubi apa goewa kuyk aymoeydhin.

²⁵ 'Mina Thathi, nabi apaw goewaw mabaygal ngingungu koerawaygal. Kedha kay, ngay ngulayg ngingungu, a matha kedha mabaygal itha, thana ngulaygal kedha, ngidh ngoena wayadhin mulupa. ²⁶ Ngath ngin yadu palgarngu thanamulpa, a ngath ngaru aymarngu thanamulpa, nuy senabi mam ngidh ngayapa aymarngu, kedha ngoedhal mam pathridoepa, muynu thanamuniya koey ridhanga kaday sipa, a matha kedha ngaw igililnga thanamuniya muynu.'

18

Yesun kunumadhin

(Mathayu 26.47-56; Mareko 14.43-50; Luka 22.47-53)

¹ Yesu nanga thoeythu poegay muwasidhin, nuy a nungu niyay kazil thana ladhudhin Kidron Padaw Dhadhar Sakariya pudhemidhin war doegamoenu apaw lagoepa. Kalanu thana muy aremin sike. ² Yudha nuy imulayg nuy ngulayg kedha Yesu a nungu niyay kazil ngalagiya na garwoeydhamoeypu thonar koeygarsar.

³ Wa, Yudha nuydh mabaygal madhin apaw lagoepa matha kedha, Romaniw koewbu mabaygal a koey yoewthaw danal poethay mabaygal. Kuyku mabaygan, misnarel a Parasayalgal thana wayaydhin. Thanamuniya koewbu rugal a thungiyal gurimoeyr. Wagel kay thana mangemidhin si, ⁴ Yesu nuy kulay ngulayg kedha, nubepa kay za miyay aymipa. Nuy paypa thamiz, a yapu poeybiz thanamulpa kedha, 'Ngitha ngan lumaypa?'

⁵ Thana kedha, 'Yesu Nazarethoelag.'

Nuy kedha, 'Ngay nuy.' Yudha imul poethayzig si thanamuniya sir.

⁶ Yesu nanga thanamulpa kedha muliz, 'Ngay nuy.' Thana pawpa thamemin a apal pudhemin boeradharoepa. ⁷ Yesu lak yapu poeybaydhin kedha, 'Ngitha ngan lumaypa?'

Thana kedha, 'Yesu Nazarethoelag.'

⁸ Nuy Yesu kedha, 'Ngay ngithamulpa mulema kedha, ngitha sike ngoena nanga lumaypa, wa itha dhuray wayay.'

⁹ Wagel kay thabi zapul nuy kulay mulaydhin kedha, 'Mabaygal itha nginu adhapa thamayzimayl ngayapa, ngath wara urapun guythuyayginga.'

¹⁰ Simona Petheru nuy kuyay thurikalayg, nuydh paradhin a pathadhin getha doegam kawra, kuyku misnariw zagethaw mabaygoengu. Nungu zagethaw mabaygaw nel Malkoes.

* **17:26** *Keriso nanga ngibiya muynu mepa:* wara Romaniw Thusi 8.10 geth tidi nginu igililnga ngaru balbayginga.

¹¹ Yesu kedha Petherulpa, 'Senaw nginu kuyay thurik kuniya wanar. Nginu wakay thoemamay midh? Ngath bangal ngaru senabi kuth gasamane Ngaw Thathin ngayapa ngaru senabi kuth poeybadhin?'

¹² Kalanu thana Romaniw koewbu mabaygal kalmel thanamun kuyk a dhuray Yoewdhayalgaw danal poethay mabaygal ngapa Yesun kunumadhin, ¹³ a madhin Anasasalpa. Nuy koey misnari, a nungu kaziw alay nel Kayapas, mina koey misnari senabi wathoeni. ¹⁴ In nuy Kayapas kulay mulaydhin thanamulpa Yoewdhayalgaw kupay mabaygoepa kedha, 'Matha ngoedhagidh kedha urapun mabaygan igililnga poeyban mura mabaygoepa.'

*Petheru koerawayg kudun tariz Yesulngu
(Mathayu 26.69-70; Mareko 14.66-68; Luka 22.55-57)*

¹⁵ Simona Petheru a wara niyay kazi, palay wagel woelmemar Yesuniya, dhoerdhimaynbaygal nuyn mi kuniya yoelpar. Kuyku misnare koey ngulayg wara niyay kazingu, a zagethaw mabaygal muy thayadhin nuyn Yesuniya kalmel, kuyku misnariw boeradharoepa muypa.

¹⁶ Petheru nuy adhal sir. Kalanu wara niyay kazi ngoenungu koey misnari koey ngulayg, nuy kuniya uzaraydhin pasagudoepa, zagethaw yoepkazipa mulaydhin, Petherulpa soeyzi muypa yoelpaypa. ¹⁷ Na yoepkaz pasagudoenu adhal nubepa Petherulpa yapu poeybiz, 'Ngi wara senawbi mabaygaw niyay kazi a?'

Petheru gud thadhiz, 'Ngay lawnga.'

¹⁸ Senawbi thonara koey gabu thonara; zagethaw mabaygal a danal poethay mabaygal muy zazamadhin, a gamu komoepa muyab kaday thardhamadhin. Petheru thanamuniya kalmel sir komoepa.

*Kuyku misnare yapu poeyban Yesun
(Mathayu 26.59-66; Mareko 14.55-64; Luka 22.66-71)*

¹⁹ Senabi thonara kuyku misnaren Yesun koeyma kuyk wakayar, nungu niyay kazipa, a wara nungu ngurpan.

²⁰ Yesu kuniya mulaydhin, 'Mabaygal mura ngulaygal, ngay wara gumi ya mulayginga. Mura ngaw ngurpay ya mabaygiya parunu, matha kedha moegina yoewthanu, a koey yoewthanu, Yoewdhayalgaw ngalaga nanga garwoeydhamaypa. ²¹ Ngidh mipa ngaybiya kuyk wakaypa; matha ngoedhagidh kedha ngidh mabaygiya lumaw ngaw ya ngadh na karngemirngu. Thana mura ngulaygal ngaw yaday midh nanga.'

²² Yesun senabi yangukudungu wara danal poethay mabayg koey yoewthaw, nuy ubigasidhin Yesun senawbi yangukudungu, a nuydh Yesun dakanu woerimadhin. Nuy kedha mulaydhin, 'Maygi! Kedha mulayg kuyku misnarepa.'

²³ Yesu kuniya mulaydhin nubepa, 'Ngay na gegeyadh muliz nanga, yakamar senabi gegeyadh mabaygoepa, a wara kedha ngaw yangukudu sike balbayginga, ngidh mipa ngaybiya woeriman?'

²⁴ Kalanu koey misnaren Anas nuyn matha kunumayzinga wayan kuyku misnarepa nel Kayapas.

*Petheru lak gud thadhaydhin thoeri thonalnga
(Mathayu 26.71-75; Mareko 14.69-72; Luka 22.58-62)*

²⁵ Nuy Petheru muynu komoepa si matha sir, thana nuyn lak yapu poeybar, 'Ngi wara nungu niyay kazi a?'

Petheru gud thadhaydhin, 'Lawnga, ngay lawnga.'

²⁶ Wara koey misnarew zagethaw mabayg, ngoenu tukuyap Petheru kawra pathadhin adhapa, kedha yapu poeybiz, 'Ngath ngin imadhin si, nubiya puy koewsaw dharbaw lagoenu?'

²⁷ Petheru lak gud thadhaydhin. Senabi thonara pawl poeybiz.

*Yesun Pilathoniya parunu tharan
(Mathayu 27.1-2,11-14; Mareko 15.1-5; Luka 23.1-5)*

²⁸ Thana Yesun sizi Kayapasan lagoengu adhapa yoelpadhin, Romaniw kuyku mabaygaw koey lagoepa. Na mina bathaynga, boelibal zilamiz. Thana Yoewdhayalgaw kupay mabaygal muya uthayingga Romaniw koey lagoepa, thanamun thoeythu poegay sabinu idimoeyle. Thana ngaru sabinu balbayginga Kaludhay Ay na purthaypa.

²⁹ Wa, Pilatho adhapadhadhin a yapu poeybamoeydhin thanamulpa kedha, 'Ngitha miyay za gegeyadh yawaypa nubepa?'

³⁰ Thana kuniya kedha mulemidhin, 'Nuydh nay za gegeyadh mayginga, wa ngoey ngapa nuyun yoelpayingga nay.'

³¹ Pilatho kedha thanamulpa, 'Wa, ngitha nuyun mariw a zoeyzi kay ngoeydhay ngithamun sabi midh nanga.'

Thana kuniya kedha, 'Ngoey kupaygigal mabaygoepa uma mathamoeypa.'

³² Wa, Yesu kulay ngulayg, a nuydh yadu palgadhin nungu senawbi um. Ina kuyku nidhadhin. ³³ Pilatho koey lagiya lak kuniya muy ariz, Yesun thuran kedha, 'Ngi Yoewdhayalgaw Kuykulnga a?'

³⁴ Yesu kuniya mulaydhin kedha, 'In senabi ya nginungu, lawnga dhuray mabaygal ngibepa ngaw ya umamoeyrngu?'

³⁵ Pilatho kuniya Yesulpa kedha, 'Ngidh mipa ngoena kedha maypa, ngay yoewdhayalayg. Setha nginu mabaygal matha kedha thanamun kuyku misnarel. Thana ngin ngayapa yoelpanu. Ngayapa muli, ngidh za miza aymoengu?'

³⁶ Yesu kuniya mulaydhin, 'Ngay kedha ngoedhalnga lawnga nubi apaw goewaw kuyku mabaygal midh nanga; ngay nay kedha ngoedhal kuyku mabayg nay ngaw mabaygan ngaru koewbu ayman ngoena kaludan. Yoewdhayaw kuyku mabaygoengu ngawngu gasamoeyle. Lawnga ngaw basalaya wara doegamoengu.'

³⁷ Pilatho kuniya Yesulpa muliz, 'Ngi midh muliz, ngi Mopakuyk a?'

Yesu kuniya, 'Balbayginga ngi kedha, ngay Mopakuyk, ngoena kedha zapa kazi imadhin, a kedha zapa ngay koepa apa goewapa, senabi urapun zapa, ngath ngaru mina ngurpay yadu poelgaypa. Nga mina doegamu mabayg, nuy kurusipagepa ngayapa.'

*Pilatho nuydh wara za gegeyadh imayingga Yesuniya muynu nubepa kuthapa maypa
(Mathayu 27.15-31; Mareko 15.6-20; Luka 23.13-25)*

³⁸ Pilatho nubepa kuniya muliz, 'Mina za miyay, mina doegamu mabayg nga?'

Kalanu nuy Pilatho adhapadhadhin a Yoewdhayalgaw kupay mabaygoepa muliz, 'Ngath wara za gegeyadh imayingga nubiya muynu, nubepa kuthapa maypa. ³⁹ Wara ngithamun kulba pawa kedha ngayapa ngithamulpa urapun kunumay mabaygoepa pa woeyaypa, ngithamun Kaludhay Ayngu thonara na gasaman. Ngitha ubilgal ngayapa, ngath kay Yoewdhayaw Kuykulnga pa woeyaypa ngithamulpa?'

40 Thana thabukirin koey gimiya wal tidhumar kedha, 'Lawnga, nuy lawnga, ngoeymun ubi Barabasoelpa.' Barabasan koey thabukirilayg nuydh Romaniw kuyku mabaygal mathamoeypa mamayipa.

19

Yesun koewbu mabaygoepa madhin, a thana nuy palngidhin

1 Kalanu Pilatho koewbu mabaygoepa madhin Yesun, a thana nuy palngidhin. 2 Thana koewbu mabaygal poethalay thaman, korone ayman a nubiya kuykuya thayan giwn soelmaypa. A thana matha kedha nubiya kuyku mabaygaw kuykuthal dhoemawakun ubaman bamagadh gamulnga.

3 Kalanu thana ngapa nubepa egi paray ya mulemin, 'Ngi Yoewdhaw Mopakuyk a? Matha ngoedhagidh, kedha nginu igililnga koey kuykuthalnga.' Lak thana nubepa ngapa gethan poelngin nuy.

4 Pilatho lak adhapadhadhin Yoewdhayaw mabaygoepa a mulaydhin kedha, 'E! Nagemiw. Ngath kay nuyng ngapa maypa ngithamulpa imaypa, ngath nubiya za gegeyadh imayinginga nubepa wati kuthapa tharaypa.'

5 Wa, Yesun adhapa yoewthaydhin, nubiya kuykunu thoeyayzinga patal korone, a nubiya bamagadh gamul sodh pagar. Pilatho kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngapa nagemiw, mabayg in.'

6 Thana nanga kuyku misnarel a yoewthaw danal poethay mabaygal purkan gasaman nuyng, thana wal tiduman kedha. 'Sathawro puydhaw nuyng! Sathawro puydhaw nuyng!'

Pilatho kuniya mulaydhin thanamulpa kedha, 'Ngitha mariw in, sathawro puydhaw nuyng. Ngath za imayinginga nubepa wati kuth thoeraypa.'

7 Yoewdhayalgal kuniya mura mulemin kedha, 'Ngalpan sabi muynu kedha, nuydh kay ngaru um gasampa, kedha zoenguz kedha nuy nungu geth Awgadhaw Kazi aymayngu.'

8 Pilatho nanga thanamun kedha ya gasaman, nungu aka mina koeyza, 9 nuydh lak kuniya muy yoewthiz koey lagoepa, Yesulpa yapu poeybiz nubepa kedha, 'Ngi ngalagaw mabayg?' Yesu kuniya ya mulayinginga.

10 Pilatho lak mulaydhin nubepa kedha, 'Ngi midh paru ngayapa ya mulayinginga; ngoenanu madha ngaybiya kupay mepa ngibepa gud idhuypa, matha kedha ngaybiya kupay lak mepa ngibepa sathawro puydhaypa.'

11 Yesu kuniya mulaydhin kedha, 'Awgadhan nay ngibepa kupay mayginga, ngidh ngayapa za aymayinginga nay. Ngoena nanga ngadh ngibepa poeybanu, nungu gegeyadh ngaru koeyza ngibiya.'

12 Nuydh nanga Pilatho Yesun senawbi ya karngemidhin, nuydh koeyma lumadhin, Yesulpa gud idhuypa. Kasa kay kedha mura Yoewdhayalgaw moeyay kuniya wal tidumar kedha, 'Ngidh kay nuyng guythuyaypa, ngi bangal mopakuyku mabaygaw wati igalayg aymidhe. Ngunu nanga mopakuyku mabaygaw kupaypa ubi nuy ngaru wati igalayg aymiz ngithamun mopakuyku mabaygoepa.'

13 Pilatho nanga nabi ya gasaman, nuydh Yesun ngapa adhapa yoewthiz. Kalanu Pilatho apa thanuraydhin zoeyzi noedhay mabaygaw niyay lagoenu. Nuy senawbi lagaw nel Kulaw Mabawlag. (Yoewdhayaw yangukudu kedha Gabatha.) 14 Thonar amadhan dhadha goeygipa thamiz. Wara goeyginu kay Kaludhay Ay. Pilatho kedha muliz Yoewdhayalagoepa, 'Nag! Ngithamun mopakuyk ina.'

¹⁵ Thana lak wal tidhun, 'Mathamaw, mathamaw, nuyn sathawropa niylan uthu.'

Pilatho kuniya muliz, 'Ngitha midh paru ngayapa niylan uthuypa maypa sathawropa ngithamun Mopakuyk?'

Thana kuyku misnarel kuniya mulemidhin kedha, 'Ngoey wara Mopakuyku mabaygoegigal, matha Romaniw mopakuyk ngoeymun kuyku mabayg.'

¹⁶ Kalanu Pilatho Yesun poeybadhin zagethaw mabaygoepa sathawropa puydhaypa.

Yesun niylan uthun sathawropa

(Mathayu 27.32-44; Mareko 15.21-32; Luka 23.26-43)

Wa, thana nuyn madhin sathawropa puydhaypa.

¹⁷ Kalanu Yesu adhapadhadhin, nubiya thabaynu sathawro mer. Thana gasamadhin lag nel Kuyku Ridh. (Yoewdhayalgan nan kedha thoeraypa Golgotha.)

¹⁸ Thana nuyn sathawro puydhadhin senawbi lagoenu. Wara ukasar mabayg wadgam, wadgam puzimar, a nuy dhadhal. ¹⁹ Pilatho gimal koey minar paladhin. Nuy kedha paladhin a nungu zagethaw mabaygoepa madhin sathawropa gimal woeydhaypa kedha, 'Yesu Nazarethoelayg, Yoewdhayalgaw Mopakuyk.' ²⁰ Yesun sathawro amadhan koey mudhaw lagoepa, nuy sathawronu puzir. Koey garsar mabaygal geth tiday nuyn senawbi minar badhanu. Na Minar Poelayzinga, Yoewdhayalgaw yangukudu, Romaniw yangukudu, a Goerikaw yangukudu.

²¹ Thana Yoewdhayaw kuyku misnarel kedha mulemidhin Pilatholpa, 'Kedha poelayg "Yoewdhayalgaw Mopakuyku Mabayg."' Matha ngoedhagidh ngidh kedha palan, "Nabi mabaygaw ya kedha, 'Ngay Yoewdhayalgaw Mopakuyk.' "

²² Pilatho kuniya muliz kedha, 'Ngath nanga midh palan, wa ngath palan, na matha kedha woenipa.' ²³ Thana koewbu mabaygal nanga muwasidhin Yesun sathawro puydhay, thana nungu dhoemawakul kusuman, a thanamulpa po mabaygiya dhadhiya mamayin sethabi rugal. Kasa kay kedha thana nanga nungu kuykuthal dhoemawak manin thanamulpa kakal kedha, na urapun mayn thoepayzinga, thanamulpa koey zageth dhadhiya maypa dhoemawakungu idimayle.

²⁴ Thana koewbu mabaygal kidhakidhan mulemin, 'Ngalpalpa pakadamoeypa lawnga, Ngalpa kay daysaw sagul ayimpa, imaypa kedha nan kay modhabiya ngadh gasampa.' Na kay nabi za ngapa Maygi Thusiw kulba yadu balbayg oesipa, 'Thana ngaw gamu rugal dhadhiya mamayin thanamulpa, a thana daysaw sagul aman, imaypa kedha ngaw kuykuthal dhoemawak ngadh kay gasampa.' Wa, thana koewbu mabaygan kedha ayma.

²⁵ Dhuray yoepkazil Yesulpa amadhan sathawropa sir, nungu apu a nungu apuwaw tukuyap, a wara Mariya Koelopasan ipi, a wara Mariya Magdalanuw goegathaw yoepkaz.

²⁶ Wa, Yesu nuydh nungu apu imadhin, na si sir, a nabiyu pasinu niyay kazi nga nanga Yesulpa koey mamalnga. Nuy Yesu nuy nungu apupa muliz, 'Apu, senaw nginu kazi.' ²⁷ A wagel nuy niyay kazipa muliz, 'Sena nginu apu.' Sizi pawpa senawbi niyay kazin nan nungu lagoepa madhin, na nubiyu si meparuy.

Yesun um

(Mathayu 27.45-56; Mareko 15.33-41; Luka 23.44-49)

²⁸ Yesu nuy ngulayg asin mura zapul kuth palgemoeydhin. Maygi Thusiw kulba minar poelayzimaypa kuyku nidhaypa, nuy kedha muliz, 'Ngoena nguening naypa.' ²⁹ Na muyl za si, nabiya muynu wara umal nguki kasa moeinga sisaberalnga. Thana spanz thardhan puy thamanu pagan a Yesulpa kadaypa yoewdhan gudoepa. ³⁰ Yesu nuy waniz senabi umal nguki, kalanu muliz kedha, 'Wa, ina muwasin.' Kalanu nuydh kuyk mulupa pathidhan, a nuydh muwasin.

Koewbu mabaygan Yesun bawan pagan

³¹ Thana Yoewdhayaw kupay mabaygal imadhin kedha, thonar thawpay asin, ina wikiw kuthaw goeyga, bathaynga sabadh, na thanamun wara koey goeyga. Thana ubigal kedha sathawro mabaygal matha gimal puzimoeypa koey sabadhoenu. Thana kedha zoenguz Pilatholpa mulemidhin ngaroepa patidaypa. Lak kay thana sobaginga um memayipa, a thanamun gamul adhapa mamayin satharawongu gimaz, wagel kay sabadh gasaman.

³² Wa, thana koewbu mabaygal ladhun a ngar pathidhaman, Yesuniya mi mabayg nanga kalmel gimal puydhamoedhin. Wara mabayg kulay a wara doegam mabayg wagel. ³³ Thana nanga ngapa Yesuniya mangemin, thana iman nuydh muwasin kulay. Kedha zoenguz thana ngar pathidhayginga. ³⁴ Thanamulngu urapun koewbu mabaygan, Yesun pasiya beroya bawan pagadhin, ngapa sobaginga kulka a woer adhapadhan.

³⁵ Urapun mabaygan ngadh na imadhin purkan, nuy umay nuydh midh na imadhin, lak ngitha karngemin a mina yoepathaman nuy mina yadu umepa. Wa, nuy nungu geth ngulayg, nuy ngaru mina yadu umepa.

³⁶ Ina kuyku nidhan, Maygi Thusiw Minar Poelayzinga kulkub ngapa kedha, 'Wara urapun nungu ridh pathidhayginga.' ³⁷ A wara nabiya Minar Poelayzinga kedha, 'Mabaygan bangal nuyn purkan imane kedha, thana nuy midh bawan pagadhin.'

Yesun kulaw sakaynu muynu wanadhin (*Mathayu 27.57-61; Mareko 15.42-47; Luka 23.50-56*)

³⁸ Wara mabayg nel Yoewsepa, nuy Aramathiyalayg, nuy Pilatholpa mulaydhin Yesun gamupa maypa. Yoewsepa lak kedha Yesun kalmel puziw mabayg, koey muya nuy, Yoewdhayalgaw kupay mabaygoengu akan, nungungu imayle. Pilatho nubepa Yoewsepalpa kudu madhin, gamupa maypa. Wa, nuydh madhin. ³⁹ Nubiya pasinu wara igitalayg nel Nikodemoes, wara thonar nga nanga Yesulpa kulay uzaraydhin, kubilu. Wa, palay kalmel sisi uzarmoedhin zagethoepa. Nikodimoesaniya 30 mura kilogram puy ikay kapu pisa ganulmayl, a wara lak kedha kapu ganul zapul uma gamupa pinipa (thanamun yangukudu kedha moer a aloez).

⁴⁰ Kalanu palay Yesun gamu madhin a buth pathan thanamun Yoewdhayalgaw pawa midh nanga. Thana kapu ganul wakasul pinidhin, kalanu dhoemawakun nuradhin. ⁴¹ Wara apaw lag si amadhan Yesun ngalaga nanga mathamodhin; si muynu kayn sakay, wara mabaygaw gamu si kulay wanayginga. ⁴² Ina sabadh mina amadhan thamayidhin. Palay sabadhoengu kikimoedhin zagethan, senabi kayn sakaynu nungu gamu wanadhin.

20

Yesun moeram gud ayginga (*Mathayu 28.1-8; Mareko 16.1-8; Luka 24.1-12*)

¹ Sabadhaw koeliya koey bathaynga mina inuriya, Mariya na uzaraydhin moeramgudoepa. Na wara Mariya Magdelinalayg. Nadh imadhin kula

sakay gudoengu adhathoeyayzinga. ² Na kuniya zoelmaydthin palamulpa Simona Petheru, a wara niyay kazi Yesulpa nga nanga koey mamalnga. Na palamulpa mulaydthin, 'Thana Yesun adhapa mangu sakayngu. Ngalpa koerawaygal, thana ngalaga wanangu!'

³ Kalanu Petheru a wara niyay kazi palay uzarmoedhin sakay gudoepa. ⁴ Palay zilmeman. Petheru nuy wigel mangiz a wara niyay kazi mina koey wamen pungar a moeram gud kulay gasaman. ⁵ Nuy balbayg pudhiz moeram gudiya, a gamu nurayzi dhoemawak iman. Nuy kasa adhaz nagay sakayngu, muy yoewthayginga.

⁶ Nubiya wigel ngapa Simona Petheru. Nuy matha uthiz moeram gudiya. Nuydh lak kedha kasa dhoemawak iman. ⁷ A Yesuniya na kuykuya nuray dhoemawak, na kalmel gamu dhoemawakunu mayginga. Na nanu kusayg tupal thoeyayzinga mer.

⁸ Kalanu nuy kulay mangayzi niyay kaz lak muya uthaydthin imaypa. Nuydh zapul purkan imaydthin, a mina yoepathamadhin. ⁹ Paru goeyginu Yesun niyay kazil mamu mina gasamoeyginga, Maygi Thusiw Minar Poelayzimayl kedha, nuy bangal kaday tharedhe umangu. ¹⁰ Kalanu palay kuniya tidemoedhin lagoepa.

*Yesu kakal aymaydthin Mariyalpa Magdaliniw mabayg
(Mathayu 28.9-10; Mareko 16.9-11)*

¹¹ Kasa kay kedha Mariya na may si sakaynu adhal. Na Mariya Magdelinalayg. Na matha may oesir, a na balbayg pudhiz sakay gudoepa. ¹² Muynu nadh imamoeman ukasar angela goerab gamul rugalaya, Yesun gamu maynguzinga ngalaga nanga. Yesun gamu matha lawnga. Wara angela kuykunu sir, a wara ngaranu. ¹³ Palay lak nabepa yapu poeybemidhin, 'Kake ngi mingu may oesipa?'

Na kuniya muliz, 'Thana ngoezu Kuykulnga adhapa manu; ngay koerawayg thana nuyn ngalaga wananu?'

¹⁴ Nabi yangu kalanu na adhapa nagiz, nadh Yesun iman. Nuy sir sina moeram gudanu pasinu kasa kay kedha na koerawayg nuy Yesu. ¹⁵ Yesu nabepa yapu poeybaydthin, 'Kake, ngi mingu may oesipa?' Ngidh ngan lumaypa?'

Nabepa kedha, nuy apaw lagaw zagethaw mabayg. Na nubepa kedha muliz, 'Ngidh gar nanga nuyn manu, ngidh kay ngayapa sey sithamar ngidh nuyn ngalaga wananu, lak kay ngath nuyn maypa?'

¹⁶ Yesu nabepa mulaydthin, 'Mariya?'

Na nubepa parul thoeyiz, a thanamudh kedha muliz, 'Rabonay.' (Muynu kedha, Ngurpay Mabayg.)

¹⁷ Yesu kedha nabepa, 'Ngoena gasamayg. Ngay bangal mamu Ngaw Thathiya mangedhe. Ngi mamu ngaw igalgoepa uzar kedha kay muledhe, ngay bangal kaday tharedhe Ngaw Thathipa, a ngithamun Thathi, matha kedha ngaw Awgadhoepa a ngithamun Awgadh.' ¹⁸ Senabi yangu kalanu Mariya niyay kazipa uzaraydthin. Na thanamulpa mulaydthin Kuykulnga nabepa midh na umay, si sakaynu pasinu.

*Yesu lak yakamaydthin nungu niyay kazipa
(Mathayu 28.16-20; Mareko 16.14-18; Luka 24.36-49)*

¹⁹ Wa, sethabi zapul mura aymoeydthin wikiw kuykuyam goeyginu. Goeyga nanga pawpa mizin manga thana mura niyay kazil kalmel nir, pasa kinu uthuyzinga muynu lagaw, kedha zoenguz thana Yoewdhayaw kupay mabaygoengu akan memayir. Yesu ngapa thanamuniya dhadhah tariz. Nuy thanamulpa kedha mulaydthin, 'Pawdh ngithamuniya kalmel'.

²⁰ Senabi yangu kaliya, nuydh thanamulpa geth yakaman a bero. Niyay kaziw ika mina koezya, thana nanga nuyñ iman, Kuykulnga.

²¹ Yesu lak muliz thanamulpa, 'Pawdh ngithamuniya kalmel. Matha kedha Thathin midh ngoena wayadhin, ngath lak kedha ngitha wayiz.'
²² Nuydh nanga nabi ya muwasin, nuydh gub poeyban thanamulpa, a kedha mulaydhin, 'Gasamaw in Maygi Mari. ²³ Koezi pawpa ngitha ngaw mina zagethaw mabaygal. Ngitha wara thonara mabaygaw wati pawal gud woeyamoeyn; wa thana gud woeyamoeyn; a ngitha mi mabaygaw wati pawa gud woeyayingga, wa thanamun wati pawa gud woeyayingga.'

Yesu a Thomas

²⁴ Wara urapun toewalob niyay kazingu, nel Thomas (nungu moegina nel koetha kazi). Nuy senabi niyay thanamuniya mayginga, Yesu na niyay kaziya mangaydhin. ²⁵ Thana na niyay kazil na nuyñ yadu thuradhin kedha, 'Ngoey Kuykulnga imangu!'

Thomas kedha mulaydhin thanamulpa, 'Ngath bangal ngaw purkan nungu nilaw arkath gethanu imane, a matha kedha dhimur bangal manine sethahi badhiya, a ngaw gethan gasamoene bero badhiya, wa ngath bangal mina yoepathamane. Ngath nanga ngaw purkan imayg, ngayapa mina yoepathamaypa lawnga.'

²⁶ Urapun wiki koeliya thana niyay kazil lak muynu lagoenu nir, a Thomas thanamuniya kalmel. Pasa muyngu thamudhayzinga. Yesu ngapa thanamuniya dhadhal tariz. Nuy thanamulpa kedha mulaydhin, 'Pawdh ngithamuniya kalmel.'

²⁷ Thomasalpa nuy kedha muliz, 'Nginu dhimur mar, nagi ngaw gethoepa, luwayar nginu geth, ngaw bero gasamar. Maygi ngoelkay yoepathamayg, koeyma wakay thoemamayg, mina yoepathamar!'

²⁸ Thomas nubepa kuniya muliz kedha, 'Ngaw Kuykulnga, a ngaw Awgadh!'

²⁹ Yesu nubepa muliz, 'Ina moegina balbayginga kedha, ngidh mina yoepathaman, ngidh ngoena purkan iman; koey woenabalnga mabaygan ngadh nanga ngoena mina yoepathaman kulay, mamu ngoena purkan imayingga.'

Ina nabi thusi mipa minar poelayzinga

³⁰ Yesu koeyma adhapudhay zagethal aymoeydhin nungu niyay kaziw parunu, itha muynu nabi thusinu kasa moenarimayl poelayzimayl, koeyma lawnga. ³¹ Itha kedha zapa Minar Poelayzimayl, ngithamulpa mina yoepathamaypa, Yesu nuy Adhapa Thamayzi Mabayg, Awgadhaw Kazi. Senabi mina yoepathaman, ngitha gasaman ngaru igililnga, kuyk nungu maygi nel a kupay.

21

Yesu nuydh yakamaydhin seben niyay kazipa

¹ Senabi kaliya, thana niyay kazil kuniya tidaymidhin Galiyoepa, a Yesu lak yakamaydhin thanamulpa senabi malu buwadhoenu. ² Thana urapun lagoenu garwoeydhamoeydhin, matha itha Simona Petheru, Thomas (nungu wara nel Koetha Kazi), Nathaniyel (nungu mudhaw lag Kana muynu Galilayanu), a wara ukasar Zebadin kazi, a lak wara ukasar niyay kazi.

³ Simona Petheru thanamulpa mulaydhin kedha, 'Ngay kay wapiya uzaripa.' Thana kedha mulemin, 'Ngoey ngibiya asimoeypa.' Wa, thana

ladhun, butiya pathemin. Senabi kubilu thana yan nuthaydhin, wapipa. Thana wara za gasamoeyginga.

⁴ Wara na goeyga palgin, Yesu woerngu dhanganu adhal sir. Nungu niyay kazin nuyn ngurpayginga. ⁵ Nuy thanamulpa kedha muliz, 'Ngaw igalgal, ngitha aydegal a?'

Thana kedha, 'Lawnga, zaginga.'

⁶ Nuy kedha muliz thanamulpa, 'Getha doegamuya thayaw, butiya pinge, ngitha kay gasamoeypa.' Thana na thayan nanga pinge, mina koeyma wapi aygi thayan, mamu yan yoewthay butoepa, na koey wapilnga.

⁷ Wara niyay kazi koey mamalnga Yesulpa, nuy muliz Petherulpa, 'In Ngaru Kuykulnga.' Petheru nanga gasaman kedha, in Kuykulnga, nuydh sobaginga yatharaydhin kuykuthal waku. Nubiya kulay matha nungu zagethaw thawpay wakaw. Kalanu woerpa pagan, Yesulpa. ⁸ Thana wara niyay kazin but ngapa kadaypa madhin thawalpa; pinge wapilnga yoewthay mina koey guda palam. Thana lawnga koeysigal thawaloengu, matha 150 mita. ⁹ Thana na gimal woernu thayma gasaman, thana iman kunar bukeralnga, wafil gimanoeka niyamir a thoewa ay.

¹⁰ Yesu thanamulpa mulaydhin, 'Wafil ngapa mamayir, ngithamun kayn gasamayzimayl.' ¹¹ Simona Petheru nuy butapa uzariz, pinge ngapa kadaypa uthiz. Koey garsar koey wafil 153 mura. Kasa kay kedha pinge pakadhamoeyginga wapiw mapun.

¹² Yesu muliz thanamulpa, 'Ayawal, aygudoepa.' Thana ngaru nubepa yapu poeybayginga, 'Ngi nga?' Minguz kedha, thanamulpa kakal nuy Kuykulnga. ¹³ Yesu ngapa uzariz, thoewa aypa thanamulpa mamayin. A wafil lak kedha. ¹⁴ Ina thoeri thonaralnga Yesu nuy yakamoeydhin niyay kazi, nuy na kaday tharaydhin umangu.

Yesu a Petheru

¹⁵ Senabi aygudaw kal, Yesu nuy Simona Petherulpa adhamintidadhin kedha, 'Simona Yoewanen kazi, ngidh ngoena koeyma mamam maypa, wara niyay kazil midh nanga a?'

Petheru kuniya, 'Kuykulnga, wa, ngi ngulayg ngay koey igalayg ngibepa.'

Yesu kedha muliz, 'Ngidh bangal aydu poeybaw Ngaw kazi mamuypa.'

¹⁶ Ukasar thonaralnga Yesu nubepa lak muliz, 'Simona Yoewanen kazi, ngi midh, ngidh ngoena koeyma mamam maypa?'

Petheru kuniya, 'Kuykulnga, ngi koey ngulayg, ngay nginu mina igalayg.'

Yesu lak nubepa muliz, 'Ngidh ngaw mamuyd danal pathepu.'

¹⁷ Thoeri thonaralnga Yesu moeygoepa mulaydhin Petherulpa kedha, 'Simona, Yoewanen kazi, ngi midh, ngi ngayapa koey igalayg?' Petheru mina koeyma koerkak badh miyaydhin kedha, Yesu nubepa thoeri thonaralnga yapu poeybadhin, a mulaydhin, 'Ngi midh, ngi ngayapa koey igalayg a?'

Petheru kedha, 'Kuykulnga, ngi ngulayg mura zangu. Ngi ngulayg kedha, ngay ngibepa koey igalayg.'

Yesu nubepa kuniya mulaydhin, 'Ngaw mamuyd bangal danal pathepu.'

¹⁸ 'Ngay ngibepa mina ya muliz, ngi na kayn mabayng ngi nginu ubilmaynu gurguy ulaypu, koey bibirilnga zagethoepa ulaypu. Ngi bangal nanga thathi aymidhe, ngidh geth adhapa luwayan, a wara mabayngan ngin gegeyadh danal pathane, a ngin ngar nidhan, manin ngin nginu ubigi lagoepa.'

¹⁹ Yesun nabi yangukudun nuydh yadu palgadhin Petheru um midh bangal nanga, a muynu Petheru nuydh Awgadhaw poerapar kakal aymoeyne. Kalanu Yesu nubepa kedha muliz, 'Ngi ngaybiya asir.'

Yesu a wara niyay kazi nubepa koey mamalnga

²⁰ Petheru kuniya buwayal thayiz, a iman palamuniya kalanu, wara niyay kazi ngapa, Yesu ngan nanga koeyma maman maypa. Nuy senawbi niyay kazi nga nanga kulay thonara Yesulpa balbayg pudhay, Kaludhay Ayngu Thonara, a yapu poeybiz, 'Kuykulnga, ngin bangal ngadh gud arane Yoewdhayalgaw kuyku mabaygoepa?'

²¹ Petheru nuyn nanga imadhin nuy Yesulpa yapu poeybiz kedha, 'Kuykulnga, in nubi niyay kaziw igililnga bangal midh?'

²² Yesu kuniya muliz, 'Ngidh nubi mabaygaw igililmaypa wakay thoe-mamayg, kasa midh nuy bangal sike matha igililnga kurusipa ngay ngapa kuniya. Lawnga ngi nubiya wakay thoeayg. Ngi ngaybiya asir.'

²³ Yesun yangukudu na mura imun manin mura niyay kaziya kedha, nubi niyay kazipa umapa lawnga; kasa kay kedha Yesu kedha mulayginga kedha, 'Nubepa umoepa lawnga.' Nuy kedha mulaydhin Petherulpa, 'Nuy bangal sike matha igililnga kurusipa ngay ngapa kuniya, ngi nubiya wakay thoeayg.' ²⁴ In nuy nubi niyay kazi itha ngungungu thabi yaday ngapa, a matha kedha nuydh urapun mabaygan minar palimoeydhin. Ngalpa ngulaygal, in nanga nuy mi yadu umepa, thana mina yaday.

Kuth

²⁵ Koey garsar zapul, Yesun aymoeyzimayl, thana na urapun dhadh nanga, urapun urapun na thusil aymoeyn, ngaw ngoenanu manin kedha, ina apa goewa buthag asin senabi thusipa, thana nay mura thusil aymoeydhin.

Romaniw Thusi

Pawlo Yesu Kerison woeyayzi mabayg

¹ In ngay Pawlo Yesu Kerison zagethaw mabayg. Ngoena thuradhin a adhapa thamadhin nungu Woeyayzi Mabayg, yakamaypa Awgadhaw ya.

² Nubi kapu yangu wakay nuydh kulkub ya wadhadhin mabaygoepa. Kay paypa kulay sethabi yangukudul minar palimoeydhin peropethaw gethan, nungu zagethaw mabaygaw gethan, Maygi Thusinu muynu.

³ In nubi mina ngurpan mabaygoepa ngulaygoepa kedha, 'Ngath bangal wayane Ngaw Kazi.' Wa, Awgadh kedha mulaydhin. Gamu igililnga nanga nuy Dhawithan Kazi, ⁴ a mari igililnga nanga nuy Awgadhaw Kazi, mina Maygi Mabayg; nuy (gamul kalmel) kaday tharaydhin moeramoengu. Nuy mina yakamaydhin kedha, nuy Kuykulnga, nuy Yesu Keriso Awgadhaw Kazi. Wa, koey bibirilnga yakamoedhin.

⁵ Awgadh, nuydh ngayapa kapu zageth madhin, aposolaw zageth; a nubi mina za ngapa Yesu Kerisoniya. Nuydh ngayapa kupay madhin kedha, mabaygoepa ngulayg poelaypa thurimoeyn mura azaz goegathaw mabaygal ngapa Awgadhaw yoepa koerngaypa, thanamulpa kapu akasiw igililmaypa ngulaygoepa gasamaypa kuyk thanamun mina yoepathaman ngaya nanga. ⁶ Ngitha lak kedha Yesu Kerison thurayzi mabaygal.

⁷ In nubi poelayzinga ngithamulpa mura Romaniw mabaygoepa, ngitha ngaya nanga Awgadhaw mamal mabaygal, a nuydh nungu gamu ubin thurimoeyn ngitha, nungu kapu akasiw mabaygoepa. Ngithamulpa kasa poeyban woenab a pawdh Awgadh Thathingu a matha kedha Yesu Kerisolngu, ngalpan Kuykulnga.

Pawlon koey ubi Romanu mangaypa

⁸ Ngay mina koey eso Awgadhoeпа, a matha kedha Yesu Kerisolpa, nuydh senabi ya manin. Ngay kedha zoenguz ika thoeyaypa kedha, mura po gubaw gizu mabaygal ngulayg asimoeyn ngithamun kapu akasin midh nanga. ⁹ Ngitha mina koey ngulaygal kedha, ngay Awgadhoeпа zagethan merngu mura ngaw ngoenakapoengu, ngay maw sirngu, a yadu palgarngu kapu yangu wakay nungu kaziw igililmayngu, a ngay ngithamulpa mina yadu umepa nubiya parunu kedha, ngath ngitha mura thonara ngoenanu mamayirngu ngaw thoyethu poegaynu. ¹⁰ Ngaw thoyethu pagay kedha, nungu bangal nanga ubi mina Awgadhan kay bangal zapul balbayg tidamoeyne ngayapa ngithamuniya mangaypa. ¹¹ Ngaw koey ubi ngath ngitha imiz, a manin ngithamulpa wara woenab Awgadhoeпа, lak ngitha magaw paliz nungu senabi zagethoeпа oengaypa. ¹² Lak bangal ngalpa mura kidhakidhan ibupuydhan gasampu mura ngalpan mariw igililnga.

¹³ Tukuypal, ngithamulngu bangal yakanurayg, thonar koeygarsar ngaw mina koey ubi ngay mangiz ngithamuniya, kasa kay kedha ngay nanga ngapa mizin nanga ngaybiya wara za paruya thayiz. Ngaw ubilnga kedha, Awgadhan bangal ngaw yabugud balbayg tidane senabi thonara a ngath kay bangal ngithamun goegathoeпа mabaygal garwoeydhamoeyne nubepa, ngath kulay midh nanga wara goegathoeпа mabaygal gasamoeydhin Awgadhoeпа.

Pawlon zageth kedha, nuydh ngaru Awgadhaw ya yadu poelgaypa mura mabaygoepa

¹⁴ Ngay ngaru Awgadhaw zagethaw mabayg, Awgadhaw yoepa yadu poelgaypa mura mabaygoepa; Goerikaw mabaygoepa a matha kedha wara mabaygoepa. Ngay ngulayg mabaygoepa mepa, a matha kedha ngay koerawayg mabaygoepa mepa. ¹⁵ Ngaw kedha zoenguz koey ubi ngithamulpa ngurpaypa, mura Romaw mabaygal, a Awgadhaw Kaziw mina yangukudupa yadu poelgaypa. ¹⁶ Nubi mina yangu wakay ngayapa azirginga, akaginga; ina Awgadhaw yangukudu balbayginga mabaygal gudaz puydhiz, mabaygan ngadh mina yoepathaman mina yoepa. Mura mabaygal, mamu Isoereylaw mabaygal gasamadhin kalanu azaz mabaygal. ¹⁷ Minguz kedha, in nubi kayn yangu wakay a mina igililnga na kedha kuniya; Awgadhan ngulayg buth pathan mabaygal ngaya nanga nuyn mina yoepathamaypa, nuydh bangal thana kaludhamoeypu. Nan kulkub yadu palgadhin thusingu muyngu kedha, 'Nga nanga mina yoepathaman Awgadh, wa sena nungu mina pawa a matha kedha nubepa poeyban mina igililnga.'

Awgadh ubigasín wati pawa mabaygal

¹⁸ Awgadhaw thabukir kakal yakaman daparngu. Nuy ubigasín wati pawa mabaygal ngaya nanga nubiya kal thayan. Thana mina za mogo pugan thanamun wati pawan, a wara mabaygan imayingna Awgadhaw yabugud.

¹⁹ Kasa moegina zageth thanamulpa tidaypa kedha, Awgadhaw pawa midh nanga, nuydh thanamulpa kakal aymoedhin. ²⁰ Nubi gugu ubidh thoeyayzimay aymay thonarngu ngapa, Awgadh ngaru danaw buyan gasamayginga nungu kuthagi kuykugi a maygi bibir mura kakal imadhin. Mabaygan nungu matha zageth yawaypu mura nungu aymayzimayl itha apal. Wara zaginga ina thanamun kasa kawrag kedha, ²¹ thana Awgadhoengu ngulaygal kasa kay kedha thana thawmayginga Awgadh, eso poeybayginga nubepa. Mura thanamun buwayl thoeyay kalanu kasa zaginga, a thana kasa gurguy memayipu, ngoedhe maygumal nge. Kalanu thana yan tidaypu buya miza.

²²⁻²³ Thana kedha, 'Ngoey koey ngulaygal.' Kasa kedha Awgadhaw woenab a poerapar thana pasipa tidaypu, a thana thoeythu pagemipu kulaw Awgadhoepa, a puy Awgadhoepa, mabaygaw gethaw aymayzimayl, ngoedhe mabayg, lawnga uruy, lawnga boethal uruy, lawnga amayl uruy. Thana buwayl thayamidhin ingaru Awgadhoengu thawpay thonaraw zapa. Thana rimarimal aymoeydhin.

²⁴ Awgadhan kedha zoenguz thana kasa wanaydhin mura wati ubilmaypa, a kurusipa thanamun wati igililnga koeyma koesimaydhin. ²⁵ Awgadhaw mina za thana pasinu wanadhin ngoelkay zapa, thanamun mab thana buwayl thayamidhin Awgadhoengu ngadh nanga mura zapul aymoeydhin. Thana thoeythu pagadhin matha nungu aymayzi uruypa. Mina Awgadh thana kasa wanaydhin. Matha ngoedhagidh kedha, mabaygal kasa nuyn thawmayparu, ngaru a ngaru. ²⁶ Awgadhan kedha zoenguz thana guythuyamidhin thanamun wati ubilmaypa. Thanamun wati pawa koeyza, a thanamun yoepkazil lak kedha alaypa lak ubin mayginga. Yoepkaz wara yoepkazipa ubi kadaypa miyaydhin. ²⁷ A garkazil lak kedha, thanamun wati ubi koeyza, lak ipipa ubin mayginga; garkaz wara garkazipa ubi kadaypa miyaydhin. Kuyk thanamun wati pawa thanamun modhab gasamup gamunu muynu gegeyadh.

²⁸ Wa! Thana kedha ngoedhal pawalgal ngaru Awgadhaw mina yoepa ngoenanu mayginga. Nuydh kedha zoenguz thana kasa wanaydhin thanamun wati ubipa aymaypa, a thanamun maboepa. ²⁹ Kalanu

thanamun mina koey wati pawa kedha; thana koey kunubur asilgal, koey wati pawalgal, koey daniya bal pudhaylgal, mabayg mathamaylgal. Thana koey sirisiril mabaygal, ngoelkay mabaygal koey kaliya thoeraylgal. ³⁰ Thana koey mabayg thayamoylgal. Thana Awgadhoepa mina wati igalga, koey modhabiya kuniya yadaygal, koey gamu dhuba yoeruylgal, thana ngaru wati yabugud lumaypa apu thathipa koerngaylgal. ³¹ Thana rimarimal, ya woedhayzi yangukudu pathidhan, thana mamagigal, a koerkak badhoegigal.

³² Thana ngulaygal kedha Awgadhaw ya, nungu balbaygi modhab kedha wati pawapa, na wati kuth, um. Kasa kedha thana senawbi za matha ayimpu a thana ngaru thawmanin mura wati mabaygal gaya nanga kedha pawa ayimpu.

2

Awgadhaw minamay

¹ Ngibepa sike kedha, nginu geth mab balbayginga. Lawnga, kedha lawnga, ngidh midh paru war mabayg zoeyzi noeydhiz nungu wati pawapa,* a ngibiya lak kedha wati pawa mepa? Ngidh nanga wardhan nungungu, kasa kay kedha ngi lak kedha pawalayg, ngi matha kedha nginu geth zoeyzi noeydhiz. ² Wa, ngalpa ngulaygal kedha Awgadhaw zoeyzi noeydhay na mina balbayginga mabaygan na wati pawa ayman.

³ Mabaygan lawnga, nuy matha ngoedhagidh lawnga kedha zagethoepa oengaypa. Ngi nanga mabayg ngidh wara mabayg zoeyzi noeydhiz, kasa kay kedha ngi lak kedha wati pawa mabayg, ngidh ngaru koey puridharalnga gasaman Awgadhoengu.

⁴ Ngibepa kasa zapa thoemaypa lawnga Awgadhaw poeybayzi woenab a nungu mina pawa, nuy Koey Ugayl Mabayg, ngalpa gabudhan ngurpamoeypa. Nag! Nungu gabu ngoenakap ngaru ngibepa parul thoeyayzinga mina yabugudoepa. ⁵ Ngi midh, ngi parul thoeyayginga Awgadhaw ubilnga midh nanga; ngi koey ngoenakapulnga nginu ubilmaypa aymoeypa. Ngidh bangal koeygarsar wati modhabiya gasamoene senabi goeyginu. Nuydh bangal mangedhe kuthaw thonara mura mabaygaw wati pawapa sey sithamaypa nungu mina zageth; a nungu ubilnga kakal yakaman senabi goeyginu.

⁶ Awgadhan bangal modhabiya manine zagethiya mura mabaygoepa. ⁷ Mabaygal nanga gaya mura mina pawanu ayimpu, thana luman poerapar, a apasiw pawa, a ngaru igililnga. Wa, nuydh bangal poeybane thanamulpa ngaru igililnga.

⁸ A mabaygal gaya nanga ngaru thanamun ubinu toedipa mina igililmayngu adhiya. Awgadhan bangal thabukir thanamulpa, a thana gasaman wati kuth. ⁹ Nabi za mura mabaygoepa, kulay Yoewdhalgan, a matha kedha wara goegathaw mabaygoepa. Mura gaya nanga wati pawanu nipa, gasamane bangal wati za a kikir.

¹⁰ Setha gaya nanga mina pawanu nipa, kulay Yoewdhalgal, a matha kedha mura lagaw mabaygal thana bangal gasamane Awgadhaw woenab a poerapar. Awgadhan bangal thana gima gasamoeyne a nuydh thanamulpa gabu ngoenakap poeyban. ¹¹ Awgadhaw minaman ngaru balbayginga mura mabaygoepa, wati mabaygoepa a mina mabaygoepa.

Mura mabaygal thanamun geth kawrag lak ayman

* **2:1** *Wara mabayg zoeyzi noeydhayg:* wara Mathayu 7.1 geth tidi a Luka 6.37.

¹² Mura lagaw mabaygal ngaya nanga Mosen sabingu koerawaygal, thana thanamun geth kawrag lak ayman. Wa, thana bangal modhabiya gasamane wati kuth. A Yoewdhayalgal nanga, thana ngulaygal Mosen sabingu, thana gud ayimpa wati zoengu, Awgadh nuy nagepa thana mura ayman Mosen sabi lawnga midh. Thana sabingu ngulaygal kasa kay kedha thana lak kedha modhabiya bangal gasamane wati kuth.

¹³ Mabayg nga matha ngoedhagidh Awgadhaw purkapa? Dhuray mabaygal sike kedha, thana ngulaygal sabingu, kasa kay aymayingga; lawnga na Awgadhaw imaypa gegeyadh. Matha ngoedhagidh kedha mabayg sabiya uzariz. ¹⁴ Nag! Setha azaz mabaygal thana Mosen sabingu koerawaygal, wara thonara thana kasa thanamun wakay thoemamoenu mina pawa ayman Awgadhaw sabi midh nanga; wa, ¹⁵ na kakal kedha, Awgadhaw sabi si kakal thanamuniya muynu. Wara thonara thana ayman senabi mina pawa, wa thanamun ngoenakap balbayg asin. Wara thonara thana kasa ngulaygal, thana aymayingga, thana thanamun geth zoeyzi noeydhemin. ¹⁶ Kuthaw thonara nanga mabaygaw mura muy pawal Awgadhan bangal zoeyzi noeydhemine, yabugud Yesu Kerisoniya. Na yangukudu kakal msuynu, kapu yangu wakay ngath midh na yadu poelgaypu.

Yoewdhayalgal sabinu muynu toedipa lawnga midh?

¹⁷ Ngitha Yoewdhayaw mabaygal, ngithamun igililmayl yaynanob midh, a ngi mi mabayg, ngibepa ngi matha ngoedhagidh Awgadhoepa a? A ngibepa kedha, ngi nubepa amadhan, a ngi Mosen sabinu balbayginga sipa. Wa, ngalpa kay imaypa. ¹⁸ Ngibepa ngi ngurpayzi mabayg Awgadhaw yapa, ngi ngulayg nungu ubilnga midh nanga, a mina yabugudoengu ngi ngulayg, kuyk Mosen sabi. ¹⁹ Mari igililmaypa nanga wara mabayg nuy koerawayg mina pawa midh nanga, ngidh nuyn balbayginga yoelpaypa. Matha kedha inuraw mabayg nanga, nuy buyapa ubin mizin, ngi ngulayg mina igililnga yadu palgan nubepa maboepa.

²⁰ Wa, ngibiya ngulayg mepa koerawayg mabayg kuniya manin a balbay tidan nuyn, kayn mabayg ngurpan, a nginu mina yoepathaman kedha, mura mina za a matha kedha mura ngulayg sey ngibiya, kuyk Mosen sabi. ²¹ Lawnga, ngibepa kedha ngi ngurpay mabayg wara mabaygoepa, ngi mingu nginu geth ngurpayginga? Ngini maw sipa kedha, 'Ngidh za woerdhayg.' A ngi nginu geth ngulayg zapun woeradhipa?

²² Ngini kedha, 'Ngidh wara mabaygaw alay a ipi yoelpayg.' A ngidh wara mabaygaw alay lawnga ipi yoelpan sike? Ngini kedha, ngi ubigig inuraw Awgadhoengu, ngi midh, ngidh war mabaygaw yoewthangu za wardhan sike? ²³ Ngini koey ya muliz a kadaypa thamiz Mosen sabinu, ngidh midh paru azir poeyban Awgadhoepa, kuyk ngidh sabi pathidhan? ²⁴ Minar Poelayzinga kedha, 'Ngitha Yoewdhayalgal nag! Wara lagaw mabaygal thana iman ngithamun kawrag, kalanu thana egi paran a mogo pugan Awgadhaw nel.'

²⁵ Sabi kedha, Yoewdhayalgaw garkaz ngaru motho pathan. Ngidh mura sabi ayman senabi gamunu mak na matha ngoedhagidh, kasa kedha ngi nanga sabinu adhiya ulaypa nanga, nginu motho poethay mak, zaginga.

²⁶ Wara lagaw mabayg nanga nuyn motho poethayginga, nuydh nanga sabi balbayginga oengan, wa nuy balbayginga ngoedhe motho poethayzinga Awgadhaw imaypa. ²⁷ Senawbi mabayg, nuy ngaru ngithamuniya kulay thayan. Na minguz kedha, nuy gamunu minaginga, a Mosen sabingu koerawayg kulay ngapa, kasa kay kedha nuydh balbayginga ayman Awgadhaw sabi. Ngitha Awgadhaw minalmayl, a ngithamuniya

kulkub ngapa Awgadhaw sabi Moseniya, kasa kay kedha, muynu ngitha Awgadhaw sabi pathidhan.

²⁸ Mabaygiya nga nanga kasa gamunu min adhal, nuy mina Yoewdhayalay lawnga. Mina motho poethay na kasa gamunu adhal lawnga.

²⁹ Wa, mina Yoewdhayalgaw mabayg kedha, nuy kasa gamunu mak adhal lawnga, na ngaru ngoenakapoenu muynu; nuydh nungu ubilnga mulupa manin. Nubi mina ya ngapa Maygi Maringu, matha Mosen sabingu lawnga, gimiya muk lawnga. Mabaygaw igililnga nanga kedha ngoedhalnga, nungu thawmanin mabaygoengu lawnga, na Awgadhoengu.

3

Yoewdhaylgaw kulba pawa ngaru woenabalnga

¹ Wa, Awgadhaw mina mabayg ngaru ngoenakapoengu, kasa gamungu lawnga. A ngalpa wakay thayiz kedha, setha Awgadhaw kulba sabil nungu Yoewdhayalgaw mabaygoepa midh, setha nungu woenabal poeybayzimayl a, Yoewdhayalgaw mabaygaw igililnga thoew palan? A motho poethay midh, na mina za a?

² Wa, nungu poeybayzi buth ngaru koeyza nungu mabaygoepa. Kulay nuydh poeybadhin mura nungu woenabal ya, mabaygoepa gud aymoeypa. Wa, ngay lak kedha Yoewdhayalgaw mabayg, a ngath mura gasamoedhin nungungu. ³ Dhuray nanga Yoewdhayalgaw mabaygoengu mina yoepathamaygi mabaygal thana koerngaygigal, kasa kay kedha Awgadhaw ya woedhayzinga ngaru koey bibirilnga mabaygoepa, nuydh nan matha ayimpa.

⁴ Awgadh ngaru mina, se kasa midh, mabaygaw igililnga balbayginga, lawnga mabaygaw igililnga gegeyadh. Mura mabaygal nanga kasa ngoelkay ya umamoeypu, Awgadh lawnga. Minar Poelayzinga kedha, 'Nginu yangukudu nanga ngaru yadu palgan, yakaman kedha ngi mina Awgadh.

Nginu ya ngaru gimal, matha ngoedhagidh;

a matha kedha nginu zoeyzi noeydhay zageth, ngaru balbayginga. Na bangal kakal mura mabaygoepa.'

⁵ Wara mabaygal sike kedha umamoeypu, 'Awgadhaw mina pawa koey gimal, mabaygan na wati pawa ayman nanga, Awgadh kakal kabuthan.' Sethabi mabaygal kedha umamoeypu. 'Ngoeymulngu Awgadhoengu gasamaypa lawnga. Awgadhaw mina zagethan lak yadu palgan kuyk ngoeymun wati pawa. Awgadhoepa thabukiripa lawnga.' Thana mina yoepathaman thanamun wati pawapa. Kedha wakay thoemamay mabaygoengu, Awgadhoengu lawnga.

⁶ Ngalpalpa kedha yoepa lawnga, sena mina koey gegeyadh. Zapul kedha ngoedhalnga nay, thanamun mina yoepathaman midh nanga, Awgadhan bangal koey zageth nubi apaw goewaw mabaygal zoeyzi noeydhemine.

⁷ Setha ngaya ya umamoeypa kedha, 'Awgadhaw mina ya koey gimal, ngaw wati pawa kakal na apal. Ina gimal apal Awgadhaw nel thawmaypa, a nungu poerapar. Ngoena mipa mulupa thoeyaypa ngay na wati pawa?'

⁸ Ngalpalpa kedha yoepa lawnga, na mina koey gegeyadh. Wati mabaygal kedha, 'Ngalpa ayimpu wati pawa ina, a Awgadhaw mina ya yaynanab gimal. Ina gimal apal Awgadhaw nel thawmaypa.' Lawnga, ngay Pawlo kedha, ngoeymun ngurpay kedha lawnga, na mina wati ngurpay. Dhuray mabaygaw kasa yangukudu kedha, na senabi wati ngurpay ngapa ngoeymulngu, a thana kedha umamoeypa, 'Na mina wati ngurpay.' Wa, na ngaru wati ngurpay, kasa kay kedha thana midh

paru kedha, na ngurpay ngapa ngoeymulngu? Awgadhan bangal zoeyzi noeydhedhe thanamun kedha pawa.

Mabaygoeinga mina pawalayg

⁹ Mura mabaygaw mari igililinga midh, Yoewdhayalgaw mabaygaw igililinga sike moegina balbayginga Awgadhaw purkapa, a azaz mabaygaw igililinga sike apal. Lawnga! Kedha lawnga! Mura nubi apaw goewaw mabaygal lak kedha ngoedhalmayl mina koey apal Awgadhaw minamay midh nanga. ¹⁰ Minar Poelayzinga kedha, 'Wara urapun mina mabaygoeinga, mina lawnga.

¹¹ Urapun ngulayg mabayg mayginga,
a thana Awgadhoepa lumayingga.

¹² Thana mura adhapa buwayl thayemin Awgadhoengu,
muynu mina zaginga. Urapun mina mabayg mayginga,
gabu ngoenakapul mabayg mayginga.

¹³ Thanamun gudal ngoedhe moeram gud pudhayzinga.
Kulay nginungu pudhayle.
Thanamun noeythay ngoelkay ya koeyza.
Thanamun iragudoenu gimal ngoedhe thabu nge,
mura ya gegeyadh.

¹⁴ A thabukirin mabayg adhathayan.

¹⁵ Thana kikimoeypa mabaygaw kulka pay yoewdhan.

¹⁶ Thana kasa ya umamoeypa gurguy toedipa.
A mabaygaw mina niyay kasa idimiz kuyk

¹⁷ thana mina pawaw pawangu koerawaygal.

¹⁸ Thana mina apasingga Awgadhoepa,
mina Awgadhoegi mabaygal.'

¹⁹ Ngalpa mura ngulaygal kedha, thanamun Yoewdhayalgaw kulba mina yoepathaman kedha, 'Awgadhaw sabi ngaru yabugud mina igililmaypa.' Sethabi mabaygal ngaru ayman mura moegithap zapul muynu. In nubi za mura war war goegathaw mabaygoepa. Wara yaginga ngaru Awgadhaw minamaynu apal. ²⁰ Wara mabaygoeinga nungu geth matha ngoedhagidh Awgadhiya parunu kaday tariz. Koey zageth mabaygan nuydh nungu geth Awgadhaw sabi oengan. Ngadh nanga kakal iman Awgadhaw sabi, nubepa kakal kedha, nuy koey moegina, nuy gegeyadh.

Awgadhan midh paru mabayg buth pathan

²¹ Kasa kay kedha na wara za kayib, Awgadhan nuydh wara yabugud yadu palgadhin ngalpalpa mabapa, a nuydh thuran ngalpan. A nubi yabugud kulkub yadupalgadhin, peropethan minar paladhin, a na matha kedha Mosen Minar Poelayzimaynu muynu. ²² Mabayg balbayg tidan kedha kuniya Awgadhoepa, mabaygan ngaru mina yoepathaman Yesu Kerisolpa, a nubi mina yabugud na mura mabaygoepa, mabaygal ngaya nanga mina yoepathaman. Mina yabugud sena, wara yabugudoeingga.

²³ Mura mabaygiya mepa gegeyadh a kowbadh wakasin. Mabayg matha ngoedhagidh lawnga nubiya kalmel thanuraypa, nuy koey poeraparalayg.

²⁴ Mabayg kedha kuniya balbayg tidan Awgadhaw imaypa. Nuydh ngalpa kasa guythuyamoeyn modhabigingga. Mura ngalpan umamayl adhapa thamayin, kuyk Yesu Kerison zageth. ²⁵ Awgadhan poeybadhin nuyng ngoedhe mathamayzi uruy oltanu, mura gabu wanaman ina apal; mura setha ngaya nanga ngapa nubepa yoewdhemin, muynu mina yoepathaman. Kulay nanga nuydh kasa pa wayan mabaygaw wati

pawal, kedha zoenguz mabayg yabugudoenginga sethabi thonar, ngalpa kayib midh nanga. Nuy koe yugayl Awgadh, kasa kay kedha nuy ngaru ukasar doegamuya balbayginga, nungu gabu pawa a matha kedha nungu minamay zageth.

²⁶ Kurusipa kayib mina thonara gasaman, ngalpa iman Awgadhaw minaman ngaru balbayginga, nuydh kakal yakaman kedha, ukasar za, nungu mina pawa nungu minaman ngaru balbayginga, a nuydh urapun mayn muy thayan mabaygal ngaya nanga Yesun mina yoepathaman.

Nginu mina yoepathaman na midh paru za?

²⁷ Ngi nanga Kerison mabayg koe y zageth ngi nginu geth koe yza aymiz, a kedha muliz, 'Ngay matha ngoedhagidh, ngath mura ayman.' Ngidh nay nginu geth ayman zageth, wa sabi pathidhayginga, wa balbayginga ngi nginu geth koe yza aymiz. Lawnga, ina kasa ngalpalpa poeybayzinga kuyk nginu mina yoepathaman, ngibepa kadaypa thamaypa lawnga.

²⁸ Wa, na ngalpan mina yoepathaman kedha, mabayg balbayg tidan Awgadhaw imaypa kedha, nuydh ngaru mina yoepathaman. Sethabi mabaygaw mina zagethal wara. Ngalpa wakay thoe yayinga sethabi zagethal, mina igililmaypa gasamaypa. ²⁹ Mabaygal setha ngaya Yoewdhayalgal, ngaru sabingu mura ngulaygal, matha thana lawnga Awgadhaw mabaygal, nuy matha kedha azaz mabaygaw Awgadh a Yoewdhayalgal mabaygaw Awgadh. ³⁰ Awgadh urapun, nuy ngulayg motho poethayzi mabayg balbay tidamoeyn thana ngaya nanga mina yoepathaman nuyn, a motho poethaygi mabaygal lak kedha nuy ngulayg balbayg tidamoeyn, thana ngaya nanga mina yoepathaman nuyn. ³¹ Wa, ngalpa iman kedha, mina yoepathaman ngaru mina za. Ngibepa sike kedha, Awgadhaw kulba sabil adhapa thoe yamoeyn. Lawnga, kedha lawnga, ngalpa sabi gima gasampa kedha, na mina za.

4

Ngalpan mina za ngalpa gasaman Awgadhoengu

¹ Ngalpan kulba thathi Abrama, nuydh midh madhin, nungu gasamayzi ngulayg midh, nubi doegamuya? ² Nuydh nay ayman matha nungu geth, mura zapul Awgadhaw imaypa balbayginga nay, matha ngoedhagidh nuy nungu geth kadaypa thamiz. Lawnga nuy wara yabugudiya balbayg tidan Awgadhaw purkapa, na yadu palgan kedha, ³ Maygi Thusinu muynu kedha, 'Abrama mina yoepathamadhin Awgadh. Nuy Awgadh kedha zoenguz kedha mulaydhin, 'Nginu mina yoepathamay mina za, ngi ngayapa mina balbayginga kuyk nginu mina yoepathamay, ngoedhe kedha nge, ngi mina balbaygi mabayg.'

⁴ Ina kedha lawnga kedha bokadhzoengu zagethaw mabayg midh nanga. Kedha mabayg ngulayg modhabiya gasaman, kozan lawnga, na nungu zagethaw modhabiya. ⁵ Lawnga, Abraman gidha wardh, nuydh senabi thonara mina zapa zageth aymayinga kasa kay kedha nuydh mina yoepathaman Awgadh. Wa, Awgadh nuy ngulayg kedha umepa, 'Senabi wati mabayg nuy ngaw purkapa balbayginga aymiz, kuyk nungu mina yoepathaman.'

⁶ Matha kedha ngalpan kulba kuyku mabayg Dhawitha nuydh mina ya madhin kedha, koe y woenabalnga mabayg ngan nanga, Awgadhan kasa iman balbayginga, senabi mabaygaw zagethaw modhabiya lawnga. Ina nungu mina poelayzinga kedha,

⁷ 'Mabayg nga wati mabayg
nubepa kapu woenab kedha

Awgadhan nubepa guythuwaypa nungu gegeyadh.
A nungu umamamoeypa noegayinginga.

⁸ Nubepa kapu woenab kedha
Awgadhan nungu umamamoeypa ngoenanumayinginga.’

Abrama nuydh mina yoepathamadhin Awgadh

⁹ Wa, thabi ngurpayzi yaday ngapa Abraman thonarngu a Dhawithan thonarngu, na matha motho poethayzi mabaygoepa lawnga, na matha kedha motho poethaygi mabaygoepa, mura mabaygoepa. In kakal kedha, nuydh Abrama mina yoepathamadhin Awgadh, a Awgadhan nuyn kedha zoenguz muy thayadhin kedha, nuy matha ngoedhagidh.

¹⁰⁻¹¹ Dhuray mabaygal kedha, matha motho poethayzi mabaygal balbayginga Awgadhaw purkapa, kasa kay kedha Abraman sakar wardh. Nuyn kulay imadhin Awgadhan, nuy balbayginga, wagel kay motho pathadhin.* Senabi min na kedha zapa yakampa, Abrama nuydh kulay mina yapathamadhin Awgadh. In mina kakal yadu palgan Awgadhaw mulayzi yangukudu, ‘Abrama nuy ngayapa balbayginga kuyk nungu mina yoepatham.’ Awgadhan nanga nuyn muy thayadhin, mabaygal, ngaya nanga Awgadhaw imaypa balbayginga, mabaygal ngaya nanga matha motho poethayinginga. Nuy Abrama ngoedhe thathi aymoedhin mura mina yoepathamayzi mabaygoepa, mabaygal ngaya nanga motho poethayinginga, ¹² a mabaygal ngaya motho poethayzimayl. Kedha motho pathayzi mabayg ngaru kapu akasiw igililmaynu muynu, ngalpan thathiw Abraman pawa midh nanga kapu akasiw yabugudoenu muynu. Nuydh Abrama kulay kuyk aymaydhin senabi mina yabugudiya, wagel kay nungu motho pathan.

Ngidh nanga mina yoepathaman Awgadh, ngidh gasaman nungu ya woedhayzinga

¹³ Awgadhaw yawadhayzinga kedha, Abramalpa a nungu kaziw kazipa. Ina apa goewa bangal Abraman za, kuyk nungu mina yoepathaman. Ina kedha lawnga kedha, Abrama nuydh sabi mura angan. Na kedha kuniya, Awgadhan nuyn muy thayan kuyk nungu mina yoepathaman. ¹⁴ Wa, Awgadhaw yawadhayzinga Abramalpa a nungu kaziw kazipa. Nuy lawnga mulaydhin kedha, ngitha ngaya nanga mina mura sabil aymoeyn, wa ngitha ngaru muy thoeyamoyen. Nuy kedha mulaydhin, ‘Ngitha ngaru mina yoepathaman.’ Ipal ukasar yabugud ngaru wardh. Sabi nay mina za mabaygaw igililmaypa buth pathaypa Awgadhaw purkapa, na koey gegeyadh, a senabi koey yawadhayzinga kasa zaginga aymiz. ¹⁵ Na kedha kuniya; sabi doegam nanga nanu mak ngaru mina gimal a mabaygaw igililinga ngaru apal, Awgadhaw thabukir ngaru kakal ayman kuyk na sabi koey puridharalnga. A wara kedha sabiginga nay na makoevinga mabaygaw maboepa.

¹⁶ Lawnga, Awgadhan matha sabi ya wadhadin lawnga. Mina moenari mabaygal kazi madhin senabi goegathoenu muynu ngalaga nanga sabiw ngulayg koeyza. Awgadhaw ibupudhay ngaru mura Abraman kazipa ngaya nanga mina yoepathaman Abrama midh nanga. Nuydh mina za ngalpalpa bag thayadhin modhabiginga, mura maykuykoepa, mura Abraman kazipa, matha setha lawnga ngaya sabinu muynu. Nuy Abrama ngalpan mura thathi, mari igililmay doegamoenu.

* **4:10-11** Yoewdhaylgaw gamunu maku yawoedhayzinga: wara Zenesis 17.10 geth tidi.

¹⁷ Minar Poelayzinga nubepa kedha, 'Ngath ngin thathi ayman mura po gubaw gizu mabaygoepa.' In nabi ya woedhayzinga ngaru koey ridhanga kaday sipa Awgadhaw parunu, Abrama ngan nanga mina yoepathamadhin. Nuy senabi igilaw Awgadh nuydh ngulayg igil palan, uema mabayg, a nuydh ngulayg zagimaynu za ayman, wa na za aymiz, matha kedha Abraman kazi midh nanga kazi madhin.

Kapu za ngalpan mina yoepathaman matha kedha Abraman mina yoepathaman midh nanga

¹⁸ Wa, Abraman mina yoepathaman koezya, a nuy koeyma wakayn pagan nungu mina ubilmaypa gasamaypa, kasa midh Awgadhan kuykuthalnga za aymayinga. Wa nuy kasa koeyma wakayn pagan, kurusipa nuydh gasaman, nuy aymaydhin mura po gubaw gizu thathi, matha kedha kulba Minar Poelayzinga midh nanga, 'Nginu bangal kaziw kazil ngaru mina koeygarsar.'[†] ¹⁹ Nungu wathal amadhan 100, kasa kay kedha nuy kawbadh wakasinga nungu kapu akasin. Nubepa kakal kedha palay koey apu thathi,[‡] nungu kuth amadhan, a Saray na koey apu nanu kaziw thonar yabay thayadhin, ²⁰ kasa kay kedha Abraman mina yoepathaman koezya, Awgadhaw бага thoeyayzinga midh nanga kazipa gasamoeypa. Nungu mina yoepathaman magaw paladhin nuyn, a nuydh Awgadh koeyma thawmadhin. ²¹ Nuydh gasaman a nuy ngulayg kedha, Awgadhaw kupay a nuydh ngulayg ayman za бага thoeyayzinga nubepa.

²² Wa, Abrama mina yoepathamadhin, kedha zoengu nuy matha ngoedhagidh Awgadhaw imaypa. ²³ Sethabi yaday, Minar Poelayzimayl kedha, 'Nuy matha ngoedhagidh Awgadhaw imaypa, kuyk nungu mina yoepathaman.' ²⁴ Thana mura ngalpalpa, Awgadhaw imaypa ngaya nanga balbayginga a ngaya Awgadhoepa mina yoepathaman kedha, nuydh ngalpan Kuykulnga, Yesu Keriso kadaypa madhin umangu. ²⁵ Nuyn Yesun umoepa wayan, kuyk ngalpan wati pawa, a nuyn lak moeram gudoengu kadaypa madhin, gudaz puydhapa mura ngalpan, a pawdh nidhaypa Awgadhoepa.

5

Mabayg midh paru balbayg tidan Awgadhaw purkapa

¹ Wa, mina kapu zageth ngalpalpa aymaydhin, a ngalpa mura buth pathemin Awgadhaw imaypa, kuyk ngalpa mina yoepathaman nuyn. A ngalpa gabu pawanu nipa pawdhanu, Awgadhaw parunu, kuyk ngalpan Kuykulnga Yesu Keriso. ² Nuydh ngalpan yoelpan muya thayan Awgadhaw niyay lagoepa. Ngalpa na mina yoepathaman nuyn, a ngalpan igililnga sakariya thayan lak ngalpa puridharalnga kaday thardhaman senabi mina igililnga Awgadhan kasa poeybadhin. Ngalpa ngulaygal, nungu bangal poerapar a woenewoen, ngalpa bangal gasamoene nubiya kalmel. Ngalpa kedha zoenguz ika thoeyaypa kayib.

³ A wara kedha, ngalpa mi thonara nanga gamu kikir gasampa kayib ngalpa ngaru ika thoeyaypa. Wa, gegeyadh na za ngapa, ngalpa kawbadh wakasinga, matha Awgadhaw ubilnga ayman, kurusipa gamu burugam asin, a mabaygan koey zageth nuthan ngin. ⁴ A gamu nanga burugam asin nanga, igililnga ngaru puridharalnga aymiz, a kedha ngoedhal mabayg ngaru mina yoepathaman, koeyma wakayn pagan senabi mina zapa.

[†] 4:18 Awgadh kedha Abramalpa, 'Nginu kaziw kazil bangal mina koey garsar' Wara Zenesis 15.5 geth tidi. [‡] 4:19 Abrama kedha mulaydhin, 'Ngalbe koey apu thathi.' Wara Zenesis 17.17 geth tidi.

⁵ Ngalpan kedha mina yoepathaman, ngaru kaday sipa. Matha kedha kayib nuydh nungu mam koeyma poeyban ngalpan ngoenakapoepa, a ngalpan igililmaypa. Wa, senabi mam ngapa yabugud Maygi Mari, ngan nanga Thathin poeybadhin ngalpalpa. ⁶ Kulay thonara ngalpan igililnga mina gegeyadh, ngalpa koerawaygal; ngalpa koey moegina, magawginga Awgadhw ubilmaypa aymoeypa, kasa kay kedha mina thonara na gasamadhin nanga, Awgadhw nuydh nungu mam kedha yakamadhin ngalpalpa. Yesu Keriso nuydh igililnga poeybadhin mura wati pawa mabaygoepa.

⁷ Koey zageth mabaygan igililnga poeyban mina mabaygoepa, lawnga midh, wara mabaygan poeyban nungu igililnga mina kapu mabaygoepa.

⁸ Kasa kay kedha Awgadhw nuy koey Awgadhw nuydh yakamadhin nungu mam kedha midh, ngalpa wati pawanu nipa Yesu Keriso nuydh gudaz puydhamoeydhin ngalpa, a nungu igililnga nuydh poeybadhin. ⁹ Nungu kulka nanga mura pay yoewdhadhin, na pawdh nidhadhin matha ngoedhagidh ngalpalpa Awgadhw parunu, nuydh bangal ngaru ngalpa danal pathepu Awgadhoengu thabukiringu. ¹⁰ Ngalpa kulay thabukir kidhakidhan, mabaygal a Awgadhw, kuyk mabaygaw wati pawa, kasa kay kedha Awgadhw nuydh mura thabi zapul sakariya thayamoeyn a ngalpa igalgal kidhakidhan Awgadhw a ngalpa, kuyk nungu Kaziw um ngalpalpa. Kayib ngalpa matha ngoedhagidh kedha zoenguz kedha, nuydh mura thonara ngalpan ibupuydhaypa, a nuydh ngalpan igililnga kaludhan. Nungu danal poethay ngalpalpa ngaru koeyza.

¹¹ A wara mina za, ngalpa ika thoeyaypa kedha, Awgadhw ngalpa garwoeydhamoeyn mura nungu igalgal, kuyk Yesu Kerison zageth, ngalpan Kuykulnga.

Adhamaniya nanga ngalpa gasaman um, a Kerisoniya nanga na mina igililnga ngapa

¹² Wa, mina kay paypa kulay mura zapul balbayginga, kasa kay kedha, Adham nuydh Awgadhw ya patidhadhin,* wati pawa ayman, a nubiya kalanu mura mabaygan wati pawa ayman. Modhabiya nuydh gasamoedhin um, kuyk nungu wati pawa. Senabi thonarngu kuyk aymaydhin kurusipa kayib mabaygal wati pawa ayimpa, a matha kedha um gasampa.

¹³ Soeyzi moegina pawpa, mabaygaw wati pawal aymoeyzimayl nabi apaw goewanu muynu. Senabi thonara Awgadhw sabi poeybayginga. Mabaygaw wati pawal memayiypa kasa kay kedha sethabi wati pawa ukamoeyginga Awgadhw.

¹⁴ Wa, wati pawa sethabi thonara ukamoeyginga, kasa kay kedha um ngaru mura mabaygiya kalmel, mabaygoepa mulupa maypa. Kuykaymaydhin Adhamaniya kurusipa Mosen thonara. Adhaman nungu wati pawa kedha, nuydh Awgadhw yangukudu pathidhan, kasa midh wara mabaygan wara wati pawa ayman nuy lak umapa uzariz.

Ngalpa iman Adhaman igililnga midh a Yesun igililnga midh.

¹⁵ Ngalpalpa kakal kedha, palamun igililnga wardh. Yesuniya nanga Awgadhw mina kozan, a Adhamaniya nanga nubiya wati modhab um. Kuyk urapun mabaygaw wati pawa, koeyma mabaygal wati kuth gasaman, kasa kay kedha Awgadhw mina kozan ngaru adhapudhay. Koey garsar mabaygal ngaru igilpa, kuyk urapun mabaygaw mina pawa. Wa, nuydh kedha koey garsar mabaygal gudaz puydhamoeyn kuyk Yesu Kerison mina kozan.

* **5:12** *Adham nuydh Awgadhw ya patidhadhin: wara Zenesis 3.6 geth tidi.*

¹⁶ Palay ngaru yaynanob, Awgadhaw kozan wardh, a mabaygaw wati pawa wardh. Adhaman zageth kedha, nungu urapun gegeyadh nanga na wati mab kuykayman kurusipa mura mabaygal asidhin, a mabaygaw kuth kedha, thana mura umamayl. Wa, Yesu Kerison zageth kedha, mabaygaw koeygarsar wati pawa nuydh thana gudaz puydhamoeyn, mabaygaw kuth balbayginga. Sena nungu kozan mabaygoepa.

¹⁷ Adhaman zageth nanga, um na ngoedhe wati mabayg na kuyk aymiz, nadh minaman mura mabaygoepa, kuyk senabi urapun mabayg, senaw Adham. Kasa kay kedha wara urapun mabayg Yesu Kerison zageth ngaru matha ngoedhagidh, adhapudhay koezya. Mura setha ngaya gasaman Awgadhaw adhapudhay kozan, a nungu gabu ngoenakap, a matha kedha mina za gasaman nungungu; kedha mabayg kalanu buwaylayg aymiz Yesu Kerisoniya kalmel.

¹⁸ Wa, zapul setha kedha kuniya, kuyk urapun wati pawa nanga koeyma mabaygal umapa wayan, a wara doegamoenu nanga, urapun mina pawa nanga, koeyma mabaygal balbay tidamoeyn, senabi mina igililmaypa.

¹⁹ Matha kedha urapun mabaygaw koerngayginga nanga, mura mabaygal wati pawanu muynu, kuyk koerngayginga, a urapun mabayg nanga balbayginga, nuydh karngemidhin nungu Thathipa, koe y garsar mabaygal Awgadhaw purkapa matha ngoedhagidh, kuyk ngalpan Kuyku Garkaz nuydh karngemidhin nungu Thathipa.

Awgadhan mipa poeybadhin sabi Moselpa

²⁰ Mosen thonarnu nanga sabi nungu gethanu mangaydhin. Senabi thonara wati mab, wati ngara pudhamay kakal aymiz; koezya sabingu ngulayg asimoeyn. Kasa kay kedha wati pawa ngalaga nanga koesimoedhin, Awgadhaw gabu pawa, adhapudhay kozan ngaru koezya. ²¹ Wati pawa na ngoedhe wati kuyk aymiz nadh minaman wati kuth a yoelpan umapa. Kedha thonara nanga ngalpan Kuykulnga Yesu Kerison nungu gabu pawa nadh minaman, a mina pawa muynu matha ngoedhagidh. Nanu kuth kedha, ngalpa yoelpan mina igililmaypa, mina balbayginga Awgadhaw parunu.

6

Ngalpa ngoedhe maygumal wati ubilmaypa, a parul thoeyiz mina igililmaypa

¹ Wa, nungu pawa koe y gabunga ngalpalpa, mabaygaw sike wakay thoe-mamay kedha, 'Ngalpa wati pawa matha ayimpu a? Ngalpa kedha wati pawanu niparuy a? Na bangal Awgadhaw gabu pawa koesimipu, kuyk ngalpan wati pawa koe y garsar nuydh mura thonara kasa guythuyan.'

² Lawnga, kedha zapa lawnga ngidh kasa ubin ayman wati pawa. Ngalpa ngaru wati pawangu adhapa ruwamaypa. Ngalpa bangal paypa mina yabuya, ngoedhe maygumal wati ubilmaypa. Koe y zageth ngalpa matha niyaypa sethabi wati pawanu muynu.

³ Ngitha ngaru ngulaygal kedha, ngalpa nanga papthayso na maypa, ngalpa ngaru asimoeyn Yesu Kerisoniya matha kedha ngalpa kalmel asimoeyn nungu umanu. ⁴ A kedha papthayso matha kedha ngalpan moerama thoe y ay nubiya kalmel, a ngalpa gasaman um ngalpan mari mathaman. A wara kedha Thatthin nuyn kaday tharaydhin umangu, kuyk nungu bibir a poerapar. Wa, gud pudhaydhin ngalpalpa lak kedha, Thatthin ngalpa lak kedha kadaypa mamayin.

⁵ Wa, senabi uma mathamay nubiya kalmel, a senabi kaday tari nanga, ngalpa ngaru nubiya kalmel, a ngalpan kayin mab ngaru senabi mina

igililmaynu muynu, Keriso midh nanga. ⁶ Ngalpa ngulaygal ngalpa kulay thonara gegeyadh, Kerisolngu koe y sigal, kasa kay kedha senabi kulba igililnga ngaru muwasin. Ina ngoedhe ngalpan wati igililmayl Keriso murlpa thayadhin kuyk nungu sathawro zageth, a nan wati pawa nuydh mura al mathamadhan. Kalanu ngalpa ngoedhe maygumal sethabi wati zapa. Ngalpa mura ngulaygal kedha, za ubilnga koe y garsar senabi kulba igililmaynu muynu. Kulay thonara nanga nadh wati pawan ngoedhe ngibepa minaman, koe y zageth ngi adhapa zilamiz. A kayib nanga ngalpa yabugudalgal kapu akasiw igililmaypa.

⁷⁻⁸ Wa, ngalpa matha Yesuniya umapa asimoeyn, kedha zoenguz wati igililnga na ngoedhe umamathamayzi mabayg bibirig asin ngalpalpa minampa. Mabayg na umanga nuydh lak wati pawa aymayingga. Wa, ngalpan mina yoepathaman kedha, ngalpa nanga umamayl Kerisoniya, ngalpa matha ngoedhagidh nithaman nubiya kalmel. ⁹ Ngalpa ngulaygal kedha, Awgadhan nuydh Yesun kadaypa madhin umangu, a nubepa lak umapa lawnga. Na nubepa um bibirig asin, nuydh adhathayan. ¹⁰ Yesun sathawro puydhadhin nanga nuydh ngar tharadhin wati igililmaynu, lak nuyh nuthayginga senabi wati pawan. Nuydh urapun mayn al mathaman nanu wati pawa bibir, senabi nuthan yan nuthiz nubepa. Nuy Awgadhaw Kaday thoerayzig.

¹¹ A ngi lak kedha, ngi ngaru ngoenanu manin senabi kulba igililnga lak na wati igililnga yan nuthiz ngibepa. Matha ngoedhagidh kedha ngi ngibiya muynu kedha, 'Ngay ngoedhe maygum, senabi wati igililmaypa, ngay ngaru parul thayiz Awgadhoepa.' Na kuyk kedha ngi Yesu Kerison mabayg. ¹² Maygi karngegin a ayman nginu wati ubilnga. Matha ngoedhagidh lawnga nadh minaman nginu gamupa.

¹³ Nginu gamu thugalal ngaru mina zagethaw rugal; thanamun minamay mabayg nga zagethoepa, ngaru mina pawalayg. Na wati pawa koe yma ubin mepa wati zagethoepa aymoeypa. Maygi, aymayg! Nabepa kuruspoeagayg! Ngidh ngaru nginu gamu poeyban, mura nginu thugalal Awgadhoepa zagethoepa, kedha zoenguz ngalpa lak lawnga umapa, ngalpa igililmayl Awgadhaw ubilmaypa aymoeypa.

¹⁴ Wa, wati pawa lak lawnga minaman ngibepa, ngidh ngoenanu manin Awgadhan gud wayadhin wati pawa nginu, a nuydh ngin ibupuydhaypa koe y garsar thonaralga. Ngalpa nungu kozaninu muynu memayipa. Ngidh lak ngoenanu maygi kedha, 'Ngay koe y moegina mura sabingu aymoeyle.' Wati pawa lak lawnga ngibiya gimal, nginu kuyk Awgadha, nuydh sib wanan.

Ngalpan gamul mina poeybamoeyn mina pawapa

¹⁵ Wa, Awgadhan koe y garsar ibupuydhaypa ngin, sena nungu kozan ngibepa modhabingga. Ngalpa midh, wati pawa matha ayimpu lawnga midh, kuyk nuydh matha guythuyaypa mabaygaw wati pawa. Maygi! Wati pawa aymayg. ¹⁶ Ngalpa mura ngulaygal kedha, ngi nanga koe yma gamu poeyban mabaygoepa, ngidh ngaru nungu ubilnga ayman, matha kedha ngi ngaru ya wadhan nungu zagethaw mabayg. Mura mabaygaw igililnga na kedha kuniya ngidh midh zageth ayman nanga, ngi ngaru senabi zagethoenu mepa. Dhuray mabaygal kedha, thana matha puzimoeypa wati pawanu, thanamulpa kuth kuniya um. Thanamulpa koe y zageth adhapa memayin. A dhuray mabaygan karngegin Awgadhoepa. Kalanu thanamun igililmayl ngaru nubiya.

¹⁷ Nag! Ngalpa kulay gegeyadh, nadh wati pawan ngalpan minaman wati ubilmaypa aymoeypa, kasa kay kedha ngalpa koe yma eso Awgadhoepa nuydh ngalpa adhapa mamayidhin yoelpamoeydhn, a ngalpan

ubi koeyza nungu ubilmaypa aymaypa, ngalpan gasamayzi ngurpay nungungu. ¹⁸ Ngalpa gudaz puydhamoeyn wati pawangu, a Yesu Keriso nuy ngalpan Kuykulnga ayman, a ngalpa ngaru ubin memayin nungu ubilmaypa.

¹⁹ Ngay ngaru gabudhan muliz ngithamulpa, gamu igililnga midh nanga, ngitha ngithamun geth, mamu bibiril mabaygal lawnga. Matha kedha ngithamun kulay igililnga kedha, ngitha mura gamu thugalal poeybamoeyn wati igililmaypa, matha kedha dharpimay, mabaygaw puru, a mura wati ubilmayl. Balbayginga kedha ngalpa mura gamu thugalal mina zagethoepa aymoeypa poeybamoeyn, Awgadhaw mina ubilmaypa.

²⁰ Kulay nanga ngi wati pawanu ulaypu na ngoedhe nginu kuyk, ngidh mina pawa kasa zapa thamadhin. ²¹ Ngidh za miyay gasamoedhin senabi kulba igililmayngu? Ngibepa kedha thonara koey aziralnga, a ngibepa kakal kedha nanu kuth ngaru um. ²² Kedha thonara ngin guythuyan senabi wati pawangu, a nginu kuyku mabayg Awgadh. Nginu ubilnga nanga ngaru nubepa poeyban a ayman, a ngidh mina za gasaman kedha, ngin adhapa thaman nungu mina zagethaw mabayg; muynu gasaman ngaru igililnga.

²³ Setha ngaya nanga wati pawanu toedipa, thanamun modhabiya um, a mabaygal ngaya nanga Kerisolpa gamupa thamemipa, thanamulpa Awgadhaw kozan, modhabiginga poeyban ngaru igililnga Yesu Kerisoniya garwoeydhamiz, nuy ngaru ngalpan Kuykulnga.

7

Adha min tiday ya, niyaypa yoelpay midh nanga

¹ Ngaw tukuypal! Ngitha mura sabingu ngulaygal kedha, na midh paru za, na igil mabaygoepa, na lawnga uma mabaygoepa. ² Matha kedha alay ipipa kedha, koey zageth nadh nuy nwan nuy nanga igililnga, kasa kay kedha nuy na umanga nanga, sabiginga nabepa, ³ nadh ngulayg wara garkaz gasaman, balbayginga sabiginga. Nadh na kedha ayman nay wara garkaziya garwoeydhamiz, nanu alay matha igililnga nanga, wati pawa ayman, puru.

⁴ Ngaw tukuypal ngithamun sakar lak kedha Mosen sabiw doegamoenu. Keriso nuydh kuth tharan ngithamun kulba igililmaypa, nungu sathawro zagethan. Kalanu ngitha ngoedhe maygumal senabi kulba igililmaypa. Kedha zoenguz kedha ngitha mura sakariya thoeyamoeyn, ngitha Kerison gamu thugalal aymiz, nubiya garwoeydhamoeyn. Ngan nanga nungu Thatin kadaypa madhin umangu. Ngalpa kedha zoenguz ngulayg Awgadhaw ubilnga ayimpa. ⁵ Ngalpa kulay Kerisolngu koerawaygal, kasa ngalpan ubilmaynu toedipa. Mosen Sabi mina za, kasa kay kedha ngalpa senabi thonara matha ayman za ngalpan ubin. Ngalpa sabi ngoenanu manin, nanga ngalpa ngaru adhapa kuniya toedipu. Kedha wati pawa nanga nanu kuth ngaru um. ⁶ Kayib nanga ngalpa sabi mamu ngoenanu mayginga, Maygi Mari kulasiban, nuydh ngalpan yoelpa mina yabugudiya. Kerison mura ngalpan buth pathadhin a ngalpalpa lak wati ubilmoyepa oesipa lawnga! Muynu nanga ngalpan kulba ubilnga wanaman a ngalpa ngoedhe purkagigal wati zapa aymoeypa, a ngalpa kedha zoenguz akan mayginga Awgadhaw sabingu.

Sabi na wati za, lawnga midh

⁷⁻⁸ Ngalpa midh mulipa, Mosen sabi na wati za lawnga midh? Lawnga, kedha lawnga, na ngaru mina za. Na sabi yakamay za, nadh kakal ayman

mabaygaw wati pawa. Matha kedha Mosen sabi kedha, 'Koeyma ubin maygi wara mabaygaw zapa.' Ngalpa nay sabigigal, ngaw kedha gegeyadh imayingina. Kasa kay kedha sabin kakal ayman, a wati pawa muynu koesimipa, ngaybiya muynu, senabi sabi ngath koeyma doegamuya patidaypa.

⁹ Mina kulay nanga ngay balbayginga ulaypa, ngath sabi ngoenanu-mayingina, wagel kay ngay ngulayg asidhin sabingu, a ngath imadhin kedha, ngay koey moegina, wati pawa mabayg. ¹⁰ Sabi ngayapa koey akal za aymoeydhin ngayapa mathamaypa, ngay ngoedhe maygum nge. Sabi na mina za. Awgadhan kedha zapa poeybadhin, mina igililmaypa yadu poelgaypa kasa kay kedha ngaw imaypa kedha, sabin ngoena umapa wayan.

¹¹ Wati pawa na ngoedhe mabayg nge,* nadh Mosen sabi madhin a ngoena mathamadhin senabi sabin. Kalanu ngay kasa maygum, a ngay umaw yabugudoepa. Nuthaypa ngayapa gasamaypa. Ngath kedha zoenguz ngaru kawrag ayimpa, a nadh ngoena umapa yoelpan.

¹² Mosen Sabi matha kedha Awgadhaw ya woedhayzinga, ngaru mina za, koey ridhanga, Awgadhaw mina maygi za. ¹³ Mabaygoepa kedha sike, sabi ngoena umapa yoelpan. Lawnga, kedha lawnga, wati pawan ngoena yoelpan umapa. Nadh wati pawan mina za yababir palan ngayapa idimoeypa. Kedha zoenguz nan kakal yakaman wati pawa na gegeyadh. Sabi nanga koey ridhanga wati pawa na lak kedha koeyza aymoeypa, kuyk palay muynu silampa, Awgadhaw sabi yawadhayzinga a wati pawa.

Mabaygiya muynu ukasar ubilnga kaday siyampa, wati pawa a sabi

¹⁴ Ngalpa mura ngulaygal kedha sabi Awgadhaw za, mina za, kasa kay kedha ngay mabayg magawgig. Wati pawan ngayapa minampa, ngoena ngoedhe lu palan, wati ubi paruya pudhiz. ¹⁵ Ngay koerawayg kedha ngath miza ayimpa, ubilnga kedha ngath mina za ayman, kasa kay kedha ngath aymayingina, ngay kasa yan. Ngath matha ayimpu wati za, miza nanga ngaw ubiginga aymoeypa. ¹⁶ Kedha nanga, wa kakal aymiz kedha ngaw ngoenakap asin, Mosen sabiya, na mina za. ¹⁷ Ngay lak lawnga ngaw geth ayimpa, na wati pawa ngaybiya muynu, nadh ayman.

¹⁸ Ngayapa kakal kedha, Awgadhaw mura mina za ngaybiya mayginga, ngaw gamu ubilmaynu muynu lawnga. Ngay ngoenakapoengu mina zapa aymoeypa ubin mepa, kasa kay yan. ¹⁹ Na kedha kuniya, ngaw ngoenakap asin mina zapa, ngath koey zageth ayman, a wati zapul nanga ngayapa ubigi zapul, kasa kay kedha ngath mura thonar ayman. Ngay ngaru pudhiz. ²⁰ Kedha nanga ngath pasinu ayman wati za, mi za nanga ngaw ubiginga aymoeypa, kakal kedha, ngay lawnga ngaw geth, wati pawa ngaybiya muynu koezya.

²¹ Wa! Za ngaru kedha kuniya ngaybiya, ngoedhe wara sabi koey ruwaylnga. Midh thonara nanga ngay mina zapa aymoeypa ubin mepa, lawnga ngayapa koey zageth gasamoeypa, ngaw thimedh ngaru wati zapa aymoeypa. ²² Ngaw ngoenakap ubinu kedha, Awgadhaw sabi ngaru mina za; ²³ kasa kay kedha wara sabi mepa ngaw gamunu, a sepalbi sabi pathridhampa. Awgadhaw sabi na matha kedha ngaw ngoenakap ubilnga midh nanga, a wara sabi mina wardh. Nadh ngaw mura gamu thugalal mathaman, ngoedhe ngay nanu kunumayzinga.

²⁴ Ngay koey koerkak badh kedha, ngoena kay ngadh sib wanaypa? Ngaw gamu ubilnga ngaru gegeyadh, mina igililmaypa ruwamayginga,

* **7:11** *Mabayg nuthan:* wara Zenesis 3.13 geth tidi.

kasa mura thonara umaw yabugudoepa ulaypa. ²⁵ Woenab Awgadhaw sib wanan nungu kazi Yesu Keriso ngalpan Kuykulnga ngapa, nuydh ngoena gudaz puydhadhin. Ngath nuyn thawmanin.

Kasa kedha ngaybiya zapul kedha kuniya ngay ngaw geth nay, ngaw kasa wakay thoemamay zageth Awgadhoepa matha ngoedhagidh, kasa kay mura ngaw gamu wara kuniya, wati pawaw pawapa zageth. Ngoenakap ubinu ngay ngaru Awgadhaw gamu puziw mabayg kasa kay kedha, ngay ngaw kusayg nay, wati pawa nadh mathaman ngaw mura gamu thugalal.

8

Ngara pudhamoey ngaru balbayginga Maygi Mari doegamoenu

¹ Lawnga, ngayapa akapa lawnga. Mabaygan ngaya garwoeydhamiz Yesu Kerisoniya, thanamulpa idimoeypa lawnga. Thana bangal ngaru Kerisoniya kalmel. ² Maygi Mariw sabiw ubilnga ngalpan koeyma ibupuydhan, mina pawaw pawapa aymoeypa, ngalpalpa igililmaypa gasamoeypa Yesu Kerisoniya kalmel. Senabi mina pawan ngoena gud wayan mura wati pawaw pawangu, ngoena umangu kaludhan.

³ Mosen Sabi magawginga kedha ibupudhaypa aymoeypa ngalpalpa. Minguz kedha, ngalpan gamu ubilnga waza koeyza, sabi aymoeyginga. Nadh kedha zoengu sabin ngalpan yan yoelpaypa mina yabugudoepa. Awgadhan nuydh wara buth pathadhin ngalpalpa balbayginga mabapa. Wayadhin nuydh nungu Kazi, a Nuyn Kazi madhin ngalpan gamu, nuy kikir, nuy maytha aygi, a nubiya muynu mura ubilmayl kedha, ngalpa midh nanga. Kurusipa nungu igililnga poeybadhin ngalpan wati pawapa. Nuy lak kedha nuthepu senabi wati pawapa al mathamoeypa ngalpan igililmaynu muynu, a nuydh nan al mathaman.

⁴ Awgadhaw zageth ngaru balbayginga sabiw ubilmaya. Nungu Kazi nuydh ngalpan koey mapumayl modhabiya madhin a guythuyamoeyn ngalpa. Kayib ngalpa matha ngoedhagidh Maygi Mariw ubilmaynu toedipa, ngalpa lak lawnga ngalpan gamu ubilmaya koeyma ngoenanu maypa. ⁵ Gamu ubilnga na ngoedhe wati mabayg ngibepa mathamaypa, a thana ngaya nanga kasa gamu ubilmaynu nipa, na ngoedhe kuyk nge aymiz thanamulpa, nadh mura thanamun wakay thoemamayn mathaman gamu ubilnga. A setha nanga Maygi Mariw ubilmaynu nipa, Maygi Marin thana yoelpamoeyn, nuy kuyk aymiz, nuydh mabaygaw mura wakay thoemamayn minaman, Mari igililmaypa. ⁶ Gamu ubilmayn na minaman mura nginu wakay thoemamay, nginu kuth ngaru gegeyadh, um. Maygi Mariw ubilmayn na minaman mura nginu wakay thoemamay, nanu kuth ngaru igililnga, a gabu. ⁷⁻⁸ Kedha nanga gamu ubilmayn nginu wakay thoemamay minaman, ngi ngaru wati igalayg Awgadhoepe. Ngil ngaru ubigasin nungu mina zoengu, a nungu ubil pawal ngidh koey zageth ayman, kuyk ngidh koeyma ngoenanu manin gamu igililnga. Sepal ukasar za ngidh kalmel oengayginga. A mabaygan ngadh nanga koeyma ngoenanu manin gamu ubilnga, nuy Awgadhaw purkapa matha ngoedhagidh lawnga.

Ngil ngaru Maygi Mariw igililmaynu nipa

⁹ Ngitha kayib kedha ngoedhalmayl lawnga ngitha gamu igililmaynu niyayginga, nabepa kurusipagepa, sena gegeyadh, ngi ngaru Maygi Mariw igililmaynu nipa, Maygi Mari sey ngibiya muynu mepa, Awgadhaw Maygi Mari. Mabaygiya nanga Kerison Mari mayginga, thana nungu mabaygal

lawnga. ¹⁰ Keriso nanga ngibiya muynu mepa,* nginu igililnga ngaru balbayginga. Ngalpan gamul kasa thawpay thonaraw zapul kuyk nubi apa goewaw wati pawa; kasa kay kedha nginu mari igililnga ngaru balbayginga Awgadhwaw mina pawa. ¹¹ Awgadhwaw Mari nanga sey ngalpaniya muynu, nuydh ngaru mina zageth aymoeyne bangal. Nuydh kulay Yesu Kerison kaday tharadhin umangu, nuydh bangal kedha igililnga poeybane ngalpalpa, a ngalpan gamul lak kedha igil palane umangu, kalmel nungu Maygi Marin.

¹² Ngaw tukuypal, ngalpan umanga mepa, kedha lawnga apaw igililmaypa, ngalpa gamu ubilnga ayman. ¹³ Kedha igililnga nanga nanu kuth um. Kasa kay kedha ngidh Maygi Mariw bibirin uma mathaman nginu gamu ubilmayl ngidh gasaman igililnga, ngaru.

¹⁴ SETHA ngaya Awgadhwaw Marin yoelpamoeyn, thana Awgadhwaw kazil, nubepa mina amadhan. ¹⁵ Awgadhwaw poeybayzi Mari nuydh ngalpan dhoerdhimoeyginga, aka poelayginga. Senawbi Marin ngalpa mamayin Awgadhoepa kazil. Kuyk senawbi Maygi Mariw bibir, ngalpa akaginga wal tiduman ngalpan dhaparaw Thathipa kedha, 'Bab, ngaw Bab.'[†] ¹⁶ Awgadhwaw Mari ngalpan mariya mangiz mina yakamaypa kedha, ngalpa mina Awgadhwaw kazil.

¹⁷ Ngalpa nanga nungu kazil, ngalpa ngaru bangal gimaw niyay lag gasamoene nungu aykuykunu gimal, Yesu Kerisoniya kalmel; ngalpa ngaru nungu tukuypal. Ngalpa nanga ukamoeyn Yesun kikiringu, wa wagel bangal ngalpa garwoeydhamoeyne nubiya kalmel gimal dapara nungu poerapararu.

Wagel bangal woenab a poerapar koezya

¹⁸ Ngalpan kayibaw igililnga nanga, mag ngoena kikir gasampa. Lawnga, ngalpan kaybaw mapu ngoedhe zaganga, ngidh ngoenanu manin wara goeyga, ngalpa bangal imane, nanu poerapar koezya, mina matha ngoedhagidh. ¹⁹ Mura zapul a uruyil, Awgadhwaw aymayzimayl, kuykuthalnga ugan, koeyma wakayn pagan Awgadhan nuydh bangal nungu kazil kadaypa mamayine, nungu maygi poerapararu. Mura zapun bangal imane, a nungu kazil.

²⁰ Mura Awgadhwaw aymayzi zapul kulay kapu ngoedhalmayl, matha ngoedhagidh. Kalanu mabaygaw wati pawa koezya. Awgadhan imadhin, na gegeyadh, a kuth tharadhin, mag ngoena kikir kasa pudhaydhin, mura nungu aymayzi zapul. Thana ubigal senabi zangu gasamoeyle, sena Awgadhan kuth tharadhin. Kasa kay kedha thanamun ubilnga mepa mina zapa. ²¹ Thanamun koey ubi nuydh bangal thana guythuyamoeyne nabi wati igililmayngu, ngalaga na za gegeyadh a woesimoeyne. Ina ngoedhe dhoerdhimay lag, kasa kay kedha wara goeyga nanga nuydh bangal mura nungu kazil guythuyamoeyne nungu poeraparapa, a matha kedha nungu mura aymayzi zapul.

²² Soeyzi ngapa pawpa, mura nungu aymayzi zapun mag ngoena kikir gasampa[‡] ngoedhe yoepkazin kazimay kikir gasampa. Thana kikirin pungaypa, a kuykuthalnga ugan. ²³ A matha thana aymayzi zapun lawnga, ngalpa lak kedha, ngalpaniya Maygi Mari muynu, koeykoeyne sib wanan, Awgadhwaw. Ngalpa ngaru koey ubilgal nungu mura mina danal poethaypa. Ngalpa kedha thonara wakay kikir gasamaypa, Koe

* **8:10** Keriso ngibiya muynu mepa: wara Yoewane 17.23 geth tidi. † **8:15** Yesu lak kedha nuyin Bab tharadhin: wara Mareko 14.36 geth tidi. ‡ **8:22** Mag ngoena kikir: wara Zenesis 3.17-19 geth tidi.

kuykuthalnga ugan senabi thonara, ngalpa bangal midh thonara garwoey-dhamoeyne Awgadhiya, nungu mina thoeridhay kazil. Senabi thonara ngalpan igililnga thow asine mura wati zoenggu.

²⁴⁻²⁵ Koeyma ngoenanu maypa ngingu mina yoepathaman, nubepa ngadh ngin balbaytidadhin mina igilimaypa. Ngalpan kalaw goeygiw ubilnga ngaru imaygi za, kasa kay kedha ngalpa kuykuthalnga ugan, ngalpan koey ubi imaypa senabi imaygi za. Ngalpa iman nay, na kasa nay zaginga mina yoepathamaypa. Kasa kay kedha Awgadhw ubi kedha, ngalpa kasa mina yoepathaman, purkan imayingga. ²⁶ A matha kedha nungu Maygi Mari ngapa ngalpalpa ibupuydhaypa. Ngalpa magawginga, wara thonara ngalpa koerawayg thoeythu poegayle, a mina za midh Awgadhoepa yoewdhaypa. Nuy Maygi Mari Awgadhoepa yoewdhiz ngalpalpa. Nuy yangukudu ya mulayingga, kasa ngoenakapoengu wakay kikir koeyza Awgadhoepa.

²⁷ Awgadh ngulayg ngalpan ngoenakapoengu, a nuy ngulayg Maygi Mariw wakay thoemamay midh nanga, kedha zoenguz nuy Maygi Mari Thathipa yoewdhhepa ngoenanu mamayipa mura nungu mabaygal. Nungu Maygi Mariw mura ubilnga ngalpalpa matha kedha Thathiw ubilnga midh nanga aymoeypa. ²⁸ Wa, ngalpan ngulayg kedha, Awgadhw danal poethay ngaru nungu mabaygiya. Mabaygaw sakar midh, igililnga koey mapunga lawnga thowanga Awgadh ngaru ukaman nungu ibupuydhay zageth, mabaygoepa ngaya nanga nungu adhapa thamayzimayl a nungu mura mina ubilmaypa aymoeypa.

²⁹ Wagel kay mabaygal yaynanob mina yabugudiya lawnga wati yabugudiya, Awgadh nuy kulay ngulayg nungu mabaygal ngaya nanga, a nubepa adhapa thamayidhin nungu ubilmaypa, kedha ngoedhalnga gasamoeypa nungu Kazi midh nanga. Nuy Kazi ngaru kulay, nuy kuykuyg mura nungu tukuypiya, matha kedha ngalpa ngaya nanga nungu mabaygal.

³⁰ Wa, mabaygal ngaya Awgadhw adhapa thamayzimayl, nuydh thuran, a nungu gethan both pathan matha ngoedhagidh nungu igalgal, nungu woenab a poeraparanu muynu.

Awgadhaw mam ngalpalpa ngapa Yesu Kerisoniya

³¹ Ngalpa nanga mura sepa iman, wara zagiginga Awgadh in ngalpaniya ibupuydhaypa, koey zageth mabaygan ngalpan idiman. ³² Nuydh nungu Urapun Kazi nidhayginga. Nuydh kasa madhin nuyn ngalpalpa mura. Nuydh nanga ngalpalpa madhin adhapudhay kozan nungu Kazi, wara zaginga nuydh ngalpalpa mura zapul mamayine nungu gabu pawa midh nanga.

³³ Koey zageth mabaygan kuth tharan, Awgadhw Adhapa Thamayzi Mabaygoepa, kedha zoenguz kedha Awgadhan nungu geth mabaygoepa ya wadhan kedha, 'Thana balbayginga.' ³⁴ Mabaygan ngadh ayman, wati kuth thoeraypa Awgadhw mabaygoepa? Koey zageth mabaygan mulupa maypa Yesu Keriso ngadh nanga nungu igililnga poeybadhin. Nuydh kedha zageth ayman, a mina balbayginga nuyn kadaypa manin igililnga nungu Thathiya, getha doegam thanuriz. Nuy Thathipa koeyma yoewdhiz ngalpalpa. ³⁵ Koey zageth mabaygan ngalpan adhapa thamayin Kerison mamoenugu, wati zangu lak kedha koey zageth adhapa thamayin ngalpa, wara thonara sirisir, lawnga igililnga koey mapunga, lawnga gegeyadh mabaygaw danal poethay, lawnga ngi maythaygin mepa, aygig zagig, lawnga akal za ngapa, a matha kedha ngingu um, koey zageth thabi zapul

ngalpan adhapa thamayin Kerison mamoengu. ³⁶ Maygi Thusiw Minar Poelayzinga kedha,
 'Koe y akal zapul ngoeymunia koe y garsar thonaralnga mangemipa,
 kuyk ngoey ngingu yangukudu oengaypu.
 Ngoey kasa gamu yoewdhan wati mabaygiya parunu ngoedhe mamuy nge.
 Thanamun bibir ngaru koe yza.'

³⁷ Igililnga kasa midh gegeyadh, ngalpa ngaru matha ngoedhagidh gasampa, koe y ikalnga dhiwalnga kuyk Kerison zageth, nuydh ngalpan koeyma maman manin. ³⁸ Ngath mina koeyma mina yoepathaman kedha, wara zapun adhapa thoemayinga ngalpa, nungu mamoengu. Miyay um, a miyay igililnga, angeloepa koe y zageth, a matha kedha bibiril mabaygoepa koe y zageth, kedha thonara, a wara goeyga sey boey kalanu, ngaru lawnga adhapa thamayin.

³⁹ Wara zaginga ina apal a matha kedha gimal dapar mura Awgadhw gethawzimayl zapul adhapa thamayin ngalpa Awgadhw mamoengu. Senabi mam ngapa ngalpalpa Yesu Kerisoniya, ngalpan Kuykulnga.

9

Awgadh a nungu kulkubaw thurayzi mabaygal

¹⁻³ Wa, ngaw mura goeyginu koerkak badh merngu, ngaw Isoereylaw mabaygoepa. Thana ngaw buway, ngaw kulka, ngaw gamu. A ngitha ngaru mina yoepathamaypa kedha, ngaw koerkak badh a ngoenapak ubi koe yza, ngay waza Kerison mabayg a Awgadhw Maygi Mari ngaw wakay thoemamaynu muynu yadu umepa kedha, ngaw yangukudu balbayginga.

Ngaw mina ubilnga kedha thana ngapa Awgadhoepa. Kasa midh, ngoena sike sig thaman Kerisolngu a nuydh ngoena iman kedha ngay wati mabayg. Thana nanga ibupuydhan, amadhan thamayin, wa balbayginga.

⁴ Thana minga koerngayinga Kerisolpa? Thana Awgadhw kulba adhapa thamayzimayl nubepa kazil, a nungu poerapar nuydh poeybadhin thanamulpa, nungu kulba ya woedhayzimayl nuydh aymoeydihin thanamulpa, a Mosen sabi poeybadhin. Thana yoewdhemipu mina Awgadhoepa muynu nungu kad lagoenu, a thana gasaman Awgadhw бага thoeyayzi yangukudul.

⁵ Thana ngapa Abraman buway, Isaka, a Yakubu a matha kedha Yesu Keriso ngapa kedha gamu ngalpa midh na mabaygal, nuy senawbi buway mabayg. Nuydh poeybadhin thanamulpa mina zapul. Wa, nuy Keriso adhapudhay kuyk a nuy matha kedha Awgadhw, koe y poeraparal mabayg, kuthaginga kuykuginga.

⁶ Thana mina thonar gasampu kasa kay kedha dhuray thanamulngu mabaygal koerawaygal, ngayapa kedha mulaypa lawnga kedha, Awgadhw бага thoeyayzi ya idimiz. Mura Isoereylaw buway lawnga Awgadhw mabaygal, ⁷ Abraman buway muynu lak kedha, dhuray Abraman kaziw kazil thana kasa gimiy a muk, mina muynu nanga zapul wardh nge, mamu mina Isoereylaw mabaygal lawnga. Awgadhw kedha ya wadhadhin Abramalpa, 'Matha ngingu kazil Isakalngu pawpa bangal ngingu mina kazil, balbayginga.'*

⁸ Wara Abraman kazil thana matha ngoedhagidh kazi gasaman, matha kedha kazi midh na gasampa in apaw goewanu. Thana Awgadhw kazil

* ^{9:7} Isaka a nungu kaziw kazil ngingu nel bangal oengaypu: wara Zenesis 21.12 geth tidi.

lawnga. Matha Isaka nuy yadu poelgayzi kazi Abramalpa, nuy Abraman mina kazi a nungungu pawpa.

⁹ Wa, Awgadhaw yangukudu aymayzinga kedha Abramalpa, 'Mina thonar akal, ngay bangal kuniya tidhedhe a Seray bangal kazi gasamoene, garkaz.'† ¹⁰ Matha kedha Isakan ipi Rebeka nadh gasaman ukasar koetha kazi, garkaz. Thathi urapun, Isoereylaw buway thathi Isaka.

¹¹⁻¹² Wagel kay palay kazi mamamadhin Awgadh kulay mulaydhin Rebekalpa kedha, 'Kuykuyg ngaru apal kuthaygiya.‡ Senabi thonara palamun zageth imayinga gegeyadh a matha ngoedhagidh, Awgadh nuydh kulay nungu ubi yadupalgadhin, nubepa mi kazi balbayginga mina zagethoepa oengaypa, matha kedha nungu ya wadhan midh Abramalpa. Awgadhan nuydh nungu ubilnga thuradhin nungu ubilnga mabayg, palamun zageth matha imayinga. ¹³ Minar Poelayzinga kedha, Awgadhaw yangukudu, 'Ngath maman manin Yakubu, Isaw lawnga, ngath nuynd adhapa thamayinga.'

¹⁴ Mabaygoepa sike gegeyadh Awgadhaw minaman. Lawnga kedha, Awgadhaw iman ngaru balbayginga. ¹⁵ Nuy Moselpa lak kedha mulaydhin, 'Ngath gabu pawa yakaman mabayg nga ngaw ubil mabayg, a koerkak badh gasaman mabayg nga ngaw ubilnga.' ¹⁶ Ngalpan matha ngoedhagidh ngalpa gasaman mabaygaw ubilmayngu lawnga, mabaygaw zagethoenu lawnga, matha Awgadhiya kurusipa, nungu kozan a gabu pawa. ¹⁷ Maygi Thusinu Minar Poelayzinga kedha, kay paypa kulay Awgadhan kedha mulaydhin Aykupithu kuyku mabaygoepa, 'Ngath ngin kedha zapa Kuykulnga ayman, mura nubi po gubaw gizu mabaygoepa imaypa kedha, ngaw bibir koezya lak ngibepa pazalmaypa, balbayginga. Ngaw nel ngaru gimal kabuthan, mura doegamuya.'

¹⁸ Ngalpa iman kedha, Awgadhaw gabu pawa koezya a kozan nungu ubil mabaygoepa, a nuydh lak ridha kuyk ayman wara mabayg, gegeyadh aymoeypa, matha Awgadhiya kurusipa.

Awgadhaw thabukir a wara gabu pawa

¹⁹ Urapun ngithamulngu muliz ngayapa kedha, 'Kedha nanga matha Awgadhiya kurusipa kedha, nuydh wara mabaygoepa ya ayman, 'Ngath gabu pawa bangal ayman ngibepa.' A wara mabaygoepa nuydh yangkudu ayman, 'Nginu ngara pudhamay bangal gegeyadh.' Mabaygoepa zapa aymoeypa lawnga. Kedha nanga matha ngoedhagidh lawnga Awgadhan mabayg zoeyzinoeydhiz wati pawapa.'

²⁰ Lawnga ngi kedha mulayg, Awgadh kaliya tharan, Awgadhan nanga midh ayman nanga, sena nuydh ayman, ngi lak nubepa kuniya ya mulayginga, a kaliya thoerayginga. Awgadh ngoedhe zagethaw mabayg dhawmaw za ayman, a ngalpa ngoedhe dawma, nungu zagethazinga, nungu gethanu muynu. ²¹ Awmaw aymay mabaygan nanga besin ayman wara koethilnga a wara kasa besin urapun dhawmangu, wa matha nubiya kurusipa.

²² A Awgadhan lak kedha, nuy ngalpan aymayzi mabayg. Matha nubiya kurusipa kedha nuydh mabayg danal pathan lawnga idiman. Nuydh bangal nungu bibir yakamoene kay. Nuy ngulayg koey dharadh kaliya nagiz wati pawapa, a nuydh kuykuthalnga ugan mina thonar kurusipa nuydh sethapi mabaygal al mathamoeyn, ngaya nanga nungu adhapa imayzimayl. Kasa kay kedha nuy koey mina Awgadh gabu ngoenakapulnga, koey buth poeyban. ²³ A matha kedha nungu ubi nuydh

† 9:9 Seray bangal kazi gasamoene: wara Zenesis 18.10 geth tidi. ‡ 9:11-12 Kuykuyg ngaru apal kuthaygiya: wara Zenesis 25.23 geth tidi.

yakaman nungu adhapudhay poerapar, nuydh pay yoewdhan, iman mura nungu adhapa thamayzi mabaygal ngadh nanga nungu kozan gasaman. Wa, nungu gabu ngoenakap kedha, nuydh ngalpa both pathamoeyn balbayginga, nungu woenak a poeraparapa.

²⁴ Ngalpa nungu thurayzi mabaygal, ngapa mura koey goegathaw mabaygoengu, matha Yoewdhayaw mabaygoengu lawnga. ²⁵ Wara kulay peropeth Owsaya kedha palaydhin Maygi Thusinu muynu, 'Setha gaya nanga kulay ngaw mabaygal lawnga,

ngath thana mamayin,
a kedha tharimoeyn,

"Ngaw mabaygal".

Setha gaya ngawngu kulay koeysigal,
ngath kulay maman mayginga,
ngath thana tharemoeyn "Ngaw koey mamalmayl".

²⁶ A ngitha sey mi lagoenu ngath ngithamun kulay adhal wanadhin kedha, "Ngitha ngaw mabaygal lawnga." Ngitha ngaw kazil bangal tharedhe, ngay ngaru igilaw Awgadhan.'

²⁷ Wara kulay peropetha Isaya nuy koey dharadh mulaydhin thanamuniya kedha, 'Isoereylaw mabaygal kasa buthudh koey garsar, muynu moenarimayl matha ngoedhagidh gudaz puydhamoeyne bangal. ²⁸ Awgadhan bangal ngaru kuth maypa. Nuydh mura nubi apa goewaw mabaygoepa sobaginga modhabiya manine mabaygoepa senabi wati pawapa.'

²⁹ Wagel kay Isaya senabi yangukudu madhin, nuy mina kulay kedha mulaydhin, 'Awgadh koey gimal nuydh na moenarimayl waniz mabaygal ngalpan buwaynu muynu. Nuydh nay ngalpan mura uma mathaman, ngalpan maykuyk bangal zaginga nay, ngoedhe Sodom a Gomora, sepalbi ukasar muy nithumayzi goegath.'

Pawlon thoeythu poegay Isoereylaw buwaypa

³⁰ Wa, ngath ngithamulpa lak sakar pudhaypa, Isoereylaw mabaygal midh, a wara mabaygal midh Awgadhaw imaypa. Kulay thonar thana wara goegathaw mabaygal mina yabugudoengu ngoenanumayinginga thana koerawaygal. Kasa kay kedha thana mi thonara karngemidhin, Awgadhaw mina yangukudu, Awgadhan muy thayadhin kedha, 'Ngitha balbayginga!' kuyk thanamun mina yoepathaman.

³¹⁻³² Si muynu Isoereylaw mabaygal, nungu kulay adhapa thamayzimayl. Thana koeyma sabi luman, a thanamun ubi kedha thana sabiya toedipa nanga Awgadhoepa matha ngoedhagidh. Lawnga thanamun mab pasiya, thana mina yoepathamayinginga Awgadhaw adhapudhay kozan. Thanamulpa kedha, thanamun geth zageth matha ngoedhagidh Awgadhaw imaypa. Ina ngoedhe thana Awgadhaw kozan mina imayinginga. Thana ngoedhe kulanu pa walemipa. Matha kedha Yesu Keriso koey ridhanga matha kedha kula ngalpan. ³³ Minar Poelayzinga kedha, 'Imaw, kula ngath wanan Maygi Goegath Zayonoenu.

Mabaygal bangal nubiya pa walemipu,
senabi kulanu thana bangal pudhemipu.

Urapun kay kedha, mabaygan ngadh mina yoepathaman,
nungu mina ubilnga nuydh bangal gasamoene.

Nubepa azirpa gasamoeypa lawnga.'

10

Ngay koeyma yoewdhiz Awgadhoepa, Yoewdhayaw mabaygoepa kaludhaypa

¹ Ngaw tukaypal ngaw ngoenakap ubi koeyza mura ngaw mabaygoepa, igilpa, ngay Awgadhoepa Yoewdhayngu kaludhaypa thanamulpa. ² Ngay mina koey ngulayg thanamulngu, thanamun thimedh koeyza Awgadhaw zagethoepa kasa kay kedha thanamun kapu khimisi balbayginga lawnga mina ngulaygiya. ³ Thana mamu mina ngulaygal lawnga Awgadhaw buwayl thoeay midh nanga mabaygoepa butha poethaypa kalmel nubepa. Thana thanamun geth koeyma nuthemipa nungu zagethoepa aymoeypa, a yakamaypa kedha thana mina pawalgal. Muynu thana gasamoeyginga aymoeyginga nungu mina ubilnga. Keriso koey yabugud mura Awgadhaw ubilmaypa.

⁴ Keriso nuydh mura zapul ngalpalpa aymoeyn, a Mosen sabi lak ngalpan kuyk lawnga, mabaygan ngadh mina yoepathaman, wa sethabi mabaygal matha ngoedhagidh Awgadhoepa. Thana lak lawnga sabinu apal kuyk Yesu Kerison zageth.

Yesu Kerison danal poethay mura ngalpalpa

⁵ Mosen Minar Poelayzinga kedha, 'Mabayg buth pathiz Awgadhoepa kulay, mura sabi ayman, wa nuydh gasaman ngaru igililnga.' ⁶ A ngalpa midh, ngalpa sike matha ngoedhagidh kedha yabugudoepa lawnga midh. Wara Mosen yangukudu Maygi Thusiw muynu kedha midh nanga, Awgadhoepa mina yoepathaman kedha, 'Ngi ngingungu muynu yapu poeybayg a koeygarsak wakay thoemamiz kedha, "Nga bangal daparpa kadaypa?" ' Keriso nuydh ayman, buth pathadhin ngalpalpa. Nuy kulay kaday tharaydhin daparpa, koey zageth mabaygan nuyng bangal Kerison ngapa mulupa manin. ⁷ A nuy lak mulaydhin, 'Matha kedha ngi yapu poeybayg, "Nga mabayg mulupa genoepa?" ' Lawnga Keriso nuydh aymoedhin, muwasidhin genoengu kaday tharaydhin, mura zageth ayman ngalpalpa.

⁸ Ina na kedha Mosen yangukudu, 'Awgadhaw ya sena ngibiya amadhan, nginu iragudoenu a muynu nginu ngoenakapoenu.' Ina mina yangu wakay Mosen, ngalpalpa maw sipa kayib, a yadu poelgaypa. ⁹ Ngi nanga mabaygaw parunu Yesu Kerisolpa buwayl thayiz kedha, nuy nginu Kuykulnga, a thawmanin nuyng nginu iragudoengu, a nginu ngoenakapoengu ngidh mina yoepathaman kedha, Awgadhan nuyng kadaypa madhin umangu. Wa, Awgadhan ngaru ngin gudaz puydhane nginu wati pawangu.

¹⁰ Ngi nanga mina yoepathaman, wa Awgadhaw imaypa ngi balbayginga, a matha ngoedhagidh ngi muliz kedha mina ya, ngi Kerison mabayg, wa ngin gudaz puydhan.

¹¹ Minar Poelayzinga kedha, 'Ngadh mina yoepathaman Kerisolpa, nubepa azirpa gasamoeypa lawnga, nuy bangal matha ngoedhagidh thanuridhe.' ¹² Itha thabi mina yangukudul mura po gubaw gizu mabaygoepa, matha kedha Yoewdhayaw mabaygal a azaz mabaygal Awgadh nuy mina Awgad, nungu senawbi mina pawa na matha kedha ngoedhalnga Yoewdhaylgoepa a matha kedha wara mabaygoepa.

¹³ Minar Poelayzinga kedha, 'Mura mabaygal ngaya nanga wal ti-daypa, Awgadhaw ibupuydhaypa, balbayginga, nuydh thana gudaz puydhamoeyn matha ngoedhagidh niyaypa.'

Maw tharayzi mabayg ngaru wayan kulay

¹⁴ Kasa kay kedha thanamulpa koey zageth wal tiduman Awgadhoepa ibupuydhaypa thana nanga mina yoepathamayginga, a wara mabayg koerawayg, nuydh ngaru mina yoepathamayginga. Mabayg ngaru maw tariz kulay, wagem thana ngulayg karngegin a mina yoepathaman. ¹⁵ Nuy maw tharayzi mabayg ngaru wayan kulay, a nuydh yadu palgan Awgadhaw ya mabaygoepa. Minar Poelayzinga kedha, 'Mabayg nga mura goegathiya, padiya gimuya ulaypa, maygi ya yadu poelgaypa, nungu senawbi zageth ngaru woenabalnga.

¹⁶ Kasa kay kedha koeyma Isoereylaw mabaygan kurusipoegayginga, kulkubaw peropeth Isaya nuy kedha mulaydhin, 'Kuykulnga, mina moenari mabaygan thana karngegin. Nginu yangukudu ngath yadu poelgaypa. Koey garsar mabaygan koerngayginga.' ¹⁷ Wa, mabaygaw mina yoepathaman kedha kuniya, nuydh mamu kawran karngegin senabi mina ya, Kerison igililnga midh. Kalanu nuydh mina yoepathaman.

¹⁸ Ngalpa midh pudhamoeypa, Isoereylaw mabaygaw sirisir na midh paru, thana midh, buthoenginga koerngayle, lawnga thana koeyma thonaralnga kasa karngegin. Wa, na Minar Poelayzinga kedha, 'In nubi mina yangu wakay, maw tharaydhin mura po gubaw gizuya.' ¹⁹ A thana Isoereylaw buway, thana midh, tidan lawnga tidayginga. Mosen mina poelayzinga kedha, 'Wara buwaynu bangal gasamoene, kalanu ngithamun uwa kasa koeyza. A ngithamun bangal thabukir koeyza kuyk thana koerawayg mabaygal kulay thayamine ngithamuniya.' ²⁰ Kulba peropeth Isaya nuy mina akaginga, nuy balbayginga mulaydhin kedha, 'Koerawayg mabaygal nanga thana ngoena lumayginga, kasa kay kedha thana ngoena iman, matha kedha mabaygal ngaya yapupoeybayginga ngayapa, ngay ngaw geth yakamiz thanamulpa.'

²¹ Kasa kay kedha Isoereylaw mabaygal thana wara kuniya. Isaya kedha minar paladhin, Awgadhaw yangukudu, 'Ngath koeygarsar thonaralnga geth yoewdhamoeyrngu, thanamulpa ibupuydhaypa. Thana kasa koey ridha kuykulmayl, a koerngaygimayl.'

11

Awgadhaw gabu ngoenakap Isoereylaw mabaygoepa

¹ A mabaygal sike kedha mulaypa, 'Awgadhan mura nungu Isoereylaw mabaygal adha idimoeydhin a?' Lawnga, ngay lak kedha senabi buwaynu muynu a ngay koey ngulayg nuydh kedha ngoedhal za aymayginga nungu mabaygoepa. Abrama nuy ngaw buway thathi, a ngay sew senawbi buway mabayg Benzoemanan.

² Lawnga! Mina lawnga, Awgadhan pasipa woenayginga nungu adhapa thamayzi mabaygal, nuy mina kuykungu ngulayg thanamulngu. A ngalpa ngulaygal kedha, kulba peropeth Elayza, gar balbamoeydhin Awgadhiya a mulupa idimoedhin. Dhuray nungu Isoereylaw mabaygal kedha, ³ 'Kuykulnga, na koey gegeyadh, thana mathamoedhin nginu peropethal, a maygi lagal ngalaga nanga ngoey ngibepa urup poeybaypa, a yoewdhemipa, thana pathidhemoeypa. Matha ngoena urupun koerngayl mabayg wanangu, a thana nuthemipa ngayapa mathamaypa.' ⁴ Lawnga, Awgadh Elayzalpa kedha mulaydhin, 'Lawnga, matha ngi lawnga. Ngaw kapu akasiziw mabaygal koeyma, ngath ngaru ngayapa kaludhamoeyn. Matha garkazil 7000 mura, a thanamuniya thanamun mabaygal. Thana thawmayginga senawbi ngoelkay awgadh bal.'

⁵ Kayib lak kedha, thana memayipa Awgadhaw adhapa thamayzimayl. Kasa moenari mabaygal adhapa thamamayin, kuyk nungu gabu pawa

a kapu sib wanan. ⁶ Wa, kozan ngaru kozan, a zagethoenginga ngaru zagethoenginga, ina lawnga kedha modhab midh nanga, modhab na ngaru zagethoenu minaman. Awgadhaw kozan ngaru modhabinginga both pathan mabaygaw igililnga.

⁷ Koeyma Isoereylaw mabaygal koeyma nuthemidhin Awgadhaw mina zapa gasamoeypa, kasa kay kedha thana yan. Matha Awgadhaw Adhapa Thamayzi Mabaygan. Wa gasaman thana, moenari mabaygal, koeyma mabaygal nanga thana koerngayg asimoeydhin. ⁸ Minar Poelayzinga kedha, 'Awgadhan thana kawbadh wak palaydhin thana imayinginga thanamun purkan, a koerngayginga thanamun kawran, kurusipa kayib.'

⁹ Matha kedha ngalpan apakuyk Dhawitha, nungu ya kedha, 'Matha ngoedhagidh kedha, thanamun aygud, ngoedhe wati za aymiz thanamun gamupa, a thana pudhemin, thana gasaman wati kuth. ¹⁰ Thana ngoedhe maygumal nge, a thana imayinginga za, a thanamun mapu koeyza, a mapun thana apiya amemipa koeyma thonaralnga.' ¹¹ Ngaw igalgal, ngay ngithamulpa kedha muliz, thana Isoereylaw mabaygal mulupa pudhaydhin kuyk thanamun koerngayginga; sena lawnga ngaru. Lawnga thanamulpa kuykuthalnga adhal maypa lawnga. Kuyk thanamun senabi wati pawangu, Awgadhaw mina za thanamuniya mayginga, nuydh nan poeybadhin wara goegathaw mabaygoepa, a thana balbayg tidamoeydhin Awgadhaw purkapa. A Isoereylaw mabaygal nanga thana thonarpa adhal wanayzimayl, kurusipa Isoereylaw mabaygal ngaru kedha uwan mepa a thanamun ubi ngaru koeyza sethabi mina zapa.

¹² Wa, Kerison mina yangukudu sobaginga yadu palgan mura goegathoepa, kedha zoenguz kedha Isoereylaw mabaygaw koerngayginga koeyza, a wara goegathan gasaman Kerisolngu matha ngoedhagidh; Isoereylaw mabaygal bangal nanga garthi thoeyamoeyne, a balbayg asimoeyne, thana bangal gasamoene matha ngoedhagidh, a soeyzi thanamulngu mura po gubaw gizuya, mura mabaygoepa, mina balbayginga.

Azaz mabaygal lak garwoeydhamoeyn Awgadhoepa

¹³ Ngay ngithamulpa muliz, wara goegathaw mabaygal, kedha zoenguz kedha ngaw kupay zageth kedha thonara ngithamulpa yadu poelgaypa. Na ngayapa koey ubil zageth. ¹⁴ A pasinu nanga ngayapa mina balbayginga kedha, ngaw Isoereylaw mabaygal bangal imane ngithamun igililnga. Thana nanga iman thana ngaru uwan mepa, a kalanu dhuray thana asimoeyne, kaludhamoeyne. ¹⁵ Thana kulay adhal wanaydhin a senabi thonara mura goegathaw mabaygal asimoeydhin Awgadhiya, nungu igalgal. Nuydh midh thonara nanga thana Isoereylaw mabaygal muy idi-moene, nuydh ngoedhe thana kadaypa mamayine umangu, koey ikalnga, koey dhiwalnga, ngoedhe thanamun kayin igililnga kapu ibupuydhay za mura mabaygoepa.

¹⁶ Wa, Abrama nuy kulay, a nuy ngoedhe ayboewdhaw thonaraw kulay ay Awgadhoepa poeybayzinga. Nungungu pawpa mura Awgadhaw buway. Na ngoedhe kedha, apaw lagaw mabayg nuydh nubepa garpathamoeyn koeykoeyne kunaw kapul. Kalanu nuydh thoewa ay ayman a moeaina poeyban eso Awgadhoepa. Kalanu mura sethabi bredal Maygi Aydel ngoedhe mura poeybamoeyn Awgadhoepa. A matha kedha Abrama nuy ngoedhe kuyk senabi Awgadhaw maygi puy, a nungu thamal pawpa, matha kedha nungu kazil parungu ngapa, maygi mabaygal aymoeyn Abrama midh nanga. ¹⁷ Na puy ngoedhe olibaw puy, apaw lagaw mabaygan nuydh dhuray nanu thamal adhapa pathamoeyn, kalanu wara thamal, bupaw malgyu adhazyi puyngu, gethaw uthuyzimaynu woeydhan a igililnga poeyban thanamulpa. Ngitha wara goegathaw mabaygal matha

kedha bupaw olibaw puy, a ngoey Isoereylaw mabaygal ngoedhe apaw lagaw uthuyzimayl. Ngitha kedha zoenguz Mari igililinga koey bibirilngas gasaman kalmel Isoereylaw mabaygal. ¹⁸ Ngitha koeyma mulupa noegayg Isoereylaw mabaygoepa, setha ngaya nanga adhapa thamayzi thamal, Awgadhoengu siga thamayzimayl. Ngi kay midh paru koeyza ayimpu? Ngi kasa tham, ngidh igililinga poeybayginga sipipa, kuyku sipin ngin aydu poeybaypa.

¹⁹ Ngi nanga ngingungu kuykulngaya ayimpa kedha, 'Ngoey midh, ngoey wara goegathaw mabaygal matha ngoedhagidh Isoereylaw mabaygal midh nanga. E! Thana kulay kuykulmay garngu adhazimayl, ngaru adhapa mamayin ngoeymulpa buth wanaypa, a ngoey kayib mina balbayginga nungu garngu adhazimayl.' ²⁰ Wa, sena mina, thana adhapa memayidhin kuyk thana mina yoepathamayginga, a ngitha ngaya nanga sigal kulay, ngitha matha memayipa garngu nungu adhazimayl kuyk ngithamun mina yoepathaman. Kasa kay kedha kadaypa thoemayg senabi mina zapungu, Awgadhwaw kozan ngithamulpa. Poeypiyam kulay.

²¹ Awgadhwaw minamay nanga kedha koey dharadh thanamulpa Yoewdhayalgaw mabaygoepa ngaya nanga kulay mina sew thamal, nungungu malguny adhazimayl. Ngithamun ngoenanu manin midh, ngitha nanga kal thayan nubiya wa, nuydh ngaru ngithamun pathan adhapa nungu garngu. ²² Ina ngalpa ukasar doegam iman Awgadhwaw, nungu gabu pawa koeyza a nungu minaman ngaru balbayginga. Thana Isoereylalgal ngaya nanga nungungu adhapa toedipa, nungu minaman mina koey dharadh thanamulpa. Ngitha na matha ngoedhagidh toedipa nungu mina mamoenun nanga wa, matha ngoedhagidh ngitha gasaman nungu kozan a pawdh; lawnga nanga ngitha lak adhapa pathamoeyn seyzi puy garngu. ²³ Yoewdhayalgan na wanan thanamun ngoelkay yoepathaman nanga, wa Awgadhwaw ngulayg thana lak kuniya mamayin nungu garnu wanamoeyn, thana lak nubiya kalmel. Nuydh nungu bibirinu zageth ayman, kedha zoenguz kedha nuy koey Awgadhwaw. ²⁴ Ngitha wara goegathaw mabaygal kulay bupaw puy thamal, mina apaw lagaw puy lawnga, ngitha ngoedhe tidan a thoebudh puynu uthun. Ngitha sew garnu thamal aymoeyn. Ina moegina zageth lawnga, Awgadhwaw aymayzinga ngithamulpa. Thana Yoewdhayalgan mina puy thamal, na ngaru zagethoeyngingana nubepa nuydh thana kuniya gud aran thanamun kuyku goeray, a thana koessimoenun balbayginga.

Mura Isoereylaw mabaygal gudaz puydhamoeyne bangal

²⁵ Ngaw tukuypal, wara muy ngulayg, ngath ngitha ngulayg palimoeyn, ngithamulpa ngoenanu maypa a ngithamulngu kadaypa thamayle kedha, 'Ngoey koey ngulaygal.' Na ina kedha, dhuray Isoereylalgal koey ridha kuykul, sena ngaru lawnga, na bangal lak muwasine thanamun kawrag. Mamu mura garwoeydhamoeyn Awgadhwaw imayzi mabaygal ngapa nubepa mura goegathoengu.

²⁶ Kalanu bangal na za ina kedha, Isoereylaw mabaygal ngaru bangal gudaz puydhamoeyne, Minar Poelayzinga midh nanga, 'Gudaz Puydhay Mabayg bangal ngapa maygi goegathoengu, Zayonoengu Nuy bangal adhapa thamane mura wati pawa Yakubun buwayngu.

²⁷ Midh thonara bangal ngath thanamun wati pawal garwalgan, wa, ngath in nubi yawadhayzinga aymoene thanamuniya.'

²⁸ Wa, thana Isoereylaw buway koerngayg asimoenun nubi kapu yangu wakay. Thana ngoedhe Awgadhwaw wati igalgal, kedha thonara amadhan

thamayginga, a ngitha wara buway mabaygal amadhan thamemin Awgadhoepa, thanamun dhadhabuth gasaman. Kasa kay kedha Awgadhw mam thanamulpa ngaru, nuy thanamulngu kulay ngulayg. Adhapa thamayzi mabaygal thana, kuyk Abrama, Isaka, Yakubu a dhuray ngoeymun thathiw thathil. ²⁹ Awgadhw yaday ngaru idimayginga.* Mabaygal ngaya nanga nungu adhapa thamayzimayl nuydh sethabi mabaygal dhoey nidhamoeyn, a nungu sib wanan ngaru.

³⁰ Wa, ngitha wara goegathaw mabaygal kulay koerngaygi mabaygal Awgadhoepa, koey sigiya memayipu nungu buwayngu, a nuydh ngithamulpa adhapudhay mina za poeyban, kuyk thana ubigigal nungungu. ³¹ Nungu kasa sib wanay gudaz puydhay mina koeyza ngithamulpa kulay, ngithamulpa ngaya nanga Isoereylaw buwayngu adhal, a thana Isoereylaw buway lak kedha koerngayg asimoeyn kedha thonara. Ina kedha zoenguz kedha, nungu ubi kedha nuydh kasa poeyban ngithamulpa sib wanan, gudaz puydhan. Kalanu nungu lak kedha sib wanan ngaru thanamulpa kuniya.

³² Wa, ngalpalpa kakal kedha, Awgadhw nuydh zapul kedha kuniya aymoeydhin, nuydh mina kakal yakamoeydhin kedha, mura mabaygal wati pawalgal koey zageth gud ayman wati pawangu, ngoedhe nuydh mura mabayg kunumay lagoenu muynu thoeyamoeyn; kasa kay kedha Awgadhw ubi nuydh kasa poeyban sib wanan a gudaz puydhan mura mabaygoepa.

Awgadh thawmanin, nungu pawdhapa a nungu ngulayg

³³ Sena iman Awgadhw mina zapul, adhapudhay koey zapul nungu yangukudul, ngoedhe koey malu padhamoeyginga, a matha kedha nungu ngulayg. Awgadhw minamay mina adhapudhay koey zageth sakar pudhan, a nungu igilaw yabugud ngalpa koey zageth iman. ³⁴ Na matha kedha Minar Poelayzinga midh paladhin, 'Ngalpalngu nga ngulayg Awgadhw mura wakay thoemamayngu, a ngalpalngu ngadh yangukudu ayman Awgadhoepa.'

³⁵ Mabayg nga kedha koey siba woenay mabayg Awgadhoepa nuy ngulayg kedha muliz, 'Ngath Awgadhoepa koeyza poeyban, nuydh ngaru ngayapa modhabiya manin.' ³⁶ Lawnga! Mura zapul ngapa nungungu, yabugud nuy, a thana nungu zapul mura; mura zapul nubepa thawmaypa a nungu poerapar ngaru a ngaru.

12

Ngalpan igilimayl Awgadhoepa poeybamoeyn nungu ubilmaypa

¹ Ngaw tukuypal, ngay ngaw ngoenakapoengu Awgadhw doegamoenu muliz, nuydh kasa poeyban ngalpalpa nungu gudaz puydhay. Matha ngoedhagidh kedha, ngitha nubepa poeyban gamu, a gamu zageth, a gamu ubilinga mura, Awgadhoepa apapudhiz nungu ubilinga midh nanga. Ina nabi zageth matha ngoedhagidh. ² Nubi apaw goewaw mabaygaw pawa, ngidh senabi ngoedha thoeyay oesig gamu igilimaynu. Lawnga mari igilimaynu nanga ngi ngaru Awgadhw ubilmaynu asin nubepa nginu ngoenakap wakay thoemamaypa sakariya thoeyaypa, a ubilinga sakariya thiyaypa, kalanu nginu thigi, a nginu wakay thoemam na kayn za aymiz. Kedha ngoedhal za nanga ngibepa mura kakal aymoeyne Awgadhw ubilinga midh, a nginu mi yabugud nanga nubepa balbayginga gegeyadhoeyginga.

* 11:29 Awgadhw yaday ngaru idimayginga: wara Zensis 15.4-6 geth tidi.

³ Wa, Awgadh nuydh ngayapa kasa poeyban kupay, mura ngithamulpa ngurpaypa kedha. Ngitha yaynanab gamu dhub iruyg a kedha mulayg, 'Ngay koey mabayg.' Ngitha ngaru yaynanab mina mamayipa kedha, ngitha mi zagethoepa balbayginga, thimedhoenu ayman, a Awgadh nuydh mi ngoedhalnga nginu igililnga ridh palan, a nginu mina yoepathaman midh.

⁴ Wa, mabaygaw zageth yaynanob mura koeygarsar, matha kedha ngalpaniya gamunu midh mura zagethoepa thugalal koeygarsar. Purkan wara zageth ayman, gethan wara zageth ayman, thigin wara zageth ayman, a matha kedha mura thugalal. ⁵ A ngalpa Kerison mabaygal lak kedha, ngalpa koey goersar nubiya asimoeyn urapun gamu aymiz, a ngalpa nungu zagethaw mabaygal, wara mabayg ngoedhe ngar a wara balbayg ngoedhe geth; ngalpa ngaru mura ibupuydhan kidhakidhan yaynanab. ⁶ A ngalpan zagethaw ngulayg yaynanab koey goersar, itha Awgadhaw sib wanan ngalpalpa poeybayzimayl. Wara mabayg ngulayg mina yangukudu gasaman Awgadhhoengu a manin mabaygoepa; nuydh ngaru puridharalnga yadu palgan, Awgadhaw nubepa sib wanan midh, senabi mina zagethoepa.

⁷ Wara mabaygaw sib wanan kedha, nuy koey goersar mabaygoepa zagethan mepa, nuy ngaru puridharalnga kaday sipa. A mabayg ngaya Awgadhan balbayg tidan Maygi Thusiw ngurpaypa, nuy ngaru ngurpay mabayg. ⁸ Awgadhan wara mabaygoepa poeyban puridharal gud, wa nuydh ngaru ridh palan mabaygal. A wara mabayg aydeg zapulayg, nuydh poeyban mina pawa mabaygoepa. Ngabepa nanga Awgadhan ngulayg poeyban mabaygoepa, nuydh ngaru ayman balbayginga. Nga nanga kapu ngoenakapoepa mepa mabaygoepa, sena sib wanan Awgadhhoengu ngapa, nuydh ngaru mina ayman.

Mam midh paru nanga

⁹ Ngithamun mam ngaru balbayginga, ngoenakapoengu, ngaru ubi-gasimoeyn mura wati pawangu, a gasaman mina pawa. ¹⁰ Mina pawa kidhakidhan oengan mabaygoepa nginu tukuypoepa midh nanga. Ngin-ungu ngi apa pudhepa wara mabaygoepa mina pawa ayman. ¹¹ Goegadh oesig zagethoepa; thimedhoenu zageth ulaypa mari doegamoenu, ngi Awgadhaw zagethaw mabayg. ¹² Wagel kay ngidh balbayginga gasaman Awgadhhoengu, ngidh mamu wakayn pagan Awgadhhoepa koey ikalnga. Nginu igililnga koey mapunga nanga, ngi ngaru balbayginga gabu ngoenakapulnga, ngi ngaru kapu akasin nginu thoeythu poegaynu mura thonara.

¹³ Ngidh ngaru ibupuydhay ayman Awgadhaw mabaygoepa ngaya nanga aygigal zagigal, a lagagi mabaygoepa, mina pawa ayman mura mabaygoepa. ¹⁴ Mabayg nga na gegeyadh ngibepa, wati ya mulayg, na ngaru mina yangukudu.* Ngidh kapu yangukudu ayman Awgadhaw; ¹⁵ nginu ngoenakap ngaru mabaygiya asin, nungu dhiw nanga ngi nubiya asin, a nungu koerkak badh nanga ngi asin, ¹⁶ ngi ngaru balbayginga niyaypa mura yaynanob mabaygiya. Gamu dhub iruyg, kakal ngi ngaru koey igalayg kupaygi mabaygoepa. Nginu geth ngulayg kadaypa thoemayg.

¹⁷ Wara mabaygoepa wati modhabiya maygi, kasa midh nungu gegeyadh ngibepa. Gud aymar mi zagethal nanga Awgadhaw imaypa balbayginga a mura mabaygaw purkanu balbayginga, ngidh kedha zagethal aymoeyn.

* **12:14** *Mabayg nga na gegeyadh ngibepa, wati ya mulayg, na ngaru mina yangukudu:* wara Mathayu 5.44 geth tidi, a Luka 6.28.

¹⁸ Ngidh nginu doegamoengu mina pawa ayman ngoenakapoengu mura mabaygoepa.

¹⁹ Ngaw igalgal, ngidh kuniya ridh thoeyayg, in nubi za Awgadhoepa wanan, nuydh kay za ayman. Minar Poelayzinga kedha, 'Kuniya modhab ngaw za, ngath bangal modhabiya manin.' ²⁰ Lawnga, Kuykulmay ngurpan kedha ngalpalpa, 'Nginu wati igalayg nanga maythayginga aydu poeyban nuyn, nuyn na ngukin nay, za mar nubepa woenipa. Ngidh na nabi pawa ayman ina ngoedhe muyngu bukeraw moeythay gimal kuykunu waniz, kalanu nungu azir koezya.'

²¹ Wa, wati za ngaru gegeyadh, nginu igililmayngu gegeyadh maythayle. Ayman ngaru mina pawa, kurusipa mina pawan nudhiz wati pawa.

13

Ngalpa ngaru karngemin mura gabmenaw kuyku mabaygal

¹ Ngalpa ngaru karngemin ngalpan kuyku mabaygoepa, Awgadhan nay kupay poeybayginga thana zaginga nay. Mura nubi apaw goewaw kuyku mabaygal thana nungu wanayzimayl kupaynu. ² Ngidh thanamuniya paruya pudhayg; thanamun kupay Awgadhaw poeybayzinga, a mabayg nga nanga paruya pudhiz thanamuniya, sena Awgadhaw poeybayzi kupay mogo pugan; ngidh ngaru bangal gegeyadh gasaman. ³ Ngi mina mabayg nanga ngi ngaru akaginga sabingu; wati mabayg nuy koe akan, sabi akal paru. Nginu ubi nanga ngi akaginga kuyku mabaygoengu, ayman balbayginga za midh nanga a nuydh ngin gimal kabuthan.

⁴ Wa, kuyku mabayg nuy Awgadhaw zagethaw mabayg ngibepa balbay tidaypa. Ngidh na gegeyadh ayman ngi akan, kuyk sabi nungu gethanu mepa. Nuydh Awgadhoengu gasaman kupay, mabaygoepa minamaypa, a sabin palngin wati mabayg, lawnga wati kuth tharan. ⁵ Wa, ngidh ngaru mina za ayman, ukasar za, wara ngi kuyku mabaygaw thabukiringu akan, a wara pudhaman nginu wakay thoemamaypa mina za kakal.

⁶⁻⁷ Wa, ngalpa ngulayg mina modhabiya manin nubi apaw goewaw kuyku mabaygoepa,* thanamun kupay zageth Awgadhaw poeybayzi za thanamulpa. Ngidh ngaru mura modhabiya manin thanamulpa matha kedha sabi ya wadhan midh nanga, a wara ngidh apasin ngaru yakaman kuyku mabaygoepa.

Zageth kidhacidhan ibupuydhan

⁸ Ngidh na za gasaman bokadhzapun, ngidh sobaginga kuniya manin modhabiya, umanga kuykuthalnga maygi. Matha urapun doegamoenu ngalpan umanga ngaru mepa. Mam nanga ngaru mina za, nginu umanga koezya Awgadhoepa. Ngadh na mina mam oengaypa mabaygoepa mura, balbayginga kuyku nidhan Awgadhaw sabi.

⁹ Sabil itha. Wara mabaygiya puru aymayg. Mabayg umapa mathamayg. Za purunu woerdhayg. Uwanu maygi wara mabaygaw mina zapunu a matha kedha dhuray sabil. Mura sethahi sabil thana urapun sabinu muynu kedha, ngidh ngaru mamam manin nginu pasiw mabayg kedha, nginu mam midh nanga ngibepa! ¹⁰ Mina mam nanga ngidh gegeyadh mayginga mabayg ngibiya amadhan. Sena mam ngidh mina ayman kuyku nidhan mura sabil. ¹¹ Lak gegeyadh oesig, Awgadhaw thonar amadhan thamiz, ngitha ngaru mam yakaman. Ngalpa kulkub nubepa ngapa buwal thayadhin; kayib nanga nungu garpathamay thonar mina amadhan

* **13:6-7** Romaniw kuyku mabaygaw rugal, nubepa mamayipa, wara Mathayu 22.21 geth tidi, a Mareko 12.17, a Luka 20.25.

thamiz, matha dan pali uthuyngu. ¹² Inuraw amadhan adhathoeyay, nanu thonar ngaru kay muwasine a goeyga amadhan. Ngalpa ngaru adhathoeyamoeyn inuraw zagethal a buyaw zapul kusumaw, Awgadhaw koewbu rugal oengiz.

¹³ Ngalpa ngaru balbayginga toedipu goeygiw mekathoeni; koeyma rimarin oerayg guruku woenin, wara mabaygiya wati ubilnga aymayg, pathowkamayg, a uwanu maygi. ¹⁴ Lawnga, mina yabugud kedha, matha ngoedhagidh kedha, Yesu Kerison mina pawa ngibepa manin ngoedhe kedha nuy mina koewbu rugal ngibepa manin, a ngidh koeyma ngoenanu maygi gamu ubilmay, koeyma ngoenakap poeybayg koew apaw goewaw wati zapa.

14

Ngidh nginu tukuyap zoeyzinoeydhayg

¹ Ngitha ngaru ayawal manin Awgadhaw mabayg, ngunu nanga mina yoepathaman mamu bibirilnga lawnga. Nungu wakay thoemamay koeygarsar kedha, moegithap za miyay balbayginga a za miyay gegeyadh. Ngidh nuyn ayawal maypa, kasa kay kedha nuyn wara zapa, wara zapa thoerayginga, nungu may ubilmaynu.

² Wara mabaygaw mina yoepathaman kedha, nuy mura aydu purathiz, a wara mabayg nanga nungu mina yoepathaman bibirilinga, nubepa kedha, nuydh matha dharbaw aydu purathipa. ³ Mabayg nga nanga purathipa mura aydu, nubepa mulupa noegayg sepa nungu tukuypoepa nga nanga matha dharbaw aydu purathipa; a dharbaw aydu purthay mabayg nanga nuydh mulupa thoeyayg mabayg nga nanga mura aydu purathipa. Awgadhan lak kedha ayawal manin senabi mabayg. ⁴ Ngidh nanga nuyn mulupa manin nanga ngay ngaru ngibepa kedha muliz, ngi nga ngi! Ngidh mipa wara mabaygaw zagethaw mabayg zoeyzinoeydhiz. Matha nungu kuyku mabaygoepa kedha, nuy balbayginga lawnga gegeyadh; a nuydh bangal ngaru balbayg asine kuyk Awgadhan nuyn bangal balbay tidaypa.

⁵ Wara lak kedha, dhuray mabaygal ngulayg koey goeyga adhapa thaman mina thoeythu poegay goeyga, a dhuray kedha, mura goeygil matha kedha ngoedhalmayl. Wa, ina balbayginga mura mabaygal yayanab pudhamoeyn thanamun yayanab ngulayg midh nanga. ⁶ Ngadh nanga ayman urapun goeyga adhapa thaman, nuydh kuykulmaypa ayman, matha kedha mabayg nga nanga madhun purathipu nuy kuykulmaypa kabuthan a nuy eso poeybiz Awgadhoepe senabi aypa. A matha kedha mabayg nga nanga ay wanan, ina nungu apasiw zageth, nuydh lak kedha poeyban Awgadhoepe eso.

⁷ Ngalpa ngalpan geth niyaypa lawnga, a ngalpa ngalpan geth umoepa lawnga. ⁸ Ngalpan igililmayl ngaru Kuykulmaya parunu, a ngalpa nanga um pudhepa nanga, na matha nubiya parunu. Kasa midh, ngalpa igil mabaygal lawnga um pudhepa, ngalpa ngaru Awgadhaw mabaygal.

⁹ Keriso kedha zapa umanga kalanu kaday tharaydhin igililnga, nuy ngaru uma mabaygaw Kuykulnga a matha kedha igil mabaygaw Kuykulnga. ¹⁰ Ngidh mipa nginu tukuyap pudhamoeypa, ngibepa zoeyzinoeydhepa lawnga. Ngalpan zoeyzinoeydhay mabayg urapun bangal. Ngalpa mura Awgadhia parunu kaday siparuy.

¹¹ Awgadhaw yangukudu minar poelayzimaynu muynu kedha, 'Ngay Awgadh, ngay ngaru igililnga a mura nabi apaw goewaw mabaygal ngaru bangal ngaybiya parunu kulun pasaynoemoeyn, a mura gud woeydhiz

kedha, 'Ngi ngaru ingaru Awgadh.' ¹² A ngalpa ngaru bangal nubepa mura gudan ya muliz ngalpan yaynanab igililnga midh.

Ngidh nginu tukuyap mulupa thoeyayg

¹³ Ngalpa lak ngalpan tukuyap kidhakidhan zoeyzi noeydhayg. Lak mina wakay thoemamay gasamar kedha, karum poelayg nginu tukuyapw yabugud nungungu pudhayle.

¹⁴ Ngitha ngulaygal kedha ngay Yesu Kerisoniya kalmel mepa, a ngaw yangukudu ngithamulpa kedha, ngay koey ngulayg kedha, mura aydel mina aydel, wati za lawnga Awgadhaw parunu. Kasa kay kedha mabaygoepa sike kedha, wara ayde ngoelkay za Awgadhiya parunu; nungu imay kedha, mabaygan nanga gasaman kedha ayde na ngaru Awgadoepa gegeyadh. Wa, kedha nanga nubepa purthaypa lawnga.

¹⁵ A matha kedha ngi, nga nanga madhu purthayzi mabayg, kapu za ngidh nginu ubilnga thonarpa wanan nginu tukuyapoengu gegeyadh maythayle. Nuydh nanga gegeyadh gasaman sena nginu madhu purthayngu, na gegeyadh na ngoedhe kedha ngidh mam nubepa yakamoeyginga, ngidh poethe ayman nubepa. Kedha maygi, nuy lak kedha Awgadhaw koey mamal kazi, a Kerison igililnga lak nubepa poeybayzinga, nubepa kaludhaypa. ¹⁶ Ngi ngaru koey poeypiyam mabaygoengu adhapa imayle nginu mina zageth. ¹⁷ Ngalpan aygud a woeni palay kasa pasiw za, matha ngoedhagidh kedha ngidh zageth aymar Awgadhaw Basalayoepa kedha, mina pawa ayman, gabu ngoenakap, a ika, Maygi Mari ngibiya kalmel. ¹⁸ Kedha mina zageth Kerisolpa danal poethaypa nanga, na Awgadoepa koey ikalnga, a mabaygaw purkapa matha ngoedhagidh.

¹⁹ Ngalpa mura koeyma nuthemipa gabu ngoenakap pawapa kidhakidhan, mura ngalpan igililnga ridh poelaypa. ²⁰ Awgadh nuydh ekaloesiyaw mabaygal garwoeydhamoeydhin, urapun aymoeydhin, ngidh nubi mina za idimayg, nginu geth ayngu zangu ubilmaynu, sena gegeyadh Awgadoepa. Mura aydel Awgadhaw imaynu balbayginga, kasa kay kedha urapun ay nanga wara mabaygoepa gegeyadh ngi ngaru purthayginga nungungu ubigoesile, nungu ngara pudhamoeyle gegeyadh maythayle. ²¹ Matha ngoedhagidh ngidh thonarpa wara mabaygaw aygudoegi ay purthayginga, madhu a umal nguki nungu ekaloesiyaw igililmaynu gegeyadh maythayle. A nginu mura zagethal lak kedha, ngidh ngaru nginu pasiw mabaygaw buwayl thoeyay ngoenanu maypa.

²² Ina nabi pudhamay aymiz matha na Awgadh ngulayg nginu geth wakay thoemamay midh; na matha Awgadhiya a ngibiya dhadal. Ngidh nanga ayman nubi mina yoepathaman midh nanga, wa, nginu ngoenakap ngaru thoewanga. ²³ Mabaygan ngadh nanga ngoenanu manin, 'Ina purthaygi ay, Awgadoepa gegeyadh.' Nuydh na purthan nanga, nungu mina kapu akasin lawnga, nungu ngoenakap ngaru mapunga.

15

Ngalpa ngalpan geth ubilnga aymayg

¹ Wa, ngalpa gaya nanga mina yoepathaman moegina koeyma, ngalpa ngaru gabudhan toedipa mabaygal gaya nanga moegina bibirilinga. Ngalpa ngalpan geth ubilnga aymayginga. ² Mura ngalpa apa pudhemipa mabayg ngalpaniya amadhan, nungu igililnga ridh poelaypa.

³ Na kapu za kedha, ngalpa ngoedhe kedha Keriso midh nanga, nuydh nungu doegam lumayginga. Minar Poelayzinga kedha, 'Mabaygaw mogopoegay ngithamulpa, mura ngaybiya gimal pudhepa.' Wa, Kerison

apasin nungu Thathipa kedha, ⁴ mura zapul Minar Poelayzimayl kay paypa kulay thana ngalpalpa ngurpaypa, ridh poelaypa; ngalpa matha toedipu ngoenakap balbayg tidaypa mina ubilmaypa, a ngalpa koeyma wakayn pagan Awgadhoepa kuyk nungu Minar Poelayzimayl ibupuydhan ngalpan. ⁵ Awgadhan ngadh nanga ridha ngoenakap poeyban mabaygoepa, matha ngoedhagidh kedha nuydh lak ngithamulpa poeyban kapu ngoenakap a mariw magaw garwoeydhamoeyn; a matha kedha ngithamun kalmel mab Yesu Kerisoniya wagel.

⁶ Kalanu ngitha urapun ngoenakap a urapun gud thawmanin Awgadth, ngalpan Kuykulmay Thathi, Yesu Kerison Thathi.

Kerison kapu yangu wakay ngaru azaz mabaygoepa

⁷ Ngitha ngulaygal Kerison ayawal may midh ngithamulpa, kapu za kedha ngitha kidhakidhan yaynanob ayawal maypa; Kalanu Awgadthaw poerapar kakal yakaman. ⁸ Ngay ngithamulpa muliz, ngitha ngaru ayawal mayzi mabaygal, matha kedha Keriso midh nanga mabaygal ayawal mamayidhin. Nuy aymaydhin Yoewdhayalgaw ibupuydhay mabayg, a nuydh kuyku nidhan, Awgadthaw kulba ya wadhan thanamun kulay thathiwi thathipa. ⁹ A wara goegathaw mabaygal iman nungu senabi mina pawa, thana ngaru Awgadth thawmaypa kedha, 'Nag! nuydh mina gabu pawa yakaman Isoereylaw buwaypa.' Wara Minar Poelayzinga kedha, 'Ngath kedha zoenguz ngin thawmayparuy mura wara buway lagiya. Ngath bangal nginu nel thawmayparuy nathu.'

¹⁰ Wara Minar Poelayzinga kedha, 'Ngitha wara buway mabaygal ika gasamaw ngaw mabaygiya kalmel.' ¹¹ A wara Minar Poelayzinga lak kedha, 'Ngitha mura wara buway mabaygal, ngitha Kuykulmay thawmanin, mura nuyn thawmanin nathu.' ¹² A wara Isayan adhamintidayzi poelayzinga kedha, 'Zesin kuykungu bangal lak malgyu poegaypu urapun nga nanga kadaypa, nuydh bangal minampu mura nabi po gubaw gizu koey goegathal. A wara buway mabaygaw koey ubi kedha, thana matha ngoedhagidh gasaman nungungu.'

¹³ Kapu za kedha, ngalpa mina koeyma wakayn pagan nuyn, ngalpan ridha poelayzi Awgadth, nuydh ngalpalpa mina za mura maypa, ika a gabu ngoenakap, kuyk ngalpan mina yoepathaman nubepa. Kalanu ngalpan igililmayl mura gudiya yoewdhedhe mina ubi, kuyk Awgadthaw Maygi Mariw bibirin ngalpaniya.

Pawlon koey puridharal ngurpay thanamulpa

¹⁴ Ngaw tukuypal ngayapa mina kakal kedha, ngitha mina pawalgal, a ngitha matha ngoedhagidh ngulayg gasamoedhin ngithamulpa kidhakidhan ngurpaypa.

¹⁵ Wara zapul itha muynu ngay moegina koey dharadh muliz ngithamulpa, kasa ngithamun wakay thoemamay kuniya manin sethabet zapul; kedha zoenguz Awgadthaw ngayapa matha ngoedhagidh madhin zageth kedha, ¹⁶ ngath Yesu Kerison balbayginga yadu poelgaypa. Awgadthaw poeybayzi zageth kedha, ngath nungu mina ya yadu poelgaypu, mura wara goegathiya. Kalanu thana thanamun igililmayl balbayginga poeyban Awgadhoepa, lak Maygi Marin adhapa thaman thana, nungu ubilmaypa aymoeypa. ¹⁷ Ina ngaw geth zageth lawnga, ngay Yesu Kerisoniya kalmel. Koey ikalnga dhiwalnga in nabi zageth Awgadhoepa. ¹⁸ Mabayg koey garsar Kerison zageth oengan dhuray goegathiya, na ngaw zageth lawnga, thanamulpa yadu poelgaypa. Lawnga ngay ngaru ngithamulpa yadu poelgaypa kedha, Yesu Kerison zageth midh nanga, nuydh ngoena

ridh palan wara buwaypa yoelpaypa, a thanamulpa buwayl thoeaypa Awgadhoepea. ¹⁹ Nabi za bibirilnga, kuyk Awgadh yakamiz a nungu adhapudhay zagethal, a Maygi Mariw ibupudhay mina koezya. Ngath kedha zoenguz Kerison kapu yangu wakay yadu palgarngu Yoerusalemiya a mura doegamuya kurusipa Ilirikam.

²⁰ Ngaw mura thonaraw ubi kedha, ngay maw sipa Kerison kapu yangu wakay, mabaygal ngaya nanga koerawaygal. Wara lagiya nanga wara mabaygal maw sipa, Kerison ya oengaypa. Ngay kulay sethabi lagiya maw thoerayingga, wara mabaygal moeydhayzinga apal kuyk, ²¹ matha kedha ina Minar Poelayzinga kedha,

‘Mabaygal ngaya ngulayg poelayginga,
thana bangal nuyn imane,

a ngaya nanga koerngayginga thana bangal mina tidane.’

Pawlon koe y ubi nuydh Romoepe poethaypa

²² Ngoena kedha zoengu ngapa nidharngu ngithamulpa yawarngu.*

²³⁻²⁴ Ngaw tukuypal, ngay koe y ubilayg kedha ngay sepa ngithamulpa imaypa, a wara kedha, ngay kayib zagethagasin ngaw kulba zagethaw doegamoenu ngath sikedh dhadhabuth gasampa, sipa maythayle. Wara koe y sigal lag ngithamun doegamoenu Speyn. Kapu za ngay mamu sipa ngithamulpa, a ngitha ngoena mamu ridh palan, ibupuydhan ngaw yabugudoenu. Kalanu kay Speynoepa. Na kedha kuniya, ngaw koe y ubi ngath ngithamuniya mangaypa kulay. Koe y dhiwalnga ngalpa urapun lagoenu nithaman thawpay thonarpa. Kalanu ngitha ibupuydhay ayman ngaw yawarpa.

²⁵ Yargar, ngaw kedha thonaraw yawar ngaru wara kuniya, Yoerusalemoepa, Kerison mabaygoepa ibupuydhaypa sey. ²⁶ Thana Makadoniyaw a Akayaw mabaygal koeyma ubin memayipa poeyban sib wanan Kerison mabaygoepa ngaya ayyig zagig muznu Yoerusalemoenu. A ngath kay thanamulpa oengaypa. ²⁷ Thana mina koe y ubilgal kedha, thana ibupuydhay ayman Kerison mabaygoepa kay Yoerusalemoenu. Ina za matha ngoedhagidh kedha, mura wara buway mabaygal thanamulngu Yoewdhayaw mabaygoengu gasaman za matha ngoedhagidh mari igililmay doegamoenu, wa thana sib wanan poeybamoeyn gamu igililmay zapul Yoewdhayaw mabaygoepa. ²⁸ Ngath mamu nabi zageth ayman, mina imaypa kedha, thana Yoerusalemaw mabaygal mura aykap gasaman, wagel kay ngaw yawar Speynoepa. ²⁹ A, wagel bangal nanga ngay ngithamuniya mangedhe. Kerison adhapudhay woenab ngaru ngaybiya kalmel ngithamulpa.

³⁰ Tukuypal, ngalpa ngaru Awgadhoepea yoewdhemin, ngay ngithamulpa koeyma muliz, ngitha gar ngoena ibupuydhaw, thoeythupoegayn nabi mapu zagethoepea. Ngalpa nubi za ayman Yesu Kerison bibirinu a matha kedha Maygi Mari ridh palan ngalpan, a ngalpa mina mam oengan kidhakidhan. ³¹ Ngaw mina ubi ngithamun thoeythu poegay nabi zapa, ngoena kaludhan Kerison koerngaygi mabaygoengu sey Yoewdhayanu, a ngaw ibupuydhay Kerison mabaygoepa sey Yoerusalemoenu muznu ngaru bangal thanamulpa balbayginga, a thanamun kapu ngoenakap.

³² Kalanu Awgadhaw ubilmaynu ngay ngapa ngithamulpa. Ngayapa koe y ikalnga kedha ngay bangal ngithamuniya kalmel thanuridhe, mina

* 15:22 Pawlon koe y ubi nuydh Romoepe pathaypa: wara Romaniw Thusi 1.13 geth tidi.

ngoena pudhay. ³³ Awgadh nuy mina pawdhaw Awgadh, ngithamuniya kalmel, ngaru, ngaru, ngaru.

16

Yawo thuriz

¹ Wara kapu akasiw yoepkaz nel Poebe, na bangal sepa ngithamulpa. Na yoewthanu zagethan meparu war goegathanu, Senkoeray. ² Ngay ngithamulpa muliz, muya thayan a ibupuydhan nan, nanu ubi midh nanga ngithamulngu, na Kerison zagethaw mabayg. Mabaygan mina pawa ayman Awgadhaw zagethaw mabaygoepa, nadh koey ibupuydhay ayman koeyma mabaygoepa, a ngay wara.

³ Gud woeydhiz Prisila a Akwila, palay ngaw mina zagethaw igalayg, Yesu Kerisoniya kalmel. ⁴ Palay koey akal zageth ayman, ngoena kaludhan ngaw igililnga. Matha ngayapa lawnga palamun ibupuydhay, mura wara goegathaw mabaygal eso poeyban palamulpa. ⁵ A lak kedha gud woeydhiz mura ekaloesiya garwoeydhamipu palamun lagoenu, a gud woeydhiz ngaw mina igalayg Epanitas, nuy koeykoeyne mabayg garthi thayadhin Kerisolpa muynu koey goegath Aysa. ⁶ A lak gud woeydhiz Mariya na koeyma zagethan mepa ngithamulpa.

⁷ Gud woeydhiz Andronikas a Zaniyas ngaw buway mabayg, ngawal kulay dhoerdhimay lagoenu thayadhin ngaybiya kalmel; palay mina aposol, koey zagethagal, a palay Kerison niyay kazi aymoedhin kulay, ngay wagel kay. ⁸ Lak gud woeydhiz Ampoeliyatas, ngaw mina igalayg Awgadhaw mamoeni muynu. ⁹ Gud woeydhiz Urbanas, nuy lak Kerison zagethaw mabayg, a wara Stakas ngaw mina igalayg. ¹⁰ Gud woeydhiz Apeles, nungu nuthan koeyza Kerison ubilmaynu a nungu ngara pudhamayl balbayginga. A gud woeydhiz setha ngaya Aristobolis lagoenu.

¹¹ Gud woeydhiz Erodhiyan ngaw buway mabayg. A gud woeydhiz mabaygal ngaya nanga Kerison mabaygal Nasison lagoenu. ¹² Gud woeydhiz Toeraypana a Toeraypasa sepal koey zagethal yoepkaz Kuykulmay zagethoepa. A wara yoepkaz gud woeydhiz ngaw mina igalayg Persis nanu zageth lak mina zageth Kuykulmaypa.

¹³ Gud woeydhiz Rupoes* nuy Awgadhaw adhapa thamayzinga, a nungu apu na ngayapa lak apu aymaydhin wara. ¹⁴ Gud woeydhiz Asinkoeritus, Pelegan, Ermez, Patrobas, a Ermaz a dhuray tukuypal thanamuniya.

¹⁵ Gud woeydhiz Pilologas, Zuliya, Nereyus a nungu babath, a Olimpas a mura Kerison mabaygal thanamuniya kalmel. ¹⁶ Gud woeydhiz mura kidhakidhan yaynanob, gud thapaman mura mabaygal Awgadhaw mamoeni. Mura Yesu Kerison ekaloesiyal ngithamulpa gud woeydhiz.

Moeygoepa ngurpay Romaniw mabaygoepa

¹⁷ Tukuypal, ngay ngithamulpa koeyma muliz kedha, ngitha koeyma giya woengaypa wati ngurpay mabaygoengu mangayle a dhadh palamayle ngithamuniya, a sirisiringu oerayle ngithamun yabugud, kedha lawnga ngithamun ngurpay midh nanga. Ngitha thanamulngu adhapa thamemin. ¹⁸ Kedha mabaygal Kerison zageth aymayginga, nuy ngalpan Kuykulnga. Thana thanamun geth ubilmayl aymoeypa. Thana ngulayg goegadh thigiw mabaygaw wakay thoemamay adhapa ruwaman mina doegamoengu. Kasa gimiya nanga thanamun mina kapu yangukudu, ngoedhe thawmanin, mabaygal ngaya thanamulpa kurusipagemipa.

* **16:13** Mabayg nel Rupoes: wara Mareko 15.21 geth tadi.

¹⁹ Mura mabaygal karngemidhin kedha ngitha koey koerngayl mabaygal, na za ngayapa koey ikalnga, kasa kay kedha ngaw ubi ngithamulpa kedha, ngitha koey ngulaygal mina za midh nanga, a ngitha gud ayimpa mura wati zoengu. ²⁰ Nuy pawdhaw Awgadhan sobaginga Sathanan mulupa thayan almathamun ngithamun ngaranu apal, a Yesu Kerison sib wanan ngaru ngithamuniya kalmel.

²¹ Timothy nuy Awgadhaw zagethaw mabayg ngaybiya amadhan, nuydh mina pawa wayan ngithamulpa, a matha kedha ngaw buway Lusiyus, Zasin, a Sosipata thana lak mina pawa wayan ngithamulpa. ²² Ngay Tertiyas, Pawlan thusiw poelay mabayg nabi thusipa, ngay gud woeydhiz ngithamulpa Kuykulmay mamoeni.

²³ Gayas nuy kow lagaw thathi, ngay Pawlo ngalaga nanga nipa, a mura ekaloesiya ngalaga garwoeydhamoeypu, ngoey mina pawa wayan ngithamulpa. Wara gud woeydhayzi ipal Erastoes nuy goegathaw zagethaw kuyk bokadhangu doegam a ngalpan tukuyap Koewatras.†

Thawmanin Awgadh

²⁵ Ngath ngaru ngitha mura woenamoeyn nubepa nga nanga mina giya woengay mabayg. Nuydh ngithamun igililmayl bangal ridh palimoeyn, yabugud senabi mina yangu wakay ngath midh na yadu palgar, matha kedha Yesu Keriso yadu palgan. Thabi mina zapul kulkubaw gumi zapul thana ²⁶ kayib kakal yakaman a mabaygal ngulayg palimoeyn mura koey goegathiya. Mura kulba Minar Poelayzimayl, maygi peropethaw. Thana kayib yadu palgamoeyn, kuyk Awgadhaw yangukudu ya padhamoeginga ngaru, ngaru, a mabaygal ngaru karngemini. ²⁷ Matha nuy koey kuthinaw Awgadh. Nungu mina a poerapar ngaru a ngaru, yabugud Yesu Keriso.

---

† 16:23 Dhuray kulkubaw Minar Poelayzimayl, thana wara basalmayl kedha: 24. Yesu Kerison mina za ngithamuniya kalmel. Eso.

1 Timothi

Pawlo Yesu Kerison woeyayzi mabayg

¹ In ngay Pawlo Yesu Kerison woeyayzi mabayg ngurpay zagethoepa, matha kedha Awgadhaw ubilnga midh nanga, a Yesu Kerison ubilnga midh nanga. Wa, Awgadhan ngalpa gudaz poeydhamoeydhin a Yesu Keriso nuydh bangal aymoeyne ngalpan mina ubilnga, adhapudhay zapul. ² Ngath nubi thusi ngibepa palan Timothi ngaw mina kazi mari igililmaynu.

Awgadh Thati a Yesu Keriso ngalpan Kuykulnga ngibepa poeyban matha ngoedhagidh, kozan a nungu gabu pawa a pawdh.

Poeypiyam yangukudu wati ngurpay mabaygoengu

³ Ngi sew matha medha Epoesoedanu mabaygoepa ngurpaypa, ngay ngibepa midh nanga mulaydhin senabi thonara ngay ngibiya kulay mangaydhin ngaw Makadonyaw yabugudoenu dhadhah. Wara mabaygal sey muynu thanamun ngurpay mamu mina lawnga, ngi ngaru umepa thanamulpa, 'Sethabi zapul lak ngurpayg.' ⁴ Thanamun kasa yaday maygi, a matha kedha thanamun thathiw thathiw nelpa kadaypa toemayg. Thana mura goeyginu sethabi wati yangukudul idimpu. Mura thonara kedha zapun kasa ngoenakap dhadh poelamaypu, Awgadhaw zageth ibupuydhayginga, thimedhoeringa. ⁵ Ngalpa buwayl thayamin a ayman mam, ngay kedha zoenguz ngithamulpa muliz, Awgadhaw ngurpay ya. Ngoenakap ngaru wara zaginga a kapu wakay thoemamay. Nginu mina yoepathaman ngaru balbayginga a pudhunga.

⁶ Dhuray mabaygal ubigasimoeyn sethabi mina zangu aymoeyle, a thanamun yangukudul aykapuginga, ngoelkay yaday. ⁷ Thanamun ubi kedha thana bangal Awgadhaw sabi ngurpay mabaygal, kasa kay kedha thana koerawaygal thana miyaw ya umamoeypa. Muynu thana koerawaygal mina yangu a thanamun kasa wakay thoemamay kedha, thana koey ngulaygal.

⁸ Ngalpa ngulaygal sena sabi mina za nan nanga balbayginga angan ⁹ Ngoenanumanin kedha, sabi mina mabaygoepa aymayginga, aymoeypa kedha mabaygoepa, sabi ngadh pathidaypu, Awgadhoegi mabaygal a ngaya nanga ngulayg apu lawnga thathi mathamoeypu, lawnga kasa mabaygal mathamoeypu; ¹⁰ mabaygan ngadh nanga wara mabayg sagul palan, a wara mabayg kunumaypa poeyban wara mabaygaw mapu zagethaw mabaygoepa, mabaygaw butha woeydhay mabaygal; a matha kedha mura kedha ngoedhal wati pawalgal ngaya nanga mina ngurpayngu adhiya toedipa, koerngayginga.

¹¹ Na mina ngurpay na Awgadhaw maygi ya, koey woenabal, koey poeraparal yangu wakay, ngayapa poeybadhin mabaygoepa ngurpaypa.

Ngay Pawlo eso poeybiz Awgadhoepa

¹² Ngay Pawlo koeyma eso Yesu Kerisolpa nuy ngalpan Kuykulnga, nuydh ngoena magaw palan zagethoepa. Nuydh ngoena imadhin matha ngoedhagidh nungu zagethoepa oengaypa. ¹³ Kasa kulay midh ngath nuyn wati yadu mayparu, a wati thonar poeybaypu, a mogo pugaypu nungu mabaygal, a mura ipidhadh gegeyadh aymoeypu senawbi thonara. Kasa kay kedha Awgadhw ngoena imadhin kedha, kuyk ngay koerawayg, kedha zoenguz ngath mura zapul aymoeypu.

¹⁴ Nuydh mura za payoewdhaydhin ngayapa matha ngoedhagidh, mina yoepathaman, a mam. Mura kedha ngoedhal zapul ngaru balbayginga, ngalpa kalmel nipa nubiya. Yesu Keriso ngalpan Kuykulnga. ¹⁵ Ina mina ya ngidh ngaru koey ridhanga mina yoepathaman kedha, nuy Yesu Keriso ngapa nubi apa goewapa wati pawa mabaygoepa gudaz puydhaypa. Wa, ngaw gegeyadh adhapudhay koezya mura wati pawa mabaygal midh nanga. ¹⁶ Kasa kay kedha Awgadhan ngayapa gabu yakamoedhin yabugud Yesu Keriso. Nuydh ngoena gabudhan balbay tidaypu, nga nanga kulay wati mabayg. Kalanu mura mabaygal iman kedha Awgadhaw kapu danal poethay midh nanga. Thana ngaya nanga ngaw kayn igililnga iman thana ngaru kedha wakay thayiz, 'Ina kulay mina wati mabayg kayib garthi thayan. Yesun Kerison danal poethay ngaru mina balbayginga mina koey gabudhan kedha wati mabaygoepa buth poethaypa.' Nungu koey ugayl zageth kakal yakaman mabaygoepa, thanamulpa imaypa a mina yapathamaypa, gasamaypa ngaru igililnga.

¹⁷ Matha nuynd thawmayparuy, nuy ngaru Mopakuyk, nubepa umapa lawnga, a nuy lak imaygi Awgadh, matha nuy Awgadh, nubepa koey apasin, a poerapar ngaru ngaru. Eso! ¹⁸ Timothy Ngaw Kazi, ngath ngibepa nabi ngurpay poeyban, nginungu bangal yakanurayg kedha, ngi bangal mina pa zilaypu Awgadh midh na ngin adhapa thamadhin nungu yangu aymay mabaygaw yangukudu midh nanga. Sena thabi nungu yaday ngoedhe kedha nginu koewbu rugal, koewbupa.

¹⁹ Koey ridhanga gasamidha nginu mina yoepathaman a nginu ngoe-nakap, a wakay thoemam ngaru koey ridhanga. Wara mabaygal nanga thana ngulaygal, kasa kedha mina za aymayginga, kalanu thanamun mina yoepathaman kasa idimiz ngoedhe dudupuydhayzi gul midh. ²⁰ Wara mabayg thanamuniya Aymenayus a Aleksanda, palay Sathanan pawanu adhapa woelmempu. Ngath palay Sathanalpa wanaman palamulpa kedha ngurpaypa. Matha ngoedhagidh kedha palay lak lawnga Awgadhoepa apasinga, a adhapa ya umamoeypa.

2

Mina amen midh nanga

¹ Ngay ngithamulpa puridharalnga muliz kedha, ngitha mura mabaygoepa thoyethu poegay aymam Awgadhoepa, yoewdhay a matha kedha eso poeybiz mura mabaygoepa. ² Ngi mura thanamulpa thoyethupagiz, mamu mopakuykul a matha kedha mura kupay mabaygal. Ngalpan ubi kedha, ngalpa pawdhaw igililmaynu nipa, a mina niyay Awgadhaw ubi midh nanga. ³ Kedha ngoedhal thoyethu poegay matha ngoedhagidh Awgadhoepa, ngalpan Gudaz Puydhay Mabayg. ⁴ Nungu ubi mura mabaygal igilpa, a thana ngapa nubi mina ngulay gasaman.

⁵ Nuy urapun Awgadh a nungu pawdhaw mabayg matha nuy urapun, mina nuy ngalpan gamu aymoedhin Yesu Keriso, Awgadhiya a ngalpaniya dhadhal. ⁶ Nuydh nungu gamu poeybadhin mura mabaygoepa, a poeybadhin modhab mura mabaygaw wati pawapa, mina thonar nanga nubi za kakal ayman, a yadu palgan mabaygoepa. ⁷ Kuyk nubi za Awgadhan ngoena adhapa thayadhin a poeybadhin woeyayzi mabaygaw kupay, mura war goegathaw mabaygoepa ngurpaypa, nubi mina igililnga midh nanga, thana ngaya nanga kulay koerawaygal. Ina sole lawnga, ina mina yangukudu!

⁸ Ngaw ubi kedha, mabaygal mura nubi po gubaw gizuya ngaru thoyethu pagemipa. Thana garkazil, zagethaw mabaygal, thanamun

kapu akasin ngaru mina poeyban Awgadhoepa, a thana nanga gethal gima thoeridhamoeyn thoeythupagemipa nanga thanamun geth ngaru kusikusiginga, komal ngoenakapoewinga, a thabukiriginga.

⁹ A yoepkazil lak kedha, wati rugal ubamayg, gamu mura yakaman, a koey modhabil rugal ubamayg, koeyma koethyl zapul ubamayg, koethyl kulal a matha kedha koethyl za yalbupoenu woenayg. Ngitha ngulaygal mina rugal midh nanga. ¹⁰ Yoepkaz nanga mina Kerison mabayg nadh kedha koethyl za woenayinga nadh matha ngoedhagidh Kerison igililinga manin ngoedhe nanu mina gamu rug aymiz. Matha kedha nadh mina zageth a Awgadhaw ubilnga ayman.

¹¹ Ngurpayzi thonara nanga yoepkazil ngaru yaginga kurusipagemipa, thana ngaru mina apasin garwoeydhamay lagoenu dhadhal. ¹² Ngayapa matha ngoedhagidh lawnga yoepkaz na garkaziw ngurpay mabayg aymiz, matha ngoedhagidh lawnga nanu kupay nubiya gimal. Thana ngaru yagigal.

¹³ Adhamaw Ebaw muliya nanga, Adham nuy Awgadhaw kulay ay-mayzinga, Eb na wagem.* ¹⁴ A matha kedha Adham lawnga karum palaydhin thabun, na yoepkaz nan kulay thabun karum paladhin,† a Awgadhaw sabi patidhadhin. ¹⁵ Kasa kay kedha mi yoepkaz nanga mina puziw mabayg nanu mina yoepathaman Awgadhaw ubilnga ayimpa, a nanu mam, a nanu mina pudu igililinga, a nanu koey apasin, na ngaru gudaz puydhan mina wati kikiringu nanu kazimay thonara.

3

Ekaloesiyaw kupay mabaygal

¹ Ina mina yangukudu kedha, mabayg nga ubin miziz nuy yoewthaw zagethaw kuyku mabayg, na kapu ubilnga mabaygan nan ayman ² Kedha mabayg ngaru mina mabayg gegeyadhoewinga mabaygaw purkanu. Matha urapun ipilayg nuy, nungu ngara pudhamay ngaru balbayginga, mina mabayg. Adhaz mangayzi mabayg nungu lagiya muy thayan. Wara kedha nuy ngaru mina ngurpay mabayg. ³ Koey guruk woeni mabayg lawnga, komal ngoenakap mabayg lawnga, ngaru gabu ngoenakapul mabayg. A nuy lawnga koey ubilayg bokadhzoepupa. ⁴ Nuy ngaru balbayginga dalan poethaypa nungu ipi kazil a nungu kazil ngaru kurusipagemipu, koeyma apasin nubepa mabaygoepa.

⁵ Mabayg nga nanga nuydh nungu buway gegeyadh dalan poethaypa, nuydh midh paru dalan poethaypa Awgadhaw ekaloesiya? ⁶ Wara kedha, mabayg nanga kayn garthi thayan, nuy yoewthaw kupay zagethoepa matha ngoedhagidh lawnga, nungungu gamu dhub yoewruyle a wati kuthoeng gasamoeyle, matha kedha Sathanan adhatheoyay midh nanga. Kay paypa kulay nuy Sathana mulupa thayadhin dapanngu.

⁷ Matha ekaloesiyaw mabaygaw purkanu lawnga balbayginga, ekaloesiyaw kuyku mabayg ngaru lak kedha balbayginga azaz mabaygaw purkanu, nungungu azirngu gasamoeyle, Sathanan doegamoenu oerayle.

Ekaloesiyaw ibupuydhay mabaygal

⁸ Ekaloesiyaw ibupuydhay mabaygal lak kedha ngaru mina mabaygal, ngoelkay mabaygal lawnga, koey umal ngukiw woenil mabaygal lawnga, kunubur mabaygal lawnga. ⁹ Thana ngaru koey ridhanga mina

* **2:13** *Awgadhan kalanu mabayg aymoedhin boeradhoerangu:* wara Zenesis 2.7, 21-22 geth tidi.

† **2:14** *na yoepkaz nan kulay thabun karum paladhin:* wara Zenesis 3.1-6 geth tidi.

yoepathaman Awgadhaw yakamayzi ngurpaynu, wara wakay thoemamayginga. ¹⁰ Thana mamu nuthan, imaypa kedha thana zagethoepa balbayginga lawnga midh. ¹¹ Thanamun ipil lak kedha ngaru balbayginga thanamun igililmaynu, yabu lumayinga, a imul poethayinga, zoey guruk woenilgal lawnga. Thana ngaru kapu akasizi mabaygal mura zagethoepa.

¹² Ekaloesiyaw ibupuydhay mabayg nanga ngaru matha urapun ipilayg a nuy ngaru nungu ipi kazil balbayginga danal poethaypa, nuy thanamun kuyk. ¹³ Mabaygal ngaya nanga mina Awgadhaw ubilnga ayimpa, thana bangal balbayginga mabaygaw purkanu, Awgadhan bangal ridh palane thanamun, a mina yoepathaman Yesu Kerisoniya muynu.

Mari doegam igililnga midh

¹⁴ Ngath ngibepa kedha thonara thusi palan, ngaw ubilnga kedha ngay bangal senawki ngibepa a ngoeba bangal kalmel thanurmoene. ¹⁵ Kasa kay kedha, ngath nanga nidhan, wa in nubi thusi ngibepa ngulayg poelaypa kedha, ngalpalpa mina pawa midh Awgadhaw buwaynu. Ngi ngulayg Awgadhaw buway ngaru koey ridhanga, pathidhayginga, ngoedhe ubar kag a samay kag, kuyk pathidayginga. Koey puridharalnga kaday sipa, nungu ngurpay zagethoenu muynu kuyk nuy igilaw Awgadh, a nungu ngurpay matha ngoedhagidh.

¹⁶ Awgadhaw pawa nanga mina koezya a nanu pawa muynu imayinga. Wa, Yesu Kerisu nuy nungu geth yakamaydhin.

Kakal kedha nuy ngalpan gamu aymoedhin, Maygi Mari lak ngalpa ngulayg palaydhin, a angelal nuy imadhin.

Nungu maygi ya lak maw tharaydhin mura po gubaw gizuya.

Nuyun mina yoepathamadhin nubi apa goewanu,

kalanu nuyun kadaypa madhin koey poerapoeralayg.

4

Wati ngurpay mabaygal

¹ Awgadhaw Maygi Mari kakal ya muliz kedha, 'Kalaw goeygil nanga war mabaygal bangal guythuyamoeyne mina yabugudoengu, sew kalanu nanga thana wati maripa papudhemine thanamun ngoelkay ngurpaypa.'

² Kedha wati ngurpan ngapa ngoelkay mabaygoengu, setha ngaya nanga wati mariya kuykuthalnga memayipa, a kalanu thanamun gamu burugam asin; ³ thana mabaygal lawnga mamayipa geth dhoerdhimoeyle, a thana mabayg lawnga mamayipa mina ayngu purthayle. Setha Awgadhaw aymayzi aydel, matha ngoedhagidh ngalpa kuniya eso manin a purthan ngaya mina yoepathaman, nungu mina yangu wakay.

⁴ Mura zapul Awgadhaw aymayzimayl matha ngoedhagidh*, wara za gegeyadh lawnga, ngalpa gasaman, eso manin nubepa. ⁵ Sethabi aydel mura balbayginga kuyk Awgadhan nungu yangukudun adhapa thayamidhin mura zapul. A ngalpa nanga thoeythu poegay ayman, wa sethabi aydel ngaru balbayginga, mabaygoepa purthaypa.

Yesu Kerison zagethaw mabayg midh nanga

⁶ Ngaw kazi, ngidh nanga thabi mina ngurpay yangukudul sey sithamaypa mura tukuypoepa nanga wa sena balbayginga na nginu kupay zageth Yesu Kerisolngu, a ngidh nginu magaw gasaman soeyzi nabi

* 4:4 Mura zapul Awgadhaw aymayzimayl matha ngoedhagidh: wara Zenesis 1:31 geth tidi.

ngurpayngu. A ngi matha ulaypa nabi ngurpaynu. ⁷ Dhuray kasa adhil Awgadhaw yaday lawnga, muynu nanga Awgadhoeginga, ngidh kedha adhpa kawra bal thoeyayg. Ngibepa matha ngoedhagidh kedha ngi Awgadhaw pawan ngurapiz.

⁸ Ngi ngaru mina zapa koeyma ngoenanu maypa. Gamu puridhar palan nanga, na ngin ibupuydhaypa kasa moegi butha, kasa kay kedha ngidh na mari igililnga puridhar palan moegaw nanga, balbayginga nabi igililmaypa a wara igililnga sey ngapa wagel. ⁹ Ina mina yangukudu a ngalpa ngaru karngemin a mina yoepathaman, ¹⁰ Ngalpa kedha zoenguz koeyma nuthemipa nungu zagethoepa aymoeypa a ngalpa kabuthan ngalpan ubi igilaw Awgadhoepa ngadh na gudaz puydhan mabayg, koeyma gudaz puydhamoeyn mabaygal ngaya nanga mina yoepathaman nuy.

¹¹ Ngi mabaygoepa kedha muliz, thana ngaru ayman, thabi zapul a ngidh ngurpamoeyn thana. ¹² Mabaygan ngibepa mulupa noegayg, kedha zoenguz kedha, ngi kayn mabayg. Ngidh mina pawa ayimpa a mina yoepathaman thanamulpa imaypa kedha, nginu kupay mina, a mina pawa midh ekaloesiya mabaygoepa. A yangukudu midh balbayginga, mina pawa a mam midh, mina yoepathaman a igililnga matha ngoedhagidh. Ngidh thabi igililmay zapul yakamoeyn mura ekaloesiya.

¹³ Ngaw sob nanga ngidh kedha zageth oengan, Maygi Thusi geth tidepa mabaygoepa, maw sipa a ngurpamoeyn thana. ¹⁴ Nginungu yakanurayg ngibepa senabi kozan maynguzinga, Awgadhaw yangu mabaygaw maynguzinga, thana nanga ekaloesiya kuykul ngibiya geth gimal wanadhin Awgadhaw maygi zagethoepa aymaypa.

¹⁵ Ngidh ngaru thabi zagethal oengan, nginu magaw, mura mabaygoepa imaypa kedha nginu mari igililnga koesimiz. ¹⁶ Ngi ngaru koey poeypiyam kedha nginu igililnga ngaru balbayginga a nginu ngurpay lak kedha ngaru balbayginga. Mura ayman senabi ya wadhan nanga ngi a nginu kuruspogay mabaygal, ngitha bangal mura matha ngoedhagidh.

5

Apasi pawa midh koey mabaygoepa

¹ Koey mabayg nanga moegina adhapa ruwamiz mina pawangu, gabudhan ruwampa nuy mina yabugudoepa ngoedhe nuy nginu thathi. A kayn mabayg ngidh tukuyap ayman. ² Burugamul yoepkaz ngidh apu ayman, a kayn yoepkaz ngidh babath ayman. Ngidh ngaru giyaw oengaypa wati wakay thoemamayngu mangayle.

Mina pawa midh yoepkaz maykoepa

³ Ngidh ngaru balbayginga danal poethaypa yoepkaz maykal ngaya nanga mabaygoegig pasinu ⁴ Dhuray nanga thanamuniya thanamun geth koey kazil a ngepal. Thana kazil a ngepal ngaru mamu ngurpemin mina ekaloesiya pawa midh. Thana ngaru danal poethaypa thanamun geth apu thathi, a akaw powpu, modhabiya kuniya tidiz thanamun kulay danal poethay thanamulpa, Awgadhoepa balbayginga.

⁵ Mayk nanga magawginga mina mabaygoegig nanu kusayg nipa, Awgadhiya gar balbamiz, a yoewdhapa goeyginu a kubilu, Awgadhoepa ibupuydhaypa nan. Wa balbayginga, nanu mura ubi Awgadhaw zapunu wanan. Kedha mayk nanga na koeyma yoewdhiz Awgadhiya nubepa danal poethaypa, goeyga kubil na matha yoewdhapa.

⁶ Dhuray maykal thanamun igililmaynu kasa thanamun ubinu zapul aymoeypa, kedha mabayg na nanga igililnga ina apal na ngoedhe maygum nge Awgadhaw purkapa. ⁷ Ngidh thabi zapul lak kedha yadu palgan mabaygoepa, thanamulngu wati zoengu aymayle, thanamun geth aygi zagi mabaygoengu wanayle, na gegeyadh mabaygaw purkapa. ⁸ Matha kedha mabaygal ngibiya amadhan ngidh ngaru danal poethaypa. Ngidh nanga aymayinga ina ngoedhe ngidh kuykulmaya kal thayan, mina koey gegeyadh inuraw mabayg midh nanga, ngoedhe ngidh kal thayan mina igililmayngu.

Matha koey apuwal, koey maykal

⁹ Matha thana maykal 60 wathalgiya kadaypa, a alay urapun kulay, matha ngoedhagidh thanamun nelay palimoeyn thusinu, matha thana yoewthaw kupaypa matha ngoedhagidh Awgadhaw zagethoepa danal poethaypa. ¹⁰ Kedha mayk ngaru mina mabayg, a mura mabaygal ngulaygal kedha nanu zageth balbayginga mura woethiya. Matha kedha nadh nanu kazil balbayginga danal pathamoeypa, nadh mina pawa ayman wara mabaygoepa, a matha kedha na nanungu mina apa pudhiz Yesu Kerison mabaygoepa ibupuydhaypa, a matha kedha, thanamuniya ngaya nanga wati za dhadha mangiz. Wa, nabiya senabi mina pawa balbayginga.

¹¹ Seta nanga kayn mabaygal maykal, thanamun nelay poelayg. Thana ngulayg thanamun ubilnga dhadh'al ayman alaypa, thana aymayinga Kerison zageth. ¹² Matha ngoedhagidh lawnga thana ubin memayin zagethoepa, kalanu thana aymayinga pathidhan. ¹³ Lak gimal thana wati pawa gasaman, gurguy toedipa laga lagiya zagethoeginga nipa, a thana ngulayg ya imul pathan a igaw yadu umepa, matha ngoedhagidh lawnga kedha yoepa.

¹⁴ Ngayapa matha ngoedhagidh kedha kayn maykal lak alayl gasamoeyn, kazil koesimoeyn, a lag matha ngoedhagidh buth pathan, lak wati za muy uthayinga, mogo pugan yoewthaw igililnga ekaloesiyaw buway, wati mabaygiya parunu. ¹⁵ Wara maykal muwasin adhapa ruwamoeyn asimoeyn Sathananiya.

¹⁶ Mura ekaloesiyaw yoepkazil yaynanob ngaru mayk ibupuydhan buwaynu muynu, yoewth lawnga. Yoewthaw bokadhza mayginga, manin matha mayk mabaygoegig nga nanga.

Yoewthaw koey mabaygal midh

¹⁷ Yoewthaw kuyku mabaygal ngadh mina zageth ayman, balbayginga thanamun modhab lak moegina ukaman ekaloesiyaw buwayngu, matha kedha thana ngaya koey puridharalnga maw tariz a ngurpaypa. ¹⁸ Na Maygi Thusin kedha yadu palgan, 'Nginu zagethaw uruy kaw, gud yatharayg purthayle. Nuyn panidhayg ayngu, nuydh na kunaw kapul mulaypa adhapa nungu ngaran.' A matha kedha, 'Ngi zagethaw mabayg ngidh matha ngoedhagidh modhabiya gasaman nginu zagethoengu.'

¹⁹ Wara mabaygan ngin yadu palgan, nginu tukuyap nuydh wati za ayman, ngi ngaru poeypiyam ngoelkay yangu maythayle. Ukasar nanga thoeri nanga iman purkan, matha ngoedhagidh. ²⁰ Wa, mina za nanga ngidh nuyn mulupa thayan mura mabaygaw parunu. Mura mabaygoepa kedha ayman, matha kedha yoewthaw kuyku mabaygal, lak mabaygan aka gasaman kedha wati zoengu aymayle.

²¹ Timothy ngaw kazi, ngay ngibepa koeyma muliz kedha, Awgadhaw parunu a matha kedha Yesu Keriso a nungu maygi angelal, ngidh ngaru danal pathan mura Yesun mabaygal. A ina mura ngaw ngurpan

ngibepa, nginu danal poethay ngaru mura matha ngoedhagidh mura mabaygoepa, moegina kaz a koey mabayg, mabayg ngibepa amadhan a mabayg ngibiya sigal. ²² Wara thonara mabaygaw ubi kedha ngidh kuyku nidhan wara yoewthaw zagethaw mabayg. Ngi ngaru koey poeypiyam, thana matha ngoedhagidh lawnga gegeyadh. Matha ngoedhagidh lawnga, wara mabaygaw wati pawa ngibepa iman zagethaw laganu muynu, nginu igilinga ngaru balbayginga.

²³ Matha ngoedhagidh lawnga nginu maythal kikir memayin, koeyma nguken woenig, umal nguki moegina madha nginu maythangu kikiringu. ²⁴ Mabaygaw wati pawal koeygarsar. Wara mabaygaw wati pawa kadaypa thayan kakal, wagel kay nuyn zoeyzi noeydhiz, mabaygal kulay ngulaygal, kasa kay kedha wara mabaygaw wati pawa muynu imayingina, wagel kay iman. ²⁵ Mina pawa lak kedha, mabaygaw kapu pawa kakal purkan yawaypa, a muynu nanga woerdhayzinga wara goeyginu kakal ina senabi mina pawa.

6

Gamu puziw mabaygal midh

¹ Ngitha mapu zagethaw mabaygal midh, ubig asimoeyn zagethoengu a? Kasa kay kedha ngithamun ngaru zagethaw mabaygal sabinu muynu. Ngitha ngaru koerngaylnga a apasin ngithamun kuyku mabaygoepa, Awgadhaw nelngu mogo pugayle a matha kedha ngalpan ngurpan. ² Dhuray nanga ngithamun danal poethay mabaygal lak Yesun mabaygal; thana ngithamun tukuypal maygi zagethaw doegamoenu. Ngithamun apasin thanamulpa ngaru koeyza. Thana matha kedha ngithamuniya kupay danal poethay mabaygal a wara kedha ngithamun mina zageth Awgadhaw mabaygoepa ibupuydhaypa ngithamun mamal tukuypal. Matha kedha thana, ngithamun danal poethay mabaygal, ngaw kazi ngidh ngaru nabi mina ngurpay pathridhapa.

Yesun mabaygaw mina ubilnga ngaru gimal

³ Mabayg nga wara ngurpay mabayg aymiz, adhapa ruwamin ubigig Yesu Keriso ngalpan Kuykulmay yangukudungu, a matha kedha Awgadhaw ngurpayngu, ⁴ nuy kasa gamu dhub yoewruypa, zoengu koerawayg. Nungu kasa wati ubi ya silamaypa, yangu ubi. Kedha pawa nanga wanu miziz, pathowkamay, kidhakidhan egi paran, a mulupa thayan. Kalanu mabaygal kidhakidhan mina yoepathamayingina. ⁵ Kalanu mabayg matha ngoedhagidh lawnga kalmel zagethoepa, wati igilayg muynu, thigil aygimayl, thana mina ngurpay guythuyan. Thanamun kasa wakay thoemamay kedha, thana nanga yoewthoepa ngapa, wa thana bangal koey aydegal zapulgal aymoeyn.

⁶ Yesun mabayg nga nanga, nuydh na moegina gasaman, nubepa matha ngoedhagidh, wa nuy ngoedhe koey aydeg zapulayg, kuyk nungu ngoenakap matha ngoedhagidh. ⁷ Ngalpa mipa koeygarsar zapa ubin memayipa. Ngalpan gamu zaginga, ngalpa na kazi mamayidhin nubi apa goewapa, a ngalpalpa kuniya zapa maypa lawnga. ⁸ Matha ngoedhagidh kedha ngalpan gamu zapulnga, maytha aydenga. ⁹ Mabaygal ngaya koey ayngu zangu ubilgal, thanamun yabugud koey sirisirilnga a gegeyadh arkathiya pudhiz. Kalanu thanamun ubi ngoelkay zapa ruwamiz, wati zapa. Kuth thana ngaru gegeyadh gasaman.

¹⁰ Mabayg nanga koey bokadhzoengu ubilayg, kalanu koeygoersar wati zapul koesimiz nungu igililmaynu. Wara mabaygal koey bokadhzoengu ubilgal, koeyma gurguy toedipa kapu akasiw igililmayngu nuydh guythuyan, kasa ngoenakap kikir a mapu koeyza gasaman.

Mina igililnga midh

¹¹ Ngi Awgadhaw mabayg, adhapa gud ayman kedha wati ubilmayngu, ngi mina koeyma nuthepa mina pawapa, Awgadhaw pawapa, mina yoepathaman a mam. Ngi matha puzipa, a ngidh ngaru gabu pawanu nipa. ¹² Koeyma nuthepa Awgadhaw ubilmaypa aymoeypa, ngoedhe kedha wanamay soegul midh, nanu kuth ngidh gasaman ingaru igililnga. Ngin kedha zapa adhapa thayadhin, mura mabaygaw parunu senabi thonara. A ngidh kakal yakamoedhin Awgadhaw yangukudu mabaygoepa. ¹³ Ngay ngibepa kedha muliz Awgadhaw parunu, ngadh nanga igil palepa mura zapul, a matha kedha Yesu Kerisoniya parunu ngadh mina igililnga seysithamadhin, kuyk nuy kaday tharaydhin Romaniw kuyku mabaygaw parunu, Pilathoniya.

¹⁴ Wa, ngay ngibepa kedha muliz, koeyma ngoenanu manin senabi ya wadhan, sakariya thoeyayg ngaru balbayginga; kurusipa bangal senabi goeyga, ngalpan Kuykulnga, Yesu Kerison bangal mangedhe. ¹⁵ Awgadhan kay manine nungu thonar. Nuy Awgadh, poeraparal Awgadh, matha nuy Kuykulnga. Nuy Mopa Kuyk mura kuyku mabaygiya gimal, a nuy ngaru Kuykulnga, mura kupay mabaygal nubiya apal. ¹⁶ Nuy matha nuy kuthagi Awgadh. Nungu niyay lag koey buyalnga koethilnga. Koey zageth mabayg amadhan thamiz nungu poeraparapa. Mabaygan imayginga nuyn, nuy imaygi Awgadh. Nubepa thawmaypa a apa pudhemipa, koey ridhanga, ngaru ngaru. Eso!

¹⁷ Mabaygal gaya itha apal koey aydegal zapulgal, thanamulpa kedha muli, 'Ngithamun geth kadaypa thoemayg, aydu zapunu ngoenakap woenayg, setha thawpay thonaraw zapul. Matha ngoedhagidh kedha Awgadhiya ngoenakap wanan. Nuydh mura zapul ngalpalpa ikanu dhiwanu aymoeydhin, ngalpalpa matha ngoedhagidh.' ¹⁸ Thanamulpa kedha muli, thana ngaru mina pawa ayman mura doegamuya mura zapuya, mura poeyban mabaygoepa mina pawa. ¹⁹ Kedha kuniya nanga thana ayman thanamulpa koethil zapul, apa kuyk koey ridhanga. Wara goeyga sey wagel, kedha kuniya nanga, thana gasaman ngaru igililnga, mina igililnga.

²⁰ Timothi, ngaw kazi ngidh ngaru koeyma danal poethaypa balbayginga nginu zagethaw doegam, ngoelkay yoepa kawra bal thoeyayg sena muynu. Thana gaya nanga kadaypa thamemipa kedha, 'Ngoeymun ngulayg muynu koeyza.' Thanamulpa kawra bal thoeyayg. Thanamun ya ngoelkay ya. ²¹ Wara mabaygal kedha umamoeypu, 'Wa, ngoeymuniya muynu Awgadhaw ngulayg koeyza.' Lawnga, muynu nuy zaginga, kurusipa thana lak pa puziginga Yesu Kerisoniya. Wa, ngay ngithamulpa kapu yawo, Awgadhaw kozan ngithamulpa kalmel. Eso.

2 Timothy

Awgadhaw kapu kozan

¹ In ngay Pawlo Yesu Kerison woeyayzi mabayg ngurpay zagethoepa, matha kedha Awgadhaw yangukudu midh nanga kuyk Awgadhaw ubilnga kedha nuydh ngoena seysithamaypa mabaygoepa, thanamulpa mina yoepathamaypa a gasamaypa mina igililnga, ngalpan mina niyay Yesu Kerisoniya, matha kedha Awgadhaw Yawoedhayzinga. ² Ngath nubi thusi ngibepa palan Timothy ngaw mamal kazi mari igililmaynu.

Awgadh Thati a Yesu Keriso ngalpan Kuykulnga ngibepa poeyban matha ngoedhagidh kozan, a nungu gabu pawa a pawdh.

Ngitha ngaru koey poeypiyam ngoelkay ngurpay mabaygoengu

³ Ngay koeyma eso Awgadhoeпа, ngay ngabepa zagethan mepa, kay paypa kulay ngaw mabaygal midh na zageth ulaypu. Ngath nungungu wati wakay thoemam muynu woerdhayginga, goeyga kubil koeygarsar ngath ngin ngoenanu maypa ngaw thoythu poegaynu, a eso manin Awgadhoeпа ⁴ Ngath nginu koerkak badh ngoenanumaypa, ngaw koey ubi ngibepa imaypa, lak ngath gasaman ika.

Mina yoepathaman midh

⁵ In nubi mina niyay kulay iman nginu akaniya, Lowisaniya, a matha kedha nginu apu Yoewnisoeniya, a ngayapa kakal kedha, ngibiya lak mepa senabi mina yoepathaman. ⁶ Ngath ngin lak wakay thoyaypa manin, pa zaman, magaw palan Awgadhaw kozan. Ngi waza kupaylnga zagethoepa, ngi dhoey nidhayzi mabayg, ngath ngibiya geth gimal wanadhin.

⁷ Awgadhaw Maygi Mari ngibiya kalmel, ngi wara zangu akagig kuyk nuydh magaw palan ngin, nginu mam ngidh pathridoepa a nuydh ngin ridh palan, nginungu wati yabugudiya mabale. ⁸ Aziran maygi, Kuykulmay mina ya yadu palgaypa; a matha kedha ngidh azir gasamayg kedha, thana ngaw mina zagethoengu ubig asimoeydhin; kgunumay lagoonu thayadhin ngoena mura kawragi mabaygal ngalaga nanga. Ngay Kuykulmay yoepa mag ngoena kikir gasampa. Ngidh bangal matha ayimpu, za miyay thana bangal ngibepa kedha ayman. Awgadhan ngin magaw palan nungu yangukudupa oengaypa.

Mina igililnga midh

⁹ Nuydh Awgadhan ngalpan gudaz puydhamoeydhin a thurimoeydhin, ngalpan mina igililmaynu niyaypa itha apal. Nubi matha ngoedhagidh ngalpan modhabiya, lawnga ngalpan geth zagethoepa lawnga, matha nungu ubi midh nanga aymoeypa ina apal, a nungu kozan ngalpalpa. In nubi kozan mina kulkubaw ya woedhayzinga, wigel kay nuydh sama woeydhadhin nubi apa goewa, nuydh kulay nabi mina za yawadhadhin ngapa Yesu Kerisoniya.

¹⁰ Kaybaw goeyginu nanga, nubi mina ibuyppuydhan kakal aymipa, kuyk Yesu Keriso ngalpan Gudaz Puydhay Mabayg ngapa ngalpalpa. Soeyzi pawpa mabaygaw um na akagi za, kuyk nuydh gud pudhadhin senabi igilaw yabugud, ngaru igililmaypa. ¹¹ Nabi mina yangu wakay ngath matha yadu poelgaypa, nuydh ngoena adhapa thayadhin nungu woeyayzi mabayg ngurpay zagethoepa ¹² Ngath kedha zoenguz kikir gasaman

kunumay lagoenu muynu, kasa kay kedha kuyk ngay ngulayg nungungu, ngath mina yoepathaman, a nuydh balbayginga danal poethay ayimpa mura sethabi zapul, nungu yawoedhayzinga midh nanga, senabi kalaw goeygipa.

¹³ Ngidh na mi ngurpan gasaman ngawngu, na matha ngoedhagidh nginu mabapa. Ngi na Yesuniya kalmel ulaypa, wa matha ngoedhagidh nginu mina yoepathaman, a nginu mam koey ridhanga. ¹⁴ Ngidh koeyma giyaw oengaypa nubi setha mi ngurpay zapul nginu kupay gasamayzimayl. Awgadhaw Maygi Mari ngalpaniya muynu mepa, nuydh ngin ibupuydhan sethabi zapa. ¹⁵ Ngi ngulayg kedha in nubi koey goegath Aysanu, koeygarsar mabaygal adhapa parul thoeyamadhin a ngoena kasa wanadhin. Muynu Pygeloos a Ermogenes palbi mabayg ubigig ngawngu.

¹⁶⁻¹⁷ Matha urapun mabayg Onisiporus mina mabayg ngayapa. Nuy nanga Romanu meparuy, nuydh ngoena lumaypu mura lagiya. Kurusipa nuydh ngoena imadhin. Koeygarsar thonaralnga nuydh ngoena ibupuydhaypu, dhiwal palaypu koey igalayg nuy. Nuy azirgig a nuy akagig ngoena lumaypu dhoerdhimay lagapa. Kapu za kedha Awgadhan woenab poeyban nubepa a nungu buwaypa. ¹⁸ Senawbi kalaw goeyga nanga, Awgadhaw kozan a danal poethay nubiya kalmel, Onisiporus. Ngi ngulayg nuy kulba igalayg koeygarsar ibupuydhan ngayapa si muynu ngibiya Eposesoesanu.

2

Ngidh Yesu Kerison poeybayzi woenab bangal yakanurayg

¹ Ngaw kazi, ngi koey puridharalnga bangal Yesu Kerison kozan ngibiya muynu mepa a nuy ngibiya kalmel. Ngi matha puzidha. ² Ngaru mina ngurpay ayimpa, ngath ngin midh ngurpadhin koeygarsar mabaygaw parunu. Ngidh ngurpamoeyn mabaygal mina kapu akasizimayl. Thana bangal koesimoene maygi ya, wara mabaygal ngurpamoeyn senabi mina ya. ³ Koey puridharalnga pa zilaypa ngoedhe mina koewbu garkaz Yesu Kerison, ngi ngaru ngoeymuniya kalmel. Akaginga zageth aymoedha kasa midh thana gegeyadh. ⁴ Ngi ngoedhe Awgadhaw koewbu mabayg, a koewbu mabaygan ngaru nungu kuyku mabaygaw ubilnga ayman, nubepa wara pasiu zagethoepa aymoeypa lawnga, a nungu geth ubilmaypa aymoeypa lawnga.

⁵ A matha kedha ngidh aymoeypa zapul koey wamen ngoedhe koey tharil mabayg midh nanga. Nuydh ngaru balbayginga pungaypa kurusipa nuydh gasaman nungu modhabiya mina za. ⁶ A matha kedha koey ayngu garkaz, ayboewdhaw thonara nanga nuydh nungu modhabiya kulay gasaman.

⁷ Ngidh ngaru koeyma ngoenanu manin itha ngaw yaday, a Awgadhan bangal ngin ibupuydhane, muynu ngidh imane ngaru. ⁸ Timothy, ngaw kazi, ngay Pawlo ngibepa yadu umepa kedha, ngoenanu manin Yesu Keriso, nuyng Thathin kadaypa manin moeram gudangu, nuy ngapa Dhawithan buwayngu. Wa, senabi kapu yangu wakay, ngath mura thonara yadu poelgaypa mabaygoepa. ⁹ Kedha zoenguz ngath gegeyadh gasamarngu a ngoena kunumay lagoenu thayarngu ngoedhe ngay koey kawragil mabayg nge, kuyk ngay maw sirngu Awgadhoepea nungu ya yadu palgarngu. Thana ngoena mina gethan gasamarngu, kasa kedha thanamulpa nungu yoepa idimoeypa koey zageth, na koey ridhanga kaday sipa.

¹⁰ Ngay kedha zoengu mura zangu geth wanaydhin a nabi gegeyadh ngath gasaman, Awgadhaw yangukudu ngaru yadu palgan. Kalanu nungu adhapa thamayzi mabaygal ngaru in kapu yoepa kawra bal thayan a kargemin. Thana gasaman Yesun mina za, nuydh gudaz puydhan thanamun; thana bangal kalmel nubiya nungu poerapoeranu ingaru ingaru. ¹¹ Ina mina yangukudu kedha, ngalpan igililnga ngaru sakariya thayan lak kulay igililmayngu; ngalpa bangal ngoedhe maygumal nge sethabi wati zapa.

Ngalpan kulba igililmayl ngaru umapa wayan, ngoedhe ngalpa Yesuniya kalmel sathawropa; ngalpa ngaru nubiya kalmel.

A ngalpa lak nubiya kalmel mari doegamoenu niparu bangal.

¹² Ngalpa nanga nungu ubilnga ayman ina apal, ngalpa mag ngoena kikir gasampa nubiya kalmel, nuydh midh nanga kikir gasamadhin ngalpalpa.

Wagel kay ngalpa mina zageth aymoene nubiya amadhan.

Ngalpa nanga nungungu ubigasimoeyn nuydh bangal lak ubigasine ngalpalngu.

¹³ Ngalpa nanga kapu akasiginga nubepa, adhapa ruwamoeyn nungu yabugudangu, nuy lawnga, nungu mab ngaru balbayginga, nuydh koey zageth nungungu lawnga maypa.

Zagethaw mabayg Awgadhaw imaypa balbayginga

¹⁴ Ngidh nginu mabaygal koeyma ngulayg paliz thabi zapungu, a ngidh puridharalnga muliz thanamulpa kedha, mura moegithap yoepa ya silamaypa lawnga. Kedha pawan adhapa ngur mathampa, nuyng kay mabayg ibuyuydhayginga. Mabaygal na kurusipagemipa kedha yoepa thana kasa thanamun igililnga idiman.* ¹⁵ Kedha lawnga, ngi ngaru koeyma nuthiz. Nginu zageth ngaru Awgadhaw purkapa balbayginga, ngi azirginga, ngaru balbayginga oengaypa nungu mina ya.

¹⁶ Ngoelkay yayab oesig, thana kasa koey ya umamoeypa, thana ngoedhe Awgadhagi mabaygal, a thana kasa sig thamaypa mabaygal mina Awgadhaoengu. ¹⁷ Thanamun ngurpay ngoedhe holidh yayamipa muya, lawnga mabaygaw wati badh midh nanga muy lagoepa. Aymenayus a Piletus palay kedha ngoedhal mabayg. Palay mabaygaw adhapa ruwamay mabayg. ¹⁸ Minguz kedha, palay palamun kusayg adhapa ruwamaman, a matha kedha palamun wati ngurpay na wara mabaygaw kapu akasin idimiz. Palay kedha, Yesun kaday thoeray zageth na kedha kuniya. Mabaygaw gamu gud pudhiz, a mura ngalpan gamul kayib sakariya thoeyamoeyn muwasin, Yesu midh nanga.

¹⁹ Lawnga Awgadhaw koey ridha kuyk koey ridhanga sipa a nabiyu Minar Poelayzinga kedha, 'Awgadh ngulayg nungu mina mabaygal gaya,' a wara poelayzinga kedha, 'Mura setha gaya nanga kedha umamoeypu, "Ngay Awgadhaw mabayg!" thana ngaru adhapa parul thayamoeyn wati doegamoengu.'

Ngidh koeyma gud ayimpa wati zoengu

²⁰ Awgadhaw buwaynu mabayg mina koeygarsar; wara mabaygaw igililnga ngoedhe koethil aygudaw rugal, koey thapa aygudoepa, a wara

* **2:14** *Mabaygal na kurusipagemipa kedha yoepa thana kasa thanamun igililnga idiman:* wara Mathayu 23.15 geth tidi.

mura goeygi aygudaw rugal. ²¹ Mabayg nga nanga pudu, mabayg mura thabi wati zoengu, nuy ngoedhe Awgadhaw zagethaw rug, mina zagethoepa matha ngoedhagidh, Kuykulmay ubilnga nanga midh aymoeypa. ²² Ngidh koeyma giyaw woengaypa wati ubilmayngu, ngi na kayn mabayg ngi koeyma nuthepa mina pawapa, mina yoepathaman, mam, a gabu ngoenakap, kalmel ngaya mina ngoenakap Kuykulmaypa yoewdhemipa thanamulpa ibupuydhaypa.

²³ Rimarim ya pathridhay oesig, senabi kalanu thabukir. ²⁴ Awgadhaw zagethaw mabaygoepa thabukiripa lawnga, nungu ngoenakap ngaru koeyma mulupa mura mabaygoepa. Nungu ngurpay ngaru balbayginga a wati ngoenakapoenging.

²⁵ Mabaygal ngaya nanga gud mathampa nungu ngurpan, nuydh ngaru koey gabudhan ngurpay ayimpa thanamulpa. Awgadhān sike thana gud mathamayzi mabaygal bangal ibupudhamoeyne a thana kalanu buwayl thayamine, a yoelpamoeyne mina ngulaygoepa. ²⁶ Kalanu thanamuniya wakay thoemamay mangedhe adhapa zilmemine Sathanan poethingu. A nuydh thana lak yoelpayinging nungu wati ubilmaypa aymaypa.

3

Kalaw goeygiw wati igililnga midh

¹ Imaw in, ipidhadh gegeyadh bangal gasamoene kalaw goeyginu. ² Mabaygal ngaya thanamun geth ubilmaynu toedipa, koey bokadhzoengu ubilgal, koey pawal ya umamoeypa, a gamu dhub yoeruymoeypa, egi sparimoeypa, koerngayginga apu thathipa, mina apasigi mabaygal, thana lak kedha apasinging Awgadhoepe, thawmayginga nuyn, ³ mamagigal, a wara gegeyadh pa woeyayinging, mabaygoepa koeliya thoeray, wara mina pawaginga, koerkak badhoenging zapun aymoeypa, thana mina zoengu ubigigal.

⁴ Thana koey thoeray mabaygal, ngoenakap mina thawpaynga kasa ayman thanamun ubilnga, za balbayginga lawnga za gegeyadh. Koey gimal yadu umepa, thanamun ngoenakap nepa nubi apaw goewaw zapunu, Awgadhīya lawnga. ⁵ Parunu thana Awgadhaw pawal aymoeypa, thana kasa paru idhemipa, muynu thana mina yoepathamayinging Awgadhaw bibiripa. Ngaw kazi, adhapa thami thanamulngu.

⁶ Kedha mabaygal ngulayg laga lagiya muy uthemipa, lag lumaypa yoepkazin ngadh karngemin thanamun ngoelkay ngurpan. Kedha ngoedhal lagaw apu nanga, nabepa koey wakay thoemamaylnga nabiya wati pawa nanga muynu ayimpa, a nanu ubilnga za koeygarsar, nanu thigi magawginga. ⁷ Na koeygarsar thonaralnga mina ngurpay lumaypa, war kuniya, a war kuniya. Nabepa koey zageth gasamaypa a tidaypa mina ngurpay, na kedha zoenguz wati ngurpay mabaygoepa kurusipagepa.

⁸ Kulay kay paypa kedha wati ngurpay mabayg Zanis a Zambris, palay Moselpa yoepa memampu, matha kedha kayib ngalpa senabi kawrag yawaypa, wati ngurpay mabaygal, wakay thoemamay muynu gegeyadh. Thana matha ngoedhagidh lawnga Awgadhaw zagethoepa. ⁹ Thanamun zageth thana kasa urapnu lagoenu toedipa sig oesinging, thanamun thigil aygimayl, kedha zoenguz kedha sethabi mabaygaw zageth bangal kakal aymoeyne mura mabaygoepa, matha kedha Zanis a Zambris midh.

Mina igililnga midh

¹⁰ Ngaw kazi, ngi woelmayngu ngaw ngurpaynu, ngaw ngara pudhamaynu, a ngaw mina yoepathamaynu. Ngi koey ngulayg kedha, ngay

koe yugayl mabayg, mam koe yza, kurusipoegaylayg, a koe y koerngaylayg, za miyay dhadha mangiz. ¹¹ Senaw ngi ngulayg thanamun minaman ngayapa midh nanga, a ngaw gamu kikir. Ngi koe y ngulayg zapul midh na aymoeypu Antiyokoenu, Aykoniyamoenu, a Listoeranu, ngath midh gegeyadh gasampu, kasa kay kedha Awgadhan ngaru ngoena gudaz puydharngu sethahi wati zoengu.

¹² Mabaygal ngaya nanga ubin memayipa mina igililmaynu puzipa Yesu Kerisoniya, thana ngaru gasaman gegeyadh wati mabaygoengu. ¹³ Wati mabaygal a ngoelkay Kerison mabaygal thanamun wati pawa ngaru koesimoeypa. Thana mabaygal ngoelkemoeypu, a thana thanamulngu ngoelkemipu.

¹⁴ Ngi sew oesig, matha aymidha ngi midh na ngurpaydhin, a nginu mina yoepathaman midh nanga. Ngi ngulayg ngin ngadh na ngurpadhin, ¹⁵ a ngi moegina kazingu ngapa koe y ngulayg Maygi Thusingu, nginu wakay thoemam kedha kuniya ridh palan, a ngin yoelpa Awgadhaw yabugudoepa, a ngin gudaz puydhan kuyk nginu mina yoepathaman Yesu Keriso.

¹⁶ Awgadhaw Woenabal Gub muynu zagethan meparuy mabaygan ngadh minar paladhin in Maygi Thusi, a na matha ngoedhagidh ngurpaypa, a matha kedha mabayg ngar ruwamiz adhapa, nuyn balbayg tidan, a ridh palan mabayg mura nungu ngara pudhamay midh nanga. ¹⁷ Kedha kuniya nanga Awgadhaw mabayg buth pathan mura mina zagethoepa aymoeypa.

4

Zoeyzi noeydhay mabayg nga

¹ Wa, ngaw kazi, ngay Pawlo bangal ngibepa puridharal yangukudu manine Awgadhaw parunu a matha kedha Yesu Kerisoniya parunu, nuydh ngadh bangal ngapa zoeyzinoeydhamoeyne mura mabaygal, matha kedha uma mabaygal a igil mabaygal. Ngi koe y ngulayg kedha, ngi ngaru buth pathayzinga nungu moengaypa, a matha kedha nungu basalayoepe. Ngay ngibepa puridharalnga muliz kedha, ² Maw tariz nungu ya, yadu palgan. Zageth matha ayimpa kasa midh. Mabayg na supamiz nuyn balbay tidan, mabaygaw gegeyadh nanga moegina koe y dharadh ngurpan, a balbay tidan koe y gabudhan mina yabugudoepa.

³ Ngidh ngaru dhadhabuth gasaman zagethoepa thonara bangal nanga gasamoene mabaygal bangal koerngayg asimoeyne mina ngurpayngu, a matha thanamun ubilmayl bangal buwayl thoeyamoeypu wati ngurpaypa. A koe ygarsar wati ngurpay mabaygal thana thanamulpa garwoeydhamoeypu. ⁴ Thana adhapa parul thayamin ngoelkay adhipa. ⁵ Ngi ngaru sig gima nagepa balbayginga kasa midh, gegeyadh, mapunga. Ngi ngaru maw sipa mabayg garwoeydhamepa Yesulpa; ngidh ngaru nginu kupay zageth mura oengaypa. ⁶ Minguz kedha, ngaw thonar amadhan thamayngu, ngaw igililnga ngoedhe nguki nge, matha poegaypa Awgadhoepe poeyban. ⁷ Ngath koewbu aymarngu, mina zageth ngaw Kuykulmaypa, tari sagul ngath muwasin, Awgadhaw mina ngurpaypa ngath giyaw woengan. ⁸ Na sey pika gimal ngayapa mina niyay lag a ngay ngulayg kedha, Kuykulnga nuydh bangal ngoena gamu pathamoeyne nubepa senabi thonara, nuy Mina Zoeyzinoeydhay Mabayg a matha ngay lawnga, mura mabaygoepa ngaya nanga nuyn maman maypa, ugaypa, nungu kuniya mangay.

⁹ Ngaw kazi, ngi nuthi ngayapa ngapa gasamaypa sobaginga. ¹⁰ Demas nuydh guythuyan ngawngu wara goegathoepa Thesolonayka, kuyk nuy koey ubilayg nubi apaw goewaw zapa. Koeresons nuyn wayadhin wara goegathoepa, Galaytiya, a Taytus wara goegathoepa Dalmaytiya.

¹¹ Matha Luka ngaybiya kalmel kedha thonara; ngidh gar Mareko gasaman ngapa ngibiya kalmel, nuy koey ibupuydhaylayg ngayapa, nabi zagethoepa aymaypa. ¹² Toetikas ngath wayan wara goegathoepa Epesoes. ¹³ Ngath wara ngaw koey abayak wanadhin wara mabaygiya Kapasaniya nuy sey Trowasanu. Ngidh ngapa bangal manine, kalmel ngaw koey thusiw thapil, a minaralmayl koeyma ngoenanu maypa. ¹⁴ Wara ayniw zagethaw mabayg Aleksanda nuydh mina wati zageth aymoedhin ngayapa. Kuykulnga nuydh bangal modhabiya kuniya manine, senabi wati zageth.

¹⁵ Ngidh bangal koeyma giyaw woengaypa nungungu, nuy koey puridharalnga ngalpan ngurpaypa idimoeypa. ¹⁶ Ngaw kulay kot nanga wara mabaygan ibuypuydhayginga, ngoena kasa wanadhin. Kasa kay kedha ngaw koey koerkak badh thanamulpa, Awgadh ngaru gabu ngoenakap thanamulpa.

¹⁷ Matha Kuykulnga ngaru ngaw doegamoenu. Wa, thana ngoena kot manin a yapu poeyban ngaw mina yoepathaman midh. Senabi thonara Awgadhan nuydh ngoena magaw palan nungu yoepa yadu poelgaypa, mura thanamulpa ngaya nanga po gubaw gizu mabaygal. A nuydh ngoena gudaz puydhadhin thoyedhayl uruyngu, ¹⁸ a nuydh bangal ngoena danal pathaypu mura wati mabaygaw zagethoengu, kurusipa ngoena manin balbayginga nungu daparaw basalayoepa. Nubiya sey poerapar, muwasiginga, ngaru a ngaru. Eso.

¹⁹ Thabi mabaygal bangal ngidh ngayapa yawo thurimoeyne, Prisila a nanu alay Akwila, a Onisiporus a mura mabaygal nungu lagoenu. ²⁰ Erastoes nuy matha mepa sey muynu goegath Koronis a ngaw yawar nanga ngath Tropimus wanadhin wara goegathoenu, Moelitoesonu, kuyk nuy kikir. ²¹ Ngi koeyma nuthedhe bangal ngapa kow gasamaypa, wagel kay sumayl thonara, wati thonara. Thabi mabaygal ngin yawo thuremine, Ewbulus, Pudens, Linus, Koelawdiya, a mura tukuypal. ²² Kuykulmay ngibiya kalmel nginu marinu a nungu kapu kozan.